Lynn Picknett & Clive Prince,
MISTERUL TEMPLIERILOR
Păstrătorii secreţi ai adevăratei identităţi a lui Iisus Hristos

Pentru aceia pe care îi iubim cel mai mult, în timp şi dincolo de el...

Mulţumiri

Apariţia acestei cărţi nu ar fi fost posibilă fără ajutorul şi susţinerea unui mare număr de persoane, dar, ţinînd seama de caracterul controversat al concluziilor noastre, trebuie să subliniem că majoritatea celor de mai jos nu ne împărtăşesc în mod obligatoriu opiniile.

Dorim să ne exprimăm mulţumirea faţă de:

Keith Prince, pentru cercetările sale meticuloase, atît pe teren, cît şi în biblioteci, pentru ideile sale originale şi adesea neortodoxe asupra subiectului şi pentru că şi-a riscat, efectiv, viaţa în numele acestui proiect.

Craig Oakley, pentru susţinerea sa hotărîtă, pentru entuziasmul şi ajutorul acordat.

Filip Coppens, fiindcă ne-a oferit un bogat material documentar, nepreţuit.

Lavinia Trevor, agentul nostru literar, pentru că a netezit calea şi a facilitat concretizarea acestui proiect.

Jim Cochrane, editorul nostru de la Bantam Press, pentru comentariile sale informate şi constructive. Mulţumim, de asemenea, colegilor săi, Kate Melhuish, Sheila Corr şi Martin Macrae.

Lucien Morgan, fiindcă ne-a sugerat subiectul acestei cărţi.

Materialul din capitolele opt şi nouă, referitor la Rennes-le-Château, îşi datorează existenţa informaţiilor şi sugestiilor primite de la numeroase persoane:

În Marea Britanie, membrii Grupului Rennes-le-Château Research, îndeosebi John şi Joy Miliar, Gay Roberts, Howard Bark-way, Jonothon Boulter, Marke Pawson şi Guy Palton, îi sîntem îndatoraţi lui Guy deopotrivă pentru ajutorul oferit în documentarea cu privire la cavalerii templieri.

În Franţa, Alain Feral, Sonia Moreu, Antoine şi Claire Captier, Jean-Luc şi Louise Robin, Celia Brooke, Marcel Captier şi Eliza-beth van Buren. (De asemenea, Monique şi Michel Marrot de la localul La Pomme Bleue, Rennes-le-Château, pentru dejunurile delicioase.) Dorim să ne exprimăm, de asemenea, recunoştinţa faţă de regretatul Jos Bertaulet, pentru studiile sale privind Notre-Dame de Marceille. Mulţumim văduvei sale, Suzanne, şi fiilor Christian şi Diederick pentru ospitalitatea lor.

John Stephenson şi Anita Forsythe, fiindcă ne-au ajutat la Fer-ran, ne-au însufleţit călătoriile în Languedoc şi ne-au împărtăşit din cunoştinţele lor. Le mulţumim, de asemenea, pentru ospitalitatea şi disponibilitatea de care au dat dovadă.

Peter Humber, pentru că ne-a pus la dispoziţie casa în timpul primei noastre călătorii de documentare în Languedoc şi pentru atitudinea lui cît se poate de calmă faţă de starea în care am adus-o; mulţumim, de asemenea, sătenilor din Ferran şi Departamentului de Pompieri din Montreal fiindcă ne-au venit în ajutor în acea zi de 17 ianuarie 1995. Sîntem recunoscători deopotrivă pentru existenţa Cafe Fou din Boundary Road, care a părut a fi destinată să ne servească drept refugiu.

Robert Howells, pentru că ne-a împărtăşit cu generozitate rezultatele complexelor sale cercetări în domeniul misterelor din Franţa.

Niven Sinclair, pentru generozitatea sa şi pentru detaliile fascinante cu privire la Capela Rosslyn şi la cavalerii templieri.

Jane Lyle, pentru că ne-a împărtăşit bogatele ei cunoştinţe despre sexualitatea sacră şi pentru încurajările, optimismul şi sprijinul ei practic.

Steve Wilson, pentru ajutorul oferit în privinţa mandeenilor şi pentru prezentarea de la *Talking Stick,* precum şi pentru memorabila şi interesanta călătorie cu trenul împreună.

Karine Esparseil Lopez, pentru ajutorul oferit la traducerile din limba franceză, pentru susţinerea şi prietenia de care a dat dovadă.

Le mulţumim, de asemenea, următorilor, pentru informaţiile preţioase oferite ori pentru sprijinul şi încurajările lor:

Nicole Dawe şi Charles Bywaters şi fiicele lor, Laura Dawe, respectiv Kathryn şi Jennifer Bywaters; Trevor Poots; Andy Collins; Dominique Hyde; Lionel Beer şi grupul TEMS: Steve Moore de la *portean Times;* Bob şi Veronica Cowley de la RILKO; Georges Keiss; Yuri Stoianov; Benoist Riviere; Henri Buthion; Jean-Pierre Aptei; Andre Galaup; Louis Vazart; Gino Sandri; Manfred Cassirer; Alun Harris; John Spencer; Steve Pear; Olivia Robertson de *laFel-lowship of Isis;* Caroline Wise; Gareth Medway; Tony Pritchett; Mick şi Lorraine Jones; Mark Bennett; Dave Srnith şi Natalie Hac; Loren McLaughlin; David N. Corona; dr. Richard Wisernan; Sylvia Patton; Barry şi Fiona Johnstone; Sarah Litvinoff; Vida Adamoli; Helen Scott; Michele Kaczynski; Mary Saxe-Falstein; Sally „Morgana" Morgan; Will Fowler; Sheila şi Eric Taylor; Samuel Lopez, James Dew; Nic Davis; Lisa Bailey; David Bell; I-N. Mulţumim, de asemenea, personalului de la British Library Reading Rooms şi Westminster Reference Library.

Mulţumim deopotrivă serviciilor medicale de urgenţă din Limoux şi Carcassonne, pentru salvarea lui Keith Prince — şi prietenului nostru anonim

care a telefonat după ajutor de la Notre-Dame de Marceille.

Leonardo da Vinci a fost cel care a iniţiat cercetările concretizate mai tîrziu în scrierea acestei cărti. De fapt, documentarea noastră cu privire la acest fascinant, însă eluziv, geniu renascentist şi la rolul său în falsificarea Giulgiului din Torino s-a transformat treptat într-o mult mai vastă analiză a „ereziilor" secrete care au constituit motorul tuturor acţiunilor sale. Trebuia să descoperim în ce a fost Leonardo implicat, ce ştia şi ce convingeri avea, de ce a folosit anumite coduri şi simboluri în operele pe care le-a lăsat posteritătii. De aceea — cu toate că sîntem conştienţi de inerentele dezavantaje — lui Leonardo trebuie să-i mulţumim pentru descoperirile care au dus la scrierea acestei cărţi.

La început ni s-a părut ciudat să ne afundăm în lumea complexă şi adesea întunecată a societăţilor secrete şi a credinţelor hetero-doxe. La urma urmei, este aproape unanim acceptat faptul că Leonardo da Vinci a fost un ateu şi un raţionalist; noi însă am descoperit cu totul altceva, în foarte scurt timp am avansat şi ne-am pomenit în faţa unei serii de implicaţii extrem de tulburătoare. Ceea ce începuse ca un modest studiu al unor culte interesante, însă nicidecum extraordinare, a devenit o veritabilă cercetare a rădăcinilor şi a credinţelor creştinismului însuşi.

Am făcut astfel o călătorie în timp şi spaţiu: întîi din epoca lui Leonardo pînă în ziua de azi şi după aceea înapoi, dincolo de Renaştere şi Evul Mediu, pînâ în Palestina secolului I, pe fundalul cuvintelor şi al faptelor celor trei protagonişti ai cărţii de faţă: loan Botezătorul, Maria Magdalena şi lisus. Pe parcurs ne-am oprit de multe ori pentru a studia cu obiectivitate numeroase grupări şi organizaţii secrete: francmasonii, cavalerii templieri, catarii, Prioria din Sion, esenienii şi cultul închinat zeilor Isis şi Osiris.

Desigur, aceste subiecte au mai fost abordate în diverse cărţi recent publicate, printre care menţionăm *TheHolyBlood and the Holy Grail* („Sîngele Sfînt şi Sfîntul Graal") de Michael Baigent, Richard Leigh şi Henry Lincoln - o bogată sursă de inspiraţie pentru noi —, *The Sign and the Seal* („Semnul şi pecetea") de Graham Hancock, *The Temple and the Lodge* („Templul şi Loja") de Baigent şi Leigh şi, cea mai recentă, *The Hiram Key* („Cheia lui Hiram") de Christopher Knight şi Robert Lomas. Ne exprimăm profunda recunoştinţă faţă

de toţi aceşti scriitori, pentru lămurirea unor aspecte confuze ale cercetărilor noastre, însă considerăm că nici unul dintre ei nu a găsit cheia către miezul acestor mistere.

Acest lucru nu este însă surprinzător, întreaga noastră cultură se bazează pe anumite supoziţii despre trecut — îndeosebi despre creştinism, despre caracterul şi aspiraţiile fondatorului sau. Dar dacă aceste supoziţii sînt *eronate,* atunci concluziile la care am ajuns pe baza lor sînt undeva departe de adevăr sau, cel puţin, prezintă o imagine distorsionată a realităţii.

La început, cînd am conştientizat concluziile tulburătoare ce reies din această carte, ne-am spus că trebuie să fi greşit undeva. Dar apoi am ajuns într-un punct în care am fost nevoiţi să luăm o decizie: ne continuăm investigaţiile şi dăm publicităţii acele concluzii sau uităm pur şi simplu că am făcut nişte descoperiri uluitoare? Am hotărît să mergem înainte; la urma urmei, cartea de faţă pare a decurge firesc din cele citate anterior, ca şi cum vremea ei ar fi sosit.

Identificînd credinţele asumate de mii de „eretici" în decursul secolelor, am remarcat conturarea unei imagini extrem de coerente. Tradiţiile unui mare număr de grupări aparent fără legătură între ele au la bază principii tainice similare sau chiar identice. La început am crezut că toate aceste organizaţii şi-au asumat un statut secret fiindcă aşa era obiceiul vremii sau din pură afectare, dar acum înţelegem necesitatea de a se feri de ochii autorităţilor şi îndeosebi de cei ăi Bisericii, întrebarea-cheie nu e însă ce anume credeau aceste grupări, ci dacă la baza convingerilor nutrite de ele se afla ceva concret, ceva veridic. Iar dacă răspunsul este afirmativ, dacă societăţile secrete considerate eretice au deţinut cu adevărat cheia către esenţa creştinismului, atunci ne aflăm în faţa unui scenariu revoluţionar.

Cartea de faţă este rezultatul celor opt ani de căutări şi explorări într-un „ţinut" în mare parte necunoscut, cartografiat de cei de dinaintea noastră, dar încă nestrăbătut.

LYNN PICKNETT

CLIVE PRINCE

St John's Wood, Londra

22 iulie 1996

PARTEA ÎNTÎI
IŢELE EREZIEI

CAPITOLUL I

Codul secret al lui Leonardo da Vinci

Este una dintre cele mai cunoscute opere de artă ale lumii. Fresca *Cina cea de taină* a lui Leonardo da Vinci este singurul element care s-a păstrat din biserica originală Santa Maria delle Gra-zie din Milano, fiind realizată pe unicul zid rămas în picioare după ce bombardamentul aliat a distrus locaşul de cult, în Al Doilea Război Mondial. Deşi mulţi alţi artişti renumiţi, precum Ghirlandaio şi Nicolas Poussin — pentru a nu mai aminti de Salvador Dali —, au dăruit lumii versiuni proprii ale acestei scene biblice, Leonardo da Vinci este cel care, pentru un motiv oarecare, a stîrnit cele mai multe dezbateri şi controverse. Reprezentări ale Ultimei Cine pot fi văzute pretutindeni, cuprinzînd întregul spectru al gusturilor artistice, de la sublim pînă la ridicol.

Unele ne sînt atît de familiare, încît nici nu le mai analizăm cu adevărat şi, cu toate că se deschid privirilor oricui, invitînd la un studiu detaliat, în esenţă, la cel mai profund nivel, rămîn aidoma unor cărţi închise. Aşa s-a întîmplat cu *Cina cea de taină* a lui Leonardo şi, în mod aproape incredibil, cu majoritatea operelor sale.

Or, exact aceste lucrări ale lui Leonardo da Vinci — acel geniu frămîntat al Italiei renascentiste — au fost cele care ne-au deschis drumul către o serie de descoperiri cu implicaţii atît de cutremurătoare, încît la prima vedere par imposibile. Este de necrezut că generaţii întregi de savanţi şi specialişti nu au observat ceea ce nouă ni se pare evident — şi la fel de necrezut că asemenea informaţii explozive au zăcut ascunse atîta vreme, aşteptînd răbdătoare să fie descoperite de nişte scriitori care nu au decît o vagă tangenţă cu domeniul studiilor istorice şi religioase.

Astfel, pentru a ne începe relatarea cum se cuvine, trebuie să ne întoarcem la *Cina cea de taină* a lui Leonardo şi s-o privim dintr-o perspectivă nouă, însă de data aceasta nu o vom analiza în context artistic şi istoric; acum este momentul pentru a o vedea aşa cum ar percepe-o cineva care nu a mai privit-o niciodată, ridicîndu-ne de pe ochi vălul oricăror idei preconcepute.

Figura centrală este, desigur, cea a lui Iisus, pe care Leonardo îl numeşte „Mîntuitorul" în notiţele care însoţesc lucrarea. (Totuşi, cititorul este rugat să nu tragă de aici concluziile evidente, însă pripite.) Iisus priveşte contemplativ în jos şi uşor spre stînga, cu mîinile întinse pe masă în faţa lui, ca şi cum i-ar oferi un dar privitorului. Dat fiind că aceasta este cina la care, conform Noului Testament, Iisus a iniţiat împărtăşania cu pîine şi vin, îndemnîndu-şi ucenicii să le considere „carnea" şi „sîngele" său, ne-am aştepta să vedem pe masă, în faţa lui, între palmele întinse, o cupă sau un pahar cu vin. La urma urmei, creştinii consideră că imediat după această masă au urmat patimile din Grădina Ghetsi-mani, cînd Iisus s-a rugat

fierbinte: „Treacă de la Mine paharul acesta" — o altă aluzie la simbolistica sînge/vin —, şi apoi răstignirea, cînd sîngele său sfînt a fost vărsat pentru a mîntui întreaga omenire. Şi totuşi, nici o cupă cu vin nu se află în faţa lui Iisus (iar pe toată masa există doar o cantitate simbolică). Este oare posibil ca mîinile sale întinse să fie — după cum consideră artiştii — doar un gest fără semnificaţie?

Ţinînd seama de lipsa vinului, poate nu este întîmplător nici faptul că, din toată pîinea de pe masă, foarte puţină este frîntă. Dat fiind că Iisus însuşi a pus semnul egal între pîine şi trupul său ce urmează a se frînge în supremul sacrificiu, putem bănui oare că Leonardo încearcă să transmită astfel un mesaj subtil cu privire la adevărata natură a suferinţei lui Iisus?

Acesta este însă doar vîrful aisbergului reprezentat de imaginea prea puţin ortodoxă[1] redată de fresca lui da Vinci, în conformitate cu litera Bibliei, tînărul Ioan — supranumit „cel Preaiubit" — este personajul care, la Cina cea de taină, se află cel mai aproape de Iisus, rezemîndu-se „de sînul Lui", Şi totuşi, în fresca lui Leonardo, acest personaj are o cu totul altă atitudine, înclinîndu-se în partea opusă, cît mai departe de Mîntuitor, avînd capul plecat uşor spre dreapta, într-un gest aproape cochet. Chiar şi în privinţa acestui unic personaj lucrurile sînt mai complicate; nu ne-am mira deloc dacă un spectator nefamiliarizat cu scena biblica ar avea anumite dubii văzîndu-1 pe acest Sfînt Ioan. Fiindcă, deşi se ştie bine că, pentru da Vinci, chintesenţa frumuseţii masculine are o tuşă de efe-minare, *personajul de lingă Iisus este în mod cert o femeie.* Totul în înfăţişarea „lui" este uimitor de feminin. Oricît de ştearsă şi de deteriorată ar fi fresca, nu putem să nu observăm mîinile mici şi delicate, trăsăturile fine, pieptul evident feminin şi colierul de aur de la gît. În plus, veşmintele acestei femei — fiindcă o femeie este, în mod sigur — au darul de a-i reliefa prezenţa într-un mod neaşteptat: sînt imaginea în oglindă a hainelor Mîntuitorului. El poartă o robă albastră şi mantie roşie, iar la ea roba este roşie şi mantia albastră, croiala şi stilul fiind însă similare. Nici un alt personaj de la masă nu mai poartă veşminte care le reflectă în acest mod pe cele ale lui Iisus. Dar, pe de altă parte, nici un alt personaj de la masă nu este de sex feminin.

Un element central al compoziţiei este forma pe care, împreună, Iisus şi această femeie o alcătuiesc: un „M" uriaş, larg, ca şi cum trupurile celor doi s-ar atinge în zona şoldurilor, pentru a se depărta apoi unul de celălalt. Din cîte ştim noi, nici un specialist nu s-a referit la acest personaj numindu-1 altfel decît „Sfîntul Ioan" şi nimănui nu i-a atras atenţia pînă acum acel „M" uriaş. Aşa cum am descoperit în cercetările noastre, Leonardo da Vinci era un psiholog excelent, pe care adesea îl amuza să picteze imagini evident neortodoxe ca răspuns la comenzi cît se poate de serioase, avînd caracter pur

religios, ştiind că oamenii văd, de obicei, ceea ce se aşteaptă să vadă şi, în consecinţă, pot privi cu evlavie chiar şi cea mai crasă erezie. Dacă ţi se cere să pictezi o scenă creştina standard şi ceea ce prezinţi publicului are această aparenţă, nimeni nu-i va sesiza simbolismul subtil. Şi totuşi, Leonardo a sperat, probabil, că spectatorii care-i împărtăşesc ideile neobişnuite cu privire la Noul Testament îi vor recunoaşte mesajul şi că undeva, cîndva, un observator obiectiv va remarca acea prezenţă feminină misterioasă, marcată de litera "M" şi îşi va pune o serie de întrebări. Cine este această „M" şi de ce este atît de importantă? De ce şi-ar fi riscat Leonardo da Vinci reputaţia — şi chiar viaţa — pentru a o include într-o scenă creştină Prin excelenţă?

Oricine ar fi ea însă, soarta nu pare a-i fi favorabilă, deoarece o mînâ apare în dreptul gîtului ei graţios plecat, în ceea ce pare a fi un gest de ameninţare. Şi Mîntuitorul, pe de alta parte, este vizat de o mînă cu indexul ridicat, înfiptă parcă în faţa lui cu evidentă vehemenţă. Atît lisus, cît şi „M" par a ignora gesturile ameninţătoare, fiecare pierdut în propria sa reverie, ambii la fel de senini şi de detaşaţi. Dar impresia lăsată este aceea a unor simboluri secrete, folosite nu numai pentru a le sugera celor două personaje centrale că destinele lor urmează căi diferite, ci şi pentru a-i indica (sau poate reaminti) spectatorului o informaţie a cărei dezvăluire publică ar putea fi periculoasă, încearcă oare Leonardo să transmită prin intermediul acestei fresce o convingere personală pe care ar fi fost de-a dreptul nebunesc s-o împărtăşească unui public mai larg, într-un mod mai explicit? Ar fi totuşi posibil ca această convingere să poarte un mesaj destinat nu doar apropiaţilor săi, ci şi unui public mult mai numeros — poate chiar nouă, astăzi?

Să analizăm mai departe această uluitoare operă de artă. în partea dreaptă a frescei, un bărbat înalt, cu barbă, se apleacă foarte mult pentru a vorbi cu ultimul ucenic de la masă. Prin acest gest, se întoarce complet cu spatele spre Mîntuitor. Specialiştii sînt de acord că modelul folosit de Leonardo pentru a-1 reda pe acest ucenic — Sfîntul Tadeus sau Sfîntul luda — a fost el însuşi. Nici un element dintre cele reprezentate de pictorii renascentişti pe pînză nu era ales la întîmplare sau din pure raţiuni estetice, iar da Vinci este renumit pentru frecventele duble înţelesuri vizuale din lucrările sale. (Preocuparea lui de a alege cel mai potrivit model pentru fiecare ucenic este ilustrată de o aluzie pe care ar fi făcut-o el însuşi: aceea că, pentru figura lui luda, ar fi pozat chiar enervantul stareţ al mănăstirii Santa Maria!) Şi atunci, de ce s-a pictat Leonardo pe sine cu spatele spre lisus?

Şi ciudăţeniile nu se sfîrşesc aici. O mînâ stranie îndreaptă un pumnal asupra pîntecelui unui ucenic aflat la o persoană distanţă de „M". Oricît ne-am strădui, nu putem crede că mînâ respectivă aparţine unuia dintre

personajele de la masă, fiindcă i-ar fi imposibil din punct de vedere fizic cuiva să se răsucească astfel încît să aducă pumnalul în poziţia aceea. Mai uimitor însă în privinţa mîinii fără trup este un alt fapt: în toate cercetările noastre cu privire la Leonardo da Vinci, am întîlnit doar vreo două referiri la ea şi ambele dovedesc o stranie reţinere în a observa ceva ciudat. Ca în cazul Sfîntului Ioan care este, de fapt, femeie, o dată ce ai remarcat-o, nimic n-ar putea părea mai evident — şi mai bizar. Şi totuşi, ochiul şi mintea privitorului o trec pur şi simplu cu vederea, tocmai fiindcă este atît de ieşită din comun.

Am auzit adesea spunîndu-se că Leonardo da Vinci era un creştin pios, ale cărui lucrări religioase reflectă profunzimea credinţei sale. Din cîte am văzut noi pînă acum, cel puţin una dintre ele ascunde o simbolistică extrem de neobişnuită din perspectiva ortodoxiei creştine, iar cercetările noastre ulterioare au demonstrat lipsa de fundament a ideii conform căreia artistul ar fi fost cu adevărat credincios. Elementele ciudate prezente într-una dintre operele sale par a sugera faptul că Leonardo a încercat să atragă atenţia asupra unui alt înţeles al cunoscutei scene biblice, asupra unor convingeri care transcend sensul unanim acceptat al imaginii redate în secolul al XV-lea de fresca din Milano.

Indiferent care ar fi sensul simbolisticii sale heterodoxe, aceasta se află, trebuie s-o subliniem, la polul opus faţă de creştinismul ortodox. Discrepanţa ilustrată aici nu este cîtuşi de puţin necunoscută materialiştilor şi raţionaliştilor actuali; pentru ei, Leonardo a fost primul om de ştiinţă veritabil, o personalitate deloc atrasă de superstiţii şi de religie, fiind însăşi antiteza misticului sau a ocultistului. Şi totuşi, nici ei nu au reuşit să sesizeze adevărul care, efectiv, sare în ochi. A picta *Cina cea de taina* fără o cantitate semnificativă de vin pe masă este ca şi cum ai imortaliza momentul culminant al unei ceremonii de încoronare fără a desena coroana: ori ai ratat complet esenţa, ori încerci să comunici o cu totul altă esenţă. Astfel, pictorul iese în evidenţă ca un eretic în toată puterea cuvîntului — o persoană care manifestă convingeri religioase, însă unele ce diferă considerabil de ortodoxia creştină, în plus, şi alte lucrări ale lui Leonardo reflectă, printr-o simbolistică atent aplicată şi consecventă, aceleaşi obsesii eretice, fapt care indică fără dubii că artistul nu era doar un simplu ateu care încerca să cîştige o pîine. De asemenea, aceste elemente şi simboluri neaşteptate nu pot fi doar replica ironică adresată de un sceptic celor care i-au cerut o astfel de lucrare; dacă ar fi fost aşa, Leonardo s-ar fi limitat, de pildă, să-i picteze Sfîntului Petru un nas roşu ca de clovn. Ceea ce transpare însă din *Cina cea de taină* şi din multe alte lucrări ale lui da Vinci este codul său secret, un cod despre care noi credem că are o relevanţă aparte pentru lumea actuală.

Desigur, aţi putea spune că ideile bizare ale lui Leonardo erau ideile lui

bizare şi atît, ciudăţeniile unui om renumit pentru seria nesfîrşită de paradoxuri. Era un tip singuratic, dar în acelaşi timp putea fi sarea şi piperul unei petreceri; dispreţuia ghicitorii, dar „cotiza" în mod regulat la conturile astrologilor; era un vegetarian convins şi un iubitor de animale, însă dragostea lui se râsfrîngea rareori asupra speciei umane: diseca un cadavru după altul şi urmărea execuţiile cu ochiul rece al unui fiziolog; era un gînditor profund, un maestru al şaradelor, neîntrecut în conceperea farselor. Dată fiind această personalitate complexă, ar fi poate de aşteptat ca ideile sale asupra religiei şi filozofiei să se abată de la curentul obişnuit. Din acest motiv — şi numai din acesta — am putea fi tentaţi să-i considerăm convingerile eretice ca fiind, în prezent, irelevante.

Deşi talentele şi neobişnuitele capacităţi ale lui Leonardo sînt unanim recunoscute, există o tendinţă modernă, arogantă, ce încearcă să-i minimalizeze realizările. La urma urmelor, pe vremea lui chiar şi tiparul era o noutate. Ce-ar mai putea aduce nou un inventator singuratic, din vremuri de mult apuse, unei lumi în care Internetul constituie o sursă inepuizabilă de informaţii, iar continente încă nedescoperite în zilele lui Leonardo pot comunica între ele în răstimp de secunde'?

Întrebarea de mai sus are două răspunsuri, în primul rînd, da Vinci nu era un geniu de duzină — dacă ne putem exprima astfel. Toată lumea ştie că el a proiectat maşini zburătoare şi tancuri de asalt primitive, însă unele dintre invenţiile sale erau atît de ieşite din comun pentru vremea în care a trăit, încît unii 1-au „suspectat" că ar fi avut stranii viziuni ale viitorului. Schiţele sale pentru bicicletă, de exemplu, au ieşit la lumină abia la sfîrşitul anilor 1960.[2] Spre deosebire însă de stîngacele încercări şi prototipuri ale bici-clului victorian, *vehiculul imaginat de da Vinci avea rotile de mărime egală şi era prevăzut cu lanţ de transmisie.* Chiar mai fascinantă decît schiţa în sine este întrebarea care îţi vine în minte automat: ce motiv ar fi avut Leonardo pentru a inventa o bicicletă? Omul a năzuit întotdeauna să poată zbura aidoma păsărilor, dar este greu de crezut că cineva ar fi visat vreodată să dea din pedale pe drumuri pline de hîrtoape, menţinîndu-se într-un echilibru precar pe două roţi (şi, spre deosebire de zbor, mersul pe bicicletă nu apare în vreo fabulă clasică), în plus, printre alte dispozitive futuriste, Leonardo a prevăzut şi inventarea telefonului.

Chiar dacă geniul său a fost şi mai strălucit decît îl recunosc cărţile de istorie, nu putem să nu ne întrebăm ce cunoştinţe deţinea, astfel încît să marcheze lumea atît de profund chiar şi la cinci secole după moartea sa. Desigur, am putea argumenta că învăţăturile unui rabin din secolul I d.Hr. ar fi de aşteptat să aibă o relevanţă mai redusă pentru epoca noastră decît au avut-o invenţiile lui da Vinci, însă la fel de adevărat este faptul că unele idei au

un caracter universal şi etern şi că adevărul — dacă poate fi aflat şi definit — nu se erodează o dată cu trecerea veacurilor.

Dar nu filozofia (declarată sau nu) ori arta lui da Vinci a fost cea care ne-a atras atenţia asupra lui, ci una dintre realizările sale cu adevărat paradoxale — extrem de cunoscută şi în acelaşi timp cel mai puţin descifrată. Aşa cum am relatat în detaliu în ultima noastră carte[3], am descoperit că Leonardo a fost cel care a „creat" Giulgiul din Torino, despre care s-a crezut că poartă imaginea miraculos imortalizată a lui Iisus în clipa morţii, în 1988, testarea cu izotopi de carbon le-a dovedit tuturor — cu excepţia cîtorva fanatici — că giulgiul datează de la sfîrşitul Evului Mediu sau din primii ani ai Renaşterii. Acest lucru nu a diminuat însă cîtuşi de puţin caracterul de excepţie al obiectului şi nu a oferit răspuns la problema care nouă ni s-a părut a fi cea mai stringentă: identitatea „farsorului" fiindcă, la urma urmei, cel care a creat această „relicvă" nu putea fi decît un geniu.

Giulgiul din Torino se comportă — aşa cum o recunoaşte întreaga literatură de specialitate, atît cea favorabilă autenticităţii sale, cît şi cea defavorabilă — aidoma unei fotografii. Artefactul prezintă un ciudat „efect de negativ"; cu alte cuvinte, arată ca o urmă vagă de arsură cînd e privit cu ochiul liber, dar negativul fotografic oferă detalii vizuale remarcabile. Fiindcă nici o pictură sau gravură cunoscută nu se comportă în acest mod, efectul de negativ a fost considerat de „giulgişti" (cei care cred că este cu adevărat linţoliul lui Iisus) o dovadă a caracteristicilor miraculoase ale amprentei, în orice caz, noi am descoperit că imaginea de pe Giulgiul din Torino se comportă ca o fotografie *fiindcă exact asta este.*

Oricît de incredibil ar părea, Giulgiul din Torino este o fotografie, împreună cu Keith Prince, am reconstruit ceea ce noi credem a fi tehnica originală, reproducînd astfel pentru prima dată caracteristicile pînă acum inexplicabile ale acestei pînze.[4] Şi, în ciuda afirmaţiilor răspicate ale „giulgiştilor" că aşa ceva este imposibil, am reuşit acest lucru folosind un echipament extrem de simplu. Am utilizat o cameră improvizată, o pînză prelucrată chimic, tratată cu substanţe disponibile în secolul al XV-lea, şi „doze" mari de lumină. Subiectul fotografiei noastre experimentale a fost un bust feminin din ghips, care, din păcate, nu semăna nici pe departe cu modelul original. Fiindcă, deşi nu-i aparţine — aşa cum s-a crezut — lui Iisus, chipul de pe giulgiu este cel al „farsorului" însuşi. Altfel spus, *Giulgiul din Torino este o fotografie de cinci sute de ani a nimănui altuia decît Leonardo da Vinci.*

În ciuda unor bizare afirmaţii contrare, giulgiul nu poate fi opera unui creştin evlavios, în aparenţă, negativul fotografic al pînzei înfăţişează trupul însîngerat al lui Iisus. Trebuie să ne reamintim că acesta nu este un sînge

obişnuit; pe lîngâ faptul că e de esenţă divină, pentru creştini el constituie instrumentul prin care lumea va fi mîntuită. După părerea noastră, cel care falsifică acest sînge nu poate fi considerat în nici un caz credincios, aşa cum cineva care nutreşte măcar o urmă de respect faţă de persoana lui Iisus nu va îndrăzni sâ-i înlocuiască imaginea cu a sa. Leonardo a făcut şi una, şi alta, cu o atenţie deosebită pentru detaliu şi chiar — am putea bănui — cu o anumită doză de plăcere, în mod cert şi-a dat seama că, reprezentînd presupusa imagine a lui Iisus — cine ar fi putut suspecta că, de fapt, era chipul artistului florentin?[6] —, giulgiul va fi venerat de numeroşi pelerini chiar de la bun început. Din cîte ne putem da seama cunoscîndu-i caracterul, Leonardo i-a urmărit din umbră, nevăzut, cum se închinau în faţa lui. Dar şi-a închipuit el cîţi creştini îi vor preaslăvi imaginea în decursul secolelor? Şi-a imaginat oare că, într-o zi, oameni cu capul pe umeri se vor converti la catolicism doar văzîndu-i chipul întipărit pe bucata aceea de pînză? A prevăzut el că ideea occidentalilor cu privire la trăsăturile lui Iisus se va contura pornind de la imaginea de pe Giulgiul din Torino? Şi-a dat oare seama că milioane de oameni de pe întregul glob vor ajunge să venereze chipul unui eretic homosexual din secolul al XV-lea în locul Dumnezeului lor preaiubit'? *A ştiut Leonardo da Vinci că figura sa avea să devină efectiv imaginea lui Iisus Hristos?*

După părerea noastră, Giulgiul din Torino este cea mai cruntă, şi mai reuşită, farsă jucată omenirii, în întreaga istorie. Dar, cu toate că a păcălit milioane de oameni, considerăm că nu e doar un fals gratuit şi că Leonardo a creat această „relicvă" pentru a transmite un dublu mesaj: existenţa unei tehnici novatoare şi o convingere eretica cifrată, în acea epocă de superstiţii paranoice, dezvăluirea publică a tehnicii fotografiei ar fi constituit — aşa cum o vor demonstra evenimentele ulterioare[7] — un risc enorm. Nu ne îndoim însă că Leonardo s-a amuzat copios văzînd cum prototipul său este protejat chiar de clericii pe care el, unul, îi dispreţuia. Desigur că acest lucru ar putea fi doar o coincidenţă, o întorsătură providenţială într-o poveste şi aşa remarcabilă, însă pentru noi nu e altceva decît o nouă dovadă a pasiunii florentinului de a deţine controlul total, de această dată chiar dincolo de mormînt.

Deşi fals, opera unei minţi geniale, Giulgiul din Torino poartă anumite simboluri ilustrative pentru ideile neobişnuite ale lui Leonardo, aşa cum se poate vedea şi în alte opere ale sale. De exemplu, la personajul al cărui chip este imprimat pe giulgiu, la baza gîtului se observă o clară linie de demarcaţie. Cînd imaginea este transformată într-o hartă cu izohipse, utilizînd cele mai sofisticate tehnologii computerizate, se poate vedea că linia marchează baza capului în faţă, după care urmează o zonă lată, întunecată, pînă la partea de sus a pieptului, unde contururile încep să se

zărească din nou[8]. După părerea noastră, există două explicaţii posibile. Una este pur practică, fiindcă imaginea văzută din faţă este o combinaţie: trupul îi aparţine unei persoane crucificate, iar faţa este cea a lui Leonardo; astfel, linia respectivă denotă, probabil, locul în care cele două imagini au fost unite. Autorul falsului nu era însă cîtuşi de puţin neîndemînatic şi i-ar fi fost în mod cert uşor să acopere sau să şteargă linia aceea de demarcaţie. Dar dacă Leonardo pur şi simplu nu a vrut s-o elimine? Dacă a lăsat-o acolo în mod deliberat, pentru a sugera ceva celor care „au ochi să vadă"?

Ce mesaj eretic ar putea purta Giulgiul din Torino, chiar codificat? Desigur că există o limită a simbolurilor ce pot fi incluse într-o simplă imagine a unui corp gol, răstignit — una analizată în mod repetat de numeroşi oameni de ştiinţă, dotaţi cu cele mai moderne echipamente. Vom reveni la acest subiect mai tîrziu, însă deocamdată subliniem doar că răspunsul la aceste întrebări poate fi găsit dacă vom privi atent două aspecte principale ale imaginii. Primul se referă la volumul mare de sînge ce pare să curgă pe braţele lui Iisus — şi care, la prima vedere, pare să contrazică simbolica lipsă de vin de pe masa *Cinei celei de taină,* dar, de fapt, subliniază încă o data concluzia la care am ajuns noi. Celălalt aspect pe care îl menţionam se referă la linia de demarcaţie dintre cap şi trunchi, linie ce pare a sugera că Leonardo vrea să atragă atenţia asupra unei decapitări... Din cîte ştim noi, Iisus nu a fost decapitat, iar imaginea de pe giulgiu este o combinaţie; prin urmare, sîntem îndemnaţi să luăm în consideraţie imaginile a două personaje distincte, între care există însă o relaţie de un anumit tip. Chiar şi aşa, de ce sa fie „suprapus" un decapitat peste un crucificat?

Aşa cum vom vedea, indiciul capului tăiat de pe Giulgiul din Torino nu e altceva decît o subliniere a simbolurilor întîlnite în multe dintre lucrările lui da Vinci. Am menţionat deja mîna care pare a reteza gîtul delicat al misterioasei „M", tînăra din *Cina cea de taină,* şi vă amintiţi că, în aceeaşi frescă, Iisus însuşi este ameninţat de o mînă cu indexul ridicat, înfiptă parcă în faţa lui, ca un gest de atenţionare, de amintire sau poate că amîndouâ la un loc. În opera lui Leonardo da Vinci, mîna cu arătătorul ridicat este, de fiecare dată, o referire directă la Ioan Botezătorul.

Sfîntul, presupusul înainte-mergător al lui Iisus, cel care a spus lumii: „iată Mielul lui Dumnezeu" ale cărui sandale nu era vrednic să i le dezlege, avea, după părerea lui Leonardo, o importanţă extremă, dacă ar fi să judecăm după omniprezenţa sa în lucrările artistului florentin. Obsesia în sine este bizară la un om despre care mulţi raţionalişti moderni susţin că nu avea nici o aplecare pentru religie. Este greu de înţeles de ce un pictor pentru care personajele şi tradiţiile creştine nu înseamnă nimic ar fi dedicat atît de mult timp şi energie unui sfînt anume, aşa cum a făcut-o Leonardo cu Ioan

Botezătorul, întreaga lui viaţă pare dominata de acest loan, atît la un nivel conştient, în operele de artă, cît şi la unul sincronistic, tradus în coincidenţele care i-au marcat existenţa. E aproape ca şi cum loan Botezătorul 1-ar fi urmat pretutindeni. Iubitul său oraş, Florenţa, se află sub patronajul sfîntului, asemenea catedralei din Torino în care este găzduit giulgiul. Ultimul său tablou pe care, alături *de MonaLisa,* 1-a păstrat aproape de sine, chiar în încăperea în care şi-a dat obştescul sfîrşit, a *fost loan Botezătorul;* de asemenea, unica sculptură a lui da Vinci păstrată pînâ astăzi (lucrată împreună cu Giovani Francesco Rustici, un cunoscut ocultist) îl înfăţişează tot pe loan Botezătorul. Acum, sculptura se află în baptisteriul din Florenţa, la intrare, deasupra capetelorturiştilor şi, din păcate, la dispoziţia stolurilor de porumbei.

Acel arătător ridicat — pe care îl vom numi în continuare „gestul lui loan" — apare şi în celebra lucrare a lui Rafael, *Şcoala din Atena* (1509). Acolo îl vedem pe venerabilul Platon schiţînd acest gest, dar în acele circumstanţe aluzia sa nu este atît de misterioasă pe cît ne-am putea aştepta. De fapt, modelul lui Rafael pentru Platon a fost chiar Leonardo da Vinci, iar gestul nu-i este caracteristic atît lui, cît mai degrabă este profund semnificativ *pentru* el (şi, probabil, pentru Rafael şi pentru alţii din acelaşi cerc).

Dacă vi se pare că insistăm prea mult asupra arătătorului ridicat, haide să mai privim cîteva reprezentări ale sale în operele lui da Vinci.

Apare într-o serie de picturi şi, aşa cum am spus deja, are mereu aceeaşi semnificaţie, în tabloul neterminat *Adoraţia magilor* (început în 1481), un personaj anonim schiţează acest gest în apropierea unei movile de pămînt pe care creşte un roşcov. Majoritatea privitorilor îl trec uşor cu vederea, deoarece privirile le sînt în mod inevitabil atrase spre ceea ce se consideră a fi punctul central al tabloului: după cum indică şi titlul, magii care venerează Sfînta Familie. Serafica şi visătoarea Fecioară cu pruncul lisus pe genunchi este reprezentată sub chipul unui personaj tern, insipid. Magii îngenunchează, oferindu-i daruri copilului, iar în fundal o mulţime de oameni se agită, în aparenţă închinîndu-se deopotrivă mamei şi pruncului. Dar, la fel ca în cazul *Cinei celei de taină,* şi de această dată avem de-a face cu o pictură creştină doar la nivel superficial, care merită o analiză mai atentă.

Personajele din fundal nu sînt, nici pe departe, întruchipări ale frumuseţii şi bunăstării. Scheletice, mîinile lor răşchirate nu par ridicate spre ceruri într-un gest de veneraţie, ci lasă mai degrabă impresia că se îndreaptă ca nişte gheare de coşmar asupra cuplului divin. Magii îşi oferă darurile, dar numai două dintre cele trei menţionate în Biblie: smirnă şi tămîie, dar nu şi aur. În vremea lui Leonardo, aurul nu era doar un simbol al bogăţiei, ci şi al regalităţii, al stâpînirii, iar în această pictură artistul i-1 refuză micului lisus. Dacă privim dincolo de Fecioară şi de magi, zărim un al doilea grup de adoratori.

Aceştia au înfăţişări mai sănătoase şi mai normale, dar dacă le urmăm direcţia privirilor, observăm imediat că ei nu se uită la mamă şi la prunc, ci par mai degrabă a venera rădăcinile roşcovului, lîngă trunchiul căruia un bărbat schiţează „gestul lui loan". Iar roşcovul, am mai spus-o, este asociat în mod tradiţional cu loan Botezătorul[9]...

În colţul din dreapta jos al tabloului, un tînăr se răsuceşte cu spatele spre Sfînta Familie. Este general acceptat faptul că acest tînăr este Leonardo însuşi, dar argumentul adus adesea pentru a explica această poziţie — acela că artistul nu se simţea demn sa privească în faţă cuplul divin — nu prea stă în picioare. La urma urmei, se ştie că da Vinci nu era un iubitor al Bisericii, în plus, să ne amintim că, sub chipul Sfîntului Tadeus (sau Sfîntul Iuda) din *Cina cea de taină,* pictorul îi întoarce spatele Mîntuitorului, relevînd astfel o reacţie emoţională extremă la adresa figurilor centrale ale credinţei creştine. Şi cum Leonardo nu era cîtuşi de puţin un exemplu de pietate sau de cucernicie, e greu de crezut că reacţia sa a fost inspirată de un sentiment de inferioritate sau de venerare, îndreptîndu-ne atenţia spre frapanta schiţă a lui Leonardo pentru *SfîntaAna, Fecioara şi Pruncul* (1501), care se află astăzi în Galeria Naţională din Londra, remarcăm şi de această dată elemente care ar trebui — dar rareori reuşesc — să atragă atenţia privitorului asupra unor implicaţii subversive. Desenul îi înfăţişează pe Fecioară cu Pruncul, împreună cu Sfînta Ana (mama Mariei), şi pe loan Botezătorul, copil, în aparenţă, lisus îl binecuvîntează pe vărul său, loan, care priveşte în sus cu un aer meditativ, în vreme ce Sfînta Ana fixează de aproape chipul visător al fiicei sale şi schi-ţează „gestul lui loan" cu o mînă ciudată, lata, masculină. Arătătorul ei se ridică imediat deasupra mîinii micuţe a lui lisus, ca şi cum ar umbri-o, atît în sens literal, cît şi metaforic. Şi, cu toate că Fecioara pare aşezată într-o poziţie extrem de incomodă, mai ciudată este poziţia micului lisus. Fecioara îl ţine de parcă tocmai 1-ar fi împins în faţa pentru a-i da lui loan binecuvîntarea, ca şi cum 1-ar fi adus în scenă doar pentru acest lucru şi abia îl mai poate ţine acolo. loan, pe de altă parte, se reazemă comod de genunchiul Sfintei Ana, de parcă onoarea ce i se face îl lasă complet indiferent. E oare posibil ca mama Fecioarei să-i amintească fiicei sale de un secret în legătură cu loan?

Conform notiţei ce însoţeşte tabloul, unii experţi, nedumeriţi de tinereţea Sfintei Ana şi de prezenţa neobişnuită a Botezătorului, au presupus că pictura le înfăţişează, de fapt, pe Maria şi pe verişoara ei, Elisabeta - *mama lui loan.* Supoziţia este plauzibilă şi, dacă este reală, nu face decît să întărească afirmaţiile noastre.

Aparenta inversare a rolurilor lui lisus şi loan apare şi într-una din cele două versiuni ale tabloului *Fecioara pe stînci,* tot de Leonardo. Istoricii de artă nu au oferit niciodată o explicaţie satisfăcătoare pentru existenţa celor două

versiuni, dar una este expusă în prezent la Galeria Naţională din Londra, iar cealaltă — mult mai interesantă din punctul nostru de vedere — la Muzeul Lυvru, în Paris.

Iniţial pictura a fost comandată de o organizaţie numită Con-fraternitatea Imaculatei Concepţiuni, pentru panoul central al unui triptic destinat altarului din capela bisericii San Francesco Grande, în Milano[10]. (Celelalte două picturi ale tripticului au fost încredinţate altor artişti.) Contractul, datat 25 aprilie 1483, există şi astăzi şi aruncă o lumină interesantă asupra a ceea ce a dorit con-fraternitatea... şi ce a primit, de fapt. în contract se specifică în mod detaliat forma şi dimensiunile picturii — necesare deoarece cadrul tripticului exista deja. în mod ciudat, ambele versiuni respectă aceste cerinţe, însă tot nu ştim de ce Leonardo a realizat două. Putem însă bănui că la mijloc se află interpretările diferite, care au mai puţin de-a face cu perfecţionismul şi mai mult cu potenţialul lor exploziv.

Contractul impunea, de asemenea, tema picturii: un eveniment nemenţionat în Evanghelii, dar cunoscut în tradiţia creştină. Este vorba despre momentul în care, în timpul fugii în Egipt, losif, Maria şi pruncul lisus şi-au găsit adăpost într-o grotă, unde 1-au întîlnit pe micul loan Botezătorul, protejat de arhanghelul Uriel. Esenţial în privinţa acestei legende este faptul că oferă o „ieşire de siguranţă" pentru una dintre cele mai tulburătoare întrebări ridicate de povestea botezului lui lisus, aşa cum este ea redată în Biblie. De ce a fost nevoie ca lisus, pur şi lipsit de păcate, să fie botezat, dat fiind că ritualul constituie, de fapt, un gest simbolic de spălare a păcatelor şi de curăţire în vederea ulterioarei accederi la împărăţia cerească? De ce a trebuit Fiul lui Dumnezeu să se supună unui evident act de autoritate din partea Botezătorului?

Legenda povesteşte cum, la această (uimitor de) întîmplătoare întîlnire între cei doi copii, lisus i-a conferit vărului său autoritatea de a-1 boteza cînd amîndoi vor ajunge la maturitate. Din mai multe motive, comanda primită de Leonardo pare a f i o culme a ironiei şi ne putem imagina că artistul a fost chiar încîntat s-o primească şi s-o execute conform propriilor sale idei — cel puţin într-una din variante.

În stilul epocii, confraternitatea a cerut o pictură somptuoasă, bogat ornamentată, cu foiţă de aur şi cu o ceată întreagă de îngeraşi şi profeţi ai Vechiului Testament. Ceea ce a primit semăna atît de puţin cu ceea ce a solicitat, încît relaţiile dintre ea şi artist au devenit tensionate şi au culminat cu un proces ce s-a prelungit pe mai mult de douăzeci de ani.

Leonardo a reprezentat scena cerută cît mai realist posibil, fără personaje secundare — în nici un caz îngeraşi bucâlaţi şi profeţi întunecaţi. De fapt, *dramatis personae* au fost drastic reduse, dat fiind că, deşi scena

reprezintă fuga Sfintei Familii în Egipt, Iosif nici măcar nu apare în pictură.

Versiunea de la Luvru, prima realizată de Leonardo, o înfăţişează pe Fecioară într-o robă albastră, cu un braţ aşezat protector în jurul unuia din copii, iar celălalt prunc stă alături de Uriel. în mod straniu, cei doi copii sînt identici; mai ciudat însă este faptul că micuţul de lîngă arhanghel îl binecuvîntează pe celălalt, în vreme ce pruncul Mariei îngenunchează umil. În consecinţă, istoricii de artă au presupus că, din cine ştie ce motiv, da Vinci a ales să-1 aşeze pe Ioan lîngă Măria. La urma urmei, nu există vreo etichetă care să identifice personajele şi, în mod cert, copilul care binecuvîntează trebuie să fie Iisus!

Există însă şi alte posibilităţi de interpretare a scenei, posibilităţi care, pe lîngă că sugerează mesaje subliminale intense şi extrem de neortodoxe, readuc în atenţie codurile utilizate de Leonardo în alte lucrări ale sale. Asemănarea dintre cei doi copii denota, poate, faptul că artistul le-a „înceţoşat" în mod intenţionat identităţile. Şi, în vreme ce îl îmbrăţişează cu un gest tandru şi protector pe copilul considerat a fi Ioan, Maria întinde mîna dreaptă deasupra capului lui „Iisus" în ceea ce pare a fi un gest de evidentă ostilitate, în recenta sa biografie a lui da Vinci, Serge Bramly descrie acest gest ca „amintind de ghearele unui vultur"[11]. Uriel arată cu degetul spre copilul de lîngă Măria, dar — fapt de asemenea semnificativ — priveşte enigmatic spre observator, adică în direcţie opusă Fecioarei. Deşi ar fi mai comod şi măi acceptabil să considerăm gestul său ca o indicaţie asupra celui care avea să devină Mesia, nu putem să nu ne gîndim şi la alte posibile semnificaţii.

Dacă, într-adevăr, copilul de lîngă Măria, în versiunea de la Luvru a picturii, *este* Iisus — aşa cum ne-am putea aştepta în mod logic —, iar cel aşezat lîngâ Uriel este Ioan? Amintiţi-vă că, în acest caz Ioan îl binecuvîntează pe Iisus. In calitatea sa de protector al Botezătorului, Uriel îşi întoarce privirea de la micul Iisus, iar Maria, apărîndu-şi fiul, întinde o mînâ ameninţătoare deasupra lui Ioan. La cîţiva centimetri sub palma întinsă a Mariei, mîna cu arătătorul întins a arhanghelului retează aerul, ca şi cum cele două gesturi ar încadra un indiciu criptic. Totul pare ca şi cum Leonardo ar sugera că un obiect — ceva semnificativ, dar nevăzut — ar trebui să se afle în spaţiul dintre cele două mîini. în acest context, nu ar fi exagerat să ne imaginăm că degetele întinse ale Mariei par a se sprijini pe creştetul unui cap invizibil, în vreme ce arătătorul lui Uriel taie aerul exact acolo unde s-ar afla în mod normal gîtul. Acest cap fantomatic pare să plutească deasupra copilului de lîngă arhanghel... Prin urmare, ni se indică fără dubii *cine* este acest copil, fiindcă, la urma urmei, care din ei a murit decapitat? Şi dacă acesta este Ioan Botezătorul, atunci el binecuvîntează, el deţine această autoritate.

Dacă privim însă cealaltă versiune a picturii, mai tîrzie şi aflată azi la

Galeria Naţională din Londra, constatăm că toate elementele care duc la aceste deducţii eretice au dispărut — dar numai acestea. Cei doi copii nu mai seamănă între ei, cel de lîngă Maria poartă crucea tradiţională, cu braţe inegale, a Botezătorului (deşi este posibil ca aceasta să fi fost adăugată mai tîrziu, de un alt artist). Mîna dreaptă a Mariei este întinsă şi aici deasupra celuilalt copil, dar de această dată gestul nu mai este ameninţător. Uriel nu mai arată cu degetul şi nici nu îşi mai întoarce ochii de la protagoniştii scenei. E ca şi cum Leonardo ne-ar invita să „descoperim diferenţele", provocîndu-ne şa tragem, fiecare, propriile concluzii, din aceste detalii ciudate.

Acest tip de analiză a lucrărilor lui da Vinci scoate la lumină o serie vastă de subînţelesuri incitante şi deconcertante. Iar tema loan Botezătorul pare a se repeta, marcată de ingenioase indicii şi simboluri subliminale. De nenumărate ori, atît el, cît şi imaginile care îl reprezintă sînt situate pe un plan mai ridicat comparativ cu acela pe care se află lisus — chiar şi în simbolurile ascunse în mod ingenios în Giulgiul din Torino.

Există o intenţie bine conturată în privinţa acestei insistenţe, vizibilă atît în complexitatea imaginilor folosite de artist, cît şi în riscurile pe care el şi le-a asumat afişîndu-şi în văzul tuturor ideile ingenios disimulate. Poate că, aşa cum am menţionat deja, motivul pentru care multe dintre lucrările lui au rămas neterminate nu este atît perfecţionismul, cît mai degrabă conştientizarea faptului că ar fi suferit repercusiuni grave dacă vreuna dintre personalităţile vremii ar fi întrezărit, prin stratul superficial de ortodoxism, „blasfemia" întruchipată de lucrările sale. Probabil chiar şi un intelectual de talia lui Leonardo evita să cadă în dizgraţia autorităţilor — o dată îi fusese de ajuns.[12]

În mod cert însă, da Vinci nu şi-ar fi pus viaţa în joc „împănîndu-şi" operele cu asemenea mesaje eretice, dacă nu ar fi crezut profund în ele. Aşa cum am văzut deja, departe de a fi ateul materialist atît de îndrăgit de mulţi modernişti, Leonardo era loial unui sistem de convingeri total opuse faţă de ceea ce era pe atunci — şi este şi acum — tradiţia creştină. „Ocult" este termenul pe care mulţi 1-ar folosi pentru acest sistem.

În prezent, cuvîntul are conotaţii clare şi nu tocmai pozitive, ducînd cu gîndul la magia neagră sau la elucubraţiile şarlatanilor lipsiţi de scrupule — ori la ambele. De fapt, termenul „ocult" înseamnă „ascuns" şi este utilizat frecvent în astronomie, de pildă atunci cînd se descrie modul în care un corp ceresc îl „ocultează" sau îl eclipsează pe altul prin faţa căruia trece, în ceea ce-1 priveşte pe Leonardo da Vinci, deşi trebuie să recunoaştem că au existat în viaţa sa elemente şi convingeri ce amintesc de ritualuri sinistre şi practici magice, la fel de adevărat este faptul că, în primul rînd, artistul a fost animat de o continuă sete de cunoaştere. Majoritatea cercetărilor sale au fost însă

„ocultate" de societate şi, mai cu seamă, de o omniprezentă şi atotputernică instituţie, în cea mai mare parte a Europei acelor vremuri, Biserica nu agrea experimentele ştiinţifice şi nu pregeta să-i reducă la tăcere pe cei care îşi expuneau în public ideile neortodoxe ori pur şi simplu deosebite.

Florenţa însă — oraşul în care Leonardo s-a născut, a crescut şi şi-a început cariera — era un centru înfloritor al artelor şi al ştiinţei. Principalul motiv al acestei deschideri către cunoaştere a Florenţei era — oricît de uimitor ar părea — numărul mare de magicieni şi ocultişti care trăiau aici. Primii protectori ai lui Leonardo, familia conducătoare a oraşului, Medici, încuraja în mod efectiv studiile oculte şi chiar sponsoriza activităţile de căutare şi traducere a anumitor manuscrise pierdute.

Astrologia Renaşterii era cu totul altceva decît horoscoapele pe care le citim astăzi în ziare. Deşi unele zone de investigaţie pot părea în prezent naive sau pur şi simplu superstiţioase, multe altele constituiau tentative serioase de a înţelege universul şi locul omului în cadrul acestuia. Magicienii însă ţinteau mai departe, încercînd să descopere modul în care pot fi controlate forţele naturii. Privit din această perspectivă, faptul că Leonardo da Vinci a fost un reprezentant activ al culturii oculte din vremea sa nu mai este deloc de mirare. Distinsul istoric Frances Yates a sugerat chiar că geniul multilateral al lui da Vinci ar putea fi explicat în raport cu ideile contemporane privind magia.[13]

Detalii despre conceptele caracteristice acestei mişcări oculte florentine pot fi găsite în cartea noastră precedentă[14], dar putem spune într-un cuvînt că esenţa tuturor organizaţiilor vremii era ermetismul, curent al cărui nume derivă de la Hermes Trismegistul, un renumit mag egiptean ale cărui scrieri reflectă un sistem magic coerent. Cel mai important element al gîndirii ermetice era ideea conform căreia omul este divin în sens literal — un concept atît de periculos pentru dominaţia Bisericii asupra inimii şi a minţii credincioşilor, încît a atras după sine anatemizarea.

Principiile ermetice au deţinut un loc concret în viaţa şi activitatea lui Leonardo, dar, la prima vedere, între aceste idei filozofice şi cosmologice sofisticate, pe de o parte, şi conceptele eretice care totuşi puneau accentul pe figurile biblice, pe de altă parte, existau discrepanţe majore. (Trebuie să subliniem faptul că ideile hetero-doxe ale lui da Vinci şi ale celor din jurul lui nu erau doar rezultatul răzvrătirii lor împotriva unei Biserici corupte şi credule. Aşa cum a demonstrat istoria, în opoziţie cu Biserica Catolică s-a manifestat, într-adevăr, o mişcare puternică şi deloc ascunsă: protestantismul. Dar dacă Leonardo ar mai fi trăit astăzi, în mod cert nu 1-am vedea închinîndu-se nici în bisericile protestante!)

Există însă numeroase dovezi clare care atestă că ermeticii pot "

deopotrivă eretici în adevăratul sens al cuvîntului. Giordano Bruno (1548-1600), fanatic susţinător al ermetismului, a declarat că propriile convingeri au la bază vechea religie egipteană care a Precedat creştinismul - şi care 1-a eclipsat ca importanţă.[15]

Din această înfloritoare lume a ocultismului — care se temea însă prea mult de reacţia Bisericii pentru a ieşi din clandestinitate — făceau parte şi alchimiştii. Şi în acest caz avem de-a face cu o prejudecată a lumii moderne. Astăzi se consideră în general că alchimiştii erau nişte bieţi aiuriţi care îşi iroseau viaţa încercînd să transforme metalul în aur; această imagine a servit însă drept paravan alchimiştilor serioşi, axaţi pe experimentarea ştiinţifică, dar şi pe transformarea de sine şi, implicit, pe controlul total al propriului destin. Nu este greu de înţeles deci că un om cu setea de cunoaştere a lui da Vinci s-a simţit atras de această mişcare, ba poate a fost chiar unul dintre personajele ei cheie. Deşi nu există dovezi clare care sa ateste această implicare a sa, se ştie că frecventa cercurile oculte, iar cercetările noastre în problema Giulgiului din Torino sugerează că această imagine a fost rezultatul direct al propriilor sale experimente „alchimice". (De fapt, am ajuns la concluzia că tehnica fotografică însăşi a fost unul dintre marile secrete ale alchimiei.[16])

Mai simplu spus, este greu de crezut că da Vinci nu era familiarizat cu toate sistemele de cunoaştere disponibile în vremea sa; pe de altă parte însă, date fiind riscurile implicate, este la fel de improbabil ca el să fi lăsat vreo mărturie scrisă a acestui fapt. Şi totuşi, aşa cum am văzut, simbolurile şi imaginile pe care le-a folosit în mod repetat în aşa-numitele sale picturi religioase nu ar fi fost în nici un caz apreciate de autorităţile Bisericii, dacă acestea şi-ar fi dat seama de adevărata lor natură. Chiar şi în aceste condiţii, fascinaţia pentru ermetism pare, cel puţin la prima vedere, total opusă faţă de preocuparea pentru loan Botezătorul şi pentru presupusa semnificaţie a femeii ,,M". Această discrepanţă a fost, de fapt, cea care ne-a nedumerit şi ne-a incitat să ne continuăm cercetările. Desigur, s-ar putea susţine că acest şir nesfîrşit de arătătoare ridicate nu înseamnă decît un singur lucru — că acest geniu renascentist era obsedat de loan Botezătorul. Dar ar fi oare posibil ca la baza convingerilor sale să se afle o semnificaţie mai profundă? Ca mesajul transmis de picturile sale să fie, de fapt, *adevărat?*

Fără îndoială că, în cercurile oculte, maestrul florentin a avut întotdeauna reputaţia că ar deţine anumite cunoştinţe secrete. Cînd am început să studiem rolul pe care el 1-a jucat în crearea Giulgiului din Torino, din rîndurile acestor cercuri au răzbătut zvonuri care, pe lîngâ faptul că-i confirmau implicarea, sugerau deopotrivă că Leonardo ar fi fost un mag recunoscut. Am văzut chiar un afiş publicitar parizian din secolul al XlX-lea

pentru Salonul Rozei şi al Crucii — un loc de întîlnire a ocultiştilor cu înclinaţii artistice — care îl înfăţişa pe Leonardo ca Păstrător al Sfîntului Graal (ceea ce, în acele cercuri, este sinonim cu Păstrător al Sfintelor Taine). Fireşte, zvonurile şi licenţele artistice nu constituie o dovadă în sine, dar, în contextul indiciior prezentate anterior, ne-au deschis apetitul pentru a afla cît mai multe despre necunoscutul Leonardo.

Pînă acum, am evidenţiat filonul central al aparentei obsesii a florentinului: loan Botezătorul. Deşi n-ar fi fost cîtuşi de puţin neobişnuit să i se ceară, pe cînd se afla la Florenţa, să realizeze picturi sau sculpturi reprezentîndu-1 pe loan, trebuie să spunem că da Vinci a făcut acest lucru din proprie iniţiativă. La urma urmei, ultimul tablou la care lucra înainte de a muri, în 1519 — şi care nu i-a fost solicitat de nimeni —, era *loan Botezătorul.* Poate că a vrut ca pe chipul acestuia să i se odihnească privirea în ultimele clipe de viaţă. Şi, ori de cîte ori i s-a cerut să picteze o scenă desprinsă din tradiţia creştină, a accentuat pe cît posibil rolul Botezătorului.

După cum am văzut deja, fiecare reprezentare a lui loan este realizată astfel încît să transmită un mesaj specific, chiar dacă acesta este perceput imperfect şi la nivel subliminal. Botezătorul este înfăţişat ca un personaj important, dar, la urma urmei, el *a fost* premergătorul, vestitorul şi ruda de sînge a lui lisus, astfel că e firesc să fie recunoscut ca atare. Şi totuşi da Vinci nu lasă nicidecum să se înţeleagă că loan i-ar fi fost în vreun fel — ca toţi ceilalţi, de altfel — inferior lui lisus. În tabloul *Fecioara pe stînci,* arhanghelul arată spre loan, acesta binecuvîntîndu-1 pe lisus, nu invers, în *Adoraţia magilor,* spectatorii cu înfăţişare normală, sănătoasă venerează rădăcinile roşcovului — copacul lui loan —, nu pe Fecioară şi pe pruncul ei. Iar „gestul lui loan", acel arătător ridicat, este înfipt la *Cina cea de taină* în faţa lui lisus într-un mod cîtuşi de puţin iubitor; de fapt, pare a spune, cu un aer ameninţător: „Aminteşte-ţi de loan!" în plus, cea mai puţin cunoscută realizare a lui da Vinci, Giulgiul din Torino, poartă acelaşi tip de simbolism: imaginea unui cap aparent retezat suprapusă peste un trup răstignit. Toate acestea sugerează că, pentru Leonardo, cel puţin, loan Botezătorul i-a fost superior lui lisus.

Privit din această perspectivă, da Vinci pare un glas ce strigă în Pustie. La urma urmei, multe genii au avut idei excentrice, pentru a folosi un eufemism. Poate ca acesta a fost doar un alt domeniu al existenţei sale în care s-a delimitat de gîndirea convenţională a vremii sale, singur şi neînţeles, însă chiar de la primii paşi ai cercetărilor noastre, la sfîrşitul anilor 1980, ne-am dat seama că în ultimul timp au apărut dovezi — extrem de controversate, ce-i drept — care stabilesc o conexiune strînsâ între Leonardo şi o sinistră organizaţie secretă, foarte puternică. Această societate, despre care se

presupune că a fost înfiinţată cu multe secole înainte de epoca lui da Vinci, a atras în rîndurile ei unele dintre cele mai proeminente personalităţi ale istoriei europene şi, în conformitate cu unele surse, există încă şi astăzi. Membri marcanţi ai aristocraţiei s-au aflat de-a lungul timpului în eşaloanele ei superioare, iar în prezent unele dintre cele mai proeminente figuri ale vieţii politice şi economice o menţin vie.

Dacă, în acele zile de început, ne-am fi imaginat că ne vom petrece vremea în galeriile de artă, descifrînd picturi renascentiste, ne-am fi înşelat extraordinar de mult.

CAPITOLUL 2
In lumea tenebrelor

Cercetările noastre în lumea „necunoscutului Leonardo" aveau să devină o îndelungată şi incredibil de pasionantă căutare — mai degrabă o călătorie iniţiatică decît o simplă deplasare între două puncte date. Pe parcurs aveam să ajungem de multe ori în cîte o fundătură; de asemenea, ni s-a întîmplat des să fim prinşi în lumea ascunsă a societăţilor secrete, cărora le place nu doar să joace jocuri sinistre, dar şi să dezinformeze şi să deruteze. Ne-am întrebat adesea cum a fost posibil ca un simplu studiu al vieţii şi al activităţii lui da Vinci să ne ducă într-o lume despre a cărei existenţă nici măcar nu aveam idee — cu excepţia, poate, a unuia dintre cele mai impenetrabile filme ale francezului Jean Cocleau, *Orphee,* ce descrie o lume a tenebrelor, accesibilă printr-o magică traversare a oglinzilor.

De fapt, însuşi acest exponent al suprarealismului — Cocteau — a fost cel care ne-a oferit noi indicii, nu doar despre convingerile lui Leonardo, ci şi despre existenţa unui vechi curent ascuns, cu aceleaşi preocupări. Am descoperit, la un moment dat, că Jean Cocteau (1889-1963) pare a fi făcut parte din această societate secretă; dovezile în acest sens vor fi discutate mai jos. Deocamdată însă, vorn analiza un tip de probe mult mai evidente — cele oferite de Propriii noştri ochi.

Surprinzător de aproape de forfota Pieţii Leicester din Londra, se afla biserica Notre-Dame de France. Amplasată în Leicester, aproape zid în zid cu un frecventat local „pentru adulţi",clădirea este dificil de identificat, deoarece faţada ei nu are nimic din pitorescul asociat de obicei cu marile biserici catolice. Poţi trece uşor pe lîngă ea fără a-i acorda vreo atenţie — şi, în mod cert, fără a realiza cît de mult diferă aspectul său de cel al majorităţii locaşelor de cult creştine.

Construită iniţial în 1865 pe un amplasament asociat cu Ordinul

Cavalerilor Templieri, Notre-Dame de France a fost distrusă aproape în întregime de bombardamentele germane din Al Doilea Război Mondial, fiind reconstruită la sfîrşitul anilor 1950. O dată ce a trecut de modestul ei exterior, vizitatorul pătrunde într-o incintă vastă şi înaltă care, la prima vedere, pare tipică pentru bisericile catolice moderne. Aproape lipsită de sculpturile de prost gust ce ornează pînă la refuz alte locaşe de cult, biserica este decorată cu mici plăci ce simbolizează Opririle de pe Drumul Crucii, cu doar cîţiva sfinţi din ipsos în capelele laterale şi cu un altar înalt, străjuit de o tapiserie care înfăţişează o Fecioară blondă înconjurată de animale ce i se prosternează — o imagine care aminteşte de scenele duioase din filmele lui Disney, dar care constituie totuşi o reprezentare acceptabilă a tinerei Maria. Pe laterala stîngă a bisericii, privind spre altarul principal, se află o capelă mică, fără nici o statuie de cult, dar cîtuşi de puţin banală. Vizitatorii intră aici ca să fotografieze şi să admire fresca neobişnuită, ce figurează la loc de cinste pe toate cărţile poştale vîndute de biserică. Finalizată în 1960, lucrarea a fost realizată de Jean Cocleau. Ca în cazul aşa-ziselor picturi „creştine" ale lui da Vinci, fresca lui Cocteau relevă, la o privire atentă, un simbolism nu tocmai ortodox. Iar comparaţia cu arta lui Leonardo nu a fost aici doar o întîmplare. Lăsînd la o parte „distanţa" de 500 de ani, am putea spune că cei doi maeştri au colaborat îndeaproape.

înainte de a ne îndrepta atenţia spre această veritabilă curiozitate, să privim biserica Notre-Dame de France în ansamblu. Deşi nu este un caz unic, în mod cert rar se întîmplă ca bisericile catolice sa aibă o formă circulară, iar aici aceasta este accentuată de o serie de detalii. De exemplu, luminatorul în formă de cupolă, decorat cu o serie de cercuri concentrice, poate fi interpretat ca sugerînd o pînzâ de păianjen. Zidurile, pe de altă parte, atît cele interioare, cît şi cele exterioare, sînt decorate cu motivul repetat al crucilor cu braţe egale, alternînd cu alte cercuri.

Biserica postbelică include în structura ei o lespede adusă din *catedrala,* de la Chartres — acel veritabil giuvaer al arhitecturii gotice şi, aşa cum am descoperit între timp, un focar al grupărilor caracterizate de convingeri religioase mult mai puţin ortodoxe decît sugerează cărţile de istorie. Desigur, nu e nimic profund sau sinistru în prezenţa acelei lespezi în structura clădirii; la urma urmei, în timpul războiului, Notre-Dame de France a fost locul de întru-nire al Forţelor Libere franceze şi un fragment din catedrala de la Chartres constituia, pentru membrii acestora, un simbol reprezentativ al meleagurilor natale. Cercetările noastre au demonstrat însă că semnificaţia sa reală este mult mai profundă.

Zi de zi, mulţi oameni — londonezi şi turişti deopotrivă — intră în biserică pentru a se ruga şi a participa la slujbe. Locaşul pare a fi unul dintre cele mai

frecventate din Londra şi constituie totodată un adăpost pentru dezmoşteniţii soartei, care sînt trataţi aici cu deosebită înţelegere. Dar fresca lui Cocleau este cea care îi atrage pe cei mai mulţi dintre turişti, deşi unul dintre motivele vizitei lor poate fi şi liniştea pe care o regăsesc în această oază de calm din inima agitatei capitale.

La prima vedere, observatorul încearcă un sentiment de dezamăgire, deoarece - la fel ca majoritatea operelor lui Cocleau - fresca nu pare a fi decît o schiţă colorată, o scenă ilustrată în cîteva nuanţe aplicale pe un suport banal de mortar. Lucrarea înfăţişează Răstignirea, victima fiind înconjurată de soldaţi romani smeriţi, de ucenici şi de femei plînse. În mod cert, cuprinde toale „ingredientele" unei crucificări tradiţionale, dar, la fel ca şi *Cina cea de taină* a lui Leonardo, la o examinare mai atentă şi mai critică — şi chiar mai realistă —, relevă date interesante.

Personajul central, victima acestei morţi cumplite, poate fi lisus. Spunem „poate" fiindcă nu avem cum să-i cunoaştem identilatea exactă, deoarece nu-1 vedem decît de la genunchi în jos; partea de sus a corpului nu ne este arătată. Iar la picioarele crucii zace un uriaş trandafir roşu cu albastru.

In prim-plan apare o figură care nu e nici soldat roman, nici discipol; un chip care priveşte în partea opusă crucii, aparent puternic impresionat de evenimentele ce se desfăşoară în spatele lui. într-a-devăr, scena are un impact cutremurător; să vezi un om murind în condiţii atît de cumplite este greu de suportat, dar să fii de faţă atunci cînd Dumnezeu întrupat îşi varsă sîngele pentru omenire trebuie să fie cu adevărat traumatic. Şi totuşi, expresia de pe chipul din prim-plan nu este nici aceea a unui suflet omenos impresionat, nici a unui discipol îndurerat. Dacă e să fim cinstiţi, fruntea încruntată şi privirile în lături sugerează mai degrabă o persoană nemulţumită, ba chiar dezgustată. Aceasta nu este în nici un caz reacţia unui om gata să îngenuncheze plin de veneraţie, ci a unuia care îşi exprimă opiniile de la egal la egal.

Şi atunci, cine este acest participant critic la unul dintre cele mai sacre evenimente ale creştinătăţii? Nu e nimeni altul decît Jean Cocleau. Şi, dacă ne amintim că Leonardo da Vinci s-a reprezentat pe sine întors cu spatele la Sfînta Familie în *Adoraţia magilor* şi refuzînd să privească spre lisus la *Cina cea de taină,* putem spune că există cel puţin o asemănare între aceste picturi. Iar dacă adăugăm şi faptul că despre ambii artişti s-a spus că au fost membri de rang înalt ai aceleiaşi organizaţii eretice secrete, cercetările aprofundate devin imperioase.

Scena este dominată de un soare negru, ce-şi întinde pe cer razele întunecate. Chiar în faţa lui se află o persoană — probabil un bărbat — ai cărei ochi bulbucaţi, reliefaţi pe fondul cerului, seamănă cu nişte sîni obraznici. Patru soldaţi romani sînt surprinşi în poziţii eroice în jurul crucii, cu lăncile îndreptate

în direcţii diferite şi, aparent, semnificative; unul dintre ei poartă un scut pe care se zăreşte un şoim stilizat. La picioarele a doi dintre soldaţi zace o bucată de pînză pe care sînt împrăştiate zaruri; suma punctelor vizibile este cincizeci şi opt.

La baza crucii, un tînăr cu aer insipid îşi încrucişează mîinile, privirea lui goală fiind aţintită asupra uneia din cele două femei prezente. Acestea par a fi unite de un „M" larg, chiar sub omul cu ochi bulbucaţi. Femeia mai vîrstnică priveşte în jos, îndurerată, şi pare a plînge cu lacrimi de sînge; cea tînără are un aer mai distant şi, cu toate că stă aproape de cruce, trupul îi este răsucit cu spatele spre ea. Forma literei M se repetă pe altar, chiar în faţa frescei.

Ultimul personaj al acestei scene, aflat în extrema dreaptă a tabloului, este un bărbat de vîrstâ nedeterminată, al cărui unic ochi vizibil are forma clară a unui peşte.

Unii comentatori[1] au subliniat că unghiurile de orientare a lăncilor formează o pentagramă — un element cîtuşi de puţin ortodox într-o scenă creştină tradiţională. Oricît de interesant ar fi, acest fapt nu face obiectul preocupărilor noastre aici. Aşa cum am văzut, par a exista unele legături superficiale între mesajele subliminale din lucrările avînd caracter religios ale lui da Vinci şi cele semnate de Cocleau; tocmai aceste simboluri comune celor doi ne-au atras atenţia.

Numele Leonardo da Vinci şi Jean Cocleau apar pe lista Marilor Maeştri ai uneia dintre cele mai vechi şi mai influente socielăţi secrete din Europa — La Prieure de Sion (Prioria din Sion). Extrem de conlroversată, însăşi existenţa ei a fost la un moment dat disculabilă şi de aceea presupusele sale aclivităţi constituie adesea obiectul ironiilor. La început, am împărtăşit şi noi acesl lip de reacţie, dar cercetările ulterioare au demonstrat cu certitudine că problema nu este chiar atît de simplistă.

Prioria din Sion a ajuns în atenţia publicului de limbă engleză abia în 1982, prin intermediul extrem de apreciat al cărţii *The Hol y Blood and the Holy Grail* de Michael Baigenl, Richard Leigh şi Henry Lincoln, deşi în ţara sa de origine, Franţa, date despre existenţa ei au început să transpară la începulul anilor 1960. Esle un ordin cavaleresc sau cvasimasonic cu evidente ambiţii polilice şi, se pare, cu o considerabilă putere ascunsă. Acestea fiind spuse, definirea Prioriei devine foarte dificilă, poate şi din cauza caracterului himeric al unei astfel de mişcări. Oricum însă, nu a existai nimic iluzoriu în informaţiile ce ne-au fost oferite de un reprezentant al organizaţiei pe care 1-am întîlnit la începulul anului 1991; înlîlnirea în sine a fosl rezultalul unei serii de scrisori bizare trimise pe adresa noastră, după o emisiune radiofonică pe tema Giulgiului din Torino.

Culisele aceslui *rendez-vous* cu tenlă uşor suprarealistă sînt detaliale în

precedenta noastră carie[2], dar pentru moment este sufi-cient să spunem că „Giovanni" — un italian care ni s-a prezentat doar sub acesl pseudonim şi ne-a declarat că este un membru de rang înalt al Prioriei din Sion — ne-a urmărit cu atenţie încă din primele etape ale cercetărilor noaslre cu privire la Leonardo şi la Giulgiul din Torino. Nu ştim din ce molive, Giovanni a decis în cele din urmă să ne dezvăluie unele dintre obiectivele organizaţiei şi poate, chiar să ne implice în planurile acesteia. O mare parte dintre acele informaţii s-au concretizat în cele din urmă — după verificări extrem de lente — în cartea pe care am scris-o despre Giulgiul din Torino; o parte tot atît de semnificativă nu ni s-a părut însă a avea o relevanţă deosebită şi, în consecinţă, nu am inclus-o în carte.

În ciuda implicaţiilor adesea uimitoare sau chiar şocante ale informaţiilor primite de la Giovanni, nu am putut să nu le luăm în serios, mai cu seamă că cercetările noastre independente le-au confirmat. Spre exemplu, imaginea de pe Giulgiul din Torino se comportă ca o fotografie, fiindcă, aşa cum am demonstrat, exact asta şi este. Iar dacă datele oferite de Giovanni provin — aşa cum a susţinut el — din arhivele Prioriei, atunci nu le putem ignora, privindu-le cel mult cu un oarecare scepticism, însă în nici un caz cu refuzul obstinat al multora dintre detractorii lor.

La început, cînd am pătruns în lumea tainică a lui Leonardo, ne-am dat seama că, dacă această organizaţie secretă a făcut într-adevăr parte integrantă din viaţa lui, motivaţiile sale devin mult mai uşor de descifrat. Dacă da Vinci a activat într-o puternică reţea subterană, este posibil ca şi influenţii săi patroni — Lorenzo de Medici şi regele Francisc I al Franţei — să fi fost implicaţi. Şi, la urma urmei, în umbra obsesiilor lui Leonardo pare să se fi aflat o organizaţie obscură; a fost însă aceasta, aşa cum susţin unii, Prioria din Sion?

Dacă afirmaţiile unor reprezentanţi ai acesteia sînt reale, atunci societatea avea deja o existenţă îndelungată în momentul în care da Vinci a fost recrutat în rîndurile ei. Indiferent însă de vechimea ei, probabil că a exercitat o atracţie extrem de puternică asupra florentinului şi asupra altor artişti renascentişti. Poate că, aidoma francmasoneriei moderne, le oferea susţinere materială şi socială, netezind drumul tinerilor artişti spre cele mai influente curţi europene; acest lucru nu explică însă profunzimea evidentă a convingerilor ciudate nutrite de Leonardo. Indiferent de tipul organizaţiei din care făcea parte, aceasta 1-a atras în egală măsură, atît la nivel *spiritual,* cît şi material.

Puterea deţinută de Prioria din Sion se datorează, cel puţin parţial, afirmaţiilor conform cărora membrii ei sînt — şi au fost dintotdeauna — deţinătorii unui secret colosal, unul care, dacă ar fi dezvăluit public, ar

zdruncina din temelii atît structurile de stat, cît şi pe cele ale Bisericii. Prioria din Sion, cunoscută şi sub numele Ordinul din Sion sau Ordinul Madonei din Sion, susţine că a fost fondată în anul 1099, în timpul primei cruciade, şi că această fondare nu a fost, de fapt, altceva decît oficializarea unui grup mult mai vechi, păstrător al acelui secret extrem de periculos.[3] Membrii prioriei susţin, de asemenea, că organizaţia s-a aflat la baza Ordinului Cavalerilor Templieri — acei călugări-războinici medievali cu o sinistră reputaţie. Prioria şi templierii au devenit una şi aceeaşi organizaţie, condusă de acelaşi Mare Maestru, pînă la schisma din 1188, cînd fiecare şi-a reluat drumul propriu. Prioria a continuat să fiinţeze dirijată de o serie de Mari Maeştri — nume sonore din istorie, precum Şir Isaac Newton, Sandro Filipepi (cunoscut ca Botticelli), filozoful ocultist englez Robert Fludd şi, desigur, Leonardo da Vinci, despre care se spune că ar fi condus Prioria în decursul ultimilor săi nouă ani de viaţă. Printre liderii de dată recentă se numără Victor Hugo, Claude Debussy şi scriitorul, dramaturgul, pictorul şi cineastul Jean Cocleau.[4] De asemenea, din rîndul membrilor obişnuiţi ar fi făcut parte, se pare, figuri istorice precum Ioana d'Arc, Nostradamus (Michel de Notre Dame) şi chiar papa loan al XXIII-lea.

Pe lîngă aceste celebrităţi, în activitatea Prioriei ar fi fost implicate, timp de generaţii întregi, unele dintre cele mai de seamă familii regale sau aristocratice ale Europei; printre ele: d'Anjou, Habsburg, Sinclair şi Montgomery.

Scopul declarat al organizaţiei este acela de a-i proteja pe descendenţii vechii dinastii de regi merovingieni ai statului franc, care au domnit începînd cu secolul al V-lea pînâ la asasinarea lui Dagobert al II-lea, la sfîrşitul secolului al VH-lea. Unii critici susţin însă că Prioria a luat fiinţă abia în anii 1950 şi că nu e altceva decît un grup de mitomani lipsiţi de orice putere veritabilă, regalişti cu infinite iluzii de grandoare.[5]

Prin urmare, pe de o parte avem de-a face cu afirmaţiile Prioriei referitoare la propriile sale *raison d'etre* şi genealogie, iar pe de alta ne confruntăm cu declaraţiile detractorilor săi. Confruntaţi cu această aparent de netrecut prăpastie, ne-am gîndit la un moment dat să renunţăm la această direcţie a cercetărilor noastre. Dar ne-am dat seama că, deşi evaluarea Prioriei comportă două aspecte — chestiunea existenţei sale actuale şi cea a pretenţiilor de natură istorică —, problema este complexă şi nimic în ceea ce priveşte această organizaţie nu este clar conturat. O singură conexiune dubioasă ori o contradicţie aparentă referitoare la activităţile Prioriei le permite scepticilor să denunţe întreaga problemă ca fiind o simpla aiureală de la început pînă la sfîrşit. Dar trebuie să ne amintim că avem de-a face aici cu veritabili creatori de mituri, iar aceştia sînt preocupaţi mai degrabă să transmită idei pline de forţă şi uneori chiar şocante prin intermediul imaginilor

arhetipale, decît să comunice adevărul efectiv.

Nu avem nici un dubiu cu privire la existenţa actuală a Prioriei. Discuţiile noastre cu Giovanni ne-au convins că el cel puţin nu este un farsor şi că informaţiile pe care ni le-a oferit sînt veridice. Pe lîngâ faptul că ne-a furnizat date preţioase despre Giulgiul din Torino, ne-a pus la dispoziţie o serie de detalii referitoare la alte persoane implicate în prezent în activităţile Prioriei şi, probabil, ale altor organizaţii ezoterice înrudite, atît din Marea Britanic, cît şi de pe continentul european. De pildă, ne-a dezvăluit că un consultant editorial cu care unul din noi colaborase în anii 1970 este membru al Prioriei. La prima vedere, afirmaţiile sale despre această persoană au părut doar nişte fabulaţii răutăcioase, dar în numai cîteva luni s-a petrecut un lucru straniu.

Prin ceea ce am putea numi o sincronizare frapantă, acel consultant a participat la o petrecere organizată de una dintre prietenele noastre în noiembrie 1991, la un restaurant care îi plăcea în mod deosebit, dar care nu se afla cîtuşi de puţin în apropiere de casa ei, în Home Counties, ci la doi paşi de domiciliul unuia dintre noi. Ni s-a părut foarte ciudat ca una dintre persoanele menţionate de Giovanni să se afle printre participanţii la petrecere, chiar sub nasul nostru. Am păstrat apoi legătura şi am fost invitaţi acasă la el, în Surrey. Ne-am bucurat de compania plăcută a lui şi a soţiei sale, dar cu timpul un fapt a devenit evident: era, într-adevăr, membru al Prioriei din Sion.

Relaţiile noastre au culminat cu o invitaţie la o petrecere de după Crăciun, la casa lui de vacanţă. Evenimentul s-a desfăşurat într-o atmosferă de gală, dar prietenească, iar ceilalţi oaspeţi erau cosmopoliţi încîntători, profund interesaţi — poate chiar exagerat, privind retrospectiv — de cercetările noastre despre Leonardo da Vinci şi Giulgiul din Torino. Desigur, ne-am simţit flataţi, dar şi oarecum deconcertaţi, dat fiind că erau cu toţii actori ai scenei bancare internaţionale.

Despre gazda noastră ştiam deja că face parte dintr-o organizaţie de tip masonic, dar, în ciuda spiritului său alert şi adesea tumultos, era totodată un ocultist practicant. El însuşi ne-a spus acest lucru, într-un impuls evident bine cîntărit. Era clar că voia să aflăm cîte ceva despre cunoştinţele oculte pe care le deţineau „j şi celelalte persoane din cercul lui, dar cît şi ce anume? Oricare ar fi fost motivele sale ascunse, am aflat astfel că din rîndurile Prioriei fac parte oameni cultivaţi şi influenţi, vorbitori de engleză, femei şi bărbaţi deopotrivă.

Giovanni ne-a indicat totodată numele unui director al unei edituri din Londra, pe care îl cunoşteam şi noi. Deşi nu i-am putut confirma calitatea de membru al Prioriei, am descoperit că interesele sale în domeniul ocultismului depăşeau graniţele cărţilor şi ale articolelor pe care le scria din cînd în cînd pe această temă, sub diferite pseudonime. De asemenea, omul a jucat un rol

important în popularizarea cărţii *The Holy Blood and the Holy Grail* la publicarea acesteia, în 1982. (Şi, desigur, nu este o coincidenţă faptul că deţine o a doua casă foarte aproape de un anumit sat din Franţa care, după cum vom vedea, joacă un rol important în ceea ce priveşte Prioria din Sion.)

Din raporturile noastre cu aceste persoane reiese însă un element important: actuala Priorie din Sion nu este, aşa cum susţin criticii ei, doar născocirea unui grup restrîns de francezi cu fantezii monarhiste. Ca urmare a datelor şi experienţelor recente, în mintea noastră nu încape îndoială că, *acum* cel puţin, Prioria există.

Trecutul său istoric însă constituie o altă problemă. Trebuie să le recunoaştem criticilor ei un argument important, şi anume acela că prima referire documentată la Priorie datează din 25 iunie 1956[6]. Legea franceză impune înregistrarea tuturor asociaţiilor — oricît de paradoxală ar fi această prevedere în cazul aşa-numitelor organizaţii „secrete". La data înregistrării sale, Prioria a declarat că are scopul de a oferi „studii şi ajutor reciproc membrilor săi" — o afirmaţie care, în ciuda altruismului afabil, pare un exemplu strălucit de neutralitate atent exprimată. Organizaţia şi-a declarat un singur obiect de activitate: acela de a edita o publicaţie intitulată *Circuit,* care ar avea rolul „de informare şi de apărare a drepturilor şi a libertăţilor în construcţia de locuinţe cu chirii mici" *(foyers HLM[7]).* în declaraţie erau menţionaţi patru membri de vîrf ai asociaţiei, cel mai interesant — şi mai bine cunoscut — fiind Pierre Plantard, totodată editorul revistei *Circuit.*

După acea declaraţie obscură, Prioria a devenit însă cunoscută unor cercuri mult mai largi. Pe lîngă faptul că statutul ei a fost tipărit[8], împreună cu semnătura unuia dintre presupuşii săi Mari Maeştri, Jean Cocleau (deşi, desigur, ar putea fi vorba despre un fals), organizaţia a fost menţionata într-o serie de cărţi. „Debutul" său din acest punct de vedere a avut loc în 1962, în lucrarea *Leş templiers sont parmis nous* („Templierii sînt printre noi"), de Gerard de Sede, în care era inclus şi un interviu cu Pierre Plantard, însă abia după douăzeci de ani Prioria a devenit un nume cunoscut în afara lumii vorbitoare de limbă franceză, în 1982, a fost publicat fenomenalul best-seller *The HolyBlood and the Holy Grail* de Michael Baigent, Richard Leigh şi Henry Lincoln, iar controversa iscată pe marginea lui a adus Prioria în atenţia unui public mult mai larg. Despre concluziile la care a ajuns cartea cu privire la organizaţie şi la obiectivele ei vom discuta mai tîrziu.

Din materialele date publicităţii, Pierre Plantard se conturează ca un personaj pitoresc, care stăpîneşte la perfecţie arta diplomatică de a-şi privi intelocutorul drept în ochi în vreme ce răspunsurile pe care i le oferă nu sînt nici pe departe directe. Născut în 1920, a ajuns în atenţia opiniei publice în 1942, în timpul ocupaţiei naziste în Franţa, în calitatea sa de editor al unui

jurnal numit *Vaincre pour une jeune chevalerie* („Victorie pentru o tînără cavalerie"), care avea un ton evident indulgent la adresa ocupantului şi care a fost, de altfel, publicat cu aprobarea acestuia. Oficial, publicaţia era organul de presă al Ordinului Alpha-Galates, o societate cavalerească şi cvasimasonică ce-şi avea sediul în Paris şi al cărei Mare Maestru a devenit Plantard la vîrsta de numai douăzeci şi doi de ani. Editorialele sale apăreau la început sub numele „Pierre de France", care apoi s-a transformat în „Pierre de France-Plantard" şi în cele din urmă în „Pierre Plantard".[9] Obsesia privind ceea ce considera el a fi versiunea corectă a numelui său a fost accentuată atunci cînd a adoptat grandiosul titlu „Pierre Plantard de Saint-Clair"; sub acest nume a apărut în *The Holy Blood and the Holy Grail* şi pe acesta 1-a folosit în calitatea sa de Mare Maestru al Prioriei din Sion, între anii 1981 şi 1984. *(Vaincre* este acum titlul buletinului intern al Prioriei, pe care Pierre Plantard îl editează împreună cu fiul său, Thomas.[10])

Acest fost proiectant care lucra pentru o firmă ce realiza sub-ansamble pentru cuptoare şi care, din cînd în cînd, avea dificultăţi în a-şi plăti chiria[11] a exercitat o influenţă considerabilă asupra istoriei europene. Pierre Plantard de Saint-Clair — sub pseudonimul „Captain Way" — a fost cel care a organizat Comitetul Siguranţei

Publice, care a facilitat revenirea la putere a generalului Charles de Oaulle.

Să analizăm în cele ce urmează natura paradoxală a Prioriei din Sion. în primul rînd, ne putem întreba de unde provin informaţiile publice referitoare la această organizaţie şi cît de credibile sînt ele. Aşa cum se menţionează în *The Hol y Blood and the Holy Grail,* sursa principală de informaţii este o serie de numai şapte documente enigmatice găzduite de Bibliotheque Naţionale din Paris, cunoscute sub numele de Les *dossiers secrets* („Dosarele secrete")[13]- La prima vedere, ele sînt o amestecătură de texte şi genealogii istorice, însoţite de lucrări alegorice moderne care sînt atribuite unor autori anonimi sau altora cu pseudonime bombastice ori care poartă numele unor oameni care nu au nimic de-a face cu ele. Majoritatea articolelor se referă la presupusa obsesie merovingiană a organizaţiei şi se axează pe celebrul mister de la Rennes-le-Château, un sătuc din regiunea Languedoc, din care au pornit cercetările efectuate de Baigent, Leigh şi Lincoln (vom vorbi despre ele mai tîrziu). Din documente transpar însă şi alte teme, mult mai semnificative pentru noi, pe care le vom discuta în curînd. Primul articol din dosarele secrete a fost depus în bibliotecă în 1964, deşi este datat 1956. Ultimul a fost depus în 1967.

Iniţial, cea mai mare parte a conţinutului acestor dosare poate fi considerată cel mult o glumă. Noi nu am recomanda însă o asemenea abordare, deoarece, din experienţa noastră privind Prioria din Sion şi modul ei

de operare, ştim că excelează printr-o dezinformare deliberată şi detaliată, în dosul unei perdele groase de baliverne, echivocuri şi duble înţelesuri, se ascund intenţii extrem de serioase şi de ferme.

Totuşi, nu ne îndoim că este practic imposibil ca personalităţi precum Leonardo da Vinci şi Isaac Newton să fi fost fascinate atît de profund de obsesia referitoare la o dinastie de mult dispărută şi de readucerea ei la putere în Franţa epocii actuale. Pe baza dovezilor prezente în dosarele secrete, ipoteza că dinastia merovingiană a supravieţuit după domnia regelui Dagobert al II-lea — fără a mai Pune la socoteală existenţa unui şir continuu de descendenţi pînă în secolul XX — este în cel mai bun caz fragilă şi, în cel mai rău, o pură fantezie.[14] La urma urmei, toţi cei care încearcă stabilirea arborelui genealogic dincolo de două sau trei generaţii descoperă în scurt timp cît de complex şi de problematic este întregul proces. De *aceea,* nu putem să nu ne întrebăm din nou cum ar fi posibil ca o astfel de cauză să fi inspirat generaţii de-a rîndul de oameni cu o inteligenţă ieşită din comun. Este greu de imaginat că Isaac Newton, Leonardo şi alţii asemenea lor ar fi fost profund impresionaţi, de pildă, de o organizaţie engleză al cărui obiectiv era restauraţia descendenţilor regelui Harold al II-lea (ucis de soldaţii lui Wilhelm Cuceritorul în 1066).

Actuala Priorie din Sion se confruntă cu dificultăţi mari în atingerea scopului declarat — readucerea pe tron a dinastiei merovingiene. Pe lîngă problema revenirii Franţei republicane la forma de organizare monarhică, pe care a respins-o acum mai bine de un secol, chiar dacă ar reuşi acest lucru (în ipoteza că ar putea demonstra continuitatea liniei merovingiene), apare o altă dificultate: dinastia merovingiană nu ar putea emite pretenţii la tron, fiindcă în vremea ei Franţa nu exista ca atare. Aşa cum preciza scriitorul francez Jean Robin: „Dagobert a fost... un rege *în* Franţa, dar în nici *un caz* nu un rege *al* Franţei".[15]

Les dossiers secrets pot părea doar nişte elucubraţii, dar amploarea eforturilor şi a resurselor implicate în realizarea şi coroborarea lor sugerează altceva. Chiar şi scriitorul francez Gerard de Sede, care, în pagini întregi, bine documentate, demontează presupusele dovezi în sprijinul pretenţiilor merovingiene, recunoaşte că studiile practice şi resursele teoretice care au stat la baza lor sînt impresionante. Deşi se arată sarcastic la adresa „acestor fabulaţii delirante", în final ajunge la concluzia că există totuşi un mister real în privinţa lor. O trăsătură ciudată a dosarelor o constituie permanentele aluzii mai mult sau mai puţin voalate că autorii au avut acces la o serie de documente oficiale guvernamentale şi poliţieneşti.

Vom aminti aici numai două dintre numeroasele exemple în acest sens. În 1967, în dosare a fost adăugată o broşură intitulată *Le serpent rouge* („Şarpele roşu"), cu trei presupuşi autori — Pierre Feugere, Louis Saint-Maxent

şi Gaston de Koker — datată 17 ianuarie 19671, deşi fişa de intrare în Bibilotheque Naţionale poartă data de 15 februarie. Acest text extraordinar de treisprezece pagini, mai degrabă un exemplu de talent poetic, cuprinde un bogat simbolism astrologie, alegoric şi alchimic. Sinistru în privinţa broşurii este faptul că toţi cei trei autori au fost găsiţi spînzuraţi, la interval de douăzeci şi patru de ore unul de altul, în perioada 6-7 mai a

aceluiaşi an. De aici se poate deduce, fireşte, că moartea lor a fost rezultatul colaborării în scrierea acestui text. Investigaţiile ulterioare au demonstrat însă că *Le serpent rouge a* fost introdus în dosarele secrete pe data de 20 martie — *după* decesul lor — şi că fişa de intrare a fost falsificată în mod intenţionat, pentru a purta o dată din februarie. Dar mai exista un lucru, chiar mai uimitor, în legătură cu această afacere stranie: cei trei presupuşi autori nu au avut absolut nici o legătură nici cu broşura în sine, nici cu Prioria din Sion. Se pare că cineva a folosit această serie bizară de trei decese pentru propriile scopuri ascunse. Dar, care a fost motivul? Şi, aşa cum precizează de Sede, s-au scurs numai treisprezece zile între cele trei morţi şi intrarea broşurii în Biblioteca Naţională — o mişcare atît de rapidă, încît sugerează că autorul sau autorii reali au dispus de informaţii confidenţiale din interiorul unei anchete a poliţiei.[18] Iar Franck Marie, scriitor şi detectiv particular, a stabilit fără urmă de îndoială că aceeaşi maşină de scris a fost utilizată pentru a redacta „Şarpele roşu" şi o serie de documente ulterioare din *Leş dossiers secrets.*[19]

Al doilea exemplu este cazul documentelor falsificate ale Lloyds Bank. O serie de presupuse pergamente din secolul al XVII-lea găsite de un preot francez două secole mai tîrziu, care dovedeau continuitatea generaţiilor în dinastia merovingiană, au fost achiziţionate de un englez în 1955 şi depuse într-o cutie de valori, la o filială a Lloyds Bank din Londra. Deşi nimeni nu a văzut documentele respective, se ştie că au existat cîteva scrisori ce confirmau depunerea lor la bancă, scrisori semnate de trei cunoscuţi oameni de afaceri englezi care au avut anterior legături cu serviciile britanice de spionaj, în cadrul documentărilor pentru cartea *The Mesianic Legacy*[20]*,* Baigent, Leigh şi Lincoln au demonstrat că scrisorile erau, de fapt, falsuri, cu toate că includeau fragmente ale unor documente originale ce purtau semnăturile reale ale celor trei oameni de afaceri, alături de copii ale certificatelor de naştere ale acestora. Cel mai semnificativ şi mai interesant element este însă altul: persoana care a falsificat scrisorile, indiferent de identitatea ei, pare să *fi* obţinut fragmentele originale din documente aflate în arhiva guvernului francez, într-un mod care sugerează implicarea serviciilor de spionaj franceze.[21]

Trebuie să recunoaştem că este cît se poate de bizar. O contrafacere atît de complexă şi de elaborată a necesitat, fără îndoială, un volum uriaş de

timp, efort şi, probabil, risc personal, în acelaşi timp însă, privita retrospectiv, pare a fi complet lipsită de rost. Din acest punct de vedere, întreaga afacere respectă vechea tradiţie a serviciilor de spionaj, în care puţine lucruri sînt ceea ce par şi adesea cele mai limpezi elemente sînt, de fapt, mostre abile de dezinformare.

Există însă motive care ne îndeamnă să nu trecem cu vederea paradoxurile, în general, absurdităţile ne rămîn în memorie, iar nonsensurile prezentate în mod deliberat ca adevăruri riguros documentate au un efect ciudat de puternic asupra subconştientului. La urma urmei, în subconştient se nasc visele, guvernate de un tip aparte de logică paradoxală, şi tot subconştientul este factorul motivator care, odată „prins", continuă să lucreze ani de zile pe baza celor mai vagi şi mai slabe mesaje, extrăgînd fiece grăunte de înţeles simbolic dintr-o frîntură de aparente fantasmagorii.

Scepticii, care se mîndresc în general cu spiritul lor raţional, sînt de multe ori ciudat de naivi, fiindcă pentru ei totul este ori alb strălucitor, ori negru nepătruns, adevăr sau fals — adică exact aşa cum ar dori unii să fie văzute lucrurile respective. Ce modalitate mai eficientă ar putea exista, de pildă, pentru a atrage atenţia pe de o parte şi a elimina intruşii nedoriţi ori simplii curioşi pe de alta, decît să oferiţi publicului informaţii aparent incitante, dar în realitate complet absurde?! în cazul nostru, e ca şi cum desluşirea adevărului în ceea ce priveşte Prioria ar fi de fapt o iniţiere: dacă nu eşti demn de el, perdeaua de distorsiuni te va împiedica efectiv să mergi mai departe cu investigaţiile. Dar dacă te dovedeşti merituos, în curînd îţi vor pica în mînă date suplimentare sau vei descoperi singur, printr-o serie de coincidenţe bizare, acele informaţii care, odată descifrate, completează şi clarifică întreaga imagine.

După părerea noastră, ar fi o mare greşeală să ignoram *Le*s *dossiers secrets* doar pentru simplul fapt că mesajul lor aparent este incredibil. Eforturile uriaşe depuse pentru conceperea lor sugerează că totuşi documentele au *ceva* de oferit. Este adevărat că mulţi maniaci, în decursul istoriei, şi-au dedicat timpul şi energia cine ştie căror proiecte vaste şi inutile, fără ca amploarea eforturilor implicate să confere credibilitate rezultatelor obţinute. Dar în cazul Prioriei avem de-a face cu un *grup* ce respectă, în mod evident, un plan complex, iar acest lucru, coroborat cu celelalte indicii de care dispunem (şi pe care vi le vom prezenta la momentul oportun), demonstrează că totuşi ceva se întîmplă. Grupul respectiv încearcă ori să ne spună, ori să ne ascundă ceva, lăsînd să transpire însă aluzii privind importanţa acelui „ceva".

Şi atunci, cum să tratăm afirmaţiile Prioriei privind caracterul său istoric? Datează într-adevăr organizaţia din secolul al Xl-lea? AU activat în rîndurile ei toate acele nume răsunătoare citate în dosarele secrete? În primul

rînd, s-ar putea spune că e totdeauna problematic să dovedeşti existenţa — actuală sau trecută — a unei societăţi secrete. La urma urmei, cu cît aceasta a reuşit mai bine să-şi păstreze anonimatul, cu atît mai dificil este să-i demonstrezi existenţa. Dar atunci cînd e neîndoielnic că pretinşii ei membri au avut în mod repetat, de-a lungul anilor, interese şi obiective similare, este firesc să presupui că respectivul grup a existat sau există cu adevărat.

Oricît de improbabilă ar părea lista Marilor Maeştri ai Prioriei (aşa cum apare ea în *Leş dossiers secrets),* cercetările efectuate de Baigent, Leigh şi Lincoln au demonstrat că la baza ei se află date veridice.[22] Există, într-adevăr, legături interesante între Marii Maeştri aflaţi pe poziţii alăturate cronologic în listă. Pe lîngâ faptul că se cunoşteau între ele — unele fiind chiar înrudite —, aceste personalităţi nutreau interese şi preocupări similare. Se ştie că mulţi dintre ei au făcut parte din mişcări ezoterice şi societăţi secrete precum francmasoneria, Roza-Cruce şi La Compagnie du Saint-Sacre-ment[23], toate avînd obiective comune. De exemplu, întreaga lor literatură este caracterizată de aceeaşi temă evident ermetică — un entuziasm real stîrnit de posibilitatea unei deveniri aproape divine a omului, prin extinderea continuă a graniţelor cunoaşterii.

In plus, cercetările pe care noi înşine le-am efectuat şi care s-au concretizat în cartea noastră anterior publicată, au confirmat că persoanele şi familiile prezumptiv implicate în activităţile Prioriei au fost totodată cele care au întreţinut ceea ce am putea numi Marea Farsă a Giulgiului Sfmt.[24]

Aşa cum am văzut deja, atît da Vinci, cît şi Cocteau au uti-uzat un simbolism heterodox în picturile lor presupus creştine. La distanţă de cinci sute de ani una de cealaltă, imagistica lor Prezintă o similaritate remarcabilă; de asemenea, motive asemă-nătoare se întîlnesc şi în operele altor artişti şi scriitori care au avut conexiuni cu Prioria.[25] Acest lucru demonstrează că ei au făcut parte într-adevăr dintr-o mişcare subterană organizată, bine structurată deja chiar în epoca lui Leonardo. Dat fiind că atît despre florentin, cît şi despre Jean Cocleau s-a afirmat că ar fi fost Mari Maeştri şi, ţinînd seama de preocupările lor comune, pare oarecum rezonabil să deducem de aici că, într-adevăr, ambii au deţinut poziţii de vîrf într-o organizaţie cel puţin de tipul Prioriei din Sion.

Volumul de probe adunate de Baigent, Leigh şi Lincoln în cartea *The Holy Blood and the Holy Grail* cu privire la existenţa istorică a Prioriei este de netăgăduit, în plus, alte dovezi — strînse de alţi cercetători — au fost publicate în ediţia revăzută şi adăugită a cărţii lor, din 1996. (Lucrarea celor trei este o lectură esenţială pentru toţi cei interesaţi de acest subiect.)

Toate aceste probe indică faptul că a existat cu adevărat o societate secretă ce funcţiona în secolul al XH-lea; dar este actuala Priorie din Sion

urmaşa ei? Chiar dacă între cele două organizaţii nu se poate pune semnul egal, în mod cert Prioria de astăzi deţine cunoştinţe aprofundate despre cealaltă societate; la urma urmei, publicul a aflat despre aceasta din urmă numai de la membrii organizaţiei actuale.

Dar accesul la arhivele vechii Priorii nu presupune în mod necesar o continuitate veritabilă, într-o discuţie recentă, artistul francez Alain Feral — care a lucrat cu Jean Cocteau şi 1-a cunoscut îndeaproape — ne-a declarat hotărît că mentorul său *nu* a fost Mare Maestru al Prioriei din Sion. Cel puţin, ne-a asigurat el, Cocteau nu a avut nici o legătură cu organizaţia care susţine că a fost apoi condusă de Pierre Plantard de Saint-Clair. Feral a investigat însă personal anumite aspecte ale informaţiilor legate de Priorie, îndeosebi pe cele referitoare la satul Rennes-le-Château din Languedoc, şi a ajuns la concluzia că persoanele enumerate în *Leş dossiers secrets* ca Mari Maeştri, inclusiv Cocteau, au într-adevăr un numitor comun: o autentică tradiţie secretă.[26]

În acest stadiu al cercetărilor noastre, am decis să ignorăm prezumptivele ambiţii politice ale Prioriei şi să ne concentrăm pe aspectele istorice care, desigur, ar putea arunca o rază de lumină şi asupra celor dintîi.

Lâsînd la o parte mitomania merovingiană, dosarele secrete pun un accent deosebit pe Sfîntul Graal, pe seminţia lui Beniamin şi pe Maria Magdalena. Iată, de pildă, următorul fragment din *Le serpent rouge:*

„De la cea pe care năzuiesc sa o eliberez se înalţă către mine miresmele parfumului ce impregnează mormîntul. înainte unii o chemau ISIS, împărăteasa izvoarelor binefăcătoare, VENIŢI LA MINE TOŢI CEI CARE SUFERIŢI ŞI EU VĂ VOI MÎNGÎIA; alţii, MAGDALENA, a celebrului ol cu balsam vindecător. Iniţiaţii îi cunosc adevăratul nume: NOTRE DAME DES CROSS".[27]

Acest scurt pasaj este derutant, fie şi numai pentru că ultimele cuvinte — „Notre Dame des Cross" — nu au nici un sens (cu excepţia cazului în care „Cross" este un nume de familie şi în care lucrurile devin puţin mai clare). *Des* este, în franceză, forma de plural a articolului nehotărît, dar cuvîntul *cross* nu există în această limbă (există în engleză, dar e la singular). Apoi mai este şi bizara confuzie între Isis şi Maria Magdalena; la urma urmei, una era o zeiţă, iar cealaltă o „femeie căzută" şi, în plus, fac parte din culturi diferite, aparent fără nici o legătură între ele.

Desigur că apare o problemă evidentă în încercarea de a corobora subiecte aparent atît de diferire precum Maria Magdalena, Sfîntul Graal şi seminţia lui Beniamin — fără a mai aminti de zeiţa-mamă egipteană Isis — cu dinastia merovingiană. în *Leş dossiers secrets* se arată că francii sicambrieni, strămoşii mero-vingienilor, aveau origine iudaică; ei erau seminţia pierdută a lui Beniamin, care au migrat în Grecia şi de acolo în Germania, unde au devenit cunoscuţi sub numele de sicambrieni.

Dar autorii cărţii *The Holy Blood and the Holy Grail* au complicat scenariul şi mai mult. Conform acestora, importanţa dinastiei merovingiene nu e limitată doar la visul cîtorva regalişti excentrici. Afirmaţiile lor transpun întreaga problemă într-o cu totul altă dimensiune — una care a stîrnit imaginaţia milioanelor de cititori ai cărţii. Ei susţin că Iisus ar fi fost căsătorit cu Maria Magdalena şi că din acest mariaj ar fi rezultat urmaşi. Iisus a supravieţuit răstignirii, dar soţia lui şi-a luat copiii şi a fugit, fără el, într-o colonie evreiască din regiunea de sud a Franţei actuale. Descendenţii lor au devenit conducătorii francilor sicambrieni, fondînd astfel dinastia merovingiană.

Ipoteza pare a se potrivi cu tematica principală a Prioriei din , dar dă naştere unor întrebări fundamentale. Aşa cum am văzut, este practic imposibil ca o linie sangvină să supravieţuiască în forma „pură" necesară pentru a susţine astfel de pretenţii, indiferent din cine descinde.

Fără îndoială, există argumente puternice în favoarea unei căsătorii între Iisus şi Maria Magdalena — sau cel puţin în sprijinul ideii unei relaţii intime între ei —, problemă pe care o vom aborda în detaliu mai tîrziu. De asemenea, şi faptul că el ar fi supravieţuit răstignirii poate fi argumentat. De fapt, în ciuda convingerii populare contrare, nici una dintre aceste aserţiuni nu se bazează pe cercetările efectuate de Baigent, Leigh şi Lincoln, fiind susţinute documentat de o serie de specialişti, cu mulţi ani înainte de publicarea cărţii *The HolyBlood and the Holy Grail*.[28]

Există totuşi o problemă considerabilă în supoziţiile lor — una de care sînt în mod cert conştienţi, cu toate că încearcă să nu atragă atenţia publicului asupra ei. Pentru ei, merovingienii sînt importanţi fiindcă descind din Iisus. Dar dacă a supravieţuit răstignirii, atunci nu se mai poate spune că a murit pentru păcatele noastre, că a înviat din morţi şi, în consecinţă, că este de origine divină, Fiul lui Dumnezeu. Şi atunci, ne-am putea întreba, de ce sînt consideraţi presupuşii săi urmaşi atît de importanţi?

Se crede că unul dintre aceşti descendenţi este nimeni altul decît Pierre Plantard de Saint-Clair. în ciuda limbajului emfatic al unor comentatori cu privire la această ipoteză, trebuie să specificăm că Pierre Plantard însuşi nu a menţionat niciodată că ar fi urmaşul lui Iisus. Ţinem să subliniem încă o dată că semnificaţia presupusei succesiuni merovingiene nu este dată de ideea *creştină* că Iisus a fost Dumnezeu întrupat — şi deci că urmaşii săi ar fi şi ei divini. Esenţa acestei credinţe în dinastia merovingiană este alta: Iisus fiind din neamul lui David, şi deci rege legitim al Ierusalimului, acest titlu revine în mod automat, fie şi numai teoretic, familiei şi descendenţilor săi. Prin urmare, puterea politică şi nu cea divină este *vizată* pentru dinastia merovingiană.

Baigent, Leigh şi Lincoln şi-au construit teoria pe baza afirmaţiilor din

Les dossiers secrets, dar, după părerea noastră, ei au dat dovadă de o oarecare selectivitate în alegerea probelor pe care le-au luat în consideraţie. De exemplu, în dosare se afirmă că regii merovingieni, începînd cu fondatorul dinastiei, Meroveu, şi pînă la Clovis (care s-a convertit la creştinism în anul 496) erau „regi păgîni ai cultului Dianei".[29] în mod cert, aceste afirmaţii sînt greu de „împăcat" cu ideea descendenţei lor din Iisus sau dintr-un trib iudaic.

Un alt exemplu al ciudatei selectivităţi demonstrate de Baigent, Leigh şi Lincoln este cel al „documentului Montgomery".[30] Acesta este, susţin ei, „un text care a ieşit la iveală" în arhiva familiei Montgomery şi care le-a fost pus la dispoziţie de un membru al respectivei familii. Data documentului original este incertă, dar versiunea ce le-a fost prezentată data din secolul al XIX-lea. Cei trei 1-au considerat valoros deoarece, în esenţă, susţinea teoria expusă în *The Holy Blood and the Holy Grail,* deşi, firește, nu poate fi considerat o dovadă în sprijinul acesteia. Cel puţin însă, afirma clar că ideea unei căsătorii între Iisus şi Maria Madgalena era cunoscută cu minimum un secol înainte ca ei să-şi înceapă cercetările.

Documentul Montgomery relatează povestea lui Yeshua ben Joseph (Iisus, fiul lui Iosif), care era căsătorit cu Miriam (Maria) din Betania (personajul biblic pe care mulţi îl consideră a fi acelaşi cu Maria Madgalena). în urma unei revolte împotriva stăpînirii romane, Miriam este arestată şi eliberată numai fiindcă e însărcinată. După acest moment fuge din Palestina şi ajunge în Galia (astăzi Franţa), unde naşte o fetiţă.

Este uşor de înţeles de ce Baigent, Leigh şi Lincoln au folosit acest document pentru a-şi susţine teoria; ciudat e însă faptul că nu au exploatat suficient anumite aspecte ale relatării, în acest text, Miriam din Betania este descrisă ca „o preoteasă a unui cult feminin"; împreună cu veneraţia merovingienilor pentru zeiţa Diana, acest lucru îi conferă textului o evidentă aură păgînă, greu de armonizat cu ideea că Prioria este preocupată în principal de genealogia regelui David, care îl include pe Iisus.

Interesant este că Prioria nici nu a confirmat, nici nu a infirmat ipoteza expusă în *The Holy Blood and the Holy Grail* - fapt care iarăşi dă naştere unor suspiciuni. Este oare posibil la Prioria din Sion să se joace cu noi?

Un lucru a devenit foarte clar pentru noi: motivaţia acestei organizaţii nu este doar *puterea pur politică* la care se referă Baigent, Leigh şi Lincoln. De nenumărate ori, *Leş dossiers secrets* menţionează persoane — ori din rîndul Marilor Maeştri, ori al membrilor simpli — a căror implicare principală nu este de ordin politic, ci *ocult.* Nicolas Flamei, de pildă, Mare Maestru între 1398 şi 1418, a fost alchimist, Robert Fludd (1595-1637) era rozicrucian şi, mai aproape de vremea noastră, Charles Nodier (Mare Maestru între 1801-1844) a contribuit

din plin la renaşterea ocultismului modern. Chiar şi Sir Isaac Newton (Mare Maestru în perioada 1691-1727), cunoscut astăzi în primul rînd ca savant şi matematician, a fost un adept al ermetismului şi un alchimist pasionat, deţinător al unor exemplare intens studiate ale Manifestelor Rozicruciene.[31] Să nu-1 uităm nici pe Leonardo da Vinci, un alt geniu complet neînţeles de criticii moderni, pentru care intelectul său ascuţit a fost exclusiv produsul unei gîndiri materialiste, în realitate, aşa cum am văzut, obsesiile sale aveau surse cu totul diferite, fapt care-1 transformă într-un „candidat" ideal pe lista Marilor Maeştri ai Prioriei.

În mod surprinzător, deşi recunosc interesele oculte ale acestor personalităţi, Baigent, Leigh şi Lincoln nu par să aprecieze întreaga semnificaţie a ideilor nutrite de aceştia. La urma urmei, în majoritatea cazurilor, ocultismul nu era doar un hobby ocazional, ci preocuparea esenţială de-o viaţă a fiecăruia dintre cei menţionaţi. Iar studiile noastre sugerează că membrii actuali ai Prioriei au, de asemenea, puternice înclinaţii oculte.

Şi atunci, care să fie secretul care a preocupat atît de mult timp cele mai strălucite minţi ale lumii, dacă lăsăm la o parte improbabila diversiune merovingiană? Oricît de incitantă şi de convingătoare ar fi *The Holy Blood and the Holy Grail,* explicaţiile pe care le oferă pentru obiectivele şi motivaţiile Prioriei nu sînt cîtuşi de puţin mulţumitoare, în mod cert, simpla problemă a legitimităţii monarhiei franceze nu ar fi justificat energiile uriaşe consumate în decursul timpului. Şi, oricare ar fi adevărul, probabil că reprezintă o ameninţare atît de gravă la adresa ordinii stabilite încît, chiar şi după epoca iluminismului, a trebuit păstrat în cel mai strict secret, cunoscut şi apărat îndeaproape de o reţea subterană de iniţiaţi.

Chiar şi în decursul cercetărilor cu privire la Leonardo şi la Giulgiul din Torino ne-am văzut confruntaţi de nenumărate ori cu senzaţia pregnantă că undeva există un secret real, păzit cu străşnicie de cîţiva aleşi. Pe măsură ce investigaţiile noastre avansau, se contura tot mai clar ideea că temele centrale identificate în viaţa şi în opera lui da Vinci seamănă izbitor cu cele existente în materialele Prioriei. Acest lucru ne-a determinat, firește, să verificăm din nou suspiciunile că exact aceste subiectetranspar şi din lucrările lui Jean Cocteau.

Am descris în paginile anterioare fresca acestuia din biserica londoneză Notre Damme de France. Dar ce relevanţă poate avea simbolistica ei ciudată pentru opera de acum cinci secole a lui Leonardo şi pentru o mişcare presupus ezoterică ori chiar eretică?

Cea mai evidentă conexiune cu da Vinci este faptul că artistul s-a pictat pe sine însuşi cu spatele spre cruce. După cum am menţionat deja, Leonardo s-a reprezentat de cel puţin două ori într-o poziţie similară — în

Adoraţia magilor şi în *Cina cea de taină.* Luînd în consideraţie expresia de pe chipul lui Cocteau, care sugerează o profundă stînjenealâ, nu ar fi poate exagerat să identificăm un punct de legătură în ostilitatea cu care Leonardo şi-a întors faţa de la Sfînta Familie în *Adoraţia magilor.*

În fresca lui Cocteau, omul de pe cruce este văzut doar de la genunchi în jos, ceea ce implică anumite suspiciuni cu privire la identitatea sa. În *Cina cea de taină* a lui Leonardo, pe de altă parte, lipsa ciudată a vinului sugerează un serios dubiu în privinţa naturii sacrificiului pe care urmează să-1 facă lisus; Cocteau merge însă şi mai departe, neînfăţişîndu-1 pe lisus deloc. Aceeaşi similaritate se remarcă în privinţa literei M supradimensionate; În fresca lui Cocteau aceasta le leagă pe cele două femei îndurerate, probabil Fecioara Maria şi Maria Magdalena. Şi de această dată putem bănui că Magdalena este personajul întors cu spatele spre cruce, în vreme ce mama lui lisus priveşte în jos, plîngînd, tînăra îşi întoarce chipul de la el. În *Cina* lui Leonardo, litera M îi uneşte pe lisus şi pe suspect de femininul „Sfînt loan", iar „Doamna M" se înclină în direcţie opusă, cît mai departe de lisus, deşi aparent stă aproape de el.

Fresca lui Cocteau reflectă, de asemenea, un simbolism care, pentru cei familiarizaţi cu preocupările Prioriei din Sion, este în mod evident înrudit cu acestea. Spre exemplu, pe zarurile aruncate de soldaţii romani sînt cincizeci şi opt de puncte — numărul ezoteric al Prioriei.[32]

Trandafirul alb cu albastru, uimitor de mare, de la picioarele crucii este în mod clar o aluzie la mişcarea rozicruciană care, după cum vom vedea, are legături strînse cu Prioria şi cu Leonardo da Vinci.

Am menţionat deja că membrii Prioriei nu cred că lisus a murit pe cruce, unele dintre facţiunile ei afirmînd chiar că un „înlocuitor" a îndurat ceea ce trebuia să fi fost soarta lui. Judecind după imaginea acestor fresce, am putea crede că la fel gîndea şi Cocteau.

De exemplu, nu numai ca nu putem vedea chipul răstignitului, dar în scenă apare un personaj care nu este în mod obişnuit asociat cu scena crucificării. Este vorba despre bărbatul din dreapta, cu ochiul în formă de peşte — neîndoielnic o aluzie la simbolul creştin timpuriu pentru „Hristos". Deci, cine ar putea fi acest personaj? Dacă ne gîndim la ideea Prioriei conform căreia lisus nu a fost ţintuit pe cruce, *oare n-am putea spune că omul cu ochiul în formă de peşte este chiar lisus!* Să fi fost el martor la torturarea şi uciderea unei victime-surogat? Într-o asemenea situaţie, ne putem imagina emoţiile pe care le-a resimţit.

Pe de altă parte, atît în fresca lui da Vinci, cît şi în cea a lui Cocteau apare Doamna M — cu certitudine, în ambele cazuri, Maria Magdalena.

Convingerea Prioriei că ea a fost căsătorită cu Iisus explică suficient motivul prezenţei sale la Cina cea de taină, la dreapta soţului ei, şi de ce — în calitatea ei de „jumătate" — poartă un fel de imagine în oglindă a veşmintelor lui.

Deşi în arta Evului Mediu şi a Renaşterii timpurii exista tradiţia — prea puţin cunoscută — de a o înfăţişa pe Maria Magdalena la Cina cea de taină, Leonardo a declarat că personajul de la dreapta lui Iisus, în fresca sa, era Sfîntul Ioan. De ce a ales să inducă publicul în eroare astfel? Era, poate, o modalitate subtilă de a spori forţa subliminală a imagisticii sale? La urma urmei, dacă artistul afirmă că avem în faţă un bărbat, iar creierul ne spune că e o femeie, confuzia resimţită ne va determina, la un nivel inconştient, să zăbovim mai mult cu gîndul asupra ei.

În ambele fresce (a lui da Vinci şi a lui Cocteau), Maria Magdalena pare să-şi exprime, prin intermediul limbajului corporal, propriile îndoieli cu privire la rolul lui Iisus. I-a fost ea într-adevăr atît de apropiată, încît să cunoască bine întreaga istorie? A fost Maria Magdalena soţia lui Iisus şi, prin urmare, a ştiut adevăratele urmări ale răstignirii? De aceea îşi întoarce faţa?

Rolul Mariei Magdalena este abil accentuat — la un nivel subliminal — în *Cina cea de taină,* dar obsesia principală a lui Leonardo pare a fi cea legată de Sfîntul Ioan Botezătorul. Dacă florentinul a fost într-adevăr membru al Prioriei din Sion — şi ţinînd seama de accentul pus de această organizaţie pe filiaţia lui Iisus —, obsesia aceasta referitoare la Ioan Botezătorul pare uşor de neînţeles. Dar este ea conformă cu interesele Prioriei?

Giovanni, sursa noastră de informaţii, ne-a „lansat" o întrebare chinuitoare: „De ce toţi Marii Maeştri poartă numele Ioan?" Iniţial am crezut că această chestiune este doar o aluzie semivoalată la adresa propriului său pseudonim şi am tras de aici concluzia că personajul deţine o poziţie înaltă în cadrul Prioriei. De fapt însă, el a încercat să ne atragă atenţia asupra unei alte probleme, mult mai semnificative.

Pe lîngă faptul că Marii Maeştri poartă în organizaţie titlul de *pjautonnier* („cîrmaci"), ei primesc şi numele Jean (Ioan) sau Jeanne (Ioana), în cazul femeilor. Leonardo, de exemplu, apare în lista Prioriei ca Jean IX. Trebuie să remarcăm că, oricît de neobişnuit ar părea pentru un ordin cavaleresc atît de vechi, Prioria s-a pretins totdeauna a f i o societate secretă egalitară şi patru Mari Maeştri au fost femei. (Astăzi, una dintre secţiunile franceze ale Prioriei are o conducere feminină.[33]) Această politică este în deplină concordanţă cu adevărata natură şi cu crezul organizaţiei — aşa cum le-am înţeles noi.

Preocupările Prioriei sînt oglindite în titlurile ierarhiei sale organizaţionale. Conform statutului său, *Nautonnier* este un grad care are în componenţă trei iniţiaţi, fiecare purtînd titlul *Prince Noachite de Notre*

Dame; după acesta urmează un grad cu nouă membri, fiecare cu titlul *Croise de Saint Jean,* „Cruciat al Sfîntului loan". (în versiunile recente ale statutului, acesta din urmă poartă un titlu mai simplu: *Constable.)*

Mai există alte şase grade, însă primele trei, din care fac parte treisprezece membri, constituie forul conducător, numit Arca Kyria, „Kyria" fiind echivalentul în limba greacă al cuvîntului „doamnă", un termen de politeţe pentru femei, în lumea elenistică a primelor secole înainte de Hristos, era totodată un epitet al zeiţei Isis.[34]

Primul Mare Maestru al organizaţiei a fost, trebuie s-o spunem, un loan veritabil — Jean de Gisors, un nobil francez din secolul al Xll-lea. Partea cea mai stranie o constituie însă faptul că numele sau în cadrul Prioriei a fost Jean II. Aşa cum remarcau şi autorii cânii *The Holy Blood and the Holy Grail:*

„întrebarea fundamentala, desigur, este care loan a fost întîiul. loan Botezătorul? loan Evanghelistul - „iubitul ucenic" din cea de-a Patra Evanghelie? Sau loan, autorul Apocalipsei? Se pare ca trebuie să fi fost unul dintre aceştia... Prin urmare, cine a fost Jean I?

O altă conexiune incitantă este menţionată în cartea *Rennes-le-Château: capitale secrete de l'histoire de France,* de Jean-Pierre Deloux şi Jacques Bretigny, publicată în 1982. Ambii autori au relaţii strînse cu Pierre Plantard de Saint-Clair; făceau parte din anturajul lui în anii 1980, cînd Baigent, Leigh şi Lincoln 1-au întîlnit pentru prirna dată[36] şi fără îndoială că Plantard a avut o contribuţie majoră la cartea sus-menţionată. În mod cert propagandistică în favoarea Prioriei, lucrarea explică modul în care s-a format aceasta organizaţie. (Deloux şi Bretigny sînt, de asemenea, autorii unor articole despre Prioria din Sion, publicate în revista *L'Inexplique* — periodic care, după unele opinii, a fost fondat şi este finanţat de Priorie.[37])

Principala idee a fost, susţine cartea, formarea unui „guvern secret" în frunte cu Godefroi de Bouillon — unul dintre liderii celei dintîi cruciade, în Ţara Sfîntă, Godefroi a întîlnit o organizaţie numită Biserica lui loan, împreună cu care a „format un plan măreţ". El „şi-a pus spada în slujba Bisericii lui loan — acea Biserică ezoretică şi iniţiatoare ce reprezenta Tradiţia şi îşi baza primatul pe Spirit".[38] Din acest plan măreţ au derivat atît Prioria din Sion — organizaţia ai cărei Mari Maeştri poartă totdeauna numele „loan" —, cît şi cavalerii templieri.

Şi, aşa cum declară Pierre Plantard de Saint-Clair în cartea lui Deloux şi Bretigny: „Astfel, la începutul secolului al XH-lea, au fost constituite mijloacele spirituale şi materiale care au permis realizarea visului sublim al lui Godefroi de Bouillon; Ordinul Templului va fi purtătorul de spadă al Bisericii lui loan şi purtătorul de stindard al primei dinastii, armele ce respecta spiritul Sionului".

Rezultatul acestui fervent „ioanism" avea să fie „o renaştere spirituală" capabilă să „răstoarne creştinismul cu susul în jos", în ciuda importanţei

evidente pentru Priorie, accentul pus asupra lui loan a rămas extrem de obscur; la începutul cercetărilor noastre, nu ştiam nici măcar care loan era venerat. Dar care să fi fost motivul acestei obscurităţi? De ce nu se spune pur şi simplu la care loan se referă? Şi de ce ar *fi* constituit veneraţia (oricît de extremă) pentru unul dintre sfinţii loan o ameninţare la adresa creştinismului, a însuşi fundamentului său?

Dacă însă ţinem seama de obsesia lui da Vinci pentru Botezător, putem cel puţin să bănuim care loan este vizat de Priorie. Şi totuşi, date fiind ideile deloc ortodoxe ale acestei organizaţii cu privire la rolul lui lisus, pare ilogic ca ea să-şi fi îndreptat adoraţia spre un personaj care, conform Bibliei, nu a fost decît înainte-mergătorul lui lisus. Să fie oare posibil ca Prioria, aidoma lui Leonardo, să-i acorde, în secret, o importanţă mai mare lui loan Botezătorul decît lui lisus însuşi?

Ideea are implicaţii uriaşe. Dacă există chiar şi cele mai vagi motive pentru a crede că loan Botezătorul i-a fost superior lui lisus, repercusiunile asupra Bisericii ar fi mai mult decît traumatice. Chiar şi în ipoteza că punctul de vedere „ioanist" ar fi bazat pe o interpretare greşită, dacă ar fi cunoscut unui public mai larg, efectele sale ar fi cutremurătoare. Ar fi aproape erezia supremă, şi *Les dossiers secrets* subliniază în mod repetat caracterul anticlerical şi proeretic al descendenţilor merovingieni. De asemenea, Prioria e interesată — din anumite raţiuni proprii — să transmită ideea că erezia îşi are rostul său.

Ne-am dat în curînd seama ca presupusul sacrilegiu ioanit are implicaţii extraordinare şi, dacă doream să investigăm Prioria mai în profunzime, trebuia să abordăm problema frontal, deşi iniţial nu eram siguri că vom găsi vreo dovadă în sprijinul acestei erezii.

La acea dată, nu aveam ca probe pentru convingerile Prioriei cu privire la loan Botezătorul decît obsesia lui da Vinci şi faptul că toţi Marii Maeştri ai Prioriei purtau numele loan. Sincer vorbind, nici nu credeam că vom găsi ceva mai concret, dar treptat ne-a fost dat să descoperim dovezi mult mai substanţiale care atestau că Prioria din Sion face în tr-adevăr parte dintr-o astfel de tradiţie „ioanită".

Susţinută sau nu de dovezi, este posibil ca această erezie să fi constituit o *convingere* profundă pentru generaţii întregi de membr ai Prioriei. Dar face ea oare parte din marele secret pe care se presupune că-1 deţine şi îl apără această organizaţie?

Celălalt personaj al Noului Testament care are, pentru Priorie, o semnificaţie deosebită este, aşa cum am văzut deja, Maria Magdalena. Autorii cărţii *The Holy Blood and the Holy Grail* au afirmat că importanţa ei rezidă exclusiv în faptul (prezumptiv) că a fost soţia lui lisus şi mama copiilor lui. Dar

ţinînd seama de părerea Prioriei cu privire la lisus, această explicaţie pare îndoielnică. Pentru Prioria din Sion, Maria Magdalena pare a avea o importanţă în sine, lisus fiind aproape irelevant; în „Documentul Montgomery", de pildă, rolul lui se limitează la acela de tată al copilului ei, fără a mai figura în desfăşurarea ulterioară a evenimentelor, în consecinţă, am putea merge chiar pînă la a spune că, fără a-1 lua în consideraţie pe lisus, semnificaţia ieşită din comun a Mariei Magdalena rezidă în ea însăşi.

Ceva mai tîrziu în decursul cercetărilor noastre, am reuşit să-1 contactăm pe Pierre Plantard de Saint-Clair şi să-i adresăm o serie de întrebări privind preocuparea Prioriei din Sion pentru Maria Madgalena. Am primit răspuns de la secretarul lui Plantard, Gino Sandri — un italian care locuieşte la Paris. Deşi scurt şi concis, mesajul său amintea de bine cunoscuta tendinţă spre maliţiozitate a Prioriei. Sandri ne aducea la cunoştinţă că ne-ar putea ajuta, dar „poate că dumneavoastră aveţi deja unele informaţii cu privire la acest subiect".[40] în mod cert, ne dădea de înţeles că ştie ceva anume despre noi. Răspunsul său părea a sugera că aveam deja toate informaţiile care ne erau necesare şi că nu ne râmînea acum decît să le descifrăm. Dar mesajul lui Sandri mai conţinea un indiciu interesant: deşi marcată la oficiul poştal pe 28 iulie, scrisoarea în sine avea data de 24 iunie — ziua Sfîntului loan Botezătorul.

Pentru o persoană nefamiliarizată cu aceste chestiuni, orice conexiune ezoterică între Maria Magdalena şi loan Botezătorul este de domeniul fanteziei, fiindcă textele Evangheliilor cunoscute nici nu amintesc de vreo întîlnire a celor doi. Şi totuşi, iată-ne în prezenţa unui aparent secret străvechi care îi implică — şi îi onorează — pe amîndoi. Prin *ce* anume s-au distins aceste personalităţi ale primului secol al erei creştine, astfel încît să dea naştere acestei tradiţii persistente, aşa-zis eretice? Şi ce anume *reprezintă* ele atît de deranjant pentru Biserică?

Ne-a fost dificil — şi motivul este uşor de înţeles — să ne dăm seama de unde să începem. Dar toate cercetările noastre cu privire la istoria Mariei Magdalena sugerau ca semnificativă o regiune mult mai apropiată de „casă" decît Israelul. Prioria pusese un accent deosebit pe sosirea ei în sudul Franţei, aşa că într-acolo trebuia să ne îndreptăm şi noi, fie şi numai pentru a descoperi noi înşine că întreaga poveste e o fantezie medievală menită — la fel ca Giulgiul din Torino — să atragă un intens şi profitabil pelerinaj. Dar ne-a fost dat să constatăm, încă de la început, că exista un element incitant şi deloc mercantil în relaţia pe care acest personaj enigmatic al Noului Testament a avut-o cu regiunea de sud a Franţei, In consecinţă, am început să investigăm secretul Mariei Magdalena pe „teritoriul ei de domiciliu".

CAPITOLUL 3

Pe unnele Mariei Magdalena

E frumoasă — avînd mai degrabă acea frumuseţe clasică a statuilor elene decît chipul drăguţ, „la modă", în ziua de azi. Cu trăsături ferme, bine conturate, cu părul bogat împărţit în două de o cărare pe mijlocul capului, oferă impresia unui caracter de o integritate şi o seriozitate ce *frizează* pedanteria. Nimic nu pare a sugera desfrînarea voluptuoasă caracteristică legendei sale. Fiindcă acesta, sîn-tem asiguraţi, este chipul Mariei Magdalena.

Craniul, în mod obişnuit expus în întreaga sa glorie sinistră în interiorul bazilicii, este acum cuminte încastrat în masca funerară aurie şi plimbat în procesiune pe aglomeratele străduţe ale oraşului St Maximin din Provence. Această celebrare se desfăşoară în fiecare an, în duminica cea mai apropiată de ziua Mariei Magdalena, 22 iulie, în 1995, anul vizitei noastre, parada a avut loc pe 23 iulie, într-o căldură sufocantă, sub razele unui soare orbitor.

La ora patru a după-amiezei, după prelungul prînz specific francezilor, locuitorii oraşului scot relicva la lumina zilei, într-o litieră ce pare alarmant de instabilă. Sute de persoane se adună la locul procesiunii, poate doar pentru a căsca gura; la urma urmei, cui nu-i place o paradă? În mulţime par a se afla însă şi numeroşi pelerini animaţi de o credinţă fervent㠄 care fixează cu priviri entuziaste capul ciudat, plimbat printre ei. Este bine sa ne reamintim că pretutindeni există credincioşi pătimaşi şi pelerini devotaţi şi că simpla lor credinţă nu constituie o măsură a autenticităţii istorice. Totuşi, provenind dintr-o cultură în care Maria Madgalena este doar o prezenţă marginală, mărturisim că intensitatea acestui festival ni se pare greu de imaginat. Ne aflăm, într-ade-var, în ţinutul Magdalenei.

Prezenţa noastră la St Maximin are în ea şi un grăunte de ironie a sorţii. Datarea cu izotopi de carbon a Giulgiului din Torino în 1988, prin care s-a stabilit că acesta este, de fapt, un fals şi ne-a atras atenţia asupra lui, a folosit ca material de control un fragment din hlamida regelui Ludovic cel Sfînt — secolul al IX-lea — păstrată în bazilica din St Maximin.

Trebuie să spunem totuşi că, în desfăşurarea acestei investigaţii, am lăsat la o parte toate concepţiile noastre cu privire la Giulgiul din Torino. Ne aflam acolo, în sudul Franţei, numai pentru a afla adevărul despre Maria Magdalena — femeia aflată, aparent, în centrul unui mare număr de mistere antice şi a cărei influenţă marchează cultura contemporană într-un mod pe care nu 1-am înţeles încă pe deplin, încremeniţi acolo, în căldura sufocantă,

am urmărit procesiunea anuală a presupusului cap al Mariei Magdalena, cu sentimente amestecate. Pentru o persoană crescută în Anglia protestantă, festivităţile catolice şi ritualul ce însoţeşte relicvele sfinte au forţa unui veritabil şoc cultural. Tot acest fast pare lipsit de gust, ţipător şi chiar înspăimîntâtor.

În acest caz însă, ceea ce ne-a izbit nu a fost izul ridicol de superstiţie, ci mîndria şi cucernicia localnicilor, al căror entuziasm pentru sfînta lor nu este totuşi în întregime solemn. Poate cuvîntul de ordine aici este „local", fiindcă deasupra capetelor nu flutură drapelul francez, ci cel provensal, iar Magdalena este considerată o sfînta locală, chiar dacă a sosit pe aceste meleaguri relativ tîrziu în viaţă, în general se crede că ea a venit din Palestina pe mare şi că s-a stabilit în Provence, unde a şi murit. Forţa pe care o emană amintirea ei este atît de vie şi astăzi, încît Măria Magdalena nu e doar venerată aici, ci *iubită* cu o patimă neobişnuită.

In Provence, ea este ţinta unei adoraţii extraordinare, fanatice chiar, şi legenda morţii ei în aceste ţinuturi persistă încă şi astăzi; mulţi sînt convinşi de adevărul ei. Şi totuşi acesta nu este doar un exemplu de pioasă perpetuare a unei tradiţii catolice. Se simte clar că sub aparenta suprafaţă se ascunde ceva mult mai semnificativ. Şi exact asupra acestui element *subteran* ne-am focalizat noi eforturile, în intenţia de a-i aduce la lumină.

Pentru început, ne-am întrebat cum e posibil ca o evreică din Palestina secolului I să-şi doarmă somnul de veci în regiunea de sud a Franţei. Prin ce anume a reuşit această femeie — această sfîntă — să nască o fervoare şi o evlavie atît de durabile? Şi de ce constituie — dacă aceasta este realitatea — obiectul unei veneraţii atît de neobişnuite din partea Prioriei?

Înainte de a porni în prima noastră călătorie în Franţa, spre locurile asociate în mod tradiţional cultului ei, am petrecut mult timp reflectînd la contextul istoric. Trebuia să aflăm cum a fost ea percepută în cultura noastră în decursul timpului şi cît de puternic este impactul ei actual. Fiindcă, spre deosebire de relativa răceală cu care este privită în lumea protestantă modernă, pentru mulţi catolici europeni cu sîngele fierbinte, Maria Madgalena constituie ţinta unei devoţiuni fervente, chiar pătimaşe. Pentru ei, ea este cea mai importantă femeie din istorie, după Fecioara Maria.

Întrebaţi astăzi orice persoană educată cine a fost Maria Magdalena şi ce anume a reprezentat ea şi veţi primi răspunsuri foarte interesante. Majoritatea vă vor spune că a fost o prostituată; după această definiţie însă — în funcţie de punctul de vedere al persoanei respective — veţi auzi întotdeauna un comentariu despre nedefinita, însă apropiata ei relaţie cu Iisus. Acest clişeu cultural, oricît de confuz ar fi el, şi-a găsit exprimarea artistică în melodia

IDon't Know How to Love Him din muzicalul *Jesus Christ Superstar* (1970) de Tom Rice şi Andrew Lloyd Webber, în acest spectacol, Maria Magdalena a fost prezentată ca „tîrfa cu suflet" atît de dragă teatrului britanic şi, totodată, ca alinătoare şi susţinătoare a lui Iisus, reabilitată de el. La primele sale reprezentaţii, muzicalul — adaptat apoi cinematografic — a stîrnit senzaţie printre creştinii tradiţionalişti, chiar şi în rîndul neimpresionabililor britanici. Motivul a fost, probabil, oroarea iscată de faptul că o parte a vieţii lui Iisus a fost exploatată în scopuri artistice şi transformată, nici mai mult nici mai puţin, într-o opera rock!

O întruchipare a Magdalenei a apărut şi în *Monthy Python's Life ofBrian* (1979), deşi nu aceasta a fost cauza valurilor de furie ce au agitat masele creştine din lumea întreagă. Comedia, alertă şi deconcertantă —, al cărei personaj principal nu e altceva decît o aluzie uşor voalată la adresa lui Iisus însuşi —, a fost considerată aproape unanim o blasfemie crasă. Lăsînd însă senzaţionalul la o parte, filmul nu a avut intenţia de a-1 portretiza pe Iisus, fiind mai de grabă un atac satiric la adresa cultelor mesianice actuale; totuşi, după părerea noastră, intriga lui a avut la bază o serie de idei pro-funde şi cîteva elemente de detaliu uimitor de atent documentate. Astfel, iubita lui Brian, Judith — în film originară din Ţara Galilor — este, de fapt, „eminenţa lui cenuşie", temelia pe care s-a clădit forţa personajului şi a mişcării sale; retorica ei avîntată a reuşit să-1 inspire dar 1-a transformat totodată într-un martir.

Creştinii au pichetat cinematografele din întreaga lume, atunci cînd a fost difuzat filmul lui Martin Scorsese *The Last Temptation ofChrist* (1988). Deşi Iisus a fost înfăţişat oarecum ca un nătăfleţ, nu aceasta pare să fi fost cauza reacţiilor oripilate ale publicului, ci mai degrabă scenele de sex dintre Maria Magdalena şi Iisus — chiar daca acesta a fost doar imaginar. Din motive pe care le vom analiza mai tîrziu, această idee are un aer ciudat de respingător pentru majoritatea creştinilor, probabil fiindcă, după părerea lor, implică în mod automat anumite dubii cu privire la caracterul divin al lui Iisus. Pentru ei, ideea unui Iisus activ din punct de vedere sexual, chiar şi în contextul unei căsătorii, constituie o blasfemie, contrazicînd în mod ferm identitatea sa ca Fiu al lui Dumnezeu. Dar, mai semnificativ pentru noi în privinţa filmului, a fost evidenta şi persistenta fascinaţie a lui Scorsese pentru Maria Magdalena şi pentru ideea unei relaţii intime între ea şi Iisus. (în mod interesant, regizorul este creştin.)

Dar nu permisivitatea epocii actuale este cea care a transformat-o pe Maria Magdalena într-o ţintă a adulaţiei. În decursul istoriei, ea a întruchipat mereu atitudinea contemporană faţă de femei, aşa cum nu a fost posibil pentru cealaltă figură feminină emblematică a Evangheliilor, intangibila

Fecioară Maria, în epoca victoriană, de exemplu, Magdalena era un bun motiv pentru a picta desfrînate pocăite, extatice şi pe jumătate goale — concomitent sfinte şi păcătoase, atotcunoscătoare şi necunoscute, în unele bordeluri ale epocii, era la moda ca „pensionarele" să-i pună în scenă actele de penitenţă, deşi detaliile acestor reprezentaţii aveau prea puţine în comun cu povestea narată în Evanghelii. Astăzi însă, în aceste vremuri postfeministe, accentul cade asupra relaţiei ei cu Iisus.

Maria Magdalena şi-a păstrat rolul de etalon al moravurilor sale contemporane, dar imaginea ei în decursul istoriei a reflectat totodată atitudinea Bisericii faţă de femei şi faţă de sexualitatea acestora. Doar în calitatea ei de prostituată *penitentă,* a fost acceptată în rîndul sfinţilor, iar popularizarea legendei sale a depins de căinţa arătată şi de un mod de viaţă solitar, dificil. Sfinţenia ei se bazează pe sacrificiul de sine.

În ultimele două decenii, această Marie a constituit un punct focal pentru modul în care Biserica Creştină şi-a tratat adeptele, mai cu seamă atunci cînd hirotonisirea femeilor a devenit o problemă controversată în Biserica Anglicană. Nu a fost, desigur, o întîmplare faptul că în 1994, cînd primele femei au fost numite vicari, predica citită a fost capitolul din Noul Testament în care Iisus înviat din morţi o întîlneşte pe Maria Magdalena. În mod firesc, întrucît, cu excepţia mamei lui, Magdalena a fost singura femeie cu un rol semnificativ în viaţa lui Iisus, numeroase sînt activistele din sînul Bisericii moderne pentru care ea constituie un simbol ilustrativ. Fiindcă forţa Mariei Magdalena nu este imaginară; ea a existat dintotdeauna şi a exercitat mereu o atracţie profundă, aşa cum menţionează Susan Haskins în recentul ei studiu intitulat *Mary Magdalen*[1] (1993).

La prima vedere, atracţia pe care o exercită Magdalena pare de neînţeles, mai cu seamă că prezenţa ei în Noul Testament este aproape inexistentă. Am fost tentaţi să credem că, la fel ca în cazul lui Robin Hood, însăşi lipsa de informaţie a constituit un imbold pentru a inventa „legende" menite să umple golurile. *Şi totuşi, dacă a existat cineva care a creat o Maria Magdalena imaginară, aceasta a fost Biserica.* Imaginea de prostituată penitentă nu are nici o legătură cu povestea ei prezentată în Evangheliile după Matei, Marcu, Luca şi Ioan; personajul descris în Noul Testament se deosebeşte considerabil de cel conturat de Biserică.

Evangheliile sînt singurele texte familiare publicului larg, care amintesc de Maria Magdalena; de aceea, asupra lor ne vom îndrepta atenţia acum. Pînă de curînd, personajul Magdalena a fost considerat de majoritatea creştinilor ca avînd un rol marginal în istoria lui Iisus şi a discipolilor săi. în ultimii douăzeci de ani însă, în rîndul specialiştilor s-a manifestat o schimbare de opinie în acest sens. În prezent se consideră că

rolul ei a fost mult mai important şi pe aceste descoperiri recente ne-am bazat şi noi ipoteza.

Pe lîngă Fecioara Maria, Magdalena este unica femeie al cărei nume este menţionat în toate cele patru Evanghelii. Prima ei apariţie are loc în timpul propovăduirii lui Iisus în Galileea, în cadrul unui grup de femei care îl urmau şi îl „slujeau din avutul lor".

Ea era cea din care au fost scoşi "Şapte draci". Tradiţia o identifică, deasemenea, cu alte două femei menţionate în Noul Testament: Maria din Betania, soră cu Marta şi Lazăr, şi o femeie fără nume, care îl unge pe Iisus cu mir dintr-un vas de alabastru. Vom explora mai tîrziu această conexiune, dar pentru moment ne vom limita la personajul identificat fără echivoc ca fiind Maria Magdalena.

Rolul ei capătă dintr-o dată o nouă semnificaţie, profundă şi durabilă, atunci cînd este amintită prezenţa la răstignire şi, mai pregnant, atunci cînd devine primul martor al învierii. Deşi relatările celor patru Evanghelii cu privire la găsirea mormîntului gol diferă considerabil, toate sînt de acord asupra identităţii primei persoane care îl întîlneşte pe Iisus înviat: Maria Magdalena. Ea a fost nu numai primul martor de *sex feminin,* ci *prima fiinţă umană* care 1-a văzut după ce el şi-a părăsit mormîntul — un fapt adesea trecut cu vederea de cei care preferă să-i considere doar pe ucenicii bărbaţi ca fiind adevăraţi apostoli.

Biserica, de fapt, şi-a fundamentat autoritatea exclusiv pe conceptul de apostolat — Petru fiind „Primul apostol" şi deci instrumentul prin intermediul căruia puterea deţinută de Iisus a fost transmisă posterităţii. Deşi mulţi cred că la originea acestui primat a stat fraza lui Iisus „pe această Piatră voi zidi Biserica mea"[3], în mod oficial se consideră că autoritatea lui Petru derivă din faptul că a fost primul ucenic care 1-a văzut pe Iisus înviat. Dar textul Noului Testament contrazice flagrant această afirmaţie a Bisericii.

Evident, privită din acest punct de vedere, Maria Magdalena a suferit o nedreptate uriaşă, care atrage după sine implicaţii extreme. Şi asta nu e tot. Ea a fost, de asemenea, primul discipol care a primit o misiune apostolică direct de la Iisus, acesta cerîndu-i să ducă celorlalţi ucenici vestea învierii lui. În mod curios, Biserica Primelor secole creştine i-a recunoscut Magdalenei locul real în cadrul ierarhiei şi i-a conferit titlul de *Apostola Apostolorum* (.Apostolul apostolilor") sau, mai explicit, „cel dinţii apostol" .[4]

Motivul pentru care Iisus a ales să apară pentru prima dată înviere în faţa unei femei a constituit totdeauna un spin în coasta teologilor. Poate cea mai „originală" explicaţie a fost aceea găsită în Evul Mediu, cînd s-a sugerat în mod serios că aceasta e cea mai rapidă modalitate de râspîndire a unei

veşti: să i-o spui unei femei!

În prezent, specialiştii sînt de acord ca, în mişcarea iniţiata de Iisus, femeile au jucat atît în timpul vieţii lui, cît şi după aceea, un rol mult mai amplu şi mai activ decît recunoaşte în general Biserica.[6] în mod ironic, adevărul despre locul real deţinut de femei ar fi putut râmîne şi astăzi necunoscut dacă nu ar fi existat controversa iscată de campania de hirotonisire a femeilor. Rolul acestora a fost minimizat abia atunci cînd Biserica a devenit o instituţie organizată, sub influenţa Sfîntului Pavel. Iar procesul a avut şi un caracter *retroactiv.* Cu alte cuvinte, deşi femeile nu au fost cîtuşi de puţin personaje secundare în evenimentele de la începutul erei creştine, Pavel şi ai săi au avut grijă să le împingă treptat pe tuşa istoriei.

Este adevărat ca Evangheliile în sine lasă impresia că toţi ucenicii lui Iisus au fost bărbaţi. Doar o singură dată în textul lui Luca sînt amintite femeile care călătoreau cu el. Lucrurile devin însă derutante cînd, ceva mai tîrziu, femeile par a apărea brusc, de nicăieri, pentru a ocupa un loc central în jurul crucii. Judecind după marginalizarea generala a femeilor în restul relatărilor, pare greu de înţeles de ce devin, deodată, centrul atenţiei. Nu cumva fiindcă toţi adepţii de sex masculin ai lui Iisus îl părăsiseră? Au fost femeile lăsate în scenă în acest punct crucial al evenimentelor *tocmai fiindcă ele singure i-au rămas aproape?*[7] Autorii Evangheliilor au fost nevoiţi probabil să amintească prezenţa lor în ziua răstignirii pur şi simplu fiindcă ele au fost unicii martori ai scenei şi fiindcă pe relatările lor se bazează istoria acelor momente. În mod semnificativ, trebuie să subliniem că mărturia femeilor nu era admisă în „tribunalele" evreieşti la acea dată, aşa că opiniile lor, indiferent de subiect, nu contau. Printre numeroasele implicaţii ale acestui fapt se află şi aceasta: ideea conform căreia Maria Magdalena a fost prima persoană care 1-a văzut pe Iisus înviat trebuie să fi avut un fundament real. Ar fi de necrezut ca o poveste bazată în primul rînd pe mărturia unei femei să fi fost doar un fals.

Exemple vii de loialitate şi curaj, rămase alături de un condamnat la moarte, femeile merită toate laudele noastre. Dar una dintre ele se înalţă deasupra celorlalte: Maria Magdalena. Importanţa ei este demonstrata de faptul că, aproape fără excepţie[9], numele ei e menţionat primul ori de cîte ori sînt amintite mai multe adepte ale lui Iisus. Chiar şi unii catolici sugerează în prezent că ea era un fel de conducătoare a grupului ucenicelor, într-o societate atît de rigidă şi de ierarhizată, o asemenea onoare nu era nici neînsemnată şi nici accidentala: Magdalena este menţionată prima chiar şi de cei care contestă rolul *oricărei* femei în mişcarea lui Iisus şi care nu au sentimente cîtuşi de puţin calde faţă de *această* femeie în special.

Aşa cum am văzut, ea era una dintre cele care „îi slujeau din avutul lor"

pe lisus şi pe ucenicii lui bărbaţi. Acest lucru a fost totdeauna explicat prin faptul că Magdalena era un fel de slujnică devotată, care se prosterna mereu în faţa mult mai importanţilor bărbaţi din grup. Realitatea a fost însă cu totul alta; fără nici o îndoială, cuvintele utilizate înseamnă, de fapt, că îi „susţinea" pe ceilalţi, iar „din avutul lor" se referă la bunurile de care ea dispunea. După părerea multor specialişti, Maria Magdalena — probabil la fel ca şi celelalte femei care îl însoţeau pe lisus — nu era o nepoftită lipsită de mijloace financiare, ci o femeie cu stare, care *îi întreţinea pe lisus şi pe ceilalţi bărbaţi.*[10] Deşi Biblia foloseşte aceste cuvinte şi cu referire la alte femei din acel grup, ea este totdeauna menţionată prima, aşa cum am văzut deja.

Maria Magdalena este în mod deliberat şi ferm reliefată între celelalte femei prin chiar numele său. Toate celelalte persoane de sex feminin amintite în Evangheliile canonice sînt definite prin relaţia lor cu un anumit bărbat: „soaţa lui…" sau „mama lui...". Doar această Marie are ceea ce am putea considera un nume complet; despre semnificaţia lui vom discuta însă mai tîrziu.

Şi totuşi, acest personaj important, plin de forţă, rămîne enigmatic. După „complimentul" stîngaci din Evanghelii, unde prezenţa ei este reliefată, nimeni nu o mai menţionează nicăieri — nici în *Faptele Sfinţilor Apostoli,* nici în *Epistolele lui Pavel* (nici măcar atunci cînd descrie găsirea mormîntului gol) şi nici în *Epistolele lui Petru.* Acesta pare a fi un alt mister menit să stîrnească numeroase discuţii, fără a fi însă descifrat vreodată... atîta vreme cît nu ne îndreptăm atenţia spre o serie de texte cunoscute sub numele de ..Evanghelii gnostice", în care imaginea prinde imediat un contur uimitor. Aceste documente — peste cincizeci la număr — au fost descoperite în 1945 la Nag Hammadi, în Egipt, şi se constituie într-o serie de texte creştine timpurii, originalele unora dintre ele datînd din aproximativ aceeaşi perioadă cu Evangheliile canonice.[11] Sînt scrieri pe care Biserica din primele secole creştine le-a considerat '.eretice" şi, prin urmare, le-a vînat sistematic pentru a le distruge, ca şi cum ar fi conţinut un mare secret, capabil să ruineze instituţia religioasă în formare.

Multe dintre aceste texte afirmă preeminenţa Mariei Magdalena; unul dintre ele este chiar intitulat „Evanghelia după Maria". Iar această Marie nu este marna lui lisus, ci Maria Magdalena.

Poate nu este o coincidenţă faptul că cele patru Evanghelii ale Noului Testament o marginalizează în mod hotărît, pe cînd cele considerate „eretice" îi subliniază importanţa. Ar fi oare posibil ca Noul Testament să fie în realitate o formă de propagandă în favoarea grupării anti-Magdalena?

Despre Evangheliile gnostice vom discuta în detaliu într-un capitol ulterior, dar pentru moment trebuie să subliniem cîteva elemente de primă

importanţă. Relatările din Noul Testament sugerează, aşa cum am văzut, că Maria Magdalena a deţinut un rol major în mişcarea iniţiată de lisus, dar textele gnostice îi proclamă şi confirmă deschis preeminenţa, în plus, acest statut de superioritate nu se limitează la grupul femeilor; ea este *în mod efectiv Apostolul apostolilor,* a doua ca importanţă după lisus, înaintea celorlalţi discipoli, fie ei bărbaţi sau femei. Ea este cea care, conform acestor scrieri, a constituit puntea de legătura între lisus şi ceilalţi discipoli ai săi, ea este cea care i-a interpretat cuvintele pe înţelesul lor. Conform acestor documente, *nu Petru a fost ales de lisus pentru a-1 seconda, ci Măria Magdalena.*

In „Evanghelia după Maria" se precizează că ea a fost cea care i-a regrupat pe ucenicii descurajaţi după răstignire, insuflîndu-le o nouă voinţă cînd erau gata să renunţe şi să se retragă, după aparenta pierdere a celui care-i condusese pînă atunci.[12] Ea le-a spulberat îndoielile, cu fervoare, dar şi cu isteţime, inspirîndu-i să devină apostoli adevăraţi şi devotaţi. Desigur, n-a fost o sarcină uşoară, fiindcă, pe lîngă faptul că a fost nevoită să facă faţă sexismului precumpănitor din epocă, s-a văzut şi în situaţia de a se confrunta cu un puternic rival de ordin personal: Petru, Marele Pescar, martir şi fondator al Bisericii Romano-Catolice. Evangheliile gnostice subliniază în mod repetat că Petru o ura şi se temea de ea, deşi atît timp cît lisus a fost în viaţă nu a putut decît să protesteze în van împotriva influenţei de care se bucura ea.[13] Mai multe texte relatează schimburi aprinse de replici între Maria Magdalena şi Petru, acesta din urmă cerindu-i lui lisus sâ-i explice de ce preferă compania acelei femei. Aşa cum Magdalena însăşi relatează într-o altă evanghelie gnostică, *Pistis Sophia:* „Petru mă face să mă codesc:mi-e teamă de el, fiindcă urăşte toate femeile."[14] Iar în „Evanghelia după Toma", Petru declară: „Las-o pe Maria să plece de la noi, căci femeile nu merită să trăiască".[15]

Mai există un aspect al Evangheliilor gnostice care le conferă un caracter exploziv pentru Biserică. Imaginea pe care o conturează în privinţa relaţiei dintre lisus şi Maria Magdalena nu este cea dintre un dascăl şi ucenicul său ori dintre un guru şi discipolul său preferat. Cei doi sînt descrişi — adesea în termeni expliciţi — ca aflîndu-se într-o relaţie mult mai intimă. Iată ce precizează, de exemplu, „Evanghelia gnostică după Filip":

„Dar Hristos o iubea mai mult decît pe ceilalţi ucenici şi o săruta adesea pe gură. Ceilalţi ucenici se simţeau jigniţi şi îşi arătau dezaprobarea, îl întrebau: «De ce o iubeşti mai mult decit pe noi toţi?» Mintuitorul le răspundea, spunîndu-le: «De ce nu va iubesc pe voi aşa cum o iubesc pe ea?»"[16]

în aceeaşi Evanghelie gnostică putem citi şi următoarea frază, aparent banală: „Erau trei care mergeau pretutindeni cu Domnul: Maria, mama lui, sora lui şi Magdalena, căreia i se spune însoţitoarea lui. Sora,

mama şi însoţitoarea lui se numesc toate Maria. *Şi însoţiîoarea Mîntuitorului este Maria Magdalena".*[17]

In vreme ce astăzi cuvîntul „însoţitor" desemnează o relaţie colegială, în sens pur platonic, termenul grec original însemna, de fapt, „consort/consoartă" sau partener sexual.[18] Putem considera că Evangheliile canonice au fost incluse în Noul Testament fiindcă ele şi numai ele constituie adevăratul cuvînt al lui Dumnezeu — şi sînt numeroşi fundamentaliştii care cred acest lucru — sau că Evangheliile gnostice conţin cel puţin acelaşi volum de informaţii veridice precum cele ale lui Matei, Marcu, Luca şi loan. Probabilitatea înclină în favoarea Evangheliilor gnostice, care au tot atîta credibilitate cît şi cele oficial acceptate de Biserică.

Dacă Maria Magdalena a fost, într-adevăr, soţia sau iubita lui lisus, atunci situaţia ei enigmatică din Noul Testament este explicabilă. Ea pare a fi un personaj important, dar motivul acestei importanţe nu este niciodată clarificat; poate că autorii textelor considerau că cititorii au deja cunoştinţe despre relaţia ei cu lisus. La urma urmei — şi acest lucru s-a mai spus — rabinii erau în mod obişnuit persoane căsătorite; un predicator burlac ar fi stîrnit mult mai multe comentarii şi cîteva cuvinte privind situaţia lui ar fi fost incluse, în mod cert, în Evanghelii. Dacă lisus ar fi fost celibatar, fără copii, într-o astfel de cultură dinastică, acest fapt ar fi stîrnit nu numai agitaţie, dar ar fi fost menţionat clar în învăţăturile sale. Celibatul era — şi este încă şi azi — atît de inacceptabil în tradiţia iudaică, încît era considerat un păcat. lisus ar fi fost arătat cu degetul pentru că propovăduia celibatul, însă niciodată n-a fost acuzat de acest lucru, nici chiar de cei mai aprigi duşmani ai lui. Viaţa monastică este o „cucerire" creştină mult mai tîrzie; în fond, chiar şi aparent misoginul Pavel a recunoscut că „mai bine este să se căsătorească decît să ardă"[19].

Ideea unui lisus privit ca o fiinţă sexuală este atît de respingătoare pentru majoritatea creştinilor de astăzi, încît — aşa cum am văzut — secvenţa fantezistă cu lisus şi Maria în pat, din filmul lui Martin Scorsese, a stîrnit aproape o revoltă în masă. Creştinii de pretutindeni au denunţat ideea ca fiind un senzaţionalism ieftin, un sacrilegiu şi o blasfemie. Dar motivul real al acestei furii nu este altul decît teama şi ura atavică faţă de femei, în mod tradiţional, ele sînt percepute ca fundamental necurate, apropierea lor fizică mînjind trupul, mintea şi spiritul bărbaţilor puri prin însăşi natura lor; cu certitudine — susţin creştinii înverşunaţi — Fiul lui Dumnezeu nu s-ar fi pus într-un asemenea pericol letal. Oroarea resimţită la ideea lui lisus — el, dintre toţi oamenii! — ca partener sexual al unei femei atinge cote paroxistice atunci cînd iubita sa este identificată cu Maria Magdalena — *o prostituată* cunoscută.

Deşi vom aborda acest aspect pe larg în capitolele următoare,

menţionăm aici doar faptul că problema în sine — dacă a fost Maria Magdalena o femeie uşoară — rămîne deschisă. Există dovezi atît pro, cît şi contra, dar cel mai semnificativ aspect este acela că Biserica *a preferat s-o prezinte ca pe o prostituată,* fie şi una care se căieşte. Această interpretare extrem de subiectivă a servit totodată pentru a transmite două mesaje importante: că Magdalena în particular şi toate femeile în general sînt necurate şi inferioare bărbaţilor din punct de vedere spiritual şi că mîntuirea nu poate fi aflată decît prin mijlocirea Bisericii.

Dacă pentru majoritatea creştinilor este de neacceptat ca Iisus şi această (presupusă) fostă tîrfă să fi avut o relaţie de dragoste, la fel de oripilantă li se pare şi ideea ca ei să fi fost căsătoriţi. Aşa cum am văzut, autorii cărţii *The Holy Blood and the Holy Grail* susţin că ipoteza conform căreia Maria Magdalena a fost soţia lui Iisus explică importanţa ei deosebită pentru Prioria din Sion, precum şi ideea unei dinastii sfinte. Dar aceste concepţii au mai văzut şi înainte lumina tiparului.

În 1931, D.H. Lawrence a publicat ultima sa nuvelă, *The Mân ₙho Died* („Omul care a murit"), în care Iisus supravieţuieşte răstignirii şi îşi găseşte mîntuirea prin unirea sexuală cu Maria Magdalena, identificată clar ca preoteasă a zeiţei Isis. Lawrence 1-a asociat de asemenea pe Iisus cu Osiris, zeul mort şi înviat, şi totodată soţul lui Isis. Titlul iniţial al nuvelei a fost *The Escaped Cock*[20] („Cocoşul evadat") şi, aşa cum scrie Susan Haskins:

„Cocoşul este... asociat cu ideea de trup «înălţat» (personajul Iisus exclamă cu dublu înţeles: «M-am ridicat!» cînd, în final, are o erecţie...)".[21]

(Este ciudat că romanul lui D.H. Lawrence, *Amantul doamnei Chatterley,* a stîrnit atîta agitaţie, pe cînd această nuvelă, cu un potenţial mult mai exploziv, a rămas aproape neobservat de cenzură.)

Deşi pot fi aduse multe probe în sprijinul ideii că Iisus a fost căsătorit cu Maria Magdalena — şi, implicit, că a avut chiar copii —, acest lucru în sine nu constituie un motiv suficient pentru ca Prioria din Sion să-i acorde Magdalenei o veneraţie atît de profundă, fiindcă, aşa cum vom vedea în ultimul capitol, există date importante care demontează ideea unei dinastii merovingiene iniţiate de cei doi. în mod cert, atractivitatea ei derivă din altceva, din ceva eluziv, dar nu imposibil de descifrat. Indicii în acest sens pot fi găsite în forţa imaginii pe care o are Maria Magdalena în cultura noastră; dar în Franţa se presupune că şi-ar fi petrecut ea ultimele zile din viaţă.

Cea mai cunoscută relatare a perioadei trăite de Magdalena în Franţa este „Legenda de Aur" (1250)[22], a lui Jacobus de Voragine. În această scriere, autorul, arhiepiscopul dominican al Genovei, o numeşte deopotrivă *Illuminata* şi *Illuminatrix* — „Iluminata" şi »Ilurninatoarea"; amănuntul este foarte interesant deoarece acestea sînt rolurile atribuite ei în întregul cuprins al

textelor gnostice, interzise de Biserică. Maria Magdalena este înfăţişată ca o persoană iluminată în sine şi capabilă să-i ilumineze pe ceilalţi, iniţiată şi iniţiatoare; nicăieri nu se sugerează ideea că ar fi fost inferioară spiritual, femeie fiind; ba dimpotrivă.

La fel ca în cazul oricărei legende, există o serie de variaţiuni pe aceeaşi temă, dar esenţa rămîne mereu la fel. Iată filonul principal al poveştii: la scurt timp după răstignire, Maria Magdalena împreună cu fraţii ei, Marta şi Lazăr, şi cu alte cîteva persoane — identitatea acestora variază de la o versiune la alta — au pornit într-o călătorie pe mare pînă la ţărmul actualei regiuni Provence din Franţa. Printre cei care au însoţit-o se aflau: Sfîntul Maximin, unul dintre cei şaptezeci şi doi de ucenici ai lui Iisus şi primul episcop de Provence, Maria Iacobi şi Maria Salome, presupusele mătuşi ale lui Iisus, o servitoare neagră pe nume Sara, şi Iosif din Arimateea, un prieten bogat al lui Iisus, care este mai frecvent asociat cu povestea de la Glastonbury. Motivul acestei periculoase şi îndelungi călătorii pe mare variază, de asemenea, în funcţie de versiunea citită. Una dintre ele susţine că grupul respectiv fugise de persecuţiile la care îi supuneau evreii pe primii creştini; o alta afirmă că proscrişii fuseseră urcaţi de duşmanii lor într-o ambarcaţiune fără vîsle şi fără cîrmă şi li se dăduse drumul pe mare. Faptul că au izbutit să ajungă la ţărm a fost, desigur, un adevărat miracol.

Din povestea medievală reiese că, în zilele Mariei Magdalena, sudul Franţei era un ţinut sălbatic, locuit de păgîni. De fapt, Provence făcea parte din Imperiul Roman, fiind o regiune cu un grad ridicat de civilizaţie, în care înfloreau numeroase comunităţi romane, elene şi chiar iudaice; familia lui Irod deţinea posesiuni în sudul Franţei. Şi, departe de a fi o aventură atît de riscantă în necunoscut, drumul pe mare se afla pe ruta firească a vaselor comerciale şi nu era cîtuşi de puţin mai periculos decît o călătorie de la Tyr sau Sidon, spre exemplu, pînă la Roma. Dacă grupul sus-amintit a venit în Provence, probabil că a făcut-o cu de la sine putere, fără să fi fost obligat de cineva.

Legendele sînt de acord că expatriaţii au debarcat în actualul orăşel Saintes-Maries-de-la-Mer, în Camargue. Odată ajunşi acolo, călătorii s-au despărţit şi fiecare a pornit pe drumul lui, pentru a propovădui Evanghelia. Povestea spune că Maria Magdalena a predicat în regiune, convertind păgînii înainte de a se retrage într-o peşteră la Sainte-Baume ca să ducă o viaţă de eremit. Unele legende susţin că ea a trăit acolo biblicul, dar implauzibilul răstimp de ani, petrecîndu-şi **zilele** căindu-se pentru păcatele ei şi meditînd la Iisus. Şi, pentru a condimenta puţin povestea, se crede că Magdalena a trăit tot acest fimp goală, învelită însă în curios de bogatul ei păr, ce o acoperea într-un mod ce aminteşte de pieile de animal ale lui Ioan Botezătorul. Şi, la sfîrşitul vieţii, ni se spune, îngerii au purtat-o la Sfîntul Maximin (deja primul

episcop de provence), care i-a dat ultima împărtăşanie. Trupul ei a fost îngropat în oraşul ce poartă azi numele episcopului.

O poveste frumoasă, dar cît de adevărată? Pentru început, este extrem de improbabil ca Maria Magdalena să fi trăit ca o pustnică într-o peşteră de la Sainte-Baume. Chiar şi îngrijitorul de astăzi al altarului catolic de aici recunoaşte că Magdalena nu a fost niciodată acolo.[23] Locul nu este totuşi lipsit de semnificaţie, în epoca romană, departe de a fi pustietatea descrisă de legendă, zona avea o populaţie numeroasă, iar peştera în cauză era un centru de venerare a zeiţei Diana Lucifera („Aducătoarea de lumină" *sau Illuminatrix).* Deşi o Magdalena goală — dar netunsă — ar fi stîrnit fără îndoială senzaţie în zonă, în nici un caz ea nu ar fi putut trăi în izolare, fiindcă numeroase alte preotese şi valuri de credincioşi s-ar fi adunat la gura peşterii sale. Dar, în vreme ce creştinarea locurilor de cult păgîne constituie o practică istorică bine cunoscută, aici alta pare a fi ţinta.

Interesant, Arles — oraşul cel mai apropiat de locul în care se presupune că ar fi debarcat Maria Magdalena — era un centru major de cult al zeiţei Isis.[24] Această zonă mlăştinoasă, neprimitoare, pare să fi găzduit o serie de grupări adoratoare ale zeiţei egiptene şi a constituit, neîndoielnic, un loc de refugiu pentru membrii respectivelor culte după creştinarea regiunii.)

De fapt, metamorfoza voluptuoasei Magdalena în pocăita şi înlăcrimata pustnică este interpretarea creştină a unei poveşti mult mai inofensive: toate elementele-cheie au fost extrase dintr-o legendă care circula în secolul al V-lea, despre Sfînta Maria Egipteanca — o prostituată pocăită, a cărei penitenţă în pustiul Palestinian a durat patruzeci şi şapte de ani. (Obiceiurile vechi dispar greu, probabil, fiindcă sfînta şi-a finanţat călătoria pe mare oferindu-le marinarilor serviciile la care se pricepea atît de bine şi ceea ce este cu atît mai remarcabil, a fost considerată şi mai sfîntâ fiindcă a procedat aşa.)

Evident — şi în lumina unor dovezi pe care le vom menţiona mai tîrziu —, partea cu penitenţa din povestea Magdalenei este o invenţie deliberata a Bisericii medievale, pentru a-i conferi o aură mai puternică de acceptabilitate. Dar, descoperind ceea ce *nu* a făcut ea, nu aflăm nimic mai mult despre istoria sau personalitatea ei. Şi totuşi, de nenumărate ori ne-am confruntat cu ciudata forţă de atracţie a acestei femei, care nu numai că a rezistat secolelor, dar pare a se fi intensificat în epoca actuală.

Există mii de legende referitoare la cei mai diverşi sfinţi, unele mai credibile decît altele, dar, din păcate, majoritatea sînt doar fabulaţii; de ce ar fi alta situaţia în privinţa Mariei Magdalena? De ce am da crezare legendei sale? Mulţi critici au afirmat că povestea timpului petrecut de ea în Franţa n-a fost altceva decît o invenţie a unor publicişti francezi abili, dornici să creeze, în propriul beneficiu, o falsă moştenire biblică (cam ca poveştile despre călătoria

lui Iisus copil în regiunea West Country a Angliei).

Indubitabil, multe dintre detaliile vieţii Mariei Magdalena pe tărîm francez sînt adăugiri ulterioare, dar avem motive să bănuim că la baza întregii istorii stau fapte reale. Fiindcă, deşi ar fi prea exagerat să pretindem că Iisus a vizitat acea zonă din Anglia — pe atunci aflată în afara Imperiului Roman — putem crede foarte bine că o femeie idependentâ din punct de vedere material s-a îndreptat spre o regiune înfloritoare de pe ţărmul romanizat al Mediteranei. Mult mai sugestiv însă este rolul jucat de ea în aceste legende, în care este descrisă în mod explicit ca predicatoare. Aşa cum am văzut, Biserica primilor ani de creştinism a numit-o „Apostol al apostolilor", dar în Evul Mediu era de neconceput ca o femeie să deţină un asemenea rol. Dacă, aşa cum susţin unii critici, legenda franceză a Magdalenei ar fi fost inventată de clericii medievali, e greu de crezut că ei i-ar fi atribuit rolul evident masculin de *apostol.* Acest lucru sugerează că legenda se bazează pe o amintire reală, poate „înfrumuseţată" în decursul secolelor, a unei femei care a existat cu adevărat. Şi istoricii sînt de acord că, în Provence, creştinismul a luat fiinţă în secolul I după Hristos.[25]

Luînd ca punct de plecare oraşul Marsilia, am pornit într-un circuit al principalelor locuri asociate cu legenda Magdalenei.

Drumul, la fel ca povestea în sine, începe la Saintes-Maries-de-la-Mer, oraş aflat la aproximativ două ore distanţă de Marsilia, în Camargue — regiunea mlăştinoasă, punctată de o sumedenie de . gjeştee *(etangs)* în care Ronul se varsă în Marea Mediterană. Saintes-Maries este singurul oraş dintr-o zonă în care principala activitate este creşterea cailor şi care constituie un veritabil refugiu pentru numeroase specii de păsări acvatice, printre care stoluri de flamingo venite aici din Africa. Este un loc sălbatic, bîntuit la asfinţit de roiuri de ţînţari şi, după lungul drum prin pustietatea mlăştinoasă, vizitatorul descoperă cu uimire, odată ajuns aici, un oraş turistic fremătător, cu parc de distracţii, baruri şi restaurante. La fel ca întreaga regiune Camargue, locul are un aer spaniol distinct, inclusiv o arenă pentru luptele cu tauri, amplasată chiar lîngă plajă.

Impunătoarea biserică Notre-Dame de la Mer se ridică abrupt deasupra clădirilor scunde ale oraşului şi nu e deloc surprinzător că locaşul, care datează din secolul al XII-lea, este înconjurat de fortificaţii: aflîndu-se într-un oraş de coastă, izolat de orice alte aşezări umane, era continuu ameninţat de piraţi şi de diverşi alţi duşmani.[26]

Trei Marii sînt venerate aici: Maria Magdalena, Maria Iacobi şi Măria Salome. Biserica a constituit un punct aparte de interes pentru Robert d'Anjou (1408-1480), rege al Neapolelui şi al Siciliei şi, conform afirmaţiilor membrilor Prioriei din Sion, Mare Maestru al acesteia. „Bunul rege Rene", aşa cum 1-a

reţinut istoria, a fost un pasionat adept al Magdalenei şi a obţinut din partea papei permisiunea de a face săpături în cripta bisericii. Acolo a găsit două schelete, despre care a afirmat că le aparţin Mariei lacobi şi Mariei Salome. În privinţa Magdalenei însă, nu a descoperit nimic.

În interiorul bisericii se află un curios altar al egiptencei Sara, presupusa servitoare a celor trei Marii. Considerată în mod tradiţional negresă, este sfînta patroană a ţiganilor, care se adună în oraş cu miile pe 25 mai, la un festival organizat în onoarea ei. Participanţii aleg în fiecare an o regină în faţa statuii care o reprezintă pe Sara pe care o poartă apoi în procesiune şi o cufundă în mare. Festivalul a devenit, fireşte, o importantă atracţie turistică a regiunii şi a adus aici, în decursul anilor, o serie de celebrităţi, printre care şi Bob Dylan, care a compus cu această ocazie o melodie[27].

Printre personalităţile care au vizitat oraşul se află şi una amin-[llt]ă de o plăcuţă montată în piaţa de lîngâ biserică: cardinalul Roncalli (1881-1963), pe atunci ambasadorul Vaticanului în Franţa şi viitorul papă loan al XXIII-lea. S-a spus că Roncalli ar fi fost membru al Prioriei din Sion în vremea în care Jean Cocteau era Marele ei Maestru, sub acelaşi nume de loan al XXIII-lea.[28]

Urmînd presupusul itinerar al Mariei Magdalena, am revenit în arşiţa şi aglomeraţia Marsiliei, acolo unde ea ar fi predicat. Dintre cele două mari catedrale ale oraşului, aflate una lîngă cealaltă, una are numai 150 de ani vechime şi este încă deschisă credincioşilor. Deşi prin decoraţii celebrează amintirea Magdalenei, acest lucru este probabil rezultatul tradiţiilor şi al aşteptărilor locale. Cealaltă clădire însă, Vieille Major, este mult mai interesantă şi conţine lucrări artistice aparent autentice, care ilustrează viaţa şi activitatea sfintei în regiune. Ca la Notre Dame de France din Londra, plafonul bisericii a fost astfel decorat încît să pară o uriaşă pînzâ de păianjen. Considerată însă nesigură, acum catedrala nu mai este deschisă pentru public.

Construită în secolul al Xll-lea pe locul unui baptisteriu din veacul al V-lea, este ilustrativă pentru vechea tradiţie mag-dalenistâ. Pe lîngâ faptul că în interior se află o capelă dedicată exclusiv Mariei Magdalena, în capela Sfîntul Serenus pot fi văzute o serie de basoreliefuri înfăţişînd scene din viaţa ei. Basoreliefurile au fost comandate de Rene d'Anjou şi unul dintre ele o reprezintă pe Magdalena *predicînd,* fapt care subliniază imaginea ei de apos-tol, oferită de Evangheliile gnostice. Şi dat fiind că înregistra probabil succese în convertirea „păgînilor", cineva trebuie să se fi aflat pe aproape pentru a-i boteza în credinţa creştină. Dar cine? Ar fi oare posibil ca ea, Apostol al apostolilor, să-şi fi asumat această misiune?

Conform tradiţiei locale, Maria Magdalena obişnuia să predice pe treptele unui vechi templu închinat zeiţei Diana. Departe de a constitui

fundaţia uneia dintre cele două catedrale sus-menţionate, acesta se afla, se pare, în zona actualei Place de Lenche, în mijlocul unei încrengături de străduţe, la aproximativ 200 de metri distanţă. Nu există nimic aici care să amintească de un asemenea trecut istoric, dar convingătoare este insistenţa cu care localnicii declară că acest petic triunghiular de pămînt este locul în care a predicat odinioară Maria Magdalena.

Dincolo de fortul Sfîntul loan Botezătorul şi de pitorescul port vechi cu celebra — dar rău-mirositoarea — sa piaţă de peşte, se află abaţia St Victor — un alt sit religios important. De la începutul secolului al V-lea, aici s-a aflat o mănăstire ridicată deasupra ruinelor unui cimitir păgîn. Clădirea actuală *datează* din secolul al XlH-lea, dar cripta este mult mai veche şi conţine numeroase sarcofage bogat ornamentate, din perioada romană. Tot în criptă se află o capelă asemănătoare cu o grotă, închinată Mariei Magdalena. pentru noi însă, cel mai fascinant element de aici este statuia Notre-Dame de Confession, din secolul al XlII-lea. Sfînta ţine în braţe ᵤn copil şi are pielea de culoare neagră, fiind una dintre faimoasele — şi controversatele — „Madone negre".

La est de Marsilia se află Sainte-Baume, legendara peşteră în care şi-ar fi petrecut Magdalena zilele de pustnică. O potecă şerpuită urcă abrupt pînă la aproape l 000 de metri, străbate apoi un platou şi duce în cele din urmă la o mică îngrămădire de căsuţe, care alcătuiesc satul Sainte-Baume. De aici urmează un drum lung şi dificil prin pădure, pînă la grota în sine, în prezent sanctuar catolic. Vizitatorul ajuns aici nu trebuie să se aştepte însă la vreo revelaţie, fiindcă, după cum am văzut, Biserica a inclus Sainte-Baume în povestea Magdalenei pentru a oglindi viaţa unei alte sfinte prostituate — Maria Egipteanca; în plus, pe vremea Mariei Magdalena, peştera era un centru de venerare a unei zeiţe păgîne. Mitul creat are o dublă valoare: o metamorfozează pe eluziva Magdalena într-un personaj mai uşor de controlat de Biserică şi transformă un fost sat păgîn în destinaţie pentru pelerinii creştini.

De la Sainte-Baume, drumul continuă pînâ la presupusul loc în care Maria Magdalena a murit şi a fost îngropată, Saint-Maxi-min-la-Sainte-Baume, unde, la sosirea noastră, festivalul anual dedicat ei era în plină desfăşurare.

Strălucita procesiune în care este purtat capul sfintei începe cu o slujbă religioasă în bazilica Sainte-Marie-Madeleine. Moaştele, în mod normal închise în sacristie, sînt aşezate pe litieră şi purtate pe un traseu bine stabilit pe străduţele înguste ale oraşului. O orchestră de percuţie şi suflători în costumul tradiţional provensal conduce parada, urmată imediat de episcopi, preoţi, călugări dominicani şi oficialităţi locale. După aceştia, ca un preambul, Probabil, vin două litiere pe care se află cîteva statuete ale unor sfinţi mai

puţin importanţi. Apoi, după o lungă aşteptare, apare capul însuşi, înconjurată de mici medalioane de aur ce decorează marginea baldachinului, preţioasa relicvă are, în mod evident, o însemnătate covîrşitoare. Localnici înarmaţi cu suliţe menţin o gardă simbolică în jurul ei şi forţa de atracţie pe care o exercită este atît de mare, încît am zărit o tînără care, uitînd pe moment orice noţiune de pudoare, se aplecase peste pervazul ferestrei în costumul Evei. (Unii, probabil, vor spune că atitudinea ei era cum nu se poate mai adecvată pentru celebrarea acestei sfinte.)

Pretutindeni pe traseul procesiunii, acelaşi refren se înalţă din rîndul preoţilor şi al mulţimii — un imn adresat Mariei Magdalena, care culminează cu o odă răsunătoare în interiorul bazilicii, în acorduri de orgă. Să fie oare tot acest ceremonial doar o faţadă? Ne transmite el ceva, cît de puţin, despre adevărata Maria Magdalena, personajul enigmatic al Noului Testament şi, posibil, soţia lui Iisus?

Moaştele au fost descoperite, se spune, îngropate în cripta bisericii din St Maximin, pe 9 decembrie 1279, de Carol al II-lea de Anjou, conte de Provence. Presupusul ei schelet a fost găsit într-un sarcofag scump din alabastru, ce data din secolul al V-lea. Documentele descoperite o dată cu rămăşiţele trupeşti oferă explicaţia acestei înhumări tîrzii: în anul 710, trupul Magdalenei a fost ascuns într-un alt sarcofag, pentru a-l proteja de năvălitorii sarazini şi abia la această dată a fost făcută şi menţiunea scrisă corespunzătoare. Scheletul este păstrat şi astăzi în sicriul său de piatră din cripta bisericii, dar craniul a fost mutat în relicvarul de aur din sacristie. Carol de Anjou a finanţat construirea bazilicii şi tot el a pus-o sub protecţia Ordinului Dominican, cu aprobare din partea papei. Lucrările au început în 1295 şi au fost aparent încheiate după 250 de ani, deşi, la fel ca în cazul altor catedrale, nu au fost efectiv finalizate. Carol de Anjou a dorit să transforme locul într-un centru de pelerinaj pentru adepţii Mariei Magdalena, dar biserica nu a atins niciodată celebritatea de care se bucură, spre exemplu, Santiago de Compostella.[29]

Comerţul cu relicve era considerat, chiar şi în epoca medievală, inacceptabil în rîndul persoanelor educate, pentru care el nu era altceva decît o flagrantă şi bănoasă înşelătorie în detrimentul celor cu adevărat pioşi. Mii de credincioşi şi pelerini umpleau vistieriile acelor biserici care se lăudau că deţin relicve sfinte. Desigur că, de departe, cel mai profitabil tip de relicve era trupul unui sfînt sau, cel puţin, o parte a acestuia. Oriunde te duceai pe cuprinsul creştinătăţii, puteai fi sigur că găseşti unghia de la picior a nu ştiu cărui sfînt ori lobul urechii altuia. Ironic era însă faptul că pînă şi cei mai cinici „expozanţi" întîmpinau greutăţi în a convinge hoardele de pelerini că în parohia lor aveau ceva legat de Iisus însuşi, fiindcă, la urmei, nu urcase El la

ceruri? Tot ce puteau găsi era cîte un

spin din „coroana" de spini sau aşchii din Adevărata Cruce — atît de multe pînă la urmă, încît se estimează că, dacă ar fi puse laolaltă, ar forma o pădure întreagă.

În prezent, puţini comentatori, mai cu seamă din afara Bisericii Catolice, au scrupule în a denunţa aproape toate aceste relicve ca fiind contrafaceri — şi încă unele atît de grosolane încît devin insultătoare. Din păcate, „oasele Mariei Magdalena" de la St Maxirnin sînt, într-adevăr, false şi se poate demonstra dincolo de orice îndoială că documentele care le „autentifică" sînt şi ele plăsmuite: folosesc sistemul de datare utilizat în secolul al XHI-lea, diferit de cel în uz cu cinci secole în urmă, iar la vremea aceea în Franţa nu existau ameninţări din partea sarazinilor.[30]

Există însă unele elemente care sugerează că la baza mistificării a stat ceva mai mult decît simpla venalitate. Este adevărat că relicvele constituiau o afacere rentabilă, dar motivele sînt adesea altele atunci cînd în cauză este presupusul trup al unei mari personalităţi a istoriei. Spre exemplu, prezumtivele rămăşiţe pămînteşti ale regelui Arthur şi ale soţiei sale au fost descoperite la Glastonbury, în secolul al Xl-lea. Mulţi consideră că aceasta a fost doar o stratagemă din partea abatelui, pentru a-şi face abaţia cunoscută, dar la mijloc se mai află şi alte elemente, în acea perioadă, englezii luptau pentru cucerirea Ţării Galilor, iar pentru velşi regele Arthur era un erou legendar, un simbol al rezistenţei lor, care — credeau mulţi — nu murise şi avea să se întoarcă într-o zi să lupte alături de ei împotriva inamicilor. Scoţînd la iveală cadavrul regelui Arthur, englezii le-au dat o grea lovitură psihologică velşilor.

Despre oasele Mariei Magdalena s-a crezut ca se află la Veze-lay, în Burgundia, unde ar fi fost aduse din Provence şi păstrate sub altarul abaţiei Sainte-Marie-Madeleine, fără a fi văzute vreodată de cineva. Apoi, în 1265, Ludovic cel Sfînt — mare colecţionar şi vobitor de relicve — a ordonat ca oasele să fie exhumate şi, doi ani niai tîrziu, să fie expuse în cadrul unei ceremonii fastuoase, la care a luat şi el parte. Din nefericire, călugării de la Vezelay nu au putut

aduce la lumină decît cîteva oase într-un cufăr metalic, nicidecum scheletul complet pe care se presupunea că îl deţin.[31] (Această poveste este remarcabilă prin lipsa totală de imaginaţie de care au dat dovadă călugării de la Vezelay.) La ceremonie a participat, probabil, şi nepotul lui Ludovic, Carol al Il-lea de Anjou, pe atunci în vîrstă de nouăsprezece ani.

După acest eveniment, Carol a devenit convins — motivele rămîn un mister — că adevăratul trup al Mariei Magdalena se află încă undeva în Provence şi a căpătat o obsesie privind descoperirea lui. Pasiunea lui pentru Magdalena

i-a nedumerit totdeauna pe specialişti şi 1-a determinat pe un istoric francez să scrie: „Am vrea să ştim de unde se trage devoţiunea aceasta a prinţului".[32]

Carol a ordonat să se excaveze sub biserica din St Maximin, săpînd el însuşi pămîntul cu mîinile goale. Deşi moaştele descoperite — cele venerate astăzi — sînt falsuri, din comportamentul şi acţiunile lui Carol putem deduce că, dacă la mijloc s-a aflat o farsă, aceasta i-a fost jucată *lui* Carol şi nu el este autorul. Mai există însă o altă posibilitate: „descoperirea" de la St Maximin să fi fost, în realitate, o înşelătorie deliberată, menită să stopeze orice căutări ulterioare, între timp, Carol şi familia lui îşi puteau continua nestingheriţi vînătoarea...

La găsirea oaselor, Carol a insistat pe lîngă suveranul pontif pentru recunoaşterea oficială a acestor moaşte în locul celor de la Vezelay — ceea ce a şi reuşit în 1295 — şi pentru a i se aproba proiectul de construire a bazilicii. Se pare însă că intriga a fost mai complicată de atît şi se ştie că planurile au fost puse la punct de Carol în cadrul unor întîlniri secrete cu arhiepiscopii locali. De asemenea, el a insistat ca benedictinii stabiliţi deja la St Maximin să fie înlocuiţi de dominicani, cu toate că, iniţial, aceştia au refuzat şi a fost nevoie de un ordin al papei pentru a-i convinge. Bazilica a fost plasată sub controlul direct al suveranului pontif, trecîndu-se astfel peste capul arhiepiscopilor locali, dar schimbarea auspiciilor a stîrnit o rezistenţă feroce a oficialităţilor din oraş, încît Carol a fost nevoit să trimită trupe înarmate în ajutorul stareţului dominican şi al reprezentanţilor regali şi papali.[33] Un ciudat efect al acestui proces a fost faptul că, în 1297, dominicanii au declarat-o pe Maria Magdalena sfînta lor protectoare, cu apelativul „fiică, soră şi mamă" a ordinului.[34]

Aşa cum am văzut, un urmaş al lui Carol, Rene d'Anjou (presupus Mare Maestru al Prioriei din Sion) avea aceeaşi opinie despre Magdalena. Despre el se spune că deţinea o cupă în stilul Graalu-lui, cu enigmatica inscripţie:

„Cel care bea **adîricdH** ,va vedea pe Dumnezeu. Cel care bea tot dintr-o singură înghiţitură îi va vedea pe Dumnezeu în mod cert, pentru familia de Anjou, Maria Magdalena avea o semnificaţie copleşitoare; şi totuşi, fervoarea lor rămîne un mister. Faptul că Rene d' Anjou a săpat la Saintes-Maries-de-la-Mer — în aparenţă pentru a căuta rămăşiţele pămînteşti ale Mariei Magdalena — este foarte ciudat, deoarece, cu două secole înainte, Carol de Anjou declarase că le-a găsit el, la St Maximin. Dar se pare că, în ciuda declaraţiilor celor doi, nimeni nu le-a găsit pînă acum.

În Marsilia am descoperit una dintre straniile Madone negre, despre care ştiam că au legături strînse cu tradiţia Magdalenei, deşi nu eram încă sigur ce fel de legături şi de ce.

Aceste statuete religioase seamănă foarte bine cu obişnuitele re-

prezentări ale Fecioarei cu pruncul, dar, pentru un motiv oarecare, Madona este înfăţişată ca avînd *pielea neagră.* Trebuie să spunem că Biserica nu îndrăgeşte deloc aceste statui, pe care le priveşte cel puţin cu suspiciune, şi că există numeroase teorii ce încearcă să explice culoarea lor neagră. Ce relaţie ar putea exista între ele şi Maria Magdalena, o femeie despre care se ştie că era de rasă albă, orientală şi, în mod tradiţional, nu avea copii? În speranţa că vom găsi cîteva indicii, am investigat mai profund cultul Madonei negre.[36]

Numite şi „Fecioare negre", aceste statui au devenit pretutindeni veritabile centre de cult. Deşi pot fi întîlnite într-o zonă întinsă de pe continentul european, inclusiv în Polonia şi Marea Britanie, cele mai multe — aproximativ 65% în conformitate cu studiul Ean Begg din 1985 — se află în Franţa şi majoritatea sînt grupate în sudul ţării.[37]

Deşi statuile sînt încă şi astăzi ţinta unei veneraţii fervente, aceasta se manifestă la scară locală şi nu este *niciodată* oficial recunoscută sau susţinută de Biserica Catolică. Există — depunem mărturie pe baza propriei noastre experienţe — ceva considerat „nu tocmai plăcut" cu privire la Madonele negre, în cartea sa *The Cult of the Black Virgin* („Cultul Fecioarei negre", 1985), Ean Begg scrie:

„... Ostilitatea a fost evidentă pe 28 decembrie 1952 cînd, la Prezentarea documentelor despre Fecioarele negre în faţa Asociaţiei Americane pentru Progresul Ştiinţific, toţi preoţii şi călugăriţele din public au părăsit sala."[38]

Begg menţionează în continuare că, lăsînd la o parte ostilitatea manifestă, majoritatea clericilor de astăzi demonstrează ori lipsă de interes, ori ignoranţă în legătură cu acest subiect şi nu au nici o dorinţă de a-1 studia.

În cadrul documentării pentru cartea sa, Begg a vizitat frecvent situri cunoscute pentru Madonele negre pe care le deţin, constatînd însă cu surprindere că prelaţii afirmau că nu ştiu despre existenţa unei asemenea statui sau că aceasta, într-un fel sau altul, a dispărut. Şi totuşi, pretutindeni unde au existat sau mai există încă, Madonele negre sînt ţinta unei adoraţii pătimaşe din partea populaţiei locale. Atunci, prin ce anume sînt aceste culte atît de deranjante pentru catolicismul oficial?

Există numeroase teorii care încearcă să explice culoarea neagra a statuilor, explicaţii ce acoperă o gamă întreagă, de la ridicol la sublim, cu o preponderenţă clară însă a celor dintîi. Ean Begg citează un dialog tipic pe această temă, între un coleg al său şi un preot. La întrebarea: „Părinte, de ce Madona aceasta este neagră?", prelatul răspunde: „Fiul meu, e neagră fiindcă e neagră".[39] Printre celelalte explicaţii se numără şi condescendenta sugestie că aceste statui au devenit negre cu timpul, în decursul secolelor, fiindcă au

stat în aer cu un conţinut ridicat de fum de luminări. Desigur, faptul că toate celelalte statui cu aceeaşi vechime şi păstrate în aceleaşi condiţii au rămas cel puţin *curăţabile* nu mai intră în discuţie. Oamenii nu sînt atît de naivi încît să fi venerat, timp de secole întregi, din greşeală, cu o fervoare atît de deosebită şi de rar întîlnită, Madone cu feţe murdare. In plus, majoritatea statuilor de acest tip au fost pictate în mod intenţionat cu negru sau au fost sculptate într-un material de culoare închisă, precum abanosul; prin urmare, nu putem să deducem de aici decît că aşa s-a intenţionat.

Poate că mai plauzibilă este o alta idee: statuile sînt negre fiindcă au fost aduse de cruciaţi din regiuni populate cu oameni de culoare. De fapt, majoritatea Madonelor negre au fost sculptate acolo unde urmau a fi venerate şi nu au fost copiate după un original adus de cruciaţi din cine ştie ce ţinuturi exotice.

O altă teorie pare însă mai plauzibilă. Madonele negre sînt totdeauna asociate cu situri *păgîne,* mult mai vechi.[40] Creştinarea acestor situri a fost un fenomen frecvent întîlnit pe întregul teritoriu al Europei, iar culoarea neagră a statuilor sugerează că ele reprezintă, de fapt, o continuare a tradiţiilor păgîne, care au luat forma exterioară a creştinismului. Probabil că de aceea Biserica le tratează cu dispreţ, fără a le putea interzice însă, ca urmare a fer-vorii pe care le-o arată populaţia locală, în plus, pentru a emite o astfel de interdicţie — în zilele noastre, mai cu seamă — clerul ar trebui să precizeze şi motivul ei, ceea ce nu ar face decît să atragă atenţia publicului asupra unui fenomen ce continuă de aproape două mii de ani.

Conexiunile păgîne în sine nu explică, desigur, de ce Madonele sînt negre — în ciuda apologeţilor creştini care pretind că orice asemenea conexiune trebuie să rămînă, măcar simbolic, „întunecată". Şi totuşi, multe dintre aceste situri au fost asociate cu zeiţe precreştine precum Diana şi Cibele, acestea fiind înfăţişate cu figuri negre tot timpul cît au fost venerate.

O altă zeiţă reprezentată uneori că fiind neagră este Isis, al cărei cult a persistat îndelung după creştinare, în zona mediteraneană. Sora cu Nepythys, era o zeiţă complexă, printre ale cărei „daruri" se numărau magia şi tămăduirea, fiind concomitent asociată cu marea şi cu Luna. Soţul ei, Osiris, avea şi el înfăţişare neagră, fiind zeul morţii şi al tărîmului tenebrelor. Osiris a fost trădat şi ucis de zeul malefic Set, însă Isis a reuşit să-1 readucă la viaţă, pentru a-i da apoi naştere fiului lor, Horus.

Este cunoscut făptui că primii creştini au transferat asupra Fecioarei Maria o mare parte a iconografiei zeiţei Isis. Spre exemplu, i-au fost atribuite cîteva dintre titlurile zeiţei egiptene, precum „Stea a mărilor" *(Stella maris)* şi „împărăteasa cerurilor", în mod tradiţional, Isis era înfăţişată aşezată pe o semilună sau cu stele în Păr ori în jurul capului; la fel şi Fecioara Maria. Dar

cea mai izbitoare imagine prin similaritatea ei este aceea a mamei cu pruncul în braţe. Majoritatea creştinilor cred că reprezentările Fecioarei cu Pruncul apar exclusiv în iconografia creştină, însă, în realitate, conceptul era deja prezent şi bine afirmat în cultul zeiţei Isis.[41]

Şi zeiţa egipteană era venerată ca o fecioară sacră; deşi era totodată mama lui Horus, acest lucru nu constituia o problemă pentru Milioanele de credincioşi, în vreme ce creştinii de azi trebuie să accepte imaculata concepţie ca un act de credinţă şi *totodată* ca un fapt istoric, adepţii zeiţei Isis (isieni) şi alţi pagini asemenea lor nu se confruntau cu astfel de dileme intelectuale. Pentru ei, puţin conta daca Zeus, Venus sau Ma'at păşiseră odată pe Pămînt sau nu; important era ceea ce *întruchipau* ei. Fiecare zeu răspundea de un anumit domeniu al vieţii umane; zeiţa egipteană Ma'at, spre exemplu, guverna asupra conceptului de dreptate şi justiţie, atît în lumea materială, cît şi atunci cînd sufletele răposaţilor erau cîntârite în balanţă. Zeii erau *arhetipuri* vii, nu personaje istorice. Isienii nu-şi pierdeau vremea căutînd pînza care ar fi putut înfăşură trupul lui Osiris şi nici nu li se părea important să găsească vreo aşchie din sicriul în care fusese acesta închis. Departe de a fi simplistă şi ignorantă, religia egipteană ieşea în evidenţă printr-o profundă cunoaştere a spiritului uman.

Isis era venerată ca Fecioară şi ca Mamă, dar nu ca o Mamă *fecioară.* Isienii ar fi considerat de-a dreptul ridicolă ideea unei naşteri virgine; or fi zeii capabili de miracole, dar nici unul nu le cere credincioşilor să renunţe la logică într-o asemenea măsură, în majoritatea cazurilor, cultul zeiţelor punea accentul pe feminitatea lor, împărţind-o în trei mari aspecte, corespunzătoare ciclului de viaţă al femeii reale, întrupate. Iniţial era Fecioara, apoi Mama şi, în cele din urmă, Bătrîna; cele trei aspecte erau totodată legate de fazele Lunii: Luna nouă, Luna plină şi perioada în care astrul nu este vizibil. Fiecare zeiţă, inclusiv Isis, era reprezentativă pentru toate aspectele vieţii feminine, inclusiv dragostea sexuală, şi deci putea fi invocată pentru a ajuta o femeie indiferent de problema pe care o avea aceasta — spre deosebire de Fecioara Maria, a cărei prezumtivă puritate constituie o barieră de netrecut pentru cele care ar dori sâ-i solicite sprijinul în probleme de ordin sexual.

Isis, o femeie în adevăratul sens al cuvîntului, reprezentativă pentru întregul ciclu de viaţă feminină, era uneori înfăţişată cu pielea neagră, iar cultul ei era mult mai răspîndit decît am putea bănui. Un templu închinat ei, de exemplu, a fost descoperit într-o regiune atît de nordică precum Parisul, şi acesta nu a fost un caz izolat. Isis, splendida femeie-zeiţă căreia femeile i se puteau ruga — păstrîndu-şi conştiinţa împăcată — pentru absolut orice, a fost venerată de femei din toate culturile. Chiar de la fondarea ei, primul instinct al Bisericii de tip patriarhal a fost acela de a eradica toate cultele păgîne

dedicate zeiţelor. Dar interesul pentru divinităţile feminine a rămas la fel de intens, constituind o ameninţare la adresa Părinţilor Bisericii. De aceea a fost acceptată existenţa Fecioarei Maria — o versiune epurată a zeiţei Isis, aflata undeva deasupra operativelor biologice, emoţionale şi spirituale ale femeilor reale, o zeiţă artificială, creată de misogini pentru misogini. Dar era probabil ca asexuata Fecioară Maria să poată prelua torţa de la Isis fără poticneli din partea celor care credeau în aceasta din urmă. Cum ar fi putut buna şi blînda, însă mult prea pura Fecioară Maria să îi ia locul deplinei Isis — nu doar Fecioară, Mamă şi Bâtrînă, ci totodată iniţiatoare în tainele sexuale şi răspunzătoare pentru destinul bărbaţilor? Ar fi oare posibil ca veneraţia pentru Maria Magdalena, aidoma cultului Madonei negre, atît de dispreţuit de Biserică, să ascundă, de fapt, o concepţie mult mai veche şi mai complexă cu privire la feminitate?

S-a constatat, fără îndoială, că Madonele negre sînt asociate cu antice situri păgîne, dar între cele două mai există o relaţie, mai puţin recunoscută. Nu o dată s-a remarcat că aceste statui enigmatice şi vechile culte care le corespund sînt prezente alături de cele ale Mariei Magdalena. Celebra statuie neagră a Sfintei Sara Egipteanca, de pildă, se află la Saintes-Maries-de-la-Mer — acolo unde se spune că ar fi debarcat Magdalena la capătul călătoriei sale din Palestina. Iar în Marsilia se găsesc nu mai puţin de trei Madone negre, una dintre ele fiind adăpostită în cripta bazilicii St Victor, alături de capela închinată Mariei Magdalena. O altă statuie se află în biserica „ei" din Aix-en-Provence (aproape de locul în care se crede că ar fi fost îngropată) şi încă una în principala catedrală a oraşului, St Saveur.

Existenţa unei legături între cultul Mariei Magdalena şi cel al Madonelor negre nu poate fi negată. Ean Begg notează că nu mai puţin de cincizeci de centre dedicate celei dintîi conţin altare închinate Fecioarei negre.[42] Un studiu cartografic al sitarilor destinate Madonei negre în Franţa indică o concentrare maximă în zona Lyon/Vichy/Clermont-Ferrand, străbătută de un lanţ deluros numit Monts de la Madeleine („Munţii Magdalenei"). Numeroase situri închinate Madonei negre există, de asemenea, în Provence şi în Pirineii Orientali, ambele regiuni avînd legături strînse cu legenda Magdalenei. Prin urmare, asocierea între cele două culte este clara — spre deosebire însă de motivul ei.

Şi aici ne întîlnim din nou cu Prioria din Sion, care - acest lucru este însă mai puţin cunoscut — manifestă un interes special în pnvinţa cultului dedicat Madonei negre. (Este ciudat că acest fapt nu e menţionat în *The Holy Blood and theHolyGrail,* deoarece doi dintre autori, Michael Baigent şi Richard Leigh, au scris articole pe această temă pentru *săptămînalul L'Inexplicable,* în aceeaşi perioadă în care au lucrat la carte.[43]) O serie de locuri asociate cu

Prioria deţin statui ale Madonei negre — de pildă, Sion-Vaudemont şi Blois, pe Valea Loarei, unde se reunesc în mod tradiţional membrii organizaţiei pentru a-şi alege Marele Maestru.[44]

Cultul Madonei negre este esenţial pentru Priorie. Membrii ei acordă o veneraţie aparte celei de la Goult, lîngâ Avignon, cunoscută sub numele Notre-Dame de Lumieres („Madona Luminilor").[45] Pentru ei, cel puţin, nu există dubii în ceea ce priveşte reala semnificaţie a Fecioarei negre. Pierre Plantard de Saint-Clair scria explicit: „Fecioara *neagră este Isis,* iar numele ei e Notre-Dame de Lumiere".[46]

Aici pare a f i o discrepanţă, fiindcă, la urma urmei, ce legătură ar putea exista între Isis/Madona neagră si obsesia Prioriei pentru dinastia merovingianâ? Plantard de Saint-Clair o explică prin faptul ca merovingienii au fost cei care au iniţiat cultul Fecioarelor negre. Chiar neţinînd seama de îndoielile privind continuitatea dinastiei, acest cult nu pare a avea nimic în comun cu afirmaţiile că merovingienii descind din tribul lui David. Iar Begg remarcă o altă discrepanţă: veneraţia pe care o poartă Prioria actuală zeiţei Isis poate fi considerată o încercare de a-şi făuri o „genealogie" ce coboară pînă în epoca romană şi dincolo de ea; dar pe atunci divinităţile feminine adorate în Galia erau Cibele şi Diana, nicidecum Isis. Plantard de Saint-Clair insistă însă asupra asocierii dintre Priorie şi Isis. De ce? Begg sugerează că acest lucru ar putea constitui o aluzie la o importantă conexiune a organizaţiei cu Egiptul antic.[47]

Dacă există un personaj legendar care poate oferi soluţia acestui mister sau care constituie puntea de legătură între tradiţiile păgîne şi cele creştine îngemănate în cultul Madonei negre, aceasta este Maria Magdalena. Am văzut cît de importantă este ea pentru Priorie, organizaţie care o identifică pe Isis cu Madonele negre. Dar cum de a ajuns această penitentă creştină să fie asociată cu o serie de situri păgîne antice?

Un indiciu în acest sens poate fi găsit în *Cîntarea Cîntărilor*— o culegere de versuri erotice incluse în Vechiul Testament şi atribuite regelui Solomon, care preamărea astfel farmecele reginei din Saba.

În mod bizar, unul dintre aceste poeme este citit în bisericile catolice, de ziua Mariei Magdalena. Iată-1 *(Cîntarea Clntărilor* 3:1-4):

„Noaptea-n pat 1-am căutat pe dragul sufletului meu, 1-am căutat, dar, iată nu 1-am mai aflat.

Scula-mă-voi, mi-am zis, şi-n tîrg voi alerga, pe uliţe, prin pieţe, amănunţit voi căuta pe dragul sufletului meu. L-am căutat, nu 1-am mai aflat.

Întîlnitu-m-am cu paznicii, cei ce tîrgul străjuiesc; «N-aţi văzut, zic eu, pe dragul sufletului meu?»

Dar abia m-am despărţit de ei şi, iată, eu 1-am găsit pe cel iubit; apucatu-1-am atunci şi nu 1-am mai lăsat, pînâ nu 1-am dus la mama mea, pînâ nu 1-am dus în casa ei".

Încă din primii ani ai erei creştine, *Cîntarea Cîntărilor* a fost asociata cu Maria Magdalena.[48] Poate că versurile mai ascund şi o altă conexiune, fiindcă la un moment dat iubita spune: „Neagră sînt, dar frumoasă" — o altă referire la cultul Madonei negre[49] şi la zeiţa egipteană Isis, dacă e să credem spusele Prioriei.

Acest lucru este uimitor, deoarece, dacă există cîteva conexiuni evidente între Magdalena şi Madonele negre, acelaşi lucru poate fi spus despre sfînta penitentă şi *Cîntarea Cîntărilor.* La fel ca tînăra care se lamentează în versurile de mai sus, Isis a pornit să-şi caute soţul, pe Osiris; dar ce paralelă poate fi făcută între ea şi povestea Mariei Magdalena? La prima vedere, întrebarea pare a nu avea un răspuns clar; oricît am încerca, piesele tot nu se potrivesc între ele.

Mai există însă un alt element, şi mai derutant, care merită luat în consideraţie. Regiunea Provence, căminul „magdalenismului" şi al cîtorva Madone negre, este pătrunsă, de asemenea, de spiritul unui alt personaj semnificativ al Noului Testament: loan Botezătorul. Este uimitor numărul mare de biserici închinate lui şi de locuri ce-i poartă numele, care pot fi întîlnite aici. Pe lîngă biserica dedicată sfîntului, în Marsilia, de pildă, se mai află vechiul fort St Jean al Cavalerilor Ospitalieri, care străjuieşte încă intrarea în Port. In Aix-en-Provence se înalţă catedrala Sfîntul loan de Malta; Pe zidul unei case de pe o stradă ce duce spre catedrală se află un basorelief ce înfăţişează decapitarea Botezătorului. Pretutindeni în călătoriile noastre, am întîlnit acelaşi fenomen inexplicabil: în regiunile cu o densitate mare de situri dedicate Magdalenei se aflau, de asemenea, un număr peste medie de biserici fiachinate lui loan Botezătorul. Poate că această conexiune aparesttialfanie l-a determinat pe Begg să scrie:

„... povestea Fecioarei negre ar putea ascunde un secret eretic capabil sa şocheze chiar şi spiritele moderne, post creştine — un secret în care sînt implicate forţe politice încă influente în Europa de astăzi".[50]

Desigur că numărul mare de construcţii dedicate lui loan Botezătorul poate fi explicat prin faptul că Ordinul Cavalerilor Ospitalieri (numiţi mai tîrziu Cavaleri de Malta), cu o prezenţă intensă în zonă, a nutrit dintotdeauna o veneraţie aparte pentru acest sfînt. Dar un alt ordin cavaleresc major, cu un impact puternic în regiunea de sud a Franţei, a fost cel al Cavalerilor Templieri — şi ei devotaţi lui loan Botezătorul.

Şi fiindcă tot ne aflam în Provence, nu puteam rata ocazia de a vizita

zona St-Jean-Cap-Ferrat, unde a locuit o perioadă Jean Cocleau. Drumul de la Marsilia la Nisa părea să nu se mai sfîrşească, deşi aceasta din urmă se află doar la cîţiva kilometri mai departe pe coastă, spre elegantul oraş-stat Monaco. St-Jean-Cap-Ferrat se întinde la capătul unei peninsule şi trecutul său de paradis al vedetelor de film precum David Niven îi conferă o aură cinematografică. Aici se află unele dintre cele mai opulente reşedinţe imaginabile — cu excepţia filmelor cu Bond, poate[51] — şi un anume Château St Jean ce se înalţă aproape ameninţător, amintind parcă de peliculele lui Hitchcock. Nici chiar în acest paradis al celor celebri şi bogaţi, lucrurile nu sînt chiar atît de exclusiv materialiste pe cît par: accentul pus şi aici asupra „Sfîntului loan" nu este un accident.

În sat se află o biserică închinată lui loan Botezătorul — personajul biblic care a dat numele întregii zone. Motivul rezidă, din nou, în prezenţa cavalerilor de Malta în această regiune; capela St Hospice construita de ei se înalţă şi astăzi pe locul fostului lor fort, la St John's Point, la capătul peninsulei — un excelent punct de observare. Pe zidurile capelei se află cîteva plăci care comemorează vizita diverşilor Mari Maeştri ai ordinului, iar piaţa înconjurătoare poartă numele Place des Chevaliers de Malte („Piaţa Cavalerilor de Malta"). Zona este dominată de o uriaşă statuie de bronz a Fecioarei cu Pruncul care, deşi are astăzi o patină gri-verzuie, este numită de localnici *La Vierge noire* — „Fecioara neagră". De peste cinci metri înălţime, ea a străjuit marea timp de aproape un secol. St-Jean-Cap-Ferrat este, prin urmare, un nou exemplu al acelui bizar fenomen de aparentă simbioză între Madonele negre şi loan Botezătorul.

Nu departe însă, am putut constata existenţa unei şi mai neaşteptate conexiuni cu Prioria din Sion.Îîn portul orăşelului Villefranche-sur-Mer se află o capelă micuţă, frecventată de comunitatea pescarilor locali. Ca urmare a acestei asociaţii, capela îi este închinată Sfîntului Petru („Marele Pescar"), dar pentru noi mai interesantă este identitatea celui care a creat remarcabilele deco-raţiuni interioare: Jean Cocleau a finalizat lucrările aici în 1958, deşi capela fusese un mult mai vechi vis al său. Decorarea capelei a căzut exclusiv în sarcina sa, mergînd de la tencuirea pereţilor pînă la forma sfeşnicelor. Iar rezultatul este, fără a exagera deloc, *straniu.* Există o vagă asemănare cu decorul templelor masonice, deşi aici imaginile au un caracter mai pregnant suprarealist. Pretutindeni sînt pictaţi ochi deschişi: unii uriaşi, de-o parte şi de alta a altarului şi numeroşi alţii, mai mici, pe întreaga suprafaţă a zidurilor, alături de diverse figuri ciudate, precum o femeie care ridică trei degete, arătîndu-i-le parcă privitorului. Din această îngrămădire bizară de simboluri şi reprezentări artistice, una ne-a atras în mod deosebit atenţia: înfăţişează cîteva siluete de ţigani care dansează în jurul unei fete aidoma unei zeiţe — în

mod evident o aluzie la ceremonia desfăşurată anual la Saintes-Maries-de-la-Mer. Ni s-a părut ciudată prezenţa acesteia aici, în celălalt capăt al regiunii Provence şi într-o capelă dedicată Sfîntului Petru care, conform Evangheliilor gnostice, a fost duşmanul declarat al Mariei Magdalena, sfînta atît de iubită de Priorie.

Cocteau a decorat această capelă chiar înainte de a începe lucrul la fresca din Londra şi, în ambele cazuri, vizitatorul rămîne cu o senzaţie stranie, ca şi cum o serie de imagini subliminale îi transmit, la nivel inconştient, un mesaj cu totul diferit de cel obişnuit mtr-un locaş de cult creştin.

La aproximativ treizeci şi cinci de kilometri nord de Nisa, un grup de sate reflectă acelaşi tipar al coexistenţei siturilor dedicate Mariei Magdalena şi lui loan Botezătorul. Urmînd îndeaproape valea rîului Vesubie, se întinde drumul ce lega odinioară Alpii de ţărmul Mediteranei. De-a lungul său se înşiră locuri ale căror nume amintesc de aceleaşi asociaţii pe care le-am remarcat la St-Jean-Cap-Ferrat. Satul Sainte-Madaleine (sic) se află nu departe de *Marie* şi respectiv *St Jean.*

Şi asta nu e tot. Aici există şi un vechi oraş al templierilor, Utelle, ale cărui case medievale poartă şi azi peceţile ezoterice ale alchimiştilor, iar în amonte de el ajungem la o altă aşezare a aceloraşi cavaleri, Roquebilliere. Cel mai mare oraş din regiune este St-Martin-de-Vesubie, locul unui legendar masacru al templierilor, în 1308.[52]

Aici se află o celebră Madonă neagră: la Madone des Fenestres („Madona Ferestrelor", deşi originea numelui este controversată), adusă în zonă de aceiaşi templieri . Dar, conform tradiţiei locale, statuia a fost introdusă în Franţa de Maria Magdalena.[53] Şi, cu toate că legendele nu au totdeauna o bază reală, e interesant să notăm că localnicilor li se par absolut fireşti conexiunile între Magdalena, cultul Fecioarei negre şi cavalerii templieri.

Pe celălalt mal al văii, în dreptul oraşului St-Martin-de-Vesubie, se află satul Venanson, a cărui capelă închinată Sfîntului Sebastian străjuieşte de la înălţime unicul drum din zonă. în interior poate fi admirată o pictură ce-1 înfăţişează pe Sfîntul Grat — un fost episcop din regiune — ţinînd în mînâ capul lui loan Botezătorul. La numai cinci kilometri depărtare, în satul Saint-Dalmas, se înalţă una dintre cele mai vechi construcţii religioase din Franţa: Biserica Sainte-Croix, ridicata de Cavalerii Templieri. Pictura interioară o înfăţişează pe Salomea oferindu-le lui Irodiada şi lui Irod capul lui loan Botezătorul.

Fireşte că în numeroase biserici, atît catolice, cît şi protestante, pot fi văzute diverse reprezentări ale Botezătorului, dar de cele mai multe ori acestea îl înfăţişează pe loan botezîndu-1 pe lisus. Există foarte puţine scene ale decapitării, fiindcă se consideră că aceste imagini sînt adecvate doar acolo unde loan Botezătorul se bucură de o veneraţie aparte, în această regiune a

Franţei însă, pot fi întîlnite numeroase asemenea reprezentări: faptul nu e cîtuşi de puţin întîmplător, fiindcă în zonă, aşa cum am văzut, există o concentrare considerabilă de situri ale templierilor şi ale unor ordine înrudite. Se ştie dintotdeauna că loan Botezătorul a fost sfîntul patron al cavalerilor templieri. Dar de ce era el atît de important, deopotrivă pentru templieri şi pentru cavalerii de Malta? Iată o întrebare ce avea sa capete proporţii nebănuite în cursul cercetărilor noastre.

Călătoria care ne-a purtat prin Provence a demonstrat că legendele despre Magdalena, frecvente în zonă, au un fundament real şi ne-a oferit totodată o serie de indicii care sugerează existenţa unei structuri mult mai vechi, mai ample şi mai organizate... poate chiar mai întunecate. Mergînd pe urmele ei, am descoperit o încrengătură de conexiuni ezoterice, unele vechi de cîteva secole. Acolo unde ceva amintea de Maria Magdalena, se găsea întotdeauna şi statuia unei Madone negre, iar în locurile în care cultul ei fusese activ se înălţase în trecut un altar închinat unei zeiţe păgîne. Alte fire din urzeală legau acest veritabil triumvirat feminin de Prioria din Sion şi, în mod inexplicabil, de sfîntul patron al templierilor, loan Botezătorul.

în primele etape ale investigaţiilor noastre nu am făcut decît să constatăm existenţa acestor conexiuni, fără a reuşi să le înţelegem rostul. Uneori ne-am îndoit chiar că le vom descifra vreodată. Dar, pe măsură ce am continuat, ne-am dat seama că date, legende şi personaje aparent contradictorii încep să-şi găsească locul în imaginea generală — şi imaginea, trebuie s-o spunem, este una de care şi Leonardo da Vinci ar fi fost mîndru.

Fără a bănui cît de tulburătoare avea să fie următoarea noastră descoperire, am lăsat în urmă Provence şi am pătruns mai adînc în inima ereziilor europene.

CAPITOLUL 4

In inima ereziei

Legenda Mariei Magdalena depăşeşte graniţele regiunii Pro-vence, deşi siturile asociate cu viaţa ei în Franţa pot fi întîlnite numai aici. Legendele despre ea sînt numeroase în sud, fiind concentrate îndeosebi în sud-vest, în zona Pirineilor, şi în departamentul Ariege. Se spune că în aceste regiuni ea ar fi dus Sfîntul Graal. Aşa cum era de prevăzut, în aceste locuri există şi numeroase Madone negre, mai cu seamă în Pirineii Râsăriteni.

Pornind de la Marsilia spre vest, am ajuns în regiunea Langue-doc-Roussillon, odinioară cea mai bogată din Franţa, iar astăzi printre cele mai sărace. Este un ţinut depopulat, pustiu şi tăcut, în ciuda numărului tot mai mare de turişti care vin pentru a cunoaşte istoria însîngeratâ a locurilor şi, de

ce nu, vinurile locale. Şi, pe lingă faptul că, aidoma unor buni europeni ce sîntem, ne-am adus propria contribuţie la creşterea economică a zonei, am fost totodată primii şi cei mai înverşunaţi cercetători ai trecutului său istoric.

Dovezi ale unor apuse vremuri turbulente sînt pretutindeni. Castele în ruină şi vechi fortăreţe distruse din ordinul regilor şi al papilor împestriţează peisajul şi amintesc de brutalităţi ce depăşesc chiar şi obişnuita tendinţă medievală spre tiranie şi cruzime. Fiindcă, dacă există un loc în Europa despre care să putem spune că a fost inima ereziei, acesta este Languedoc-Roussillon. Şi exact acest lucru a provocat sărăcirea sistematică a zonei. Cu excepţia unor teritorii precum Bosnia şi Irlanda de Nord, puţine sînt ţinuturile pe a căror prosperitate economică religia să-şi fi pus o asemenea amprenta.

Iniţial numită simplu Languedoc — de la *Langue d'Oc,* limba locală —, regiunea se întinde din Provence pînă în zona cuprinsă între Toulouse şi extremitatea estica a Pirineilor. Pînă în secolul al XHI-lea, zona nu făcea parte din regatul propriu-zis al Franţei, ci era stăpînitâ de conţii de Toulouse care, deşi supuşi prin jurâmînt de credinţă regilor francezi, erau, de fapt, mai bogaţi şi mai puternici decît aceştia.

În secolele al Xl-lea şi al Xll-lea, ţinutul era o culme a civilizaţiei şi a culturii europene. Artele, literatura şi ştiinţele erau aici mai avansate decît oriunde altundeva. O sută de ani mai tîrziu însă, această cultură extraordinară a fost distrusă de invaziile triburilor barbare din nord — un eveniment ale cărui ecouri persistă încă şi astăzi. Mulţi locuitori preferă să folosească vechiul nume al regiunii, Occitania, fiindcă — aşa cum aveam să ne convingem — este vorba despre o regiune cu o reputaţie ieşită din comun.

Vechiul Languedoc a fost dintotdeauna un focar al ideilor eretice, probabil fiindcă o cultură ce stimulează cunoaşterea este, în general, mai tolerantă faţă de concepţiile noi şi radicale.

Un element esenţial al acestei culturi erau trubadurii — acei menestreli itineranţi, ale căror cîntece de dragoste erau, în esenţă, ode închinate Principiului Feminin. Această tradiţie a iubirii cavalereşti era axată pe feminitatea idealizată şi pe femeia ideală, zeiţa. Şi, cu toate că erau prin excelenţă romantice, cîntecele trubadurilor aveau o reală rezonantă erotică. Influenţa lor s-a extins dincolo de Languedoc, prinzînd rădăcini îndeosebi în Germania şi în Ţările de Jos, unde trubadurii erau numiţi *minnesingers* — literal, „cîntăreţi ai doamnei", deşi, în acest caz, termenul are semnificaţia unei femei arhetipale, idealizate.

În Languedoc a avut loc primul genocid european, cînd peste 100 000 de membri ai grupării eretice a catarilor au fost masacraţi din ordinul papei, în timpul cruciadei împotriva albigenzilor (numiţi astfel după oraşul Albi, o fortăreaţă a catarilor). De fapt, pentru interogarea şi exterminarea acestor

eretici a fost creată iniţial Inchiziţia. Probabil că impactul său nu a fost la fel de răsunător ca al Holocaustului modern, pentru simplul fapt că s-a petrecut în secolul al VUI-lea. Mulţi localnici sînt însă şi astăzi animaţi de Patimile vechi, unii pretinzînd chiar că a existat în decursul timpului o veritabilă conspiraţie a tăcerii, la nivel oficial, menită să ţină în umbră istoria catarilor. În plus, regiunea a fost — şi este încă în prezent — un nucleu al alchimiei, numeroase sate fiind mărturii vii ale preocupărilor prea puţin ortodoxe ale locuitorilor din trecut; un exemplu grăitor este Alet-les-Bains, din apropiere de Limoux, în care casele sînt încă decorate cu un bogat simbolism ezoteric. De asemenea, în Tou-louse şi Carcassonne au apărut pentru prima data acuzaţiile de participare la aşa-numitul „Sabat al vrăjitoarelor", în anii 1330 şi 1340. în 1335, şaizeci şi trei de persoane din Toulouse au fost condamnate pentru vrăjitorie, mărturiile lor fiind obţinute prin obişnuitele metode cu rezultat garantat ale Inchiziţiei. La loc de frunte printre acestea s-a aflat o tînără pe nume Anne-Marie de Georgel, despre care se crede că a vorbit în numele tuturor celorlalţi, atunci cînd şi-a descris credinţa. Anne-Marie a declarat că, pentru ei, lumea este un cîmp de bătălie între doi zei: Stăpînul Cerurilor şi Stâpînul Acestei Lumi. Ea şi ceilalţi condamnaţi îl slujeau pe acesta din urmă, deoarece credeau că el va învinge. Pentru înalţii reprezentanţi ai clerului, această convingere o fi părut „vrăjitorie", dar, în realitate, era gnosticism, pur şi simplu. O altă femeie, ţinta unor acuzaţii similare, a mărturisit că luase parte la „Sabat" pentru a-i „servi pe catari la cină". *

Numeroase elemente păgîne supravieţuiesc încă în zona şi pot fi întîlnite în cele mai surprinzătoare locuri. Fiindcă, deşi sculpturi înfăţişîndu-1 pe „Omul Verde" — zeul vegetaţiei, venerat în majoritatea regiunilor rurale ale Europei — pot fi văzute în multe biserici creştine, precum Catedrala din Norwich, de obicei nu este reprezentat ca un vlăstar al unei zeiţe din Vechiul Testament. Iată ce scriu A.T. Mann şi Jane Lyle:

> „În Catedrala St-Bertrand-de-Comminges, din Pirinei, Lilith a reuşit să pătrundă într-o biserică: o sculptură de aici înfăţişează o femeie cu aripi şi picioare de pasare dînd naştere unei creaturi dionisiace, un Om Verde".[2]

Acelaşi orăşel pretinde că ar fi locul de îngropăciune a nimănui altcuiva decît Irod Antipas, tetrarhul Galileii care a cerut uciderea lui loan Botezătorul, în conformitate cu cronicarul evreu Josephus din secolul I, Irod, soţia lui, Irodiada, şi fiica lui vitregă, Salomea - cea rămasă în amintire prin aşa-numitul „dans al celor şapte văluri" — au fost exilaţi în oraşul roman Lugdunum Covenarum din Galia, astăzi St-Bertrand-de-Comminges. Irod a dispărut aici fără urmă, Salornea a murit înecată într-un rîu de munte, iar Irodiada a continuat să

existe prin legendele locale, devenind tartoriţa soborului vrăjitoarelor".[3]
O altă legendă pitorească din Languedoc aminteşte de „Regina Sudului" *(Reine du Midi),* un supranume al contesei de Toulouse. În folclor, protectoarea oraşului Toulouse este La *Reine Pedauque* („Regina Picior-de-Gîscă") — o referire, poate, în ezotericul „limbaj al păsărilor", la Pays d'Oc, dar cercetătorii francezi au identificat acest personaj cu zeiţa asiriană Anath, îndeaproape înrudită cu Isis.[4] în plus, să nu uităm evidenta conexiune cu Lilith, cea cu picioare de pasăre.

Un alt personaj legendar al zonei este Meridiana. Numele ei pare a fi legat de amiază şi de punctul cadinal sud (ambele *midi* în franceză). Cea mai renumită apariţie a sa a avut loc cînd Gerbert d'Aurillac (circa 940-1003), ulterior papa Silvestru al II-lea, a călătorit în Spania pentru a învăţa tainele alchimiei. Silvestru, care avea un oracol sub forma unui cap vorbitor, a fost discipolul acestei Meridiana, care i-a oferit „trupul, bogăţiile şi înţelepciunea ei magică"[5] — în mod evident, o formă de cunoaştere alchimică şi ezoterică, transmisă prin intermediul iniţierii sexuale. Cercetătoarea şi scriitoarea americană Barbara G. Walker consideră că numele Meridiana provine de la Maria-Diana, fapt ce sugerează o legătură între această zeiţă păgînă şi legendele Mariei Magdalena, din sudul Franţei.
În Languedoc a existat, de asemenea, cea mai mare concentrare a Ordinului Cavalerilor Templieri de pe întregul teritoriu european, pînă la suprimarea lui la începutul secolului al XlV-lea, pretutindeni puţind fi văzute şi astăzi ruine ale castelelor şi ale citadelelor ce le-au aparţinut odinioară templierilor.

Dacă, aşa cum bănuiam noi, au existat şi alte ramuri „eretice" ale cultului Magdalenei, pe lîngă cele din Provence, în mod cert aceasta e zona cu cea mai mare probabilitate de a le întîlni. Unul dintre primele oraşe mari prin care am trecut în drumul nostru dinspre Marsilia a fost centrul unor patimi arzătoare născute în numele ei mii de oameni fiind măcelăriţi din cauza a ceea ce însemna Măria Magdalena pentru ei.

Beziers se afla azi în departamentul Herault, în Languedoc-Roussillon; e un oraş dens populat, aflat la circa zece kilometri de Golful Leilor, la Mediterana. în 1209, locuitorii acestei cetăţi au fost vînaţi şi ucişi pînâ la ultimul în cadrul cruciadei împotriva albi-genzilor. Chiar şi în analele însîngerate — şi bizare — ale acestei campanii îndelungate, evenimentele de atunci au un iz aparte.

O serie de comentatori contemporani au relatat această istorie, dar noi ne vom limita la cronica scrisă de Pierre des Vaux-de-Cer-nat, un călugăr cistercian, în 1213.[7] Călugărul nu a fost de faţă la evenimentele respective, dar şi-a bazat relatarea pe spusele cruciaţilor care au luat parte la ele.

Beziers devenise un fel de centru al ereticilor şi, cînd a fost atacat de

cruciaţi, era o enclavă în care 222 de catari trăiau nederanjaţi de restul populaţiei.[8] Deşi nu se ştie dacă seniorul de Beziers era el însuşi catar sau doar simpatiza cu ei, cert este faptul că nu a făcut nimic pentru a-i persecuta sau pentru a-i anihila — şi tocmai acest lucru i-a înfuriat mai râu pe cruciaţi.
Ei au cerut ca locuitorii oraşului — de credinţă catolică — să-i predea pe catari sau să părăsească cetatea, astfel încît „ereticii" să poată fi prinşi mai uşor. Deşi solicitarea a fost făcută sub ameninţarea excomunicării — perspectivă dificil de ignorat în acele vremuri, cînd iadul era o realitate indiscutabilă — şi alternativa era suficient de generoasă, oferind catolicilor o posibilitate facilă de a scăpa de masacrul anunţat, s-a întîmplat un lucru de necrezut: *localnicii au refuzat ambele opţiuni.* Aşa cum scrie Pierre des Vaux-de-Cernat, au preferat „să moară ca eretici, decît să rămînâ în viaţă ca creştini", în conformitate cu raportul trimis papei de reprezentanţii săi, locuitorii oraşului au jurat să-i apere pe catari.
În consecinţă, în iulie 1209, cruciaţii au pătruns în Beziers şi, fără nici o dificultate, au pus stâpînire pe cetate, au ucis tot ce-a fost viu — bărbaţi, femei, copii, preoţi, fără deosebire — şi au ars locul din temelii. Circa 15 000-20 000 de persoane au fost astfel măcelărite; dintre acestea, puţini peste 200 erau eretici. „Nimic nu i-ar fi putut salva, nici cruce, nici altar, nici crucifix."
Cînd cruciaţii i-au întrebat pe trimişii papei cum să-i deosebească pe eretici de restul locuitorilor, aceştia au răspuns: „Omorîţi-i pe toţi. Dumnezeu va şti să-i deosebească".

Este uşor de înţeles că localnicii au vrut să-şi ferească oraşul de prăpădul obişnuit lăsat în urmă de orice armată, dar trebuie să ne amintim că **li** se oferise posibilitatea de a pleca nevătămaţi, iar dacă ţineau atît de mult la casele şi bunurile lor, ar fi putut foarte bine să-i predea pe eretici şi să-şi continue viaţa nestingheriţi, însă au ales să rămînă şi astfel şi-au semnat o dublă condamnare la moarte, cînd au jurat să-i sprijine pe catari. Oare ce s-a întîmplat atunci la Bezieres?
În primul rînd, trebuie să precizăm data exactă a masacrului. Era ziua de 22 iulie, sărbătoarea Mariei Magdalena, şi nici unul dintre cronicarii epocii nu ezită să sublinieze acest lucru. De asemenea, cu patruzeci de ani înainte, în biserica Mariei Magdalena din Beziers fusese ucis seniorul local, Raymond Trencavel I; motivele asasinatului rămîn însă necunoscute. Dar în Beziers conexiunea dintre Magdalena şi erezia catarilor nu era cîtuşi de puţin întîmplătoare, oferind o imagine desluşită asupra contextului în care a avut loc cruciada împotriva albigenzilor.

Aşa cum scria Pietre des Vaux-de-Cernat:

„Bezieres a fost cucerit în ziua Sfintei Maria Magdalena. Oh, supremă justiţie a Providenţei!... Ereticii pretindeau ca Sfînta Maria Magdalena a fost

concubina lui Iisus Hristos... Prin urmare, drept a fost ca aceşti cîini murdari sa fie prinşi şi masacraţi de sărbătoarea celei pe care au insultat-o..."

Oricît de şocantă li s-a părut această idee cuvioşilor preoţi şi cruciaţilor, evident că nu la fel au gîndit şi locuitorii oraşului, care le-au luat în mod activ partea ereticilor, *pînă la moarte.* Este deci clar că această credinţă constituia o tradiţie locală ce stăpînea cu o forţă extremă inimile şi minţile oamenilor. Aşa cum am văzut, Evangheliile gnostice şi alte texte vechi descriu în mod deschis relaţia dintre Iisus şi Maria Magdalena ca avînd o componentă sexuală indiscutabilă. Dar cum de au aflat tîrgoveţii aceia medievali despre această idee? Evangheliile gnostice nu fuseseră încă descoperite (şi chiar dacă ar fi fost, e greu de crezut că ar fi fost aduse la cunoştinţa maselor largi). Şi atunci, de unde provine aceastâ tradiţie?

Acest episod a fost preambulul întregii cruciade împotriva albi-8enzilor, care avea să frămînte provincia Languedoc timp de peste Patruzeci de ani, lăsînd cicatrice atît de adînci în spiritul colectiv al regiunii, încît sînt uşor de observat chiar şi în prezent.

Deci, cine erau aceşti catari — sau albigenzi — a căror credinţă avea să provoace pornirea unei adevărate cruciade împotriva lor? Ce anume era atît de înspăimîntător pentru instituţia Bisericii, încît a impus crearea Inchiziţiei ca armă de luptă pentru a-i nimici?

Nu se ştie exact cum a luat naştere credinţa catară, dar în scurt timp, în secolul al Xl-lea, a devenit o forţă redutabilă în Langue-doc. Catarii nu erau trataţi cu dispreţul şi ironia cu care cultura modernă tinde să privească azi minorităţile religioase; ei constituiau religia dominantă în zonă, iar localnicii le arătau un respect deosebit. Toate familiile nobiliare din regiune aparţineau acestei credinţe sau erau simpatizante şi susţinătoare active ale ei. În Languedoc, catarismul devenise practic religie de stat.[9]

Supranumiţi Leş *Bonhommes* sau *Leş Bons Chretiens* — „oameni buni" sau „buni creştini" —, catarii păreau a nu deranja pe nimeni. Cercetătorii actuali, mai cu seamă cei cu orientări *New Age,* susţin că ei erau reprezentanţii unui curent ce propovăduia reîntoarcerea la valorile fundamentale ale creştinismului. Deşi, aşa cum vom vedea, au preluat multe idei exterioare şi profesau o ideologie oarecum confuză, modul lor de viaţă era, într-adevăr, o încercare de respectare a învăţăturilor lui Iisus. Catarii au acuzat Biserica Catolică de deviere grosolană de la conceptul originar al mişcării iniţiate de Iisus; pentru ei, nimic nu era mai păcătos decît luxul şi opulenţa pe care le afişează Biserica, acestea contravenind total preceptelor lui Iisus. Prin urmare, la prima vedere, catarii ar putea fi consideraţi precursorii mişcării protestante; în ciuda unor similarităţi superficiale însă, realitatea este alta.

Catarii aveau un mod de viaţă foarte simplu. Preferau să se reunească în aer

liber sau în case obişnuite, nu în biserici, şi, cu toate că dispuneau de o ierarhie administrativă din care făceau parte şi episcopi, toţi membrii botezaţi ai cultului erau egali din punct de vedere spiritual, toţi fiind consideraţi preoţi. Poate mai surprinzător pentru acea epocă e accentul pe care ei îl puneau pe egalitatea dintre sexe, cu toate că gradul ridicat de civilizaţie din Languedoc determinase în rîndul populaţiei o atiudine mai „modernă" cu privire la femei. Erau vegetarieni, dar acceptau peştele (din motive nu tocmai juste, aşa cum vom vedea ceva mai tîrziu), aveau convingeri pacifiste şi credeau într-o formă de reîncarnare. Erau, de asemenea, predicatori itineranţi, călătorind în cupluri, trăind în deplină sărăcie şi simplitate, oprindu-se pentru a da o mînă de ajutor oriunde era nevoie. Prin urmare, Oamenii cei Buni nu păreau a constitui o ameninţare pentru nimeni... cu excepţia Bisericii.

Această instituţie a găsit însă o sumedenie de motive pentru a-i persecuta. Catarii manifestau o ostilitate vie faţă de simbolul crucii, considerîndu-1 un memento sinistru al instrumentului pe care a fost torturat şi ucis lisus. De asemenea, urau întregul cult al morţilor şi comerţul cu relicve — o sursă majoră de venituri pentru Roma acelor zile. Dar principalul motiv pentru care catarii au atras mînia Bisericii era acela că refuzau să recunoască autoritatea papei.

În decursul secolului al XH-lea, o serie de concilii au condamnat cultul catarilor, iar în 1179, ei şi protectorii lor au fost „anatemizaţi". Pînă la această dată, Biserica trimisese misionari specializaţi — vorbitori talentaţi — pentru a încerca să-i readucă pe cei din Languedoc la „adevărata credinţă", dar toţi fuseseră primiţi cu cea mai deplina apatie. Chiar şi marele Bernard de Clairvaux (1090-1153) a fost trimis în regiune, dar a sfîrşit prin a se întoarce la Roma exasperat de intransigenţa locuitorilor, în darea sa de seamă către papă însă, el a avut grijă să explice că, deşi se aflau pe o cale greşită din punct de vedere doctrinar, dacă „le studiem modul de viaţă, nu-i putem găsi nimic de reproşat".[10] Aceasta a fost, de altfel, o trăsătură comună a întregii cruciade: chiar şi cei mai aprigi duşmani ai catarilor au fost nevoiţi să admită că stilul lor de viaţă era exemplar.

Următoarea tactică la care a apelat Biserica a fost să le răspundă cu aceeaşi monedă, trimiţînd şi ea predicatori itineranţi. Printre primii s-a numărat, în 1205, celebrul Dominic Guzman, un călugăr spaniol care a fondat apoi Ordinul Fraţilor Predicatori (mai tîrziu Ordinul Sfîntului Dominic, ai cărui membri au condus ulterior Sfînta Inchiziţie).

Cele două tabere s-au întîlnit în cadrul unei serii de dispute, un fel de aprigă dezbatere publică soldată cu un eşec total, în cele din urmă, în 1207, papa Inocenţiu al III-lea şi-a pierdut răbdarea şi 1-a excomunicat pe contele de Toulouse, Raymond al IV-lea, fiindcă nu a luat nici o măsură împotriva

ereticilor. Mişcarea a fost una extrem de nepopulară, legatul papal care a adus vestea fiind ucis de Unul dintre cavalerii lui Raymond. Aceasta a fost ultima picătură: Papa a declarat o cruciadă generalizată împotriva catarilor şi a celor care îi susţineau sau care simpatizau cu ei. Chemarea la cruciadă a avut loc pe 24 iunie 1209, de ziua Sfîntului loan Botezătorul.

Pînă la acea dată, toate cruciadele fuseseră lansate împotriva musulmanilor, împotriva unor „sălbatici" care trăiau pe tărîmuri atît de îndepărtate, încît nici imaginaţia nu le putea cuprinde. Aceasta de acum însă avea să fie dusă de *creştini împotriva creştinilor,* aproape sub nasul papei. Era chiar posibil ca unii dintre cruciaţi să-i cunoască personal pe ereticii pe care juraseră să-i nimicească.

Cruciada împotriva albigenzilor, care a început la Beziers în 1209, a fost de o brutalitate fără margini, oraş după oraş câzînd în faţa trupelor conduse de Simon de Montfort. Campania a durat pînâ în 1244 — o perioadă lungă, în care cruciaţii au scos la iveală ce era mai rău în ei. Există locuri în Languedoc unde, chiar şi astăzi, numele Simon de Montfort stîrneşte reacţii de spaimă amestecată cu ură.

În acea epocă însă, motivele religioase ale cruciadei au atras rapid după sine raţiuni mult mai cinice, de ordin politic.[11] Majoritatea soldaţilor proveneau din zonele de nord ale Franţei, iar bogăţia şi puterea deţinute de cei din Languedoc nu-i puteau lăsa indiferenţi. La începutul cruciadei, regiunea era independentă; la sfîrşitul ei, devenise parte integrantă a Franţei.

Acest episod al istoriei europene a fost, în mod cert, extrem de semnificativ. Pe lîngâ faptul că a constituit primul genocid al Europei, a reprezentat, de asemenea, o mişcare decisivă pentru unificarea Franţei şi a pus bazele înfiinţării Inchiziţiei. După părerea noastră însă, cruciada împotriva albigenzilor a însemnat mai mult decît o campanie de atrocităţi în mod ciudat uitată.

Catarii erau pacifişti, dar dispreţuiau atît de intens „învelişul murdar de carne", încît erau nerăbdători să scape de el, chiar dacă asta însemna martiriul pe rug. în timpul cruciadei, mii de catari au sfîrşit în flăcări şi, dintre ei, mulţi nu au arătat nici cea mai vagă teamă sau oroare la ideea unei astfel de morţi. Unii chiar nu au demonstrat *nici un semn de durere.* Acest lucru a fost evident cu deosebire la finele asediului la care au fost supuşi în ultimul lor refugiu, Montsegur.

Un punct important pe traseele turistice actuale, Montsegur a căpătat în timp o aură mitică, amintind de Glastonbury Tor. Dar dacă în acest din urmă caz urcarea le poate pune probleme celor neantrenaţi, ea nici nu se compară cu drumul pînă sus, la „castelul" Montsegur. Fortăreaţa de piatră, avînd forma conică a unei căpăţîni de zahăr, este cocoţată aproape incredibil, la o înălţime

ameţitoare

gunstei de munte, de unde străjuieşte satul şi valea ameninţată mereu de căderi de stînci. Panouri în mai multe limbi *avertizează* turiştii că ascensiunea pînă la „castel" nu e indicată decît celor bine antrenaţi; chiar şi pentru drumeţii arşi de soare, cu rucsacuri în spinare, urcarea este foarte dificilă. E greu de imaginat cum reuşeau catarii — şi proviziile lor — să ajungă sus. Odată aflaţi însă în fortăreaţă, viaţă lor devenea uşoară, fiindcă soldaţii călare, cu armurile lor grele, nici măcar nu se puteau gîndi la escaladare.

La începutul anilor 1240, cruciaţii îi împinseseră deja pe catari tot mai departe, spre poalele Pirineilor, astfel că Montsegur devenise cartierul lor general. Adăpostind circa 300 de eretici şi, mai cu seamă, pe liderii acestora, fortăreaţa devenise o atracţie irezistibilă pentru oamenii papei. Regina Franţei, Blănche de Castilia, a subliniat importanţa citadelei atunci cînd a scris, referindu-se la capturarea ei: „(trebuie să) retezăm capul balaurului".

În timpul celor zece luni de asediu de la Montsegur, s-a petrecut un fenomen curios. Mai mulţi soldaţi *au trecut de partea catarilor,* în ciuda faptului că ştiau bine care avea să fie sfîrşitul acestora. Oare ce a putut sa determine un asemenea comportament? Unii au sugerat că, puternic impresionaţi de purtarea exemplară ă catarilor, cruciaţii au suferit o profundă transformare interioară.

Aşa cum am văzut, catarii întîmpinau tortura şi moartea sigură nu doar cu stoicism, ci cu un calm absolut, chiar şi în clipele în care — se spune — flăcările le învăluiău trupul. Pentru cei care îşi amintesc perioadă anilor 1970, acest lucru trimite la imaginea impresionantă ă călugărului budist care s-a sinucis pentru a protesta împotriva Războiului din Vietnam. Monahul a rămas neclintit în vreme ce flăcările 1-au ucis, pradă unei transe posibile graţie inimaginabilei discipline interioare născute dintr-o intensă şi îndelungă pregătire. Catarii, pe de altă parte, s-au pregătit şi ei pentru moarte, jurînd să rămînă devotaţi credinţei lor chiar şi în faţa torturii. Oare practicau şi ei o tehnică similară ce le-a permis să îndure cele mai cumplite chinuri? Desigur că acesta este un secret pe care orice soldat, din orice epocă, ar vrea să-1 cunoască.

Oricum însă, căderea fortărefei Montsegur a lăsat în urmă o serie de mistere de nepătruns, care au fascinat generaţii întregi şi au atras cele mai variate personaje, de la vînătorii de comori nazişti la căutătorii Sfîntului Graal. Cel mai incitant mister este cel al aşa-numitei comori a catarilor, pe care patru dintre ei ar fi reuşit s-o scoată din citadelă cu o noapte înainte de masacrul final. Aceşti eretici descurcăreţi au reuşit într-un final să scape coborînd pe frînghii, în mijlocul nopţii, deasupra hăului ce se deschide în coasta muntelui.

Deşi au capitulat în mod oficial pe data de 2 martie 1244, din motive

încă necunoscute li s-a permis să rămînă în fortăreaţă timp de încă cincisprezece zile, interval la capătul căruia urmau să se predea pentru a fi arşi pe rug. Unele relatări afirmă chiar că aceştia s-ar fi năpustit pe pantele muntelui şi ar fi sărit direct în focurile aprinse la poale. Conform unor supoziţii, ei ar fi solicitat această păsuire pentru a avea timp să îndeplinească un ritual anume, dar nimeni nu poate şti care este adevărul.

Un alt subiect de energice speculaţii este comoara catarilor. Judecind după traseul dificil urmat de cei patru evadaţi, e greu de crezut că ei ar fi transportat saci cu lingouri de aur. Unii au presupus că ar fi fost vorba despre Sfîntul Graal însuşi sau despre un alt obiect ritualic cu o semnificaţie deosebită; alţii sînt de părere că aşa-zisa lor comoară ar fi fost, de fapt, o serie de scrieri, cunoştinţe, învăţături sau chiar că evadaţii înşişi ar fi avut o importanţă anume — reprezentînd o formă de autoritate, întruchipînd poate legendara seminţie pierdută a lui Iisus.

Dar dacă ar fi fost vorba despre *cunoştinţe sau învăţături secrete,* ce formă ar fi putut lua ele? Ce credeau catarii cu adevărat? Credinţele lor sînt dificil de evaluat astăzi, deoarece au lăsat în urmă foarte puţine scrieri şi majoritatea informaţiilor în acest sens provin de la marele lor duşman, Inchiziţia. Şi, aşa cum subliniază Walter Birks şi R.A. Gilbert în cartea *The Treasure of Montsegur* („Comoara din Montsegur", 1987), s-a pus prea mult accentul pe presupusa lor teologie, cînd, de fapt, *stilul lor de viată* era mai interesant.[12] Religia a derivat însă dintr-o viziune aparte asupra lumii, originile ei exacte rămînînd încă subiect de dezbatere.

Catarii erau o ramură a bogomililor, o mişcare eretică apărută iniţial în Balcani, la mijlocul secolului al X-lea, care şi-a exercitat influenţa în regiune pînă după dispariţia catarilor. Bogomilismul a avut o râspîndire largă — cel puţin pînă la Constantinopol — şi a fost considerat o ameninţare serioasă la adresa ortodoxiei religioase.

Bogomilii din Bulgaria erau moştenitorii unei lungi tradiţii „eretice" şi îşi creaseră o reputaţie pitorească printre cei care nu le împărtăşeau credinţa. Cuvîntul din limba engleză *bugger* "pederast", în argou: „nemernic", de exemplu, derivă din termenul „bulgar" şi are ambele semnificaţii atît în sens literal (toţi ereticii sînt acuzaţi —justificat sau nu — de deviere sexuală), cît şi în sensul mai general, peiorativ.

Bogomilii şi „ramificaţiile" lor, precum catarii, erau deopotrivă dualişti şi gnostici: pentru ei, lumea este în sine malefică, spiritul fiind prizonier într-un trup mizer şi unica modalitate de eliberare este prin *gnosis,* revelaţia de tip personal ce duce sufletul la desăvîrşire şi la adevărata cunoaştere a lui Dumnezeu. Există numeroase rădăcini posibile ale gnosticismului: filozofia Greciei antice, culte precum cel dionisiac şi religii dualiste ca zoroastris-mul.

(Detalii mai ample în acest sens pot fi găsite în documentatul studiul al lui Iuri Stoianov, *The Hidden Tradition in Europe,* „Tradiţiile tainice ale Europei", 1994)[13].

Ţinînd seama de literatura pe tema catarismului disponibilă în majoritatea buticurilor pentru turişti din Languedoc, am putea crede că aceasta era un soi de religie *New Age* romanţată, ce avea la bază o teologie simplistă. Există sute de cărţi şi broşuri care celebrează umanismul catarilor şi credinţa lor într-o serie de principii „moderne", precum reîncarnarea şi vegetarianismul. Pe scurt spus însă, toate acestea nu sînt altceva decît aiureli sentimentale. Catarii erau vegetarieni nu fiindcă ar fi iubit animalele, ci ca urmare a urii pe care o resimţeau pentru procreare şi mîncau peşte pe baza convingerii eronate că peştii se reproduc asexuat. Ideea lor de reîncarnare, pe de altă parte, era fundamentată pe conceptul „sfîrşitu-lui bun" (moartea), care, de obicei, presupunea martiriul pentru credinţa lor. Dacă îşi puteau încheia astfel viaţa, nu aveau să mai revină în alt trup, în această vale a plîngerii; dacă nu, urmau să se tot reîncarneze pînă ce reuşeau s-o sfîrşească în mod corect.

Au existat şi unele opinii conform cărora catarismul a fost un «produs" exclusiv local;[14] deşi afirmaţia este cît se poate de eronată, teologia catarilor a inclus, într-adevăr, unele elemente specifice zonei Languedoc. Un aspect existent numai în acest cult este credinţa că Maria Magdalena a fost soţia lui lisus sau poate concubina lui. Fireşte, acest lucru nu era menit să fie cunoscut de toţi ttiernbrii cultului, ci numai de cei cîţiva iniţiaţi din poziţiile de vîrf. Catarii aveau virulente tendinţe antisex şi chiar anticăsătorie şi, de aceea, este greu de crezut că ar fi inventat aşa ceva; poate că ipoteza îi oripila atît de mult, încît n-o împărtăşeau decît celor care se dovediseră demni de asemenea cunoaştere.

Din punct de vedere teologic, catarii se aflau într-o poziţie delicată; pe de o parte, îşi încurajau adepţii să citească singuri Biblia (spre deosebire de catolici, care refuzau hotărît accesul direct al populaţiei la Scripturi), dar, pe de altă parte, au fost nevoiţi să reinterpreteze evenimentele biblice, pentru a se potrivi cu credinţele lor. Principalul exemplu în privinţa reinventării Noului Testament este opinia lor cu privire la răstignire — aceea că un lisus necarnal, spirit pur, a fost ţintuit pe cruce. Deşi nu există nici o dovadă biblică în acest sens, acest „alt" lisus a trebuit inventat ca urmare a dispreţului resimţit de catari pentru corpul fizic; pentru ei, un Hris-tos întrupat, carnal, era de neimaginat.

Prin urmare, ideea unei relaţii sexuale între lisus şi Măria Mag-dalena nu putea fi rezultatul imaginaţiei lor bogate. De fapt, catarii au căutat îndelung diverse justificări teologice pentru a explica această căsătorie — un efort pe care nu 1-ar fi făcut dacă ar fi putut respinge pur şi simplu povestea ca fiind o aiureală.

Ceea ce ar trebui să reţinem de aici este faptul că, la acea vreme în Languedoc, existenţa unei relaţii între Iisus şi Maria Magdalena era o credinţă atît de răspîndită în rîndul populaţiei şi atît de importantă pentru întreaga lume creştină a regiunii, încît nu putea fi nicicum ignorată. Şi, după cum scrie Iuri Stoianov:

„Ideea Mariei Magdalena ca «soţie» sau «concubină» a lui Hristos pare a fi, de fapt, o tradiţie originală a catarilor, fără un co- ' respondent în doctrinele bogomililor".[16]

Deşi Magdalena era şi încă este o sfîntă foarte populară în Provence, unde se presupune că ar fi trăit, în Languedoc ea a devenit punctul central al unor convingeri în mod evident eretice şi — aşa cum aveam să constatăm mai tîrziu — tot în această regiune a dat naştere unor pasiuni sălbatice, unor zvonuri bizare şi unor secrete întunecate.

Am menţionat deja că ideea unei relaţii romantice între Iisus şi Maria Magdalena apare şi în Evangheliile de la Nag Hammadi, ascunse în Egipt în secolul al IV-lea. Ar fi oare posibil ca ele — sau alte scrieri similare — să fi constituit sursa credinţei înverşunate a celor din Languedoc? Unii specialişti, printre care Marjorie, au presupus că aceste idei gnostice timpurii au sta la baza cultului Magdalenei din regiunea de sud a Franţei.[17] Şi există probe care susţin această ipoteză.

în anii 1330, la Strasbourg a fost publicat un mic tratat remarcabil, intitulat *Schwester Katrei* („Sora Caterina"), sub semnătura misticului german Meister Eckhart, deşi specialiştii consideră că autorul real a fost una dintre adeptele acestuia. Broşura prezintă o serie de dialoguri între „Sora Caterina" şi confesorul ei, cu privire la trăirile religioase ale unei femei şi, cu toate că prezintă o serie de idei ortodoxe, cuprinde şi multe altele ce nu pot fi în nici un caz considerate astfel. Spre exemplu, la un moment dat se afirmă: „Dumnezeu este Mama Universală..." şi, pe lîngâ tradiţia truba*durilor/minnesingerilor,* denotă o puternică influenţă caţără.

Acest tratat neobişnuit subliniază conexiunea dintre Magdalena *şiMinne* — femeia personificare a iubirii pentru *minnesingeri;* mai mult decît atît însă, deschide specialiştilor o perspectivă interesantă, deoarece conţine unele idei *care nu se mai întîlnesc decît în Evangheliile de laNagHammadi:* Maria Magdalena este înfăţişată ca fiindu-i superioară lui Petru prin faptul că îl înţelege mai bine pe Iisus; din text transpare aceeaşi tensiune existentă între Magdalena şi Petru; mai mult decît atît, o serie de incidente specifice descrise în Nag Hammadi apar şi în tratatul Sorei Caterina.[19]

Profesorul Barbara Newman de la Universitatea Pennsylvania subliniază o altă dilemă, pe care o exprimă astfel: „Faptul că «Sora Caterina» oglindeşte aceste idei ridică o problema spinoasă privind transmiterea istorică

a mesajului" şi relevă „un fenomen real, dar tulburător".[20] Cum a reuşit autorul acestui tratat, în secolul al XlV-lea, să intre în posesia unor texte descoperite şase sute de ani mai tîrziu? Nu poate fi o simplă coincidenţă faptul că Sora Caterina reflectă influenţa catarilor şi a trubadurilor din Languedoc; Prin intermediul lor trebuie să se fi transmis relatările Evangheliilor gnostice despre Maria Magdalena. Şi este posibil ca aceste informaţii să provină nu numai din textele de la Nag Hammadi, ci şi din alte documente similare, care încă nu au fost redescoperite.

Interesant este faptul că, în sudul Franţei, persistă încă o convingere trainică în existenţa unei relaţii sexuale între Maria Magdalena şi lisus. Cercetările nepublicate realizate de John Saul au scos la iveală numeroase referinţe la o astfel de relaţie în literatura din sudul Franţei de pînă în secolul al XVII-lea - îndeosebi în lucrările unor persoane asociate cu Prioria din Sion, precxtin Cesar, fiul lui Nostradamus (text publicat la Toulouse)[21]. '

Am văzut, în Provence, că locurile dedicate Magdalenei a"u de obicei în apropiere centre asociate cu loan Botezătorul, întrucît catarii îi acordau ei o asemenea veneraţie, am presupus că manifestau aceleaşi sentimente faţă de Botezător. Dimpotrivă însă, aversiunea lor faţă de el era atît de puternică, încît îl considerau „un demon". Ideea este moştenită direct de la bogomili, unii dintre aceştia numindu-1 (oarecum derutant) „înainte-mergătorul Antihristului".[22]

Unul dintre puţinele texte sacre ale catarilor care s-au păstrat pînă astăzi este „Cartea lui loan" (cunoscută şi sub numele *Liber Secretum)'.* o versiune gnostică a Evengheliei unui alt loan; în mare parte, textul este identic cu cel al Evangheliei canonice, dar conţine şi unele „revelaţii" suplimentare, dezvăluite în particular lui loan, „ucenicul iubit". Aceste idei dualist-gnostice concordă cu teologia generală a catarilor.[23]

În această carte, lisus le spune discipolilor săi că loan Botezătorul era, de fapt, un emisar al Satanei (stăpînul lumii materiale), trimis pentru a încerca să-i submineze misiunea de mîntuire. Textul, cu origini bogomile, nu era în întregime acceptat nici de toţi bogomilii, nici de toţi catarii. Numeroase secte catare aveau idei mai ortodoxe despre loan şi se pare chiar că bogomilii din Balcani îi marcau prin ritualuri ziua de 24 iunie.

Catarii arătau, în mod evident, o preţuire aparte *Evangheliei după loan,* pe care specialiştii o consideră a fi cea mai gnostică din Noul Testament, (în cercurile oculte se vorbeşte de mult despre o altă versiune, acum pierdută, *a. Evangheliei după loan,* care s-ar fi aflat în posesia catarilor, şi numeroşi ocultişti au cercetat zona Montsegur pentru a o găsi, dar în van[25].)

În mod cert, catarii aveau idei neortodoxe, poate confuze, despre loan Botezătorul. Dar exista vreun grăunte de adevăr în opinia lor cu privire la un

lisus bun şi un loan malefic? Probabil că nu, însă — aşa cum au sugerat numeroşi critici contemporani — este posibil ca relaţia dintre cei doi să nu fi fost chiar atît de bine definită cum cred majoritatea creştinilor.[26] Concepţia pe care o aveau catarii în acest sens era, probabil, o ilustrare la nivel fundamental a filozofiei lor de tip dualist: un membru al diadei este bun, iar celălalt rău. De aici se desprinde însă o concluzie logică: pentru catari, cei doi sînt opuşi, *dar egali.* Altfel spus, catarii îi considerau *rivali* — o opinie în dezacord total cu tradiţia creştină. Acest lucru sugerează că în zonă persistă din timpuri străvechi anumite dubii cu privire la presupusa susţinere acordată de loan Botezătorul misiunii lui lisus. La fel ca relaţia dintre lisus şi Magdalena, cea dintre lisus şi loan pare a fi fost percepută în regiune în chip cu totul diferit faţă de versiunea propovăduită de Biserică.

La nivel superficial, nu are rost să căutăm la catari o confirmare a preţuirii pe care i-o acordă mişcările eretice lui loan Botezătorul. Dar nu putem trece cu vederea un ordin major, care contribuie din plin la restabilirea echilibrului. Este vorba, desigur, despre Cavalerii Templieri, pentru care loan Botezătorul a fost dintotdeauna, în mod inexplicabil, ţinta unei devoţiuni fervente. Şi, aşa cum cruciada împotriva albigenzilor a lăsat urme adînci, persistente, asupra regiunii Languedoc, la fel se înalţă azi, în zone izolate ale aceluiaşi ţinut, castelele acestor enigmatici cavaleri ai trecutului.

Templierii au devenit în prezent un fel de laitmotiv ezoteric, aşa cum îşi pot da seama toţi cei care au citit romanele lui Umberto Eco; majoritatea istoricilor nu au astâzi nici un fel de scrupule în a privi cu suveran dispreţ tot ce aminteşte de aşa-zisele lor „secrete". Dat fiind însă că în toate misterele ce învăluie Prioria din Sion sînt implicaţi deopotrivă şi aceşti călugări războinici, nu se putea ca ei să nu constituie o parte integrantă a cercetărilor noastre.

O treime dintre proprietăţile deţinute odinioară de templieri în Europa se afla în Languedoc, ruinele castelelor şi ale fortăreţelor sporind astăzi frumuseţea sălbatică a regiunii. Una dintre cele mai pitoreşti legende locale susţine că, ori de cîte ori ziua de 13 octombrie cade într-o vineri (data şi ziua exterminării brutale a ordinului), lumini stranii apar printre ruine şi siluete întunecate pot fi văzute rnişcîndu-se în zonă. Din păcate, în zilele de vineri în care am fost noi acolo n-am văzut şi n-am auzit nimic, cu excepţia grohăitului alarrnant al porcilor mistreţi; povestea arată însă cît de profund sînt ancoraţi templierii în legendele locale.

Cavalerii deţin un loc aparte în memoria colectivă a regiunii — un loc cîtuşi de puţin negativ. Celebra cîntăreaţă de operă Emma , originară din Aveyron (în nordul provinciei Languedoc), scria în memoriile sale ca localnicii obişnuiesc să spună *lAtăftt* un băiat deosebit de inteligent sau de frumos că „este un adevărat fiu al templierilor".[27]

Principalele date referitoare la cavalerii templieri sînt simple.[28] Purtînd titulatura oficială Ordinul Cavalerilor Săraci ai Templului lui Solomon, organizaţia a fost înfiinţată în 1118 de nobilul francez Hugues de Payens pentru a escorta pelerinii în Ţara Sfîntă. Iniţial, timp de nouă ani, ordinul a cuprins doar nouă cavaleri, dar în scurt timp s-a extins, devenind o forţă redutabilă nu numai în Orientul Mijlociu, ci şi în Europa.

După recunoaşterea oficială a organizaţiei, Hugues de Payens a pornit spre Europa, solicitînd pămînturi şi bani din partea familiilor regale şi nobiliare, în 1129 a ajuns în Anglia şi a fondat primul centru templier de aici, pe locul în care se află astăzi staţia londoneză de metrou Holbom.

La fel ca toţi călugării, cavalerii depuseseră jurămînt de sărăcie, castitate şi supunere, dar trăiau în lumea materiala şi se angajaseră să ia spada în mîini la nevoie, împotriva duşmanilor lui Hristos, astfel că imaginea templierilor a devenit inseparabilă de cea a cruciadelor menite sâ-i alunge pe necredincioşi din Ierusalim şi să asigure supremaţia creştinilor în Ţara Sfîntă.

În 1128, la conciliul de la Troyes, templierii au fost recunoscuţi oficial ca ordin militar şi religios. Protagonistul aflat la originea acestui eveniment a fost Bernard de Clairvaux, conducătorul Ordinului Cistercian, canonizat mai tîrziu. Dar, după cum scria Bamber Gascoigne:

„Era agresiv, ofensiv... un politician viclean, lipsit de scrupule în metodele pe care le folosea pentru a-şi doborî adversarii".[29]

Bernard este cel care a scris Regulamentul Cavalerilor Templieri, pe baza celui al cistercienilor, iar unul dintre protejaţii săi, devenit între timp papa Inocenţiu al II-lea, a declarat în 1139 că, din acel moment, templierii nu vor mai răspunde decît în faţa suveranului pontif. Dezvoltîndu-se în paralel, între cele două ordine a existat un anumit grad de coordonare deliberată; de pildă, seniorul lui Hugues de Payens, contele de Champagne, i-a donat viitorului Sfînt Bernard pămînturile din Clairvaux, unde acesta şi-a construit apoi „imperiul" monastic. Semnificativ este si faptul că Andre de Montbard, unul dintre cei nouă cavaleri fondatori, era unchiul lui Bernard. Unii specialişti au sugerat că templierii şi cistercienii au acţionat împreuna, în conformitate cu un plan prestabilit, pentru a pune stăpînire pe creştinătate, dar stratagema lor nu a reuşit.

În perioada lor de glorie în Europa, prestigiul şi forţa financiară a templierilor erau aproape inimaginabile. Nu exista oraş mare în care ei să nu aibă o comunitate, aşa cum o demonstrează, de altfel, şi larga răspîndire a unor nume ca Temple Fortune şi Temple Bar (în Londra) sau Temple Meads (în Bristol). Dar, pe măsură ce „imperiul" lor se extindea, aroganţa tot mai

accentuată a ordinului a început să învenineze relaţiile dintre templieri şi autorităţi, atît laice, cît şi religioase.

Averea cavalerilor constituia, în parte, un rezultat al Regulamentului lor: noii membri erau obligaţi să cedeze ordinului toate proprietăţile pe care le deţineau; la acestea se adăugau masivele donaţii de pămînturi şi bani din partea unui mare număr de nobili şi capete încoronate, în scurt timp, vistieria templierilor s-a umplut cu vîrf şi îndesat, iar unul dintre motive a fost şi impresionanta abilitate financiară de care au dat dovadă liderii ordinului. Graţie acesteia, templierii au devenit primii bancheri internaţionali, ei hotărînd dobînzile percepute la orice credite. Nici nu exista o modalitate mai sigură de a-şi consolida puterea, în numai cîţiva ani, titlul lor de „cavaleri săraci" a rămas fără acoperire, chiar dacă membrii de rînd ăi ordinului nu dispuneau de nici un fel de averi.

Pe lîngă bogăţia colosală, templierii erau renumiţi şi pentru curajul şi abilitatea lor în luptă, duse uneori pînă la nesăbuinţă. Conduită lor în luptă era guvernată de reguli specifice; spre exemplu, le era interzis să se predea înainte ca şansele de a în-vinge să scadă sub una din trei şi, chiar în acest caz, aveau nevoie de acordul comandantului. Templierii erau, într-un fel, Serviciile Speciale ale vremii lor, o forţă de elită ce-1 avea pe Dumnezeu — dar şi banii — de partea ei.

In ciuda unor eforturi susţinute, Tara Sfîntâ a căzut treptat sub stăpînirea sarazinilor, astfel că, în 1291, ultimul teritoriu creştin, cetatea Acra[31], a ajuns în mîinile duşmanilor. Templierii nu mai Puteau face nimic altceva decît să revină în Europă şi să plănuiască o ulterioară recucerire; din păcate însă, motivaţia pentru o asemenea campanie în rîndul regilor care ar fi putut s-o finanţeze s-a erodat.

Principala raţiune de a fi a Cavalerilor Templieri dispăruse. Rămînînd fără „slujbă", dar la fel de bogaţi şi aroganţi, şi-au atras resentimente tot mai puternice, în primul rînd fiindcă erau scutiţi de taxe şi fiindcă nu datorau supunere decît papei şi numai lui.

Astfel, în 1307, inevitabilul sfîrşit s-a produs. Regele Franţei Filip cel Frumos, un monarh extrem de puternic, a pus la cale distrugerea templierilor de comun acord cu papa, pe care îl avea la degetul cel mic. în urma unor ordine secrete transmise reprezentanţilor regelui, templierii au fost arestaţi în ziua de vineri, 13 octombrie 1307, torturaţi şi apoi arşi pe rug.

Aceasta este povestea relatată de majoritatea surselor istorice. Ea lasă impresia că întregul ordin şi-a găsit sfîrşitul în acea zi cumplită de demult şi că templierii au dispărut efectiv de pe faţa pâmîntului, pentru totdeauna. Şi totuşi, adevărul este altul.

În primul rînd, puţini cavaleri au fost executaţi, deşi majoritatea celor capturaţi

au fost „luaţi la întrebări" — un eufemism convenabil pentru torturile înfiorătoare la care au fost supuşi. Cîţiva au ajuns pe rug, printre ei aflîndu-se şi Marele Maestru Jacques de Molay, ars în Ile de la Cite din Paris, sub zidurile Catedralei Notre-Dame. Dintre miile de membri ai ordinului, numai cei care au refuzat să recunoască acuzaţiile aduse şi cei care şi-au retractat mărturisirea au fost ucişi. Dar cît de reale au fost acele mărturisiri smulse cu fierul roşu? Şi ce anume era de aşteptat să recunoască templierii?

Relatările în acest sens sînt pitoreşti, în cel mai bun caz. în conformitate cu acestea, membrii ordinului ar fi venerat o pisică, s-ar fi dedat la orgii homosexuale ca parte a îndatoririlor cavalereşti sau s-ar fi închinat unui demon pe nume Baphomet şi/sau unui cap fără trunchi. De asemenea, au fost acuzaţi că au călcat şi au scuipat pe cruce, în cadrul ritualului de iniţiere. Toate acestea contravin flagrant, fireşte, ideii conform căreia erau luptători devotaţi ai lui lisus şi susţinători ai idealurilor creştine şi, cu cît erau torturaţi mai mult, cu atît această discrepanţă devenea mai clară.

Faptul nu este deloc surprinzător: cîte victime ale torturii au tăria de a strînge din dinţi şi a nu recunoaşte acuzaţiile aduse, folosind chiar cuvintele sugerate de torţionari? în acest caz însă, povestea are dedesubturi mai adînci. Pe de o parte, s-a spus că toate acuzaţiile aduse templierilor au fost scornite de cei care îi invidiau pentru bogăţia şi puterea lor şi care, în acest fel, i-au oferit regelui Franţei o ocazie perfectă de a ieşi din marasmul financiar in care se afla, confiscînd averea ordinului. Pe de altă parte, deşi acuzaţiile nu au fost, probabil, adevărate, există dovezi care atestă ca templierii erau implicaţi în ceva misterios şi poate chiar „întunecat", în sensul ocult al termenului. Desigur, cele două ipoteze nu se exclud reciproc.

Multă cerneală a curs în disputele cu privire la acuzaţiile aduse cavalerilor templieri şi la mărturisirile lor. Au fost ei vinovaţi de faptele pe care le-au recunoscut sau Inchiziţia a inventat „păcatele" dinainte şi apoi i-a torturat pînă ce a obţinut de la ei tot ce a vrut? (Unii cavaleri au mărturisit, de pildă, ca li s-a spus că lisus a fost un „fals profet".) Nimeni nu poate răspunde în mod cert la această întrebare.

Există însă o mărturisire care ar trebui să ne pună pe gînduri: cea a lui Fulk de Troyes, care a afirmat că i-a fost arătat un crucifix şi i s-a spus „să nu ai mare credinţă în acesta, fiindcă e prea tî-nâr".[32] Date fiind cunoştinţele sumare ale vremii în privinţa istoriei, este greu de crezut că această declaraţie enigmatică ar fi născocirea unui inchizitor.

Prioria din Sion pretinde că s-a aflat la originea Ordinului Cavalerilor Templieri; dacă aşa stau lucrurile, atunci acesta a fost unul dintre cele mai bine păstrate secrete ale istoriei. Şi totuşi se spune că ordinele au fost, de fapt, una şi aceeaşi organizaţie pînâ la schisma din 1188, după acest moment fiecare

urmîndu-şi calea proprie.[33] Este adevărat că fondarea Ordinului Templierilor pare a fi fost rodul unei conspiraţii. Logica firească ne conduce uşor la ideea că ar fi fost nevoie de mult mai mult decît nouă cavaleri pentru a apăra cohortele de pelerini care străbăteau Ţara Sfîntâ — şi mai ales pentru a face acest lucru timp de *nouă ani!* în plus, nu există dovezi care să ateste că templierii chiar au încercat în mod serios să îndeplinească o astfel de misiune, în scurt timp, cavalerii au devenit răsfăţaţii Europei, asaltaţi de privilegii şi onoruri disproportion de mari, comparativ cu meritele lor. Li s-a atribuit, de exemplu, o întreagă aripă din palatul regal din Ierusalim, unde se sflase înainte o moschee. Despre aceasta din urmă s-a spus, în mod greşit, că fusese construită pe fundaţia Templului lui Solomon, de la care provine, de altfel, numele templierilor.

Un alt mister al începuturilor lor se referă la o serie de dovezi ce sugerează că ordinul exista cu mult înainte de 1118, deşi motivul pentru care data a fost falsificată nu este cunoscut. Mulţi comentatori au presupus că prima atestare a fondării ordinului — înregistrata în scris de William of Tyre cu cincizeci de ani mai tîrziu decît evenimentul propriu-zis — a fost doar o mistificare.[34] (Deşi nutrea o ostilitate profundă faţă de templieri[35], se pare că William nu a făcut decît să relateze povestea aşa cum a înţeles-o el.) Dar, repetăm, ce anume se ascunde în spatele mistificării nu se ştie.

Hugues de Payens şi cei nouă tovarăşi ai săi, printre care şi contele de Provence[36], erau originari din regiunea Champange sau din Languedoc; şi se pare că ei au pornit spre Ţara Sfîntă cu o misiune foarte clară. Poate că, aşa cum s-a sugerat, căutau Chivotul Legii[37], vreo comoară străveche ori documente care i-ar fi putut conduce la el sau anumite cunoştinţe secrete, capabile să le confere puterea de a stăpîni oamenii şi bogăţiile acestora. Recent, în cartea *The Hiram Key,* Christopher Knight şi Robert Lomas au înaintat ipoteza că templierii au căutat — şi au găsit — o serie de documente provenind din aceeaşi sursă ca *Manuscrisele de la Marea Moartă.* Oricît de incitantă este această sugestie, nu există dovezi care să o confirme şi, aşa cum vom vedea, întreaga problemă a provenienţei manuscriselor este marcată de interpretări greşite şi de supoziţii. Există însă probe care demonstrează că, în călătoriile lor, templierii au acumulat noi cunoştinţe de la arabi şi de la alte popoare.

Din punctul nostru de vedere, unul dintre cele mai fascinante aspecte referitoare la templieri este veneraţia lor neobişnuit de profundă pentru loan Botezătorul, care pare a avea pentru ei o importanţă mult mai mare decît a unui sfînt patron obişnuit. Prioria din Sion — odinioară, pare-se, corp comun cu templierii — le atribuie Marilor săi Maeştri numele de loan, probabil în amintirea Botezătorului. Şi totuşi, nici unul dintre documentele lor oficiale nu

precizează motivul acestui devotament; preferinţa lor pentru loan Botezătorul este explicată în mod obişnuit prin faptul că a fost învăţătorul lui lisus. Unii au sugerat chiar că acel cap retezat pe care au fost acuzaţi că-1 venerează i-ar fi aparţinut însuşi Botezătorului.[38] Dar adoraţia pentru un astfel de totem presupune, în orice caz, că templierii nu erau doar nişte simpli cavaleri creştini.

De altfel, o mare parte din simbolismul lor aparent ortodox ascunde aluzii directe la loan. Mielul lui Dumnezeu, de pildă, era una dintre cele mai importante imagini ale templierilor. Pentru majoritatea creştinilor, sintagma îl desemnează pe lisus, Botezătorul însuşi spunînd: „Iată Mielul lui Dumnezeu"; în multe regiuni însă, de exemplu în zona West Country din Anglia, acest simbol face referire la *loan,* iar pentru templieri se pare că el avea aceeaşi semnificaţie. Mielul lui Dumnezeu a devenit unul dintre sigiliile oficiale ale ordinului, fiind specific ramurii active în sudul Franţei. Un indiciu că veneraţia cavalerilor pentru loan Botezătorul nu era doar un omagiu adus sfîntului lor patron, ci că ascunde ceva cu mult mai radical poate fi întîlnit într-o lucrare a unui preot pe nume Lambert de St Omer. Lambert era înrudit cu unul dintre cei nouă fondatori ai ordinului, şi anume cu numărul doi în ierarhie după Hugues de Payens, Godefroi de St Omer. în *The Hiram Key,* autorii reproduc o ilustraţie ce înfăţişează ideea lui Lambert cu privire la „Ierusalimul ceresc" şi menţionează pe marginea ei:

„... In mod aparent, sugerează ca fondatorul (Ierusalimului ceresc) ar fi loan Botezătorul, în acest document aşa-zis creştin nu exista nici o menţiune despre lisus".[39]

La fel ca în cazul simbolismului din picturile lui Leonardo da Vinci, implicaţia este clară: loan Botezătorul este important ca personaj în sine, nu doar pentru rolul său de precursor al lui lisus.

La doi ani după arestarea în masă a templierilor, în timp ce cavalerii erau încă judecaţi, vizionarul şi ocultistul catalan Ramon Lull (1232—circa 1316), anterior un susţinător fervent al ordinului, a scris că procesul a dezvăluit „pericole pentru barca Sfîntului Petru", adăugînd că:

„Exista, probabil, printre creştini multe secrete, dintre care unul (anume) poate duce la o incredibila revelaţie, exact ca aceea apăruta de la templieri... O asemenea publica şi manifesta infamie poate pune în pericol barca Sfîntului Petru".[40]

Lull pare a se referi nu numai la ameninţarea pe care dezvaluirile despre templieri o constituiau pentru Biserică, ci şi la alte secrete, de aceeaşi amploare. El dă impresia că acceptă acuzaţiile aduse ordinului; la urma urmei, probabil că ar fi fost imprudent din lui să le conteste.

Ar fi oare posibil ca provincia Languedoc, odinioară ţinutul cu cea mai mare concentrare a templierilor din întreaga Europă, să ascundă indicii relevante despre acest ordin? Posibil, dat fiind că este vorba despre o regiune cu o memorie foarte bună şi cu un adevărat dispreţ pentru convenţional.

Aşa cum am văzut, catarii şi templierii s-au dezvoltat aici concomitent, dar, ţinînd seama de ceea ce se ştie despre valorile lor relative, s-ar părea că aceste grupări se situau pe poziţii divergente. Simbolul templierilor — o cruce roşie pe fond alb — este adesea confundat cu cel al cruciaţilor obişnuiţi. Există însă numeroase elemente care sugerează că templierii erau, dacă nu susţinători activi, cel puţin simpatizanţi ai „ereticilor" din munţi şi în mod cert s-au remarcat prin absenţa din cruciada albigenzilor. într-adevăr, ţinta principală a cavalerilor în acea epocă era Ţara Sfîntâ şi, în plus, mulţi făceau parte din aceleaşi familii ca cea mai mare parte a catarilor, dar poate că nici unul dintre aceste motive nu explică în totalitate lipsa lor de implicare în anihilarea catarilor.

Dar care erau interesele şi forţele motrice reale ale templierilor? Au fost ei doar nişte simpli călugări războinici, aşa cum pretindeau, sau planurile şi acţiunile lor au avut o dimensiune ocultă?

CAPITOLUL 5
Păstrătorii Graalului

Poziţia oficială standard este aceea că între templieri şi termenul „ocult" nu poate fi în nici un caz pus semnul egal; majoritatea istoricilor afirmă că ei erau, într-adevăr, doar simpli călugări luptători şi că orice sugestie că ar fi avut preocupări ezoterice, chiar şi vagi, este rezultatul unei imaginaţii hiperactive sau al unor cercetări superficiale. Dat fiind că aceasta este opinia general acceptată, cei care doresc să studieze această latură „întunecată" a ordinului nu îndrăznesc s-o facă pe faţă, de teamă că-şi vor pierde reputaţia (şi finanţarea academică). Prin urmare, aceste cercetări sînt ori evitate, ori niciodată publicate. (Există mai mulţi istorici de seamă care recunosc, în particular, că latura ezoterică a templierilor nu poate fi ignorată, însă nu ar declara-o niciodată în public.)

Ca urmare a acestei atitudini, o serie de situri importante ale templierilor nu au fost corespunzător studiate. Noi am constatat că regiunea care a avut cel mai mult de suferit — incredibil de mult, am spune — din acest motiv este Languedoc-Roussillon. Lăsînd la o parte Ţara Sfîntă, acesta a fost „căminul" Cavalerilor Templieri; Peste 30 de

procente din totalul european al fortâreţelor şi al citadelelor ordinului s-au aflat în această zonă restrînsă. Şi totuşi lucrările arheologice desfăşurate aici sînt aproape inexistente, unele situri esenţiale nefiind niciodată studiate.

Din fericire, tendinţa oficială este contrabalansată de numeroşi cercetători particulari care nutresc un interes deosebit pentru aceşti misterioşi cavaleri şi mulţi localnici consideră că este de datoria lor să protejeze vechile situri ale templierilor. Există, de asemenea, o serie de organizaţii de profil particulare, precum Centrul pentru Studii şi Cercetări asupra Templierilor, condus de Georges Kiess din Esperaza (Aude), care i-au depăşit cu mult pe specialiştii acreditaţi. Descoperirile acestor entuziaşti — rezultate atît în urma studierii siturilor, cît şi a numeroaselor documente ce zăceau neatinse în arhivele locale — sînt impresionante, mai ales dacă ţinem seama de lipsa fondurilor şi de frustrarea stîrnită de apatia istoricilor şi a arhivarilor profesionişti.

Un asemenea grup de cercetare este Abraxas, condus de expatriata britanică Nicole Dawe şi de texanul Charles Bywaters din staţiunea Rennes-les-Bains, în Aude. Studiile lor, coroborate cu rezultatele obţinute de alte organizaţii similare, au permis rescrierea efectivă a istoriei templierilor. Străduindu-se să facă faţă pasivităţii oficiale, dar şi entuziasmului exagerat al vînătorilor de „comori" — care constituie o ameninţare considerabilă pentru integritatea siturilor —, Nicole şi Charles au descoperit cîteva situri majore ale templierilor care nu au fost vreodată atinse de arheologi. Pînă în momentul de faţă doar o mică parte a rezultatelor obţinute de ei au fost publicate, dar cei doi plănuiesc să remedieze această situaţie în scurt timp.

Prin urmare, pentru a afla mai multe despre trecutul templierilor în „ereticul" Languedoc-Roussillon, nu ne-am adresat autorităţilor, ci am apelat la Nicole şi Charles.În apartamentul lui Charles de pe strada principală (şi singura, de altfel) din Rennes-les-Bains, am început prin a-i întreba despre posibila conexiune între templieri şi catari. Răspunsul lor a fost ferm: există legaturi clare între cele două grupări, legături ce depăşesc simplele relaţii de rudenie şi care au fost sistematic ignorate de istorici. De exemplu, chiar şi în cele mai intense momente ale cruciadei împotriva albigenzilor, unii cavaleri i-au adăpostit pe catarii fugari şi se cunosc cazuri documentate în care templierii care au luptat activ alături de catari, împotriva cruciaţilor, au primit sprijin din partea ordinului.

Aşa cum preciza Nicole:

„Nu trebuie decît să treci în revistă numele catarilor din evidenţele Inchiziţiei şi numele templierilor din acea perioada şi vei vedea că multe sînt identice. Mai mult decît atît, este cert că în unele situri ale cavalerilor, catarii

au găsit adăpost şi chiar au fost îngropaţi în pâmînt sfînt.

Unii au oferit o explicaţie cinică a acestui fapt: şi anume că, pentru a deveni membri mireni ai ordinului, oamenii şi-au cedat acestuia proprietăţile. Noi am găsit însă dovezi despre catari care au apelat la templieri după ce au rămas fără nici un fel de mijloace materiale şi nu numai că au fost primiţi şi li s-a oferit adăpost, dar au fost îngropaţi pe proprietăţile ordinului cînd au murit. In unele cazuri, cavalerii au făcut tot ce-au putut pentru a se asigura că familiile catarilor — sau urmaşii lor — şi-au primit pămînturile înapoi".[1]

Charles a continuat:

„într-o anumita regiune, mai cu seama, templierii au permis fără dubii iniţierea unor acţiuni ostile pornite de pe teritoriul lor. Cavalerii catari luau parte la lupte şi apoi se retrâgeau pe proprietăţile templierilor. Există documente clare în acest sens".

Nouă ni s-a părut extrem de semnificativ faptul că, deşi unele dintre acuzaţiile aduse ordinului au fost în mod cert trucate, singurul element care nu a fost folosit ca dovadă împotriva lui a fost relaţia sa strînsâ cu catarii. Iar faptul că Inchiziţia avea deplină cunoştinţă despre această relaţie este atestat de dezgroparea catarilor înmormîntaţi în pămînturile templierilor, pentru a li se arde trupurile ca un avertisment la adresa celor care ar mai fi avut idei eretice, chiar şi la peste treizeci de ani de la sfîrşitul cruciadei. (Şi, ţinînd seama că templierii au fost torturaţi de Inchiziţie, dacă exista cineva care să ştie despre conexiunile lor cu catarii, reprezentanţii ei erau aceia.) Cu siguranţă că altceva era la mijloc, poate ceva cunoscut suveranului francez şi considerat atît de periculos dacă ar fi ajuns la urechile publicului, încît nimeni nu a scos nici o vorbă.

De fapt, pe parcursul cercetărilor noastre privind Ordinul Cavalerilor Templieri am avut tot timpul senzaţia — *bizară,* dar din ce în ce mai concretă — că dincolo de paravanul istoriei oficiale se ascunde un secret monumental. Oare nu cumva şi templierii, şi catarii deţineau nişte informaţii potenţial explozive? Oare acesta să fi fost şi motivul real pentru care Filip cel Frumos a pus la cale o campanie atît de bine planificată împotriva lor?

Dar nu toţi templierii au pierit în acea zi nefastă de vineri, treisprezece. Mulţi au fost lăsaţi în viaţă şi s-au reorganizat sub un alt nume, două ţâri mai cu seamă oferindu-le adăpost cavalerilor fugari: Scoţia şi Portugalia, (în aceasta din urmă, au devenit cunoscuţi sub numele Cavalerii lui Hristos.) De la Charles şi Nicole am aflat că regiunea Languedoc a constituit o excepţie de la „tiparul" general al persecuţiilor. Roussillon, partea de est a regiunii, se afla sub protecţia regatului spaniol al Aragonului, cu toate că zonele de nord, inclusiv Carcassonne, erau teritorii franceze. Templierii din Roussillon au fost arestaţi şi judecaţi, dar au fost găsiţi nevinovaţi şi, cînd papa a desfiinţat oficial

ordinul, ei s-au alăturat altor confrerii similare ori s-au mulţumit să-şi trăiască restul zilelor pe propriile domenii.

Aşa cum au sugerat mai mulţi comentatori[2], Ordinul Templierilor a supravieţuit tentativei de distrugere şi există încă şi astăzi, deşi dovezile atestă că a suferit numeroase scindări, diverse organizaţii pretinzînd că sînt descendente directe ale ordinului iniţial.

Dacă templierii ascundeau într-adevăr ceva — un secret pe care regele Franţei îl considera atît de periculos încît a luat măsuri drastice împotriva lor —, ce anume era acest ceva? Cine s-a folosit de cine, papa sau regele Filip? Indiferent din ce unghi am privi această istorie, tot pare a lipsi o verigă esenţială.

Să presupunem că acest element eluziv avea legătură cu Prioria din Sion. Aşa cum am văzut deja, există date care sugerează existenţa unei entităţi obscure implicate în însăşi formarea ordinului, entitate care pare să fi regizat toate mişcările sale ulterioare. Nicole şi Charles sînt convinşi *că* în structurile de conducere funcţiona un nucleu de iniţiaţi, premergător datei oficiale de fondare a templierilor. Ei susţin chiar că întreaga mişcare a fost creata pentru a-i oferi acestui nucleu o faţadă publică, necesara o dată cu sosirea europenilor în Ţara Sfîntâ.

Există şi alţi cercetători care au ajuns la aceeaşi concluzie. Iată ce scrie francezul Jeân Robin (pe baza cercetărilor efectuate de Georges Cagger):

„Ordinul Templului era, într-adevâr, constituit din şapte cercuri «exterioare», dedicate misterelor minore, şi din trei cercuri «interioare», corespunzătoare iniţierii în marile mistere. Iar «nucleul» era compus din acei şaptezeci de templieri «interogaţi» de Clement al V-lea (după arestările din 1307)".[3]

În mod similar, în cartea *The Sign and The Seal,* autorul britanic Graham Hancock scrie:

„... Cercetările pe care le-am efectuat în ceea ce priveşte credinţele şi acţiunile acestui grup straniu de călugări războinici m-au convins că aceştia deţineau cunoştinţe despre o tradiţie extrem de străveche".[4]

Dat fiind că templierii erau, în esenţă, o şcoală a misterelor — altfel spus, aveau o ierarhie bazată pe iniţiere şi discreţie — existenţa unui asemenea nucleu era perfect posibilă. Este deci plauzibil ca un membru de rînd să aibă atît cunoştinţe mult mai reduse decît superiorii săi, cît şi convingeri diferite de ale acestora. Probabil că majoritatea membrilor erau, într-adevâr, doar nişte simpli călugări războinici, dar situaţia era cu totul alta în privinţa nucleului central. Acesta din urmă pare a fi avut menirea de a aprofunda studiile ezoterice şi religioase. Fiind implicaţi în aspectele oculte ale lumii islamice şi iudaice, poate că acesta era unul dintre motivele secretomaniei lor. Templierii căutau, de altfel, să desluşească tainele

universului prin orice metode şi oriunde bănuiau că acestea s-ar putea ascunde, iar pe parcursul acestor peregrinări geografice şi intelectuale, au ajuns să tolereze — şi poate chiar să adopte — o serie de convingeri neortodoxe. în acele vremuri era nevoie de o motivaţie puternică pentru a căuta cunoaşterea cu orice preţ, şi templierii, firi extrem de practice, nu erau interesaţi de cercetare doar de dragul cercetării. Cînd perseverau într-un anumit domeniu de studiu, aveau un motiv cît se poate de serios Şi, ca urmare, ne-au lăsat o serie de indicii care sugerează ce anume era important pentru ei.

Unul dintre aceste indicii este gama de obsesii ale lui Bernard de Clairvaux, una dintre primele lor eminenţe cenuşii. Acest prelat cultivat şi orgolios îi era în aparenţă total devotat Fecioarei Maria, aşa cum o demonstrează multe dintre predicile sale. Se pare însă că nu Fecioara era adevăratul obiect al adoraţiei sale spirituale. Mai exista pentru el o altă Maria, a cărei identitate reală este sugerată de că Bernard de Clairvaux avea o pasiune pentru Madonele negre.[5] De asemenea, a scris aproape nouăzeci de predici pe marginea *Cîntării Clntărilor* şi a susţinut de la amvon mult mai multe, făcînd o legătură clară între „Mireasă" şi Maria din Betania[6] care, pe atunci, era considerată una şi aceeaşi persoană cvi Maria Magdalena.

„Neagră sînt, dar frumoasă", spune iubita — o fraza care sugerează clar existenţa unei relaţii între *Cîntarea Cîntărilor* şi cultul Madonei negre, faţa de care Bernard (născut într-un centru reprezentativ pentru acest cult, Fontaines, lîngă Dijon) nutrea un devotament profund. Prelatul a afirmat ca sursa lui de inspiraţie spirituala a apărut în copilărie, cînd a primit trei stropi din laptele miraculos scurs din sînul Madonei negre de la Châtillon. Specialiştii presupun că aceasta este o referinţă cifrată la iniţierea sa în cultul respectiv.[7] Iar cînd şi-a lansat chemarea la a doua cruciadă în Ţara Sfîntâ, Bernard de Clairvaux a ales s-o facă de la Vezelay, oraş reprezentativ pentru cultul Mariei Magdalena.

Se pare deci că aparenta sa veneraţie pentru Fecioara Maria era doar un paravan în spatele căruia se ascundea pasiunea pentru Magdalena, deşi cele doua nu se exclud reciproc. Dar în Regulamentul Templierilor, Bernard le-a impus cavalerilor săi „supunere faţă de Betania, castelul Mariei şi al Martei"[9], această pasiune a sa fiind apoi transmisă ordinului. Chiar şi în clipele în care îşi aşteptau moartea, cavalerii întemniţaţi alături de Marele Maestru Jacques de Molay în carcerele fortâreţei Chinon au compus o rugăciune către *Notre Dame* („Doamna noastră"), în care îl reaminteau pe Sfîntul Bernard ca fondator al religiei Sfintei Fecioare Maria.Date fiind însă restul probelor, este posibil ca şi aceasta să fie o referire cifrată la cultul Magdalenei.

Semnificativ este şi faptul că templierii le jurau credinţă „lui Dumnezeu şi Doamnei Noastre" — sau adesea „lui Dumnezeu şi Binecuvîntatei Maria".[11]

Se pare însă că „Doamna Noastră" din legâmînt nu era Fecioara Maria, opinie accentuată de cuvintele rugăciunii lor de iertare a păcatelor: „Mă rog ca Dumnezeu să-ţi ierte păcatele aşa cum i le-a iertat Sfintei Maria Magdalena şi tîlharului de pe cruce".[12] Acest lucru demonstrează importanţa pe care o deţinea Magdalena pentru templieri. (Este demn de remarcat că, în timpul captivităţii cavalerilor din Roussillon, condiţiile în care erau întemniţaţi au fost înrăutăţite în mod deliberat — la ordinele papei — *de ziua Sfintei Măria Magdalena.*[13] Să ne amintim că masacrul de la Beziers a avut loc în aceeaşi zi, pentru a evidenţia natura „ereziei" pedepsite.)

De fapt, templierii erau preocupaţi de conceptul general de Feminin — o idee ce pare a distona profund cu imaginea lor de războinici. Totuşi, Charles şi Nicole au descoperit că din *Ordinul Templului făceau parte şi femei,* în primii ani de existenţă, numeroase femei au depus jurâmîntul de credinţă, deşi rămîneau apoi membre mirene ale ordinului. Nu există nicăieri indicii care să sugereze existenţa unei enclave secrete de războinice în interiorul Templului, dar, aşa cum scriu Michael Baigent şi Richard Leigh în *The Temple and the Lodge* (1989):

„... O relatare din Anglia sfîrşitului de secol doisprezece aminteşte despre o femeie care a fost primită în Templu ca Soră, ceea ce sugerează clar existenţa unei aripi feminine în interiorul ordinului sau alipite la acesta. Dar nu s-au găsit nici un fel de date suplimentare în acest sens. Chiar şi informaţiile de acest tip conţinute în arhivele Inchiziţiei au dispărut de mult sau au fost distruse".[14]

În studiul lor aprofundat asupra documentelor ordinului, Nicole şi Charles adoptă un ton mai ferm:

„Dacă ne întoarcem la documentele din secolul al XII-lea, găsim numeroase elemente care atestă că femeile au fost primite în cadrul ordinului, cu certitudine în primul secol de existenţă a acestuia. Toţi cei care erau acceptaţi depuneau jurâmînt de «cedare către Ordinul Templului a casei, a pâmînturilor, a trupului şi a sufletului meu». La sfîrşitul acestor documente se află deopotrivă nume de femei şi de bărbaţi, adesea întîlnindu-se cupluri; prin urmare, şi femeile trebuie să fi depus jurâmîntul. Documentele de acest tip se găsesc în principal în această zonă (Languedoc) şi exista numeroase exemple care sugerează că din ordin trebuie sa fi făcut parte, la un moment dat, un număr mare de femei".

Charles şi Nicole precizează că mai tîrziu regulamentul a fost Codificat, interzicîndu-se cu desăvîrşire prezenta femeilor — fapt care demonstrează că, pînă în acel moment, situaţia fusese alta.

Cînd ne-am exprimat surprinderea că acest lucru nu este mai bine cunoscut şi că, excepţie făcînd unele aluzii vagi, implicarea femeilor nu este

menţionată în lucrările despre templieri, Charles ne-a spus:

„Uneori am impresia ca, în mare parte, aceste menţiuni au fost trecute cu vederea în mod intenţionat. In cărţi nu găseşti decît aceleaşi informaţii redundante, repetate iar şi iar. Există doua explicaţii posibile: ori toţi aceşti oameni sînt orbi, ori — dintr-un motiv anume — evita să acorde atenţie acestor date. Dacă eşti cercetător — ceea ce se presupune că sînt aceşti oameni -, adevărul ar trebui sâ-ţi sară în ochi. Şi totuşi, este ignorat".

Este însă remarcabil că lovitura de forţă din 13 octombrie 1307 a fost atît de puţin sîngeroasâ. Pe întregul teritoriu al Franţei, se-neşalii regelui au deschis ordinele sigilate prin care li se cerea să strîngă suficiente trupe pentru a-i aresta pe cei mai bine pregătiţi luptători ai creştinătăţii — ca şi cum unui şef de post oarecare i-ar reveni sarcina de a-i captura pe membrii Forţelor Speciale cantonaţi în zonă. Şi majoritatea templierilor din Franţa par a se fi dus asemenea mieilor la tăiere. Ni se pare straniu că nici un cavaler nu a solicitat ajutoare din afara ţării.

Semnificativ este faptul că unii cavaleri, inclusiv trezorierul ordinului, au reuşit să scape într-un mod care sugerează că ar fi fost înştiinţaţi despre ceea ce li se pregăteşte.[15] în plus, celebra flotă a templierilor, cu baza în Franţa, pare să se fi volatilizat în momentele respective. In arhivele regale referitoare la bunurile şi posesiunile confiscate de la aceştia nu este menţionată nici măcar o corabie. Ce s-a întîmplat cu flota? Nu se poate să fi dispărut pur şi simplu.

Nucleul de iniţiaţi ai ordinului a depus eforturi considerabile pentru a-şi păstra secretele neatinse. Hugh Schonfield[16], un reputat specialist în problemele Noului Testament, a demonstrat că templierii utilizau un cod numit cifrul Atbash. Faptul este remarcabil, deoarece codul a fost folosit şi de autorii unora dintre Manuscrisele *de la Marea Moarta,* cu cel puţin *o mie de ani* înainte de fondarea Ordinului Templului. Acest lucru dovedeşte — cel puţin — că templierii erau maeştri în a-şi păstra secretele în cele mai ingenioase moduri şi că informaţiile lor proveneau din surse ezoterice, îndepărtate în timp. Schonfield arată că, dacă acest cod este aplicat asupra numelui misteriosului cap fără trup pe care se spune că îl venerau cavalerii — Baphomet — se obţine cuvîntul din limba greacă *sophia. Graham.* Hancock scrie în *The Sign and the Seal* că *sophia* „nu înseamnă nimic altceva decît «înţelepciune»"[17], în realitate însă, înseamnă mult mai mult, iar semnificaţia sa aruncă o nouă lumină asupra raţiunii de a exista a templierilor.

Numită simplu „înţelepciune", *Chokmah* în ebraică, Sophia — o figură feminină prezentă în Vechiul Testament, îndeosebi în *Cartea Proverbelor* — le-a dat multe bătăi de cap criticilor creştini şi evrei deopotrivă, fiindcă este înfăţişată ca parteneră a lui Dumnezeu. Ea este cea care exercită o

influenţă asupra lui şi chiar îl sfătuieşte.[18]

Sophia era, de asemenea, un personaj central în cosmologia gnostică; în textul de la Nag Hammadi intitulat *Pistis Sophia,* este strîns asociată cu Măria Magdalena. Şi, sub numele *Chokmah,* este cheia interpretării gnostice a Cabalei (sistemul ocult care a stat la baza magiei medievale şi renascentiste). Pentru gnostici, ea era zeiţa elenă Atena şi Isis din mitologia egipteană, numită uneori chiar Sophia[19].

Luat ca atare, modul în care templierii utilizau termenul Sophia — încifrat în Baphomet — nu demonstrează, fireşte, o veneraţie deosebită a femininului; poate că, pur şi simplu, preţuiau căutarea înţelepciunii. Există însă numeroase alte indicii că acest element era integrat într-o obsesie profunda pentru principiul feminin, specifică atît templierilor, cît şi altor grupări ezoterice.

Un fin cunoscător al tradiţiilor ordinului, cercetătorul scoţian Niven Sinclair, ne-a declarat: „Templierii nutreau o credinţă profundă în latura feminină"[20]. El nu are dubii în această privinţă şi nici nu consideră asta ceva ieşit din comun.

Cavalerii îşi construiau bisericile în formă circulară, fiindcă aşa credeau ei că fusese Templul lui Solomon. Este posibil ca acest lucru să fi simbolizat ideea unui univers sferic, dar rnai degrabă credem că era o ilustrare a *femininului.* Cercurile şi ciclurile au fost dintotdeauna asociate cu zeiţele şi cu tot ceea ce îi aparţine sexului feminin, atît la nivel biologic, cît şi ezoteric. Este un simbol arhetipal prezent la toate civilizaţiile: mormintele preistorice erau circulare deoarece reprezentau pîntecele pămîntului, căruia răposatul avea să renască sub formă de spirit. Iar rotunjimea abdomenului însărcinat este familiară tuturor, la fel ca simbolul fazei „mamă" a zeiţei, Luna plina.

Indiferent care ar fi semnificaţia exactă a sfericităţii pentru templieri, în mod cert nu are nimic de-a face cu *masculinul.* Iar după desfiinţarea ordinului, Biserica a declarat eretică structura circulară a bisericilor.[21] Dar, aşa cum am văzut, biserica franceză din Londra (Notre Dame de France) are o formă rotundă, aspect subliniat şi repetat de numeroase motive decorative, atît în interior, cît şi în exterior.

Prin urmare, putem spune că templierii deţineau o serie de cunoştinţe eretice şi exotice. Dar le-au dobîndit ei oare din întîmplare sau le-au căutat în mod deliberat'? Dovezile par a înclina către cea de-a doua ipoteză: au pornit în căutarea anumitor secrete şi, odată aflaţi în posesia lor, au putut alege să le împărtăşească lumii întregi sau să le păstreze pentru ei. Multe dintre acestea le-au rămas cunoscute numai lor, dar cavalerii au lăsat în urmă o serie de indicii codificate, unele chiar săpate în piatră.

Cavalerii templieri au constituit forţa motrice care a stat la baza construirii marilor catedrale gotice, în prim-plan fiind cea de la Chartres. în

calitatea lor de „motor" al dezvoltării în principalele centre europene de cultură, ei au iniţiat formarea breslelor meşteşugăreşti, printre care şi cea a pietrarilor; aceştia au devenit membri mireni ai ordinului, beneficiind de toate avantajele inerente, precum scutirile de taxe.[22]

în întreaga istorie a marilor catedrale, straniul simbolism al structurii şi al decoraţiunii lor a constituit o enigmă pentru specialiştii din numeroase domenii. Abia de curînd a fost recunoscută semnificaţia lui reală — aceea de codificare a cunoştinţelor ezoterice deţinute de templieri. Referindu-se la arhitectura sacră a vechilor egipteni, Graham Hancock notează că: „în Europa a fost egalată doar de marile catedrale gotice ale Evului Mediu, precum cea de la Chartres"; autorul se întreabă totodată: „Să fie o simplă întîmplare?" şi continuă:

„Am bănuit de mult ca exista o relaţie între cele două şi că templierii, graţie descoperirilor făcute în timpul cruciadelor, au constituit poate veriga lipsă în reţeaua de transmitere a cunoştinţelor arhitecturale secrete... Sfîntul Bernard, patronul templierilor, 1-a definit pe Dumnezeu ca «lungime, lăţime, înălţime şi profunzime» — o descriere uluitoare pentru un creştin. De asemenea, nu pot să ignor faptul că templierii înşişi au fost arhitecţi şi constructori de seamă sau că Ordinul Cistercian, căruia îi aparţinuse viitorul Sfînt Bernard, excelase şi el în acest domeniu".[23]

Structura catedralelor era astfel proiectată, încît să ţină seama — *să ilustreze* — principiile geometriei sacre[24]. Acestea sugerează că proporţiile geometrice în sine sînt un element al armoniei divine şi că unele proporţii au un caracter „mai divin" decît altele. Astfel este subliniată afirmaţia lui Pitagora că „numărul este totul" şi conceptul ermetic care susţine că matematica este codul prin care zeii îi vorbesc omului. Printre reprezentanţii de seamă ai acestei arhitecturi ezoterice au fost artiştii renascentişti, pentru care „numărul de aur" — pentru ei proporţia perfectă — era un veritabil panaceu, însă nu la această idee se reducea filozofia lor, geometria sacră deţinînd un loc privilegiat în întreaga lor activitate intelectuală. Desenele lui Leonardo, fie că reprezintă fiinţe umane sau maşinării, flori sau valuri, ilustrează convingerea artistului că proporţiile în natură au o semnificaţie şi o armonie a lor; unul dintre cele mai cunoscute desene ale sale, *Omul Vitruvian,* este o întruchipare perfectă a numărului de aur.

Legendarul Templu al lui Solomon constituia, pentru templieri şi, mai tîrziu, pentru francmasoni, cel mai strălucit exemplu al geometriei sacre. Era nu doar o supremă încîntare pentru ochii tuturor muritorilor, ci depăşea puterea de absorbţie a celor cinci simţuri. Era menit să rezoneze, într-un mod unic, transcendental, cu însăşi armonia sferelor celeste, lungimea şi lăţimea,

înălţimea şi adîncimea lui respectînd strict proporţiile preferate de univers. Templul lui Solomon era, dacă putem spune aşa, însuşi sufletul lui Dumnezeu întrupat în piatră.

In prezent, numeroşi vizitatori sînt nedumeriţi de caracterul evident astrologie al decoraţiunilor din piatră ale vechilor catedrale. Desigur, am putea crede că simbolul zodiacal al Berbecului scul-Ptat deasupra intrării principale a unui venerabil locaş de cult nu e altceva decît o aberaţie, un capriciu al unui zidar oarecare. Şi totuşi, ue nenumărate ori, în diverse catedrale, asemenea indicii apar la loc vizibil — şi niciodată la întîmplare.

Toată această simbolistică a catedralelor reflecta, pentru iniţiaţii vremii, străvechiul adagiu ermetic *Aşa ca sus, la fel şi jos.* Se consideră că expresia provine din *Tableta de Smarald* a lui Hermes Trismegistul, legendarul mag egiptean, dar este posibil ca originile ei să fie mult mai vechi. Semnificaţia este simplă: tot ce există pe pămînt are un corespondent în ceruri şi viceversa — un principiu pe care Platon 1-a concretizat în conceptul de *Ideal,* în conformitate cu acesta, toate lucrurile şi fiinţele, de la o simplă lingură pînă la om, sînt doar versiuni ale idealului lor, ideal ce există într-un fel de dimensiune alternativă a „tiparelor" perfecte. Magicienii — sau magii — mergeau chiar mai departe, considerînd că fiece gînd şi fiece acţiune are o replica în alt plan şi că ambele dimensiuni se influenţează reciproc în mod absolut. Acest concept a dus la ideea universurilor paralele din ştiinţa contemporană. Astfel, poveştile anticilor despre zeii caracterizaţi de gelozii mărunte şi obsesii adesea sordide erau considerate reprezentative din punct de vedere arhetipal pentru specia umană. Anticii nu considerau că există vreo discrepanţă între supunerea în faţa olimpianului Zeus şi credinţa că măreţul zeu adopta uneori înfăţişarea unui animal pentru a seduce o pâmînteancă. Era de aşteptat ca zeii să se comporte asemenea oamenilor, dar la fel de valabilă era şi reciproca: ideea — considerată „eretică" de evrei şi de creştini — că omul putea deveni la rîndul lui zeu.

Nici una dintre ideile de mai sus nu le erau necunoscute templierilor. Arhitectura catedralelor sugerează că atît constructorii, cît şi cavalerii care finanţau lucrările erau familiarizaţi cu principiile ermetice.[26] Templierii mai cu seamă preţuiau *aplicaţiile: practice* ale oricăror cunoştinţe ezoterice. Pentru ei, încifrarea unor mesaje secrete chiar în piatra catedralelor era mai mult decît o fantezie la modă. Aşa cum precizează Baigent şi Leigh în *The Temple and the Lodge, „...* Dumnezeu i-a învăţat modul de punere în practică a geometriei sacre prin intermediul arhitecturii"[27]. Şi iată-ne încă o dată direcţionaţi către Templul lui Solomon.

Fiul regelui David, eroul legendar al Vechiului Testament, Solomon a construit un templu de o frumuseţe nemaiîntîlnită, folosind cele mai frumoase şi mai

scumpe materiale. Marmură şi pietre preţioase, lemn înmiresmat şi cele mai fine ţesături au fost utilizate pentru crearea unui templu în care simţurile credincioşilor să fie desfătate, iar Dumnezeu însuşi să se simtă ca acasă. În centrul lui se afla Sfînta Sfintelor, locul în care marele preot putea comunica direct cu Atotputernicul prin intermediul unui instrument misterios — Chivotul Legii. Acest dispozitiv „temperamental" era renumit atît pentru binecuvîntările pe care le revarsă asupra drept-credincioşilor, cît şi pentru nimicirea răufăcătorilor şi a celor cărora nu li se spusese cum să combată efectele funestei sale prezenţe. Conform unor ipoteze, templierilor li s-a părut, probabil, că aceasta ar putea fi arma ideală, aşa că au pornit în căutarea ei.

Dar poate că unele indicii despre ceea ce credeau ei a fi Chivotul Legii se găsesc în decoraţiunile catedralelor, în cea din Chartres, de pildă — creaţia eminenţei cenuşii a ordinului, Bernard de Clairvaux — se află o sculptură în piatră ce pare a o reprezenta pe Fecioara Maria şi care poartă inscripţia gravată: *arcis foederis* — Chivotul Legii, în sine, sculptura nu este deosebit de semnificativă, fiind un simbol creştin frecvent utilizat în epoca medievală. Dar cum Chartres a fost un centru de cult al Madonei negre, nu cumva Chivotul este identificat aici cu cealaltă Marie, Maria Magdalena, ori cu o zeiţă pagină, mult mai veche? Poate că este evocat astfel însuşi principiul feminin, sub „paravanul" simbolului creştin. Sculptura nu poate fi o referire la Fecioara Măria, fiindcă arhitecţii catedralei au avut un motiv special pentru a evoca arhetipul *unei femei active sexual.* (La fel de semnificativ este şi faptul că primele ilustrări ale legendei despre viaţa Măriei Magdalena în Franţa sînt cele reprezentate de vitraliile din catedrala de la Chartres.)

în realitate, la baza decoraţiunilor aparent bizare ale construcţiilor gotice se află rău famata şi prea puţin înţeleasa disciplină a alchimiei (aceasta fiind un veritabil numitor comun al majorităţii Marilor Maeştri ai Prioriei din Sion).[29]

Se crede că alchimia a fost moştenită de la egiptenii antici Prin intermediul arabilor (termenul în sine derivă din limba arabă) §i era mai mult decît o simplă ştiinţă. Practica ei includea o gamă largă de activităţi şi tipuri de gîndire interconectate, de la magie la chimie, de la filozofie şi ermetism la geometrie sacră şi cos-ftiologie. De asemenea, obiectul ei viza ceea ce am numi astăzi inginerie genetică, metode de întîrziere a procesului de îm-oâtrînire Şi de atingere a imortalităţii fizice. Alchimiştii erau însetaţi de cunoaştere şi nu aveau vreme pentru opoziţia Bisericii lată de experimentele lor, aşa încît au activat în ascuns şi şi-au continuat cercetările în secret. Pentru alchimişti, termenul „erezie" nu exista, iar pentru autorităţile religioase nu existau alchimişti neeretici; prin urmare, disciplina a devenit cunoscută sub numele de „arta neagră".

Alchimia avea mai multe niveluri; cel exterior, sau exoteric, viza experimentele efectuate cu metale, dar mai existau şi altele, mai secrete, ce implicau o misterioasă „Lucrare Sublimă", în mod tradiţional, se crede că această Lucrare Sublimă reprezenta momentul de glorie din viaţa unui alchimist, clipa în care izbuteşte să transforme metalul obişnuit în aur. în cercurile ezoterice însă, eră considerată a fi punctul în care alchimistul devine iluminat spiritual şi revitalizat din punct de vedere fizic, printr-o „lucrare" magică axată pe *sexualitate.* (Vom discuta mai tîrziu această problemă în detaliu.) Prin urmare, Lucrarea Sublimă era un act de supremă iniţiere.

Poate se credea că acest ritual oferă longevitate; despre Nicolas Flamei, presupus Mare Maestru al Prioriei din Sion, care şi-a desăvîrşit Lucrarea Sublimă în compania soţiei sale, Pernelle, pe 17 ianuarie 1382, se spune că ar fi avut după aceea o viaţă excepţional de lungă.[30]

în alchimie, simbolul Lucrării Sublime împlinite este hermafroditul — zeul Hermes şi zeiţă Afrodita îngemănaţi într-o singura fiinţă. Leonardo da Vinci era fascinat de hermafrodiţi, umplînd carnete întregi cu schiţe ale acestora, unele chiar pornografice. Iar studiile recente asupra celui mai celebru portret din lume — enigmatic surîzătoarea *Mona Lisa* — au sugerat că că „ea" ar fi, de fapt, însuşi Leonardo.

Cercetările efectuate de doctor Digby Quested de la Spitalul Maudsley din Londra şi Lillian Schwartz de la Laboratoarele Bell, SUA, au folosit cele mai sofisticate tehnici computerizate, independent unul de celălalt, pentru a suprapune chipul artistului peste figura Mona Lisei, iar rezultatul a fost o potrivire perfectă.[31] Poate că nici aceasta nu a fost altceva decît una dintre farsele sale inteligente la adresa posterităţii, dar *la* fel de posibil este şi ca Leonardo, alchimist fiind, să fi comunicat astfel mesajul că a desăvîrşit Lucrarea Sublimă.

Unii sînt de părere că astfel s-ar realiza o transformare fizică atît de radicală, încît alchimistul şi-ar putea schimba chiar sexul; poate că acesta a fost conceptul aflat la baza *Mona Lisei.* Dar simbolul hermafroditului reprezintă, de asemenea, momentul orgasmului, cînd ambii participanţi au senzaţia dizolvării unul în celălalt, a contopirii într-o conştientizare mistică a universului şi a lor înşile.

În catedralele gotice pot fi remarcate numeroase simboluri ciudate, de la demoni la omuleţi verzi. Unele sînt însă extrem de bizare: în catedrala de la Nantes, o sculptura înfăţişează o femeie care priveşte în oglindă, dar ceafa ei este, de fapt, a unui bătrîn.[32] Iar la Chartres, aşa-numita statuie a reginei din Saba are barbă![33] De altfel, simboluri alchimice există în multe catedrale asociate cu templierii.

Aceste legături sînt implicite, dar Charles Bywaters şi Nicole Dawe au

descoperit în Languedoc-Roussillon unele situri ale Cavalerilor Templieri ce prezintă un simbolism alchimic explicit. '

„Cercetările noastre au arătat, printre altele, că membrii ordinului erau bine familiarizaţi cu proprietăţile solului, într-o anumită zonă au construit un azil pentru cavalerii care se întorceau din Ţara Sfîntă, deoarece acolo solul avea proprietăţi tămăduitoare, în situl respectiv există simboluri alchimice...

Este evident că templierii cunoşteau alchimia. Ni se pare semnificativ că am găsit o locaţie aleasa în mod special datorită naturii vindecătoare a solului, în a cărei structură se găsesc simboluri clar alchimice şi care prezintă conexiuni atît cu musulmanii, cît şi cu albigenzii. Iar aceste afirmaţii sînt bine documentate, veridicitatea lor fiind uşor demonstrabilă."

In cursul călătoriilor noastre în Franţa am descoperit multe cazuri în care oraşe aflate anterior în proprietatea templierilor — precum Utelle în Provence şi Alet-les-Bains în Languedoc — au devenit apoi centre ale alchimiei. La fel de semnificatiăv este şi faptul ᶜâ alchimiştii, asemenea templierilor, nutreau o veneraţie deosebită pentru loan Botezătorul.[34]

Aşa cum am văzut, marile catedrale şi multe alte biserici cunoscute au fost construite pe locuri dedicate anterior unei zeiţe. Catedrala Notre-Dame din Paris, de pildă, se înalţă pe fundaţia unui templu închinat Dianei, iar Saint Sulpice, de asemenea din Paris, se înalţă pe ruinele unui fost templu al zeiţei Isis. în sine, acest lucru nu este neobişnuit, deoarece pretutindeni în Europa bisericile creştine au fost construite pe străvechi situri păgîne, ca o mişcare deliberată a autorităţilor religioase, pentru a-şi demonstra triumful asupra necredinţei. Dar în numeroase cazuri, localnicii nu au făcut decît să-şi modeleze forma de păgînism astfel încît să includă şi creştinismul, pentru ei noua biserică fiind complementară cu vechea religie, nicidecum opusă acesteia. Ţinînd însă cont de interesele profunde ale templierilor, n-ar fi oare posibil ca, în viziunea lor, noile catedrale să fi avut menirea de a continua venerarea principiului feminin, nicidecum pe aceea de a-1 suprima? Poate ca bisericile ridicate de ei erau, de fapt, ode în piatră închinate zeiţei, iar *Notre Dame,* sfînta patroană a atîtor locaşe de cult, era în realitate principiul feminin însuşi, *Sophia...*

Astăzi se consideră în general că arhitectura gotică este de tip masculin, graţie spirelor avîntate spre cer şi a navelor în formă de cruce, dar majoritatea decoraţiunilor din interior au o puternică amprentă feminină, îndeosebi splendidele rozase. Barbara G. Walker subliniază semnificaţia...

„... Rozei, care în Roma antică era numita Floarea Zeiţei Venus, simbolul prostituatelor ei sacre. Ceea ce era spus «sub roza» *(sub roşa)* făcea parte dintre misterele sexuale ale zeiţei şi nu trebuia dezvăluit neiniţiaţilor...

în epoca marilor catedrale, cînd Măria era venerata aidoma unei zeiţe

în «Palatele Reginei Cerurilor», sau Notre Dames, i se spunea adesea Roza, Rugul-de-Trandafiri, Ghirlanda-de-Roze... Roza Mistica... Aidoma unui templu păgîn, catedrala gotica reprezintă trupul zeiţei şi totodată universul întreg, în interiorul căreia era conţinuta esenţa divinităţii masculine..

Aşa cum vom vedea, roza era şi simbolul adoptat de trubaduri, acei interpreţi ai cîntecului de dragoste din sudul Franţei, care au strînse conexiuni cu misterele erotice.

Şi alte simboluri existente în catedralele gotice transmit intense mesaje subliminale despre forţa principiului feminin. Pînza de pâianjen gravată sau sculptată — o imagine prezentă pe cupola bisericii Notre-Dame de France din Londra — o reprezintă pe Arachne, zeiţa-păianjen care guvernează soarta omului, sau pe Isis, în rolul ei de urzitoare a destinului. In mod similar, uriaşul labirint desenat pe pardoseala catedralei din Chartres aminteşte de misterele feminine, prin care iniţiatul îşi poate găsi calea numai dacă urmează firul depănat pentru el de zeiţă, în mod cert, această catedrală nu a fost destinată venerării Fecioarei Maria — în primul rînd pentru că aici se află o Madonă neagră: Notre Dame de Souterrain („Madona Tenebrelor"). Tot aici poate fi admirat un vitraliu ce o reprezintă pe Măria Magdalena sosind în Franţa pe mare, fapt care aminteşte de zeiţa Isis, pentru care ambarcaţiunile erau mijlocul preferat de transport. (Poate că titlul de *Nautonnier* — „cîrmaci", „timonier,, — al Marelui Maestru al Prioriei din Sion se referă la rolul acestuia în cadrul Corăbiei zeiţei Isis.) Acest vitraliu este cea mai veche reprezentare a legendei Măriei Magdalena în Franţa şi, într-o catedrală aflată atît de departe de Provence, este clar ca a avut, pentru arhitecţii acesteia, o semnificaţie aparte.

În epoca în care au fost construite marile catedrale, erezia şi-a găsit un alt debuşeu, asigurîndu-se astfel că mesajul său va traversa istoria, deşi — la fel ca în *Cina cea de taină* a lui da Vinci — codurile folosite pentru a o exprima sînt adesea greşit interpretate. O altă tradiţie eretică este reprezentată de legendele privind Sfîntul Graal.

În prezent, sintagma „Sfîntul Graal" este utilizată pentru a desemna un ţel greu de atins, nestemata ce va încorona munca de o viaţă. Majoritatea oamenilor ştiu că ea se referă la ceva străvechi, de natură religioasă — de obicei, cupa din care a băut Iisus la Cina cea de taină. Una dintre legende susţine că Iosif din Arimateea, bogatul prieten şi adept al lui Iisus, i-ar fi strîns în ea sîngele scurs la răstignire, acesta avînd proprietăţi tămăduitoare. Despre căutarea Sfîntului Graal se crede că este o întreprindere marcată de pericole fizice şi spirituale deopotrivă, căutătorul întîlnind în cale tot felul de inamici, inclusiv de pe tărîmul supranaturalului, în toate versiunile legendei, cupa este atît un obiect concret, cît şi un simbol al perfecţiunii, reprezentînd ceva ce le

aparţine totodată ambelor dimensiuni — cea reală şi cea mitică; din acest motiv, a stîrnit imaginaţia ca nici o altă relicvă.

Graalul poate fi considerat un obiect misterios, o comoară ce existâ cu adevărat undeva, într-o ascunzătoare, dar — implicit — simbolizează totodată ceva inefabil, ceva ce transcende lumea reală, de zi cu zi. Această aură de năzuinţă spirituală s-a născut nu numai din legendele iniţiale ale Graalului, ci şi din cultura în care acestea au înflorit.

Dintre milioanele de fraze scrise pe această temă în decursul secolelor, unele dintre cele mai interesante, după părerea noastră, îi aparţin lui Malcolm Godwin, în cartea sa *The Holy Grail* („Sfîntul Graal"), publicată în 1994. Lucrarea este o remarcabilă trecere în revistă a tuturor legendelor şi a interpretărilor în domeniu, extrem de concentrată şi la obiect. Pe lîngă obişnuitele tipuri de legende romantice creştine şi celtice de la sfîrşitul secolului al XH-lea şi începutul celui de-al XlII-lea, Godwin identifică un al treilea tip, la fel de important: cel alchimic. El afirmă că primele versiuni ale legendei Graalului s-au inspirat din miturile celtice referitoare la regele Arthur şi la Curtea acestuia, multe elemente derivînd din conceptul celtic de venerare a zeiţei. Povestea Graalului redefineşte vechile legende ale celţilor, extinzîndu-le astfel încît să includă idei eretice vehiculate în secolul al XlII-lea.

Primul dintre romanele cavalereşti dedicate Graalului a fost Le *Conte del Graal* (circa 1190), de Chretien de Troyes. Este semnificativ faptul că oraşul Troyes, de la care şi-a luat Chretien numele, era un centru cabalistic şi locul comandamentului iniţial al Cavalerilor Templieri; aici se afla şi Curtea contelui de Cham-pagne. (De fapt, majoritatea celor nouă templieri iniţiali erau vasalii săi.) Iar cea mai cunoscută biserică din Troyes îi este închinată Măriei Magdalena.[36]

în povestea lui Chretien nu se menţionează nicăieri că Graalul ar fi o cupă sau că ar avea vreo legătură cu Cina cea de taină ori cu lisus. De fapt, nu există nici o conotaţie religioasă evidentă şi, după unele opinii, atmosfera generală este cît se poate de păgînă.[37] în roman, Graalul era un vas sau un platou — fapt extrem de semnificativ, aşa cum vom vedea mai tîrziu. Chretien şi-a bazat relatarea pe o mult mai veche legendă celtică despre eroul Peredur[38], care în căutările sale a întîlnit, într-un castel izolat, o procesiune înspăi-mîntâtoare şi aparent ritualică. Printre alte obiecte, în această procesiune era purtată o suliţă de pe care picura sînge şi un *cap tăiat, pe un platou.* O trăsătură comună a legendelor despre Graal este momentul critic în care eroul eşuează în a pune o întrebare esenţială, acest păcat al omisiunii expunîndu-1 unui pericol cumplit. Iată ce spune Malcolm Godwin: „Aici, întrebarea care nu este pusă se referă la natura capului. Dacă Peredur ar fi întrebat *al cui* cap este şi ce legătură avea ţeasta cu el însuşi, ar fi aflat cum să spulbere vraja ce

domnea peste Wasteland."[39] (Tărîmul fusese blestemat şi de aceea devenise neroditor.)

Chiar şi aşa, neterminat, romanul lui Chretien a înregistrat un succes fulminant, dînd naştere unei serii întregi de poveşti similare, majoritatea avînd un accent evident creştin. Dar, referindu-se la călugării care le-au scris, Malcolm Godwin adaugă:

„Au reuşit sa învăluie o profundă erezie într-un mister atît de pios, încît atît povestea, cît şi autorul ei au supravieţuit zelului punitiv al Părinţilor Bisericii. Fără a recunoaşte vreodată existenţa Graalului, minţile ortodoxe de la Roma au avut, în mod surprinzător, reticenţe în a denunţa ideea... Chiar mai ciudat este faptul că legenda a rămas neatinsă inclusiv după suprimarea ereticilor catari... şi chiar a cavalerilor templieri, menţionaţi implicit în diferitele ei variante".[40]

Una dintre aceste versiuni creştinizate a fost *Perlesvaus,* scrisă — după unele opinii — de un călugăr de la abaţia Glastonbury în jurul anului 1205, iar după alte păreri de un templier anonim.[41] Povestea relatează, de fapt, două aventuri interconectate. Cavalerul Gawain caută sabia care i-a retezat capul lui loan Botezătorul şi care sîngerează, în mod miraculos, în fiecare zi la amiază. La un moment dat, eroul întîlneşte o căruţă în care se află o sută cincizeci de capete de cavaleri tăiate; unele erau ferecate în aur, altele în argint, şi altele în plumb, în povestire mai apare şi o domniţă bizară, care poartă într-o mînă capul argintuit al unui rege, iar în cealaltă pe cel plumbuit al unei regine.

In *Perlesvaus,* nobilii căutători ai Graalului poartă veşminte albe cu o cruce roşie — exact ca templierii. Apoi mai e o cruce roşie într-o pădure; crucea cade pradă unui preot care o bate „peste tot" [cu] un baston — un episod care aminteşte clar de acuzaţia conform [c]âreia templierii scuipau pe cruce şi o călcau în picioare. Urmează iarăşi o scenă ciudată, cu mai multe capete retezate. Unii dintre Păzitorii Graalului îi spune eroului, pe nume Perceval, că: „Sînt [c]apete ferecate în argint, capete ferecate în plumb şi corpurile de la [c]are au fost tăiate aceste capete; îţi spun că trebuie să aduci laolaltă [a]Pul regelui şi pe cel al reginei".

Simbolismul alchimic este bogat: metale inferioare şi preţioase, regi şi regine. Imaginile pot fi întîlnite deopotrivă în alte reinterpretâri majore ale legendei Graalului, aşa cum vom vedea în continuare.

în ciuda aversiunii tacite a Bisericii pentru Graal, majoritatea versiunilor creştinizate au fost scrise de o echipă de călugări cis-tercieni. Numită *Queste del Sân Graal,* este remarcabilă în primul rînd pentru faptul că simbolismul său mistic se bazează pe *Cîntarea Cîntărilor.*[42]

Dintre toate povestirile ciudate despre Graal, cea mai bizară — şi mai

incitantâ — este *Parzival,* scrisă de poetul bavarez Wolfram von Eschenbach (circa 1200).[43] Autorul afirmă clar ca, în lucrarea sa, corectează versiunea lui Chretien de Troyes, care nu oferea toate informaţiile disponibile. El susţine ca relatarea sa are un grad mai mare de veridicitate fiindcă a aflat povestea adevărata de la un anume Kyot de Provence — identificat mai tîrziu cu Guiot de Provins, trubadur şi totodată un călugăr reprezentativ pentru Ordinul Templierilor.[44] în *Parzival,* Wolfram scrie: „Povestea autentică şi deznodământul romanului cavaleresc au ajuns pe pâmînturile germane venind din Provence".[45]

Dar care era acest deznodâmînt? în *Parzival,* Castelul Graalului este un loc misterios, păzit de templieri (pe care Wolfram îi numeşte, în mod semnificativ, „oamenii botezaţi"), aceştia fiind trimişi să-şi disemineze în secret credinţa. Sînt subliniate caracterul *secret* şi aversiunea păstrătorilor Graalului pentru întrebări.

La sfîrşitul poveştii, Repanse de Schoye (purtătoarea Graalului) şi fratele vitreg al lui Parzival, Fierefiz, pleacă spre India, unde au un fiu pe nume loan — celebrul Preot loan[46] — ai cărui descendenţi *îşi iau totdeauna numele loan...* Să fie aceasta o referire la Prioria din Sion, ai cărei Mari Maeştri adoptă, de asemenea, numele loan?

Exact acest concept al descendenţei este central în teoriile emise de Baigent, Leigh şi Lincoln cu privire la Graal. După cum reiese din titlul primei lor cărţi, pentru ei „Sfîntul Graal" este, de fapt, „Sîngele Sfînt". Convingerea lor se *bazează* pe ideea că termenul francez iniţial, *sangraal,* scris de obicei *sân graal* („Sfîntul Graal"), ar trebui, de fapt, ortografiat *sân g real* — „sînge regal", sintagmă ce desemnează pentru ei o dinastie. Baigent, Leigh şi Lincoln au identificat o conexiune între accentul pus de legendele despre Graal pe descendenţă şi faptul secret că lisus şi Măria Magdalena au fost căsătoriţi, concepînd astfel o teorie proprie: Graalul amintit în legende era, de fapt, o referire simbolică la descendenţii lui lisus şi ai Mariei Magdalena. în conformitate cu teoria lor, păstrătorii Graalului erau cei care cunoşteau acest secret al genealogiei sacre — templierii şi Prioria din Sion.[47]

Există totuşi o problemă: în legende, accentul cade asupra genealogiei celor care *au descoperit* sau care *păstrează.* Graalul; Graalul în sine este o noţiune distinctă. Este posibil ca legendele să se refere la un secret păstrat de unele familii şi transmis din generaţie în generaţie, dar nu pare credibil ca aceasta să fie o aluzie la o dinastie. La urma urmei, ideea s-a născut dintr-o simplă manipulare a termenului francez *sangraal* şi am văzut deja ce dificultăţi se nasc din orice ipoteză care are la bază ideea menţinerii unei descendenţe „pure" de-a lungul secolelor.

Relaţia dintre legendele Graalului şi moştenirea templierilor pare solidă şi reală. Despre Wolfram von Eschenbach se bănuieşte că a călătorit mult şi că

a vizitat cetăţile ordinului din Orientul Mijlociu, iar povestea sa are cel mai pregnant caracter templier dintre toate romanele cavalereşti despre Graal. Malcolm Godwin preciza, de altfel: „în *Parzival,* Wolfram punctează relatarea cu aluzii la astrologie, alchimie, Cabala şi noile idei spirituale ale Orientului".[48] De asemenea, nu poate fi ignorat evidentul simbolism derivat din tarot.

În această versiune a legendei, păstrătorii Graalului de la castelul Montsalvasch sînt numiţi explicit templieri.[49] Castelul a fost 'dentificat cu Montsegur, ultima fortăreaţă a catarilor;[50] într-un alt Poem, Wolfram aminteşte că seniorul castelului în care era păstrat se numea Perilla. Adevăratul senior al fortăreţei Montsegur era Ramon de Perella. Din nou constatăm existenţa unei conexiuni atît între catari şi templieri, cît şi între ei şi o comoară nu foarte clar definită, însă foarte preţioasă.

În versiunea lui Wolfram nu există nici o cupă cu puteri supranaturale; aici, Graalul este o piatră — *lapsit exillis,* nume care ar putea însemna Piatra Morţii, dar acestea sînt pure speculaţii; deocamdată, nimeni nu ştie sigur. Alte explicaţii sugerează că piatra ar fi giuvaerul căzut din coroana lui Lucifer cînd acesta a fost aruncat din ceruri sau celebra Piatră Filozofală *(lapis elixir)* a alchimiştilor, în context, ultima interpretare pare mai realistă; întreaga povestire are un bogat simbolism alchimic.

Unii comentatori consideră că personajul Cundrie, „mesagerul Graalului" în *Parzival,* este Măria Magdalena.[51] (în mod cert, aceasta era şi opinia lui Wagner; în opera *Parsifal* [1882], Kundry poartă cu sine un vas cu „balsam" cu care îi spală picioarele eroului şi apoi — asemenea Măriei Magdalena — le şterge cu pârul ei.) Poate că există o legătură între cupa Graalului şi vasul de alabastru pe care Măria Magdalena îl poartă în mîini în iconografia creştină tradiţională.

în toate povestirile însă, căutarea Graalului este o alegorie a călătoriei spirituale a eroului spre — şi dincolo de — transformarea de sine. Aşa cum am văzut, exact aceasta — transformarea de sine — reprezintă unul dintre motivele majore ale alchimiei. Dar oare numai din cauza subtextului alchimic au fost considerate „eretice" legendele despre Graal?

Fără îndoială, Biserica s-a simţit profund ofensată de modul în care aceste poveşti îi ignorau autoritatea şi ideea de succesiune apostolică. Eroul progresează prin forţe proprii — deşi uneori are parte de ajutoare — în căutarea iluminării şi a transformării spirituale. Prin urmare, în esenţă, legendele Graalului sînt texte gnostice, care subliniază responsabilitatea individuală pentru propriul spirit.

Dar în absolut *toate* relatările despre Graal există mult mai multe elemente capabile să irite sensibilităţile Bisericii. La urma urmei, experienţa Graalului este prezentată ca fiind rezervată exclusiv marilor iniţiaţi, vîrfurilor

elitei — ceva ce depăşeşte cu mult chiar transcendenţa liturghiei, în plus, în toate legendele Graalului, obiectul în sine — indiferent ce este acesta — *e păstrat de femei.* Chiar şi în povestea celtică a lui Peredur, în procesiune băieţii poartă suliţa, dar fetele sînt cele care duc *prototipul Graalului,* platoul cu capul retezat. Dar cum de-şi asumau femeile un asemenea ₍rol în ceva ce putea fi considerat o formă superioară de liturghie? (Să ne amintim că la catari, a căror fortăreaţă de la Montsegur a fost preluată de Wolfram ca model pentru Castelul Graalului, exista un sistem social bazat pe egalitatea sexelor, astfel încît femeile şi bărbaţii deopotrivă puteau fi preoţi.)

Conexiunea cu templierii este însă cea mai pregnantă în povestirile despre Graal. Aşa cum au subliniat mai mulţi comentatori-'[2], *acuzaţia* că aceştia venerau un cap retezat — numit, se pare, Bapho-met — aminteşte de romanele cavalereşti referitoare la Graal în care, după cum am văzut, apar adesea capete fără trup. Templierii erau învinuiţi că ar atribui acestui Baphomet puteri similare celor ale Graalului: făcea pomii să înflorească, iar pămîntul să devină fertil.[53] De fapt, în plus faţă de acuzaţiile că ar venera acest cap, cavalerii deţineau un relicvar de argint în forma unui craniu de femeie, numit simplu *caput* („cap") 58,[54]

Analizînd implicaţiile acestui cap feminin şi decodificînd numele Baphomet în *Sophia,* Hugh Schonfield scrie:

„Nu e nici o îndoiala ca minunatul cap de femeie al templierilor o reprezenta pe Sophia în aspectul ei feminin, isian şi ca, în interpretarea creştină, făcea referire la Maria Magdalena".[55]

Printre relicvele templierilor se spune că s-ar fi aflat şi (presupusul) arătător drept al lui Ioan Botezătorul. Acest element poate fi mai semnificativ decît pare la prima vedere. Aşa cum am văzut în Capitolul l, Leonardo da Vinci înfăţişa adesea, în scenele religioase, un personaj cu arătătorul ridicat în mod deliberat — şi ritual —, gestul avînd aparente conexiuni Ioan Botezătorul. De exemplu, am văzut cum, în *Adoraţia magilor,* un bărbat care pare să venereze rădâcinile unui roşcov schiţează acest gest; atît roşcovul, cît şi amintesc de Botezător. Este posibil ca relicva despre care se crede că le-ar fi aparţinut templierilor să fi constituit motivul material al preferinţei lui da Vinci pentru acest simbol.

(În cronicile intitulate „Legenda de Aur", Jacobus de Voragine menţionează că degetul lui Ioan Botezătorul — singura parte a cadavrului decapitat care a scăpat furiei distructive a împăratului Iulian — a fost adus în Franţa de Sfînta Tecla; prin urmare, putem crede că relicva templierilor şi cea din legendă era una şi aceeaşi. Iar de Voragine aminteşte şi de o tradiţie conform căreia capul Botezătorului a fost îngropat sub templul lui Irod din Ierusalim, unde templierii au efectuat săpături.)^6

Conexiunile dintre cavalerii templieri şi Graal sînt numeroase. Scriitoarea britanică Nina Epton povesteşte în cartea *The Valley of Pyrene* (1995) că a urcat pînă la ruinele castelului templierilor din Montreal-de-Sos, în Ariege, pentru a vedea o frescă în care era înfăţişată o lance cu trei picături de sînge şi o cupă — o imagine extrasă clar din legendele despre Graal

Alte desene stranii au fost descoperite în castelul de la Domnie, în care au fost întemniţaţi numeroşi templieri. Ean şi Deike Begg descriu o bizară scenă a crucificării, în care losif din Arimateea (purtînd o cruce de Lorena) este reprezentat în partea dreaptă prin-zînd picături din sîngele lui lisus. în stingă se află o femeie goală, însărcinată, care are în mînă un baston sau o vergea.

Există însă şi alte conexiuni, chiar mai ciudate. La St-Martin-du-Vesubie, în Provence — un sit al templierilor şi deopotrivă al Madonelor negre — există o legendă care include elemente interesante din povestirile Graalului.[59] Legenda susţine că toţi templierii de aici au fost decapitaţi în timpul represiunii — informaţie greu de crezut în lipsa oricăror probe oficiale în acest sens — şi că victimele au blestemat pâmîntul. Bărbaţii au devenit impotenţi sau sterili, iar solul şi-a pierdut rodnicia. Oricare ar fi adevărul, este o realitate istorică faptul că, în 1560, ducele Emmanuel Filibert de Savoia a cerut exorcizarea pâmîntului din regiune, care se afla într-o stare jalnică, în plus, unul dintre vîrfurile montane din zonă este numit Maledia (aproximativ „boală", „maladie"). Cel mai semnificativ aspect al legendei însă este relaţia pe care o stabileşte întredecapitarea templierilor şi blestemul asupra pămîntului — două ele-jnente majore din canonul Graalului. Pentru cei care au scris poveştile Graalului, ceva legat de capetele retezate — sau de un singur cap retezat — a adus nenorocirea asupra regiunii, dar în acelaşi timp [se] dovedea benefic celor pe care îi „plăcea".

Diversele povestiri despre Graal şi numeroasele lor versiuni pot părea derutante, dar în monumentalul studiu al legendelor Sfîntului Graal, *The Hidden Church of the Hol'y Graal* („Biserica ascunsă a Sfîntului Graal", 1902), eruditul ocultist A.E. Waite a identificat în cadrul creştinismului o tradiţie secretă ce se află la baza întregului concept al acestor legende. Waite a fost unul dintre primii specialişti care au remarcat elementele alchimice, ermetice şi gnostice ale povestirilor. Deşi era sigur că există indicii puternice cu privire la prezenţa unei asemenea „biserici ascunse" în legendele Graalului, ocultistul nu a putut preciza natura acesteia, dar a subliniat ceea ce el a numit „tradiţia ioanină (sau ioanită)"[60]. Waite se referă la o idee străveche în cercurile ezoterice, care susţine că ar fi existat o şcoală mistică a creştinismului, fondată de loan Botezătorul pe baza învăţăturilor secrete primite de la lisus. Această idee ocultă nu-şi are locul în creştinismul exoteric, transmis prin intermediul lui

Petru, în mod semnificativ, Waite consideră că această tradiţie a pătruns în Europa prin sudul Galici — regiunea sudică â Franţei — înainte de a fi rafinată de Biserica celtică timpurie din Anglia.[61]

În ciuda elementelor celtice din legendele Graalului, Waite crede că influenţa ioanită provine din Orientul Mijlociu, fiind transmisă de templieri. Deşi nu susţine că aceasta este singura conexiune posibilă, fiindcă nu există dovezi convingătoare, el ªfirrnâ că este totuşi cea mai plauzibilă. Autorul este sigur însă că poveştile despre Graal aveau la bază un fel de „Biserică ascunsă", asociată cu templierii.

Accentul pus de Waite asupra tradiţiei „ioanite" este incitant, deoarece nu a oferit detalii asupra ei şi nu i-a precizat sursele. Lucrarea sa reliefează însă o interesantă legătură între legendele i şi un anumit Sfînt loan - legătură care, aşa cum vom vedea în capitolul următor, va elucida în mare parte necunoscutele din acest domeniu.

Povestirile despre Graal nu sînt decît o altă manifestare a ideilor neortodoxe care circulau în Franţa Evului Mediu sub auspiciile templierilor, aidoma cultului Madonei negre. Conexiunea dintre cele două este izbitoare. Ambele se *bazează* pe o temă mai veche, păgînă: legendele Graalului pe miturile celtice, iar cultul Madonei negre pe altarele închinate zeiţelor păgîne. Ambele au înflorit în secolele al XH-lea şi al XHI-lea, graţie contactului cu Ţara Sfîntâ, prin intermediul templierilor.

Aceştia deţineau o seamă de cunoştinţe derivate din numeroase surse ezoterice, inclusiv alchimia şi sexualitatea sacră. Conexiunile dintre alchimie, Madonele negre şi templieri fac obiectul unui studiu realizat de istoricul francez Jacques Huynen în cartea *L'enigme des Vierges Noires* („Enigma Fecioarelor Negre", 1972). Iar puntea de legătură între ideile exoterice şi ezoterice ale templierilor pe de o parte şi lumea creştină a vremii lor pe de alta era întruchipată în imaginea unei femei: Maria Magdalena.

Toate acestea s-au întîmplat cu secole în urmă. Catarii au dispărut de mult, iar templierii le-au supravieţuit pentru scurt timp. Dar această cunoaştere secretă, această conştiinţă mistică şi alchimică a principiului feminin a pierit oare şi ea în negura veacurilor?

Poate că nu. Poate că a devenit cel mai incitant şi cel mai periculos secret păstrat în „subteranele" Europei de azi.

CAPITOLUL 6

Moştenirea templierilor

Majoritatea istoricilor consideră că violentele evenimente de la

începutul secolului al XIV-lea au constituit sfîrşitul definitiv al templierilor şi, prin urmare, nu sînt interesaţi de potenţialele indicii ale existenţei lor după acea dată. Dar tradiţia ocultă aminteşte în mod constant despre descendenţii spirituali ai acelor cavaleri de demult, care trăiesc şi astăzi în mijlocul nostru, iar unele organizaţii pretind că sînt urmaşele lor. Mai mult decît atît, o serie de cercetări recente au demonstrat convingător că Ordinul Templierilor a supravieţuit pînă astăzi şi că exercită în prezent o influenţă considerabilă asupra culturii occidentale.

Implicaţiile acestor date sînt ample şi profunde. Dacă — aşa cum consideră unii cercetători — cavalerii templieri erau depozitarii unor vaste cunoştinţe ezoterice şi alchimice, supravieţuirea ordinului presupune o oarecare continuitate în acest sens, prin intermediul unei tradiţii oculte existente încă în prezent. Altfel spus, aceste secrete, care includ poate cunoştinţe ştiinţifice ale vechilor alchi-nrişti şi practici magice din Orient, există încă în societatea actuală. Iar dacă aşa stau lucrurile, templierii de azi — moştenitori ai unui străvechi sistem de convingeri şi practici eretice — ar putea arunca o rază de lumină asupra investigaţiilor noastre. Dar mai întîi a fost nevoie să ne convingem că Ordinul Templierilor nu a pierit acum mai bine de şase secole.

Logica elementară respinge ideea că o societate extrem de organizaă ca aceea a templierilor a depus pur şi simplu armele şi şi-a acceptat umilă sfîrşitul. Şi, în primul rînd, nu se poate spune că toţi cavalerii din Europa au fost prinşi, pînâ la unul, în acea zi de vineri, treisprezece octombrie.

Masacrul s-a petrecut exclusiv în Franţa, dar chiar şi acolo au existat unii care au scăpat, în alte ţări însă, persecuţiile şi execuţiile au avut o amploare mult mai mică. în Anglia, de pildă, regele Edward al II-lea nu a vrut să creadă acuza-ţiile aduse ordinului şi s-a angajat chiar într-o vie dezbatere pe această temă cu însuşi papa. în final, suveranul a refuzat să folosească tortura asupra templierilor.

în Germania s-a petrecut o scenă de-a dreptul ilară. Hugo de Gumbach, Marele Maestru al ordinului din Germania, şi-a făcut o intrare dramatică în mijlocul conciliului găzduit de arhiepiscopul de Metz. înveşmîntat de sus pînă jos în armură şi însoţit de douăzeci de cavaleri oţeliţi, aleşi unul şi unul, a declarat că papa e malefic şi ar trebui destituit, că Ordinul este nevinovat şi că, dacă nu e crezut pe cuvînt, el şi oameni săi sînt gata să se întreacă în luptă dreaptă cu onorata adunare prezentă. După o tăcere împietrită, subiectul a fost încheiat pe loc şi cavalerii au plecat liniştiţi, urmînd să-şi dovedească inocenţa cu altă ocazie.

În Aragon şi Castilia au avut loc procese ale templierilor, în care aceştia au fost găsiţi nevinovaţi. Totuşi, oricît de îngăduitori ar fi fost judecătorii

ecleziastici, nici unul dintre ei nu-şi putea permite să ignore porunca papei de a dizolva ordinul în 1312. Chiar şi în Franţa însă, relativ puţin templieri au fost executaţi, mulţi fiind eliberaţi după ce s-au dezis de convingerile lor, iar în alte ţări ordinul pur şi simplu s-a reconstituit sub un alt nume sau s-a alăturat unor alte organizaţii, precum Cavalerii Teutoni.

Prin urmare, din punct de vedere istoric, ipoteza nimicirii complete a templierilor nu este valabilă. Desigur că au intrat în ilegalitate, pentru a se regrupa; de fapt, modul în care au ieşit din scenă demonstrează acest lucru.

Să nu uităm că membrii de rînd nu aveau aceeaşi situaţie cu nucleul de iniţiaţi — elita care conducea ordinul, fiind totodată depozitara unor cunoştinţe secrete. Este foarte probabil ca templieri aparţinînd ambelor niveluri să se fi retras şi să-şi fi format propriile lor mişcări, creînd astfel două organizaţii diferite, ambele urmaşe de drept ale ordinului iniţial.

După dizolvarea din 1312, cea mai mare parte a pămînturilor deţinute de templieri au fost cedate rivalilor acestora, Cavalerii Ospitalieri. In Scoţia şi în Anglia însă, acest transfer de pro-nrietate a avut loc la scară foarte mică, dovezile existente su-gerînd că vechile proprietăţi ale ordinului în Londra le aparţin şi *astăzi* unor familii cu genealogie templieră, ce coboară pînă Ia anul 1650.1 Pe noi nu ne-a interesat însă continuitatea în domeniul proprietăţilor imobiliare, ci modul de transmitere a cunoştinţelor ezoterice deţinute de templieri.

Deşi nu există dovezi concludente care să ateste că templierii erau eminenţele cenuşii ale reţelei alchimiste secrete, ştim că nucleul de iniţiaţi era interesat de această străveche ştiinţă — aşa cum am constatat în apropierea centrelor alchimice, precum Alet-les-Bains. Şi, am văzut deja, alchimiştii, asemenea templierilor, nutreau o stimă deosebită pentru loan Botezătorul.

Recent, mai mulţi specialişti au prezentat dovezi care sugerează că francmasoneria îşi are originile în Ordinul Templierilor. Două cărţi — *The Temple and the Lodge* de Michael Baigent şi Richard Leigh şi *Born in Blood* („Născut din sînge") de istoricul şi scriitorul american John J. Robinson — au ajuns la aceeaşi concluzie, deşi au abordat subiectul din puncte de vedere cu totul diferite.

Primul urmăreşte continuitatea Ordinului Templierilor prin Scoţia, în vreme ce al doilea parcurge drumul înapoi, de la ritualurile francmasonice modeme pînă la origini, ajungînd tot la templieri. Prin urmare, aceste lucrări se completează reciproc, oferind împreună o imagine destul de amplă a relaţiei dintre cele două mari organizaţii oculte.

Există însă un punct important asupra căruia Baigent/Leigh şi Robinson au divergenţe: primii consideră că francmasoneria s-a dezvoltat pornind de la grupul izolat de templieri din Scoţia şi apoi a migrat în Anglia, în 1603, cînd

regele Scoţiei, Iacob al VI-lea, a preluat tronul englez, atrăgînd după sine un veritabil aflux al aristocraţiei scoţiene. Robinson, pe de altă parte, crede că templierii au dat naştere francmasoneriei în Anglia. El susţine că aceştia s-au aflat la originea revoltei ţărăneşti din 1381, în cursul căreia au fost atacate deliberat proprietăţile Bisericii şi ale Cavalerilor Ospitalieri — cei doi principali duşmani ai templierilor — evitîndu-se cu grijă afectarea fostelor clădiri care le aparţinuseră acestora din urmă.

Pentru mulţi nespecialişti, francmasoneria e doar un soi de club demodat, o reţea exclusivistă care asigură membrilor săi relaţii şi contacte de afaceri. Latura sa ritualică este considerată ridicolă — cu fraţii care îşi suflecau un crac al pantalonului şi bolboroseau legă-minte arhaice, lipsite de sens. Poate că acum situaţia nu e departe de această viziune, dar la începuturile sale francmasoneria era o şcoală a misterelor, cu iniţieri solemne derivate din străvechi tradiţii oculte, menite să aducă iluminarea spirituală şi să creeze legături mai strînse între iniţiat şi confraţii săi.

Iniţial era o organizaţie ocultă, preocupată, în mod explicit, de transmiterea unor *cunoştinţe sacre,* în mare parte, ceea ce numim noi astăzi ştiinţă provine din rîndurile acelei confrerii — aşa cum o demonstrează şi fondarea Societăţii Regale din Anglia, în 1662, a cărei menire era şi este dezvoltarea şi promovarea cunoaşterii ştiinţifice. Prin înfiinţarea ei s-a conferit un caracter oficial „Colegiului Invizibil" al francmasonilor, format în 1645.[2] (Şi atunci, la fel ca în epoca lui da Vinci, cunoaşterea ocultă şi cea ştiinţifică erau considerate unul şi acelaşi lucru, nicidecum antitetice.)

Deşi în mod cert mulţi dintre francmasonii contemporani abordează ritualul iniţiatic cu solemnitate şi deschidere spirituală, percepţia generală este aceea a unei organizaţii care şi-a uitat menirea iniţială. De fapt, preponderentă azi este francmasoneria Marii Loje, care s-a format însă relativ recent, pe 24 iunie (ziua Sfîntului Ioan Botezătorul) 1717. înainte de acea dată, organizaţia fusese într-adevâr o societate secretă, dar apariţia Marii Loje a pecetluit transformarea ei într-un banal club aristocratic, ieşit pe jumătate în luminile rampei, fiindcă nu mai avea ce secrete să păstreze pentru sine.

Şi atunci, cît de veche este francmasoneria? Prima referire documentată datează din 1641[3], dar dacă a existat cu adevărat o legătură între ea şi templieri, atunci organizaţia are, evident, origini mult mai vechi. John J. Robinson citează documente ce menţionează existenţa unor loji masonice în anii 1380[4], iar un tratat alchimic din 1450 utilizează în mod explicit termenul „francmason"[5].

Masonii înşişi susţin că derivă din breslele medievale engleze ale pietrarilor, care şi-au creat o serie de coduri secrete de recunoaştere, deoarece

deţineau cunoştinţe de geometrie sacră, potenţial periculoase. Dar, aşa cum au arătat cercetările ample şi meticuloase ale lui John J. Robinson, în ciuda tuturor aşteptărilor, aceste bresle au ieşit în evidenţă, în Anglia medievală, prin totala lor absenţă.[6] Un alt mit al francmasoneriei susţine că pietrarii au moştenit cunoştinţei[6] lor secrete de la cei care au construit legendarul Templu al lui Solomon. Dacă aşa stau lucrurile, de ce au ignorat ei o altă organizaţie ce avea legături evidente cu templul respectiv? Aparent, au evitat cea mai clară conexiune posibilă: societatea al cărei nume complet era Ordinul Cavalerilor Săraci ai lui Hristos şi ai Templului lui Solomon — altfel spus, templierii.

Şi totuşi, înainte de formarea Marii Loje, francmasonii vehiculau acelaşi tip de informaţii despre geometrie sacră, alchimie şi ermetism ca templierii. De exemplu, primii masoni erau intens preocupaţi de alchimie; un tratat de profil de la mijlocul secolului al XV-lea aminteşte de francmasoni ca „lucrători în alchimie"[7] şi, pe de altă parte, unul dintre primii iniţiaţi masoni a fost Elias Ashmole (membru al ordinului din 1646), fondatorul Muzeului Ashmolean de la Oxford — alchimist, ermetic şi rozicrucian.[8] (Ashmole a fost, de asemenea, prima persoană care a scris pozitiv despre templieri, după suprimarea ordinului[9]).

Un veritabil giuvaer al masonilor este ciudata şi impresionanta construcţie numită Capela Rosslyn, aflată la cîţiva kilometri de Edin-burgh. Privită din exterior, clădirea pare a fi într-o stare atît de jalnică, încît lasă impresia că stă să se prăbuşească de la o zi la alta, dar interiorul este uimitor de rezistent — aşa cum, de altfel, ar şi trebui să fie, dat fiind că Rosslyn este azi punctul focal declarat al multor organizaţii masonice şi templiere.

Construită între 1450 şi 1480 de Şir William St Clair, senior de Rosslyn, urma să fie doar capela unei clădiri mult mai mari, al cărei proiect trebuia să respecte structura Templului lui Solomon; în cele din urmă însă, ă rămas singură. Familia St Clair (al cărei nume a devenit mai tîrziu Sinclair) şi-a asumat rolul de protectoare ereditară a francmasoneriei în Scoţia, începînd cu secolul al XV-lea;[11] nu e, desigur, o coincidenţă faptul că, înainte, a deţinut aceeaşi "funcţie" pentru templieri.

De la începuturile sale, Ordinul Cavalerilor Templieri a avut legaturi strînse cu familia Sinclair şi cu Rosslyn. Primul Mare Maestru, ttugues de Payens, era căsătorit cu Catherine St Clair. Descinzînd am vikingi, familia St Clair/Sinclair este una dintre cele mai interesante din istorie, deţinînd un loc de frunte în societatea scoţiană şi Franţa, începînd cu secolul al Xl-lea. (Demn de menţionat ni se pare şi faptul că numele provine de la martirul scoţian Saint Clair, care a fost decapitat.) Hugues şi Catherine au vizitat moşiile de lîngâ Rosslyn şi au fondat aici primul comandament al templierilor în Scoţia, care avea să devină cartierul lor general.

(Aşa cum am văzut, Pierre de Plantard a adoptat numele St Clair, trasînd astfel în mod evident o legătură între el însuşi şi ramura franceză a acestei familii străvechi. Numeroşi critici s-au întrebat dacă are totuşi dreptul să folosească acest patronimic, însă Pierre are cel puţin un motiv serios pentru a o face[12]).

După suprimarea oficială a ordinului, templierii s-au concentrat în mod cert în Scoţia — poate şi pentru faptul că teritoriul se afla în stăpînirea lui Robert de Bruce, care fusese excomunicat, şi papa nu mai avea jurisdicţie asupra lui. Baigent şi Leigh susţin, de asemenea, că dispăruta flotă a templierilor a acostat în cele din urmă pe ţărmurile Scoţiei.

Unul dintre evenimentele cruciale în istoria Insulelor Britanice a fost, fără îndoială, bătălia de la Bannockburn, care s-a desfăşurat pe 24 iunie (ziua Sfîntului loan Botezătorul) 1314, cînd forţele conduse de Robert de Bruce le-au înfrînt pe cele engleze. Dovezile sugerează însă că scoţienii au beneficiat de un ajutor considerabil -un contingent de cavaleri templieri care au întors soarta bătăliei în ceasul al doisprezecelea. Aceasta este, de altfel, şi convingerea templierilor actuali din Scoţia (care se consideră descendenţii fugarilor din secolul al XlV-lea), care comemorează în Capela Rosslyn lupta de la Bannockburn, considerată momentul în care „vălul s-a ridicat de deasupra templierilor". Unul dintre cavalerii care au luptat alături de Robert de Bruce în acea bătălie a fost (un alt) Şir William St Clair, care a murit în 1330 şi a fost îngropat la Rosslyn, într-un mormînt templier tipic.[13]

Decoraţiunile Capelei Rosslyn prezintă unele anomalii. Fiecare centimetru pătrat din interior este acoperit cu simboluri sculptate, iar clădirea în sine a fost proiectată în consonanţă cu idealurile geometriei sacre. Multe dintre aceste elemente sînt, fără îndoiala, de inspiraţie masonică, în capelă se află, printre altele, un aşa-nu-mit „Stîlp al Ucenicului" — o paralelă explicită cu mitul masonic al lui Hiram Abiff[14], iar ucenicul înfăţişat aici este cunoscut sub numele de „Fiul Văduvei", o semnificativă sintagmă masonică (importantă şi pentru investigaţia noastră). Plăcuţa alăturată poartă următoarea inscripţie:

„Vinul e tare, cavalerul e şi mai tare, femeile sînt cele mai tari, dar ADEVĂRUL cucereşte totul".[15]

Par, în vreme ce o mare parte a simbolismului de la Rosslyn este evident masonic, o parte cel puţin egală e în mod cert de inspiraţie templierâ: planul capelei are forma crucii lor specifice, iar printre sculpturi se afla şi celebra imagine de pe sigiliul lor, doi bărbaţi pe un cal. în plus, păduricea din apropiere a fost plantata în forma aceleiaşi cruci templiere.

Toate aceste elemente sînt extrem de ciudate, deoarece, în conformitate cu istoria standard, francmasoneria datează doar de la sfîrşitul anilor 1500,

iar din 1312, templierii nu mai constituiau o forţă redutabilă. Prin urmare, imagistica de la Rosslyn, creată în jurul anilor 1460, e prea timpurie pentru primii şi prea tîrzie pentru ultimii.

Pe de altă parte, un procent semnificativ din simbolismul prezent în Capela Rosslyn nu este nici masonic, nici templier, în sens clasic; există aici o vastă gamă de imagini păgîne şi unele chiar islamice, în exterior se afla o statuetă a lui Hermes — o aluzie clară la ermetism —, iar în interior pot fi văzute peste o sută de reprezentări ale Omului Verde, zeul celt al vegetaţiei, în istoria oficială a Capelei Rosslyn, Tim Wallace-Murphy îl asociază pe Omul Verde cu zeul babilonian Tammuz, care a murit şi apoi a renăscut. Toţi aceşti zei aveau atribute similare şi erau adesea înfăţişaţi cu chipuri verzi, deşi cel care era, de obicei, reprezentat astfel era Osiris, consortul zeiţei Isis.

Cînd 1-am vizitat pe Niven Sinclair, din familia de ilustră tradiţie sus-amintită, am fost copleşiţi de multitudinea dovezilor care sugerau că membrii ei au fost nu doar templieri, ci şi *pagini.* Niven, un pasionat cercetător al istoriei familiei sale şi a domeniului Rosslyn, ne-a oferit o serie de detalii semnificative despre ceea ce s-a întîmplat cu „pierdutele" cunoştinţe ale templierilor. El ne-a spus că acestea au fost încastrate codificat în structura Capelei Rosslyn, pentru a fi transmise generaţiilor viitoare: „Contele William St Clair a construit capela într-o epocă în care cărţile Puteau fi arse sau interzise. El a vrut să lase astfel un mesaj pen-[11:11] Posteritate".[16]

Pe măsură ce Niven ne-a vorbit despre subiectul său favorit, ^e-arn dat seama de extraordinara ingeniozitate pe care a dovedit-o strămoşul său, Şir William, în crearea acestei veritabile cărţi în piatră. „Dacă te duci la Catedrala St Paul din Londra, poţi vedea totul într-o singură vizită. Dacă vii la Capela Rosslyn însă, nu poţi. De sute de ori am fost acolo şi de fiecare dată mai descopăr ceva nou. Asta e frumuseţea locului."

Rosslyn nu este nici pe departe o capelă creştină tipică. De fapt, Niven a afirmat la un moment dat: „Se spune că Şir William ar fi construit-o spre «măreaţa glorie a lui Dumnezeu», în acest caz, e remarcabil cît de puţine simboluri creştine găseşti aici".

în Evul Mediu, familia Sinclair a promovat activ o serie de ritualuri păgîne şi le-a oferit adăpost ţiganilor (despre care spunea că sînt „printre ultimii păstrători activi ai cultului divinităţii feminine în Europa"[17]), în plus, numeroşi specialişti sînt de părere ca în cripta de la Rosslyn a existat odată o Madonă neagră.[18]

Astfel, spre uimirea noastră, ne-am dat seama că templierii nu erau nicidecum nişte cucernici cavaleri creştini, aşa cum se crede în general. Imaginea pe care şi-au creat-o a funcţionat extrem de eficient, dar este evident faptul că au dorit să lase în urma lor indicii cu privire la preocupările

lor reale, pentru „cei care au ochi să vadă". Decoraţiunile din Capela Rosslyn constituie doar un exemplu al acestui mesaj criptic, dar revelator.

în acest sens, tot aici am găsit „Manuscrisul Rosslyn-Hay", cea mai veche lucrare scoţiană în proză. Este o traducere a scrierilor cavalereşti şi politice ale lui Rene d'Anjou, iar pe copertă stă scris: „JHESUS (sic!) - MARIA - JOHANNES" (Iisus, Maria, Ioan). Aşa cum menţionează Andrew Sinclair în *The Sword and the Grail* („Sabia şi Graalul", 1992):

„Adăugarea numelui lui Ioan la cel al lui Iisus şi al Mariei este neobişnuita, dar Ioan a fost venerat de gnostici şi de templieri... O alta trăsătură interesanta a copertei este Agnus Dei, Mielul Domnului... Şi în Capela Rosslyn este sculptat sigiliul templierilor, Mielul lui Dumnezeu".[19]

Contele William şi Rene d'Anjou erau apropiaţi, ambii fiind membri ai Ordinului Lînii de Aur — o grupare al cărei obiectiv declarat era restabilirea vechilor idealuri templiere de cavalerism şi fraternitate. Este deci clar că templierii au supravieţuit în Scoţia şi au activat ajci deschis, nu doar la Rosslyn, ci şi într-o serie de alte locaţii.[20] În 1329 însă, viaţa lor dulce a fost din nou ameninţată cînd exco-jnunicarea lui Robert de Bruce a fost anulată, iar spectrul autorităţii papale s-a întors pentru a-i bîntui. La un moment dat, s-a pus chiar problema iniţierii unei cruciade împotriva Scoţiei şi, cu toate că jdeea a rămas doar la stadiul de proiect, templierii au considerat că este mai prudent să se retragă în subteran, la fel ca mulţi dintre confraţii lor europeni; acesta a fost momentul, se spune, care a dus la naşterea francmasoneriei.

în mod semnificativ, unele ramuri ale francmasoneriei au pretins dintotdeauna că sînt urmaşele templierilor şi că îşi au originile în Scoţia, dar puţini istorici — chiar din cadrul masoneriei — i-au luat în serios. Este însă posibil ca aceşti masoni „templarişti" să fi moştenit veritabilele secrete ale cavalerilor, cel puţin parţial. Cunoştinţele lor, care includ, pe lîngă geometria sacră, elemente de ermetism şi alchimie, sînt considerate preţioase şi astăzi — poate cu atît mai mult cu cît vizează probleme cu totul diferite faţă de cele ale lumii actuale.

Un scoţian, Andrew Michael Ramsay a fost cel care, în 1737, le-a oferit francmasonilor din Paris ceea ce a devenit cunoscut sub numele de „Oraţia lui Ramsay".[21] Cavaler al Ordinului St Lazarus şi tutore al micului Bonnie Prince Charlie, Ramsay a subliniat faptul că aceştia descind din cavalerii cruciaţi — o aluzie uşor voalată la templieri. Această exprimare indirectă a fost necesară fiindcă în Franţa templierii erau încă în afara legii. Oraţia pretindea deopotrivă că masonii îşi au originile în misterele zeiţelor Diana, Minerva şi Isis.

Documentul a stîrnit dispreţul multor generaţii, nu numai din cauza

ultimei afirmaţii, despre originile identificate în cultele divinităţii feminine, dar şi fiindcă Ramsay pretindea că ordinul nu este urmaşul pietrarilor medievali. Specialiştii în domeniu şi-au axat comentariile pe aceste afirmaţii, declarînd că, fiind neadevărată, aruncă aceeaşi lumină falsă asupra întregului document, dar, aşa cum am menţionat, studiile recente au demonstrat că în Evul Mediu, în Insulele Britanice, nu existau bresle ale pietrarilor, aşa că bunului cavaler Ramsay i se poate acorda credit în privinţa acestei afirmaţii — şi deci în privinţa tuturor celorlalte.

Oraţia din 1737 a fost prima aluzie publică la faptul că francmasoneria ar deriva din Ordinul Templierilor. Să fie doar o coincidenţă ca, nici un an mai tîrziu, papa a denunţat întreaga confrerie a francmasonilor? Incredibil, dar chiar şi la acea dată — în secolul al XVIII-lea! — Inchiziţia a arestat şi a torturat membri ai ordinului ca o consecinţă directă a bulei papale.

După aluziile lui Ramsay cu privire la relaţia cu templierii, a apărut o altă dovadă, mult mai explicită şi mai credibilă, într-unul dintre cele mai controversate episoade din istoria francmasonilor, Karl Gotthelf, baron von Hund und Alten-Grotkau, a afirmat că ar fi fost iniţiat în riturile unui Ordin Masonic al Templului din Paris, în 1743, că i s-a încredinţat „adevărata" istorie a francmasoneriei şi a fost autorizat să înfiinţeze loje, pe care el le-a numit Ritul Strict Templier, deşi în Germania erau cunoscute sub numele de Fraţii lui loan Botezătorul.[22] Adevărata istorie care i se încredinţase cuprindea şi informaţia conform căreia, atunci cînd ordinul a fost suprimat, unii cavaleri au izbutit să fugă în Scoţia şi s-au stabilit acolo. Baronul von Hund avea ceea ce pretindea el a fi o listă cu numele Marilor Maeştri care i-au urmat lui Jacques de Molay în clandestinitate.

Lojele lui von Hund au înregistrat aproape imediat un succes fulminant, dar istoricii 1-au acuzat de şarlatanie crasă şi au considerat că istoria sa „adevărata" nu e nimic altceva decît o adunătură de aiureli.[23] Aceleaşi reacţii le-a stîrnit şi lista presupuşilor Mari Maeştri ai ordinului. Principalul motiv al acestei respingeri a fost faptul că afirmaţiile baronului se bazau pe spusele unor persoane anonime — pe care el le numea „superiorii mei necunoscuţi" — şi deci păreau pure scorneli, în realitate, „ponturile" anonime constituie un obicei frecvent al grupărilor oculte, aşa cum ne-am convins şi noi înşine, iar recent unii dintre aceşti „superiori" au fost identificaţi cu o serie de personalităţi cît se poate de credibile, aşa încît este posibil ca afirmaţiile lui von Hund despre sursele sale necunoscute să fi fost totuşi veridice.[24]

Semnificativ este faptul că istoricii nu au reuşit nici pînă astăzi să alcătuiască o listă a Marilor Maeştri ai Ordinului Templierilor, ca urmare a arhivelor incomplete disponibile. Lista lui von Hund însă este identică cu cea

care apare în *Leş dossiers secrets* ale Prioriei din Sion.[25] Din cercetările efectuate de Baigent, Leigh şi Lincoln[2]" a reieşit că lista Prioriei este cea mai exactă dintre cele existente; deşi nu putem avea o certitudine în aceasta privinţă — documentele jji acest sens fiind foarte rare —, lista a făcut faţă cercetării atente a specialiştilor şi, probabil, este corectă. Dar, dacă vrem să fim cinici şi ga considerăm că lista Prioriei a fost fabricată cîndva, în anii 1950, nu acelaşi lucru putem crede despre cea a lui von Hund; la urma urmei, în 1750 nu existau documente şi nici studii istorice despre templieri, în consecinţă, legătura dintre cele două liste subliniază existenţa unei tradiţii comune a Ritului Strict Templier şi a Prioriei din Sion.

Cu toate că pe marginea afirmaţiilor şi a organizaţiei lui von Hund a curs multă cerneală, se constată o curioasă lipsă de supoziţii cu privire la posibila motivaţie a baronului. Organizaţia sa era, de fapt, o *reţea alchimică,* el însuşi fiind în primul rînd un alchimist.[27] Să fi încercat astfel von Hund să ducă mai departe tradiţia templierilor?

Oricare ar fi adevărul în privinţa organizaţiei şi a preocupărilor baronului, francmasoneria templierilor s-a dezvoltat rapid, devenind în scurt timp o structură importantă a masoneriei, de ambele părţi ale Atlanticului. (S-a sugerat la un moment dat că templierii s-au „ascuns" efectiv în rîndurile gradelor superioare ale francmasoneriei.) Ea a influenţat totodată o altă grupare importantă pentru cercetarea noastră: Francmasoneria de Rit Scoţian, îndeosebi forma numită Ritul Scoţian Rectificat, deosebit de puternică în Franţa.

Francmasonii francezi au o legendă curioasă despre Maître Jacques, un personaj mitic, patronul breslelor medievale ale pietrarilor. El a fost — susţine legenda — unul dintre meşterii care au lucrat la Templul lui Solomon. După moartea lui Hiram Abiff, el a părăsit Palestina şi, împreună cu treisprezece colegi, a pornit spre Marsilia. Adepţii aprigului său duşman, meşterul pietrar numit Părintele Soubise, au hotărît să-1 ucidă, aşa că Jacques s-a ascuns în peştera de la Sainte-Baume — cea în care şi-ar fi găsit mai tîrziu sălaş Măria Magdalena. Degeaba însă; Maître Jacques a fost trădat şi ucis. Masonii vin şi astăzi în pelerinaj aici în fiecare an, pe 22 iulie.[28]

Un alt „candidat" cu şanse mari la rolul de moştenitor al cunoştinţelor ezoterice ale templierilor este mişcarea numită rozi-crucianism. Odinioară luată în derîdere de istorici ca o invenţie a începutului de secol XVII, organizaţia începe să fie recunoscută ca avînd rădăcini în tradiţiile Renaşterii. Dacă nu ca nume, cel puţin ca un ideal, ca o atitudine, rozicrucianismul este considerat a fi forţa motrice a spiritului renascentist — un ideal întruchipat perfect de Leonardo da Vinci. In acest sens, Frances Yates scria: „Poate că ideea unei personalităţi ca Leonardo, capabile sa îmbine activitatea de artist cu studiile

de mecanică şi matematică, Q., nu contravenea concepţiilor unui mag".[29]

Firește, da Vinci a trăit într-o epocă în care marile mişcări intelectuale şi mistice constituiau un magnet pentru cei însetaţi de cunoaştere şi de putere deopotrivă. Ca urmare a ostilităţii Bisericii, aceste mişcări erau nevoite să funcţioneze în ascuns. Cele trei ramuri principale care au înflorit în secret au fost alchimia, ermetismul şi gnosticismul. Ermetismul, care a constituit un puternic impuls pentru renascentism şi rozicrucianism, şi gnosticismul, care a dat naştere mişcării catare, sînt două concretizări ale aceloraşi idei cosmologice. Lumea materială este cea mai joasă în ierarhia „lumilor" — a „sferelor", în termenii de atunci, a „planurilor", în terminologia actuală —, cea mai înaltă dintre lumi fiind divinitatea, Dumnezeu. Omul este o fiinţă divină la origine, „prinsa" apoi în trupul fizic, dar păstrînd încă o scînteie de divinitate. (Un vers ermetic adesea citat este: „Nu ştiţi voi că sînteţi dumnezei'?") încercarea de reunire cu divinul este posibilă, fiind chiar o îndatorire a omului. Gnosticii exprimă acest deziderat în termeni religioşi (considerînd că reunirea cu divinitatea înseamnă mîntuire), iar ermeticii folosesc termeni din magie, dar ideea fundamentală este aceeaşi. Nu se poate trage o linie netă de demarcaţie între gnosticism şi ermetism, aşa cum nu se poate face o distincţie clară între religie şi magie.

În plus, atît gnosticismul, cît şi ermetismul par a-şi avea originile în acelaşi timp şi spaţiu — focarul de gîndire din Egipt, mai precis din Alexandria, în secolele I şi II î.Hr. Acest veritabil creuzet al ideilor religioase şi filozofice îşi trăgea seva din credinţele şi convingerile multor culturi — greacă, persană, iudaică, egipteană şi chiar din religiile Orientului îndepărtat — rafinîndu-le în concepţiile aflate astăzi la baza culturii noastre. (Relaţia strînsă dintre gnosticism şi ermetism este ilustrată de faptul că Evangheliile gnostice descoperite la Nag Hammadi includ tratate ce conţin dialogurile lui Hermes Trismegistul.)

Cosmologia din *Pistis Sophia* — Evanghelia gnostică în care jylaria Magdalena deţine un rol-cheie — nu diferă esenţial de cea profesată de unii magi ai Renaşterii, precum Marsilio Ficino, Cor-nelius Agrippa sau Robert Fludd. Aceleaşi idei, aceeaşi cultură, acelaşi timp şi spaţiu au dat naştere alchimiei. Deşi inspirată, de asemenea, din concepte mult mai vechi, alchimia era — în sensul în care este percepută astăzi — un produs al Egiptului din primele secole ale erei creştine. Rădăcinile alchimiei şi paralele ei cu ermetismul şi gnosticismul sînt explorate de Jack Lindsay în *The Qrigins ofAlchemyin Graeco-Roman Egypt* („Originile alchimiei în Egiptul greco-roman", 1970).

Este uşor de înţeles interesul pentru gnosticism, cu toate că nu era o opţiune facilă, accentul fiind pus pe responsabilitatea individului pentru

propriile acţiuni; în acelaşi timp însă, ameninţarea pentru Biserică este evidentă. Exclamaţia „Oh! Ce miracol e Omul!", atribuită lui Hermes Trismegistul, redă ideea că omenirea conţine acea scînteie de divinitate. Nici gnosticii, nici ermeticii nu se ploconeau în faţa Dumnezeului lor. Spre deosebire de catolici, ei nu se considerau fiinţe inferioare şi păcătoase, destinate purgatoriului, dacă nu chiar iadului. Recunoaşterea scînteii de divinitate atrăgea automat după sine ceea ce am numi astăzi „autoapreciere" sau *încredere în sine* — ingredientul esenţial în manifestarea propriului potenţial. Aceasta era însăşi cheia mişcării renascentiste şi neînfricarea pe care a indus-o a fost vizibilă în valul de explorări şi descoperiri geografice iniţiat în acea perioadă. Din punctul de vedere al Bisericii, implicaţia acestei noţiuni de potenţial divin al individului era chiar mai gravă prin faptul că *femeile* se aflau pe aceeaşi treaptă cu bărbaţii, cel puţin la nivel spiritual, în gnosticism, femeile au avut totdeauna un cuvînt de spus şi chiar oficiau în ceremoniile religioase; aceasta era una dintre ameninţările majore ale gnosticismului la adresa Bisericii. Mai mult decît atît, noţiunea statutului fundamental divin al omului contravenea conceptului creştin de „păcat originar" — ideea conform căreia toţi oamenii se nasc păcătoşi ca urmare a căderii lui Adam şi a Evei (mai cu seamă a acesteia din urma). Fiindcă toţi copiii sînt rezultatul unui act sexual „ruşinos", acest concept considera femeile şi c°piii implicaţi deopotrivă într-un soi de eternă conspiraţie împotri-va bărbaţilor puri şi a unui Dumnezeu răzbunător. Gnosticii şi ermeticii, pe de altă parte, nu acordau nici o atenţie noţiunii de „păcat originar".

Fiecare individ era încurajat să exploreze singur atît lumea exterioară, cît şi pe cea dinlăuntrul său, trăind astfel *gnoza,* cunoaşterea divinului. Acest accent pus pe *mîntuirea* individuală era în antiteză totală cu preceptul Bisericii conform căruia *preoţii* sînt singurii mijlocitori prin care Dumnezeu comunica într-un fel cu omenirea. Ideea gnostică a unei relaţii directe cu Dumnezeu ameninţa însăşi existenţa Bisericii. Fără autoritatea preoţilor asupra turmei de credincioşi, cum îşi mai putea ea menţine controlul? La fel ca în cazul alchimiei, prudenţa cerea ca gnosticismul şi ermetismul să fie ferite de ochii Bisericii.

Că urmare a combinaţiei dintre ştiinţele interzise şi filozofia păcătoasă, adepţii acestor credinţe erau ostracizaţi şi singura soluţie era formarea unei reţele subterane. Mulţi dintre ei (sau ele, dat fiind că printre alchimiştii Renaşterii se aflau şi femei) nutreau convingeri neobişnuite în domenii ca arhitectura şi matematica, pe lîngă ideile teologice categoric neortodoxe. Aceşti oameni erau periculoşi, iar riscul era dublat de forţa inerentă a tot ceea ce este secret şi care atrage heterodoxia. Una dintre principalele manifestări ale acestei erezii era mişcarea rozicruciană.

Termenul „rozicrucian" datează de la începutul secolului al XVII-lea,

dar a fost inventat pentru a denumi o mişcare deja funcţională la acea vreme. Prima sa etapă majoră de dezvoltare a avut loc — la fel ca în cazul multor altor mişcări — în Renaştere; de fapt, nu am exagera dacă am pune semnul egal între rozicrucianism şi Renaştere.

în cea de-a doua jumătate a secolului al XV-lea s-a înregistrat o veritabilă explozie a interesului pentru ermetism şi pentru ştiinţele oculte. O foarte mică parte a informaţiilor din aceste domenii erau noi, deşi fireşte că existau numeroase personalităţi şi influenţe contemporane, însă setea de explorare a implicaţiilor profunde ale ermetismului avea o amploare fără precedent. Dintr-o dată, aceste probleme deveniseră subiect propice pentru dezbaterile intelectuale, în afara enclavelor secrete în care fuseseră păstrate cu grijă pînă atunci. Dacă ar fi fost lăsat în seama entuziaştilor renascentişti, ermetismul nu ar mai fi fost cîtuşi de puţin „ocult".

Acest val de interes pentru tot ceea ce era ermetic îşi avea centrul, în acea epocă, la curtea familiei Medici din Florenţa (unde a exercitat o influenţă puternică asupra unui mare număr de gînditori, printre care şi Leonardo da Vinci).[30] Sub patronajul acestei familii — j$_a$ loc de frunte aflîndu-se Cosimo cel Bătrîn (1389-1464) şi ne-potiil său, Lorenzo Magnificul (1449-1492) — s-a produs prima sinteză de amploare a ideilor oculte, pînă atunci disparate. Pe lîngâ faptul că a iniţiat căutarea unor opere legendare, precum *Corpus fjerrneticum,* al cărui autor prezumtiv ar fi însuşi Hermes Tris-niegistul, Cosimo a finanţat şi traducerea lor. La curtea Medici au găsit găzduire gînditori celebri pentru preocupările lor oculte, precum Marsilio Ficino (1433-1499), cel care a tradus *Corpus Her-jneticum,* şi Pico della Mirandola (1463-1494). Ultimul este renumit în primul rînd pentru introducerea în Europa a teoriei şi a practicii cabalistice.

Amăgindu-se probabil cu un fals sentiment al securităţii indus de patronul său aristocrat, Mirandola a fost prea explicit în ideile sale oculte şi, curînd, cărţile sale au fost trecute la Indexul papal, iar el însuşi a fost ameninţat de papa Inocenţiu al VUI-lea. Pentru o perioadă a părut că Mirandola va avea soarta tuturor oponenţilor Bisericii, dar apoi ceva straniu s-a petrecut. Noul papă, Alexandru al Vl-lea — membru al familiei Borgia —, a anulat în mod bizar toate acuzaţiile şi ameninţările la adresa lui Mirandola, trimiţîn-du-i chiar o scrisoare personală de susţinere. De ce? Poate un indiciu este faptul că acest suveran pontif şi-a decorat apartamentele de la Vatican cu fresce reprezentînd teme egiptene antice, printre care şi zeiţa Isis.[31]

Istoricii contemporani nu iau în serios forţa şi influenţa elementelor oculte, iar atunci cînd abordează această temă, o fac pentru a sublinia, prin comparaţie, triumful iluminismului — în care aceste „aiureli superstiţioase" au fost respinse de toţi cei dotaţi cu simţul raţiunii. Dar ocultismul a supravieţuit

şi a exercitat o influenţă majoră asupra Renaşterii. Fascinaţia pentru ocultism nu era doar un simptom al deschiderii către noi idei, ci însăşi cauza ei. Frances Yates a schiţat, într-o serie de cărţi, rolul real al ocultismului în istorie.[32] După cum susţine ea, noua filozofie ocultă s-a raspîndit din Italia în restul Europei, punctul culminant fiind campania marelui predicator reprezentant al ermetismului, Giordano Bruno (1548-1600). Călătorind prin diverse ţări precum Germania şi Anglia, el a propovăduit reîntoarcerea la religia Egiptului antic şi a fost foarte explicit în afirmaţiile cu privire la ceea ce considera el ca fiind relele creştinismului oficial.[33]

Aşa cum am văzut, se crede că ermetismul a fost fondat de „Hermes cel de trei ori mare", prin intermediul unui fragment din *Tableta de Smarald,* pe care erau înscrise numeroase secrete covîr-şitoare. Deşi puţini ermetici au dat crezare acestui mit, ei acordă o importanţă deosebită semnificaţiei panteonului egiptean. Dar, deşi mulţi reprezentanţi ai ermetismului renascentist credeau că aceste secrete provin din Egiptul faraonic din vremea lui Moise, ele au, de fapt, o origine mai apropiată de epoca lui Iisus. Rădăcinile acestor idei ajung în Egiptul secolelor I-III; dincolo de această perioadă se face simţită influenţa unui număr mare de culturi. Recent, specialiştii au recunoscut că, în vreme ce generaţiile anterioare au accentuat influenţa filozofiei elene, ideile derivate din religia Egiptului antic au influenţat dezvoltarea conceptelor ermetice mai puternic decît s-a crezut anterior.[34]

Ermeticii sînt de acord că, deşi Grecia antică a reprezentat un filon bogat pentru gînditori în general, civilizaţia egipteană este cea care deţine cheile cunoaşterii vizate de ei. De asemenea, ei şi-au dat seama că această cunoaştere nu este la îndemîna oricui; sistemul filozofic egiptean era întruchipat de o *şcoală a misterelor,* iar secretele nu puteau fi aflate decît în urma unor stagii intense de iniţiere treptată.

Giordano Bruno a ajuns în Anglia în 1583 şi în scurt timp a intrat în contact cu personalităţi de talia lui Şir Philip Sydney, autor, printre altele, al lucrării *Arcadia.* Sydney, elev al unui mare ocultist englez, doctor John Dee (1527-1606), era în mod cert o personalitate de prim rang în această lume subterană, deoarece Bruno i-a dedicat două dintre lucrările sale scrise pe cînd se afla în Anglia.

Este posibil ca un alt personaj al cercurilor oculte din societatea elisabetană să fi fost, de asemenea, prezent la întîlnirea dintre Giordano Bruno şi Philip Sydney: William Shakespeare. (Semnificativ este faptul că prima clădire a Teatrului Globe din Londra a fost construită pe baza principiilor ermetice ale geometriei sacre;[35] în plus, despre ultima piesă a marelui dramaturg, *Furtuna,* se spune că ar întruchipa o serie de concepte rozacruciene importante şi că ar fi fost inspirată de viaţa doctorului

Giordano Bruno a fost o personalitate similară ca anvergură cu Luther sau Calvin, şi totuşi numele său este rareori menţionat în istoria predată în şcoli. Asemenea lor — şi la fel ca toţi ceilalţi reprezentanţi ai contrareformei —, era o fire rigidă şi neiertătoare, după canoanele vremii. Dar, spre deosebire de ei, Bruno nu predica nici una dintre versiunile acceptate ale creştinismului şi, din acest jnotiv, zilele i-au fost numărate. Adăugaţi la această realitate firea sa bombastică, şi soarta ce i-a fost rezervată nu e greu de ghicit. Giordano Bruno a murit pe rug la Roma, în 1600, după ce a fost trădat şi denunţat Inchiziţiei de un adept nemulţumit.

Bruno şi-a format propria societate secretă, I Giordanisti, în Germania. Puţine lucruri se cunosc despre ea, cu excepţia faptului că a avut o influenţă majoră asupra dezvoltării rozicrucianismului în Europa.[37] Dar acelaşi lucru poate fi spus şi despre sus-menţio-natul doctor John Dee, un veritabil magician velş. O personalitate complexă, era nu numai astrologul şi consilierul reginei Elisabeta I, ci şi agent secret, alchimist şi necromant.[38] (Şi un amănunt mai puţin cunoscut: numele de cod al doctorului Dee ca spion era „007"!)

Din aceste rădăcini s-a dezvoltat mişcarea rozicruciană, una dintre cele mai misterioase din istorie. Existenţa sa a devenit cunoscută atunci cînd două lucrări anonime, *Fama Fratemitatis* sau „Descoperirea Fraternităţii Preanobilului Ordin al Roza-Crucii" şi *Confessio Fratemitatis* sau „Confesiunea Lăudabilei Fraternităţi a Preaonorabilului Ordin al Roza-Crucii" au început să circule în Germania, în 1614 şi 1615.[39] Aceste publicaţii anunţau existenţa unei confrerii secrete, rozicrucienii, numiţi astfel după miticul lor fondator, Christian Rosenkreutz (Christian Rozacruce).

Acest erou se presupune că a călătorit în Egipt şi în Ţara Sfîntă, acumulînd cunoştinţe secrete sau oculte pe care le-a transferat apoi unei noi generaţii de adepţi. Dacă viaţa lui a fost una neobişnuită, modul în care a murit şi a fost îngropat a avut un caracter chiar mai straniu. Se spune că Rosenkreutz avea 106 ani cînd s-a stins, în1484, şi că a fost înmormîntat într-un loc tainic, ce era luminat de un „soare interior". De asemenea, trupul său ar fi fost — zice-se — «incoruptibil": şi-a păstrat aparenţa vie şi nu s-a descompus (un fenomen ce pare a afecta post-mortem un număr suprinzător de oameni, mai cu seamă sfinţi catolici).

Manifestele rozicruciene — numele sub care au devenit cunoscute cele două lucrări — nu dezvăluiau nici unele dintre aceste secrete, dar, prin faptul că anunţau existenţa confreriei, sugerau ca toţi cei care doreau să afle mai multe să ia legătura cu ea. Probabil că totul a fost doar un fel de testare a pieţei, fiindcă nu se oferea nici o adresă pentru contact sau corespondenţă. Acest lucru a fost suficient pentru a atrage dispreţul şi neîncrederea

istoricilor, care le-au considerat un soi de farsă ciudată. Dar, aşa cum a indicat Frances Yates[40], autorii Manifestelor au demonstrat o profundă cunoaştere a principiilor ermetice şi alchimice, în mod semnificativ, pentru ei alchimia era o disciplină *spirituală,* fără nici o legătură cu obţinerea aurului, pe care îl numeau „nedumnezeiesc şi blestemat"[41].

Oricare ar fi adevărul despre rozicrucieni, realitatea este că au exercitat o influenţă puternică asupra unui mare număr de gîndi-tori de renume, printre care Robert Fludd (1574-1637) şi Şir Isaac Newton, în mod neaşteptat, chiar şi Francis Bacon, celebrul reprezentant al raţionalismului, a fost în esenţă rozicrucian.[42] Şi totuşi faptul nu este atît de ciudat, fiindcă mişcarea rozicruciană era o sinteză a tuturor conceptelor oculte şi ermetice; singurul aspect cu adevărat nou era faptul că acum avea un nume. Iar Frances Yates nu ezită să-1 definească pe Leonardo da Vinci ca „un rozicrucian timpuriu"[43].

Dacă ne amintim, numele lui da Vinci apare pe lista Marilor Maeştri ai Prioriei din Sion, dar el nu şi-a spus niciodată „rozicrucian", fiindcă termenul nu fusese încă inventat în vremea lui. Alţii de pe lista respectivă nu au avut însă aceeaşi problemă, de pildă, Johann Valentin Andraea (1586-1654), poet şi dramaturg german şi totodată pastor luteran. Leş *dossiers secrets* susţin că el s-a aflat la cîrma Prioriei între 1637 şi 1654, dar specialiştii sînt aproape unanim de acord că el însuşi a scris Manifestele Rozicruciene sau, cel puţin, s-a aflat la originea lor.

Andraea a scris însă cu certitudine ceea ce se consideră a fi al treilea Manifest, „Nunta chimică a lui Christian Rosenkreutz"[44], în 1616, cu mulţi ani înainte de a prelua conducerea Prioriei. Poate că însăşi prezenţa sa la vîrful mişcării rozicruciene i-a asigurat această funcţie. La urma urmei, se pare că tema rozicrucianismului a constituit un numitor comun al celor patru presupuşi Mari Maeştrii din secolul al XVII-lea. Acest lucru sporeşte, într-un fel, credibilitatea listei, fiindcă abia în anii 1970 a reuşit Frances Yates ₛă arunce o rază de lumină asupra existenţei şi influenţei exercitate de mişcarea rozicruciană.

Această continuitate în rîndul celor patru Mari Maeştri ai Prio-riei din Sion a început o dată cu Robert Fludd, alchimistul englez care a deţinut funcţia între 1595-1637. Fludd a declarat că a încercat sâ-i găsească pe rozicrucieni după ce le-a citit Manifestele, pentru a li se alătura, dar nu a reuşit. Cu toate acestea, a scris pe larg despre acest subiect şi a inclus idei preluate din Manifeste în scrierile sale, multe dintre ele cu un impact puternic — de pildă, *Utriusque cosmi historia* („Istoria celor două lumi", 1617). [45] (Lewis Spence, critic ocultist, menţionează că, deşi a scris în anii 1630, Robert Fludd a folosit „un limbaj ce aminteşte puternic de francmasonerie" şi că „societatea sa" era structurată ierarhic pe grade. [4^]) După Fludd a urmat Andraea, Mare Maestru pînă în

1654, cînd s-a stins din viaţă şi i-a succedat Robert Boyle, chimist Ia Oxford.

Din cîte se ştie, Boyle nu a menţionat termenul „rozicrucian" în scrierile sale, dar acestea demonstrează o bună cunoaştere a conţinutului Manifestelor.[47] Iar atunci cînd a fondat, sub numele Colegiul Invizibil, viitoarea Societate Regală, numele -era, în fapt, o referire ironică la modul în care rozicrucienii se descriau ei înşişi, ca fiind o societate „invizibilă" ,[48]

După Boyle a urmat Isaac Newton, prezumtiv Mare Maestru al Prioriei din 1691 pînâ în 1727. Cunoscut pentru practica alchimiei, Newton deţinea un exemplar din traducerea în limba engleză a Manifestelor, deşi unele dovezi sugerează că, pentru el, povestea lui Rosenkreutz era doar un mit. (Specialiştii în domeniu şi-au dat seama că povestea nu a fost niciodată menită să fie considerată un adevăr literal.) Reala implicare a lui Newton în ocultism a fost recunoscută abia de curînd: mai bine de 10 la sută dintre lucrările sale erau tratate de alchimie. Mai sugestiv, probabil, este faptul că Isaac Newton a reconstruit, într-un desen, planul Templului lui Solomon.[49]

Rozicrucianismul a avut, de asemenea, o legătură strînsâ cu dezvoltarea francmasoneriei. Primii doi francmasoni cunoscuţi din Anglia — Elias Ashmole şi Şir Robert Moray, alchimist — aveau conexiuni cu mişcarea rozicrucianâ. Primul, mai cu seamă, era un r°zicrucian recunoscut, în vreme ce Moray, în conformitate cu Frances Yates, „a contribuit probabil mai mult decît oricine altcineva la fondarea Societăţii Regale"[50].

În literatura masonică există şi alte referiri care stabilesc clar o legătură între „Fraţii de Roza-Cruce" şi francmasoni, dar acestea par a sugera că, deşi apropiate, cele două organizaţii şi-au păstrat individualitatea.[5] !

Interconexiunile dintre rozicrucianism, francmasonerie, ermetism şi alchimie — identificate anterior de istorici precum Frances Yates — au primit o confirmare categorică în ultimii ani, prin descoperirea unei serii de documente care ilustrează amploarea relaţiilor dintre aceste mişcări şi idei. în 1984, în vreme ce studia istoria casei în care locuia, o profesoară de muzică din Manchester pe nume Joy Hancox a descoperit un set de documente, în principal diagrame şi desene geometrice, strînse de John Byrom (1691-1763) şi păstrate de urmaşii acestuia, care nu le cunoşteau reala semnificaţie. Cele peste cinci sute de documente au ca principal obiect geometria sacră şi arhitectura, precum şi simbolurile cabalistice, masonice, ermetice şi alchimice.[52]

Importanţa „Colecţiei Byrom", cum a fost numită, rezidă în faptul că aruncă o rază de lumină asupra relaţiei dintre aceste subiecte şi asupra persoanelor — crema societăţii ştiinţifice şi intelectuale a vremii — care aveau astfel de preocupări. Byrom, o figură centrală a mişcării iacobite care urmărea restauraţia dinastiei Stuart pe tronul Angliei, era francmason şi membru al

Societăţii Regale. De asemenea, făcea parte din „Clubul Cabala", numit şi Clubul Soarelui, ai cărui membri se reuneau într-o clădire în St Paul's Churchyard, totodată sediul uneia dintre cele patru loje fondatoare ale Marii Loje a francmasoneriei engleze. Jurnalul său sugerează că Byrom avea relaţii cu intelectualii de frunte ai epocii sale.

Scrierile din colecţia sa au la bază toate societăţile şi personalităţile despre care am discutat pînă acum, inclusiv rozicrucienii John Dee (cu care Byrom era înrudit prin căsătorie), Robert Fludd, Robert Boyle, chiar şi cavalerii templieri.

Dintre documente fac parte diagrame ce detaliază geometria sacră a unui mare număr de clădiri datînd din diverse perioade, ilustrînd prin urmare o continuitate în cunoaşterea principiilor respective. De exemplu, o diagramă indică faptul că arhitectura capelei de la Kings College, Cambridge, care datează de la mijlocul secolului al XV-lea — „una dintre ultimele construcţii gotice majore din această ţară"[53] — se *bazează* pe conceptul cabalistic de Arbore al Vieţii (concluzie la care a ajuns şi Nigel Pennick, specialist în simbolismul ezoteric). Structura capelei a fost inspirata, se pare, de cea a catedralei de la Albi, în Languedoc, ridicată în secolul al XlV-lea, anterior unul dintre centrele catare. Din colecţie face parte şi o diagramă a bisericii Temple din Londra, plus schiţe ale altor construcţii ale templierilor, demonstrînd încă o dată că toate aceste clădiri se încadrează într-o tradiţie continuă şi că membrii confreriilor rozicruciene şi masonice din secolul al XVIII-lea erau conştienţi de acest lucru. Colecţia Byrom conţine, de asemenea, materiale ce se referă la Templul lui Solomon şi la Chivotul Legii.

Dacă, aşa cum se pare, masonii sînt urmaşi ai templierilor, ar fi oare posibil ca şi rozicrucienii să aibă aceleaşi origini? însuşi numele „Roza Cruce" aminteşte de cavalerii care aveau ca emblemă o cruce roşie sau *trandafirie,* în „Nunta chimică" a lui Andraea, crucea roşie pe fond alb este menţionată în mod repetat, iar lucrările lui în general amintesc puternic de legendele Graalului şi, prin urmare, de templieri. Iar prezenţa materialelor de inspiraţie templieră în documentele Byrom, predominant rozicruciene, sugerează că această confrerie şi masonii au o origine comună.

Dar, în vreme ce francmasonii au fost şi sînt o organizaţie bine definită, cu membri cunoscuţi şi sedii declarate, rozicrucienilor nu li s-a stabilit o identitate foarte clară astfel încît termenul „rozicru-cian" pare a se referi mai degrabă la un ideal decît la o societate concretă; Manifestele îi definesc, într-adevăr, ca o „societate invizibilă". Dar prima organizaţie rozicruciană „concretă şi vizibilă" a fost Ordinul Crucii Aurii şi Trandafirii, fondată în Germania de Sigmund Richter în 1710, al cărei ţel principal era cercetarea alchimică.[54] Şaizeci de ani mai tîrziu însă, ordinul s-a transformat într-o Lojă Masonică a Ritului Strict Templier, cu

toate că şi-a păstrat caracterul alchimic. Loja a avut numeroşi membri de seamă, printre ᶜare Franz Anton Mesmer (1734-1815), cel care a descoperit "Magnetismul animal" (fără a fi însă, aşa cum se crede îndeobşte, Pionierul hipnotismului). Simplul fapt că o societate rozicruciană se putea transforma atît de uşor într-o lojă a Ritului Strict Templier dedmonstrează originile lor comune.

După anul 1750, iţele se încurcă rău. Deşi înainte de această dată distincţia între masoni, rozicrucieni şi alte organizaţii care îşi asumau origini templiere era clară, dintr-o dată toate aceste grupări devin atît de strîns interconectate, încît par efectiv una şi aceeaşi. De exemplu, în unele forme ale masoneriei, iniţiaţii primesc titlul de „cavaler templier" şi „Roza Cruce", fiind imposibil să ne dăm seama dacă motivul este descendenţa autentică sau simpla sonoritate interesantă a unor astfel de titluri. Se estimează că, între anii 1700 şi 1800, peste 800 de grade şi ritualuri au fost adăugate la practica francmasonică.

Orice tentativă de a trasa o succesiune directă de la templieri la francmasonerie şi rozicrucianism este destinată eşecului din cauza acestei uriaşe proliferări a riturilor şi a sistemelor masonice. Confuzia este accentuată şi de faptul că, în multe cazuri, nu se poate şti care sisteme au apărut în secolul al XVIII-lea şi care erau într-ade-văr mult mai vechi.

Este însă posibilă identificarea unui fir comun între anumite sisteme masonice recuzate de francmasoneria convenţională. Acestea sînt variaţiuni ale francmasoneriei „oculte", cu origini în Ritul Strict Templier al baronului von Hund, şi care s-au dezvoltat în principal în Franţa. Cheia este un sistem masonic numit Ritul Scoţian Rectificat, dedicat în mod special studiilor oculte, şi care pune un accent deosebit pe originile sale templiere. Această forma a francmasoneriei este cea care are cele mai strînse legături cu societăţile rozicruciene.

Utilizarea termenului „templier" a devenit o problemă pentru aceasta şcoală masonică. Au existat unele fricţiuni între membrii săi şi cei ai francmasoneriei convenţionale, care au respins în mod oficial ideea originilor templiere, fiind iritaţi mai cu seamă de afirmaţia lui von Hund, conform căreia-. „Fiecare mason e un templier". Mai îngrijorătoare erau suspiciunile autorităţilor, provocate de zvonurile că templierii aveau un plan secret de a se răzbuna pe monarhia *franceză* şi pe papalitate pentru suprimarea ordinului lor şi executarea lui Jacques de Molay. în consecinţă, în 1778 s-a organizat la Lyon o Convenţie a masonilor „templarişti", în cadrul căreia a fost creat Ritul Scoţian Rectificat; acesta cupriundea un ordin numit *Chevalier Bienfaisant de la Cite Sainte* — doar un alt nume pentru „templier".

O influenţă importantă asupra Convenţiei de la Lyon — şi a ezoterismului

francez ulterior — a fost exercitată de filozoful ocultist Louis Claude de Saint-Martin (1743-1804). Deşi era aparent un *celibatar* convins, filozofia sa era axată pe venerarea principiului feminin întruchipat de Sophia, pe care o considera „forma feminină a Marelui Arhitect"[56]. „Martinismul" a fost cea mai influentă filozofie ocultă, nu doar pentru aceste forme ale masoneriei, ci şi pentru societăţile rozicruciene din Franţa secolului al XIX-lea, despre care vom discuta pe larg în capitolul următor.

La cîţiva ani după reuniunea de la Lyon, în 1782, o altă mare conferinţa masonică — la care au participat reprezentanţi ai tuturor grupărilor masonice din Europa — a fost organizată la Wilhelmsbad, în Hessen, sub preşedinţia ducelui de Brunswick. Obiectivul conferinţei a fost eliminarea profundelor divergenţe din cadrul masoneriei, prin lămurirea o dată pentru totdeauna a relaţiei dintre francmasonerie şi cavalerii templieri. Rezultatul a fost umilitor pentru baronul von Hund, care a participat pentru a susţine originea templieră, şi a însemnat sfîrşitul definitiv al Ritului Strict Templier. Şi totuşi, templariştii au cîştigat bătălia: convenţia a acceptat Ritul Scoţian Rectificat, care nu era altceva decît Ritul Strict Templier cu un alt nume.

Deopotrivă semnificative în francmasoneria ocultă sînt sistemele numite Rituri Egiptene, care aveau să devină importante în stadiile ulterioare ale cercetărilor noastre. Toate derivă însă din preaiubitul Rit Strict Templier al lui von Hund şi, prin urmare, sînt *foarte* apropiate de Ritul Scoţian Rectificat. Spre deosebire de obişnuitele aparenţe ale francmasoneriei, se pune un accent deosebit pe principiul feminin (unele forme includ şi loji feminine active). Toţi francmasonii îl venerează pe misteriosul „fiu al văduvei", în Riturile Egiptene, „văduva" este Isis.[57]

Prioria din Sion, adeptă declarată a zeiţei Isis, pretinde că s-a născut ca un nucleu al Ordinului Templierilor şi s-a dezvoltat firesc, în decursul anilor, atrăgîndu-şi diverse asocieri ezoterice, unele ilustrative prin ele însele. Un factor de influenţă pare să fi fost Jacques-Etienne Marconis de Negre (1795-1865), care a fondat în 1838 unul dintre Riturile Egiptene ale francmasoneriei oculte, Ritul din Memphis. Şi acesta pretinde că îşi are originile în tradiţia "templaristă" a lui von Hund.

Marconis de Negre a schiţat un veritabil „mit fondator" al organizaţiei sale, fâcînd obişnuita afirmaţie pretenţioasă ca ritul îşi are originile în antichitate, într-o grupare numită Societatea Fraţilor Rozicrucieni din Est. Aceasta, la rîndul ei, fusese înfiinţată de un preot al unei străvechi religii egiptene pe nume Ormus, convertit la creştinism de Sfîntul Marcu; printre discipolii acestuia s-ar fi aflat şi unii membri ai comunităţii eseniene.[58]

Mitul Ormus sugerează existenţa a patru influenţe: rozicru-cianâ, egipteană, creştină (poate o formă eretică) şi a ezoterismului iudaic, precum

Cabala (despre esenieni se crede — pe drept sau nu -că erau cabalişti).

Ceea ce ni s-a părut nouă interesant în privinţa acestui mit este faptul că — aşa cum ştiu cei care au citit *The Holy Blood and the Holy Grail* — Prioria din Sion a preluat numele Ormus ca pe un „subtitlu". Iar mai tîrziu am aflat că mitul a fost menţionat mai întîi în relaţie cu Ordinul Crucii Aurii şi Trandafirii, cînd acesta a devenit o Lojă a Ritului Strict Templier, în 1770.[59] Dar, aşa cum vom vedea, implicaţiile pentru investigaţia noastră sînt profunde.

Nu este totuşi suprinzător că există organizaţii care se pretind a fi succesoare oficiale templierilor. Majoritatea pot fi cu uşurinţă ignorate, dar Ordinul Antic şi Militar al Templului din Ierusalim pare destul de convingător pentru a fi luat în serios. Astăzi are sediul în Portugalia, unde susţine că se concentrează pe acţiuni caritabile şi cercetări istorice, deşi o aripă a sa operează din localitatea cu nume rezonant Sion, din Elveţia.[60] Originile sale însă — ale grupării noi — se află în Franţa.

Ordinul Antic şi Militar al Templului din Ierusalim a fost fondat în 1804 de un medic pe nume Bernard Raymond Fabre-Palaprat, care susţine că s-a bazat în această acţiune pe „Carta Transmiterii lui Larmenius", cunoscută sub numele mai simplu de „Carta Larmenius". Dacă este adevărat, înseamnă că Fabre-Palaprat descinde într-adevăr din templieri, deoarece se pare că această cartă ar fi fost scrisă în 1324 de Johannes Marcus Larmenius, care fusese numit Mare Maestru de Jacques de Molay însuşi. Documentul poartă semnăturile prezumtive ale tuturor Marilor Maeştri ulteriori ai ordinului — fapt semnificativ, fiindcă, după executarea lui de Mo-j$_a$y, nu ar mai fi trebuit să existe nici un Mare Maestru.

În mod previzibil, istoricii au considerat carta un fals.[61] Chiar şi autori cu deschidere spirituală, precum Baigent şi Leigh, sînt de acord că nu este autentică.[62] Dar foarte puţini critici au văzut, de fapt, documentul, bazîndu-şi obiecţiile pe o traducere din latină a originalului din secolul al XIX-lea.[63] (Carta este scrisă în latină şi transcrisă într-un cod bazat pe geometria crucii templiere.) Unul dintre motivele pentru care este considerată un fals este acela că limba utilizată este prea corectă — latina medievală fiind renumită pentru incorectitudinea ei; de fapt însă, traducătorul *i-a corectat gramatica.* Criticii au desconsiderat şi lista cu declaraţii ale Marilor Maeştri, deoarece forma cuvintelor este identică în toate — ceva greu de crezut pentru o perioadă atît de îndelungată, cuprinsă între 1324 şi 1804. Dar, repetăm, motivul acestei identităţi este standardizarea realizată de traducător; în original, declaraţiile se deosebeau între ele. Prin urmare, principalele două motive care au dus la respingerea „Cartei Larmenius" nu stau în picioare.

Carta a fost criticată şi pentru că este foarte agresivă la adresa „dezertorilor templieri scoţieni" care, consideră Larmenius, ar trebui

„spulberaţi cu anatema" (şi, împreună cu ei, cavalerii ospitalieri). Presupunînd că aceşti schismatici erau masonii Ritului Strict al lui von Hund, istoricii sînt de părere că furia împotriva lor e o dovadă a falsităţii cartei — dat fiind că, după părerea lor, baronul a inventat „transmiterea scoţiană" în jurul anului 1750. Dacă însă von Hund spunea adevărul în privinţa originilor reale ale francmasonilor, atunci imaginea generală se schimbă complet.

De fapt, Ordinul Antic şi Militar al Templului pretinde că documentul exista deja cu cel puţin o sută de ani înainte ca Fabre-sâ-1 dea publicităţii, cînd Filip, duce de Orleans — mai regent al Franţei —, a convocat la Versailles o adunare a mem-°rilor acestui ordin. Dacă este adevărat, atunci acest eveniment constituie în sine o dovadă a continuităţii templierilor în Europa. (Acelaşi duce de Orleans 1-a introdus pe cavalerul Ramsay în Ordinul St Lazarus.)

Pe lîngă „Carta Larmenius", Fabre-Palaprat deţinea un alt document important, şi acesta respins de la bun început de majoritatea criticilor. Este vorba despre *Levitikon* — o versiune *a Evangheliei după loan* cu implicaţii evident gnostice, pe care el pretinde ca a găsit-o într-un anticariat. Din nou, lucrurile par puţin cam prea bine aranjate, dar dacă documentul este autentic, aruncă o rază de lumină asupra motivelor pentru care ideile gnostice au fost păstrate în secret. Fiindcă *Levitikonul,* o versiune a *Evangheliei după loan* despre care unele opinii consideră că datează din secolul al XI-lea[65], prezintă o „poveste" cu totul diferită de cea din cartea cu acelaşi nume a Noului Testament.

Pe baza *Levitikonului,* în 1828 Fabre-Palaprat a fondat la Paris Biserica loanită Neotemplieră, în care şi-a iniţiat adepţii, iar după moartea sa, zece ani mai tîrziu, cîrma a fost preluată de Şir William Sydney Smith, francmason de rang înalt şi erou al războaielor napoleoniene.

Levitikonul, care a fost tradus din latină în greacă, are două secţiuni.[66] Prima conţine doctrinele religioase ce trebuie împărtăşite iniţiaţilor, inclusiv ritualuri referitoare la cele nouă grade ale Ordinului Templierilor. Prima secţiune descrie, de asemenea, „Biserica lui loan" a templierilor şi afirmă că aceştia îşi spuneau „ioaniţi" sau „creştini originari".

Partea a doua este similară cu *Evanghelia după loan* din Noul Testament, avînd însă cîteva omisiuni semnificative. Capitolele 20 şi 21, ultimele, lipsesc. De asemenea, sînt eliminate toate aluziile la elementul miraculos din parabola transformării apei în vin, a pîi-nilor şi a peştilor şi a învierii lui Lazăr. De asemenea, nu mai apar unele referiri la Sfîntul Petru, inclusiv faptul că lisus ar fi spus: „Pe această piatră voi clădi Biserica Mea".

Oricît de surprinzătoare ar fi aceste lucruri, *Levitikonul* conţine şi alte elemente bizare, chiar şocante: *lisus este prezentat ca fiind un iniţiat în*

misterele lui Osiris, unul dintre principalii zei egipteni din vremea respectivă. Osiris era soţul surorii lui, frumoasa Isis, zeiţa iubirii, a tămăduirii şi a magiei, printre altele. (Oricît de scandaloasă ni s-ar părea astăzi, această relaţie incestuoasă era obişnuită în tradiţia faraonica şi î-ar fi părut cît se poate de firească oricărui credincios din Egiptul antic.) Fratele lor, Set, o dorea pe Isis pentru el şi a complotat pentru a-1 ucide pe Osiris. Acesta din urmă a fost luat prin surprindere de acoliţii lui Set, care i-au ciopîrţit trupul si au împrăştiat bucăţile de cadavru. Suferind cumplit, Isis a rătăcit prin lume în căutarea lor, fiind ajutată în acest scop de zeiţa Nepthys, soţia lui Set, care dezaproba crima comisă. Cele două zeiţe au recuperat toate rămăşiţele trupeşti, cu excepţia falusului. După ce a reasam-blat corpul, Isis i-a alipit un falus artificial, prin intermediu] căruia a conceput în mod magic un copil, pe Horus. în unele versiuni ale poveştii, ea ar fi avut apoi o relaţie cu Set, deşi motivele nu sînt foarte clare; în relaţia lor pare a fi fost implicat un element de răzbunare. Pe Horus, ajuns la vîrsta tinereţii, 1-a iritat această legătură, pe care a considerat-o o trădare a memoriei tatălui său, Osiris. De aceea, s-a luptat cu Set, 1-a ucis, iar el a rămas fără un ochi. Tînărul s-a vindecat, iar ochiul lui Horus a devenit talismanul favorit al egiptenilor.

Pe lîngă extraordinara afirmaţie că lisus ar fi fost un iniţiat al misterelor lui Osiris, *Levitikonul* susţine şi că el ar fi împărtăşit aceste cunoştinţe ezoterice unuia dintre ucenicii săi, loan „cel Preaiubit". De asemenea, textul menţionează că Pavel şi ceilalţi apostoli au fondat Biserica Creştină, dar au fâcut-o fără a cunoaşte adevăratele învăţături ale lui lisus, fiindcă nu făceau parte din cercul său de apropiaţi, în conformitate cu Fabre-Palaprat, aceste cunoştinţe *secrete,* care i-au fost transmise lui loan cel Preaiubit, au fost păstrate şi preluate apoi de cavalerii templieri.

Levitikonul aminteşte de o tradiţie perpetuată din generaţie în generaţie de o sectă — sau Biserică — a Creştinilor loâniţi din Orientul Mijlociu. Aceştia susţineau că au moştenit „învăţăturile secrete" Şi adevărata istorie a lui lisus, pe care ei îl numeau „Yeshu cel ᵘns". Dacă însă o astfel de sectă a existat cu adevărat, versiunea sa ᵃˢupra vieţii lui lisus este atît de neortodoxă, încît este de mirare că se considera „creştina". Pentru membrii ei, lisus a fost nu doar un iniţiat al lui Osiris, ci şi un simplu om, nicidecum Fiul lui Dumnezeu. In plus, el era copilul nelegitim al Măriei, iar despre imaculata concepţie nici nu se pune problema. loaniţii considerau ca toate aceste poveşti au fost, de fapt, o ingenioasă — şi scandaloasă — mistificare pusă la cale de autorii Evangheliilor, pentru a ascunde ilegitimitatea lui lisus şi faptul că mama lui nu ştia cine era tatăl!

Secta ioanită recunoştea faptul că titlul „Hriştos" nu îi era rezervat exclusiv lui lisus; cuvîntul din limba greacă, *Chnstos,* însemna, de fapt, „cel

Uns" — un termen care putea fi aplicat multor persoane, inclusiv regilor şi autorităţilor romane, în consecinţă, liderii ioaniţi îşi asumau totdeauna acest titlu. f„Evanghelia după Filip", descoperită la Nag Hammadi, foloseşte termenul „Hriştos" pentru toţi iniţiaţii gnostici.[67])

Despre această grupare s-a spus că era o sectă gnostică, deţinătoare a unor variate secrete ezoterice, printre care şi cele ale Cabalei. Membrii ei au conceput un plan de a se transforma într-o organizaţie „sub acoperire", care (în cuvintele scriitorului Eliphas Levi, din secolul al XlX-lea) „să fie unica depozitară a marilor secrete religioase şi sociale, să numească regi şi pontifi, fără a se expune capacităţii de corupţie a puterii"[68]; altfel spus, o organizaţie misterioasă, nesupusă capriciilor şi nesiguranţei inerente schimbărilor politice şi sociale în decursul anilor. Instrumentul său de lucru avea să fie Ordinul Templierilor, iar Hugues de Payens şi ceilalţi cavaleri fondatori erau, de fapt, iniţiaţi ioaniţi. Ca urmare a patimii lor pentru avere şi putere, templierii au devenit corupţi şi, în cele din urmă, au fost suprimaţi. Papa şi regele Franţei nu-şi puteau permite să dea publicităţii adevărata natură a ameninţării reprezentate de Ordinul Templierilor şi, de aceea, au inventat acuzaţiile de idolatrie, erezie şi imoralitate. Dar înainte de a fi executat, Jacques de Molay ar fi „organizat şi instituit masoneria ocultă"[69], pentru a cita din nou cuvintele lui Levi.

Dacă este adevărată, această aserţiune răstoarnă din temelii versiunea oficial acceptată a istoriei. Dat fiind că stabileşte o legătură directă între un tip de francmasonerie şi vechii templieri, am putea crede că acei masoni ne-ar putea oferi cîteva informaţii suplimentare despre cunoştinţele deţinute de cavalerii templieri.

În „Istoria magiei", Eliphas Levi consacră o secţiune întreagă tradiţiei ioanite aşa cum este ea descrisă în *Levitikon.* Noi am citit-o prima dată în traducerea în limba engleză a lui A.E. Waite, dar apoi am găsit o altă traducere a secţiunii respective într-o lucrare a lui Albert Pike — erudit mason şi Mare Maestru al Ritului Scoţian Antic şi Acceptat din America — *Morals and Dogma of the Ancient and Accepted Scottish Rite of Freemasonry* („Morala şi Dogma Ritului Scoţian Antic şi Acceptat al Francmasoneriei", 1871). între cele două versiuni există cîteva deosebiri. Care dintre ele să fie însă autentică?

Am verificat ediţia originală în franceză a lucrării lui Levi[70] şi am constatat că Pike a operat de la sine unele adăugiri şi corecturi, probabil în funcţie de modul în care a înţeles el tradiţia respectivă. De exemplu, ultima parte a afirmaţiei citate mai sus apare la el sub forma „masoneria ocultă, ermetică sau scoţiană"[71]. De asemenea, modifică uşor cuvintele lui Levi referitoare la relaţia dintre templierii ioaniţi şi rozicrucieni. în traducerea fidelă a lui A.E. Waite, Levi scrie:

„Modificînd puţin cîte puţin metodele austere şi ierarhice ale precursorilor în iniţiere, succesorii vechilor rozicrucieni au devenit o sectă mistica şi au *îmbrăţişat cu fervoare doctrinele magice ale templierilor,* iar drept urmare, se considerau unicii depozitari (sic!) ai secretelor sugerate de *Evanghelia după Sfîntul* Ioan".[72]

Pike a modificat fragmentul scris cu italice, astfel:

„... Şi s-au unit cu mulţi dintre templieri, dogmele celor doua organizaţii combinîndu-se între ele.. ."[73]

Modificările operate de Pike sînt semnificative, deoarece, [aac]â Levi era un observator şi un comentator neimplicat al lumii e şi oculte, Pike avea cunoştinţe din interiorul acesteia.

El a considerat de cuviinţă să corecteze versiunea lui Levi şi astfel, în loc să afirme că rozicrucienii au adoptat „doctrinele templierilor", el a dat de înţeles că aceştia s-au unit efectiv cu grupările templiere existente încă la acea dată.

Dar cel mai important amendament operat de Pike este un element cu totul nou. După fraza care se referă la faptul că Jacques de Molay a instituit „masoneria ocultă, ermetică sau scoţiană", Pike adaugă că acest ordin

„1-a adoptat pe Sfîntul loan Evanghelistul ca unul dintre patronii săi, asociindu-1, pentru a nu stîrni suspiciunile Romei, cu Sfîntul loan Botezătorul.. ,"[74]

Acest lucru este cel puţin curios. Ţinînd seama că atît loan Evanghelistul, cît şi loan Botezătorul sînt sfinţi catolici recunoscuţi oficial, de ce ar fi fost nevoie ca veneraţia pentru unul să constituie un paravan pentru adorarea celuilalt? Şi totuşi, nu se poate ca Pike, unul dintre cei mai de seamă specialişti în masonerie, să fi introdus degeaba această informaţie în traducerea unei cărţi scrise de o altă persoană, în mod cert, era nevoie să aprofundam acest subiect ioanit din tradiţia masonică.

Aşa cum am văzut în ultimul capitol, A.E. Waite a amintit de o „tradiţie ioanită" care a influenţat legendele despre Graal şi care, la prima vedere, pare de neînţeles. Acum însă începea să capete sens; în mod cert, „tradiţia ioanită" are anumite conexiuni ori cu loan Evanghelistul, ori cu loan Botezătorul.

Ideea nu este, desigur, nouă pentru investigaţia noastră. Această tradiţie şi relaţia ei directă cu unul din cei doi sfinţi loan este esenţială şi pentru Prioria din Sion; pentru această organizaţie, pe de altă parte, loan Botezătorul se află în prim-plan.

După cum menţionam în Capitolul 2, Prioria susţine că Gode-froi de Bouillon s-a întîlnit cu reprezentanţii unei misterioase „Biserici a lui loan" — cu alte cuvinte, Confreria Ormus — şi, în urma acestei întrevederi, a decis formarea unui „guvern secret". Cavalerii templieri şi Prioria din Sion au fost

înfiinţate ca parte integrantă a acestui plan. Trebuie să subliniem încă o dată că, în conformitate cu această relatare, cel puţin, atît Prioria, cît şi Qrdinul Templierilor au fost astfel create încît să corespundă idealurilor misterioasei Biserici a lui loan. Cu excepţia cîtorva detalii minore, povestea este similară cu aceea din *Levitikon,* iar această similaritate demonstrează că Prioria şi templierii se încadrează în aceeaşi tradiţie.

Perceperea templierilor ca o organizaţie secretă cu autoritatea de a întrona şi detrona regi aminteşte de cea a Cavalerilor Templieri ai Graalului din romanul *Parzival,* de Wolfram von Eschenbach, iar dovezile atestă că Ordinul Templierilor şi-a arogat acest drept.[75] Problema e că majoritatea acestor declaraţii cu privire la o lungă descendenţă istorică datează din secolul al XlX-lea şi aparţin grupărilor neotempliere. Ele ar deveni însă credibile dacă ar putea fi coroborate cu o serie de dovezi independente referitoare la conexiunea lor cu organizaţii existente în mod cert cu secole în urmă, precum asocierea dintre rozicrucieni şi masonerie.

O altă dificultate a fost cauzată de faptul că s-au făcut două afirmaţii diferite ca sens. Prima: anumite forme ale francmasoneriei descind direct din Ordinul Templierilor. A doua: templierii înşişi sînt o continuare a unei tradiţii eretice mult mai vechi, cu rădăcini în epoca lui lisus. Din păcate, atestarea celei dinţii nu demonstrează în mod automat şi veridicitatea celei de-a doua.
Dar accentul pus pe o versiune particulară a *Evangheliei după loan* este incitant, deşi la un moment dat pare a exista o confuzie între loan Evanghelistul şi loan Botezătorul. Afirmaţia lui Albert Pike conform căreia masonii 1-ar fi adoptat pe Botezător ca un paravan pentru veneraţia lor secretă la adresa lui loan Evanghelistul este, aşa cum am văzut, lipsită de sens. De ce ar fi vrut ei să-şi ascundă adoraţia pentru unul din cei doi sfinţi, cînd ambii erau pe deplin acceptaţi de Biserică? Pike nu a reuşit astfel decît să atragă atenţia asupra ambilor sfinţi loan, învăluindu-i pe amîndoi în mister. Poate că aceasta a şi fost intenţia sa. Cu altă ocazie, A.E. Waite a citat unele scrieri francmasonice despre masoneria ioanită, în care se susţine ideea unei conexiuni cu un creştinism ioanit organizat în jurul *Botezătorului,* considerat „singurul profet adevărat".[76]

Am văzut că loan Botezătorul era deopotrivă patronul templierilor şi al francmasonilor. Marea Lojă din Anglia a fost fondată pe 24 iunie, de ziua Sfîntului loan Botezătorul. Mai mult decît atît, pe pardoseala tuturor templelor masonice există două linii paralele; una reprezintă toiagul lui loan Evanghelistul (un alt nume al lui loan „cel Preaiubit"), iar cealaltă îl simbolizează pe cel al lui loan Botezătorul, în mod evident, ambii sfinţi au o importanţă deosebită pentru organizaţie, deşi pe primul plan se situează cel de-al doilea, în plus, jurămîntul masonic se adresează *„preasfinţilor* loan".[77]

Masonii din ziua de azi însă susţin că nu ştiu de ce sînt veneraţi cei doi loan.[78] Este posibil ca între cele două personaje biblice să se fi creat o confuzie în decursul anilor şi ca termenul „ioanit" să nu se refere la adepţii lui loan „cel Preaiubit", ci la cei ai Botezătorului. Dar, indiferent despre care dintre aceşti sfinţi loan este vorba, un alt nume se remarcă prin absenţa sa totală din riturile lojilor masonice: cel al lui lisus însuşi, în mod oficial, motivul este acela că masoneria nu este o organizaţie esenţial creştină; pentru a intra în rîndurile ei, teismul este suficient. Dar în acest caz, de ce acordă ea o asemenea veneraţie sfinţilor loan — sfinţi creştini?

Ideea conform *căreia E vanghelia după loan* ar ascunde o serie de secrete oculte sau că ar exista o altă versiune a ei a apărut de mai multe ori în cursul cercetărilor noastre. Catarii se presupune că ar fi avut o alternativă eretică, iar Şir Isaac Newton era obsedat de ea. (Iată ce scrie Graham Hancock: „... în ciuda convingerilor sale religioase ferme, părea uneori câ-1 consideră pe Hristos un om excepţional de dotat... mai degrabă decît Fiul lui Dumnezeu".[79])

Astfel, este posibil ca atît francmasonii de Rit Scoţian, cît şi templierii Cartei lui Larmenius să fi deţinut secretele iniţiale ale Ordinului Templierilor şi ambele organizaţii asociază acest ordin cu „secta ioanită". Deşi în Riturile Egiptene ale francmasoneriei nu există nimic evident ioanit, toate aceste sisteme derivă din Ritul Strict Templier al baronului von Hund. Iar Prioria din Sion afirmă că are conexiuni cu toate aceste trei sisteme.

Aşa cum am menţionat, Pierre Plantard de Saint-Clair a definit obiectivul Ordinului Templului ca acela de a fi „purtătorul de sabie al Bisericii lui loan şi purtătorul de stindard al primei dinastii, armele ce respectă spiritul S ionului". Acest proiect măreţ urma să ducă la o „renaştere spirituală" ce avea să „răstoarne creştinismul cu susul în jos". Evident, acest lucru încă nu s-a întîmplat — deşi cercetările noastre demonstrează că revelaţia ce ar putea avea un asemenea rezultat este pe cale de a-şi face o apariţie dramatică pe scena lumii — poate în „persoana" Prioriei sau a organizaţiilor înrudite, precum ioaniştii[80].

în orice caz însă, noi putem spune că am realizat un lucru remarcabil: am început cu aparenta obsesie a lui Leonardo da Vinci pentru loan Botezătorul şi am urmat ipoteza conform căreia Prioria din Sion era, într-un fel, asociată cu acelaşi sfînt. în acea etapă a investigaţiilor noastre, acest lucru nu părea foarte important, dar pe măsură ce am parcurs calea de la templieri la masoni şi apoi la celelalte grupări oculte, în faţa ochilor noştri a prins contur o conexiune mult mai convingătoare. Erezia ioanită se află la baza tuturor aspectelor lumii oculte şi, conform propriei declaraţii, acestei tradiţii îi aparţine şi Prioria din Sion.

Deşi numeroase întrebări „grele" rămăseseră încă fără răspuns, începuse deja să se reliefeze o imagine coerentă, care îl asocia pe loan Botezătorul cu o tradiţie ocultă complexă. Şi totuşi, aceasta era doar o faţetă a unei erezii duble, cealaltă fiind veneraţia sacră pentru o zeiţă sau pentru principiul feminin.

Desigur că această din urmă faţetă este mai dificil de armonizat cu structurile vizibile ale unor organizaţii precum masoneria, care par a avea o orientare masculină. Dar, în mod cert, secretele ascunse dincolo de aceste două faţete au o importanţă deosebită, fiindcă au fost păstrate şi apărate cu străşnicie, uneori cu un preţ uriaş, şi Par a fi stîrnit profunda ostilitate a Bisericii. Faptul nu este surprinzător, fiindcă cea de-a doua faţetă a străvechilor secrete ezoterice — venerarea principiului feminin — a luat forma unei magii sexuale transcendente, cu toate implicaţiile acesteia privind forţa uierentă a femininului.

CAPITOLUL 7

Sexul: supremul sacrament

Vechile texte alchimice au o simbolistică bogată, complexă şi derutantă, menită să-i împiedice pe neiniţiaţi să le descopere secretele. Aşa cum am menţionat, la nivel fundamental, alchimia viza transformarea personală, spirituala şi sexuală, iar secretele sale se refereau la tehnicile de realizare a acestei „Lucrări Măreţe". Recu-noscînd preocupările nemateriale şi sexuale ale alchimiei, psihologul C.G. Jung a considerat că această disciplină este precursoarea psihanalizei.[1]

Am văzut deja că „Măreaţa Lucrare" a alchimiştilor era în sine o experienţă profund transformatoare, dar nimeni nu ştie cu certitudine în ce anume consta ea. Nicholas Flamei (presupus Mare Maestru al Prioriei din Sion), care a înfâptuit-o pe 17 ianuarie 1382 la Paris, a subliniat că a reuşit acest lucru împreună cu soţia sa, Femeile.[2] Cei doi formau, se pare, un cuplu bine sudat; şi ea era, probabil, alchimistâ, aşa cum erau, de altfel, numeroase femei, în secret. Dar Flamei a subliniat oare prezenţa ei în acea zi memorabilă ca o aluzie la adevărata natură a „Lucrării Măreţe"? Să fi sugerat el astfel că ar fi fost vorba despre un ritual sexual?

Este neîndoielnic că, în practica alchimiei, exista cel puţin o componentă de ordin sexual, aşa cum relevă, de altfel, şi textul clasic intitulat „Coroana Naturii", citat în „Alchimia" lui Johannes Fabricius: „

„Domniţa cu pielea albă, alipită drăgăstos de soţul ei cu membre rumene, îmbrăţişaţi în beatitudinea uniunii maritale, îngemănîndu-se şi dizolvîndu-se unul

în altul pentru a atinge ţelul perfecţiunii. Erau doi şi au devenit unul, ca şi cum ar fi un singur trup".[3]

În mod semnificativ, există două discipline orientale care subliniază transcendenţa religioasă şi spirituală a sexualităţii: tantra indiană şi taoismul chinez. Ambele sînt străvechi — bucurîndu-se de un respect deosebit în culturile respective — şi pun accentul pe potenţialul anumitor practici sexuale de atingere a conştiinţei mistice, de regenerare fizică şi de longevitate, de uniune cu divinitatea. Deşi aceste aspecte sînt bine cunoscute în prezent, ceea ce nu se ştie în afara grupurilor de iniţiaţi este faptul că există cîte o ramură alchimică a ambelor discipline, tantra şi taoismul. Şi, aşa cum vom vedea, acest lucru demonstrează adevărata natură a alchimiei occidentale. În tantrism, spre exemplu, terminologia „chimică" desemnează, de fapt, practicile sexuale, în lucrarea sa *Mân, Myth & Magic* („Omul, mitul şi magia"), Benjamin Walker susţine:

„Deşi în aparenţă preocupată de transmutaţia metalelor inferioare în aur, de mijloacele, modalităţile şi instrumentele economice şi de gestica rituală a alchimistului în atelierul său, alchimia are loc, de fapt, în interiorul corpului".[4]

Ironic este însă că elementele sexuale ale alchimiei occidentale [a]u fost considerate de obicei o metaforă pentru procesele chimice! Intr-un articol pe tenia alchimiei sexuale tantrice şi taoiste, publicat [In] revista *The Unexplained,* Brian Innes remarcă:

„Similaritatea dintre imagistica şi substanţele utilizate în alchimie în toate aceste culturi este izbitoare. La fel de pregnantă este şi ° deosebire fundamentală între ele: alchimia europeană medievală ftu pare a avea o bază sexuală explicită".[5]

A existat, de asemenea, o diferenţă considerabilă între nivelurile de acceptabilitate ale alchimiei în Orient şi în Occident, în China şi India, alchimia nu era o ştiinţă interzisă, iar atitudinile faţa de sex erau mai relaxate şi mai bine acceptate decît în Europa; prin urmare, nivelul de transparenţa era considerabil mai mare.

De curînd, Occidentul a „descoperit" şi el „sexualitatea sacră" ~ ideea conform căreia sexualitatea este supremul sacrament, oferind nu doar plăcere, ci şi uniunea cu divinul şi cu universul. Sexul este considerat o punte între cer şi pămînt, ce permite eliberarea unei uriaşe energii creatoare şi revitalizează cuplul chiar pînă la nivel celular. Noua cunoaştere în privinţa sexualităţii sacre are ca rezultat faptul că, în sfîrşit, vechile texte alchimice pot fi pe deplin şi corect înţelese în Occident, deşi cei mai dispuşi să exploreze acest aspect par a fi cercetătorii francezi. Printre autorii anglo-saxoni care nu s-au sfiit să abordeze subiectul se află A.T. Mann şi Jane Lyle,

care în 1995, în cartea *Sacred Sexuality* („Sexualitate sacră"), afirmau:

„Este neîndoielnic că învăţaturile alchimice ascundeau secrete sexuale magice, strîns înrudite cu principiile tantrice. Ca urmare a complexităţii şi a diversităţii sale, alchimia a disimulat în mod cert şi alte mistere sub forma alegoriilor poetice, pe care doar mintea iniţiaţilor le poate pătrunde".[6]

Dintre numeroşii scriitori francezi care au abordat această temă, Andre Nataf scrie: „... Secretul vizat de majoritatea alchimiştilor era unul erotic... alchimia nu e, de fapt, altceva decît cucerirea iubirii, un «aliaj» al eroticului cu spiritualul".[7]

Tantrismul şi taoismul sînt considerate de mult timp reprezentative pentru tradiţia orientală a sexualităţii sacre, dar în Occident nu a existat o astfel de practică bine definită şi uşor identificabilă — *dacă nu luăm în consideraţie alchimia.*

Imagistica sexuală a textelor alchimice pare evidentă daca o privim astăzi, în lumina epocii noastre postfreudiene: Luna îi spune consortului său, Soarele: „O, Soare, nimic n-ai putea face tu singur dacă n-aş fi eu cu puterea mea, aşa cum cocoşul este neajutorat fără găina lui".[8] Experimentele chimice adoptă forma mariajelor" sau a „copulaţiilor" — după cum o demonstrează şi titlul tratatului scris de Johann Valentin Andraea: *The Chemical \tfedding* - „Nunta chimică".

Desigur că înţelesul acestei imagistici poate fi cel aparent, o copulaţie" fiind nimic mai mult decît actul în sine, după cum la fel de posibil este ca simbolismul alchimic să nu ascundă absolut nimic secret. Dar cuvintele au fost mereu atent alese, astfel încît să redea instrucţiuni complexe, cu semnificaţie deopotrivă chimică şi sexuală. La nivel esenţial, putem spune că textele alchimice conţin concomitent „lecţii" de magie sexuală şi de chimie.
În mod ciudat — ţinînd seama de tonul evident sexual al majorităţii lucrărilor în domeniu — ideea acreditată din punct de vedere istoric a fost aceea că alchimia era, în fapt, chimie şi că întregul său simbolism nu era decît o fantezie. Motivul este uşor de înţeles: înainte ca tradiţiile orientale să fie cunoscute în Occident, nu exista un cadru de referinţă pentru acest concept al alchimiei sexuale. Acum situaţia s-a schimbat, iar conceptul capătă rapid o recunoaştere largă.

Barbara G. Walker exprimă astfel semnificaţia fundamentală a alchimiei:

„Secretul este în parte revelat de preponderenţa simbolismului sexual în literatura alchimică. «Copulaţia dintre Atena şi Hermes» poate însemna combinarea sulfului (sic!) cu mercurul într-o retorta sau poate desemna «lucrarea» sexuală a alchimistului $i a iubitei sale. Ilustraţiile din tratatele alchimice sugerează de cele mai multe ori existenţa unui misticism sexual.

Mercur sau Hermes era eroul alchimic care fertiliza Potirul Sfînt, o sferă

sau un ou asemănător unui uter, în care urma să se nască *filius philosophorum.* Este posibil ca vasul respectiv să fi fost unul real, o eprubetă sau o retortă; în majoritatea cazurilor însă, pare a fi un simbol mistic. Despre Diadema Regală a progeniturii sale se afirma că apare *in menstro meretricis,* «în sîngele menstrual al unei tîrfe», cea care ar fi putut fi Marea Prostituată - «vuj» un epitet antic al zeiţei...

(Walker greşeşte însă cînd sugerează că, aflaţi în căutarea aşa-numitului *vas hermeticum* — „Potirul lui Hermes" — alchimiştii îl identificau cu *vas spirituale,* potirul sau pîntecele spiritual al Fecioarei Măria. Fiindcă, la urma urmei, care Mărie este reprezentată în mod obişnuit purtînd în mînă un vas sau un recipient? Care Mărie este înfăţişată cu veşminte de culoarea sîngelui sau învelită în părul ei lung şi roşcat? Care Marie este asociată cu ideea prostituţiei şi a sexualităţii? Iată că din nou o vedem pe Fecioara Maria ca un paravan pentru cultul secret al Mariei Magdalena.)

Astăzi se foloseşte adesea expresia „chimie sexuală" pentru a defini atracţia de aceeaşi natură, dar pentru alchimişti ea avea o semnificaţie mult mai profundă decît ideea de simplă atracţie trupească, în revista ezoterică franceză *L 'Originel,* ocultistul Denis Laboure abordează tema alchimiei „interne" în opoziţie cu cea „metalică" şi totodată paralela dintre aceasta şi tantrism, dar insistă că ea face parte dintr-o „moştenire *occidentală* tradiţională" (cursivele ne aparţin). Iată ce afirmă el:

„Daca alchimia internă este bine cunoscuta în taoism şi hinduism, constrîngerile istorice (adică Biserica) i-au obligat pe autorii occidentali să dea dovada de o prudenţă considerabilă. Unele texte fac însă referiri clare la această alchimie".[10]

Laboure continuă citind un tratat al lui Cesare della Riviera, din 1605, şi adăuga: „în Europa, urmele acestor ritualuri (sexuale) antice se întrevăd în şcolile gnostice, în curentele alchimice şi cabalistice din Evul Mediu şi Renaştere — în care numeroase texte alchimice pot fi citite pe două niveluri — pentru a le regăsi apoi în organizaţiile oculte formate şi structurate în secolul al XVII-lea, în principal în Germania".

Utilizarea simbolismului „metalurgic" datează, de fapt, de la primele începuturi ale alchimiei, în Alexandria secolelor I-III-Metaforele metalurgice pentru sex sînt frecvente în descîntecele rnagice egiptene; alchimiştii nu au făcut decît să adopte acest simbolism- Iată un descîntec de dragoste egiptean atribuit lui Hermes Trismegistul, ce datează din secolul I î.Hr. şi se axează pe făurirea simbolică a unei săbii:

„Adu-o (sabia) la mine, înmuiată în sîngele lui Osiris şi pune-o : în mîna lui Isis... tot ce se topeşte în acest cuptor de foc, suflă-1 în inima şi în ficat, în rărunchii şi în pîntecele (numele femeii). Condu-o în casa lui (numele

bărbatului) şi las-o sa aşeze în mîna lui ce e în mîna ei, în gura lui ce e în gura ei, în trupul lui ce e în trupul ei, în vergeaua lui ce e în pîntecele ei".[11] Alchimia, în forma în care era ea practicată în secret de adepţii ei medievali, a luat naştere în Egiptul primelor secole ale erei creştine. Isis deţinea un rol important în alchimia acelor timpuri, în tratatul intitulat „Profetesa Isis către fiul ei, Horus", zeiţa arată că a aflat tainele alchimiei de la un „înger şi profet", graţie vicleşugurilor ei feminine. L-a încurajat s-o dorească pînă cînd el nu s-a mai putut stăpîni, dar nu i-a cedat decît după ce i-a dezvăluit toate secretele sale — o aluzie clară la natura sexuală a iniţierii alchimice.[12] (Această legendă aminteşte de povestea papei Silvestru al II-lea şi a Meridianei, despre care am vorbit în Capitolul 4, conform căreia înaltul prelat a primit cunoaşterea alchimică prin unirea sexuală cu această figura feminină arhetipală.)

Un alt tratat străvechi, atribuit unei femei alchimist pe nume Cleopatra — o iniţiată a şcolii fondate de legendara Maria Evreica[13] — conţine o simbolistică explicit sexuală: „Să vezi împlinirea artei în unirea dintre mire şi mireasă şi în contopirea lor". Textul seamănă uimitor cu un text gnostic contemporan, care afirmă:

„Cînd bărbatul atinge clipa supremă şi sămînţa ţîşneşte, în acel moment femeia primeşte forţa lui şi el primeşte forţa ei... De aceea misterul unirii trupeşti este practicat în secret, astfel ca îngemănarea firii să nu fie înjosită de prezenţa mulţimilor, care ar desconsidera lucrarea".

Vechile texte alchimice sînt saturate de un simbolism ce face referire la tehnicile secrete ale sexualităţii sacre, derivate probabil dintr-un echivalent egiptean al taoismului şi al tantrismului. Existenţa unei asemenea tradiţii este subliniată în textul intitulat „Papirusul erotic din Torino" (fiindcă în acest oraş este păstrat în prezent) — mult timp considerat un exemplu de pornografie egipteană. Acest lucru demonstrează încă o dată eroarea comisă de lumea occidentală: ceea ce este considerat pornografie este, de fapt, un ritual religios. Unele dintre cele mai sacre ritualuri din Egiptul antic aveau o natură sexuală — de pildă — un obicei religios zilnic al faraonului şi al consoartei sale, în care ea, probabil, îl masturba. Aceasta era o întruchipare simbolică a modului similar în care zeul Ptah a creat universul. Imagistica religioasă din temple şi palate reflectă fără echivoc acest act, dar arheologii şi istoricii au consi-derat-o atît de abjectă, încît abia de curînd i-au putut recunoaşte adevărata semnificaţie; chiar şi aşa însă, subiectul este discutat şi în prezent pe un ton ezitant, în mod cert, Occidentul mai are un drum lung de parcurs pînă la a accepta, aidoma vechilor egipteni, sexul ca un sacrament.

Acest refuz nu este cîtuşi de puţin o noutate în istorie. Pentru învăţaţii din primele două secole ale erei creştine, subiectul nu constituia o problemă,

dar — aşa cum remarcă Jack Lindsay — deja în secolul al VH-lea simbolismul sexual din textele alchimice era tratat într-un „mod aluziv, ascuns"[15].

Prin urmare, chiar de la începuturile sale, alchimia occidentală a avut o componentă sexuală consistentă. Am putea oare să credem, în aceste condiţii, că pînă în Evul Mediu această tradiţie profundă şi puternică a pierit în întregime?

Unele dintre primele secte gnostice — precum carpocratienii din Alexandria — practicau ritualuri sexuale. Nu este deci surprinzător faptul că Părinţii Bisericii le-au condamnat, considerîndu-le josnice şi dezgustătoare; în absenţa unor mărturii mai puţin ostile, nu putem şti exact ce formă adoptau ritualurile lor.

Întreaga istorie a creştinismului a fost marcată de apariţia unor secte „eretice" cu o atitudine mai liberală faţă de sex, care însă au fost invariabil condamnate şi desfiinţate — spre exemplu, Fraţii şi Surorile Liberului Spirit, numiţi şi adamiţi, despre care se spunea că practică un „secret sexual" încă din secolele al XIII-lea şi al 20V-lea.[16] Filozofia adamiţilor a avut o influenţă considerabilă asupra tratatului *Sch wester Katrei* care, aşa cum am văzut, demonstrează o bună cunoaştere a modului în care Măria Magdalena este privită în Evangheliile gnostice; de asemenea, autoarea tratatului pare să fi făcut parte din această secta.[17]

O altă grupare implicata în misticismul erotic — fără a fi considerată o sectă religioasă — era cea a trubadurilor, acei cîntăreţi ai iubirii din sud-vestul Franţei, numiţi în Germania *minnesinger* — Minne reprezentînd femeia idealizată sau divinitatea feminină.[18] Dragostea cavalerilor pentru această doamnă reflectă veneraţia şi devotamentul faţă de principiul feminin, în plus, conţinutul poemelor — o combinaţie de „spiritualitate şi carnal"[19] — poate fi privit ca o serie de străvezii aluzii la sexualitatea sacră. Nici chiar un reprezentant al mediilor academice precum Barbara Newman nu a putut evita un vocabular derivat din sacra sexualitate cînd a descris această tradiţie ca...

„... un joc erotic cu o uluitoare diversitate a mişcărilor: individul poate deveni amantul zeiţei sau mireasa zeului ori se poate contopi cu Preaiubitul, devenind el însuşi divin..."[20]

In mare parte, tradiţia iubirii romantice implică stăpînirea unor tehnici specifice — de pildă, cea numită *maithuna,* deliberata amînare a orgasmului pentru inducerea unor senzaţii de beatitudine şi cunoştienţă mistică.

Scriitorul britanic Peter Redgrove remarca în acest sens:

„Se poate identifica o întreaga tradiţie *maithuna* (sexualitate vizionară tantrică) în literatura cavalerească".[21]

Trubadurii şi-au ales ca simbol roza, poate fiindcă termenul (în franceza, dar şi în engleză) este o anagramă a numelui Eros, zeul iubirii erotice în mitologia elenă. Există, de asemenea, posibilitatea ca omniprezenta lor „Doamnă" — cea căreia i se supunea cavalerul şi care trebuia adorată, de la o distanţă castă — să simbolizeze, de fapt, la vin nivel ezoteric, cu totul altceva, aşa cum sugerează, de altfel, şi termenul german *minnesinger.*

Această femeie arhetipală nu putea fi Fecioara Maria, cu toate că roza era considerată simbolul ei în Evul Mediu, dar cultul pentru ea nu avea nevoie să se ascundă în spatele unor coduri, în plus, floarea care îi definea cel mai fidel calităţile nu era pasionalul trandafir, ci crinul: splendid, dar auster, întruchipare a purităţii. Şi atunci, pe cine celebrau cîntecele trubadurilor? Cine era „zeiţa" iubită a grupărilor eretice ale vremii? Cine alta decît Maria Magdalena?

Marile rozase ale catedralelor gotice sînt orientate totdeauna spre vest — în mod tradiţional, punctul cardinal al zeităţilor feminine[22] — şi, de fiecare dată, undeva în apropierea acestora, se află un altar închinat *Madonei* negre (Madonna = „Doamna mea"). Aşa cum am văzut, aceste enigmatice statui înfăţişează divinitatea feminină „deghizată", fiind o întruchipare a anticei celebrări a sexualităţii feminine.

Pe lingă roza sacră, catedralele gotice prezintă şi alte elemente de imagistică păgînă; labirintul/pînza de păianjen, de pildă, de la Chartres şi din alte catedrale, constituie o referire directă la Zeiţa Supremă, în manifestarea ei ca urzitoare şi stăpînă a destinului uman, dar, pe lîngă acestea, multe alte biserici conţin un bogat simbolism feminin. Unele dintre ele sînt atît de elocvente încît, o dată ce le înţeleg, creştinii riscă să-şi schimbe modul în care îşi privesc propriile biserici. De exemplu, impunătoarele intrări îo catedralele gotice, prin care generaţii întregi de credincioşi au trecut neştiutori, sînt, de fapt, reprezentări ale celor mai intime părţi trupeşti ale zeiţei. Conducîndu-1 pe credincios în interiorul întunecat, aidoma unui uter al Mamei Biserici, intrarea este decorată cu reliefuri spiralate şi, de cele mai multe ori, arcada este încununata de un boboc de trandafir aidoma unui clitoris. Ajuns înăuntru, credinciosul se opreşte în faţa vasului cu Apă Sfîntă, adesea sculptat în forma unei scoici uriaşe, simbol al naşterii zeiţei, aşa cum sugerează şi Botticelli — presupus Mare Maestru al Prioriei din Sion, imediat după Leonardo da Vinci — în lucrarea *sa. Naşterea lui Venus.* (Iar ghiocul, odinioară emblema pelerinilor creştini, este recunoscut ca un simbol clasic al vulvei.[23]) Adepţii principiului feminin au utilizat în mod deliberat toate aceste simboluri care, deşi active la un nivel subliminal, au un efect tulburător asupra subconştientului. Pe fondul muzicii înălţătoare, al luminărilor aprinse şi al parfumului de tămîie, nu e de mirare că au stîrnit o

asemenea fervoare în rîndul credincioşilor!

Pentru iniţiaţii acestor mistere, femininul era un concept deopotrivă carnal, mistic şi religios. Energia şi forţa sa derivă din sexualitate, iar înţelepciunea — numită uneori „înţelepciune prostituată" — provine din cunoaşterea „rozei", adică a *crosului.*

Cunoaşterea înseamnă putere, ştim bine, iar asemenea secrete conferă o putere extraordinară, constituind deci o ameninţare gravă la adresa Bisericii Catolice şi, de fapt, la adresa tuturor cultelor creştine. Sexul era — şi în multe cazuri este încă şi astăzi — considerat acceptabil doar în actele uniunii menite să creeze o nouă viaţă. Din acest motiv, în creştinism nu există noţiunea sexului pentru pură plăcere — ca să nu mai vorbim despre sexul ca instrument al iluminării spirituale, aşa cum este perceput în tantrism sau în alchimie. (Şi, în vreme ce Biserica Catolică interzice utilizarea mijloacelor contraceptive, alte grupări creştine merg chiar mai departe; mormonii, de pildă, nu acceptă activitatea sexuală după menopauză.)

Toate aceste reguli restrictive au însă ca scop *controlul asupra femeilor.* Ele trebuie să înveţe să privească sexul cu îngrijorare —ori fiindcă e lipsit de plăcere, o datorie conjugală şi nimic altceva, ori fiindcă duce, în mod inevitabil, la durerile naşterii. Această Perspectivă era esenţială pentru modul în care femeile erau percepute de Biserică şi de bărbaţi în general, în decursul timpului;

Dacă dispărea teama de durerile naşterii, în mod cert avea să se instaleze haosul.

Unul dintre principalele motive ale atrocităţilor care au însoţit vînătoarea de vrăjitoare era ura şi frica faţă de moaşe, a căror capacitate de atenuare a durerilor facerii era considerată o ameninţare la adresa lumii civilizate: Kramer şi Sprenger, autorii teribilului op *Malleus Maleficarum* — manualul vînătorilor de vrăjitoare din Europa — subliniau în mod clar că moaşele meritau cel mai crud tratament posibil. Teroarea stîrnită de sexualitatea feminină a lăsat în urmă sute de mii de cadavre, în majoritate femei, în decursul celor trei secole de procese ale vrăjitoarelor.

De la începutul epocii misogine a Părinţilor Bisericii, cînd aceştia se îndoiau chiar că femeile ar avea suflet, s-a încercat totul pentru ca ele să se simtă profund inferioare, la toate nivelurile. Nu numai că li se spunea că sînt păcătoase în sine, dar erau considerate principala cauză — şi uneori *singura* — care îi atrăgea pe bărbaţi în păcat. Iar cînd simţeau pofte carnale, bărbaţii erau învăţaţi că astfel nu făceau decît să reacţioneze la farmecele diavoleşti ale femeilor, care îi aţîţau să comită fapte care, altfel, nici nu le-ar fi trecut prin minte. O expresie extremă a acestei atitudini este ilustrată de ideea Bisericii

medievale conform căreia o femeie violată era responsabila nu doar fiindcă ar fi provocat atacul împotriva ei însăşi, ci şi pentru că, din cauza ei, violatorul îşi pierdea sufletul — faptă pentru care păcătoasa avea să plătească în ziua Judecăţii de Apoi.[24]

R.E.L. Masters scrie, în acest sens:

„Aproape întreaga vinovăţie pentru oribilul coşmar care a fost vînătoarea de vrăjitoare şi cea mai mare responsabilitate pentru otrăvirea vieţii sexuale în Occident cad în exclusivitate asupra Bisericii Romano-Catolice".[25]

Inchiziţia, creată în mod special pentru a rezolva problema catarilor, şi-a asumat cu uşurinţă noul rol de dibuitor, torţionar şi călău al vrăjitoarelor, deşi nici protestanţii nu s-au lăsat deloc mai prejos, în mod semnificativ, primul proces al vrăjitoarelor s-a desfăşurat la Toulouse — cartierul general al Inchiziţiei anticatare. Oare la originea lui s-a aflat reacţia contra unui anumit gen de catarism rezidual sau procesul în sine a fost doar un simptom al terorii pe care femeile din Languedoc le-o inspirau inchizitorilor obsedaţi de sex?

La baza urii şi a fricii faţă de femei se afla conştiinţa faptului că ele au capacitatea de *a se bucura* de activitatea sexuală. Chiar dacă bărbaţii din Evul Mediu nu aveau cunoştinţele anatomice de astăzi, experienţa personală nu putea să nu le dezvăluie existenţa acelui organ ciudat şi ameninţător — clitorisul. Acea mică protuberantă, atît de iscusit celebrată — la nivel subliminal — de trandafirul îmbobocit din vîrful arcelor gotice, este unicul organ uman al cărui *unic scop este senzaţia de plăcere.* Implicaţiile acestui adevăr sînt — şi au fost dintotdeauna — uriaşe, aflîndu-se atît la baza întregii campanii de oprimare sexistă, cît şi în centrul tuturor riturilor sexuale şi tantrice. Clitorisul, şi astăzi considerat cu greu subiect decent de discuţie, demonstrează că *femeile au fost astfel create încît să se bucure de plăcerea sexuală* — spre deosebire de bărbaţi, probabil, al căror „echipament" sexual serveşte deopotrivă la procreare şi la urinare.

Şi totuşi, tradiţia misogină a patriarhatului iudeo-creştin a avut un asemenea succes, încît ideea că femeile se puteau bucura de sexualitatea lor a devenit acceptabilă în Occident abia în secolul al XX-lea —, însă nu şi din punctul de vedere al Bisericii. Cu toate că inegalitatea şi reticenţa sexuală nu sînt concepte exclusive ale celor trei mari religii patriarhale, creştinismul, islamismul şi iudaismul - nu trebuie să ne amintim decît de obiceiul de a arde soţia pe rugul soţului în India —, ideea că activitatea sexuală este prin ea însăşi murdară şi ruşinoasă constituie în mod cert o tradiţie occidentală. Şi pretutindeni acolo unde se afirmă astfel de atitudini, dorinţele reprimate şi sentimentul de vinovăţie duc în mod inevitabil la crime împotriva femeilor şi chiar la manii de genul vînătorii de vrăjitoare.

Fundalul puritan al Occidentului, combinat cu ura şi teama stîrnite de sex, ne-au lăsat o teribilă moştenire acum, la pragul dintre milenii, sub forma violenţei domestice, a pedofiliei şi a violurilor. Fiindcă acolo unde sexul este temut, naşterea şi copiii sînt percepuţi ca fiind intrinsec necurate.

Irascibilul şi contradictoriul lehova din Vechiul Testament a creat-o pe Eva şi, în mod evident, a regretat după aceea. Aproape imediat ce s-a „născut", femeia şi-a demonstrat capacitatea de a gîndi singură, mult superioară celei a lui Adam. Eva şi „şarpele" au format o echipă puternică; asocierea nu e deloc surprinzătoare, deoarece şarpele era simbolul antic al Sophiei, reprezentînd înţelepciunea, nu şiretenia şi răutatea. Dar a fost Dumnezeu bucuros că fiinţa pe care o crease a dat dovadă de iniţiativă şi autonomie mîncînd din Pomul Cunoaşterii — adică exprimîndu-şi *dorinţa de* a *învăţa?* După ce a arătat o ciudata lipsă de cunoaştere faţă de capacităţile Evei — mai cu seamă pentru un omnipotent şi omniscient creator al universului — Dumnezeu o condamnă la o viaţă de suferinţă, începînd — trebuie să remarcam — cu blestemul de a *coase...* (Fiindcă ea şi nefericitul Adam trebuiau să-şi confecţioneze cingători din frunze de smochin pentru a-şi ascunde goliciunea.) Astfel, lui Adam şi Evei le-a fost instilată ideea ruşinii faţă de trupurile lor şi, desigur, faţă de sexualitate, în mod şi mai bizar, ni se dă de înţeles că Dumnezeu însuşi a fost oripilat de vederea trupurilor goale, pe care chiar el le crease.

Acest mit simplist a oferit o justificare retroactivă pentru umilirea femeilor şi a descurajat orice încercare de atenuare a durerilor naşterii, în plus, le-a redus la tăcere timp de mii de ani şi a înjosit, ba chiar a demonizat actul sexual — în mod normal plăcut şi *magic.* A înlocuit dragostea şi extazul cu ruşine şi vinovăţie şi a indus o frică nevrotică de un Dumnezeu masculin, aparent atît de plin de ură încît îşi detestă cea mai desăvîrşită creaţie: omenirea.

Din această poveste înveninată a derivat conceptul de păcat originar, care îi condamnă la purgatoriu chiar şi pe nevinovaţii nou-născuţi; mitul biblic a învăluit, pînă de curînd, uimitorul miracol al naşterii într-un linţoliu de superstiţii şi stînjeneală şi a anihilat forţa unica a femininului — acesta fiind, de altfel, şi motivul pentru care a fost inventat.

Deşi în societatea actuală se manifestă încă o ignoranţă crasă cu privire la sex, lucrurile stau cu mult mai bine astăzi decît cu zece *ani* în urmă, de pildă. O serie de cărţi au fost deschizătoare de drumuri în acest sens sau poate redeschizătoare. Printre ele se numără *The Art of Sexual Ecstasy* („Arta extazului sexual") de Margo (1990) şi *Sacred Sexuality* („Sexualitate sacră") de A.T. jvlann şi Jane Lyle (1995), ambele celebrînd sexul ca o cale de iluminare şi de transformare spirituală.

Aşa cum am văzut, nu toate culturile suferă de aceeaşi problemă (cu singura condiţie să nu fi fost contaminate de gîndirea occidentală), în unele civilizaţii sexul fiind considerat mai mult decît o artă: era considerat un veritabil sacrament — ceva ce le permite participanţilor să devină una cu divinitatea. Aceasta este raţiunea de a fi a tantrismului, acel sistem mistic de uniune cu zeii prin intermediul unor tehnici sexuale precum *karezza* sau atingerea beatitudinii fără orgasm. Tantrismul este o „artă marţială" a practicii sexuale, care implică o pregătire îndelungată şi extrem de riguroasă atît a bărbaţilor, cît şi a femeilor, între care se consideră că există o *egalitate* deplină.

Tantrismul nu se limitează însă la lumea exotică a Orientului. Astăzi există şcoli tantrice în Londra, Paris şi New York, deşi extrema rigurozitate a tehnicilor îi ţine pe mulţi la distanţă; de pildă, doar învăţarea modului corect de a respira poate dura luni de zile. Şi totuşi, sexul ca sacrament *nu constituie o noutate pentru lumea occidentală.*

Am văzut că rădăcinile alchimiei erau de natură sexuală şi că veneraţia trubadurilor pentru roză poate fi percepută ca un cult al *erosului.* Am reţinut, de asemenea, că arhitecţii marilor catedrale, precum cea de la Chartres, au folosit în mod extensiv simbolistica trandafirului roşu şi au ridicat altare închinate Madonei negre, cu Puternice implicaţii păgîne.

Ne dăm totodată seama că Graalul perceput ca un potir este un simbol feminin, iar în legenda lui Tristan şi a Isoldei, eroul Graalului Tristan, îşi schimbă numele - flagrantă mişcare! - în *Tantris*[26]*...* p

Romanciera Lindsay Clarke denumeşte, de fapt, lirica de dragoste a Iadurilor „scrierile tantrice ale Occidentului".

În legendele Graalului, nerodnicia pămîntului este cauzată de pierderea potentei sexuale a regelui, adesea simbolizată printr-o „rană la coapsa", în *Parzival,* Wolfram este chiar mai explicit: rana e localizată la organele genitale. Acest fapt a fost considerat o replică la reprimarea sexualităţii fireşti de către Biserică.[28] Stagnarea spirituală inerentă nu putea fi combătută decît printr-o căutare a Graalului care, aşa cum am văzut, este totdeauna direct legat de ; femei, într-o pictura italiană din secolul al XV-lea, înf âţişîndu-i pe cavalerii Graalului adorînd-o pe Venus, nu încape îndoială privind adevărata natură a căutării lor. Atît în legendele Graalului, cît şi în lirica de dragoste a trubadurilor sînt subliniate spiritualitatea femeilor şi respectul acordat lor. Nouă ni s-a părut semnificativ faptul că ambele faţete ale acestei tradiţii îşi au, măcar în parte, rădăcinile în regiunea de sud-vest a Franţei.

Majoritatea cercetătorilor contemporani sînt de părere că tantrismul a ajuns în Europa prin intermediul sectei islamice mistice a sufiştilor, ale căror credinţe şi practici religioase oglindesc ideea de sexualitate sacră. Este

evidentă existenţa unor paralele între limbajul folosit de trubaduri şi de sufişti pentru exprimarea acestor idei. Dar se poate spune oare că tantrismul sufist a prins rădăcini în Provence şi Languedoc pentru că în aceste regiuni exista *deja o* tradiţie similară? Am văzut în capitolele anterioare că în Languedoc se punea accentul pe egalitatea dintre cele două sexe. Şi, la urma urmei, ce anume sperau să eradicheze adepţii vînătorii de vrăjitoare cînd şi-au început activitatea în Toulouse? Iatâ-ne ajunşi din nou în faţa aceleiaşi întruchipări a cultului pentru dragoste: Maria Magdalena.

O altă femeie care cunoştea potenţialul mistic al iubirii sexuale a fost Sfînta Hildegard de Bingen (1098-1179), pînă de curînd prea puţin cunoscută. Mann şi Lyle afirmă despre ea:

„Autentica vizionară, Hildegard a scris despre o figură feminină., o imagine de necontestat a divinităţii feminine, care i-a apărut în timpul unei meditaţii profunde: «Apoi mi s-a părut ca vad o fată de o frumuseţe fară seamăn, cu chipul de o strălucire atît de orbitoare, încît n-am putut s-o privesc în faţa. Avea un veşmînt mai alb decît neaua, mai strălucitor decît stelele, iar încălţările ei erau din aur pur. în mîna dreaptă ţinea Soarele şi Luna, pe care le mîngîia cu dragoste. La piept purta o tăbliţă de fildeş pe care, în nuanţe de safir, a apărut imaginea unui bărbat. Şi întreaga creaţie o numea pe această fată «doamnă suverană». Fata a început a-i vorbi imaginii de la piept: «Am fost cu tine de la începuturi, în zorii a tot ce e preasfînt, te-am purtat în pîntece înainte de începutul zilelor». Şi am auzit o voce spunîndu-mi: «Fata la care priveşti este Iubire: ea-şi are locul în eternitate»."

La fel ca toţi romanticii medievali, Hildegard credea că atît bărbaţii cît şi femeile puteau accede la divinitate iubindu-se unii pe alţii, astfel încît „Pămîntul întreg să devină o unică grădină a iubirii". Iar această iubire avea un caracter global — o expresie a uniunii deopotrivă trupeşti şi sufleteşti, fiindcă „forţa eternităţii însăşi a creat contopirea fizică şi a impus ca două fiinţe umane să devină una".[29]

Hildegard era o femeie remarcabilă, cu o vastă cultură şi cu o pregătire complexă, îndeosebi în domeniul medical. Despre educaţia ei nu se poate spune nimic cert, ea atribuind-o viziunilor sale. Poate că aceasta era o referire voalată la o anume şcoală a misterelor sau la o organizaţie similară. Multe dintre scrierile ei demonstrează o familiarizare cu filozofia ermetică.[30]

Această călugăriţă a realizat, de asemenea, descrieri detaliate — şi fidele — ale orgasmului feminin, amintind inclusiv de contracţiile uterine. Se pare că pentru ea toate acestea nu erau doar cunoştinţe teoretice — lucru neobişnuit pentru o sfîntă. Oricare ar fi însă sursa secretă a informaţiilor sale, trebuie spus că Hildegard de Bingen a exercitat o influenţă puternică asupra Sfîntului Bernard de Clair-vaux, patronul şi iniţiatorul Ordinului Templierilor.[31]

Aceşti călugări războinici par a nu se încadra cîtuşi de puţin în tradiţia subterană neîntreruptă a unui cult eretic al dragostei. Celibatari convinşi (deşi circulau insistent zvonuri cu privire la homosexualitatea templierilor), nu pare credibil ca ei să fi fost exponenţii unei filozofii care celebra sexualitatea feminină. Dar ca indicii puternice în sprijinul acestei idei în lucrările unuia dintre cei mai fervenţi susţinători ai lor, poetul florentin Dante Alighieri (1265-1321).

Se ştie de mult timp că scrierile sale conţin teme gnostice şi ermetice; cu un secol în urmă, Eliphas Levi spunea despre *Infern* că este un poem „ioanit şi gnostic"[32].

Dante s-a inspirat direct din lirica trubadurilor francezi şi era membru al unei societăţi de poeţi care îşi spuneau *fidele d'amore* — „adepţii fideli ai iubirii". Mult timp considerat un cerc estetic, de curînd cercetătorii au descoperit că la baza sa se aflau motivaţii secrete, ce aveau caracter ezoteric. În studiul intitulat *Dante the Maker* („Dante Creatorul"), reputatul profesor William Anderson descrie *fidele d'amore* ca fiind „o confrerie ce viza să atingă armonia între latura sexuală şi cea emoţională a fiinţei lor şi un echilibru între aspiraţiile intelectuale şi mistice care îi animau".[33] Anderson s-a bazat în acest sens pe studiile savanţilor italieni şi francezi, care au ajuns la concluzia ca „doamnele pe care le adorau toţi aceşti poeţi nu erau femei în came şi oase, ci reprezentări ale idealului feminin — Sapientia sau Sfînta înţelepciune" şi că „Doamna lor era... o alegorie a înţelepciunii Divine pe care o căutau".[3^]

Asemenea colegului său, Henry Corbin, Anderson consideră că Dante se afla pe calea spirituală a iluminării prin misticism sexual, ca trubadurii, de altfel. Corbin susţine:

„/ *fidele d'amore,* tovarăşii lui Dante, profesează o religie secretă... o uniune a aspectului intelectual al sufletului omenesc cu Inteligenţa Activă... îngerul Cunoaşterii sau înţelepciunea- Sophia, este vizualizată şi experimentată ca o comuniune în dragoste".[35]

Şi mai interesantă este însă relaţia lui Dante şi a misticilor săi colegi cu templierii. Poetul a fost unul dintre cei mai pasionaţi susţinători ai ordinului, chiar şi după suprimarea acestuia, cînd asocierea cu ei nu era cîtuşi de puţin recomandabilă, în *Divina Comedie,* îl numeşte pe Filip cel Frumos „noul Pilat", ca urmare a măsurilor luate de el împotriva cavalerilor templieri. Despre Dante şi se crede că ar fi fost membra al unui Ordin Templier terţiar, La Fede Santa. Conexiunile sînt prea sugestive pentru a fi ignorate; poate că poetul nu era o excepţie, ci însăşi *regula* în ceea *ce* priveşte implicarea templierilor într-un cult al iubirii. Anderson subliniază:

„în aparenţă, Ordinul Templierilor, militar şi celibatar prin excelenţa... ar fi cel mai improbabil candidat pentru o grupare devotată preamăririi

frumoaselor domniţe. Pe de altă parte, mulţi templieri cunoşteau foarte bine cultura orientală şi unii dintre ei au avut, probabil, contacte cu şcolile sufiste..."[36]

Iar mai departe rezumă astfel concluziile la care a ajuns Henry Corbin:

„Relaţia dintre Sapientia (înţelepciune) şi imagistica Templului lui Solomon, pe fondul asocierilor cu pelerinajul Marelui Cerc, a sugerat existenţa unei conexiuni între *fidele d'amore* şi cavalerii templieri, mergînd chiar pînâ la a-i considera o confrerie laică a ordinului".[37]

Împreună cu probele extraordinare identificate de cercetători ca Niven Sinclair, Charles Bywaters şi Nicole Dawe, cele de mai sus indică faptul că cel puţin nucleul interior al templierilor era integrat într-o tradiţie secretă ce venera principiul feminin.

In mod similar, acea controversată ramură a templierilor, Prio-na din Sion, a avut totdeauna membri de sex feminin, iar pe lista Marilor Maeştri se află şi patru femei — fapt cu atît mai straniu cu cît numele lor apar în perioada medievală, cînd ar fi fost de aşteptat ca sexismul să fie la apogeu, în calitatea lor de Mari Maeştri, aceste femei au deţinut o putere considerabilă, iar rolul lor impunea, fără îndoială, standarde înalte de integritate şi capacitatea de a ţine în frîu diverse orgolii şi interese conflictuale. Deşi pare ciudat ca femeile să se fi aflat la cîrma unei organizaţii atît de influente într-o epocă în care analfabetismul era regulă printre semenele lor, privit în contextul unei tradiţii secrete a venerării divinităţii feminine, faptul devine mai uşor de înţeles.

La baza multora dintre şcolile mistice de mai tîrziu s-au aflat rozicrucienii, al căror interes pentru misticismul sexual este ilustrat chiar de numele lor, prin alăturarea dintre crucea falică şi roza feminină. Acest simbol al uniunii sexuale aminteşte de vechea cruce egipteană buclată în partea superioară *(ankh),* elementul vertical reprezentînd falusul, iar bucla în formă de migdală întruchipînd vulva. Iniţiaţi în alchimie şi gnosticism, rozicrucienii au sesizat aceste principii, aşa cum explica în secolul al XVII-lea alchimistul rozicrucian Thomas Vaughan: „... Viaţa însăşi nu e altceva decît uniunea dintre principiile masculin şi feminin, iar cel care cunoaşte la perfecţie acest secret ştie... cum ar trebui să procedeze cu o soţie. . ,"[38] (Să ne amintim uriaşul trandafir de la baza crucii în fresca pe care a realizat-o Cocteau în biserica Notre Dame de France din Londra; în mod cert, este un simbol rozicrucian. De asemenea, imaginea rozei şi a crucii este prezentă pe mormîntul templier al lui SirWilliamStClair[3]...)

Chiar daca exista dovezi ce sugerează că templierii, alchimiştii şi Prioria făceau parte dintr-un cult al dragostei, mai greu de crezut ar fi existenţa unei

relaţii între o grupare prin excelenţă masculină de filozofi ermetici şi o organizaţie feminină sau poate feministă. Dar şi de această dată aparenţele înşală.

Leonardo însuşi era considerat un misogin homosexual şi, din cîte ştim deocamdată, nu obişnuia să afişeze sentimente profemi-nine. Mama lui, misterioasa Caterina, pare să-1 fi părăsit la o vîrstă foarte fragedă, deşi mulţi ani mai tîrziu este posibil să fi revenit pentru a trăi alături de el; în mod cert însă, da Vinci a avut o menajeră pe care o numea ironic „la Caterina" şi a cărei înmormîntare a plâtit-o. Poate că era homosexual, dar acest lucru nu a stat niciodată în calea venerării principiului feminin — ba chiar dimpotrivă. „Idolii" homosexualilor sînt adesea femei puternice şi pitoreşti, care au dus vieţi agitate — exact ca Maria Magdalena şi zeiţa Isis. In plus, se ştie că Leonardo a fost foarte apropiat de Isabella d'Este, ol femeie educată şi inteligenta. Deşi ar însenina să exagerăm presupunînd că Isabella era membră a Prioriei din Sion sau a unei alte organizaţii „feministe" subterane, relaţia dintre ei sugerează, cel puţin, că Leonardo era de acord cu educaţia în rîndul femeilor.

Ermeticul florentin Pico della Mirandola a scris mult pe tema forţei feminine. Cartea sa La *Strega* („Vrăjitoarea") redă povestea unui cult italian devotat orgiilor sexuale şi prezidat de o zeiţă. Mai interesant încă, el a pus semnul egal între această zeiţă şi „Mama lui Dumnezeu".[40]

Chiar şi Giordano Bruno era puternic implicat în venerarea femininului, în timpul şederii sale în Anglia, între 1583-1585, a publicat o serie de lucrări în care descria filozofia ermetică aşa cum poate fi ea citită în orice carte de istorie. Ceea ce se ştie însă mai puţin este faptul că a dat publicităţii şi un volum de poezii de dragoste pasionale intitulat *De gli eroici furori* („Despre frenezia eroică"), dedicat prietenului şi patronului său, Şir Philip Sydney. Poemele nu erau doar manifestarea unui banal foc de paie şi nici o incursiune în viaţa pînă atunci secretă a unui Don Juan de ocazie. Deşi este recunoscut faptul că versurile sale pot fi interpretate la un nivel mai profund, majoritatea specialiştilor le consideră doar o expresie alegorică a experienţei sale ermetice. Dar iubirea ilustrată de poemele sale nu este cîtuşi de puţin alegorică, ci literală.

„Frenezia" din titlu este, pentru a o cita pe Frances Yates, „o experienţă *graţie căreia* sufletul devine «divin şi eroic» şi care poate fi asemănată cu transa freneziei iubirii pasionale".[41] Cu alte cuvinte, avem de-a face încă o dată cu o cunoaştere a forţei transformatoare a sexului.

In aceste poeme, Giordano Bruno se referă la o stare de conştiinţă alterată în care ermeticul îşi înţelege şi îşi asumă Potenţiala divinitate. Această stare este exprimată ca extazul contopirii cu *celalată jumătate* a eului. După cum precizează Frances : „... Cred că trăirea religioasă a *eroici furori* are

ca ţintă reală S^oza ermetică; aceasta este poezia mistică de dragoste a magului, care a fost creat ca fiinţă divină, cu puteri divine, şi care se află în curs de a redeveni divin, asumîndu-şi acele puteri divine".[42]

Şi totuşi, din perspectiva tradiţiei urmate de Bruno, este clar că asemenea sentimente nu erau doar metaforice. Acest accent pus pe iluminarea prin sex era parte integrantă a filozofiei şi practicii ermetice. Conceptul de sexualitate sacră se pliază perfect pe cuvintele lui Hermes Trismegistul în al său *Corpus Hermeticum:* „Dacă îţi urăşti trupul, copilul meu, nu te poţi iubi pe tine însuţi".[43]

Ermeticii, precum Marsilio Ficino, identificau patru tipuri de stări în care sufletul se reuneşte cu divinul, fiecare dintre acestea fiind asociată cu o figură mitologică: inspiraţia poetică şi muzele, fervoarea religioasă şi Dionysos, transa profetică şi Apolo, toate formele de iubire intensă şi Venus. Ultima este apogeul din toate punctele de vedere, fiindcă are loc atunci cînd sufletul îşi regăseşte uniunea cu divinul.[44]

Interesant este faptul că istoricii au privit întotdeauna în sens literal primele trei stări, dar au preferat ca pe cea de-a patra — ritul lui Venus — s-o considere nimic mai mult decît o alegorie sau un fel de dragoste impersonală, spirituală. Dacă aşa ar fi stat însă lucrurile, ermeticii nu i-ar fi atribuit-o în nici un caz zeiţei Venus! Aparenta „timiditate" a istoricilor în acest sens este cauzată de ignoranţa în privinţa tradiţiilor secrete. Avem în faţă un alt exemplu de concept considerat obscur, care devine însă limpede o dată ce luăm în consideraţie ideea de sexualitate sacră.

Marele mag ermetic Henry Cornelius Agrippa (1486-1535) este cît se poate de explicit, în lucrarea sa *De occulta philosophia,* el scrie: „Cît despre cea de-a patra *frenezie,* provenită de la Venus, ea transformă şi transmută spiritul omului într-unul divin prin pasiunea iubirii, făcîndu-1 în întregime asemenea lui Dumnezeu, o imagine adevărată a Domnului".[45] Remarcaţi utilizarea termenului alchimic „transmută", despre care în mod obişnuit se consideră că desemnează nebunească încercare de a transforma plumbul în aur. în acest caz însă, un alt „produs" preţios este căutat. Agrippa subliniază, de asemenea, că uniunea sexuală este „plină de înzestrări magice".[46]

Locul lui Agrippa în această tradiţie eretică nu trebuie subestimat. Tratatul său, De *nobilitate et praecellentia foeminei sexus (* Despre caracterul nobil şi superioritatea sexului feminin"), publicat în 1529, însă bazat pe o dizertaţie susţinută cu douăzeci de ani mai devreme, poate fi considerat mai mult decît un modern apel fervent pentru drepturile femeii. Această extraordinară lucrare a fost pînă de curînd ignorată dintr-un motiv trist, dar previzibil. Fiindcă susţinea egalitatea sexuală — propunînd chiar hirotonisirea femeilor — a fost considerată o *satiră!* Faptul că un apel pasionat în favoarea

femeilor este privit ca o glumă aruncă o lumină sumbră asupra culturii noastre. Dar e clar că Agrippa nu a glumit deloc.

El nu a susţinut doar ceea ce am numi noi astăzi drepturile femeilor — respectiv redefinirea statutului politic al sexului „slab" —, ci a încercat să disemineze principiul aflat la baza intenţiei sale. Aşa cum menţionează profesorul Barbara Newman de la Northwest University, Pennsylvania, în studiul dedicat acestui tratat:

„… Nici chiar un cititor cu o atitudine pozitiva nu ar putea fi sigur daca Agrippa susţine o biserică a egalităţii de şanse indiferent de sex sau o formă de venerare a femininului".[47]

Newman şi alţi specialişti au identificat sursele de inspiraţie ale lui Agrippa, printre care se numără Cabala, alchimia, ermetismul, neoplatonismul şi tradiţia trubadurilor. Şi de această dată, căutarea *Sophiei* este citată ca avînd o influenţă majoră.

Ar fi o greşeală să credem că Agripa propovăduia doar egalitatea şi respectul faţă de femei. Ideea sa centrală era aceea că femeile trebuie, literal, *venerate:*

„Numai un orb nu poate vedea că Dumnezeu a adunat în femeie toata frumuseţea de care e lumea capabilă, astfel încît întreaga creaţie să fie uluită de ea, s-o iubească şi s-o venereze sub multe nume".[48]

(Semnificativ este şi faptul că şi Agrippa, la fel ca alchimiştii, credea că sîngele menstrual are un rol special, practic şi mistic.[49] Ţi erau de părere că acesta conţinea un elixir deosebit şi că ingerarea lui în anumite condiţii, folosind tehnici străvechi, garantează întinerirea fizică şi oferă înţelepciune. Desigur, atitudinea Bisericii se află exact la capătul opus al spectrului.)

Agrippa nu era doar un teoretician şi nu era nici laş. Pe lîngâ faptul că a fost căsătorit de trei ori, a reuşit un lucru care părea imposibil: a apărat o femeie acuzată de vrăjitorie şi *a cîştigat!*

Desigur că Vaughan, Bruno şi Agrippa erau cu toţii bărbaţi şi am putea crede că trăgeau spuza pe turta lor în privinţa acestui paradis sexual, chiar dacă erau persoane profund spirituale. Dar, cu toate că, fireşte, orice femeie care ar fi îndrăznit să scrie despre asemenea chestiuni ar fi fost imediat acuzată de vrăjitorie, trebuie să spunem că ritul lui Venus „funcţiona" numai dacă ambii parteneri aveau aceleaşi ţeluri. Ideea era aceea a partenerilor egali şi opuşi, năzuind către acelaşi obiectiv şi beneficiind de aceeaşi iluminare — exact ca în conceptul chinez al principiilor Yin şi Yang prezente în întreaga fire.

Giordano Bruno nu era omul care sâ-şi ţină convingerile pentru sine. în lucârile publicate mai tîrziu în viaţă a utilizat o imagistică sexuală chiar mai explicitâ-'O, dar chiar şi aceasta a fost ignorată sau răstălmăcită de istorici:

acolo unde este menţionată în lucrările clasice, i se dă o interpretare alegorică. Pe lîngâ aceasta, şi alte idei la fel de explicite din scrierile sale au suferit un tratament similar. Bruno a menţionat la un moment dat o „zeiţă" ca fiind femeia anonimă căreia îi erau dedicate poemele sale; termenul a fost considerat un simplu epitet drăgăstos. Iar mai tîrziu, cînd şi-a luat adio de Ia Germania, afirmînd răspicat că zeiţa Minerva era *Sophia* (înţelepciune), cuvintele sale au fost privite tot ca o alegorie. Dar modul lui de exprimare era clar acela al unui adorator al femininului:

„Pe ea am iubit-o şi am căutat-o din tinereţea mea şi mi-am /'•'• dorit-o de soţie, şi am devenit un adorator al formei ei... şi m-am •„„. rugat... să poată fi trimisa pentru a vieţui cu mine şi a lucra cu ;•.'(' mine ca să aflu ceea ce-mi lipsea..."[51]

Mai convingător însă este faptul că, în dedicaţia din *Eroici furori,* el stabileşte o asociere clară între aceasta şi *Cîntarea Cîn-tărilor.*[52] Din nou ne aflăm în faţa unui cult al Madonei negre şi prin urmare, al Mariei Magdalena. (Un alt autor ermetic şi rozicrucian al epocii, William Shakespeare, şi-a dedicat sonetele unei misterioase Doamne Negre, a cărei identitate a constituit un subiect de de/bateri pentru generaţii întregi de critici. Deşi este foarte posibil ca această persoană să fi fost o femeie reală — sau chiar un bărbat —, la fel de posibil este ca ea să fie, de fapt, o reprezentare a Madonei negre, zeiţa întunecată. Şi, de fapt, ermeticii simbolizau o stare anume — un tip deosebit de transă — printr-o femeie cu tenul închis la culoare[53]).

Atacurile ferme ale lui Giordano Bruno la adresa credinţei şi a *moravurilor* creştine 1-au condus spre o moarte îngrozitoare, ce a constituit un avertisment la adresa altor spirite curajoase. Atrocele holocaust reprezentat de procesele vrăjitoarelor a impus, de asemenea, un nivel sporit de circumspecţie în rîndul „ereticilor". (Şi nu trebuie să uităm că, deşi nu se mai practica de mult arderea pe rug, ultimul proces al unei femei în baza Legii Vrăjitoriei, în Marea Britanic, a avut loc în 1944!) Dar dragostea transcendentală ca o practică secretă specifică lumii oculte subterane nu era limitată la nivelul individului şi nu a murit o dată cu cei condamnaţi.

Ca urmare a opoziţiei Bisericii şi a necesităţii de a rămîne cît mai nevăzuţi şi neauziţi, este relativ dificil de urmărit cronologic tradiţia sexualităţii sacre în Europa, în secolele al XVII-lea şi al XVIII-lea însă, Germania pare să fi devenit un focar al acestor practici, deşi studiile în acest sens au fost sporadice, pînă de curînd. în conformitate cu cercetătorii francezi moderni — precum Denis Laboure —, practica „alchimiei interne" a fost preluată, în Germania, de diverse societăţi secrete. Alte investigaţii recente, Printre care şi cele ale doctorului Stephen E. Flowers, au confirmat faptul că ocultismul german din acea perioadă a avut un caracter esenţial sexual.[54]

Una dintre problemele cu care se confruntă cercetătorii în acest domeniu este faptul că dovezile privind cultele sexuale provin din sînul Bisericii sau de la cei care considerau satanic tot ce avea legătură cu sexul. Atunci cînd mişcările de acest tip încep să fie persecutate, documentele lor sînt ori distruse, ori cenzurate, iar ceea ce rămîne pentru posteritate este doar versiunea persecutorilor. Aşa au decurs lucrurile în cazul templierilor şi al catarilor şi, cu certitudine — la un nivel exacerbat — în cazul „vrăjitoarelor". Acelaşi fenomen se repeta ori de cîte ori sînt exprimate idei referitoare la sexualitatea sacră — cum s-a întîmplat, de altfel, şi în Franţa secolului al XlX-lea.

În acea perioadă au apărut cîteva mişcări interconectate care — deşi s-au format în cadrul Bisericii Catolice şi implicau oameni care se considerau buni creştini — aveau la bază concepte de sexualitate sacră şi de elevare a femininului (de obicei, în persoana Fecioarei Maria) şi erau asociate cu o misterioasă societate „ioani-tâ", aceasta fiind în conexiune directă cu loan Botezătorul.

Realitatea în această privinţă este extrem de complexă şi foarte greu de desluşit, în principal fiindcă, lăsînd la o parte conceptele şi ideile neortodoxe privind sexualitatea, ce au determinat etichetarea mişcării ca imorală, membrii ei erau implicaţi în cauze politice care au atras ostilitatea autorităţilor. Prin urmare, majoritatea documentelor şi relatărilor în acest sens provin de la duşmanii ei.

Motivele de ordin politic ale grupărilor respective nu fac obiectul acestei cărţi, deşi pentru membrii lor aveau, la acea dată, o importanţă extremă. Este suficient să menţionăm însă că mişcarea a susţinut afirmaţiile unui oarecare Charles Guillaume Naiindorff (1785-1845), care susţinea că el ar fi Ludovic al XVII-lea (despre care se credea că a fost ucis împreună cu tatăl său, Ludovic al XVI-lea, în timpul Revoluţiei Franceze).

Una dintre aceste grupări era Biserica din Cârmei, numită şi Oeuvre de la Misericorde („Lucrarea misericordiei"), fondată la începutul anilor 1840 de Eugene Vintras (1807-1875). Predicator charismatic şi convingător, Vintras a atras în mişcarea sa crema societăţii franceze, gruparea devenind în scurt timp ţinta unor acuzaţii de diabolism. în mod cert, ritualurile sale aveau un oarecare conţinut sexual, iar — pentru a-1 cita pe Ean Begg — „cel mai mare sacrament era actul sexual".[55]

Pentru ca lucrurile *să* fie şi mai grave în ochii autorităţilor, Vin-tras şi Naiindorff s-au susţinut unul pe celalalt. Prin urmare, în mod inevitabil, Vintras s-a pomenit implicat în ceea ce era în mod cert un proces de senzaţie. Acuzat de fraudă — deşi chiar şi presupusele victime au negat că s-ar fi produs vreo infracţiune —, a fost condamnat în 1842 la cinci ani de închisoare. După ce a fost eliberat, a plecat la Londra şi, în vreme ce se afla

acolo, unul dintre foştii membri ai bisericii sale — un preot pe nume Gozzoli — a scris un pamflet în care îl *acuza* de tot soiul de orgii sexuale. Deşi în mare parte rezultatul unei imaginaţii hiperactive, este totuşi posibil ca unele aspecte ale acuzaţiilor respective să fi fost reale. Apoi, în 1848, papa a declarat secta eretică şi toţi membrii săi au fost excomunicaţi, în consecinţă, a devenit independentă şi a numit preoţi atît bărbaţi, cît şi femei — aidoma catarilor, deşi nu se ştie dacă gruparea lui Vintras respecta aceleaşi principii.
În umbra lui Vintras şi Naiindorff se afla o sectă obscură, cunoscută sub numele „Salvatorii lui Ludovic al XVII-lea" sau *ioaniţii.* Secta data din anii 1770 şi pare a fi avut un rol în tulburările care au precedat Revoluţia Franceză. Spre deosebire de ioaniţii „masonici" despre care am amintit anterior, în acest caz nu existau dubii cu privire la Sfîntul loan pe care îl venerau: era Botezătorul.[56]
După Revoluţie, ioaniţii au devenit preocupaţi de restaurarea monarhiei şi au susţinut pretenţiile lui Naiindorff la tron, sprijinind şi unele mişcări „profetice", precum cea a lui Vintras. Un alt „guru" autoafirmat al epocii — Thomas Martin, care a avansat fulgerător de la poziţia sa de simplu ţăran la cea de consilier al regelui[57] — a fost, de asemenea, promovat de ioaniţi; secta pare totodată să fi „regizat" unele apariţii ale Fecioarei, precum cea din localitatea La Salette, la poalele Alpilor vestici, în 1846.[58] Ceea ce s-a petrecut acolo în mod exact, cu greu poate fi spus, dar pot fi Wentificate cîteva linii directoare ce caracterizează deopotrivă şi unele evenimente aparent asociate.
În primul rînd amintim încercarea de a regenera catolicismul în interior. Acest lucru presupunea înlocuirea dogmei oficiale — bazate pe autoritatea lui Petru - cu un creştinism mistic şi ezoteric, din convingerea că se arătau zorii unei noi ere, în care Sfîntul Duh avea să fie precumpănitor. Una dintre trăsăturile fundamentale era elevarea femininului, personificat de Fecioara Maria; în scurt timp însă, caracterul sexual al mişcării a devenit mai explicit şi a început sa atragă ostilitatea Bisericii. Viziunea de la La Salette, condamnata de autorităţile religioase, era esenţială pentru această tentativă, iar rolul lui loan Botezătorul a fost unul crucial.

Mişcarea s-a implicat, de asemenea, în încercarea de a-i aduce lui Naiindorff recunoaşterea ca rege legitim al Franţei — probabil deoarece, dacă ar fi reuşit, noul monarh ar fi susţinut la rîndul lui noua religie (o dată ce făcuse acelaşi lucru pentru Vintras). în plus, Melanie Calvet, fata care avusese viziunea de la La Salette, a luat şi ea poziţie în favoarea Iui Naiindorff. Biserica a reacţionat trimi-ţînd-o la o mănăstire din Darlington, în nord-estul Angliei, unde nu mai constituia un pericol.59

Forţele combinate ale Bisericii şi ale statului au împiedicat concretizarea

măreţului plan şi evenimentele — oricare ar fi fost ele -au fost îngropate ulterior într-o avalanşă de scandaluri şi insinuări. Semnificativ este însă faptul că Biserica a reacţionat impunînd, în 1854, Dogma Imaculatei Concepţii. (Această doctrină a primit o neaşteptată şi convenabilă „confirmare" patru ani mai tîrziu chiar din partea Fecioarei Maria, care i-a apărut într-o viziune la Lour-des, unei fetiţe de ţăran pe nume Bernadette Soubirous, deşi la început fata şi-a descris viziunea numind-o simplu „lucrul acela".)

Diverşi profeţi precum Martin şi Vintras par să nu fi făcut parte efectiv din sectă, fiind mai degrabă „promovaţi" de ioaniţi. Legătura lui Vintras cu ei era mentorul său, o anume Madame Bouche, care locuia în Place St Sulpice din Paris şi era cunoscută sub un nume evocator: „Sora Salome". (Gruparea lui Vintras, Biserica din Cârmei, funcţiona încă la Paris în anii 1940 şi s-a zvonit că a existat un grup similar în Londra, două decenii mai tîrziu[60]).

O altă mişcare, fondată în 1838, a fuzionat cu Biserica din Cârmei: Fraţii Doctrinei Creştine, înfiinţată de trei fraţi pe nume Baillard, toţi preoţi. Considerîndu-se catolici, ei au creat două case religioase pe cîte un munte: St Odille în Alsacia şi Sion-Vaudemon în Lorena. Ambele erau situri importante în regiune şi nu se ştie cum au reuşit fraţii Baillard să intre în posesia lor.

Sion-Vaudemont fusese în antichitate o importantă locaţie pagină dedicată zeiţei Rosamerta şi — aşa cum poate bănuiţi din numele său — era de mult asociată cu Prioria din Sion. De fapt, în secolul al XlV-lea, Ferri de Vaudemont a fondat acolo un ordin atestat istoric, Ordre de Notre Dame de Sion, a cărui cartă îl asocia cu abaţia de la Muntele Sion din Ierusalim, de la care Prioria pretinde că derivă numele său. Fiul lui Ferri s-a căsătorit cu Iolande de Bar, Mare Maestru al Prioriei între 1480 şi 1483 şi fiică a lui Rene d'Anjou, precendentul Mare Maestru. Iolande a promovat Sion-Vaudemont ca un important centru de pelerinaj, axat în jurul unei Madone negre. Statuia a fost distrusă în timpul Revoluţiei Franceze şi înlocuită cu o Fecioară medievală — albă de această dată — din biserica locală, închinată lui Ioan Botezătorul.[61]

Aşadar pare semnificativ faptul că una dintre noile biserici ale fraţilor Baillard a fost ridicată în acel loc. Fraţii aveau idei similare celor ale lui Vintras şi puneau acelaşi accent pe noua epocă a Duhului Sfînt şi pe sexualitatea sacră; prin urmare, nu este surprinzător că aveau aceleaşi rădăcini. Mişcarea lor s-a bucurat de un sprijin deosebit, inclusiv din partea Casei de Habsburg. Dar şi ea a fost suprimată în 1852.

După moartea lui Vintras, în 1875, mişcarea a fost preluată de abatele Joseph Boullan (1824-1893) - o figură chiar mai controversată. Cu ceva timp în urmă, abatele sedusese o tînără călugăriţă de la mănăstirea din La Salette, Adele Chevalier şi, împreună, cei doi fondaseră Societatea pentru îndreptarea Sufletelor, în 1859. Gruparea avea la bază în mod cert o serie de ritualuri

sexuale, pe principiul filozofic conform căruia omenirea îşi va găsi mîntuirea prin sex, utilizat ca sacrament. Deşi acest concept pare în sine pur chimic, din păcate Boullan a extins beneficiile ritului şi asupra regnului animal.

Se spune că Boullan şi Adele Chevalier şi-ar fi sacrificat copilul nou-născut în cadrul unei Messe Negre, în 1860. Deşi literatura modernă susţine veridicitatea acestui sacrificiu, nu există surse de încredere care s-o poată atesta, în orice caz, dacă Boullan a comis o asemenea faptă, este sigur că a scăpat de judecata, într-adevăr, a fost suspendat din activitatea preoţească în anul respectiv, dar decizia a fost anulată după numai cîteva luni. In 1861, el şi Adele au fost închişi pentru fraudă (poate că aceasta era modalitatea prin care autorităţile obişnuiau să trateze cu cei pe care nu-i agreau, fără a-i putea acuza însă de altceva). La condamnare, Boullan a fost iarăşi suspendat din funcţie, dar şi de această dată hotârîrea a fost anulată. După ce a fost eliberat, s-a prezentat *voluntar* la Sfîntul Oficiu (pe atunci numele oficial al Inchiziţiei) din Roma, care nu i-a găsit nici o vină şi i-a permis să revină la Paris.[62]

Pe cînd se afla în Roma, Boullan şi-a scris doctrinele într-un carneţel (numit *le cahier rose,* evident după culoarea copertei), pe care scriitorul J.K. Huysmans 1-a găsit după moartea autorului, în 1893, printre hîrtiile acestuia. Detalii despre conţinutul carneţelului nu se cunosc, acesta — descris ca „un document şocant" — aflîndu-se astăzi la loc sigur, în Biblioteca Vaticanului. Toate cererile de a-1 vedea şi studia au fost refuzate.[63]

În mod cert, adevărul în privinţa lui Boullan este mai complex. La o privire superficială, pare doar o alta poveste cu perverşi, dar se pare că Biserica 1-a protejat într-o oarecare măsură pe abatele sectant. Spre exemplu, a ordonat să fie lăsat în pace şi există indicii că Boullan ar fi deţinut un anumit secret care i-a oferit protecţie.[64] Povestea respectă fidel tiparul agentului provocator, care se infiltrează într-o organizaţie — în numele unei grupări diferite — cu scopul deliberat de a o discredita. Această ipoteză explică serioasele discrepanţe din viaţa sa şi din atitudinile oficialităţilor faţă de el.

După reîntoarcerea de la Roma, Boullan s-a alăturat Bisericii din Cârmei a lui Vintras, devenind liderul ei. Astfel a provocat o schismă în sînul organizaţiei: membrii care i-au acceptat prezenţa1-au însoţit la Lyon, unde şi-au stabilit cartierul general. Acolo s-au petrecut apoi scene de un libertinaj sexual sălbatic — fapt care, încă o dată, pare a contraveni flagrant afirmaţiilor lui Boullan, conform cărora el ar fi fost reîncarnarea lui loan Botezătorul.

Această idee 1-a inspirat, probabil, pe J.K. Huysmans (un adept al cultului Madonei negre), care 1-a preluat pe Boullan ca niodel pentru personajul „Doctor Johannes" (unul dintre pseudonimele abatelui) în romanul său despre satanismul din Paris, *Lă-Bas* („Acolo jos", 1891). Ar fi însă o

greşeală să tragem o concluzia evidentă, dar pripită, deoarece Doctor Johannes era înfăţişat ca un preot care practica magia pentru a lupta *împotriva* satanismului şi care a fost greşit înţeles de Biserică, aceasta denunţînd orice magie ca fiind lucru diavolesc. Huysmans era prieten cu Boullan şi a locuit împreună cu el în Lyon, în timp ce se documenta pentru roman, dar, cu toate că era bine familiarizat cu domeniul magiei — la nivel teoretic, cel puţin —, a rămas totdeauna un adevărat fiu al Bisericii.

Romanul *Lă-Bas* este cunoscut astăzi în principal pentru sinistra descriere a unei Messe Negre, la care ar fi participat, se pare, personal, însă adevăraţii eroi negativi ai romanului sînt rozicru-cienii, din cauza celebrei bătălii magice dintre Boullan şi membrii unor anumite ordine rozicruciene care au apărut în Franţa acelei epoci. Ar putea părea greu de crezut că, dintre toate organizaţiile, tocmai rozicrucienii s-au aflat pe o poziţie total opusă faţă de Boullan şi de idealurile sale. Desigur, conflictul poate să fi fost doar una dintre acele ciocniri ale orgoliilor care afectează în mod obişnuit asemenea mişcări, dar la fel de posibil este şi ca rozicrucienii să fi fost alarmaţi de largheţea de care Boullan dădea dovadă în ceea ce priveşte secretele lor.

In Franţa s-au dezvoltat numeroase grupări oculte. Cîteva ordine rozicruciene evoluaseră dintr-o combinaţie de mişcări templariste, masonice şi rozicruciene apărute în sud-vestul ţării. Deşi nu erau strict ordine masonice, acestea aveau o anumită asociere cu diverse sisteme masonice oculte, precum Ritul Scoţian Rectificat şi Riturile Egiptene. Atît grupările masonice, cît şi cele rozicruciene îmbrăţişaseră filozofia martinistă — învăţăturile oculte ale lui Louis Qaude de Saint-Martin. Semnificaţia martinismului nu trebuie în [nic]i un caz trecută cu vederea: francmasonii de Rit Scoţian Rectificat actuali provin exclusiv din rîndul martiniştilor.[65]

Prima dintre aceste organizaţii rozicruciene pare a fi fost un vlăstar al unei loje masonice oarecum neconvenţionale din Toulouse, numite La Sagesse („înţelepciunea", sau *Sophia).* în jurul anului 1850, unul dintre membrii ei, vicontele de Lapasse (1792-1867), un reputat medic şi alchimist, a fondat L'Ordre de la Rose-Croix, du Temple et du Graal (Ordinul Roza-Crucii, al Templului şi al Graalului).[66] Ulterior, conducerea acestei grupări a fost preluata de Josephin Peladan (1859-1918), de origine din Toulouse, care a devenit ceea ce am putea numi „naşul" societăţilor rozicruciene franceze ale vremii.

Peladan era un reputat expert în ocultism, inspirat de scriitorul francez filiphas Levi (pe numele adevărat Alphonse Louis Constant, 1810-1875). Peladan a pus bazele unui sistem magic descris ulterior ca fiind *„erotic Catholicism-cum-magic"*[67] şi a organizat popularul Salon de la Rose-Croix. Pe un afiş publicitar pentru una dintre reuniunile acestui salon, Dante este înfăţişat sub chipul lui Hugues de Payens, primul Mare Maestru al

templierilor, iar Leonardo este reprezentat ca Păstrător al Graalului (vezi ilustraţia). Peladan credea că Biserica Catolică se află în posesia unor cunoştinţe despre a căror existenţă a uitat şi era interesat mai cu seamă de *Evanghelia lui loan ,*[68] De asemenea, îşi devansase epoca prin aceea că, pentru el, *fidele d'amore* era o organizaţie ezoterică, asociată cu rozicrucienii din secolul al XVII-lea.[69]

Peladan a întîlnit un alt ocultist, pe Stanislas de Guai'ta (1861-1898) şi, în 1888, cei doi au format L'Ordre Kabbalistique de la Rose-Croix (Ordinul Cabalistic al Roza-Crucii). Guai'ta a fost cel care s-a infiltrat în Biserica din Cârmei condusă de Boullan şi, împreună cu Oswald Wirth, un fost membru al respectivului cult, a scris cartea „Templul Satanei", în care mişcarea lui Boullan era definită ca diabolica. Acest lucru a provocat „bătălia magică", în care Boullan şi Guaita s-au acuzat reciproc de utilizarea unor mijloace magice pentru a-şi ucide adversarul. Boullan pare a fi murit însă din cauze naturale, deşi disputa a dus la doua dueluri sîngeroase - unul între Guaita şi un discipol al lui Boullan, Jules Bois, şi celălalt între acesta din urmă şi un rozicrucian, Gerard Gncausse (cunoscut şi sub numele Papus). Ambele dueluri s-au încheiat nedecis.

Episodul, analizat de numeroşi autori din domeniul ocult, nu a fost niciodată explicat în mod satisfăcător. De ce 1-au atacat Gua'ita şi rozicrucienii din Paris pe Boullan? (Să nu uităm că nu ne putem baza decît pe afirmaţiile lui Gua'ita şi Wirth privind presupusele perversiuni comise de Boullan şi de adepţii lui.) în realitate, nu există o legătură clară între lojele oculte şi ordinul religios al lui Boullan.

La o privire mai atentă însă, motivul devine clar: Gua'ita şi un tribunal al rozicrucienilor 1-au condamnat iniţial pe Boullan pentru „profanarea" şi dezvăluirea unor „secrete cabalistice" — adică învăţături considerate domeniul propriu al rozicrucienilor.[7]^ (Condamnarea lor a fost pronunţată pe 23 mai 1887, *înainte* ca Guaita să se infiltreze în gruparea lui Boullan.) Acesta a fost motivul real pentru care au considerat că abatele trebuie oprit.

Numeroşi critici par să nu fi remarcat implicaţiile acestui fapt: dacă riturile lui Boullan erau privite ca aparţinînd rozicrucienilor, atunci *şi ei trebuie să fi practicat unele rituri sexuale.* Greşeala lui Boullan a constat în dezvăluirea lor.

În Parisul sfîrsitului de secol XIX, filozofia şi ocultismul erau în floare — reflectînd, poate, năzuinţa către un sens mai profund al vieţii. Capitala Franţei a atras în acea perioadă diverşi gînditori şi artişti, precum Oscar Wilde, Claude Debussy şi W.B. Yeats. (Şi atunci, ca întotdeauna, adevărata Uniune Europeană era o confrerie ocultă.)

Saloanele elegante erau frecventate de figuri celebre, dornice atît să înveţe ceva formule magice, cît şi să mai asculte o bîrfă; printre acestea se aflau Marcel Proust, Maurice Maeterlinck şi cîntăreaţa de opera Emma Calve (1858-1942). O celebră frumuseţe, solista a organizat propriile serate, la care puteau participa toţi cei care considerau că au ceva de spus - preferabil, vreun mare secret ocult. Din aceste medii făceau parte şi personaje ca Josephin Peladan, Papus şi Jules Bois (unul dintre numeroşii iubiţi ai Emmei Calve).

Mulţi dintre protagoniştii acestor cercuri erau originari din Languedoc, la fel ca Emma Calve, de altfel. (Asocierea ei cu misticismul nu era deloc întîmplatoare: o rudă *a* ei, Melanie Calvet, avusese celebra viziune de la La Salette. Şi, în mod interesant, Adele Chevalier, călugăriţa care fusese sedusă de Boullan, devenind partenera lui, era prietenă cu Melanie.) Tot Emma Calve a fost cea care a deţinut un rol semnificativ în complexa poveste a abatelui Sauniere, preotul paroh al satului Rennes-le-Château din Languedoc, despre care vom discuta mai tîrziu.

în 1894, ea a cumpărat castelul Cabrieres (în Aveyron), situat nu departe de localitatea sa de baştină, Millau, unde se spunea ca fusese ascunsă, în secolul al XVII-lea, mult căutata „Carte a lui Avraam Evreul", folosită de Flamei pentru a-şi împlini Măreaţa Lucrare.[71] în autobiografia ei, Calve menţionează că în castel „se refugiase un anumit grup de cavaleri templieri"[72], dar nu precizează nimic mai mult.

Şi alte importante grupări oculte au debutat în Languedoc şi au fost apoi asociate cu societăţile rozicruciene. Ele au fost influenţate de francmasoneria Ritului Strict Templier a baronului von Hund, deşi cele mai importante efecte asupra lor le-a avut un personaj mult mai sumbru — contele Cagliostro (1743-1795)[73].

Considerat îndeobşte un şarlatan, acest actor desăvîrşit era un autentic pasionat al ştiinţelor oculte. Pe numele său real Giuseppe Balsamo, a preluat titlul de conte Alessandro Cagliostro de la naşa lui. Primii paşi în domeniul ocultismului i-a făcut pe cînd avea douăzeci şi trei de ani, în timpul unei vizite în Malta, unde 1-a întîlnit pe Marele Maestru al Cavalerilor de Malta, alchimist şi rozicrucian. Cagliostro s-a molipsit de microbul ocultismului, devenind la rîndul său alchimist şi francmason, puternic influenţat de Ritul Strict Templier al lui von Hund. Iniţierea sa în francmasonerie — în loja Ritului Strict Templier — a avut loc la Londra, pe Gerrard Street din cartierul Soho, în aprilie 1777. Apoi a călătorit prin toată Europa, dar şi-a petrecut cel mai mult timp în Germania, în căutarea cunoştinţelor pierdute ale templierilor. De asemenea, şi-a cîştigat o reputaţie de vindecător. După ce a primit permisiunea papei de a vizita Roma, în 1789, imediat ce a

sosit a fost dat pe mina Inchiziţiei - la ordinele aceluiaşi suveran pontif — sub acuzaţia de *erezie,* şi conspiraţie politica şi a fost condamnat la închisoare pe viaţă. A murit în temniţa San Leo, în 1795.

Cagliostro a pus bazele francmasoneriei „egiptene" (loja-mamă a fost fondată la Lyon, în 1782), în care funcţionau atît loje masculine, cît şi feminine, ultimele fiind conduse de soţia lui, Serafina. Levi a descris acest tip de mişcare ca o tentativă de „a resuscita misterioasa venerare a zeiţei Isis".[74]

Cercetările lui Cagliostro în domeniul societăţilor oculte din Europa s-au concretizat într-un tratat intitulat *Arcana Arcanorum* („Secretul secretelor") sau A. A. El a preluat această sintagmă din rozicrucianismul secolului al XVII-lea, dar lucrarea sa consta în descrieri ale practicilor magice care puneau un accent special pe „alchimia internă". Aşa cum am văzut, este vorba aici despre tehnici *sexuale* similare tantrismului şi totuşi Cagliostro le-a învăţat în *Germania,* în cadrul grupărilor rozicruciene.[75]

În 1788, a fost creat la Veneţia, sub autoritatea lui Cagliostro, Ritul Misrai'm („egipteni" în limba ebraică), în jurul anului 1810, cei trei fraţi Bedarride au „importat" sistemul în Franţa, unde a fost încorporat în Ritul Scoţian Rectificat al francmasoneriei.

Ritul Misrai'm a fost antecesorul direct al Ritului Memphis — care a fost fondat de Jacques-Etienne Marconis de Negre şi cu care s-a asociat Prioria din Sion. (Cele două sisteme s-au unificat în 1899, sub titulatura Ritul Memphis-Misrai'm, sub conducerea lui Papus, care a rămas la cîrma grupării pînă în 1918, cînd a decedat.) Ritul Memphis a fost, de asemenea, strîns asociat cu o societate secretă numită Filadelfienii, fondată de marchizul de Chefdebien în 1780 - o altă „mlădiţă" a Ritului Strict Templier al lui von Hund, deşi ţelul său declarat era acumularea cunoştinţelor oculte. Marconis de Negre a subliniat legăturile strînse ale ritului său cu filadel-henii şi a numit unul dintre gradele mişcării sale „Filadelfii".[77]

Nici unul din aceste rituri - Memphis şi Misrai'm - nu a exercitat în sine o influenţă deosebită; împreună însă, Memphis-Misrai'm constituia o forţă redutabilă, efectele ei făcîndu-se simţite aidoma unui uriaş val mareic în întreaga societate ocultă din Europa. Printre membrii ei se aflau personalităţi întunecate, precum ocultistul britanic Aleister Crowley, dar şi mistici renumiţi ca Rudolf Steiner. Nu-1 putem omite pe Karl Kellner care, împreună cu Theodore Reuss, a fondat Ordinul Templierilor din Orient, cunoscut mai degrabă sub acronimul OTO.

Această organizaţie a avut — şi are încă — o orientare explicită spre magia sexuală. Deşi majoritatea specialiştilor o consideră o occidentalizare a tantrismului, gruparea reprezintă o evoluţie logică a doctrinelor secrete din ritul Memphis-Misraim, acestea derivînd la rîndul lor din învăţăturile deprinse

de Cagliostro de la societăţile rozicruciene din Germania şi de la lojele Ritului Strict Templier.

Crowley a părăsit Memphis-Misraim pentru a intra în rîndurile OTO - ca, de altfel, şi Rudolf Steiner - devenind Mare Maestru al acestei organizaţii. Steiner, pe de altă parte, a rămas celebru, îndeosebi pentru tipul său „pur" de misticism, numit antropozofie, şi a fost atît de discret în privinţa asocierii sale cu OTO, încît mulţi dintre cei mai fervenţi adepţi ai săi actuali nu au cunoştinţă despre acest episod din viaţa maestrului lor. Cînd a murit însă, a fost îngropat în ţinuta OTO.[78]

în mod semnificativ, Theodore Reuss a scris că magia sexuală a OTO era „cheia care deschide toate secretele masonice şi ermetice..."[79] De asemenea, *a* afirmat deschis că magia sexuală era secretul Cavalerilor Templieri.[80]
Un alt vlăstar al mişcării Memphis-Misraîm a prins contur la sfîrşitul secolului al XlX-lea, în Anglia: Ordinul ermetic Golden Dawn („Ordinul Zorilor de Aur"), printre ai cărui membrii s-au numărat Bram Stocker, autorul romanului *Dracula,* misticul, patriotul şi poetul irlandez Aleister Crowley, W.B. Yeats şi Con-stance Wilde, soţia lui Oscar Wilde. Fondat în 1888 de Macgre-gor Mathers şi W. Wynn Westcott, îşi afirmă ca ascendenţa directă Ordinul Crucii Aurii şi Trandafirii al Ritului Strict Tem' plier despre care am amintit în capitolul anterior şi de la care provin multe dintre gradele şi riturile sale actuale.[81] Alte ritualuri au fost preluate însă de la Memphis-Misra'im. În fond însă, ordinul se datorează existenţa baronului von Hund, dat fiind că atît influenţele germane, cît şi cele franceze coboară în timp pînă la el şi la riturile sale templiere.[82]

Golden Dawn este mult mai bine cunoscut în lumea anglofonă, comparativ cu celelalte grupări europene. Are reputaţia de a fi integru şi, la prima vedere, pare a fi o societate de ezoterici cărora le place să-şi pună robe de gală şi să murmure incantaţii, dar care nu sînt altceva decît nişte ocultişti de duminică animaţi de idealuri mari. Printre ocultiştii francezi însă, Golden Dawn are o reputaţie mult mai sinistră; cînd şi-a inaugurat filiala din Paris, în 1891, a acceptat în cadrul său multe dintre personajele dubioase amintite mai sus, printre care şi pe omniprezentul Jules Bois.

De fapt, chiar şi ramura engleză a ordinului are un aspect profund, mai puţin cunoscut, în realitate, existau două ordine distincte: pe de o parte era faţada publică, bine cunoscută şi respectabilă, iar pe de alta exista un nucleu numit Rose of Ruby and the Cross of Gold („Roza de Rubin şi Crucea de Aur"), în care iniţiaţii puteau pătrunde numai în urma unei invitaţii. Cercul exterior acţiona, se pare, ca „agent de recrutare" pentru nucleul central, secret, ale cărui practici includeau rituri sexuale.
În mod cert, Golden Dawn şi-a păstrat secretele cu grijă. Timp de ani întregi,

chiar şi scriitori integraţi în lumea ocultă, precum Katan Shu'al[83], nu au putut decît să emită speculaţii în privinţa riturilor sexuale din cadrul ordinului. Deşi probele sînt disparate, se pare cel puţin că aceste rituri chiar au existat, ele fiind prezente încă de la înfiinţarea ordinului. Golden Dawn s-a format dintr-o altă organizaţie, Societas Rosicruciana din Anglia; printre fondatorii acesteia s-a aflat şi un oarecare Hargrave Jennings (1817-1890), ale cărui scrieri sînt atît de explicite pe cît putea fi un gentleman victorian în privinţa magiei sexuale. Despre impresionanta sa carte *TheRosicrucians: TheirRites and Mysteries* („Rozicrucienii: riturile şi misterele lor", 1870), Peter Tompkins afirma că: „Jennings sugerează cît mai clar posibil că aceste rituri şi mistere aveau o fundamental sexuală".[84] Spre exemplu, discutînd despre simbolismul triunghiurilor interconectate care formează Pecetea lui Solomon (Steaua lui David), Jennings declară explicit:

„... Piramida indica forţa ascensionala, expansivă, a femininului - nu supusă şi smerită, ci afirmativ sugestivă, sincronizată în ; clitorisul anatomic... acel organ minuscul central şi esenţial în anatomia rozicrucianâ".[85]

Pe 18 iulie 1921, Moina Mathers — una dintre fondatoarele grupării Golden Dawn (şi sora filozofului Henri Bergson) — i-a scris lui Paul Poster Case, responsabilul filialei din New York a ordinului, ca răspuns la vestea că acesta preda ritualuri sexuale:

„Regret că aspecte ale Chestiunii Sexuale pătrund în Templu în acest stadiu, fiindcă abia începem să abordăm direct problemele de ordin sexual noi, cei din gradele superioare..."[86]

Apoi, cînd ocultista Dion Fortune (pe numele real Violet Firth), membru al Golden Dawn, a scris o serie de articole despre sex, Moina a vrut s-o excludă pe motivul că a trădat secretele ordinului. Dar în cele din urmă a fost nevoită să recunoască faptul că Dion Fortune nu ar fi avut cum să ştie respectivele secrete, fiindcă nu atinsese gradele necesare .[87]

Comentatori precum Mary K. Greer[88] sînt de părere că există dovezi care susţin ideea că în Golden Dawn se practica într-a-devăr magia sexuală, ritual pe care ordinul îl considera prea puternic şi prea preţios pentru a-1 împărtăşi noilor recruţi din gradele inferioare.

Aluzii la secretele ordinului Golden Dawn se regăsesc şi în cuvintele ce descriu o viziune comună pe care Florence Farr şi Elaine Simpson — doua adepte ale organizaţiei — au avut-o în anii 1890. Farr, o celebră actriţă londoneză, era renumită şi pentru numeroasele sale legături amoroase cu personalităţi precum George Bernard • Shaw şi ocultistul W.B. Yeats. Florence şi colega ei întru ezoterism, Elaine, au făcut împreună o călătorie astrală — un soi de aventura dublă în Planurile Lăuntrice, sau o halucinaţie comună. Acest

fenomen constituie un aspect obişnuit al pregătirii magice, făcînd parte din „calea" cabalistica — un fel de proiecţie mintală sau o asociere de imagini în cadrul clasic al „Arborelui Vieţii".

Florence şi Elaine au vizitat, cu ochii minţii, „sfera lui Venus". Călătoria lor astrala a culminat cu întîlnirea cu un arhetip feminin, care le-a spus surîzînd:

„Eu sînt măreaţa Mama Isis; cea mai puternica din lumea întreagă, eu sînt cea care nu luptă, dar e mereu victorioasă. Sînt Fru-moasa-Adormitâ pe care oamenii au căutat-o de la începutul timpului. Calea ce duce la palatul meu e presărată cu iluzii şi pericole. Cei care nu reuşesc sa mă găsească, dorm; sau poate aleargă după *Fata Morgana,* ducîndu-i pe căi greşite pe cei care îi simt influenţa iluzorie. Eu şed în înalt şi atrag oamenii către mine. Sînt dorinţa lumii, dar puţini sînt cei care mă vor găsi. Cînd secretul meu e desluşit, este secretul Sfîntului Graal...

Eu mi-am dăruit inima lumii, aceasta e puterea mea. Dragostea este Mama Omului-Dumnezeu, daruindu-şi chintesenţa vieţii ei pentru a salva omenirea de la distrugere şi pentru a-i arăta calea către viaţa veşnică. Iubirea e Mama Cristului-Spirit şi acest Crist este dragostea supremă. Cristul este inima iubirii, inima Măreţei Mame Isis, Isis a Naturii. El e expresia puterii ei. Ea este Sfîntul Graal, iar el *e* sîngele vital al Spiritului din potir".[89]

Cuvintele erau însoţite de imagini vii ale unei cupe ce conţinea un fluid de culoarea rubinului şi o cruce cu trei braţe.

La prima vedere, relatarea nu pare a fi decît un soi de aiureala *New Age,* în care lisus şi zeiţa egipteană Isis sînt pomeniţi alături de Sfîntul Graal doar pentru că suna mistic şi interesant, aşa cum a scris mai tîrziu expertul în ocultism Francis X.Textul prezintă două elemente semnificative: „Primul este identificarea Fecioarei, «Mama Omului-Dumnezeu», cu Venus, zeiţa iubirii - a iubirii *sexuale, eros,* nu *agape.* Cel de-al doilea este identificarea Graalului... cu Venus, arhietipalul *yoni* sau organul feminin al creaţiei".[90]

Cititorii de astăzi ar putea interpreta viziunea celor două ca pe un soi de visare cu ochii deschişi, o fantezie sexuală comună - mai cu seamă dacă ţinem cont de reputaţia lui Florence Farr, un fel de replică britanică a Emmei Calve. Şi totuşi, se consideră că viziunea lor a relevat un secret în concordanţă cu filozofia magică a Ordinului Golden Dawn, iar Francis X. King se întreabă de unde ar fi putut avea cele două femei această inspiraţie, dat fiind că societatea lor nu era — se presupune — implicată în nici un fel de rituri sexuale. Relatarea lor indică însă contrariul, deşi, repetăm, riturile de acest gen păreau a fi rezervate doar iniţiaţilor din cele mai înalte grade ierarhice.

Semnificativ este faptul că viziunea o asociază pe Isis cu Graalul şi cu sexul — asociere care nu le-ar fi părut deloc stranie alchimiştilor, gnosticilor

sau trubadurilor. Imaginea Graalului — văzut aici sub forma tradiţională a unui potir — ca un simbol feminin este uşor de înţeles pentru lumea noastră postfreudiană, dar ! avea acelaşi caracter revelator şi pentru cei de dinainte. Dar aici fluidul roşu, sîngele pe care îl conţine, este purtat de *Isis...*

Nu mai puţin interesant este şi faptul că tema Frumoasei-Ador-mite, menţionată în viziunea celor două, figurează pe larg şi în , *Le serpent rouge,* acel text fundamental al Prioriei din Sion. i Căutarea Frumoasei-Adormite este un motiv frecvent, întrepătruns ! cu acela al căutării reginei unui regat pierdut. Aşa cum am văzut, documentul susmenţionat demonstrează atenţia pe care Prioria le-o acordă Mariei Magdalena şi zeiţei Isis, pe care le combină într-o singură figură.

Căutarea reginei face parte din imagistica alchimică; prin urmare, nu ar trebui să fim surprinşi vâzînd că cele două întrupări ale sexualităţii, Magdalena şi Isis, sînt esenţiale pentru ea. Deşi nici chiar astăzi rolul sexualităţii în mişcările eretice şi oculte nu este pe deplin recunoscut şi acceptat, importanţa ei rămîne una crucială. Sexul nu a fost niciodată un element secundar sau o marotă personală, ci s-a aflat în inima *celor mai puternice* organizaţii secrete.

Tradiţia pe urmele căreia am pornit în cercetările noastre este puternic marcată de noţiunea de sexualitate sacră. Şi, aşa cum am văzut, pare a fi formată din două filoane principale: veneraţia faţă de Maria Magdalena şi cea pentru loan Botezătorul, în acest stadiu al investigaţiilor noastre, am acceptat posibilitatea ca Magdalena să *fie doar o* figură simbolică, reprezentativă pentru ideea de sex sacru, fără a fi, de fapt, asociată cu un personaj istoric real. în orice caz, conexiunea dintre Maria Magdalena şi sex nu este dificil de înţeles şi pare perfect firească.

Mai puţin firească este însă asocierea dintre loan Botezătorul şi ideea de sexualitate sacră. Tradiţia creştină şi referinţele biblice au conturat net şi durabil imaginea unui om de o asceză extremă, cu principii morale inflexibile şi celibatar pînă în măduva oaselor. Cum este deci posibil ca tocmai el să constituie o figură centrală a cultelor bazate pe practici sexuale?! La o primă privire, o asemenea conexiune pare de neconceput; şi totuşi, în mod repetat, cercetările noastre au scos la iveală faptul că generaţii întregi de ocultişi au crezut în existenţa ei. Şi, aşa cum demonstrează cazul Golden Dawn, primele impresii pot fi înşelătoare chiar şi în privinţa grupărilor oculte; însăşi raţiunea lor de a exista poate avea implicaţii surprinzătoare.

Florence Farr şi colegele ei din Ordinul Golden Dawn făceau parte dintr-un vast cerc ocult internaţional, printre ai cărui membri s-au numărat Peladan şi Emma Calve. Organizaţiile asociate erau extrem de influente în epocă, ele oferind cadrul necesar pentru unul dintre cele mai celebre mistere din Franţa — unul care are legături strînse cu Prioria din Sion.

Punctul focal al Les *dossiers secrets* şi al celorlalte documente similare ale Prioriei este, în mod incontestabil, misterul de la Rennes-le-Château. *Le serpent rouge,* spre exemplu, aminteşte în mod repetat de unele locuri din satul respectiv şi din împrejurimile lui. Nici noi nu am putut rămîne departe de el şi încă o dată am ajuns astfel în Languedoc - inima ereziei.

CAPITOLUL 8

„Cît de înfricoşător este locul acesta"

Rennes-le-Château a devenit deja un clişeu în lumea ocultă, la fel ca Graalul însuşi şi tot atît de evaziv. Şi totuşi, locul este real; aici am ajuns şi noi în căutările noastre. *Zona* ar putea fi comparată cu Glastonbury, din Marea Britanic, fiindcă ambele par a ascunde în inima lor mistere profunde şi, de asemenea, ambele sînt învăluite în cele mai groteşti mituri şi supoziţii.

Rennes-le-Château se află în departamentul Aude din Langue-doc, nu departe de oraşul Limoux, care şi-a împrumutat numele celebrului vin spumant, *blanquette^* din regiunea numită, în secolele al VIII-lea şi al IX-lea, Răzeş. Din orăşelul Couiza, panouri mari indică un drum secundar şi poartă inscripţia *Domaine de Abbe Sauniere.* Urmîndu-le, vizitatorul ajunge pe o şosea cu serpentine, ce urcă pînă la satul Rennes-le-Château.

Pentru noi, ca pentru mulţi alţii în zilele noastre, călătoria este incitantâ. în principal ca urmare a cărţii *The Holy Blood and the Holy Graîl,* dar şi datorită legendelor orale, acest simplu urcuş pe coasta unui deal din Franţa capătă proporţiile unei veritabile iniţieri. Dar priveliştea de la capătul drumului este una cît se poate de prozaică. Mica şosea de acces duce, în mod inevitabil, într-o obişnuită şi singuratică parcare şi apoi la o îngustă *grande rue, pe care* nu se zăreşte nici măcar un oficiu poştal sau un magazin alimentar, dar pe care tronează în schimb o librărie ezoterică, un bar-restaurant, castelul în ruine care a dat numele satului şi cîteva alei ce urcă spre renumita bisericuţă şi spre casa parohială.

Locul are o istorie sinistră şi o reputaţie chiar mai întunecata, oarecum vagă. Iată, pe scurt, povestea: cu puţin peste o sută de ani în urmă, un preot local, Francois Berenger Sauniere (1852-19l7), născut şi crescut în satul Montazels, la doar trei kilometri de Rennes-le-Château, a făcut o descoperire în timpul lucrărilor de renovare a bisericii parohiale ce data din secolul al X-lea[1]. Ca urmare a acestei descoperiri — ori datorită valorii ei intrinseci, ori fiindcă l-a condus la ceva ce a putut fi transformat într-un avantaj financiar —, preotul a devenit incredibil de bogat.

În decursul anilor s-au emis numeroase ipoteze şi speculaţii cu privire la

adevărata natură a descoperirii lui Sauniere; unii au sugerat că ar fi găsit o uriaşă comoară, alţii au presupus că a fost vorba despre ceva mult mai uluitor, precum Chivotul Legii, comoara Templului din Ierusalim, Sfîntul Graal sau chiar mormîntul lui Iisus — o idee preluată recent în cartea *The Tomb of God* („Mormîntul lui Dumnezeu") de Richard Andrews şi Paul Schellenberg (1996). (Pentru o scurtă prezentare a teoriei lor, vezi Anexa II.)

Vizita noastră la Rennes-le-Château s-a impus deoarece, în conformitate cu *Leş dossiers secrets* şi *The Holy Blood and the Hol y Grail,* locul are o semnificaţie deosebită pentru Prioria din Sion — deşi motivele exacte rămîn învăluite în ceaţă. Prioria susţine că Sauniere a descoperit o serie de pergamente cu informaţii de ordin genealogic, care dovedesc supravieţuirea dinastiei merovingiene şi demonstrează că anumite persoane, precum Pierre Plantard de Saint-Clair, au dreptul de a pretinde tronul Franţei. Dat fiind însă că nimeni din afara Prioriei nu a văzut vreodată aceste pergamente şi că ideea continuităţii în timp a dinastiei merovingiene este cel puţin dubioasă, nu trebuie să dăm crezare acestei afirmaţii.

În plus, în povestea Prioriei mai există o discrepanţă majoră, flagrantă. Dacă unica raţiune de a fi a acestei organizaţii în decursul secolelor a fost protejarea descendenţilor merovingieni, este ciudat că au avut nevoie de informaţii care să le spună cine anume erau aceşti descendenţi, în mod cert, membrii ei ştiau pe cine juraseră să apere; altfel e greu de crezut că ar fi fost animaţi, timp de sute de ani, de acel zel fanatic care i-a menţinut laolaltă atîta vreme- A accepta ca unică explicaţie ceea ce este, în fond, o justificare existenţială retrospectivă pare cel puţin straniu.

Ceea ce ne-a intrigat însă în primul rînd a fost importanţa acordată de Priorie satului Rennes-le-Château. Există două explicaţii posibile în acest sens: ori satul este cu adevărat semnificativ, dar nu pentru motivele menţionate în *Les dossîers secrets,* ori povestea lui Sauniere nu are nici o legătură cu Prioria, dar organizaţia a pre-luat-o pentru propriile sale scopuri. Noi am încercat să aflăm care din aceste două variante era mai aproape de adevăr.

Ajungînd în parcarea din sat, vizitatorului i se deschide în faţă o splendidă privelişte a văii Aude, dincolo de care se profilează piscurile înzăpezite ale Pirineilor. Este uşor de înţeles de ce, în trecut, acest sătuc aparent banal a fost considerat a avea o importanţă strategică: de aici, nici o mişcare a inamicului nu putea trece neobservată. De aceea Rennes-le-Château a fost odinioară o fortăreaţă a vizigoţilor; unii merg atît de departe, încît identifică satul cu cetatea pierdută Rhedae, aflată pe picior de egalitate cu Carcassonne şi Narbonne, deşi e greu să întrevezi agitaţia unei metropole în mănunchiul izolat de case de astăzi. Şi totuşi, locul exercită o atracţie

deosebită: deşi în sat nu locuiesc nici o sută de persoane, peste 25 000 de turişti vizitează anual Rennes-le-Château.

Turnul de apă, ce domină parcarea, poartă semnele zodiacului — un motiv ce poate fi regăsit la unele case, deasupra uşilor; dar faptul se dovedeşte a fi doar un banal obicei al locului. Toţi ochii sînt însă atraşi de construcţia bizară, ca de basm, ce pare a fi crescut din însăşi roca dealului, cocoţată deasupra hăului. Este Tour Magdala („Turnul Magdala"), unde se aflau biblioteca particulară şi biroul lui Sauniere, recent deschise publicului. Asemenea unui mic foişor medieval, turnul se continuă cu un şir lung de metereze şi cu o seră, astăzi părăginită. în sălile din interiorul meterezelor funcţionează în prezent un muzeu dedicat vieţii lui Sauniere şi misterului care îl înconjoară. O grădină desparte turnul de casa impunătoare pe care a construit-o graţie inexplicabilei sale averi — Vila Betania; cîteva încăperi sînt deschise publicului, în spate, la capătul unei alei acoperite cu pietriş, se află o mică grotă construită de Sauniere din pietre aduse aici special, probabil cu mari eforturi, dintr-o vale apropiată. Apoi vizitatorul ajunge la micul cimitir al satului şi la biserica în ruine. Lăcaşul este închinat Mariei Magdalena.

Dat fiind renumele abaţiei, ne-am aştepta la nişte dimensiuni impunătoare, însă dezamăgirea ne este rapid spulberată de *caracterul bizar* — şi el celebru — al decoraţiunilor realizate de însuşi abatele Sauniere. Din acest punct de vedere, cel puţin, biserica nu încetează să uimească.

Deasupra porticului decorat cu ilare păsări de ipsos şi cu ţigle galbene, sparte, sînt gravate cuvintele: *Terribilis est locus iste* („Cît je înfricoşător este locul acesta"), un citat din *Facerea* (28:17) incorpletat, în latină, pe arcada intrării: „Este casa Domnului şi poarta Raiului". O statuie a Măriei Magdalena tronează deasupra uşji, iar timpanul este decorat cu un triunghi echilateral, trandafiri sculptaţi şi o cruce. Mai surprinzătoare însă este imaginea unui demon de ipsos, hidos contorsionat, ce pare că păzeşte intrarea dincolo de portic. Cu figura schimonosită şi încornorat, demonul stă ghemuit într-o poziţie sugestivă, purtînd pe umeri vasul cu apă sfinţită. Deasupra acestuia se găsesc patru îngeri, fiecare schiţînd unul dintre gesturile din semnul crucii. Sub ei stă scris: *Par ce signe tu le vaincras* („Prin acest semn îl vei învinge"). Pe peretele din spate se află un tablou ce înfăţişează botezul lui lisus, acesta fiind aşezat într-o poziţie ce o oglindeşte perfect pe cea a demonului. Atît lisus, cît şi demonul privesc spre o zonă precisă a podelei; pardoseala are un desen de tip tablă de şah. în tablou, loan Botezătorul se ridică deasupra lui lisus, turnînd pe capul lui apă dintr-o scoică — o reluare a motivului de la vasul cu apă sfinţită purtat de demon în spate. Este evident că există o paralelă între cele două reprezentări, între demon şi botezul lui lisus. (în aprilie 1996, în urma unui act de vandalism dintre

multele a căror ţintă este biserica, un necunoscut a retezat şi a furat capul demonului.)

Stînd pe pardoseala în pătrate albe şi negre şi privind împrejur, în mica biserică închinată Sfintei Măria Magdalena, la prima vedere ai impresia că te afli într-o biserică catolică oarecare, înzorzonată cu sfinţi din ghips — precum Sfîntul Anton Ermitul şi Sfîntul Roche —, afişează doza obişnuită de decoraţiuni. La o privire mai atentă însă, se observă că majoritatea au cel puţin o trăsătură ciudată. Pe Drumul Crucii, de exemplu, care aici este reprezentat în sens invers acelor de ceasornic, apar un băiat în kilt şi un copil de culoare. De asemenea, tenda de deasupra amvonului imită ca formă Templul lui Solomon.

Basorelieful de pe partea anterioară a altarului era - se spune -mîndria lui Sauniere, el însuşi lucrînd la el pentru a-1 finisa. Lucrarea o înfăţişează pe Maria Magdalena într-un veşmînt auriu, îngenuncheată în rugăciune, cu o carte deschisă în faţă şi un craniu lîngă genunchi. Degetele ei sînt în mod curios încrucişate, într-o manieră numită mai tîrziu *latte.* O cruce cizelată aparent din lemnul unui copac viu — cu o mlădiţă înfrunzită cam la jumătatea înălţimii -se ridica în faţa ei, iar dincolo de grota pietroasă lîngâ care e îngenuncheată se zăresc clar siluetele unor clădiri profilate pe cer. Curios este faptul că, deşi cartea deschisă şi craniul fac parte din iconografia acceptată a Mariei Magdalena, aici obişnuitul vas cu mir lipseşte.

Magdalena este reprezentată şi pe vitraliul de deasupra altarului, apărînd parcă de sub o masă pentru a unge picioarele lui lisus cu preţiosul mir. În biserică se află cu totul patru imagini ale Mariei Magdalena — multe pentru un locaş atît de micuţ. Devotamentul lui Sauniere faţă de ea este subliniat şi de numele pe care 1-a dat bibliotecii — „Turnul Magdala" — şi casei sale: Vila Betania. în Biblie, din Betania era originară familia din care făceau parte Lazăr, Marta şi Maria.

Există o cămăruţă secretă în spatele unui dulap din sacristie, dar şi aceasta din urmă este rareori accesibilă publicului. Unica sa fereastră, care se distinge cu greu de afară, are un vitraliu ce pare a înfăţişa o obişnuită scenă a răstignirii. Dar, ca toate celelalte elemente din acest „loc teribil", nici aceasta nu e ceea ce pare. Ochiul privitorului este atras către peisajul îndepărtat, ce poate fi zărit pe sub braţele bărbatului de pe cruce; în mod evident, acesta este nucleul real al imaginii şi, încă o dată, poate fi recunoscut Templul lui Solomon.

Nici chiar intrarea în cimitir nu este obişnuită. Arcada e decorată cu una dintre emblemele templierilor: o ţeastă şi două oase încrucişate, din metal; mai bizar este însă rînjetul celor douăzeci şi doi de dinţi. Printre morminte, pe care se pot vedea generoase aranjamente florale şi fotografii ale decedaţilor—

ca în majoritatea cimitirelor din Franţa, de altfel — se află şi cele ale familiei Bonhomme. Oriunde în altă parte, ele nu ar fi stîrnit mirare, dar aici, acest memento lingvistic al catarilor — *les bonhommes* — pare a avea o rezonanţă aparte. Mormîntul lui Sauniere, cu profilul său în basorelief — uşor afectat recent de vandalism — este chiar lîngă zidul ce desparte cimitirul de fostul său *domaine.* Marie Denamaud, credincioasa lui menajeră (dacă nu cumva ceva mai mult decît atît), este îngropată alături.

Nu este locul să discutăm aici despre această poveste, banalizată deja, dar trebuie să spunem ca nu ne-am înşelat cînd am bănuit că misterul de la Rennes va arunca o rază de lumină asupra vieţiei ezoterice care constituie obiectul investigaţiei noastre. Aşa cum am văzut deja, am găsit dovezi în sprijinul existenţei unei tradiţii *gnostice* în regiune — o regiune cunoscută din timpuri străvechi pentru „ereticii" săi, fie ei catari, templieri sau aşa-nu-jnite „vrăjitoare". De la trauma cruciadei împotriva albigenzilor, populaţia locală nu a mai acordat niciodată o încredere totală Vaticanului; de aceea, a constituit un teren fertil pentru ideile neortodoxe atît în plan religios, cît şi politic, în Languedoc, ţinut cu amintiri vechi şi amare, erezia şi politica au mers mereu mînă în mînă şi poate că o mai fac şi azi.

Sauniere s-a dovedit a fi un cleric rebel, extravertit. Nu avea nimic din aerul preotului de ţară tipic; cunoştea limbile greacă şi latină, fiind totodată abonat la un ziar german. Indiferent dacă Sauniere a găsit sau nu o comoară secretă, este greu de crezut că toată această „afacere de la Rennes" ar putea fi pură fabulaţie. Există însă o serie de motive care sugerează că povestea, aşa cum este ea cunoscută în general, a fost greşit înţeleasă.[2]Cronologia exactă a evenimentelor e dificil de stabilit, dat fiindcă se bazează în mare parte nu pe documente scrise, ci pe memoria sătenilor. Sauniere şi-a preluat postul de preot paroh la începutul lui iunie 1885. în numai cîteva luni, după o predică declarat antirepublicană rostită de la amvonul bisericii sale (în timpul alegerilor din acel an), a fost înlăturat temporar din funcţia deţinută. Numit iarăşi preot paroh în vara anului următor, a primit în dar 3 000 de franci de la contesa de Chambord, văduva unui fost pretendent la tronul Franţei — Henri de Bourbon, care şi-a asumat titlul de Henric al V-lea —, ca o recunoaştere a serviciilor aduse cauzei monarhice.
Se pare că Sauniere a folosit aceşti bani pentru renovarea vechii biserici; majoritatea relatărilor susţin că acesta a fost momentul în care pilastrul vizigot care susţinea altarul a fost îndepărtat şi aici —se spune - ar fi găsit preotul o serie de pergamente cifrate. Povestea pare însă puţin credibilă, fiindcă abia în 1891 a început el să afişeze un comportament excentric şi să-şi pună în aplicare planurile ambiţioase. Cam în acea perioadă, clopotarul

Antoine Captier a găsit ceva interesant. Unii spun că era un cilindru de lemn, alţii susţin că ar fi fost un flacon de sticlă; în orice caz însă, se crede că flaconulul respectiv conţinea un sul de documente pe care clopotarul 1-a dat lui Sauniere. Şi se pare că *această* descoperire s-a aflat la originea comportamentului bizar al preotului.

Versiunea obişnuită susţine că Sauniere i-a arătat pergamentul i episcopului din Carcassonne, Felix-Arsene Biliard, şi că, în urma : întrevederii, parohul a plecat în grabă spre Paris. Se spune, de : asemenea, că Sauniere a fost sfătuit să îi ducă documentele unui expert, pentru a fi decodificate, şi că acel expert ar fi fost un oarecare Emile Hoffet — pe atunci tînăr student la seminar, dar deja l deţinător al unor vaste cunoştinţe în domeniul ocultismului şi al societăţilor secrete. (Mai tîrziu Hoffet a predat la Biserica Notre-Dames de Lumieres din Goult — un sit dedicat Madonei negre, de o importanţă aparte pentru Prioria din Sion.)[3] în plus, unchiul tînâ- j rului era director al Seminarului Saint-Sulpice din Paris.

Biserica Saint-Sulpice se distinge prin faptul că meridianul Paris — care trece prin apropiere de Rennes-le-Château — este marcat printr-o linie de cupru ce traversează pardoseala. Construită pe fundaţia unui templu antic al zeiţei Isis în 1645, a fost fondată de Jean-Jacques Olier, care a proiectat-o în conformitate cu proporţia de aur din geometria sacră. Biserica poartă numele episcopului de Bourges din vremea regelui merovingian Dagobert al II-lea, iar ziua lui de celebrare este 17 ianuarie — o dată ce apare în misterele de la Rennes-le-Château şi în cele ale Prioriei din Sion. în mare parte, acţiunea romanului satanistLâ-Bas al lui J.K. Huysmans se desfăşoară în biserica Saint-Sulpice, iar seminarul de lîngâ ea era notoriu la sfîrşitul secolului al XlX-lea pentru neortodoxia sa (pentru a folosi un termen blînd). De asemenea, aici şi-a avut „cartierul general" misterioasa societate secretă din secolul al XVII-lea numită La Compagnie du Saint-Sacrement care ar fi fost, pare-se, un paravan pentru Prioria din Sion.

În cursul şederii sale la Paris — în vara lui 1891 sau în primăvara anului următor —, Sauniere a fost introdus de Hoffet în înfloritoarea societate ocultă ce gravita în jurul Emmei *Calv6* şi din care făceau parte personaje ca Josephin Peladan, Stanislas de Gua'ita, Jules Bois şi Papus (Gărard Encausse). Zvonuri insistente au susţinut că între Sauniere şi Emma a existat o idilă.

Se pare că preotul a vizitat biserica Saint-Sulpice, a studiat *o* serie de picturi de aici şi — în conformitate cu relatările obişnuite " a cumpărat reproduceri ale anumitor tablouri de la Luvru (despre care vom discuta mai tîrziu). La întoarcerea la Rennes-le-Château, a început sâ-şi decoreze biserica şi să-şi construiască domeniul.

Vizita la Paris constituie o parte esenţială a misterului care 1-a

înconjurat pe Sauniere şi a fost subiectul unor investigaţii atente din partea cercetătorilor. Nu există dovezi concrete care să ateste că această vizită a avut loc cu adevărat. O fotografie a preotului, ce poartă numele unui studio foto din Paris, considerată o probă în acest sens, s-a dovedit recent a f i a fratelui său mai tînăr, Alfred (tot preot).[4] De asemenea, s-a afirmat că semnătura lui Sauniere apare în registrul de messe de la Saint-Sulpice, dar faptul nu *a* fost confirmat. Scriitorul Gerard de Sede[5], în a cărui posesie se află cîteva dintre documentele lui Hoffet, susţine că acestea conţin o notă privind o întîlnire cu Sauniere la Paris (nedatată, din păcate), dar, din cîte ştim noi, nimic nu confirmă această informaţie. La fel ca întreaga poveste, şi vizita preotului în capitala Franţei este susţinută numai de amintirile şi mărturiile sătenilor şi ale altor persoane. De exemplu, Claire Captier, născută Corbu, fiica celui care a cumpărat domeniul lui Sauniere de la Marie Denarnaud în 1946 — aceasta din urmă locuind împreună cu familia Corbu pînă la moartea ei, în 1953 — susţine ferm că vizita preotului paroh la Paris a fost reală în urma a ceea ce a găsit — indiferent ce a fost acest lucru — a devenit extrem de bogat, în foarte scurt timp. Cînd şi-a luat parohia în primire, avea un salariu de 75 de franci pe luna. Totuşi, între 1896 şi 1917 (anul morţii sale), a cheltuit o sumă uriaşă — poate nu chiar 23 de milioane, aşa cum afirmă unii, dar cel puţin 160 000 de franci în fiecare lună. Avea conturi bancare în Paris, Perpignan, Toulouse şi Budapesta şi a investit considerabil în acţiuni şi titluri valorice — o activitate financiară cîtuşi de puţin tipică pentru un Preot de ţară. S-a spus că a făcut bani din comerţul cu liturghii (că ar fi perceput bani pentru a rosti o messă ce-i asigura „beneficiarului" cîţîva ani în purgatoriu), dar, deşi este în mod cert adevărat, aşa cum afirmă istoricul francez Ren6 Descadeillas - considerat princi-specialist în „afacerea Sauniere" -, această practică nu i-ar fi putut aduce „sumele necesare pentru a ridica asemenea construcţii şi a trăi, concomitent, pe picior atît de mare. Prin urmare, la mijloc s-a aflat altceva"[7], în orice caz, ne-am putea întreba de ce ar fj existat atîţia doritori de liturghii rostite de Sauniere — un banal preot rural, dintr-o parohie oarecare.

Împreună cu Marie, şi-a atras numeroase critici ca urmare a modului lor de viaţă luxos: ea se îmbrăca totdeauna după ultima modă de la Paris (se spune că de aceea fusese poreclită „la Ma-donne", Madona) şi casa lor era totdeauna plină de musafiri, la un nivel total disproporţionat faţă de veniturile lor şi de statutul social deopotrivă. Mai mult decît atît, numeroase personalităţi ale vremii au străbătut dificilul drum pînă la Rennes-le-Château, numai pentru a-i vizita. (Dintr-un motiv necunoscut, Sauniere îşi primea doar oaspeţii în Vila Betania, el preferind să locuiască în pârâginita casă parohială lipită de biserică.) Printre cei care i-au trecut pragul s-au aflat un prinţ de Habsburg —

cu un nume rezonant: Johann Salvator von Habsburg —, un ministru francez şi Emma Calve.

Dar nu numai ospitalitatea aceasta exagerată a fost cea care a stîrnit ostilitatea celor din jur; Sauniere şi Marie obişnuiau să sape noaptea în cimitir. Deşi nimeni nu poate spune cu certitudine ce urmăreau astfel, sigur este faptul că au şters inscripţiile de pe piatra de mormînt şi lespedea ce acopereau cavoul unei anume Marie de Negre d'Ables, o aristocrată din zonă, care a murit pe 17 ianuarie 1781; motivul celor doi a fost, probabil, distrugerea informaţiilor conţinute de respectivele inscripţii. Ei nu şi-au dat seama însă că eforturile le-au fost în zadar, deoarece exista deja o copie a inscripţiilor, graţie membrilor unei asociaţii locale a anticarilor. După cum vom vedea însă, dorinţa lui Sauniere de a distruge informaţiile respective are o semnificaţie deosebită pentru investigaţia noastră.

Cam în perioada presupusei sale călătorii la Paris, Sauniere a găsit „Piatra cavalerului" zăcînd cu faţa în jos lîngă altar — o lespede ce data din epoca vizigoţilor şi pe care era gravată imaginea unui cavaler călare, împreună cu un copil. Sub ea se pare că preotul a descoperit iarăşi ceva important - poate o nouă serie de documente, nişte artefacte sau intrarea într-o criptă. Nimeni nu ştie cu certitudine, fiindcă Sauniere a înlocuit apoi pardoseala, dar în jurnalul său apare, pe data de 21 septembrie 1891, o menţiune enigmatică: „Scrisoare de la Granes. Descoperirea unui mormînt. A plouat".

Săpăturile nocturne ale preotului au stîrnit un scandal în sat, dar comerţul cu liturghii a fost cel care a provocat în cele din urmă mînia autorităţilor Bisericii, care 1-au înlăturat din funcţie. A fost trimis într-o altă parohie, dar a refuzat cu desâvîrşire să se supună ordinelor şi s-a încăpăţînat să rămînă împreună cu Mărie la Rennes-le-Château. Cînd Biserica a trimis în sat un alt preot, Sauniere a celebrat în Vila Betania o messă neoficială pentru săteni, aceştia rămînîndu-i fideli.

Dintre toate misterele care au marcat existenţa lui Sauniere, poate că unul dintre cele mai nedesluşite este cel care a urmat morţii lui. Preotul s-a îmbolnăvit pe 17 ianuarie 1917; cinci zile mai tîrziu a murit şi trupul i-a fost aşezat în poziţie verticală pe meterezele terasei de pe domeniul său, iar sătenii şi cei care veniseră de departe au trecut prin faţa lui, smulgînd pufuşoare roşii din mantia care-1 învelea. Ultima confesiune şi-a rostit-o în faţa preotului din localitatea apropiată Esperaza şi mărturisirea sa a avut un efect atît de puternic asupra clericului, încît aşa cum scrie Rene Descadeillas: „... Din acea zi, bătrînul preot n-a mai fost acelaşi om; în mod evident, suferise un şoc".[8]

După decesul lui, credincioasa Marie Denarnaud a continuat să locuiască în Vila Betania; ca preot, Sauniere nu avusese voie să deţină nici un fel de proprietăţi,

aşa încît cumpărase totul pe numele ei- Cu timpul, Marie a devenit tot mai retrasă şi irascibilă, refuzînd numeroasele oferte de a vinde domeniul deja paraginii, în cele din urrnă însă, în 1946, de ziua Mariei Magdalena[9], i 1-a vîndut lui Noel Corbu, un om de afaceri, punînd condiţia să fie lăsată să Căiască acolo pînă la sfîrşitul vieţii. Fiica lui Corbu, Claire Captier, a locuit acolo în copilărie, în conformitate cu spusele ei, Mărie vizita mormîntul lui Sauniere

În fiecare zi şi la miezul fiecărei nopţi. Marie i-a povestit tinerei Claire despre un fenomen extraordinar ce se petrecea în cursul unora dintre aceste vizite funebre. Bătrîna îi spunea: „Aseară arn fost urmată de spiritele cimitirului", întrebată dacă îi era frică, ea replica: „M-am obişnuit... Merg încet, ele mă urmează... Cînd mă opresc, se opresc şi ele, iar cînd închid poarta cimitirului, dispar întotdeauna".[10]

Claire Captier[11] îşi aminteşte şi că Marie i-a spus: „Cu ce mi-a lăsat domnul abate, aş fi putut hrăni întregul Rennes timp de o sută de ani şi tot ar mai fi rămas". Dar, întrebată fiind de ce trăia în sărăcie dacă îi fuseseră lăsaţi atît de mulţi bani, răspundea: „Nu mă pot atinge de ei". Iar în 1949, cînd afacerea lui Corbu trecea printr-o perioadă mai dificilă, ea 1-a încurajat: „Nu-ţi face atîtea griji, dragul meu Noel... într-o zi îţi voi spune un secret care te va face un om bogat... foarte bogat!" Din nefericire, în lunile dinaintea morţii în urma unui atac cerebral, în ianuarie 1953, Marie a devenit senilă şi secretul a pierit o dată cu ea.

Care a fost adevărul în privinţa lui Sauniere? Se pare că cineva îi plătea sume consistente pentru a rămîne în sat (chiar cînd a devenit bogat şi nu mai era preot paroh, tot a refuzat să plece), deşi plăţile erau probabil neregulate. Averea sa nu a constat într-o unică sumă substanţială, aşa cum au sugerat unii, fiindcă şi cheltuielile sale erau variabile. Adesea trecea prin perioade dificile, reluîndu-si apoi stilul de viaţă luxos, în numai cîteva luni. Cînd a murit, era angajat în noi proiecte ambiţioase, care 1-ar fi costat cel puţin opt milioane de franci[12]: voia să construiască un drum pînă în sat pentru un automobil pe care intenţiona să-1 cumpere, avea de gînd să aducă apa în casele tuturor sătenilor, să clădească un bazin pentru botez în aer liber şi să ridice un turn înalt de şaptezeci de metri, de unde urma să-şi cheme enoriaşii la rugăciune.

Este foarte posibil ca banii să-i fi venit de la monarhişti, iar în acest caz, misterul ar fi unul cu totul diferit. Ce serviciu le-ar fi putut face Sauniere, încît ei să-i plătească sume atît de mari'? Ar fi posibil ca obsesia sa pentru Maria Magdalena să aibă o legătură cu motivul acestor recompense opulenţe? Iar memorii lăsate în urmă dovedesc, după cum afirmă d de Sede:

„O ciudata devoţiune faţa de Bona Dea, eternul principiu feminin care, pentru Berenger (Sauniere), pare a transcende credinţa şi convingerile religioase".[13]

Din nou ne confruntăm cu secrete referitoare la principiul feminin întrupat în Măria Magdalena. . . şi cu o conexiune clară cu Prio-rʃia din Sion, care afirmă că venerează Madonele negre şi pe zeiţa Isis. Iar, aşa cum vom vedea, regiunea din jurul satului Rennes-le-Château ascunde multe alte indicii privind supravieţuirea în timp a acestei forme de venerare a femininului.

Dar ce ar trebui să credem despre celebrele pergamente găsite de Sauniere (conform surselor din interiorul Prioriei)? Se spune că ele ar fi constat în două genealogii referitoare la supravieţuirea dinastiei merovingiene şi două extrase din Evanghelii în care anumite litere — marcate — transmit un mesaj codificat. Pergamentele nu au văzut niciodată lumina zilei, dar presupuse copii ale textelor cifrate au fost publicate în repetate rînduri, prima dată apârînd în 1967, în lucrarea *L'Or de Rennes,* scrisă de Gerard de Sede şi de soţia sa, Sophie. (Pierre Plantard de Saint-Clair a afirmat că ar fi coautor al acestei cărţi, deşi nu este considerat ca atare.)[14]

Textele au făcut obiectul unor aprige dezbateri şi speculaţii. Din Pilda Noului Testament în care Iisus şi ucenicii merg prin lanul de Porumb în ziua de Sabat, literele marcate, citite în ordine, formează "nnâtoarea frază:

„A DAOOBERT II ROI ET A SION EST CE TRESOR ET ÎL EST LA MORT". („Lui/pentru Dagobert II rege şi pentru Sion este aceasta comoara şi este moartea/el este acolo mort.")

Cel de-al doilea text descrie momentul în care Măria din Beta-nia îl unge pe Iisus, iar versiunea decodificată este redată astfel:

„BERGERE PAS DE TENTATION *QVE* POUSSIN TENJERS GARDENT LA CLEF PAX 681 PAR LA CROIX ET CE CHEVAL DE DIEU J'ACHEVE CE

DAEMON DE GARDIEN A MIDI POMMES BLEUE". („Păstoriţă OU **ispitire** *ce poussin teniers* deţine cheia pace 681 prin cruce şi acest cal al lui dumnezeu eu termin (sau ucid) acest demon gardian la prînz (sau la sud) mere albastre."

Descifrarea acestui al doilea cod a fost mult mai dificilă decît în cazul primului. Citind literele marcate în acest text, se obţine *REX MUNDI* (în latină, „Regele Lumii" — un termen gnostic pentru zeul acestui pământ, folosit de catari), dar au fost adăugate 140 de Utere suplimentare, îngreunînd cumplit descifrarea pentru a obţine mesajul „păstoriţă, nu ispitire"[15]. (Interesant este faptul că sistemul folosit a fost conceput de alchimistul francez Blaise de Vignere, secretarul lui Lorenzo de Medici.) Mesajul final este o anagramă

perfectă a inscripţiei de pe mormîntul Măriei de Negre (vom discuta despre acest lucru în capitolul următor).

Decodificarea mesajului este, foarte probabil, corectă, însă au existat numeroase încercări ingenioase — şi uneori fantasmagorice -de interpretare sau de explicare a conţinutului său. (Cea mai recentă le aparţine lui Andrews şi Schellenberger, fiind discutată în Anexa II.)

Problema în privinţa acestor pergamente este aceea că Philippe de Cherisey, asociat al lui Pierre Plantard de Saint-Clair (şi, probabil succesorul său ca Mare Maestru al Prioriei din Sion în 1984), a recunoscut mai tîrziu că el le-a „fabricat", în 1956.[16] (întrebat în această privinţă de autorii cărţii *The HolyBlood and the Holy Grăi'* în 1979, Plantard de Saint-Clair a declarat că Cherisey le-ar fi copiat doar, însă afirmaţia lui nu este pe deplin convingătoare.)[17] Oricum am privi aceste pergamente, este clar că ele constituie un veritabil succes ca probleme de enigmistică pentru divertisment. Z*ilnic,* dar că nu pot fi luate în consideraţie de cei care cercetează povestea lui Sauniere.

Dar dacă preotul din Rennes-le-Château nu a găsit acele pergamente, poate că a descoperit în schimb o comoară — aşa cum cred mulţi cu tărie, în mod cert, a găsit cîteva monede vechi şi giu-vaeruri în biserică, dar cum întreaga zonă este fertilă din punct de vedere arheologic, o asemenea descoperire nu ar fi putut stîrni interesul de care s-a bucurat preotul. Numeroşi sînt cei care cred că el ar fi găsit o veritabila peşteră a lui Alladin, atît de bogată, încît nici măcar înalţii săi oaspeţi nu au reuşit s-o golească, alte comori aşteptîndu-i acolo pe întreprinzătorii moderni. S-a sugerat chiar că elaboratul simbolism din biserică, alături de diversele mesaje codificate, precum pergamentul cu „merele albastre", sînt menite să îi ofere căutătorului pasionat indiciile care îl vor duce la restul comorii.

Oricît de romantică ar părea această idee, din păcate nu-i decît o aiureală, în primul rînd, acest scenariu nu poate explica perioadele repetate de criză financiară; în al doilea rînd, Sauniere a creat aşa-numitele hărţi ale comorii — simbolismul din biserică —, un lucru nu tocmai inteligent, dacă voia să păstreze banii pentru el însuşi, în cele din urmă, dacă biserica nu e altceva decît o amplă hartă a comorii, atunci simbolismul utilizat este bizar şi ezoteric pînâ la extrem. Dacă Sauniere ar fi vrut să păstreze banii pentru sine, nu ar fi trasat o hartă publică (oricît de absconsă ar fi aceasta), iar dacă dorea ca numai unii oameni să poată găsi comoara, de ce nu le-a spus pur şi simplu unde e? în plus, faptul că ar fi găsit o uriaşă avere nu explică motivele pentru care atîtea persoane bogate şi influente veneau pentru a-1 vizita în îndepărtata sa parohie de ţară.

Date fiind toate aceste dovezi, se pare mai degrabă că Sauniere era plătit de

cineva pentru ceva — pentru un serviciu care necesita ca el să continue să locuiască în Rennes-le-Château, unde a insistat să rărnînă chiar şi după ce i s-a ordonat să plece. Activităţile sale sugerează că era în căutarea a ceva anume: săpa noaptea în curtea

bisericii, făcea plimbări lungi în împrejurimi şi chiar mai departe în regiune, care uneori durau zile întregi. Dar era atît de important ca restul lumii să îl creadă încă la Rennes-le-Château, încît în timpul acestor absenţe, Mărie Denarnaud trimitea cu regularitate scrisori scrise în avans ca răspuns la corespondenţa primită, sugerînd că abatele era prea ocupat pentru a răspunde personal la momentul respectiv. (Unele dintre aceste răspunsuri gata confecţionate au fost găsite printre hîrtiile preotului, după moartea lui.)

O noua întorsătură a poveştii lui Sauniere a apărut în 1995, cînd Andre Douzet, pasionat al ezoterismului, a scos la iveală o machetă, un model de ghips al unui peisaj în relief, pe care a pretins că Sauniere 1-ar fi comandat chiar înainte de a muri.[18] Este un peisaj cu dealuri şi văi străbătute de ceea ce par a fi nişte drumuri sau rîuri. Pe coasta unui deal se află o singură clădire de formă cubică. După aparenţe, ar fi vorba despre zona din jurul Ierusalimului, fiind indicate locuri cu rezonanţă biblică precum Gradina Ghetsimani şi Golgota. Totuşi, peisajul machetei nu corespunde cîtuşi de puţin cu cel al Ierusalimului; poate că reprezintă totuşi regiunea din jurul satului Rennes-le-Château. Să fi avut oare de gînd Sauniere să-şi transforme căminul într-un Nou Ierusalim?[19]

Poţi petrece o viaţă de om studiind implicaţiile şi variantele misterului de la Rennes-le-Château; poate că acesta este, de altfel, şi rolul său — să stîrnească vîlvâ în jurul lui. Fiindcă, deşi este semnificativ în sine, distrage atenţia de la rolul altor personalităţi din regiune.

în afacere au fost implicaţi şi preoţi din parohiile învecinate, inclusiv superiorul abatelui, Felix-Arsene Biliard, episcopul de Carcassonne. El este cel care 1-ar fi trimis pe Sauniere la Paris şi tot el s-a prefăcut că nu observă comportamentul excentric al acestuia. (Abia la moartea lui, în 1902, o dată cu numirea succesorului său, abatele a fost condamnat.) Pe de altă parte, Biliard însuşi a fost implicat în unele tranzacţii financiare dubioase.

Cel mai cunoscut dintre preoţii din jurul lui Sauniere este abatele Henri Boudet (1837-1915), paroh la Rennes-les-Bains.
Începînd cu anul 1872. Un tip educat, cultivat şi rezervat— opusul lui Sauniere din punct de vedere temperamental —, era şi el angrenat în activităţi ciudate, în 1886 a publicat o carte bizară, *La yraie langue celtique et le cromleck de Rennes-les-Bains* („Adevărata limbă celtică şi cromlehul de la Rennes-leş-Bains"), care a constituit o sursă de nedumerire pentru toţi cei care au studiat-o. pupă toate aparenţele, cartea tratează două subiecte: o teorie conform

căreia multe limbi antice — ebraica, celtica etc. — derivă din anglo-saxonă, teorie susţinută de exemple uneori ilare ale unor nume de localităţi din jurul satului Rennes-les-Bains care ar proveni din rădăcini engleze; şi o descriere a diverselor monumente megalitice din regiune. Boudet era un respectat istoric şi anticar, iar teoriile prezentate în cartea sa sînt atît de bizare, încît mulţi consideră că ele ascund, de fapt, un mesaj profund şi secret — un echivalent literar al decorului din biserica lui Sauniere. Unii au sugerat chiar că activităţile celor doi se completează una pe cealaltă şi că, împreună, constituie o indicaţie cifrată către „comoară". Dacă aşa stau lucrurile, nimeni nu a reuşit încă să descifreze mesajul şi cartea lui Boudet râmîne şi astăzi la fel de enigmatică. Celelalte activităţi ale sale amintesc însă de cele ale lui Sauniere, şi el modificînd inscripţii pe pietrele de mormînt şi schimbînd locul unor jaloane din zonă.

Unii 1-au considerat pe Boudet adevărata „eminenţă cenuşie" care a dirijat activitatea de construcţii a lui Sauniere, iar alţii — printre care şi Pierre Plantard de Saint-Clair — au sugerat că abatele era, de fapt, sursa plăţilor;[21] nu există însă dovezi în sprijinul acestei ipoteze. Dar Boudet este semnificativ şi pentru un alt pion important al complexului mister de la Rennes: Plantard de Saint-Clair însuşi a scris prefaţa unei ediţii în facsimil din 1978 a Cartu.La *vraie langue celtique...* şi deţine proprietăţi în apropiere de Rennes-les-Bains. De asemenea, în cimitirul vechii biserici a lui Boudet se află o bornă ce marchează locul pe care Plantard de Saint-Clair şi 1-a rezervat pentru sine. O altă faţă bisericească din vremea lui Sauniere a fost abatele Antoirie Gelis, preotul paroh al satului Coustassa, aflat de cealaltă parte a văii rîului Sals faţă de Rennes-le-Château. Pe l noiembrie 1897, bătrînul Gelis (în vîrstă de şaptezeci de ani) a fost găsit asasinat, ucis în mod sălbatic cu numeroase lovituri la cap, aparent de un atacator pe care el însuşi îl primise în casa parohială şi cu care discutase anterior. Gelis era prieten cu Sauniere; acesta din urmă şi-a notat în jurnal că a avut o întrevedere cu el şi cu alte persoane pe 29 septembrie 1891, la numai opt zile după menţiunea referitoare la „descoperirea unui mormînt". în perioada dinaintea atacului, Gelis era, se pare, înspâimîntat, ţinîndu-şi mereu uşa încuiată şi acceptînd să o vadă doar pe nepoata sa, care îi aducea de mîncare. Recent intrase în poosesia unei sume mari de bani — circa 14 000 de franci — despre a căror provenienţă nimeni nu ştia nimic. Gelis ascunsese banii în casă şi în biserică; au fost găsite după moartea sa nişte hîrtii care indicau ascunzătorile. Totuşi, după asasinarea sa, s-a constatat că nici un ban nu lipseşte. Criminalul, care nu a fost prins niciodată, a căutat prin casă, dar a lăsat neatinşi, la loc vizibil, aproape 800 de franci. Şi mai ciudat încă, asasinul a aşezat cadavrul într-o poziţie ritualică, încrucişîndu-i braţele la piept; alături a lăsat o bucată de hîrtie pe care

scrisese: *„Viva Angelina".* Motivul crimei a rămas şi astăzi neelucidat.

Cazul Gelis este caracterizat de cîteva elemente cu totul neobişnuite. Piatra sa de mormînt din cimitirul satului Coustassa este poziţionată — spre deosebire de toate celelalte morminte — cu faţa spre Rennes-le-Château, vizibil pe o coastă de deal. Pe lespede sînt gravate o roză şi o cruce. Şi, cu toate că asasinarea brutală a bătrî-nului preot a şocat întreaga populaţie din zonă, dioceza a dorit ca întreaga afacere să fie uitată cît mai rapid posibil. Cînd Gerard de Sede a încercat s-o investigheze, la începutul anilor 1960, nu a găsit nici un document în acest sens în arhivele diecezei de la Car-cassonne. Abia în 1975, doi avocaţi au reconstituit crima, pe baza înregistrărilor poliţiei şi ale judecătoriei locale.[22]

S-a presupus chiar că Sauniere ar fi fost responsabil pentru uciderea lui Gelis, dar nu există nici o probă care să ateste acest lucru. Se pare însă că, într-adevăr, preoţii din împrejurimile satului Rennes-le-Château erau implicaţi într-o afacere sinistră.

În mod neîndoielnic, satul Rennes-le-Château este important în sine, dar poate că prea mult s-a pus accentul asupra lui, ţinînd searna de faptul că întreaga regiune din jur este învăluită în mister, jylajoritatea cercetătorilor recunosc faptul că există şi alte situri în apropiere, la fel de interesante, dar le consideră doar un fundal pentru povestea lui Sauniere. în orice caz, dacă într-adevâr preotul din Rennes-le-Château a găsit ceva, descoperirea ar fi putut avea loc într-o sumedenie de alte locuri. Lăsînd la o parte absenţele sale din sat, uneori timp de zile sau săptâmîni întregi, parohul obişnuia să facă şi lungi plimbări în zonele din apropiere. (Iar excursiile sale la pescuit şi vînătoare ar fi putut fi un paravan pentru o cu totul altă activitate.)

În *Les dossiers secrets* se afirmă clar că Sauniere lucra pentru Prioria din Sion, dar există oare dovezi ale influenţei acesteia în zonă? Am văzut că Pierre Plantard de Saint-Clair deţine terenuri în apropiere de Rennes-les-Bains şi că a cumpărat un loc de veci în cimitirul din sat, dar putem spune că preocupările organizaţiei se reflectă cu adevărat în regiune?

Ar fi surprinzător dacă lucrurile nu ar sta aşa, date fiind complexitatea şi multitudinea de societăţi secrete din Languedoc. De fapt, un studiu al zonei Rennes-le-Château oferă numeroase indicii nu doar despre Priorie, ci şi despre o mult mai vastă tradiţie secretă — una a cărei existenţă noi am bănuit-o. Aveam să descoperim cu acest prilej că în regiune este bine reprezentată ceea ce am putea numi Marea Erezie Europeană — veneraţia extremă de care se bucură Maria Magdalena şi loan Botezătorul.

În zonă se constată o remarcabilă proliferare a bisericilor închinate Botezătorului, adesea construite în grupuri; de exemplu, sînt trei biserici dedicate lui loan Botezătorul în mica regiune Belzeve-du-Razes. (Interesant, de

asemenea, este că o vastă parte a acestei regiuni poartă numele *La Magdalene.)*

La fel de semnificativ e faptul că actuala biserică a Magdalenei "in Rennes-le-Château a fost iniţial capela castelului, în vreme ce satul avea o altă biserică, închinată lui loan Botezătorul.[23] Aceasta din urmă a fost distrusă în secolul al XlV-lea, cînd satul a fost cucerit de trupele unui aristocrat spaniol, locaşul de cult fiind demolat piatră cu piatra, crezîndu-se cu fermitate că înăuntru era ascunsă o comoară.

O inexplicabilă schimbare de situaţie s-a petrecut în localitatea învecinată Arques, unde biserica dedicată iniţial lui loan Botezătorul a fost închinată apoi Sfintei Ana; modificarea este ciudată şi din cauza faptului că biserica adăposteşte încă o relicvă a Botezătorului.

Arques şi Couiza — unde se află o altă biserică „a lui loan" -s-au aflat în proprietatea familiei de Joyeuse pînă în anul 1646, cînd Henriette-Catherine de Joyeuse i-a vîndut monarhiei franceze toate pămînturile deţinute în Languedoc. Ea era văduva lui Charles, duce de Guise, elevul lui Robert Fludd — care a fost chemat în mod special din Anglia în acest scop.

În Couzia sau în Arques a existat odată o Madonă neagră, numită Notre-Dame de la Paix; familia Joyeuse a dus-o în 1576 la Paris, unde poate fi văzută şi astăzi în biserica Surorilor Sfintei Inimi (în al doisprezecelea arondisment).Sauniere a corespondat cu superioara acestui ordin, cu care avea o relaţie specială, într-o scrisoare datată 5 februarie 1903[27], sora Augustine Marie, secretara ordinului, îi cerea să rostească liturghii speciale în onoarea Madonei negre, se oferea să-i vîndă o statuie a Micului lisus din Praga (care există şi astăzi în Vila Betania) şi — oarecum enigmatic -îi mulţumeşte „pentru credinţa pe care o arăţi bunului nostru Rege". Această sintagmă se putea referi la un oarecare pretendent la tronul Franţei sau la lisus, deşi — după cum vom vedea — mai i exista un „rege" venerat de grupările heterodoxe. Şi totuşi, se pare că mesajul sorei Augustine avea un sens diferit, poate codificat, şi că exista ceva aparte în privinţa parohiei Rennes-le-Château (şi a enoriaşilor ei). Familia de Joyeuse a construit şi Biserica Sfîntul loan Botezătorul din Arques, ridicată pe ruinele unui antic castel distrus de oamenii lui Simon de Montfort. Actuala clopotniţă şi zidul principal fac parte din castelul iniţial. Aşa cum am văzut, biserica i-a fost închinată odinioară lui loan Botezătorul, acum fiind dedicată Sfintei Ana; primarul localităţii nu ne-a putut spune care au fost jpotivele acestei modificări.

Predecesorul său în anii 1930 şi 1940 a fost Deodat Roche, un jnare pasionat de istoria ezoterică a zonei, aflat la originea uneia dintre cele mai serioase încercări de refacere a Bisericii Calare în regiune.[28] Un unchi al lui

Roche era medicul lui Sauniere, iar altul a fost notarul acestuia.
La jumătatea drumului între Rennes-le-Château şi Limoux se află orăşelul balnear Alet-les-Bains. Fost sediu al episcopiei locale (mutată apoi la Carcassonne), Alet era în Evul Mediu un renumit centru al alchimiei. Familia lui Nostradamus provenea din localitate şi se poate ca ilustrul clarvăzător să fi locuit aici o perioadă. Oraşul a fost asociat cu templierii încă de la începuturile ordinului — o serie de documente importante prin care li se alocau terenuri au fost semnate aici în anii 1130 —, iar simboluri templiere pot fi văzute şi astăzi pe lemnăria unor case datînd din epoca medievală; în plus, pe armoariile oraşului se află şi o cruce templieră. Impunătoarea biserică a Sfîntului Andrei are o conexiune ciudată cu acest ordin. Scriitorul şi cercetătorul Franck Marie[29] a demonstrat ca (aidoma Capelei Rosslyn) structura sa respectă geometria crucii templiere; totuşi, biserica a fost construită la sfîrşitul secolului al XlV-lea, *după suprimarea ordinului.* Una dintre clădiri se remarcă prin prezenţa, pe ferestre, a stelei în şase colţuri, steaua lui David. Pe lîngâ rezonanţa sa evident iudaică (extrem de neobişnuită pentru o biserică creştină medievală), simbolul are şi o conotaţie magică, reprezentînd uniunea dintre principiile masculin şi feminin. Principala stradă din Alet-les-Bains este Avenue Nicolas Pavilion, numită astfel în amintirea celui mai cunoscut episcop al oraşului (în funcţie între 1637-1677) — un personaj important, implicat în evenimente ce au avut legătură cu Prioria din Sion. Împreună cu alţi doi clerici, celebrul St Vincent de Paul şi Jeacques Olier (cel care a construit biserica Saint-Sulpice), Pavilion a fost inima cunoscutei Compagnie du Saint-Sacrement, ^urnita de membrii ei şi „Cabala Credinciosului". Deşi aparent era o organizaţie caritabilă, istoricii recunosc în prezent că era o societate secretă politico-religioasă, care avea forţa de a-i manipula pe mai-marii vremii, bucurîndu-se de influenţă chiar ş{ asupra monarhiei. Atît de bine a reuşit compania să-şi disimuleze adevăratele obiective, încît istoricii nu ştiu nici astăzi cu certitudine ce anume se ascundea în spatele numelui — uneori organizaţia pare să fi fost fundamental catolică, alteori evident eretica. Unele opinii susţin că era, de fapt, doar un paravan pentru Prioria din Sion.[30] Aşa cum am văzut, cartierul său general se afla la seminarul Saint Sulpice din Paris.

Unul dintre aceşti conspiratori, misteriosul St Vincent de Paul (circa 1580-1660) — care a pretins că a fost educat în domeniul alchimiei —, este cinstit într-unul dintre cele mai enigmatice situri din Languedoc: bazilica Notre-Dame de Marceille, aflată în extremitatea de nord a oraşului Limoux. O statuie a lui St Vincent aminteşte că el a fondat Ordinul Părinţilor Lazarişti, în a căror îngrijire se află bazilica din anul 1876. (Părintele lazarist de la Notre-Dame de Marceille era una dintre persoanele invitate de Sauniere la ceremoniile de inaugurare a diverselor secţiuni ale domeniului său.)

Situl are o serie de conexiuni incitante cu „ereziile" care fac obiectul investigaţiei noastre.[31] Pentru început, în ciuda diferenţei de ortografiere, „Marceille" (nume cu origine necunoscută) aminteşte de Magdalena prin asocierea cu Marsilia (Marseille în limba franceză). Bazilica a fost construită pe locul unui antic sanctuar păgîn, ridicat în jurul unui izvor despre care se spunea că are proprietăţi tămăduitoare, îndeosebi pentru ochi. Numele bisericii provine de la o Madonă neagră din secolul al Xl-lea, care se găseşte încă în interior, de existenţa căreia sînt legate numeroase miracole. Poate că, ţinînd seama de acest context, nu ar trebui să ne surprindă faptul că locaşul le aparţinea anterior templierilor, timp de secole, a fost un centru de pelerinaj. În decursul anilor, dintr-un motiv oarecare, între diversele autorităţi religioase au existat confruntări pentru controlul locaşului-Iniţial acesta a aparţinut abăţiei benedictine St Hilaire din apropiere, care în timpul cruciadei contra albigenzilor şi-ă atras critici ca urmare a politicii sale de neutralitate faţă de catari, (întreaga popu-jaţje din Limoux a fost excomunicată la un moment dat, fiindcă je-a oferit adăpost.) în secolul al XIII-lea, lupta s-a dat între arhie-piscopul de Narbonne, Ordinul Benedictin şi cel Dominican. Mai tîrziu, regele a fost nevoit să intervină într-o dispută iscată între arhiepiscop seniorul de Limoux şi Guillaume de Voisins, seniorul din Rennes-le-Château. Pe 14 martie 1344 (la împlinirea a o sută de ani de la misterioasa ceremonie caţără de la Montsegur, cu o noapte înainte de a se preda pentru a fi arşi pe rug), papa Clement al VI-lea a cedat locaşul de cult Colegiului Narbonne din Paris, în posesia căruia a rămas pînâ la jumătatea secolului al XVII-lea, cînd a trecut sub administraţia episcopului din Alet-les-Bains. (Interesant, principala sursă financiară a Colegiului Narbonne era venitul adus de biserica Măriei Magdalena din Azille, în Aude.)[32] în timpul revoluţiei, biserica şi pămînturile sale au fost vîndute, dar Madona neagră a fost ascunsă de Stâreţia Ordinului Penitenţilor Albaştri, un grup ciudat, ce avea legături cu francmasonii Ritului Scoţian Rectificat şi cu familia Chefdebien care, aşa cum vom vedea, au deţinut un rol important în această dramă.[33]

O altă dispută a avut loc în vremea Iui Sauniere şi 1-a implicat pe superiorul acestuia, *Monseigneur* Biliard, episcop de Carcas-sonne. Situl avea atunci mai mulţi proprietari, dar printr-o serie de mişcări iscusite — şi nu tocmai etice — episcopul s-a folosit de un bancher şi a cumpărat prin intermediu] acestuia toate acţiunile. Interesant este faptul că vînzarea s-a petrecut pe 17 ianuarie 1893 (deşi Biliard intrase în posesia Madonei negre, care fusese Păstrată în Limoux pentru o perioadă), în răstimp de patru luni, noul proprietar a revîndut pămîntul episcopiei şi astfel Biliard a obţinut ce a vrut.

In 1912, papa Pius al X-lea a decretat că biserica trebuie ridicaă la statutul de

bazilică — o onoare rara, inexplicabilă pentru un locaş atît de umil. Acest statut este acordat de obicei bisericilor cu o semnificaţie deosebită, precum St Maximin din Provence, în care se afla (presupusele) moaşte ale Măriei Magdalena.

Zona de lîngă Notre-Dame de Marceille este cunoscută şi pentru faptul că a fost, pînă de curînd, un loc de interes aparte pentru ţigani, care aveau o tabăra pe cîmpul dintre biserică şi rîul Aude care curge la cîteva sute de metri mai spre vest.

Notre-Dame de Marceille figurează în strania carte a abatelui Boudet, *La vraie langue celtique...* şi această menţionare a fost cea care 1-a adus pe regretatul cercetător belgian Jos Bertaulet în regiune[34] şi a permis o descoperire interesantă. Pe fostele terenuri ale bisericii, aflate acum în proprietate particulară, pe malurile rîului Aude, există o galerie subterană formata din două încăperi mari, ce datează din epoca romană tîrzie sau de la începutul perioadei vizigoţilor (secolele III-IV). De aproximativ şase metri înălţime, prima încăpere are o gură de aerisire în acoperişul boltit, dar singura intrare este un tunel îngust, de un metru înălţime, construit aparent mai tîrziu şi ascuns într-o casă de mici dimensiuni, acum în ruine (ce pare a fi fost construită special în acest scop). Rolul galeriei este necunoscut. Se presupune că ar fi servit ca încăpere funerară pentru vizigoţi — deşi acum este goală — sau ca loc de iniţiere al unei şcoli ezoterice. Oricare ar fi fost însă funcţia ei, există dovezi care atestă că era încă în uz în prima parte a secolului XX, cu toate că secretul fusese atît de bine păstrat, încît — aşa cum aveam să descoperim în circumstanţe traumatice — nici chiar preoţii bazilicii nu ştiau nimic despre existenţa ei. Poate că pe această galerie subterană era Biliard atît de nerăbdător să pună mîna.

În timpul unei călătorii de documentare în Franţa, în vara anului 1995, Clive Prince a vizitat zona împreună cu fratele său, Keith. Cercetătorul belgian Filip Coppens ne oferise informaţii cu privire la galerie şi indicaţii despre posibilităţile de acces la ea — care s-au dovedit a fi nepreţuite, dat fiind că intrarea era acoperită de o vegetaţie sălbatică extrem de bogată. Jos Bertaulet acoperise parţial cu pietre gura de aerisire a primei încăperi, pentru a preveni eventualele accidente; sub ea se afla — aşa cum aveam să descoperim P[6] propria noastră piele — un gol de şase metri adîncime.

Coborînd în prima încăpere pe o funie (scările din lemn, dacă u existat, au putrezit de mult), Keith s-a împiedicat de molozul împrăştiat pe podea şi a căzut. Zăcînd astfel în întuneric, Keith a crezut la început că şi-a rupt piciorul şi, cu toate că mai tîrziu s-a Dovedit că nu era vorba decît despre un ligament întins, nu putea nici măcar să stea în picioare, cu atît mai puţin să escaladeze puţul pentru a ieşi. Clive nu a avut de ales decît să cheme servici-

ile de urgenţă (care au venit în număr atît de mare, încît am avut impresia că accidentul lui Keith era cel mai interesant lucru petrecut de multă vreme în Limoux). După patru ore, o echipă de spe-ologi a reuşit şă-1 scoată prin gura de aerisire şi apoi a fost transportat la spitalul din Carcassonne. (Episodul a avut şi un rezultat neaşteptat: cînd s-a dus la bazilică pentru a cere ajutor, Clive şi-a dat seama că autorităţile nu aveau habar despre existenţa galeriei subterane.)

Din cauza acestui accident, cercetarea ulterioară a încăperilor secrete a devenit imposibilă; încă mai gravă a fost ameninţarea autorităţilor că le vor închide pentru a preveni alte probleme de acest gen. Din fericire, ameninţarea nu a fost pusă în practică, deşi intrările fuseseră acoperite în primăvara lui 1996, cînd am revenit noi împreună cu Charles Bywaters. Cu această ocazie, deşi nu am încercat să explorăm cele două încăperi, am cercetat tunelul ce duce spre ele şi am făcut o descoperire interesantă.

Tunelul pare a porni dintr-un zid, însă, la sugestia lui Filip Coppens, am examinat zidul respectiv şi am constatat că iniţial în locul lui fusese o uşă. Aceasta fusese zidită în mod deliberat — aparent relativ recent —, iar barele de fier încastrate în piatră serviseră probabil drept mînere. Ţinînd seama de ignoranţa autorităţilor în privinţa galeriei, nu puteau fi ele cele care blocaseră tunelul. Şi atunci, cine o făcuse şi de ce sigilase astfel doar una din încăperi?

După starea barelor de fier, am estimat că uşa fusese blocată cu aproximativ o sută de ani în urmă, cînd Biliard devenise unicul proprietar al locului. Ascunsese el oare ceva în spatele uşii zidite? Poate că da, însă acţiunile sale au dovedit o reală disperare de a intra în posesia sitului, fapt care sugerează nu că ar fi ascuns ceva, ci, dimpotrivă, că ar fi *căutat* ceva anume. Şi, orice ar fi fost acolo, trebuie să mai fi rămas nişte indicii în acest loc întunecat şj secret, fiindcă altfel episcopul nu şi-ar mai fi dat atîta osteneală pentru a-1 sigila.

Cu puţin timp înainte de moartea sa în urma unei boli canceroase, în 1995, Jos Bertaulet a pretins că ar fi descifrat misterioasa carte a lui Boudet, *La vraie langue celtique...;* lucrarea ar fi relatat că în acea galerie subterană fusese ascuns un relicvar ce conţinea capul „unui rege sfînt" şi că Boudet asocia încăperea respectivă cu legendele Sfîntului Graal. După cum am văzut, tema regilor decapitaţi este frecventă în aceste povestiri. (Să nu uităm că Surorile Sfintei Inimi din Paris îi mulţumiseră lui Sauniere pentru credinţa faţă de „bunul nostru Rege".) Şi, în plus, biserica Notre-Da-me de Marceille le-a aparţinut odinioară templierilor.

Posibilitatea de a cerceta locul mai în amănunt presupune permisiunea de deblocare a uşii, fapt care, la momentul scrierii acestei cărţi, părea puţin probabil. Dar zona pare a găzdui numeroase aspecte esenţiale pentru

investigaţia noastră: Madonele negre, templierii, Magdalena şi legendele Graalului. Iar povestea capului retezat aminteşte clar de Ioan Botezătorul, mai cu seamă că ne aflăm într-o regiune în care există atîtea biserici închinate lui. Neîndoielnic, zona în general şi situl Notre-Dame de Marceille în particular ascund încă un secret adînc.

Deşi e dificil de înţeles care este locul lui Sauniere în această intrigă, în mod cert a deţinut într-adevâr un rol în ea. Probabil că abatele a descoperit ceva important, dar nimeni nu poate spune ce era cu exactitate acest „ceva". Cercetările noastre au scos însă la iveală o serie de indicii sugestive, derivate din anturajul pe care Sauniere şi 1-a atras. Mai mult decît atît, dovezile pe care le-am adunat cu grijă în privinţa convingerilor şi a realei apartenenţe a preotului paroh modifică dramatic imaginea consacrată, a umilului cleric de ţară care a dat din întîmplare peste o comoară. Oricare ar fi fost adevăratele lui preocupări, semnificaţia acestora depăşeşte cu mult graniţele ciudatului sat Rennes-le-Château.

I

CAPITOLUL 9
O comoară ciudată

Scepticii susţin că nu există nici un mister la Rennes-le-Château. Pentru ei, Sauniere s-a îmbogăţit făcînd comerţ cu liturghii — sau poate prin intermediul altor afaceri obscure —, iar povestea aşa-zisei comori descoperite de el a fost inventata pur şi simplu pentru a atrage turiştii în zonă. Cît despre accentul pus de *Leş dossiers secrets* asupra satului şi a mitului respectiv, nici acesta nu a fost altceva — declară ei — decît o modalitate prin care Prioria s-a învăluit într-un aer de mister, în plus, originile poveştii aşa cum o ştim noi astăzi datează doar din 1956, cînd Noel Corbu a redactat un text menit sâ-i distreze pe oaspeţii de la Vila Betania, transformată într-un hotel-restaurant.

Investigaţiile sugerează că există însă un mister, satul fiind în niod evident ţinta cercetărilor ezoterice cu mult înainte de acel moment. De exemplu, în 1950, o persoană a venit în zonă special pentru a căuta fabuloasa comoară a catarilor, despre care credea că ar fi fost adusă aici de la Montsegur.[1] Astfel se explică, poate, şi ciudata prezenţă a ofiţerilor armatei germane în Vila Betania, în cursul Celui de Al Doilea Război Mondial. Aşa cum se ştie astăzi, naziştii erau obsedaţi de artefactele oculte şi religioase şi au petrecut mult timp făcînd săpături la Montsegur. S-a spus că ar fi căutat Sfîntul Graal; în mod cert, arheologul german Otto Rahn şi-a concenntrat eforturile în această regiune pentru a-1 găsi, în anii 1930. Noel Corbu este un pion important în povestea de la Rennes-le-teau. Rolul său îl depăşeşte cu mult

pe cel al unui simplu proprietar de hotel şi povestitor de snoave — aşa cum o demonstrează, de altfel, şi implicarea sa în publicarea celebrelor pergamente codificate. După cum am menţionat, acestea au apărut pentru prima dată într-o carte a lui Gerard de Sede, care a văzut lumina tiparului în 1967, dar mai tîrziu un coleg al lui Pierre Plan-tard de Saint-Clair şi membru al Prioriei din Sion, Philippe de Cherisey, a mărturisit că el le-ar fi fabricat.
În cea mai recentă carte a sa despre afacerea Rennes-le-Château, apărută în 1988, Gerard de Sede afirmă că el le-a publicat considerîndu-le autentice şi că textele i-au fost date de o persoană care avea legături la Rennes-le-Château şi care a pretins că acestea erau copiile înmînate de Sauniere primarului, înainte de a duce originalele la Paris. Dar de Sede se fereşte să precizeze numele acestei persoane.[2]

Identitatea acesteia este însă menţionată în lucrarea lui Jean Robin: era vorba despre Noel Corbu.[3] Faptul este semnificativ, deoarece, dacă de Cherisey a falsificat *într-adevăr* pergamentele, Corbu nu le-ar fi putut obţine decît prin intermediul unei legături cu Prioria din Sion.

Pe de altă parte, cu cît cercetăm mai în amănunţime circumstanţele în care Noel Corbu a intrat în posesia domeniului lui Sauniere, cu atît acestea par mai ciudate. Povestea încetăţenită este simplă: Corbu s-ar fi nimerit în sat în timpul Celui de Al Doilea Război Mondial, s-ar fi împrietenit cu bătrîna Marie Denarnaud şi ar fi decis că i-ar plăcea să locuiască la vila. Adevărul pare a fi însă altul: Corbu era interesat de afacerea Sauniere de ceva vreme şi, la începutul anilor 1940, a intrat deliberat în relaţii de prietenie cu Marie, pentru a afla mai multe.[4]

Aici intriga se complică. Pentru un motiv oarecare, Biserica a vrut întotdeauna să intre în posesia fostului domeniu al lui Sauniere, avînd însă grijă să nu lase impresia că doreşte acest lucru. De fapt, a încercat de cîteva ori s-o convingă pe Mărie să vîndâ, dar ea a refuzat de fiecare dată. Se pare însă că, prin intermediul unui preot, abatele Gau, Biserica 1-ar fi convins pe Corbu să acţioneze în numele ei, probabil convenind ca, o dată ce Mărie i-ar fi vîndut proprietatea, Corbu s-o cedeze Bisericii. Ceva însă nu a decurs cum trebuie; poate că Noel Corbu nu a mai vrut să respecte înţelegerea.

Mai tîrziu, el a solicitat direct Vaticanului susţinere financiara " cerere considerată de o importanţă deosebită, dat fiind că Roma l-a ales pe ambasadorul papal în persoana, pentru a efectua cercetări la faţa locului. Iar acest ambasador nu era altul decît cardinalul Roncalli — viitorul papă loan al XXIII-lea (care, în conformitate cu autorii cărţii *The Holy Blood and the Holy Grail,* ar fi fost el însuşi membru al Prioriei). Dioceza a emis, se pare, un raport negativ, recomandînd refuzarea finanţării, în mod straniu însă, Vaticanul a acceptat să dea banii solicitaţi.

Este cert că relaţiile lui Corbu aduc o rază de lumină în misterul de la Rennes-le-Château: acesta nu a luat sfîrşit o dată cu moartea lui Sauniere. Şi, ţinînd seama că Noel Corbu a locuit împreună cu jvlarie Denarnaud timp de aproape şapte ani, probabil că a reuşit să descopere secretul acesteia, în orice caz însă, nu 1-a inventat. (Interesant este că s-a afirmat la un moment dat că, împreună cu pierre Plantard de Saint-Clair, Noel Corbu ar fi deţinut un rol de prim rang în apariţia Prioriei pe scena publică, în anii 1950; aceste afirmaţii nu au fost însă niciodată demonstrate.)[6]

În capitolul anterior, am văzut că Sauniere a fost doar una dintre persoanele implicate într-un mister complex, mult mai vast, în care s-au vehiculat sume mari de bani şi care s-a soldat la un moment dat cu o crimă.

Neîndoielnic, un rol în acest mister au avut şi grupările din Paris cu care Sauniere a luat legătura. Interesant este, de asemenea, faptul că multe dintre personajele proeminente din anturajul Emmei Calve — precum şi ea însăşi, de altfel — proveneau din Languedoc. S-a menţionat la un moment dat că Sauniere nu ar fi avut nevoie să plece la Paris pentru a se întîlni cu aceste personaje, dat fiind că ele veneau adesea în vizită la Toulouse, „leagănul cercului lor" .[7] Din nou vedem cum pistele duc spre oameni şi grupări cu preocupări deja familiare pentru investigaţia noastră.

Toate aceste relaţii au o semnificaţie excepţională: pe lîngă faptul că aruncă o rază de lumină asupra lui Sauniere însuşi, ele sugerează şi că povestea de la Rennes-le-Château are relevanţă pentru cercetările noastre. Legăturile preotului cu amplul „arbore genealogic" al grupărilor oculte, despre care am discutat anterior, ne-a oferit o serie de revelaţii incitante cu privire la adevărata natură a misterului din Languedoc.

In mod bizar însă, în ciuda timpului şi a eforturilor dedicate descifrării acestui mister, unele dintre răspunsuri sînt mai mult decît evidente. Indicii referitoare la preocupările şi conexiunile lui Sauniere se găsesc chiar în biserica din Rennes-le-Château. Deşi scepticii susţin că decoraţiunile dubioase din interiorul acesteia pot fi puse pe seama prostului gust al lui Sauniere sau pe seama problemelor sale mintale, studii aprofundate au demonstrat că acel loc „teribil" este învăluit într-un mister chiar mai mare.

Noi am bănuit că biserica şi împrejurimile sale au fost concepute şi realizate în conformitate cu un plan ocult, foarte precis. Principalele sale teme par a fi inversiunea, imaginea în oglindă şi echilibrarea elementelor opuse; de exemplu, Turnului Magdala îi corespunde sera de la celălalt capăt al meterezelor, în vreme ce primul este construit din piatră masivă şi are douăzeci şi două de trepte ce urcă pînă în vîrf, sera este realizată din sticlă transparentă şi are douăzeci şi două de trepte ce coboară într-o încăpere

subterană. Iar grădina lui Sauniere şi mica Golgotâ de lîngă biserică respectă în mod evident un tipar geometric, cu o semnificaţie anume.

Observaţiile noastre au fost confirmare de Alain Feral[8], un bine cunoscut artist care locuieşte în sat şi totodată protejat al lui Jean Cocleau. Feral, care trăieşte în Rennes-le-Château de la începutul anilor 1980, a efectuat măsurători detaliate ale bisericii şi ale clădirilor din jur, constatînd existenţa anumitor teme recurente. (Desigur, este posibil ca nu Sauniere să se fi aflat la originea acestora, ci Henri Boudet sau arhitectul angajat pentru realizarea construcţiei ori chiar persoanele de vază din grupul căruia îi aparţinea preotul.)

Susţinînd ideea noastră cu privire la tema imaginilor în oglindă, Feral subliniază că pilastrul vizigot (care susţinea înainte altarul) are gravată o cruce şi că Sauniere 1-a aşezat cu susul în jos în afara bisericii. De asemenea, artistul atrage atenţia asupra numărului douăzeci şi doi; în afară de treptele din turn şi din seră, numărul apare în numeroase alte locuri de pe domeniul lui Sauniere. Două şiruri de trepte duc din grădină pe terasă, fiecare avînd cîte unsprezece trepte. Cele două inscripţii principale din biserică — Ter-*ribilis est locus iste,* deasupra portalului, şi *Par ce signe tu le vain-cras,* deasupra vasului cu apă sfinţită — sînt compuse fiecare din cîte douăzeci şi două de litere. (Originalul în latină, *Teribilis est h*^{iC} *locus,* pare a fi fost modificat în mod deliberat, la fel cum a fos[1] adăugat un *le* suplimentar în inscripţa în franceză, pentru ca ambele expresii să aibă cîte douăzeci şi două de litere.) Accentul pus pe numerele unsprezece şi douăzeci şi doi nu este gratuit: amîndouă sînt, în literatura ocultă, „numere supreme", avînd o importanţa deosebită în studiile cabalistice.

Apoi, să remarcăm acel ciudat tipar heterodox creat de patru elemente, doua din interiorul şi două din exteriorul bisericii: confesionalul, aflat exact în faţa altarului, altarul însuşi, statuia Fecioarei de la Lourdes (cu inscripţia „Penitenţă! Penitenţă!") de pe pilastrul vizigot plasat în poziţie inversă în afara bisericii şi „Golgota" din gradina pe care Sauniere a realizat-o el însuşi. Pe lîngă faptul ca formează un pătrat perfect, aceste patru elemente poartă un mesaj simbolic. Atît confesionalul, cît şi inscripţia „Penitenţă!" amintesc de *căinţă* şi sînt plasate în faţa altarului şi, respectiv, a „Golgotei", ambele simbolizînd *mîntuirea.* Prin urmare, fiecare cuplu pare a întruchipa o călătorie sau o iniţiere spirituală, de la căinţă la iertare şi apoi la mîntuire.9

Dispunerea a fost aleasă cu atîta grijă, încît *trebuie* să aibă o semnificaţie aparte. Să fi dorit oare Sauniere să sugereze că iertarea şi mîntuirea pot fi găsite şi în afara Bisericii'? Mai există cumva aici şi o altă aluzie, una care are legătură cu personajele care reprezintă *căinţa* şi

penitenţa — loan Botezătorul şi Maria Magdalena?

Cuvintele „Penitenţă! Penitenţă!" ar fi fost rostite de Fecioara Măria în cadrul aparitiilor sale de la La Salette. Din cele două tinere care au avut viziunea, una era o păstoriţă pe nume Melanie Calvet, rudă cu Emma Calve. (Emma şi-a schimbat modul de ortografiere a numelui cînd a devenit solistă de operă.) Pentru o vreme, viziunea de la La Salette amenintţa să o umbrească pe cea de la Lourdes, dar Biserica Catolică a decis ca era, de fapt, o farsă. Aparitia din La Salette a fost însă susţinută de mişcarea Naiindorff/Vintras/ioanită (vezi Capitolul 7) şi de Sauniere însuşi.[10]

Aşa cum am văzut, celebrele decoratiuni din interiorul bisericii Par indicii neverosimile ale locului în care ar fi ascunsă o comoară. Dacă Sauniere ar fi găsit ceva care 1-a îmbogăţit, este greu de crezut că ar fi amplasat în biserică semne codificate menite să arate unde fusese ascunsă respectiva comoară. Mai degrabă putem crede că decoratiunile încearcă să disimuleze ceva sau, cel puţin, că oferă widicii inteligibile doar pentru initiati. Cea mai potrivită analogie — în aceste circumstanţe, una probabil adecvată — este aceea cu o lojă masonică. Pentru un neinitiat, diversele simboluri utilizate într-un asemenea loc - roza vînturilor, pătrate etc. - nu pot fi „decodificate" astfel încît să ofere o imagine coerentă a preocupărilor masoneriei. Pentru a le înţelege, trebuie să cunoşti istoria, secretele şi principiile filozofice aflate la baza lor.

În decoratiunile bisericii, mulţi au identificat simboluri ale diverselor societăţi oculte şi secrete: rozicrucienii, templierii şi francmasonii. Rozele şi crucile de pe timpan se referă în mod cert la rozicrucieni. Una dintre anomaliile flagrante în cadrul Opririlor pe Drumul Crucii este la cea de-a opta oprire, în care Iisus (du-cîndu-şi fără greutate crucea) întîlneşte o femeie care poarta ceea ce pare a fi un văl de văduvie; cu braţul, ea cuprinde un băieţel învelit într-un pled de lînă. Aceasta este considerată o aluzie la francmasoni, care se autointitulează „Fii ai Văduvei". (Semnificativ este, poate, şi faptul că în astrologie, casa a opta guvernează misterele sexului, ale morţii şi ale renaşterii, dar şi tot ceea ce ţine de ocultism.) Pardoseala în alb şi negru a bisericii, aidoma unei table de şah, şi plafonul albastru cu stele aurii de deasupra altarului amintesc de decoratiunile standard ale lojilor masonice.

După părerea noastră, unul dintre cele mai importante elemente ale bisericii este primul pe care vizitatorul îl vede cînd intră în locaş. Recent vandalizatul demon din prag a fost numit dintotdeau-na „Asmodeus" — cel care păzeşte în mod tradiţional comorile îngropate —, deşi nimic nu pare a lega explicit această statuie de diavolul cu acelaşi nume. Am discutat despre această problemă cu Robert Howells care, în calitatea sa de director al uneia dintre cele mai cunoscute librării ocultiste din Londra, deţine vaste cunoştinţe

despre simbolismul ezoteric şi care a efectuat la rîndul său studii pertinente, ample şi bine documentate asupra misterului de la Rennes-le-Château. El ne-a atras atenţia asupra unei vechi legende iudaice cu privire la Templul lui Solomon: pentru a preîntîmpina amestecul diverşilor demoni în construirea acestuia, regele a folosit diverse stratageme; unul dintre demoni, Asmodeus, a fost „anihilat" fiind obligat să care apă — singurul element ce putea fi folosit pentru a-1 controla.[11] Asemenea legende au fost încorporate în tradiţia masonică şi nu constituie, desigur, o coincidenţă faptul ca imaginea se regăseşte în biserica lui Sauniere: Asmodeus este ţinut sub control graţie vasului cu apă pe care îl poartă — sub inscripţi[a:] „Prin acest semn îl vei cuceri". Iar decoraţiunile de pe vasul cu apă-' îngeri, salamandre, demon şi cupă — reprezintă cele patru elemente clasice: aer, foc, pămînt şi apă, esenţiale în orice lucrare ocultă.

Dacă semnificaţia lui Asmodeus este corectă, atunci este şi foarte curioasă, deoarece imaginea demonului şi cea a botezului lui TJSUS trebuie — aşa cum am văzut — privite împreună. Demonul este jjjjblînzit de apă, dar acelaşi lucru se poate spune şi despre lisus botezat de loan? Apoi mai este şi neobişnuita inversare a ordinii [c]elor două litere din alfabetul grec, alfa şi omega, prima şi ultima, [a]sociate în mod obişnuit cu lisus. Ar fi fost de aşteptat ca litera alfa *să* apară în dreptul lui loan — presupusul înainte-mergător — iar omega în dreptul lui lisus, elementul culminant. Dar aici ordinea [e]ste inversată.

Numărul mare al imaginilor ce se referă la Templul lui Solo-nion, atît în interiorul, cît şi în exteriorul bisericii, fac aluzie ori la masoni, ori la templieri. Faptul că literele suplimentare în expresia *Par ce signe tu le vaincras,* gravată între cei patru îngeri şi demon, se află pe poziţiile treisprezece şi paisprezece (pronumele *le* este superfluu şi modifică înţelesul întregii expresii) sugerează, după unele opinii, anul 1314, cînd Jacques de Molay, conducătorul templierilor, a fost ars pe rug.

Toate aceste simboluri au fost asiduu studiate de nenumăraţi cercetători în decursul timpului, rezultatele fiind aproape tot atîtea interpretări diferite. Şi totuşi, răspunsul ar putea fi cît se poate de simplu şi de evident. De fapt, simbolismul bisericii din Rennes-le-Château nu a fost niciodată de neînţeles pentru cei familiarizaţi cu tradiţia masonică, demonstrînd apartenenţa lui Sauniere la *francmasonerie.* O dovadă suplimentară în acest sens este sculptorul ales pentru a reprezenta Opririle pe Drumul Crucii şi pentru a realiza celelalte statui din biserică: un anume Giscard, care locuia în Tou-louse şi a cărui casă bizar decorată poate fi văzută şi astăzi pe Avenue de la Colonne. Giscard era un cunoscut francmason, specializat în decorarea bisericilor, care a lucrat în numeroase situri din Languedoc. în biserica loan

Botezătorul din Couiza, orăşel de la poalele dealului pe care se află Rennes-le-Château, vizitatorul poate admira o reprezentare a Opririlor pe Drumul Crucii care searnănă extrem de bine cu cea realizată de Giscard; aceasta este aşa monocromă şi anomaliile din biserica lui Sauniere lipsesc. Impresia pe care o lasă este aceea că locaşurile de cult, aflate la numai doi kilometri distanţă, ar fi fost construite astfel încît să fie comparate pentru a sublinia ciudăţeniile din biserica lui Sauniere.
În cartea sa despre Rennes-le-Château, Jean Robin afirma că apartenenţa lui Sauniere la masonerie este confirmata de arhivele diecezei.[12] Aşa cum am văzut însă, francmasoneria este alcătuita dintr-o serie de filoane distincte. Căruia dintre acestea îi aparţinea preotul? În această privinţă, specialiştii francezi sînt de acord; Ritului Scoţian Rectificat, acea ramură a francmasoneriei „oculte" ce susţine că derivă din Ordinul Templier.

Antoine Captier, nepotul clopotarului din vremea lui Sauniere, ne-a spus: „Ştim că făcea parte dintr-o lojă masonică. A fost trimis într-un loc în care se afla ceva (semnificativ). A găsit anumite lucruri. Dar nu era singur. Nu a lucrat de unul singur".[13] în cursul conversaţiei, a precizat: „Sauniere avea legături cu Ritul Scoţian Rectificat". Şi a adăugat: „Acesta nu e deloc un secret". La o concluzie similară a ajuns şi Gerard de Sede, care a investigat problema timp de treizeci de ani. De Sede crede că simbolismul celei de-a noua Opriri pe Drumul Crucii evocă în mod direct gradul de *Chevalier Bienfaisant de la Cite Sainte* — un termen eufemistic pentru „templier".[14] Şi mai există încă un indiciu al posibilei apartenenţe masonice a lui Sauniere. Statuile sfinţilor din biserica sa — lâsîndu-le la o parte pe cele ale Măriei Magdalena — au constituit subiect de aprige dezbateri printre specialişti. Acestea îi reprezintă pe Sfîntul Germaine, Sfîntul Roch, Sfîntul Anton din Padova, Sfîntul Anton Ermitul şi, deasupra amvonului, Sfîntul Luca. Alain Feral a subliniat că, dacă cele patru statui sînt unite printr-un „M" imaginar schiţat pe pardoseala bisericii, iniţialele lor formează cuvîntul Graal.[15]
Împreună cu simbolurile rozicruciene şi numeroasele imagini ale Templului lui Solomon, acest fapt aminteşte de Ordre de la Rose-Croix, du Temple et du Graal — ordinul fondat în Toulouse, în jurul anului 1850, şi condus mai tîrziu de nimeni altul decît Jose-phin Peladan, părintele grupărilor erotico-oculte ale vremii.
La începutul cercetărilor noastre, am crezut că ideea celorlalţi specialişti în domeniu, conform căreia toate drumurile duc la Rennes-le-Château, este eronată. Dintr-un punct de vedere, ei au însă dreptate, deşi în general din motive greşite. Desigur, a fost incitant să dezvăluim complexa reţea de grupări ocute şi masonice despre care am discutat anterior şi să identificăm relaţia dintre ele şi Sauniere. Iar aceasta nu este o coincidenţă, ci face parte

dintr-un plan meticulos şi riguros, pus la punct cu mult înainte de naşterea lui şi care continuă şi astăzi.

Am văzut că Sauniere a manifestat un interes deosebit pentru mormîntul Măriei de Negre d'Ables, d'Hautpoul de Blanchefort, construit de Antoine Bigou, preot paroh la Rennes-le-Château, în 1791. Ea a fost ultimul descendent care a păstrat acest titlu în Rennes-le-Château, deşi alte ramuri ale familiei au supravieţuit. jVlarie de Negre d'Ables s-a căsătorit cu ultimul marchiz de Blanchefort în 1732, numele acestuia provenind de la un „castel" din apropiere (de fapt, doar un fel de turn), ale cărui ruine sînt vizibile şi astăzi. Familia Măriei avea însă nişte legături interesante. Am discutat deja despre influentul Rit Memphis, unit mai tîrziu cu Ritul Misra'im. Acesta a fost fondat în 1838 de Jacques-Etienne Marconis de Negre, membru al aceleiaşi familii ca Mărie din povestea de la Rennes-le-Château.[16] în plus, un Hautpoul — Jean-Marie Alexandre — a deţinut un rol principal în crearea gradului de *Chevalier Bienfaisant de Ia Cite Sainte* din cadrul Ritului Scoţian Rectificat — templier, cu alte cuvinte — în 1778.[17] Membri ai aceleiaşi familii au făcut parte din loja masonică La Sagesse, din care a derivat L'Ordre de la Rose-Croix, du Temple et du Graal. Nepotul şi moştenitorul Mariei de Negre, Armand d'Hautpoul, avea cu siguranţă relaţii cu membri ai Prioriei, printre care şi Charles Nodier, Mare Maestru între 1801 şi 1844.[19] Armând d'Hautpoul a fost, de asemenea, preceptorul contelui de Chambord, a cărui văduvă s-a dovedit atît de generoasă cu Sauniere.[20]

Ritul Memphis al lui Marconis de Negre avea relaţii strînse cu societatea numită Filadelfienii, creată în 1780[21], în Narboune, de marchizul de Chefdebien - un mason al Ritului Scoţian Rectificat. Aceasta este o altă societate masonică templieră influenţată de ideile baronului von Hund: Chefdebien a participat la celebra Con-[Ve]nţie de la Wilhelmsbad, din 1782, care a încercat să clarifice, o dată pentru totdeauna, problema originilor templierilor masoni şi care i-a luat în mod clar partea baronului von Hund. La fel ca Ritul "îernphis, filadelfienii erau interesaţi în principal de ocultism, ambele avînd grade dedicate exclusiv dezvoltării cunoştinţelor oculte. În plus, filadelfienii intenţionau să desluşească istoria complexă a francmasoneriei, cu reţeaua sa de ierarhii, grade şi ritualuri, Pentru a-i descoperi secretele şi obiectivele iniţiale. Ei au devenit deţinătorii unor vaste cunoştinţe despre masonerie şi despre alte societăţi similare, pe care le-au obţinut prin mijloace deschise ori prin intermediul infiltrărilor în respectivele organizaţii. De aceea, este semnificativ faptul că fratele lui Sauniere, Alfred (de asemenea preot), era preceptorul familiei Chefdebien, fiind concediat la un moment dat pentru că furase o parte din arhivele acesteia.[22]

Alfred Sauniere este, fără îndoială, personajul-cheie în straniile evenimente în care a fost implicat fratele său mai vîrstnic şi mai celebru şi de aceea merită investigat mai îndeaproape. A fost însă dificil să găsim date despre el, deşi se ştie că era amantul marchizei du Bourg de Bozas, ocultistă şi oaspete la Vila Betania. Ajuns alcoolic, Alfred a murit în 1905, după ce fusese excomunicat.

După moartea fratelui său, într-o scrisoare adresată episcopului, Sauniere amintea despre ideile locale conform cărora „ar fi de aşteptat să plătesc pentru greşelile fratelui meu, abatele, care a murit prea devreme."[23]

O dată ce am aflat despre relaţiile lui Sauniere cu francmasoneria de Rit Scoţian, imaginea de ansamblu a început să devină rnai clară. Şi, departe de a fi o obsesie personală, veneraţia lui pentru Maria Magdalena s-a dovedit a f i o parte integrantă a Marii Erezii Europene. Cheia afilierii lui spirituale o constituie anturajul pe care îl frecventa.

De fapt, putem stabili o legătură între Sauniere şi Pierre Plan-tard de Saint-Clair prin intermediul unui singur om: Georges Monti. Cunoscut şi sub pseudonimele contele Israel Monti şi Marcus Vella, este unul dintre cele mai puternice şi mai lipsite de scrupule personaje din cercul societăţilor secrete ale secolului XX, deşi nu este şi printre cele mai cunoscute, în buna tradiţie a *magilor* de acest tip, el a preferat să-şi exercite influenţa din umbră, spre deosebire de asociatul său, Aleister Crowley. În decursul anilor, a urcat în ierarhia unui mare număr de societăţi oculte, magice şi masonice, adesea pentru a se infiltra în rîndurile lor, în beneficiul altor persoane. De asemenea, a fost agent dublu al serviciilor de spionaj franceze şi germane; la fel ca în cazul lui John Dee şi poate, al lui da Vinci, lumea spionajului şi cea a ocultismului merg adesea mînâ în mînâ. Monti a dus o viaţă atît de complexă, înctt este imposibil de ştiut cui i-a fost loial cu adevărat. Cel mai probabil însă, şi-a urmărit mereu propriile interese şi şi-a satisfăcut pasiunea pentru intrigă şi putere personala.

Indiferent care ar fi fost veritabilele sale motive, Monti a înregistrat un succes extraordinar în latura secretă a vieţii sale, deţinînd adesea poziţii înalte în organizaţii reciproc ostile, ori fără ştirea acestora, ori în condiţiile în care fiecare credea că s-a infiltrat în cealaltă pentru a o spiona. De exemplu, deşi unele grupări din care făcea parte erau, ca el însuşi, declarat antisemite, Monti a reuşit să acceadă într-o poziţie de frunte în cadrul unei societăţi evreieşti cvasimasonice fondate în SUA, B'nai B'rith, convertindu-se chiar la iudaism în acest scop.

Monti s-a născut la Toulouse în 1880 şi, fiind abandonat de părinţii săi italieni, a fost crescut de iezuiţi. De la o vîrstâ tînără s-a arătat interesat de lumea ascunsă a societăţlor secrete. A călătorit prin cea mai mare parte a Europei şi a stat un timp în Egipt şi în Algeria. Printre numeroasele societăţi

din care a făcut parte s-a aflat şi Holy Vehm, o organizaţie germană specializată în asasinate politice. De asemenea, se spunea despre el că „deţine cheile francmasoneriei italiene", în rîndul numeroşilor săi cunoscuţi s-a aflat şi Aleister Crowley; de fapt, Monti era considerat „reprezentantul lui Crowley în Franţa"[25], fiind membru al OTO în vremea în care britanicul era Marele ei Maestru, în mod deloc surprinzător, caracterul duplicitar al vieţii sale şi-a spus în cele din urmă cuvîntul şi Monti a murit otrăvit în Paris, în octombrie 1936.

Motivul pentru care 1-am inclus în investigaţia noastră a fost acela că primul său rol în lumea ocultă parizianăa fost cel de secretar al lui Josephin Peladan, fiind deci un intim al anturajului Emmei Calve. Aşa cum am văzut, şi Sauniere întreţinea relaţii cu Peladan şi cu cercul său, a cunoscut-o, de asemenea, pe Calve şi deci trebuie să-1 fi întîlnit pe Monti. în plus, acesta din urmă era de origine din Languedoc şi a locuit mult timp în Toulouse şi în alte regiuni din sudul Franţei.

În 1934, Monti a fondat Ordre Alpha-Galates, al cărui Mare Maestru a devenit, în 1942, Pierre Plantard de Saint-Clair la frageda - însă semnificativa — vîrstă de douăzeci şi doi de ani. Şi cu toate că Plantard avea doar şaisprezece ani la moartea lui Monti, îl cunoştea destul de bine: fosta soţie a lui Plantard, Anne Lea Hisler, scria într-un articol din 1960 că: „(Plantard de Saint-Clair) îl cunoştea bine pe contele Georges Monti".[26] Este posibil ca acesta din urmă să-i fi fost profesor şi mentor.

Prin urinare, se pare că a existat o legătură clară între Sauniere şi Plantard de Saint-Clair, în persoana lui Georges Monti, reprezen-tînd poate o continuare a unei tradiţii oculte.

Aşadar, ce putem crede despre povestea lui Sauniere? Nu e deloc uşor de răzbit prin hăţişul de legende, disimulări şi mistificări, dar se pare că preotul într-adevâr *căuta ceva* şi că nu lucra în acest sens de unul singur. Dovezile existente sugerează existenţa unui „sponsor" secret, foarte probabil membru al influentelor societăţi secrete din Paris şi Languedoc. Pe lîngâ faptul că aceasta este cea mai logică explicaţie, este şi cea pe care a oferit-o Sauniere însuşi. Cînd succesorul lui Biliard ca episcop de Carcas- sonne i-a cerut socoteală pentru stilul său de viaţă extravagant, preotul a răspuns:

„Nu sînt obligat... să divulg numele sponsorilor mei... A le face public numele fără permisiunea lor implica riscul de a crea disensiuni în sînul unor familii... ai căror membri m-au finanţat fără ştirea soţilor, a copiilor sau a moştenitorilor lor".[27]

Mai tîrziu însă, a declarat că îi va spune episcopului numele sponsorilor săi, dar numai sub taina spovedaniei. O scrisoare de susţinere trimisă lui Sauniere de un prieten apropiat în 1910 foloseşte un limbaj mai sugestiv:

„Ai avut banii. Nimeni nu trebuie să desluşească secretul pe care îl deţii... Dacă cineva ţi-a dat bani în secret, eşti obligat să - păstrezi acest secret şi nimic nu te poate scuti de această înda-".;; torire..."[28]

Şi fratele lui Sauniere, Alfred, ar fi fost parte a acestui secret. Ca răspuns la întrebările autorităţilor cu privire la extravaganţele sale, preotul a declarat:

„Fiind predicator, fratele meu avea numeroase relaţii. El a jucat ,; rolul de intermediar pentru acele suflete generoase".[29]

par, cu toate că Rennes-le-Château pare a fi fost punctul de lecare al misterioaselor căutări ale lui Sauniere — întreprinse, parent, în numele altora —, se pare că obiectul acestora s-ar fi aflat în altă parte.

Recent, numeroşi cercetători au găsit pe domeniul lui Sau-iiiere o serie de indicii referitoare la realele sale preocupări şi jtiotivaţii. în cursul uneia dintre călătoriile noastre în zonă, în 1995,1-am invitat să ne însoţească pe Lucien Morgan, prezentator de televiziune şi o autoritate în domeniul tantrismului, care a fost uimit să descopere că Turnul Magdala şi meterezele fuseseră construite în conformitate cu anticele principii ale unui anumit tip de ritual sexual. Morgan crede că Săuniere şi anturajul său secret practicau rituri sexuale oculte menite să faciliteze clarviziunea şi contactul cu divinitatea — realizînd astfel Măreaţa Lucrare a vechilor alchimişti — şi să le asigure totodată influenţa şi forţa materială dorite. Şi alţii au recunoscut indiciile magiei sexuale: scriitorii britanici Lionel şi Patricia Fanhthorpe citează cuvintele expertei în domeniul ocultismului Bremna Agostini, care a afirmat că Săuniere efectua un ritual magic sexual cunoscut sub numele de „Convocarea lui Venus", la care luau parte, de asemenea, Marie Denarnaud şi Emma Calve.

Pentru investigaţia noastră, elementul cel mâi semnificativ în privinţa activităţii lui Sauniere în Rennes-le-Château este accentul pus asupra Mariei Magdalena. Intr-adevăr, biserica îi fusese închinată ei cu mult înainte de venirea lui pe lume, dar nici aceasta nu este doar o simplă coincidenţă, deoarece locaşul fusese capela familiei senioriale a regiunii, aceea a Mariei de Negre. Şi, dată fiind strînsa conexiune a acesteia cu Ritul Scoţian Rectificat, faptul devine cu atît mai semnificativ. De asemenea, Sauniere a dat numele Magdalenei turnului în care şi-a construit biblioteca, iar casa a numit-o după cea în care, conform Noului Testament, ar fi trăit Magdalena împreună cu fraţii ei, Lazăr şi Marta. Dintre toate decoraţiunile bisericii, cea pe care a preferat s-o realizeze el 'ttsuşj a fost basorelieful din faţa altarului, care o înfăţişează pe Magdalena.

In plus, am descoperit că tot el a sculptat şi o mică statuie din bronz a Magdalenei, pe care a amplasat-o în afara grotei de lîngă biserică. Sculptura avea puţin sub un metru înălţime şi cîntarea aproximativ optzeci şi cinci de

kilograme, fiind imaginea exactă, în oglindă, a basoreliefului. Statuia a dispărut de mult, dar Andrg Galaup, un fost ziarist din Limoux, acum pensionar, deţine foto. grafii ale ei.[31]

Inscripţia *„Terribilis est locus iste"* iese în evidenţă deasupra uşii. Aşa cum ne-a explicat Keith Prince, expresia se regăseşte în *Facerea,* 28:17, şi se referă la visul lui Iacov despre o scară pe care urcă şi coboară îngerii. La trezire, el rosteşte aceste cuvinte şi continuă prin a numi locul respectiv Betel, însemnînd Casa lui Dumnezeu. Dar în Vechiul Testament, Betel devine un centru de putere ce rivalizează cu Ierusalimul; astfel, numele capătă conotaţia unei alternative la centrul religios „oficial", în Franţa însă, implicaţiile sînt mai pregnante: un dicţionar francez defineşte Betel ca „templul unei secte disidente"[32]. Oare asta încerca, de fapt, Sauniere să transmită'? în mod interesant, *Leş dossiers secrets* susţin că, în ultimii săi ani de viaţă, preotul plănuise să pună bazele unei „noi religii" şi să pornească o cruciadă în regiune. Ultima construcţie planificată pentru domeniul său — turnul înalt şi vasul baptismal de afară — se încadra în aceasta ambiţie.[33]

Noi ne-am decis să ne concentrăm eforturile asupra a ceea ce a găsit Sauniere la sosirea sa în Rennes-le-Château şi deopotrivă pe ceea ce i-ar fi putut motiva căutările. Lăsînd la o parte „momeala" pergamentelor, am fost uimiţi de aparenta contradicţie din comportamentul său. Multe persoane cred că Sauniere a încercat să lase în urmă o serie de indicii prin decoraţiunile din biserică; totuşi, se ştie că el a *distrus* cu meticulozitate anumite elemente ps care le-a găsit aici; printre ele şi inscripţiile de pe cele două pietre ce marchează mormîntul Măriei de Negre. De asemenea, le-a mutat departe de mormînt, fapt ce sugerează că dorea să ascundă locul exact al acestuia.

Aşa cum am văzut, aceste pietre — o lespede orizontală şi o piatră de căpâtîi - au fost aşezate pe mormîntul Mariei de Negre *&* abatele Antoine Bigou cu aproximativ o suta de ani înainte de sosirea lui Sauniere în sat. Dar aici exista deja o ciudăţenie: Bigou a afnplasat pietrele în 1791, la zece ani după moartea femeii care se presupunea a fi îngropată acolo -, în aceeaşi perioadă în care a aşezat Piatra Cavalerului cu faţa în jos în biserica. (Ridicarea aces-tei pietre pare a fi fost o etapă importantă în căutările lui Sauniere.) Şi mai există un indiciu care atestă că Sauniere călca pe urmele lui Bigou: înainte de a deveni paroh la Rennes-le-Château, gigou a fost preot într-un sătuc de munte, Le Clat, aflat la circa douăzeci de kilometri depărtare. Şi Sauniere, la rîndul lui, a slujit în acelaşi sat chiar înainte de a veni la Rennes. Să fi căutat el ceva ce avea legătură cu Bigou şi, prin urmare, cu familia d'Hautpoul sau cu de Negre?

Lucrările efectuate de Bigou Ia mormînt ar fi putut fi impulsionate de evenimentele petrecute în Franţa între moartea Măriei şi anul 1791 — începutul

terorii stîrnite de Revoluţia Franceză. Revoluţionarii erau ostili Bisericii Catolice şi numeroase relicve, icoane şi decoraţiuni au fost distruse sau furate în această perioadă. La scurt timp după şederea sa la Rennes-le-Château, Bigou, un oponent al Republicii, a fugit peste graniţă, în Spania, unde a şi murit, în 1793.

Şi mai există o bizarerie în ceea ce priveşte înmormîntarea Mariei de Negre. Seniorii de Rennes, membrii familiei d'Hautpoul, erau îngropaţi în mod obişnuit în cavoul lor, despre care se spune că se află sub biserică. Prin urmare, de ce pentru Mărie s-a făcut o excepţie? Existenţa criptei este certă, aşa cum o atestă registrul Parohiei pentru perioada cuprinsă între 1694 şi 1726, expus acum 'a muzeu, în conformitate cu acesta, intrarea în criptă se face prin "'serică. Astăzi locul nu se mai cunoaşte, deşi se pare că Sauniere "a descoperit; poate că documentele găsite i-au indicat unde anume să caute. După părerea fraţilor Antoine şi Marcel Captier — formată pe baza amintirilor familiei[34] - Sauniere ar fi descoperit intrarea în cripă sub Piatra Cavalerului şi ar fi coborît în interiorul ei. Apoi a ascuns intrarea sub noua podea a bisericii, probabil pentru a i se pierde urma. Antoine Bigou trebuie să fi avut aceleaşi preocupări fiindcă el a fost cel care a aşezat Piatra Cavalerului cu faţa în jos în 1791, acoperind intrarea. De ce ar fi ţinut atît de mult cei doi preoţi, la un secol distanţă unul de celălalt, ca nimeni să nu m$_a$; pătrundă în cripta seniorilor de la Rennes-le-Château?

Răspunsul este unul simplu. Dacă Sauniere a intrat în cavou şi a găsit mormîntul Mariei de Negre acolo unde ar fi fost firesc să fie, şi-a dat imediat seama că se afla în faţa unei ciudăţenii: *femeia avea două morminte.* Dar cel de-al doilea, cel din cimitir, fusese făcut de Bigou la zece ani după moartea ei. în mod evident, Marie nu era îngropată în cimitir. Şi atunci, cine — sau ce — se afla acolo?

O ipoteză plauzibilă este aceea că Bigou, probabil ca urmare a tulburărilor din timpul Revoluţiei din 1789 care îl ameninţau direct, a ascuns ceva în cimitirul din Rennes-le-Château înainte de ă fugi în Spania. Dar ce anume? Un alt cadavru, un obiect sau nişte documente'? Poate că era ceva prea mare şi prea dificil de transportat în Spania sau poate că era ceva ce *aparţinea* satului Rennes-le-Château. Poate că noi nu vom afla niciodată, dar se pare că Sauniere ştia ceva, fiindcă a deschis mormîntul pentru a căuta în el. Şi a avut grijă ca mesajul de pe cele două pietre să se piardă pentru totdeauna — sau cel puţin cel de pe lespedea orizontală, a cărui inscripţie a distrus-o. Oare mesajul oferea anumite indicii privind conţinutul real al mormîntului?

Inscripţia de pe piatra de căpătîi a Mariei de Negre conţine prea multe greşeli, care nu pot fi doar rezultatul neîndemînării meşterului.[35] Cuvintele sînt incorect ortografiate, lipsesc litere, unele spaţii au fost omise sau adăugate

acolo unde nu-şi au rostul. Dintre cele douăzeci şi cinci de cuvinte ale inscripţiei, nu mai puţin de unsprezece conţin greşeli. Unele par banale, dar una anume este atît de gravă, încît ar trebui sa aducă o jignire serioasă familiei-Ultimele cuvinte ar fi trebuit să fie formula tradiţională REQUI-ESCAT IN PACE - „Odihnească-se în pace" -, dar apar scrise astfel: REQUIES C AŢIN PACE. în franceză, *catin* este un termen argotic pentru „tîrfă". Această greşeală este agravată de o eroare în ortografierea numelui de familie al soţului ei: d'Hautpoul apare DHAUPOUL. Sensul nu se schimbă foarte mult, însă atenţia „privitorului este atrasă asupra numelui, iar *poule* („găină") este un alt termen argotic care defineşte o prostituată; de fapt, *hautpoul* ar însemna „prostituată înaltă".[36]

În mod similar, numele de pe piatra de mormînt aminteşte de tenie importante pentru investigaţia noastră. Chiar ni s-a părut inci-tantă ideea că Mărie de Negre ar fi putut exista doar ca un nume, ca o referire codificată la ceva foarte important. La urma urmei, Blan-chefort, deşi este în mod cert numele unui sit din zonă, înseamnă ori „fort alb", ori „alb tare" — un termen alchimic. Iar Mărie de Negre evocă Madonele negre şi asocierea lor cu Măria Magdalena, subliniată de aluzia termenului *hautpoul* la „prostituţia înaltă". Iată că din nou găsim conexiuni ce amintesc de sexualitatea sacră şi, poate — în contextul zvonurilor despre o „comoară" —, de aspectele sexuale ale Lucrării Măreţe. Mai semnificativă încă este o altă greşeală de ortografie de pe piatra de mormînt: D'ABLES este scris D'ARLES. Dacă aceasta este, aşa cum bănuim noi, o referire la oraşul Arles din Provence, ne duce cu gîndul la faptul că Arles a fost un vechi centru de cult al zeiţei Isis. în orice caz, este situat foarte aproape de Saintes-Maries-de-la-Mer.

Cea de-a doua piatră de pe mormîntul Mariei de Negre, lespedea orizontală, a stîrnit mai multe dispute, între relatările publicate pe seama ei existînd o serie de discrepanţe.[37] în majoritatea versiunilor, lespedea avea gravate două inscripţii principale: fraza — în latină, dar, în mod ciudat, scrisă cu caractere din alfabetul grec — *Et in Arcadia ego* şi patru cuvinte, de asemenea în latină, scrise de-a latul pietrei: *Reddis Regis Cellis Arcis.* Sensul acestora din urmă nu este clar, fiind interpretat în diverse moduri, dar par a se referi la Un mormînt regal, poate asociat cu Rhedae şi/sau cu satul Arques. (Cuvîntul *Arcis* are mai multe sensuri posibile, de la „arcă" la termeni care înseamnă „închis în", „în interior"; de asemenea, ar putea fi o simplă aluzie la Arques, la numele vechi al oraşului, Archis, sau doar o ortografiere fonetică a numelui actual.)

Expresia *Et în Arcadia* ego se regăseşte şi pe mormîntul din tabloul lui Nicolas Poussin (1593-1665) *Păstorii din Arcadia -,* mormînt care seamănă extraordinar de bine cu unul real, aflat — sub o formă sau alta — pe marginea

drumului dintre Rennes-le-Château şi Couiza spre Arques. Cea mai recentă versiune a mormîntului a fost dinamitată în 1988 fiindcă ţăranul pe al cărui teren se afla se săturase de sutele de turişti care-i încălcau proprietatea. Din păcate pentru el, această măsură drastică a avut un efect aproape contrar: acum turiştii vin în număr la fel de mare pentru a fotografia locul în care s-a aflat mormîntul.)

Despre Sauniere se spune că ar fi adus de la Paris copii ale anumitor picturi, printre care *şi Păstorii din Arcadia?*[38] Tabelul, realizat în jurul anului 1640, înfăţişează un grup de trei păstori care studiază un mormînt, sub privirile unei femei considerate în mod obişnuit o ciobănită. Pe mormînt se află inscripţia în latină *Et in Arcadia ego* — o bizară structura gramaticală care a fost interpretată în diverse moduri, în general considerîndu-se a fi un *memento mori,* o reflecţie asupra caracterului muritor: chiar şi pe tărîmul pa-radisiac al Arcadiei, moartea e prezentă. Motoul are o strînsâ legătură cu povestea Prioriei din Sion şi apare pe blazonul lui Pierre Plantard de Saint-Clair. De asemenea, aşa cum am menţionat deja, a fost gravat pe lespedea orizontală de pe mormîntul Măriei de Negre. Tema centrală a tabloului nu a fost rezultatul imaginaţiei lui Poussin, apârînd şi în lucrările lui Giovanni Francesco Guercino, cu aproximativ douăzeci de ani mai devreme. Dar cel care i-a comandat lucrarea lui Poussin, cardinalul Rospigliosi, se pare că i-ar fi sugerat tema şi lui Guercino. Iar cea mai veche reprezentare cunoscută în artă a expresiei *Et in Arcadia ego* este o gravură germană din secolul al XVI-lea, intitulată „Regele Noului Sion detronat după ce a inaugurat Era de Aur.. ,"[39]

Referitor la Nicolas Poussin, este interesant să menţionăm scrisoarea pe care, în aprilie 1656, abatele Louis Fouquet i-a scris-o din Roma fratelui său Nicolas, superintendent al Finanţelor în timpul domniei lui Ludovic al XlV-lea:

„(Poussin) şi cu mine am plănuit anumite lucruri despre care îţi voi vorbi în detaliu curînd (şi) care îţi vor oferi, prin intermediul domnului Poussin, avantaje pe care nici regii nu le-ar putea obţine de la el şi pe care, după părerea lui, nimeni în secolele ce vor urma nu le va avea vreodată; şi, în plus, nu vor fi necesare cheltuieli mari, dar vor aduce profit, iar aceste lucruri sînt atît de greu de găsit, încît nimic pe acest pămînt nu va putea oferi o avere mai mare sau măcar egală".[40]

Semnificativ este şi faptul că episcopul de Narbonne Charles fouquet, frate cu Louis şi Nicolas, a obţinut mai tîrziu controlul total, timp de paisprezece ani, asupra bisericii Notre Dame de jvlarceille.[41]

Există însă şi un alt motiv pentru care pictura lui Poussin a atras atenţia celor care au cercetat Rennes-le-Château: peisajul reprezentat în tablou seamănă foarte bine cu zona din jurul mormîntului de la Arques, iar în depărtare se vede chiar Rennes-le-Château. Deşi similar, peisajul nu este

identic, asemănarea fiind considerată uneori, din acest motiv, pură coincidenţă. După părerea noastră însă, peisajul seamănă destul de bine cu originalul pentru a bănui că Poussin a intenţionat să redea chiar regiunea din jurul satului Rennes-le-Château.

Lucrurile sînt totuşi chiar mai complexe: mormîntul de la Arques datează doar din primii ani ai secolului XX. A fost construit în 1903 de un proprietar de fabrică din zonă, Jean Galibert, şi vîndut apoi unui american pe nume Lawrence. Există însă zvonuri care susţin că mormîntul era o replică a unei versiuni anterioare existente în acelaşi loc, care, la rîndul ei, a înlocuit un mormînt şi mai vechi. Prietenul nostru John Stephenson, care a locuit timp de mulţi ani în regiune, a confirmat că localnicii susţin că „a existat mereu un mormînt în locul acela". De aceea, este posibil ca Poussin să fi pictat într-adevăr ceea ce a văzut în zona respectivă. John Stephenson ne-a mai spus că legătura cu tabloul lui Poussin era cunoscută în regiune de multă vreme, fapt ce contestă afirmaţiile scepticilor cum că ar fi fost o invenţie a anilor 1950 sau 1960; locul a fost totdeauna considerat important.

Cte asemenea, s-a susţinut că motoul *Et in Arcadia ego* ar fi fost acolo pictat de Plantard de Saint-Clair şi de Prioria din Sion abia în se-XX, la fel de nouă fiind şi presupusa lui conexiune cu pictura lui Poussin şi cu mormîntul Măriei de Negre. Dar expresia a avut rezonanţa în zona cu mult înainte de naşterea lui Sauniere. în 1832 un oarecare Auguste de Labou'ise-Rochefort a scris o carte intitulată *Voyage â Rennes-les-Bains,* în care făcea referire la o comoara ascunsa şi la conexiunile ei cu Rennes-le-Château şi Blanchefort. Labou'ise-Rochefort a mai scris o carte, *Les Amants, ă* JS/eonore („Amanţii, pentru Eleonore"), pe a cărei pagină de titlu apărea şi expresia respectivă.

Monumentul funerar este numit în zonă „mormîntul de la Arques" — nume care, deşi mai corect decît „mormîntul lui Poussin", nu este întru totul adecvat, fiindcă Arques se află la distanţă de trei kilometri spre est, pe drumul principal; deşi locul este mult mai aproape de satul Serres, numele Arques aminteşte prea bine de *Arcadia* pentru a nu fi exploatat.

în conformitate cu afirmaţiile pe care le fac Deloux şi Bretigny în cartea lor *Rennes le Château: capitale secrete de l'histoire de France,* („Rennes-le-Château: capitală secretă a istoriei Franţei"), lespedea de pe mormîntul Măriei de Negre a fost adusă aici de abatele Bigou, care a luat-o de la o versiune mai veche a mormîntu-lui de la Arques.[42] Dacă acest lucru este adevărat, se deschid unele perspective interesante. Să fi pictat Poussin exact ceea ce a văzut, adică un mormînt cu inscripţia *E t in Arcadia ego?*

John Stephenson ne-a povestit o uimitoare legendă locală privitoare la mormîntul de la Arques: cum că ar fi ori locul de odihnă veşnică al Mariei Magdalena, ori un indiciu către acesta; inscripţia de pe mormîntul Mariei de

Negre era străbătută pe mijloc de o săgeată. Din păcate, lespedea a fost mutată, aşa încît nu se mai poate şti încotro indica săgeata.

Dovezile sugerează că Sauniere credea că ar putea găsi undeva trupul Mariei Magdalena: ori că acesta s-ar afla în apropiere de Rennes-le-Château, ori că în sat exista un indiciu referitor la el. Ce anume se ascundea în cel de-al doilea mormînt al Mariei de Negre-Inscripţia codificată, ce se referea aparent la o „înaltă prostituată" făcea într-adevâr aluzie la Maria Magdalena? (Poate că termenul e citit mai degrabă „înaltă preoteasă", asociind astfel conceptul *fe* sexualitate sacră cu practicile oculte antice.)

Jn mod cert, Sauniere căuta ceva deosebit, ceva preţios, legat îtr-un fel de draga sa Maria Magdalena. Şi ce ar putea fi mai preţios decît rămăşiţele ei pămînteşti? Desigur, am putea avea de-a face doar cu o obsesie personală şi cu rezultatul unei imaginaţii prea bogate. Pe de altă parte, am văzut că Sauniere lucra pentru o organizaţie din umbră, care îl şi finanţa. Să fi fost şi membrii acesteia victimele unei iluzii similare? Poate că nu. Dovezile sugerează că preotul acţiona pe baza unor informaţii secrete despre un obiect concret.

Pe măsură ce investigaţiile noastre avansau, această ipoteză a Mariei Magdalena a început să ni se pară tot mai convingătoare, dar curînd ne-am dat seama că ne aflam pe o poziţie singulară în acest sens, cel puţin în rîndul specialiştilor britanici, în consecinţă, ni s-a părut încurajator să constatăm că specialiştii francezi urmau acelaşi filon ca noi. Pentru ei nu era deloc greu de crezut ca Sauniere şi misterioşii săi sponsori să o fi căutat pe *însăşi Maria Magdalena.*

în timpul uneia dintre călătoriile noastre în zonă, în primăvara anului 1995, Nicole Dawe a organizat o cină la care i-am întîlnit pe Antoine şi Claire Captier, împreună cu Charles Bywaters. Antoine, nepotul clopotarului care a găsit cilindrul de lemn cu documente, pe care i 1-a dat lui Sauniere, a trăit în preajma acestui mister întreaga sa viaţă, ca, de altfel, şi Claire, fiica lui Noel Corbu.

Antoine a fost sincer: nu doreşte să scormonească şi mai mult Misterul. „Nu vă voi spune ceea ce nu ştiu" — cu această frază şi-a mceput el discuţia cu noi.[43] Ne-a declarat că nu crede că-i vom Pune întrebări ce nu i-au mai fost puse, dar s-a arătat surprins cînd [1]arn cerut părerea despre posibila conexiune dintre Sauniere şi cul-tal Mariei Magdalena; acesta era un punct de vedere care fusese Onorat pînă de curînd, însă interesul nostru era dublat de cel al unotr cercetători francezi.

Antoine ne-a spus că Sauniere studiase legenda referitoare la Magdalena, vizitînd, de pildă, Aix-en-Provence şi regiunea înconjurătoare. Acest lucru urma să apară într-un ziar intitulat *Cep d'Or de Pyla,* realizat de

Andre Douzet — cel care a găsit macheta despre care vom vorbi în ultimul capitol şi care locuieşte în Nar-bonne. Douzet şi cei din anturajul său sînt cercetători entuziaşti şi documentaţi ai istoriei ezoterice a Franţei. Antoine ne-a spus ca următorul număr al ziarului său „vă va interesa... fiindcă veţi găsi în el ceva profund, referitor la Magdalena".

Prin intermediul lui Nicole, 1-am întîlnh mai tîrziu pe Andre Douzet care ne-a declarat că el şi alţi cîţiva, printre care şi Antoine Bruzeau, au studiat interesul pe care Sauniere 1-a arătat Măriei Magdalena, dar au avut impresia că rezolvarea misterului se afla undeva la distanţă de Rennes-le-Château. Andre nu fusese atras de la bun început de enigma Sauniere, ci ajunsese la ea pe o cale ocolită: unele situri interesante din oraşul său natal, Lyon, îl aduseseră în cele din urmă aici.

Conexiunea datează din vremea lui Gerard de Roussillon care, în secolul al IX-lea, a fondat abaţia de la Vezelay, în Burgundia, unde — s-a afirmat mai tîrziu — ar fi dus trupul Mariei Magdalena. Ne amintim (vezi Capitolul 3) că acest lucru a fost contrazis mai tîrziu de cei din St Maximin, în Provence, cînd călugării de la Vezelay nu au putut arata relicvele pe care se presupunea ca le-ar fi deţinut. De asemenea, acest moment 1-a determinat pe Carol al II-lea de Anjou să pornească o intensă căutare a lor, convins că relicvele se mai află încă în Provence.

Gerard de Roussillon era conte de Barcelona, Narbonne şi Provence — un domeniu vast. Familia lui deţinea, de asemenea, proprietăţi în regiunea Le Pilat - astăzi Parcul Naţional Le Pilat -, la sud de Lyon. Cu toţii erau devotaţi Mariei Magdalena, zona fiind un centru al cultului ei. (într-o capelă a Sfintei Magdalena din regiunea Le Pilat se spune că ar fi existat moaştele lui Lazăr.) În secolul al XIII-lea, stăpînul domeniului, Guillaume de Roussillon, a murit în cruciadă, iar văduva sa îndoliată, Beatrix s-a retras în zona Le Pilat, unde a fondat o mănăstire carthu' siană, Sainte-Croix-en-Jarez, unde a trăit pînă la sfîrşitul zilelor ei.

După aceea, mănăstirea a dobîndit o stranie asociere cu Maria Magdalena.

Antoine Bruzeau susţine că familia s-a aflat în posesia adevăratelor moaşte ale Mariei Magdalena şi că Beatrix le-ar fi dus la Sainte-Croix. (Sau poate, pur şi simplu, i-a dezvăluit abatelui secretul privind locul în care erau ascunse.) El sugerează, de aseme-ne-a, că Magdalena a debarcat pe teritoriul actual al Franţei, nu în Carnargue, ci în Roussillon, într-un loc numit şi astăzi *Mas de la jtfadeleine.* Conform teoriei sale, ea ar fi trăit nu în Provence, ci în Languedoc, în zona Rennes-le-Château.[44]

Pentru un motiv neclar, familia Roussillon a considerat de datoria sa să păstreze atît moaştele, cît şi secretul cu privire la ele — fapt extrem de ciudat

într-o perioadă în care comerţul cu moaşte era atît de rentabil, lucru care sugerează existenţa unor motive mai puternice decît simpla venerare a unei sfinte din Noul Testament. Poate că la mijloc era ceva în legătură cu adevăratul rol al Mariei Magdalena.

În secolul al XIV-lea, abaţia Sainte-Croix a fost decorată cu o frescă stranie, în care Iisus e răstignit pe o cruce din *lemn încă viu.* Mai tîrziu fresca a fost acoperită, dar redescoperită în 1896 — cu puţin timp înainte ca Sauniere să picteze personal basorelieful de pe altarul de la Rennes-le-Château, în care Magdalena contem-plează o cruce din lemn încă verde.

În secolul al XVII-lea, unul dintre călugării de la Sainte-Croix, Dom Polycarpe de la Riviere, un cunoscut învăţat, a renovat mănăstirea şi a descopertit, probabil, ceva. El a demonstrat un interes aparte pentru Maria Magdalena: a scris despre ea o carte care, din nefericire, s-a pierdut între timp şi o alta referitoare la zona Aix-en-Provence-St Maximin-Sainte Baume, pe care *Vaticanul a interzis-o. De* la Riviere a avut, de asemenea, legături cu Nicolas Poussin, iar studiile lui Bruzeau sugerează că amîndoi erau membri ai unei societâţi secrete numite Societe Angelique.[45]

În regiunea deluroasă Le Pilat, un drum străvechi urcă pe Mont dat pînă la o capelă închinată Mariei Magdalena. Cărarea porneşte în satul Malleval, în a cărui biserică se află statui ale sfinţilor Anton din Padova şi Germaine, identice cu cele de la Rennes-le-Château. Drumul trece pe lîngă o capelă închinată Sfîntului Anton Ermitul — un alt sfînt prezent şi în biserica lui Sauniere (sărbătorit pe 17 ianuarie), în Capela Magdalenei poate fi văzut un tablou al sfintei în grota sa, uimitor de asemănător cu cel de la Rennes-le-Château. Bruzeau subliniază că, pe fundalul altarului din biserica lui Sauniere, se află un arc şi o coloană: în limba celtă primul este *pyla,* în latina cea de-a doua e *pila,* ambele indicînd fonetic zona Le Pilat. Iar culmile ce se profilează la orizont par a fi cele de lîngâ Mont Pilat.

întotdeauna ni s-a părut ciudat faptul că, în basorelieful său, Sauniere nu a inclus şi cel mai reprezentativ element din iconografia Măriei Magdalena: vasul cu mir sfînt — în franceză, *sainte baume...* Să fi fost aceasta o modalitate de a sugera că moaştele ei ' nu se află totuşi la St Maximin-la-Sainte-Baume, în Provence?

Judecind după facturile pentru închirierea cailor şi a trasurilor în zona Lyon în anii 1898 şi 1899,[46] se pare că Sauniere a bătut intens regiunea Le Pilat, căutînd ceea ce mai rămăsese din adorata sa Maria Magdalena.

Aici se ridică însă o întrebare fundamentală: de ce şi-ar da cineva atîta osteneală pentru a găsi, în esenţă, nişte oase? Fiindcă, deşi catolicii au avut dintotdeauna o înclinaţie aparte spre moaştele sfinţilor, trebuie să reţinem că mulţi dintre cei care căutau rămăşiţele Magdalenei erau, de fapt, ocultişti sau

catolici *rebeli,* în orice caz, nu aveau aerul unor persoane sentimentale, iar epoca în care comerţul cu relicve era profitabil apusese de mult. Prin urmare, care este motivul insistenţei lor?

Poate că, de fapt, nu căutau doar nişte oase; poate credeau că în sicriu s-ar afla un secret — ceva referitor ori la trupul însuşi, ori la un obiect de lîngâ el. Henry Lincoln a sugerat presei franceze, probabil ironic, ca acest „ceva" ar putea fi certificatul de căsătorie a lui lisus cu Maria Magdalena[47]. Serios vorbind însă, secretul respectiv trebuie să fie ceva similar — o dovadă concludentă care.odată făcută publica, ar stîrni senzaţie.

Ţinînd seama de interesele diverselor grupări pe care le-am studiat, probabil că este ceva *eretic,* ceva care ar avea un impact enorm asupra structurilor oficiale ale Bisericii. Dar ce anume ar putea constitui o astfel de ameninţare? Şi cum ar fi posibil ca un obiect vechi — de 2 000 de ani — se presupune să aibă o semnificaţie ₐtît de mare pentru lumea modernă?

CAPITOLUL 10
În căutarea filonului subteran

În această etapă a cercetărilor noastre, ne-am văzut din nou confruntaţi cu aparenta semnificaţie a Mariei Magdalena pentru o veritabilă reţea de organizaţii eretice, subterane. De aici am şi început, de altfel, de la simbolismul subliminal al „Doamnei M" folosit de Leonardo da Vinci în fresca *Cina cea de taină,* în anii care s-au scurs de cînd ne-am lăsat antrenaţi în lumea secretă a ereziilor europene, am străbătut o distanţă considerabilă, în ambele sensuri ale termenului. Venise vremea să facem un popas şi un bilanţ: ce aflasem'?

„Doamna M", pe care noi am interpretat-o ca fiind Maria Magdalena, avea, în mod evident, o importanţă uriaşă pentru da Vinci, prezumtiv Mare Maestru al Prioriei din Sion. întrevederile pe care le-am avut cu membri actuali ai acestei organizaţii ne-au confirmat faptul că Magdalena are aceeaşi semnificaţie şi pentru ei. Acelaşi lucru poate fi spus şi despre loan Botezătorul — un personaj pregnant în lucrările lui Leonardo şi căruia Prioria pare să-i acorde o veneraţie deosebită.

Numeroasele noastre călătorii în sudul Franţei ne-au convins că există motive solide pentru a nu lua în derîdere legendele privind viaţa Măriei Magdalena în regiune, dar asocierea ei cu Madonele negre indică existenţa unei conexiuni *păgîne.* Totul în privinţa venerării Magdalenei are puternice implicaţii sexuale — aspect evident mai cu seamă în relaţia dintre ea şi poemul erotic din Vechiul Testament, *Cîntarea Cîntărilor.*

Dar aici apare un paradox. Pe de o parte, există dovezi care sugerează

că Maria Magdalena a fost soţia lui Iisus — sau, cel puţin, iubita lui —, iar pe de alta avem asocierea ei insistentă cu divinităţile păgîne. Contradicţia este evidentă şi pare iraţională: cum e posibil ca între femeia care ar fi fost căsătorită cu Fiul lui Dumnezeu şi figuri ca Diana, zeiţa vînătorii, şi Isis, zeiţa egipteană a dragostei şi a magiei, să fie făcute astfel de conexiuni? Iată o întrebare la care ne-am străduit îndelung să răspundem.

În decursul cercetărilor noastre, am constatat că diverse persoane şi grupări, precum templierii, St Bernard de Clairvaux şi abatele Sauniere, au manifestat puternice înclinaţii spre tema centrală a principiului feminin. Deşi se poate ca pentru unii dintre ei acesta să fi fost doar un ideal filozofic, simplul fapt că i-a fost asociată o figură feminină precisă sugerează o veneraţie deosebită. Această figură a fost cînd Maria Magdalena, cînd Isis, străvechea Regină a Cerurilor şi consoarta zeului Osiris, mort şi revenit apoi la viaţă. In mod cert, această conexiune — Magdalena/Madona neagră/ Isis — a fost totdeauna centrală pentru Prioria din Sion. Pentru membrii lui, Madona neagră este reprezentativă, simultan, pentru Magdalena şi pentru Isis. Acest lucru este însă ciudat, deoarece prima este o sfîntă creştină, iar cea de-a doua o zeiţă pagină; cum ar putea exista o legătură între ele?

După cum am văzut, catarii nutreau idei heterodoxe, total inacceptabile, cu privire la Maria Magdalena; la urma urmei, întregul oraş Beziers a fost trecut prin foc şi sabie din cauza acestei erezii. Pentru ei, ea a fost concubina lui Iisus — o idee ce aminteşte de Evangheliile gnostice, care o descriu ca fiind femeia pe care Iisus o săruta adesea pe gură şi pe care o iubea mai mult decît pe oricine altcineva. Catarii credeau acest lucru, deşi cu o deosebită reţinere, fiindcă propria lor versiune de gnosticism considera sexul şi procrearea ca fiind, în cel mai bun caz, un râu necesar. Ideea relaţiei dintre Iisus şi Magdalena nu a apărut în rîndul precursorilor lor, "°gomilii, ci era deja prezentă în sudul Franţei, într-o cultură pe preamărirea femininului, aşa cum o demonstrează şi tra-trubadurilor. Şi, aşa cum am văzut, tratatul „Sora Caterina" [Su]gerează că ideile Evangheliilor gnostice cu privire la Maria Magdalena erau încă vii în secolul al XIV-lea.

La fel de ciudat ni s-a părut să descoperim că unii dintre cei mai bărbaţi, cavalerii templieri - sau cel puţin nucleul lor , erau, de asemenea, devotaţi venerării principiului feminin. Adoraţia lor pentru Madonele negre era neîntrecută, iar năzuinţa lor cavalerească spre iubirea transcendentală a stat la baza legendelor despre Sfîntul Graal.

Templierii erau însetaţi de cunoaştere, aceasta fiind principala lor forţă călăuzitoare. Ei culegeau date şi informaţii de oriunde li se ivea posibilitatea: de la arabi au preluat principiile geometriei sacre, iar contactele strînse dintre ei şi catari au adăugat un plus de gnosticism ideilor religioase pe care le

nutreau, şi aşa heterodoxe. Chiar de la început, interesele acestui ordin cavaleresc au fost în esenţă oculte; neconvingătoarea explicaţie a formării sale ca protector al pelerinilor creştini în Ţara Sfîntă nu a făcut decît să atragă atenţia asupra anomaliilor ce îl înconjoară.

Cea mai mare concentrare de proprietăţi templiere din Europa s-a aflat în Languedoc, acea regiune ciudată din sud-vestul Franţei care pare că a acţionat ca un magnet pentru numeroase grupări eretice, în zilele sale de glorie, catarismul a devenit practic religia oficială a acestei provincii în care a înflorit şi s-a dezvoltat, de asemenea, tradiţia trubadurilor. Studii recente au demonstrat, pe de altă parte, că templierii practicau alchimia. Clădirile din cîteva oraşe în Languedoc, precum Alet-les-Bains, mai poartă şi astăzi complexe simboluri alchimice şi ilustrează puternice legaturi cu Ordinul Templier.

După sinistrele evenimente ce au însoţit desfiinţarea organizaţiei, membrii ei s-au retras din prim-plan şi au continuat să-şi exercite influenţă asupra unui număr mare de societăţi. Cum au reuşit templierii acest lucru şi cui au transmis cunoştinţele deţinute, nu s-a ştiut niciodată cu certitudine pînă acum zece ani. Treptat, a ieşit la iveală faptul că foştii cavaleri au supravieţuit sub forma rozicrucianismului şi a francmasoneriei, care le-au preluat şi bagajul de cunoştinţe.

Am descoperit că, la o examinare atentă, interesele fundamentale ale acestor societăţi devin evidente. Unul dintre ele este veneraţia deosebită — exagerată chiar — pentru cei doi sfinţi loan — loan Evanghelistul (sau cel Preaiubit) şi loan Botezătorul. Acest lucru este uimitor, deoarece ambele organizaţii pot fi cu greu considerate adepte ale ortodoxismului creştin şi dovedesc chiar o anumită răceală faţă de lisus. Una dintre aceste organizaţii este Prioria din Sion, dar mai uluitor în acest context este faptul că, deşi toţi Marii ai Prioriei îşi iau numele „loan", Pierre Plantard de 5aint-Clair susţine că titlul celui dinţii din această succesiune -loan I" — este „în mod simbolic rezervat pentru Hristos".[1] Nu putem să nu ne întrebăm de ce ar fi o cinste pentru Hristos să fie numit loan.

Poate că răspunsul constă în convingerea împărtăşită de aceste societăţi, conform căreia lisus şi-a transmis învăţăturile *secrete* tînărului Sfînt loan, această tradiţie fiind păstrată cu extremă rigurozitate de templieri, rozicrucieni şi francmasoni. Şi, astfel, se pare că loan Evanghelistul a ajuns să fie confundat — poate în mod deliberat — cu Botezătorul.

însuşi conceptul existenţei unei Evanghelii secrete a lui loan era răspîndit în rîndul „ereticilor", de la catarii din secolul al XH-lea pînă *la.Levitikon.* Este ciudat că acest motiv ioanit marchează atît de pregnant şi de constant toate aceste grupări, deoarece este unul dintre cele mai puţin cunoscute.

Motivul este poate acela ca s-a reuşit perfect, un timp atît de îndelungat, păstrarea sa în secret, ferit de ochii lumii.

O altă temă majoră comună diverselor ramuri ale acestui „filon subteran" al ereziei este elevarea principiului feminin şi, în principal, acceptarea sexului ca sacrament. Măreaţa Lucrare a alchimiştilor, de exemplu, are paralele clare cu riturile sexuale tantrice, deşi aceste conotaţii au fost înţelese abia de curînd. In mod ironic, multe dintre vechile practici tradiţionale ale Occidentului au căpătat sens abia atunci cînd cultura noastră a luat cunoştinţă de principiile tantrismului.

Năzuinţa către înţelepciunea feminină are rădăcini adînci, atît în sens filozofic, cît şi ca rezultat al magiei, prin intermediul actului sexual. Această căutare a înţelepciunii feminine — *Sophia* — este numitorul comun al tuturor grupărilor pe care le-am studiat noi: de exemplu, primii gnostici, societăţile ermetice, templierii şi succesorii acestora din francmasoneria Ritului Scoţian Rectificat. Textul gnostic intitulat *Pistis Sophia* stabileşte o relaţie între Măria Mag-Qalena şi Sophia, aceasta din urmă fiind asociată cu zeiţa Isis; poate ^ astfel se explică aparenta corelaţie pe care o face Prioria din ^on între sfîntă şi zeiţă. Oricum însă, acesta este doar un indiciu, răspunsul căutat.

Semnificaţia constantă a Mariei Magdalena este, pe de altă Parte, neîndoielnică. Rămăşiţele ei trupeşti au fost căutate - şi poate că mai sînt şi astăzi — cu o fervoare extremă. In secolul aj XIII-lea, Carol al II-lea de Anjou a dovedit în acest sens un zel fanatic, deşi în van, fiindcă două secole mai tîrziu, urmaşul său rnai celebru, Rene d'Anjou, încă mai căuta moaştele respective. Chiar şj la sfîrşitul secolului al XIX-lea, aceeaşi dorinţă arzătoare 1-a animat pe abatele Sauniere de la Rennes-le-Château.

într-un fel sau altul, Magdalena deţine cheia unui mister adînc, păstrat cu străşnicie timp de secole. Iar în parte, în acest secret este direct implicat loan Botezătorul (şi/sau loan Evanghelistul). O dată ce ne-am dat seama de existenţa unui astfel de secret, am devenit nerăbdători să scuturăm praful istoriei cît mai rapid posibil şi să aruncăm o rază de lumină asupra lui. Dar nu ne-am asumat o sarcină simpla: grupările şi organizaţiile care au păstrat acest secret timp de secole şi-au dezvoltat metode eficiente de a ţine curioşii la distanţă de adevăr. Deşi au existat unele persoane care ne-au oferit cîteva indicii, nimeni nu avea să vină să ne dezvăluie în mod direct întregul secret. Tot ce ştiam era că dovezile indicau existenţa unui eşafodaj la baza căruia se află *Sophia* şi loan. De ce, nu ştiam, deşi un indiciu consta în faptul că, indiferent de natura secretului, acesta în nici un caz nu era unul menit sa consolideze autoritatea Bisericii. De fapt, această erezie necunoscută pare sa constituie o ameninţare serioasă nu doar la adresa catolicismului, ci a creştinismului însuşi, aşa cum îl ştim noi. Grupările păstrătoare ale secretului

considerau, în mod evident, că se află în posesia unor cunoştinţe referitoare la originile reale ale creştinismului şi chiar la persoana lui lisus.

Indiferent de natura acestui secret, este vorba, cu certitudine, de ceva relevant — şi semnificativ — pentru lumea modernă. La Rennes-le-Château, Sauniere nu-i avea ca oaspeţi doar pe reprezentanţii înaltei societăţi pariziene precum Emma Calve, ci şi politicieni şi membri ai familiilor regale. Mai aproape de zilele noastre, Pierre Plantard de Saint-Clair şi Prioria din Sion au fost asociaţi cu personalităţi de calibrul lui Charles de Gaulle şi Alain Poher, un proeminent om de stat francez, de două ori preşedinte interimar.[2] Recent au circulat zvonuri despre o posibilă conexiune între fostul preşedinte Francois Mitterrand şi Pierre Plantard de Saint-Clair.[3] în mod cert, Mitterrand a vizitat Rennes-le-Château îfl 1981, cînd a fost fotografiat în Turnul Magdala şi alături de statuia lui Asmodeus, în biserică.[4] Semnificativ este, poate, şi faptul ca fostul preşedinte s-a născut în Jarnac, unde a şi fost îngropat în cadrul unei ceremonii particulare, în vreme ce oficialităţile au luat narte la slujba desfăşurată în catedrala Notre-Dame din Paris, în conformitate cu statutul din anii 1950 al Prioriei din Sion, Jarnac era, de mult timp, unul dintre centrele sale principale.[5]

Jn multe cercuri se consideră că Prioria din Sion exercită o Afluenţă reală asupra politicii europene şi chiar internaţionale. Dar ce legătură ar putea avea în acest sens aspectele pe care s-a axat investigaţia noastră, oricît de interesante ar fi ele din punct de vedere istoric şi filozofic? Să fie oare la mijloc acea „răsturnare din temelii a creştinismului" promisă de colaborarea dintre Priorie şi Biserica lui loan, despre care am discutat mai devreme?

Unicul lucru pe care-1 au în comun Maria Magdalena şi loan Botezătorul este acela că amîndoi sînt sfinţi şi că au fost personaje istorice care apar în Noul Testament. Singura direcţie logică de cercetare pe care am identificat-o în continuare a fost aceea de a le studia viaţa şi rolurile, sperînd că astfel vom afla motivul pentru care constituie, de atîta vreme, punctul focal al tradiţiilor secrete. Iar dacă voiam să înţelegem importanţa lor pentru iniţiaţii celor mai importante grupări ezoterice, trebuia să începem prin a citi cu atenţie Biblia.

CAPITOLUL 11

Neadevărurile Evangheliilor

În perioada sărbătorilor pascale ale anului 1996, presa britanică[1] a acordat o atenţie deosebită unei descoperiri aparent senzaţionale: un osuar în Ierusalim, ce conţinea osemintele unui mic grup de oameni, printre care şi „lisus, fiul lui losif". Ceilalţi erau două Marii (una dintre inscripţii fiind în limba greacă) — posibil, în acest context, Fecioara Maria şi Maria Magdalena

—, un Iosif, un Matei şi un „Iuda, fiul lui Iisus". Desigur că aceste nume, descoperite astfel împreună, au stîrnit entuziasm în rîndul creştinilor, deşi implicaţiile nu le erau, neapărat, pe plac; la urma urmei, creştinismul a fost fondat pe ideea că Iisus a înviat din morţi în trup şi a urcat astfel la ceruri. Descoperirea osemintelor sale ar fi deci devastatoare. Dar erau ele cu adevărat rămăşiţele lui Iisus — şi ale familiei sale?

Trebuie să admitem că, după toate probabilităţile, nu erau. Ar putea fi doar o coincidenţă faptul că numele respective au o rezonanţă aparte pentru creştini; în fond, erau nume foarte răspîndite în Palestina secolului I. Dar semnificaţia acestei descoperiri rezidă în unaşa amplitudine şi intensitate a dezbaterilor pe care le-a cauzat. Numeroase programe de televiziune şi publicaţii serioase au încercat să răspundă la întrebarea: dacă s-ar fi putut dovedi că acele °serrdnte aparţineau într-adevăr personajelor din Noul Testament, Ce însemnătate ar fi avut acest fapt pentru creştinism? Iar pentru noi unul dintre cele mai interesante aspecte ale problemei a fost Uluirea şi iritarea manifestate de numeroşi creştini la ideea că Iisus ar fi putut fi un om obişnuit. Pentru mulţi a constituit o surpriză chiar şi faptul că numele său era unul frecvent întîlnit.

Este de înţeles de ce creştinii devotaţi preferă să-şi păstreze opiniile proprii despre Iisus ca fiu al lui Dumnezeu, ignorînd afirmaţiile celorlalţi cu privire la el; cu toate acestea, e ciudat că atît de mulţi dintre ei nu ştiu nici pînă astăzi în ce proporţie substanţială s-a dovedit litera Evangheliei a fi incorectă. Niciodată n-au fost disponibile atît de multe informaţii ca în ziua de astăzi: în decursul ultimilor cincizeci de ani au fost scrise numeroase cărţi ce prezintă o gamă uriaşă de idei şi teorii cu privire la Iisus şi la mişcarea sa, unele chiar amuzante. Dintre acestea, unele sugerează că Iisus ar fi fost un tată divorţat cu trei copii, francmason, budist, complotist, hipnotizator, părintele unei dinastii de regi ai Franţei, filozof cinic, o ciupercă halucinogenă (!) şi chiar o femeie! Această veritabilă explozie de idei bizare a fost poate rezultatul disponibilităţii omului modern de a-şi pune anumite întrebări, dar faptul că ele au putut apărea are o altă explicaţie: studiile recente au demonstrat existenţa unor erori flagrante în istoria tradiţională a vieţii lui Iisus. în orice . caz însă, deşi vidul de cunoaştere facilitează apariţia unor astfel de teorii, ele impun nu doar reinterpretarea Evangheliilor, ci efectiv rescrierea lor.

Vidul la care ne referim nu a putut fi identificat decît o dată ce studiile în domenii adiacente au oferit istoriei un context bine definit. Descoperirile arheologice precum textele de la Nag Ham-madi şi *Manuscrisele de la Marea Moartă* au dezvăluit o serie de detalii privind societatea şi cultura în care a trăit Iisus; astfel, a devenit evident că multe aspecte considerate unice şi

proprii creştinismului nu erau cîtuşi de puţin astfel. Chiar şi cele mai familiare concepte ale religiei creştine capătă un sens cu totul diferit în contextul istoric al Palestinei secolului I.

De exemplu, creştinii evanghelici obişnuiesc să-şi „afişeze" pe biserici cuvintele: „Iisus Hristos e Domnul". Pentru ei, această expresie întruchipează ideea caracterului indiscutabil divin al lui Iisus — Domnul, Dumnezeu întrupat. Fraza a fost extrasă din Evanghelii din convingerea că ucenicii i-au conferit acest titlu ca o recunoaştere a statutului său unic. Dar, aşa cum a arătat apreciatul cărturar Geza Vermes, aceasta era doar o formulă obişnuită de respect folosită de copii faţă de tatăl lor ori de o femeie faţă de soţul ei, echivalentă astăzi, de pildă, cu *şir* în limba engleză.[2] Expresia nu implica absolut nimic spiritual sau divin, dar, în decursul secolelor, sensul său iniţial s-a pierdut, devenind aproape o dovada că Iisus este unicul Dumnezeu.

Un alt exemplu al modului în care tradiţia creştină s-a transformat în „adevăr" istoric este cel al celebrărilor cu ocazia Pastelul sau a Crăciunului, în fiecare an, milioane de creştini din lumea întreagă sărbătoresc naşterea lui Iisus pe 25 decembrie. Povestea este una dintre cele mai cunoscute din toate timpurile: Maria era o fecioară care a conceput un copil prin intervenţia Duhului Sfînt; la han nu exista loc şi pentru ea şi pentru soţul ei, Iosif, aşa că micul Iisus s-a născut într-o iesle (sau, în unele versiuni, într-o peşteră), jar magii şi păstorii au venit pentru a se închina Mîntuitorului nou-născut. Chiar dacă nu este pe deplin acceptată de creştinii mai sofisticaţi ori de teologi, povestea este una dintre primele spuse tuturor copiilor şi devine pentru ei, de la o vîrstă fragedă, „literă de Evanghelie".

Cînd papa a considerat firesc să explice că Iisus nu s-a născut, de fapt, pe 25 decembrie şi că această dată a fost aleasă deoarece coincidea cu un vechi festival păgîn, anunţul său a stîrnit o adevărată stare de tulburare. Pentru majoritatea creştinilor obişnuiţi, vestea a constituit aproape o revelaţie. Incredibil ni se pare însă faptul că această explicaţie a venit abia în anul 1994. Şi totuşi, acesta este doar vîrful aisbergului, fiindcă teologii ştiu de multă vreme că întreaga poveste a Crăciunului nu e altceva decît un mit. Însă amploarea ignoranţei în care sînt ţinuţi, în mod deliberat, majoritatea creştinilor atinge graniţe greu de imaginat. Data de 25 decembrie, aleasă ca zi de naştere a lui Iisus, are aceeaşi semnificaţie în cazul multor zei păgîni, precum Osiris, Attis, Tammuz, Adonis, Dionysos etc. Şi aceştia s-au născut în locuri umile, de Pildă în peşteri; păstori au fost, de asemenea, prezenţi la naşterea lor, vestită prin semne şi minuni, între care şi apariţia unei noi stele. Printre numeroasele titluri care le-au fost acordate s-au aflat şi cele de "Bun Păstor" sau „Salvatorul Omenirii". Dacă sînt confruntaţi cu dovezi privind faptul că Iisus a fost doar unul dintr-o lungă serie de zei care "au murit şi au

înviat", clericii tind să se prevaleze de legea că păgînii din vremurile străvechi ştiau oarecum că, la un moment dat, va veni *cu adevărat* un zeu mîntuitor şi şi-au creat astfel un fel de parodie a creştinismului ce avea să apară mai tîrziu.

Deşi vom trata în detaliu, mai tîrziu, originile reale ale religiei creştine, acum ne vom margini să spunem că data de 25 decembrie ca zi de naştere nu este singura similaritate dintre povestea lui Iisus şi cea a altor divinităţi pâgîne. Osiris, de exemplu, soţul lui Isis, a murit ucis într-o *vineri* şi a fost „înviat" în mod magic după ce a rămas în lumea de dincolo timp de *trei zile.* Misterele lui Dionysos erau celebrate printr-o magică ingerare de pîine şi vin, simbolizînd carnea şi sîngele zeului. Adevărul despre toate aceste divinităţi care au murit şi au înviat este cunoscut de mulţi ani de teologi, istorici, cercetători ai Bibliei, dar se pare că a existat o conspiraţie tacită de a-1 păstra departe de urechile „turmei" de credincioşi.

Cu atîtea date şi informaţii noi despre originile creştinismului, e foarte uşor să te laşi purtat de entuziasm şi să accepţi o idee anume fără a sta prea mult pe gînduri şi fără discernâmîntul necesar. Iar daca materialul originar este greşit interpretat, concluziile care derivă din el pot fi foarte departe de realitate. De exemplu, multe s-au spus pe marginea *Manuscriselor de la Marea Moartă,* descoperite în 1947. Unele dintre ele par a arunca o nouă lumină asupra creştinismului timpuriu. Anumite pasaje i-au convins pe mulţi că Iisus şi Ioan Botezătorul erau membri ai sectei esenienilor, cu principalul sediu la Qumran, pe ţărmul Mării Moarte; în prezent, nu puţini sînt cei care consideră acest lucru indiscutabil.

De fapt, nimic nu dovedeşte măcar că manuscrisele în sine au o origine esenianâ; aceasta a fost doar presupunerea făcută la găsirea lor. Şi a mai existat o supoziţie: aceea că documentele sînt scrierile unei singure secte — ale esenienilor sau ale alteia dintre multele care şi-au găsit refugiu în zona respectivă. Dar unul dintre cei mai reputaţi profesori de istorie iudaică, Norman Golb, care a studiat îndeaproape descoperirea *Manuscriselor de la Marea Moartă* şi analizarea lor ulterioară, este de altă părere. El a demonstrat că nu există dovezi nici arheologice, nici în manuscrisele respective, care să ateste că documentele provin de la o singură comunitate sau că la Qumran ar fi existat, de fapt, o grupare religioasă. Golb este de părere că documentele fac parte din biblioteca Templului, ascunsă la Qumran în timpul revoltei iudeilor, din anul 70 d.Hr.[3]

Dacă istoricul are dreptate, şi dovezile sugerează că are, atunci toate cărţile scrise despre *Manuscrisele de la Marea Moartă* nu-S[1] mai au rostul. Majoritatea autorilor nu au făcut altceva decît să încerce să reconstituie credinţele unei presupuse secte pe baza scurgerii de documente care-şi au, de fapt, originile în rîndul unui mare număr de grupări diferite. E ca şi cum am

încerca noi să deducem convingerile cuiva privind cărţile din biblioteca sa; biblioteca mea personală, de exemplu, dezvăluie cu uşurinţă interesul pe care îl nutresc în domeniile religios şi ezoteric, dar, cum cărţile acoperă o gamă variată de opinii — sceptice, raţionale, credule etc. —, în nici un caz nu se poate spune că reprezintă ceea ce cred eu. (Pe de altă parte, textele de la Nag Hammadi nu au fost niciodată considerate produsul unei singure secte.)

Deşi epitetul „esenian" ataşat *Manuscriselor de la Marea Moartă* este incorect, ele îşi păstrează profunda semnificaţie istorică pentru înţelegerea iudaismului din acea epocă. Dar fiindcă rolul lor în studierea originilor creştinismului este minor, nu le vom include în investigaţia noastră.

Faptul că derivarea unor concluzii pornind de la premise eronate comportă riscuri serioase este exemplificat în cartea *The Hiram Key,* de Knight şi Lomas. Ei susţin că, din moment ce unele manuscrise de la Qumran conţin idei similare cu cele ale francmasoneriei şi fiindcă — după părerea lor — „autorii *Manuscriselor de la Marea Moartă...* erau esenieni fără nici o îndoială"[4], înseamnă că esenienii au fost precursorii francmasonilor. Iar dacă mai adăugăm şi convingerea lor ca Iisus era esenian, concluzia e clară: Iisus a fost francmason.

Aşa cum am văzut însă, respectivele manuscrise nu sînt opera esenienilor şi nici nu există dovezi că Iisus ar fi făcut parte din acea sectă, aşa că întreaga lor argumentaţie se prăbuşeşte. Acest exemplu îndeamnă deci la moderaţie din partea cercetătorilor prea entuziaşti.

Am ajuns astfel într-un punct în care ne-am dat seama că se Hnpunea de mult o reevaluare radicală a statutului deţinut de Ioan Botezătorul şi de Măria Magdalena. La urma urmei, ni s-a părut că există motive serioase pentru a face acest lucru — cel puţin după părerea unei tenace mişcări subterane din Europa, din rîndurile căreia au făcut parte cîteva dintre cele mai luminate rctinţi ale omenirii.

Principala temă a ceea ce am numit noi Marea Erezie Europeană este inexplicabila veneraţie — la modul practic în multe cazuri — Pentru Maria Magdalena şi Ioan Botezătorul. Dar a fost acest lucru într-adevăr mai mult decît un soi de încăpăţînată şi persistenta revoltă împotriva Bisericii pur şi simplu de dragul revoltei? A existat oare ceva substanţial la baza acestei erezii? Pentru a afla răspunsul la această întrebare, ne-am întors la Noul Testament şi îndeosebi, la cele patru Evanghelii canonice după Matei, Marcu, Luca şi Ioan.

Mărturisim că, iniţial, am fost nedumeriţi de această conexiune „eretică" între Botezător şi Maria Magdalena. Pe lîngă faptul că în tradiţia acceptată a creştinismului nu există nimic care să-i lege -cu excepţia aparentei lor veneraţii pentru Iisus —, la prima vedere nici examinarea ereziilor în sine nu

scoate la iveală nimic în acest sens. Imaginile celor doi diferă considerabil. loan Botezătorul este înfăţişat ca un ascet care moare din cauza inflexibilelor sale standarde morale —, deşi, fapt grăitor, nu a sfîrşit ca un martir *creştin.* (De fapt, nu se sugerează nicăieri că el ar fi invocat învăţăturile lui lisus cînd a luat poziţie împotriva lui Irod Antipa.) Pe de altă parte, despre Magdalena se crede că ar fi fost o prostituată care, conform tradiţiei creştine, s-ar fi pocăit şi şi-ar fi petrecut restul vieţii făcînd penitenţă. Prin urmare, loan şi Magdalena nu par a avea nimic în comun, iar în Evanghelii nu se sugerează nicăieri că ei s-ar fi întîlnit vreodată.

Totuşi, există indicii că măcar se cunoşteau. Despre loan Botezătorul specialiştii susţin că era bine cunoscut în vremea sa drept un predicator virtuos, venit din sălbăticie pentru a îndemna oamenii la pocăinţă, iar Măria era una dintre femeile care-1 urmau pe lisus, deţinînd un rol important în anturajul său. De asemenea, se crede că loan şi lisus erau veri sau că între ei exista un alt grad de rudenie. Citind printre rînduri, ne putem imagina că loan o cunoştea pe Magdalena ca pe o femeie care spală picioarele bărbaţilor, le aduce prosoape curate şi găteşte pentru ei. Poate că auzise despre reputaţia pe care ea o avusese în trecut şi dezaprobase prezenţa ei „necurată" în preajma lui lisus — cu excepţia situaţiei în care o botezase el însuşi, desigur. Nu există nimic care să ateste acest lucru, dar, deopotrivă, nu există nimic care să ateste că apostolii» ori măcar *Sfîntul Petru,* au fost botezaţi.[5]

O cercetare mai atentă a fundalului pe care se desfăşoară evenimentele descrise în Biblie oferă însă o serie de indicii cu privire la conexiunea dintre Maria Magdalena şi loanl Botezătorul. Primul element major de legătură între cei doi este caracterul complementar al rolurilor deţinute în activitatea lui Iisus ca predicator: loan reprezintă începutul ei, iar Magdalena
simbolizează sfîrşitul.[6]

Ioan este cel care iniţiază „cariera" de predicator a lui lisus nrin ritualul botezului. Maria Magdalena, pe de altă parte, are un rol central în evenimentele din perioada morţii şi a învierii sale. principala conexiune este aceea că amîndoi oficiază un anumit fel de *ungere.* Botezul pe care îl face loan cu apă este în mod cert similar cu ungerea cu mir pe care o practică Maria din Betania, considerată în mod aproape unanim ca una şi aceeaşi cu Maria Magdalena; tot ea unge cu mir şi aloe trupul mort al lui lisus în vederea înmormîntării.

Principala similaritate între cele două personaje este însă alta: cu toate că ambele au deţinut o importantă funcţie rituală în viaţa lui lisus, nici unul nu a fost inclus în Evanghelii decît marginal, fiind parcă toleraţi acolo; apar şi dispar din paginile Bibliei atît de brusc, încît creează un efect disonant. Pe de o

parte, citim cum loan a fost decapitat de oamenii lui Irod, dar pe de alta nu ni se spune nimic despre modul în care lisus a deplîns moartea lui sau despre cum şi-a îndemnat discipolii să-i cinstească memoria. Magdalena apare brusc în scenă la momentul răstignirii, într-un rol ce sugerează o oarecare intimitate cu lisus şi tot ea este primul martor al învierii; de ce nu este ea menţionată clar şi mai înainte? Poate fiindcă autorii Evangheliilor au fost nevoiţi să recunoască rolurile centrale pe care loan şi Maria Magdalena le-au avut în activitatea lui lisus, astfel încît nu i-au putut trece complet cu vederea, deşi ar fi preferat să nu-i menţioneze deloc. Dar ce anume în privinţa celor doi a fost atît de iritant pentru autorii Evangheliilor şi pentru Părinţii Bisericii?

Această marginalizare deliberată este şi mai clară în cazul Marieiei Magdalena. Pe de o parte, rolul ei este unul important în viaţa lui lisus, dar pe de alta, în Biblie nu există aproape nici un fel de informaţii despre ea. Cu excepţia unei scurte menţiuni în *Evanghe*-«a *după Luca,* de exemplu, ea intră în scenă în mod real abia ca tartor al răstignirii. Nu ni se spune cum a ajuns în rîndul ucenicilor, amintindu-se doar că lisus a vindecat-o la un moment dat,scoţînd din ea şapte draci". Nu se precizează nici ce rol a avut ea în mod exact, mai cu seamă la înmormîntarea lui lisus.

La început, am presupus în mod naiv că orice discipol de sex feminin al lui lisus ar fi primit acelaşi tratament pentru simplul motiv că era femeie şi deci cetăţean de rangul al doilea în Palestina secolului I. Dar dacă aşa ar fi stat lucrurile, înseamnă că situaţia se schimbase din zilele lui Rut şi Naomi, ale căror vieţi sînt descrise pe larg în Vechiul Testament. Apoi să nu uitam accentul ciudat pus pe patronimicul ei, *Magdalena.* Despre originea acestuia vom discuta mai tîrziu, dar nu putem să nu remarcăm că însăşi menţionarea sa de către autorii Evangheliilor sugerează că Maria era o femeie independentă, pe propriile-i picioare. Toate celelalte femei din Biblie sînt identificate după statutul lor de soţie, mamă sau soră a unui anume bărbat. Ea este însă, simplu, *Maria Magdalena.* Ca şi cum autorii textelor biblice se aşteptau ca cititorii să ştie la cine se refereau.

Evangheliile afirmă că femeile care-1 urmau pe lisus „slujeau din avutul lor", ceea ce sugerează că deţineau un „avut" cu care sâ-1 ajute. Să fi făcut Magdalena parte dintr-un grup de femei bine situate material, care *întreţineau,* de fapt, grupul de ucenici? Mulţi specialişti sînt de părere că acesta este adevărul.[7] Dar, indiferent de situaţia ei financiară, Măria Magdalena — atunci cînd numele ei este specificat — este întotdeauna menţionată prima în rîndul celorlalte femei, chiar înaintea Fecioarei Măria, excepţie făcînd acele situaţii în care există un motiv pentru ca această ordine sa fie schimbată.

Prioria din Sion crede că Măria Magdalena este una şi aceeaşi persoană cu Maria din Betania, sora lui Lazăr, cea care îi unge picioarele lui lisus. Dacă

aşa stau lucrurile, atunci marginalizarea ei sub pana autorilor Evangheliilor devine şi mai evidentă. Se pare că, în mod deliberat, ei au încercat să ascundă pe cît posibil rolul şi identitatea ei reală. Evangheliile sinoptice merg chiar mai departe: pentru ele, femeia care îl unge pe lisus este o anonimă, deşi probabil că autorii lor ştiau bine cine era ea şi de ce anume era importantă.

Acelaşi proces de marginalizare pare a-i fi fost aplicat şi lui loan Botezătorul. Cercetătorii moderni ai Noului Testament recunosc că relaţia dintre lisus şi loan este greu de definit. Mulţi dintre ei subliniază aparenta supraestimare a rolului său de simplu înainte-mergător, sugerînd că „protestează prea mult", în mod semnificativ, *Evanghelia după Marcu* — probabil cea mai veche, pe care e bazează şi cele ale lui Matei şi Luca — insistă mai puţin asupra olului secundar, subordonat, al lui loan, comparativ cu textele mai ii- Din acest motiv, mulţi specialişti au dedus că subordonarea umilă a lui loan faţă de lisus, repetată în Biblie pînă la saţietate, este, de fapt, un paravan în spatele căruia se ascunde rivalitatea Dintre cei doi şi dintre grupările lor de discipoli.

Un studiu atent al Evangheliilor relevă unele aluzii la această rivalitate, în primul rînd, lectura fără idei preconcepute a Bibliei sugerează că mulţi dintre primii — şi cei mai cunoscuţi — ucenici ai lui lisus proveneau din rîndurile adepţilor lui loan. Despre tînărul loan „cel Preaiubit", de pildă (personaj central în numeroase credinţe „eretice"), se ştie că fusese unul dintre discipolii Botezătorului, luîndu-şi poate chiar numele de „loan" din respect pentru acesta din urmă. După decapitarea conducătorului lor, ucenicii Botezătorului au rămas grupaţi într-o entitate distinctă; ni se spune că unii dintre ei i-au cerut trupul, iar cîteva pasaje din Noul Testament se referă la existenţa unor dispute între discipolii lui lisus şi cei ai lui loan, pe tema modului lor de viaţă diferit.

Mai sugestiv însă este faptul că loan este înfăţişat ca avînd unele dubii cu privire la rolul lui lisus de Mesia, într-un pasaj care, deloc surprinzător, este rareori menţionat de Biserică. Pe cînd se află în închisoarea lui Irod, loan îi trimite pe doi dintre discipolii săi pentru a-1 întreba pe lisus: „Tu eşti Cel ce va să vină sau să aşteptăm pe altul?"[9] Episodul este stînjenitor pentru teologi. Pe de o parte, ei îl consideră pe loan ca trimis al lui Dumnezeu pentru a-i netezi calea lui lisus şi pentru a-1 prezenta mulţimilor ca fiind Mesia — recunoscîndu-i astfel, într-o oarecare măsură, îndrumarea divină — , iar pe de alta „înainte-mergătorul" se întreabă dacă a făcut sau nu alegerea cea bună!

Mai există încă şi alte indicii, poate nu atît de evidente, dar la fel de sugestive, cu privire la rivalitatea dintre cei doi, chiar în cuvintele rostite de lisus. Iată,

de exemplu, binecunoscutul pasaj în care Iisus îl Preamăreşte, aparent, pe Ioan în faţa mulţimilor, spunînd că: „Nu s-a ridicat între cei născuţi din femei unul mai mare decît Ioan Botezătorul"[10]. Apoi adaugă însă, enigmatic: „Totuşi, cel mai mic în împărăţia cerurilor este mai mare decît el". Semnificaţia exactă a Acestor cuvinte a stîrnit numeroase dispute. Eminentul cercetător al Noului Testament, Geza Vermes, a comparat expresia „cel mai mic în împărăţia cerurilor" cu alte exemple similare şi a ajuns la concluzia că ar fi vorba despre o perifrază — o expresie impersonală — ce se referă la vorbitorul însuşi.[11] Cu alte cuvinte, Iisus le spune mulţimilor. „O fi Ioan mare, dar eu sînt *mai mare* decît el".

Mai există însă şi o altă posibilă interpretare, pe care nu arn auzit-o însă la nici unul dintre cercetătorii Bibliei. Se ştie că expresia „născut din femeie" putea fi considerată o insultă, deoarece implica slăbiciune;[12] în acest caz, întregul fragment capătă o cu totul altă conotaţie. Poate că fraza „între cei născuţi din femei, nu este nici unul mai mare decît Ioan Botezătorul" trebuie percepută ca o *insultă directă.* Această ponegrire pare subliniată de următoarele cuvinte — „cel mai mic în împărăţia cerurilor este mai mare decît el". Dacă Geza Vermes are dreptate şi Iisus a declarat că el e şi mai mare, atunci cu greu poate fi crezut că i-a făcut un compliment lui Ioan, spusele sale fiind, de fapt, o insultă chiar mai grava, cu sensul că „pînă şi cel mai mărunt dintre ucenicii mei e mai mare decît el".

S-a sugerat[13] că ar mai exista încă o aluzie jignitoare uşor voalată la Ioan — evidentă pentru iudeii secolului I — în cuvintele lui Iisus din cadrul unei dispute între ucenicii săi şi cei ai lui Ioan: „nimeni nu pune vin nou în burdufuri vechi"[14], în acea vreme, vinul se păstra în burdufuri din piei de animale, iar Ioan era mereu îmbrăcat în piei de animale... în contextul acelei discuţii, este limpede că spusele sale se refereau la Botezător.

Fără îndoială că rivalitatea dintre ei le era cunoscută autorilor Evangheliilor, cel puţin la cincizeci de ani după crucificare (aproximativ perioada în care au fost scrise). Poate că cele patru Evanghelii au fost redactate cu scopul de a minimiza această rivalitate şi de a-1 plasa pe Iisus pe o poziţie superioară. De fapt, sîntem siguri că autorii Evangheliilor ar fi fost mult mai fericiţi dacă ar fi putut omite orice menţiune despre Ioan.

Prin urmare, este clar faptul că Botezătorul şi Magdalena — cel care 1-a botezat pe Iisus şi cea care a fost primul martor al evenimentului crucial pentru creştinătate, învierea — sînt uniţi prin sentimentele neplăcute iscate în rîndul celor care au scris Evangheliile-Dar este oare posibil să înţelegem de ce şi să reconstituim a/J adevăratul lor rol şi reala lor semnificaţie?

Principala problemă e aceea că Noul Testament nu constituie *o* sursă de informaţii credibilă. La fel ca toate textele antice, şi ele au fost supuse unui

continuu proces de adaptare, selecţie, traducere şi . terpretare. In decursul secolelor, fragmente noi au fost adăugate textelor originale — unele nu tocmai importante, dar altele extrem de semnificative. De exemplu, se ştie că în prima epistola a lui îoan, fraza „Căci trei sînt care mărturisesc în cer: Tatăl, Cuvîntul şi Sfîntul Duh, şi Aceşti trei Una sînt" a fost adăugată mai tîrziu.[15] Apoi. episodul „femeii prinse în preacurvie" apare numai *in Evanghelia după îoan* — iar versiunile anterioare ale acesteia nu-1 conţin nici ele.[16] Autenticitatea sa este încă dezbătută şi astăzi.

Un exemplu important cu privire la confuziile cauzate de traducere este părerea încetăţenită, dar greşită, că lisus era un umil dulgher. Termenul utilizat în limba aramaică, în care au fost scrise iniţial textele, era *naggar,* care înseamnă deopotrivă „lucrător în lemn" *şi* „om învăţat".[17] în context, cel de-al doilea sens este mai plauzibil, fiindcă nicăieri nu se mai menţionează nimic despre vreun meşteşug al lui lisus, iar învăţătura sa stîrnea numeroase comentarii în rîndul celor care îl ascultau; cuvîntul *naggar* este utilizat numai atunci cînd oamenii discută în mod direct despre erudiţia lui.[18] Şi totuşi, ideea că lisus era dulgher este astăzi la fel de încetăţenită în tradiţia creştină, ca şi cea a naşterii sale pe 25 decembrie.

Perioadele în care au fost scrise Evangheliile canonice au constituit, de asemenea, subiectul unor ample dezbateri şi controverse, în acest sens, A.N. Wilson scrie:

„Unul dintre cele mai curioase aspecte ale cercetărilor cu privire la Noul Testament este faptul ca, deşi timp de secole învăţaţii 1-au studiat cu asiduitate, nimeni nu a reuşit să găsească în mod cert şi definitiv răspunsul la o serie de întrebări cît se poate de simple: unde anume au fost scrise Evangheliile, cînd şi, mai cu seamă, cine au fost cei care le-au scris".[19]
Primele manuscrise complete care ne-au parvenit datează din secolul al IV-lea, dar sînt în mod evident copii ale unor texte mai vechi. De aceea, specialiştii s-au văzut nevoiţi să încerce să le stabilească proveniența analizînd limbajul folosit în fragmentele care au rezistat pînă astăzi. Deşi problema nu a fost tranşată definitiv, au căzut de acord că *Evanghelia după Marcu* este cea mai veche, fiind scrisă probabil în jurul anului 70 d.Hr. Specialiştii sînt, de asemenea, de părere că textele lui Matei şi Luca sînt inspirate din cel al lui Marcu, şi deci trebuie să fi fost scrise mai tîrziu incluzînd însă şi materiale provenite din alte surse. *Evanghelia după loan* este considerată a fi fost scrisă cel mai tîrziu, cîndva între anii 90 şi 120 d.Hr.[20]

Această ultimă Evanghelie a fost considerată dintotdeauna un soi de enigmă. Celelalte trei — numite cu un termen generic Evangheliile sinoptice — relatează mai mult sau mai puţin aceeaşi poveste, prezentînd evenimentele în aproximativ aceeaşi ordine şi înfăţişîndu-1 pe lisus în mod similar —, deşi

există şi între ele numeroase discrepanţe în privinţa anumitor episoade. Un bun exemplu în acest sens este numărul şi numele diferite ale femeilor care vin la mormîntul lui Iisus în cele trei versiuni. *Evanghelia după Ioan* relatează însă evenimentele într-o altă ordine şi include episoade pe care celelalte trei nu le menţionează.

Două exemple în această privinţă sînt nunta din Cana, la care Iisus face prima sa minune — transformînd apa în vin — şi învierea lui Lazăr, care devine la Ioan unul dintre elementele cruciale ale textului. Faptul că ceilalţi trei cronicari nu au avut cunoştinţă de aceste episoade atît de importante i-a nedumerit totdeauna pe specialişti.

Evanghelia după Ioan este diferită însă şi prin imaginea pe care i-o conferă lui Iisus. În vreme ce Evangheliile sinoptice relatează povestea unui învăţător religios făcător de minuni, care se încadrează în contextul iudaic al vremii, textul lui Ioan are un caracter mult mai pregnant mistic şi gnostic, cu un accent puternic pe divinitatea lui Iisus. De asemenea, încearcă să explice semnificaţia evenimentelor pe măsură ce le descrie.[21]

Ideea acceptată în prezent este aceea ca Iisus era un lider religios iudeu respins îndeosebi de poporul lui. Numeroşi comentatori moderni sînt de părere că el nu a intenţionat să fondeze o nouă religie, creştinismul apărînd aproape accidental, fiindcă învăţăturile lui „au prins" în restul Imperiului Roman. Astfel se explică, susţin ei, idei precum zeificarea lui Iisus: trebuia să fie cunoscut ca fiu al lui Dumnezeu — literal, Dumnezeu întrupat — pentru a stîrni interesul lumii romane, obişnuita cu divinizarea eroilor şi a conducătorilor ei. Deoarece *Evanghelia după Ioan* se concentrează asupra acestor aspecte, s-a presupus că a fost scrisa într-o perioadă mai tîrzie din dezvoltarea creştinismului, cînd noua religie începea să se afirme în Imperiul Roman.

Problema este însă că *Evanghelia după Ioan* este singura care pretinde ca se bazează pe mărturia directă a cuiva prezent la majoritatea evenimentelor importante din viaţa lui Iisus: „ucenicul preaiubit", considerat în mod tradiţional a fi Ioan cel Tînăr.

Evanghelia după Ioan conţine în mod cert cele mai multe detalii de circumstanţa, cum ar fi numele unor persoane care apar anonime în celelalte versiuni. De aceea, unii specialişti[22] susţin că textul lui Ioan ar fi cel mai vechi, deşi există şi alte interpretări, variind de la ideea ca Ioan a avut cea mai bogată imaginaţie pînă la aceea că s-a bazat pe mărturii oculare, dar a adăugat mai tîrziu şi propria sa interpretare a faptelor.

Evanghelia după Ioan este, după toate standardele, stranie. Mult timp a constituit un motiv de confuzie chiar şi pentru cei mai eruditi specialişti, ca urmare a mesajelor sale derutante; de fapt, tonul ei este contrazis flagrant de datele şi informaţiile prezentate cititorului. Datorită detaliilor oferite,

Evanghelia după Ioan este recunoscuta ca fiind cea mai preţioasă din punct de vedere istoric şi totuşi e considerată cea mai îndepărtată cronologic de viaţa lui Iisus. Demonstrează o cunoaştere mai exactă a practicilor religioase iudaice, dar este cea mai puţin iudaică şi cea mai elenistă dintre toate, în mod evident, are cea mai ostilă atitudine faţă de evrei — diatribele sale la adresa lor demonstrează o ură veritabilă — şi totuşi precizează mai clar decît celelalte Evangheliі că romanii, nu iudeii, sînt responsabili pentru uciderea lui Iisus. Totodată, este cea mai stridentă în ceea ce priveşte marginalizarea lui Ioan Botezătorul, descriind pe larg aparenta sa inferioritate şi ignorînd cu desăvîrşire soarta ulterioară a acestuia; totuşi, spre deosebire de Evangheliile sinoptice, menţionează că Iisus şi-a atras primii ucenici dintre discipolii lui Ioan şi că rivalitatea dintre cele două Şnjpuri a continuat, sugerînd astfel că Botezătorul era un personaj important prin sine însuşi.
Această confuzie este însă explicabilă prin numărul mare de surse folosite pentru *compilarea Evangheliei lui Ioan,* incluzînd şi mărturii directe privind misiunea lui Iisus. Şi, aşa cum vom vedea, unele dintre aceste surse au un caracter extrem revelator.

Mulţi creştini cred în prezent că Noul Testament este rezultata} unei inspiraţii divine. Datele concrete nu susţin însă aceasta ipoteză: în anul 325 d.Hr., Conciliul de la Niceea a decis care dintre numeroasele texte existente aveau să fie incluse în ceea ce urma s^ devină Noul Testament. Nu ne îndoim că participanţii la concili^ s-au lăsat influenţaţi în această misiune de propriile lor obiective şi prejudecăţi, ale căror consecinţe amare le mai suportăm încă şj astăzi, în cele din urmă, ei au stabilit că numai patru Evangheliі vor ' fi incluse în Noul Testament, respingînd pentru totdeauna peste cincizeci de texte care aveau aceeaşi probabilitate de a fi autentice la fel ca cele patru selectate.

Dintr-o dată, punctele de vedere exprimate, explicit sau implicit, în textele respinse au devenit sinonime cu erezia. (De fapt, termenul *erezie* însemna iniţial *alegere.)* într-un sens, acelaşi proces de selecţie, început în secolul al IV-lea la Niceea, continua încă şi astăzi. La nivel general, populaţia nu are posibilitatea de a-şi forma propria opinie cu privire la textele care s-au păstrat pînă în prezent. De exemplu, *Evanghelia după Toma,* despre a cărei existenţă se ştie deja de mult timp, a fost descoperită în întregime abia o dată cu textele de la Nag Hammadi, în 1945. Dar bucuria stîmită de acest lucru este temperată de motivul pentru care a fost acceptată de teologi: este similară cu cele patru Evangheliі acceptate şi de aceea s-a permis introducerea ei în canonul neoficial (deşi Biserica Catolică a declarat-o eretică). Alte texte datînd din aproximativ aceeaşi perioadă au fost recuzate fiindcă opiniile religioase exprimate în ele contravin celor din Noul Testament;

acestea sînt, în general, texte ce provin din mediul gnostic.

Creştinii cunosc bine noţiunea de „literă de Evanghelie", cu sensul de adevăr cert, limpede, neechivoc şi divin inspirat. Dar foarte puţini specialişti mai consideră în prezent că Noul Testament este însuşi cuvîntul lui Dumnezeu, ştiind că textul său nu este cîtuşi de puţin mai mult sau mai puţin plauzibil decît orice alt material scris la cincizeci de ani după petrecerea evenimentelor relatate.

Să fie oare o coincidenţă faptul că Evangheliile au fost scrise abia după ce primul misionar, Pavel, a evanghelizat majoritate[3] ţinuturilor din răsăritul Mediteranei? în epistolele sale, el nu lasă să se înţeleagă că ar fi ştiut despre viaţa şi faptele lui Iisus altceva decît doar că a fost răstignit şi a înviat din morţi. Prin urmare, au fost Evangheliile create pentru a susţine versiunea sa de creştinism sau pentru a o contracara? Autorii lor au fost în mod cert conştienţi de activitatea lui Pavel.

Textele Evangheliilor au fost scrise, aşa cum am văzut, la cel puţin patru decenii după răstignire, iar situaţia evoluase de atunci, printre altele şi pentru că „venirea împărăţiei lui Dumnezeu", proorocită de Iisus, nu se materializase încă. Acest interval de timp în sine ridică, desigur, probleme uriaşe în încercarea de a evalua autenticitatea Evangheliilor, deoarece nu se poate şti care pasaje se bazează pe realitatea istorică şi care pe simple zvonuri sau pe extrapolări ale zvonurilor ori chiar pe invenţii crase. Multe dintre cuvintele pe care credem noi astăzi că le-a rostit însuşi Iisus este posibil să nu fi fost notate ca atare sau să fi fost pur şi simplu născocite.[24] Se poate, de asemenea, ca şi ucenicii săi să-şi fi amintit greşit unele învăţături sau afirmaţii (deşi nu *e* greu de crezut că popoarele cu o puternică tradiţie orală, ca iudeii, să aibă o memorie bună în acest sens); la fel de posibil este şi ca spusele altcuiva să-i fi fost atribuite în mod eronat lui Iisus. Din păcate, una dintre puţinele modalităţi prin care se poate verifica dacă o afirmaţie este autentică sau nu e „principiul disimilarităţii": dacă ea *contrazice* sau nu mesajul general al Evangheliilor. La urma urmei, dacă nu se armonizează cu spiritul textului în integralitatea sa, probabil că nu 1-a interesat pe autor.
În cea mai mare parte a ultimilor două mii de ani, s-a presupus că Evangheliile sînt de inspiraţie divină şi că relatează adevărul absolut despre Iisus, despre învăţăturile şi despre mesajul său adresat omenirii. De asemenea, s-a considerat că el este Fiul lui Dumnezeu, trimis pentru a mîntui omenirea de păcate printr-un act de suprem sacrificiu şi pentru a pune *bazele* unei noi Biserici menite sa înlocuiască religia Vechiului Testament şi, deci, pe aceea a Paginilor din lumea greacă şi romană. Abia în ultimele două secole Biblia a fost supusă aceleiaşi examinări riguroase ca oricare alt Document istoric şi s-a încercat încadrarea vieţii şi activităţii lui Iisus în contexul epocii sale.

Ar fi fost de aşteptat ca un asemenea proces să clarifice imaginea pe care o aveam cu privire la persoana lui lisus şi la motivaţiile sale; totuşi, s-a întîmplat exact contrariul -de pildă, lisus *nu* a fost executat la iniţiativa conducătorilor religioşi ai iudeilor, ci ca urmare a acuzaţiilor de ordin politic venite din partea romanilor[26] — nu s-a găsit încă răspuns la unele dintre cele mai importante întrebări în privinţa lui Putem spune *ce nu era* lisus, dar nu ştim încă ce anume *era* el.[27]

Ca urmare, studiul Noului Testament trece în prezent printr-g perioadă de criză. Nu există încă în rîndul specialiştilor un consens în privinţa unor întrebări fundamentale, precum: „A pretins lisus, el însuşi, că ar fi Mesia? A afirmat el că este Fiul lui Dumnezeu?" De asemenea, nu pot explica semnificaţia multora dintre lucrurile pe care el le-a făcut. Mai mult decît atît, nu pot oferi o explicaţie convingătoare a răstignirii, fiindcă nimic din acţiunile sau din cuvintele sale — aşa cum au fost ele înregistrate în Evanghelii — nu i-ar fi deranjat pe conducătorii religioşi ai iudeilor sau pe romani într-atît încît să-1 condamne la moarte,[28] Multe dintre acţiunile sale simbolice, cum ar fi alungarea negustorilor din Templu sau instituirea euharistiei la Cina cea de taină, nu pot fi corelate cu nimic din religia iudaică.

Mai uimitor este însă faptul că cei care studiază Noul Testament nu pot explica motivul pentru care o nouă religie s-a fondat în numele lui lisus. Dacă el era îndelung aşteptatul Mesia al evreilor, atunci se poate spune că nu şi-a îndeplinit rolul, fiindcă a fost umilit, torturat şi ucis. Şi totuşi, adepţii săi au continuat sâ-1 venereze şi, mai mult decît atît, credinţa în el i-a determinat să se constituie ca o grupare aparte, diferită de ceilalţi iudei.

Un exemplu al acestei derute este evident în lucrările celor mai de seamă specialişti contemporani în studiul Noului Testament, Hugh Schonfield şi Geza Vermes. Paralela dintre cei doi profesori este extrem de interesantă. Ambii erau intelectuali evrei care, încă din tinereţe, au demonstrat un interes crescut pentru originile creştinismului şi şi-au devotat cea mai mare parte a activităţii profesionale studierii acestui domeniu. Ambii şi-au dat seama că majoritatea cercetătorilor creştini nu au reuşit să analizeze caracterul istoric al lui lisus în contextul larg al culturii iudaice din vremea respectivă. Amîndoi au sperat să descopere adevărul prin compararea atentă a Evangheliilor cu religia iudaică a epocii lui lisus şi ambii au publicat — pe lîngă lucrările cu titlu academic - ° serie de cărţi de mare succes, destinate publicului larg, în care şi-au prezentat rezultatele activităţii lor de-o viaţă: Schonfield *The PassoverPlot* („Complotul Paştelui", 1965)). Totuşi, concluziile la care au ajuns sînt complet diferite.

Vermes îl prezintă pe lisus ca un *hasid* — un urmaş de tip arnânic al profeţilor din Vechiul Testament, cunoscuţi pentru inde-oendenţa lor faţa de

iudaismul instituţional şi pentru miracolele pe care le făceau. El susţine că nimic în Noul Testament nu sugerează că lisus ar fi pretins despre sine că ar fi Mesia şi, cu atît mai puţin, fiul lui Dumnezeu, aceste titluri fiindu-i atribuite mai tîrziu de adepţii săi. Schonfield, pe de altă parte, îl consideră pe lisus ca fiind primul rînd un personaj politic care viza eliberarea Palestinei de sub dominaţia romană şi care şi-a creat *în mod deliberat* o imagine conform tiparelor mult-aşteptatului Mesia, mergînd pînă acolo încît şi-a aranjat de bunăvoie moartea prin crucificare.

Cartea lui Schonfield a scos la iveală o serie de motive suplimentare pentru a pune la îndoială „litera de Evanghelie". Studiile sale au demonstrat că, în spatele lui lisus şi al grupului său de discipoli, exista o altă organizaţie, animată de propriile sale obiective şi interese în manipularea istoriei lui lisus. Deşi argumentaţia sa este relativ cunoscuta, merită s-o trecem în revistă pe scurt.

Pe întregul parcurs al evenimentelor descrise în Evanghelii, lisus întîlneşte în mod repetat anumite persoane care nu fac parte nici din grupul de discipoli, nici din masa mare a adepţilor săi şi care sînt în general bine situate din punct de vedere material şi social; un exemplu în acest sens este losif din Arimateea, care apare brusc, parcă de nicăieri, şi monopolizează aranjamentele pentru înmormîntarea lui lisus. Personajele centrale ale acestei organizaţii ar fi constituit grupul din Betania, pe care Schonfield o numeşte „cartierul general" al lui lisus.[29]

Acest grup pare să-şi fi luat măsurile necesare pentru a se asigura ca lisus îşi îndeplineşte rolul aşteptatului Mesia, cu un accent deosebit pe intrarea în Ierusalim. Asinul pe care este aşezat, împlinind astfel profeţia lui Zaharia (9:9), fusese în mod evident pregătit înainte, ca şi „parola" necesară pentru a-i fi dat — deşi ucenicii lui nu Ştiau nimic despre acest lucru.[30] Apoi, încăperea unde are loc Cina cea de taină este şi ea pregătită şi-1 aşteaptă, cu toate că era cea mai aglomerată perioadă a anului în Ierusalim. lisus le spune ucenicilor să intre în oraş şi să caute un *bărbat* care duce un urcior cu apă (care ar fi ieşit în evidenţă aidoma unui neg în vîrful nasului, deoarece numai femeile îndeplineau asemenea sarcini); şi de aceasta dată trebuia rostită o parolă, după care omul avea să-i conducă în încăperea pregătită.[31]

Toate acestea sugerează că ucenicii nu cunoşteau adevărul cu privire la cele ce urmau să se întîmple şi că lisus acţiona în conformitate cu un plan prestabilit, în care cei din Betania erau principalii actori. Iată deci un alt exemplu al modului în care Evangheliile nu oferă o imagine completă a activităţii lui lisus.

Mulţi oameni sînt conştienţi astăzi de motivele de ordin politic atribuite lui lisus; de asemenea, se ştie că printre discipolii săi se aflau membri ai unor

diverse facţiuni — unele atît de extremiste, încît în prezent ar fi considerate teroriste. Cel de-al doilea nume al lui Iuda, de obicei redat ca „Iscărioteanul", ar putea deriva — aşa cum cred azi majoritatea specialiştilor — din *sicarii,* numele unei astfel de grupări. Simon Zilotul este un alt exemplu al personajelor violente care îl înconjurau pe Iisus.[32]

Cărţile lui Vermes şi Schonfield sînt relativ bine cunoscute şi uşor disponibile; lucrarea unui alt cercetător, mult mai interesantă, se bucură însă de o audienţă mult mai slabă.în 1958, doctor Morton Smith (devenit apoi profesor de istorie antică la Universitatea Columbia, New York), a făcut o descoperire semnificativă în biblioteca de la Mar Saba, o comunitate izolată şi închisă a Bisericii Ortodoxe Răsăritene, situată la aproximativ douăzeci de kilometri de Ierusalim. Smith a vizitat pentru prima dată mănăstirea în timpul Celui de Al Doilea Război Mondial, în studenţie, cînd a ajuns şi în Palestina. Realizînd potenţiala importanţă a documentelor reunite în acea bibliotecă în decursul secolelor, Smith a revenit pentru a le studia în 1958.

Cea mai interesantă descoperire a sa aici au fost o serie de fragmente dintr-o Evanghelie secretă, atribuită lui Marcu.[33] De fapt, a găsit copia scrisorii unuia dintre Părinţii Bisericii din secolul al Il-lea, Clement din Alexandria. Copia data din cea de-a doua jumătate a secolului al XVII-lea şi era scrisă pe paginile albe de la sfîrşitul unei cărţi din 1646 (o practică obişnuită atunci cînd un document foarte vechi începea să se deterioreze). Din analiza stilului folosit -care conţine multe dintre idiosincrasiile cunoscute ale lui Clement -. paleografii au stabilit că originalul fusese într-adevâr scris de el. De asemenea, anumite elemente în extrasele din Evanghelia secretai citate în scrisoare, sugerează originalitatea acestora. (De exernplu la un moment dat, se menţionează că Iisus s-ar fi mîniat. Din Evangheliile canonice, numai cea a lui Marcu îi atribuie lui Iisus pioţii şi sentimente umane fireşti; în celelalte nu se regăsesc ase-ₑₙea aspecte şi este greu de crezut că un Părinte al Bisericii precum Clement ar fi inventat aşa ceva.)

Scrisoarea este un răspuns adresat cuiva pe nume Teodor, care *li* ceruse probabil lui Clement sfatul în privinţa unei secte eretice, carpocratienii (numiţi astfel după fondatorul lor, Carpocrates). Acesta era un cult gnostic ale cărui practici includeau rituri sexuale, condamnate, desigur, de Părinţii Bisericii. Doctrinele sectei se bazau pe varianta alternativă a *Evangheliei lui Marcu.* în scrisoarea ₛa - deşi îi acuza pe carpocratieni că falsificaseră anumite părţi din ea şi o interpretaseră în mod eronat —, Clement recunoştea existenţa şi autenticitatea acestei Evanghelii şi că în cuprinsul ei se aflau învăţături ezoterice ce nu erau menite să fie cunoscute de creştinii de rînd. Evanghelia secretă a lui Marcu seamănă foarte bine cu varianta canonică, mai bine cunoscută, dar conţine cel puţin două fragmente eliminate în mod deliberat,

pentru a nu ajunge la cunoştinţa „neiniţiaţilor".

Descoperirea este semnificativă din trei motive, în primul rînd, pentru lumina pe care o aruncă asupra primilor ani ai Bisericii Creştine şi a metodelor folosite de Părinţii Bisericii atunci cînd au instituit canonul dogmei creştine. Astfel, dovedeşte că textele au fost, într-adevăr, cenzurate şi adaptate şi că materiale considerate de aceeaşi valoare cu Evangheliile canonice au fost ferite de ochii credincioşilor de rînd. în plus, demonstrează că pînă şi o personalitate precum Clement din Alexandria s-a arătat gata să mintă pentru ca asemenea texte să nu devină cunoscute; deşi recunoaşte în scrisoarea către Teodor că Evanghelia secretă a lui Marcu există, îl sfătuieşte totodată să nege existenţa ei în discuţiile cu toţi ceilalţi.

In al doilea rînd, confirmă faptul că Evangheliile canonice şi celelalte cărţi ale Noului Testament nu oferă o imagine completă a Bătăturilor şi a motivaţiilor lui lisus şi că (aşa cum sugerează ^odul în care au fost redate unele dintre cuvintele lui în Evangheli-[lle] canonice), există cel puţin două niveluri de interpretare a ivăţăturilor sale. Unul era cel exoteric, destinat adepţilor de rînd, al doilea era cel ezoteric, pentru discipolii deosebiţi — sau pentru cel de-al treilea element semnificativ — unul extrem **de** relevant pentru investigaţia noastră — este caracterul celor două fragmente citate de Clement în scrisoarea sa.

Primul este o relatare a învierii lui Lazăr, deşi în această versiune numele său nu este menţionat, fiind descris doar ca un „tînăr" din Betania. Povestea seamănă bine cu cea din *Evanghelia după loan,* dar în această versiune există şi o urmare a miracolului pro-priu-zis: după şase zile, tînârul a venit la lisus „purtînd o pînză de in pe trupul gol" şi a rămas împreună cu el o noapte, timp în care a fost „învăţat... misterul împărăţiei lui Dumnezeu".[34] În consecinţa, învierea lui Lazăr pare mai degrabă o etapă a unui rit iniţiatic, în care novicele suferă o moarte şi o renaştere simbolice, înainte de a-i fi încredinţate învăţăturile secrete. Un asemenea rit era prezent în multe dintre religiile practicate în lumea antică greacă şi romană; includea el oare — aşa cum ar putea bănui unii cititori — şi o iniţiere homosexuală?

Morton Smith a presupus că da, ghidîndu-se după aluzia la unica bucată de pînzâ care acoperea trupul gol al tînărului şi la faptul că acesta petrecuse o noapte singur cu învăţătorul său. După părerea noastră însă, o astfel de interpretare este exagerată şi prea modernistă, deoarece anticele mistere presupuneau în mod obişnuit atît nuditatea novicelui, cît şi un timp îndelungat petrecut în izolare cu iniţiatorul, fără a implica însă şi o activitate sexuală.

Faptul că unul dintre fragmentele citate de Clement redă învierea lui Lazăr este, de asemenea, important. Aşa cum am văzut, acesta este unul

dintre episoadele care apar doar în *Evanghelia după loan,* fiind considerat de critici o dovadă a neautenticităţii acesteia. Ideea că este menţionat totuşi cel puţin într-o altă Evanghelie, dar că a fost eliminat din ea în mod deliberat, susţine caracterul autentic al *Evangheliei lui loan,* explică de ce texte atît de importante au fost cenzurate şi sugerează existenţa unor învăţături secrete, rezervate nucleului de iniţiaţi din jurul lui Iisus.

Celălalt fragment citat de Clement, rnai scurt, este la fel de interesant, fiindcă umple un enigmatic gol în desfăşurarea evenimentelor relatate în Noul Testament — gol remarcat de mult de specialişti, în Evanghelia canonică după Marcu (10:46) apare o frază curioasă: „Şi (Iisus şi ucenicii săi) au ajuns la Ierihon. Ş[1] ieşind din Ierihon El, ucenicii Lui şi mulţime mare, Bartimeu orbul, fiul lui Timeu, şedea jos pe marginea drumului". Cum nu are rost să ni se spună că Iisus a intrat în Ierihon şi apoi imediat că a plecat de acolo, ni se pare evident că din relatare lipseşte ceva. Scrisoarea lui Clement confirmă acest lucru şi redă pasajul eliminat:

„Şi sora tînărului pe care îl iubea Iisus şi mama lui şi Salome erau acolo, iar Iisus nu le-a primit".

Versetul omis pare inofensiv şi nu a atras interesul pe care 1-a stîrnit fragmentul cu Lazăr, dar este mai semnificativ decît pare la prima vedere. „Tînărul pe care îl iubea Iisus" este Lazăr; astfel este numit el în *Evanghelia după loan.* (Şi fiindcă expresia este folosită şi cu referire la ucenicul pe a cărui mărturie se bazează această Evanghelie — loan Evanghelistul — putem presupune că „Preaiubitul ucenic" şi Lazăr sînt una şi aceeaşi persoană.) Surorile lui Lazăr sînt Marta şi Măria din Betania şi, dacă acceptam că această Marie este Maria Magdalena, atunci înseamnă ca ea ar fi una dintre cele trei femei pe care Iisus le-a evitat la Ierihon.

Deoarece este atît de scurt, acest fragment nu are implicaţiile teologice ale celuilalt, citat anterior. Semnificativ este însă faptul că, pentru o raţiune anume, o frază aparent inofensivă a fost eliminată într-o etapa timpurie a istoriei Bisericii. Ce motiv ar fi putut avea Părinţii Bisericii pentru a prefera să le ascundă credincioşilor faptul că a existat un eveniment în care au fost implicaţi Iisus şi sora lui Lazăr — poate Maria Magdalena —, mama acestuia şi o femeie pe nume Salome?

Specialiştii au reacţionat la descoperirea lui Smith ignorînd implicaţiile materialului şi declarîndu-1 prea lipsit de importanţă pentru a fi analizat în mod corespunzător. După părerea noastră însă, textul ridică unele întrebări incitante.

Clement credea că Marcu a scris această Evanghelie secretă Pe cînd locuia în oraşul Alexandria din Egipt. Ţinînd seama că »mitul fondator" al Prioriei din Sion şi al Ritului Memphis stabileşte o legătură între preotul

egiptean Ormus şi Sfîntul Marcu, arft putea crede oare că textul este o referire voalată la această tradiţie secretă?

Descoperirea Evangheliei secrete a lui Marcu nu face decît să confirme că Noul Testament, aşa cum îl ştim noi astăzi, *nu este* o flatare fidelă, obiectivă, a vieţii şi a activităţii lui Iisus. Într-o oarecare măsură, se poate spune că este un text propagandistic, pe baza căruia este aproape imposibil să reconstituim o imagine veridică a primilor ani de creştinism. Dar mai există o rază de speranţă. Atîta vreme cît este recunoscută ca atare, propaganda *poate* duce la o serie de concluzii rezonabile; dacă este analizata cu atenţie, poate dezvălui ceea ce trebuia, de fapt, să ascundă; suspicioase sînt, de pildă, pasajele în care omisiunile sînt evidente, fără a avea un motiv clar.

Este încurajator să ştim însă ca o mare parte dintre materialele „interzise", eliminate din textul original al Noului Testament în cadrul Conciliului de la Niceea, au fost păstrate în secret de aşa-numiţii eretici, a căror erezie consta doar în *aceea că* ştiau adevărul despre pasajele cenzurate. Dar ce anume era atît de ameninţător pentru Biserică în textele cenzurate, încît cei care cunoşteau adevărul să fi fost vînaţi cu îndîrjire şi chiar ucişi din acest motiv?

Bazîndu-ne pe indiciile oferite de studiul nostru asupra organizaţiilor secrete din Europa, am încercat să reevaluăm istoria lui Iisus şi învăţăturile sale. Ani întregi am căutat să punem ordine în cantitatea uriaşă de informaţii diverse adunate din cele mai variate surse — de la materiale teologice standard la interviuri cu „eretici", de la Noui Testament şi textele gnostice şi apocrife la lucrările alchimiştilor şi ale ermeticilor, în cele din urmă am văzut con-turîndu-se un tipar şi imaginea sa ni s-a părut atît de uluitoare, atît de diferită de versiunea susţinută de Biserică, încît la început ne-am îndoit de propriile noastre concluzii.

Dacă mulţi dintre acei „eretici", cu ideile lor secrete despre povestea originală a lui Iisus, sînt, de fapt, *adevăraţii creştini?* Ce ne-ar putea dezvălui o analiză obiectivă a evenimentelor petrecute în Palestina secolului I? Sosise vremea să sfîşiem vălul prejudecăţilor şi să privim dincolo de tradiţii şi de mit.

CAPITOLUL 12
Femeia pe care o săruta Iisus

Femeia pe care o cunoaştem noi sub numele Maria Magdalena avea, pentru străvechile mişcări „eretice" din Europa, o semnificaţie uriaşă, însă enigmatică. Conexiunile dintre ea şi cultul Madonei negre, trubadurii medievali şi catedralele gotice, misterul ce 1-a înconjurat pe abatele Sauniere de la Rennes-le-Château — şi Prioria din Sion — sugerează că există

ceva anume în privinţa ei, ceva considerat de Biserică *periculos.*

După cum am văzut, numeroase legende s-au ţesut în jurul acestei femei enigmatice. Dar cine era ea şi care e secretul ei?

În Evangheliile incluse în Noul Testament există puţine referiri explicite la Maria Magdalena. Totuşi, din modul în care este menţionată ne dăm seama clar că ea era cea mai importantă dintre ucenicele lui Iisus, ucenice ignorate acum aproape complet de Biserică. Daca se referă totuşi la ele, o face de obicei cu aluzia subînţeleasă că termenul „ucenic" are o rezonanţă mai clară atunci cînd îi este aplicat unui bărbat. De fapt, rolul discipolilor de sex feminin a fost minimalizat în mod nepermis de criticii din epoci mult mai tîrzii decît cea în care au fost scrise Evangheliile. Dacă ludeii secolului I aveau reţineri de ordin sociologic şi religios în Privinţa conceptului de *importanţă* a femeilor — reţineri explicabile în contextul culturii lor tradiţionale —, criticii recenţi nu mai au această scuză. Şi totuşi, dezbaterea referitoare la hirotonisirea emeilor în Biserica Anglicană - pentru a cita un singur exemplu -Demonstrează că aproape nimic nu s-a schimbat de 2 000 de ani.

Pentru credincioşii de pretutindeni, „ucenicii" sînt în mod automat şi exclusiv bărbaţi: Petru, Iacob, Luca etc., nicidecum Măria Mag-dalena, Ioana, Salome etc., cu toate că aceste nume sînt menţionate chiar de autorii Evangheliilor.

în decursul nesfîrşitelor dezbateri privind femeile-preot (chiar şj cele implicate fiind foarte atente să nu folosească termenul „păgîn" de *preoteasă),* descrierile eronate privindu-i pe discipolii lui Iisus au fost citate ca „dovadă" că femeile nu pot intra în rîndurile clerului. De exemplu, s-a susţinut că Iisus şi-a ales ucenicii doar dintre bărbaţi, în ciuda faptului că, aşa cum am văzut, o serie de femei sînt menţionate *nominal* ca fâcînd parte din anturajul său şi cu toate că tradiţia iudaică a epocii respective era de aşa natură încît prezenţa femeilor ar fi fost ignorată în întregime, dacă s-ar fi putut. Menţionarea explicită a numelui lor demonstrează că ele au deţinut un rol semnificativ în activitatea şi mesajul lui Iisus — aşa cum s-a întîmplat, de altfel, şi în decursul cîtorva generaţii din epoca timpurie a creştinismului. Aşa cum a dovedit, printre alţii, Giorgio Otranto, un profesor de istorie a Bisericii din Italia, timp de sute de ani femeile au fost nu doar membre ale congregaţiilor, ci *preoţi* şi chiar *episcopi.*

În cartea sa *When Women Were Priests* („Cînd femeile erau preoţi", 1993), Karen Jo Torjesen, specialist în problematica femeilor în creştinismul timpuriu, scrie:

„Sub o arcadă înaltă dintr-o bazilică romană închinată sfintelor Prudentiana şi Praxedis, se află un mozaic ce înfăţişează patru figuri feminine: cele două sfinte, Maria şi o a patra cu un văl pe cap şi cu o aură pătrată — un

procedeu artistic ce arată ca persoana era încă în viaţă atunci cînd a fost realizat mozaicul. Cele patru personaje privesc cu seninătate, detaşîndu-se pe fundalul auriu strălucitor. Figura Mariei şi cele ale sfintelor sînt uşor de recunoscut, dar identitatea celeilalte este mai puţin evidentă. O inscripţie îngrijită menţionează că persoana din stingă este Theodora Episcopa, ceea ce înseamnă „episcop Theodora". Forma de masculin a termenului „episcop" în latină este *episcopus;* femininul e *episco-pa.* Atît imaginea cît şi precizia gramaticală a inscripţiei indică fără dubii că episcopul Theodora era o femeie. Dar literă a a numelui a fost parţial ştearsă printr-o serie de zgîrieturi pe suprafaţa plăcuţelor de mozaic, ceea ce sugerează că s-a încercat distrugerea terminaţiei de feminin, poate chiar în antichitate".[1]

Reprezentanţii masculini ai clerului pot încerca pînă în pînzele albe să explice astfel de reprezentări grafice ale femeilor ca preoţi -unji chiar au încercat să sugereze că Theodora era, de fapt, *mama* episcopului respectiv —, dar faptele vorbesc de la sine. Femeile nu se achitau doar de sarcini echivalente în secolul I cu prepararea cafelei şi a gustărilor, ci oficiau în timpul slujbelor religioase. Nu s-a pomenit niciodată, în acea epocă de început, că un preot femeie, jn timpul menstruaţiei, ar „întina" pîinea şi vinul împărtăşaniei, aşa cum se sugerează astăzi.[2]

Abia în noiembrie 1992 Biserica Anglicană a luat o decizie în privinţa spinoasei probleme a femeii or-preoţi şi, la numai două voturi diferenţă, a permis hirotonisirea lor. Deşi nu avem intenţia de a zăbovi asupra controversei respective, dorim să ne exprimăm susţinerea pentru cele care au încercat să le explice „superiorilor" bărbaţi că tot ceea ce solicită ele este o *revenire* la situaţia iniţială, nu o reinterpretare radicală, modernistă. Cerînd să le fie permisă hirotonisirea, ele au luptat doar pentru un drept pe care 1-ar fi avut cu secole în urmă. (în mod uimitor, adevăratul statut al femeilor în zilele de început ale Bisericii Creştine pare să fi fost cunoscut în secolul al XVI-lea: în tratatul său despre superioritatea feminină, despre care am amintit în Capitolul 7, Agrippa menţionează: „[nu sîntem] neştiutori cu privire la numeroasele stareţe şi călugăriţe dintre noi, pe care antichitatea nu ezita să le numească preoţesc."[3])

Motivele prezenţei femeilor în prim-plan în cultul lui lisus au fost cît se poate de serioase, fapt care i-a determinat pe unii reprezentanţi ai sexului tare să încerce să le denigreze. Vom discuta despre această chestiune mai tîrziu; acum însă ne vom mulţumi să spunem că femeile au deţinut în mod cert un rol ecleziastic în prima perioadă a Bisericii Creştine, cel puţin egal ca statut cu cel al bărbaţilor.

Una dintre supoziţiile condescendente ale reprezentanţilor masculini ai clerului este aceea că femeile menţionate în Epistole şi în *Faptele Sfinţilor Apostoli* nu

făceau decît să gospodărească pentru apostoli, în vreme ce ei predicau şi botezau. Femeilor ca Luculla şi Phillippa li se aduc mulţumiri pentru susţinere şi este evident că multe dintre ele erau bogate şi poate suprinzător de independente Pentru epoca respectivă. Noi nu considerăm că aceasta era unica lor funcţie, însă, din modul în care este descrisă Maria Magdalena, e clar că ea a fost una dintre primele femei care i-au susţinut financiar pe lisus şi pe ucenici.

Ea şi celelalte femei „îi slujeau din avutul lor" — exprimare care sugerează o susţinere materială. Pretutindeni în text femeile sînt descrise ca „urmîndu-1", cuvintele folosite în materialul original indicînd o participare deplină la activităţile şi practicile grupului.

Aşa cum am văzut, Maria Magdalena este, în Evanghelii singura femeie care nu e identificată prin relaţia de rudenie cu un bărbat, ca fiică, soră, mamă sau soţie, ci îi este specificat direct numele. Deşi acest lucru poate sugera o ignoranţă din partera autorului în ceea ce priveşte identitatea ei, este mai probabil că ea era atît de cunoscută în epocă, încît orice creştin şi-ar fi dat imediat seama despre cine era vorba.

Dar, în vreme ce relaţia ei cu ceilalţi este încă neclară, un alt aspect reiese limpede din relatările Evangheliilor: Maria Magdalena era o femeie independentă. Şi, aşa cum subliniază Susan Haskins, acest lucru implică o „anume situaţie materială"[4].

Puţine alte personaje ale Noului Testament sînt menţionate pe numele complet, precum Maria Magdalena, şi dintre acestea două ies în evidenţă: lisus Nazarineanul şi loan Botezătorul.

Dar ce semnificaţie are numele ei? „Magdalena" pare a însemna „din Magdala" şi s-a presupus dintotdeauna că se referă la oraşul pescăresc El Mejdel din Galileea. Dar nu există *nici o dovadă* în acest sens şi nici nu se ştie dacă oraşul respectiv era numit Magdala în epoca lui lisus. (De fapt, istoricul Josephus s-a referit la El Mejdel numindu-1 Tarichea.) Exista însă un oraş Magdolum în nord-estul Egiptului, în apropiere de graniţa cu ludeea — probabil acelaşi cu Migdol din *Cartea lui Ezechiel.*[5] Semnificaţia numelui Magdala permite şi ea o serie de interpretări, precum „locul porumbiţei", „locul turnului" sau „turnul-templu".[6]

Se poate chiar ca numele Mariei să fie o referire la un loc şi deopotrivă la un titlu, fiindcă în Vechiul Testament există următoarea profeţie *(Miheia* 4:8):

„Iar la tine, turnul de pază al turmei, colina fiicei Sionului, la tine se va întoarce stăpînirea de odinioară, împărăţia fiicei Ierusalimului!"

Aşa cum preciza Margaret Sarbird în studiul său din 1993 cu privire la cultul Magdalenei, *The Woman with the Alabaster Jar / femeia cu* vasul de alabastru"), cuvintele originale, traduse ca turnul turmei", *sint Magdaleder .*

Starbird adaugă:

„în ebraică, epitetul *Magdala* înseamnă, literal, «turn» sau «înalt», «măreţ», «magnific»".

Să fi fost oare cunoscută, încă din timpul vieţii Mariei Magdalena, conexiunea ei cu „turnul" şi, mai cu seama, cu reconstruirea Sionului? La fel de sugestiv este că *Magdaleder* înseamnă „turnul turmei", ceea ce duce cu gîndul la un turn de veghe, la cineva care veghează asupra unor oameni mai neajutoraţi — poate chiar la „Bunul Păstor".

Măria Magdalena a stîrnit deja o controversă aprigă în cultura modernă, atunci cînd autorii cărţii *The Holy Blood and the Holy Grail* au afirmat că ea ar fi fost soţia lui Iisus. Deşi nu era deloc nouă, supoziţia a ajuns pentru prima dată la urechile marelui public şi a agitat spiritele, aşa cum era şi de aşteptat. Sentimentul de culpabilitate asociat cu sexul este atît de adînc înrădăcinat în cultura noastră, încît orice sugestie la o eventuală parteneră sexuală a lui Iisus — chiar şi în contextul unui mariaj monogam, liber consimţit — este considerată dezgustătoare şi profanatoare. Ideea unui Iisus căsătorit continuă să fie considerată cel puţin improbabilă, dacă nu chiar „lucrare diavolească". Şi totuşi, există numeroase motive pentru a crede că Iisus era implicat într-o relaţie intimă, probabil cu Maria Magdalena.

Mulţi critici au subliniat că tăcerea totală păstrată de Noul Testament în privinţa stării civile a lui Iisus este foarte ciudată. Cronicarii vremii obişnuiau să descrie persoanele la care se refereau prin Prisma aspectelor care *le deosebeau* de celelalte, iar celibatul în cazul unui bărbat de peste treizeci de ani era pe atunci nemai-mtîlnît. Trebuie să ne amintim că ne bazăm, în cercetarea noastră, P[e] imaginea lui Iisus aşa cum a fost ea schiţată de autorii Evanghe-ulor şi de sursele acestora, iar perspectiva lor era una esenţial [lu]daică. Pentru evrei, celibatul era *inacceptabil,* deoarece implica de a aduce pe lume o nouă generaţie a poporului ales al domnului, lucru pe care mai-marii sinagogilor nu puteau decît să-1 condamne, în conformitate cu Geza Vermes, unii rabini din secolul al II-lea „comparau chiar refuzul de a procrea cu crima" Genealogiile menţionate frecvent în Biblie dovedesc că iudeii erau un popor dinastic, care punea un preţ deosebit pe relaţiile famili[a]j[e] strînse. Căsătoria a fost dintotdeauna un element esenţial al modului de viaţă iudaic, mai cu seamă atunci cînd asupra poporului plana o ameninţare, aşa cum era situaţia în perioada dominaţiei romane. In cazul unui predicator celebru şi charismatic, celibatul şi lipsa urmaşilor ar fi constituit un lucru scandalos, iar gruparea sa ar fi avut foarte slabe şanse de a supravieţui după moartea fondatorului ei.

Potrivit Noului Testament, Iisus şi adepţii săi aveau numeroşi duşmani. Şi totuşi, nu există acuzaţii cunoscute de homosexualitate în rîndul lor — aşa cum

s-ar fi întîmplat în mod cert dacă bărbaţii în cauză ar fi fost cu toţii celibatari; situaţia ar fi iscat un scandal uriaş, care ar fi ajuns la urechile Romei şi, desigur, ale noastre, astăzi. Acuzele de acest gen nu sînt rezervate pentru publicaţiile de scandal din zilele noastre; Pilat şi oamenii săi nu erau nişte naivi, iar evreii aveau cunoştinţă despre relaţiile homosexuale, fie şi numai pentru a le condamna. Dacă lisus şi ucenicii săi ar fi fost celibatari şi dacă ar fi propovăduit burlâcia, însuşi acest fapt ar fi stîrnit agitaţie în rîndul autorităţilor. Specialiştii evită în general problema celibatului, luînd ca atare concepţia tradiţională a Bisericii, aceea că lisus era necăsătorit. Dar atunci cînd subiectul este adus în discuţie, dificultatea de a-i dovedi statutul marital este evidentă. De exemplu, în încercarea sa de a-1 defini pe lisus ca personaj istoric, Geza Vermes a ajuns la concluzia că se încadrează cel mai bine în tiparele *hasidim* — urmaşii profeţilor din Vechiul Testament, în acest fel specialistul încearcă - uneori cu succes, alteori nu — să privească rolul şi acţiunile lui lisus din perspectiva unui asemenea rol, comparîndu-le cu cele ale altor *hasidim* cunoscuţi, din aceeaşi epocă şi din aceeaşi regiune. Cînd abordează însă problema celibatului (pe care îl acceptă în cazul lui lisus), paralela devine dificilă. Vermes se vede nevoit să recunoască faptul că cei mai mulţi *hasidim* pe care i-a luat ca termen de comparaţie erau căsătoriţi şi aveau copii. De fapt, există în cui' tura respectivă un singur sfînt care susţine celibatul: Pinhas ben lair, care a trăit la un secol după lisus şi nici măcar nu a fost *hasid!*[9] Deşi pare greu de crezut, acest exemplu a fost pentru ca Vermes să afirme că lisus a avut un mod de viaţă similar, că nu toţi specialiştii sînt la fel de uşor de convins. De fapt, staturii lui Pinhas era atît de neobişnuit, încît omul a devenit celebru *din acest motiv.* Nu exista date care să sugereze că mesajul au modul de viaţă al lui lisus ar fi promovat celibatul; dacă aşa ar fi stat situaţia, în mod cert am fi ştiut şi noi.

Este adevărat că membrii unor secte iudaice, precum esenienii, erau celibatari; dar, repetăm, ştim astăzi acest lucru doar pentru că era ceva atît de neobişnuit, încît a atras numeroase critici şi comentarii- Unii specialişti au folosit acest argument pentru a susţine că jisus însuşi era esenian. Secta nu este menţionată însă nici măcar o dată în Noul Testament, fapt cu totul bizar, dacă lisus ar fi fost cel mai de seamă membru al ei.

Mai există însă o altă posibilă interpretare pentru tăcerea desâvîrşită păstrată de Evanghelii în privinţa stării civile a lui lisus: poate că încheiase un fel de căsătorie nerecunoscută de evrei sau poate că avea o parteneră sexuală în afara cadrului marital.

(Tradiţia eretică subliniază faptul că lisus şi Maria Magdalena erau parteneri sexuali, nu că ar fi fost soţ şi soţie; aşa cum am văzut, Evangheliile gnostice, catarii şi alte organizaţii secrete se referă la ea

numind-o „concubină" sau „consoartă" şi preferă să folosească termeni ambigui, precum „uniune" în loc de „căsătorie".)

Cît despre dovezile în sprijinul ideii unui Iisus căsătorit, s-a susţinut la un moment dat că nunta din Cana, la care Iisus a transformat apa în vin, a fost, de fapt, nunta sa.[10] Statutul său în această relatare pare a fi cel al mirelui. Din motive aparent inexplicabile, se aşteaptă de la el să asigure vinul pentru ospăţ. Interesant este că acest eveniment crucial, în care Iisus face primul său miracol, apare doar în *Evanghelia după Ioan,* fără a fi menţionat în celelalte trei. Ar mai putea exista însă o altă interpretare a nunţii din Cana, pe care o vom discuta mai tîrziu.

Nici unul dintre aceste argumente nu oferă totuşi răspuns la o serie de întrebări: „Dacă Iisus era căsătorit, de ce Evangheliile nu precizează nimic despre soţia sau familia sa?", „Cine era soţia?" „De ce să fi vrut ucenicii să şteargă orice informaţii despre ea?" Poate că o evitau fiindcă relaţia ei cu Iisus li se părea stînjenitoare şi deranjantă pentru misiunea lor. Iar dacă nu erau căsătoriţi, ci aveau doar o relaţie sexuală şi spirituală, probabil că nefiind de sex masculin au preferat s-o ignore. Exact aceasta este situaţia descrisă în Evangheliile gnostice, în care identitatea partenerei lui Iisus este precizată. Maria Magdalena era *partenera* lui *sexuală* şi ucenicii erau deranjaţi de influenţa pe care ea o deţinea asupra conducătorului lor.

Cît despre motivele pentru care relaţia lui Iisus cu Maria Magdalena a fost ascunsă, trebuie să spunem că ceea ce pare evident astăzi nu era la fel în contextul istoric al secolului I. Am putea crede că explicaţia constă în ideea Bisericii Creştine că femeile sînt inferioare şi că procrearea constituie un rău necesar. Dovezile atestă însă că atitudinea anti-căsătorie este, de fapt, *rezultatul,* nu cauza acestei disimulări. La începuturile sale, înainte de a deveni o instituţie cu o ierarhie bine structurată, Biserica nu avea nici un fel de prejudecăţi în privinţa femeilor.

Caracterul deliberat al tăcerii cu privire la Maria Magdalena şi la relaţia ei cu Iisus este evident, dar purul misoginism nu constituie o explicaţie suficientă. Trebuie să mai fi existat un alt factor la originea „campaniei" anti-Magdalena. Probabil că motivul are legătură cu identitatea ei şi/sau cu tipul relaţiei dintre ea şi Iisus. Cu alte cuvinte, nu faptul că era căsătorit, ci persoana pe care o avea ca soţie reprezenta, de fapt, problema.

De nenumărate ori în decursul investigaţiei noastre am descoperit indicii care sugerau că Maria Magdalena era considerată, într-un fel sau altul, inacceptabila. Acum nu ne mai rămînea decît să aflam ce anume îi conferea aura aceasta de pericol şi ce factori, dincolo de simplul misoginism, se aflau la baza străvechilor temeri stîrnite de iubita lui Iisus.

Identitatea Mariei Magdalena, a Mariei din Betania (sora lui Lazăr) şi a

„păcătoasei anonime" care îl unge pe lisus cu mir în *Evanghelia după Luca* a constituit întotdeauna subiect de dezbateri aprinse. Biserica Catolică a decis la scurt timp după fondarea sa că aceste trei nume desemnează una şi aceeaşi persoană, dar în 1969 şi-a schimbat optica. Biserica Ordodoxă Răsăriteană a considerat dintotdeauna că între Maria Magdalena şi Maria din Betania nu există nici o legătură.

Desigur, contradicţiile şi discrepanţele complică şi mai situaţia, dar confuzia este semnificativa prin ea însăşi aidoma unei persoane care se ştie vinovată, autorii Evangheliei devin mult prea evazivi atunci cînd încearcă să ascundă faptul că toate referirile la Betania, la evenimentele şi la familia care locuia acolo — Lazăr, Maria şi Marta — sînt vagi este în sine extrem de sugestiv.

Aşa cum am văzut, descoperirea făcută de Morton Smith jgjnonstreazâ că relatarea învierii lui Lazăr a fost eliminată din *Evanghelia după Marcu* în urma unui act deliberat de cenzură. Şi totuşi» în unica sa versiune canonică — în *Evanghelia după loan* — episodul constituie unul dintre cele mai importante momente din întreaga activitate a lui lisus. Atunci de ce primii creştini — care ₛ-au străduit sâ-1 îndepărteze din cel puţin una dintre celelalte gvanghelii _ s-au simţit ameninţaţi de el? Poate fiindcă în derularea evenimentelor apărea şi *Maria Magdalena?* Sau pentru că aşezarea în sine — Betania — ridica anumite probleme?

Evanghelia după Luca (10:38) descrie un episod în care lisus intră în casa unor surori, Maria şi Marta, dar nu aminteşte nimic despre un frate şi nici nu specifică numele locului; se menţionează doar „într-un sat", formulă evazivă care stîrneşte imediat suspiciuni. La urma urmei, este greu de crezut că numele locului le-ar fi fost necunoscut celorlalţi cronicari. Şi personajul Lazăr este omis în mod intenţionat din *Evanghelia după Luca.* Ce era deci în neregulă cu oraşul respectiv şi cu familia care locuia acolo? (Poate un indiciu ni-1 oferă faptul că loan Botezătorul şi-a început propovăduirea într-un loc numit *Betania.)*

Tot *Evanghelia după Luca* (7:36-50) oferă cea mai vagă descriere a episodului în care o femeie îi unge picioarele lui lisus. Dintre cei patru evanghelişti, numai Luca plasează evenimentul în Capernaum, la începutul propovăduirii lui lisus, fără a menţiona numele femeii care a apărut pe cînd şedea el la masă şi i-a uns capul şi picioarele cu preţiosul mir, ştergîndu-1 apoi cu părul ei.

Evanghelia după loan (12:1-8) este mai explicită. Episodul are loc în Betania, în casa lui Lazâr şi a surorilor lui, Măria şi Marta, Măria fiind cea care îl unge cu mir. Versetele ce descriu învierea 'ui Lazâr subliniază (11:2) ca sora acestuia, Maria, e femeia care l-a uns.

Nici Marcu (14:3-9) şi nici Matei (26:6-13) nu precizează umele femeii în cauză, dar menţionează că evenimentele s-au petrecut în *Betania,* cu două zile (la loan sînt şase) înainte de Cina cea de taină. Totuşi, în conformitate cu cei doi evanghelişti, ungerea a avut loc în casa lui Simon Leprosul. Se pare deci că totul în ceea ce priveşte Betania şi familia respectivă a fost de natură să-i neliniştească pe autorii textelor sinoptice, astfel încît, fiind nevoiţi să includă în relatarea lor şi eposidul respectiv, au făcut-o într-o formă cît mai „denaturată". Poate că motivele acestei nelinişti sînt aceleaşi pentru care grupările eretice consideră evenimentul atît de important.

Betania este semnificativă şi pentru faptul că de acolo a pornit lisus în drumul său spre Ierusalim — spre Cina cea de taină şi spre răstignire. Şi, cu toate că ucenicii păreau să nu ştie nimic despre cele ce aveau să se întîmple, unele elemente sugerează că familia din Betania nu era chiar atît de neştiutoare şi că a pus la cale, aşa cum am văzut, vinele aranjamente, printre care asinul pe care a intrat lisus în capitală.

Maria din Betania şi femeia anonimă care îi unge picioarele lui lisus sînt, în mod evident, una şi aceeaşi persoană; era însă aceasta Maria Magdalena? Majoritatea criticilor moderni consideră că Măria din Betania şi Maria Magdalena sînt două femei diferite. Ei totuşi nu pot explica de ce au preferat evanghelişti să fie neclari în această privinţă.

Unii specialişti sînt de părere că între Maria Magdalena şi Maria din Betania se poate pune semnul egal. William E. Phipps, de pildă, consideră ciudat faptul că Maria din Betania — aflată neîndoielnic în relaţii strînse cu lisus — nu e menţionată ca fiind prezentă la răstignire şi că Maria Magdalena apare brusc la picioarele crucii, deşi înainte de acest moment nu a fost amintită decît în treacăt.[11] Philipps subliniază, de asemenea, că este posibil ca cele două patronime — „din Betania" şi „din Magdala" — să fie aplicate aceleiaşi persoane, în funcţie de context. Acest lucru este cu atît mai credibil, cu cît autorii textelor au încercat în mod deliberat să creeze confuzie cu privire la identitatea ei.

Totuşi, la nivel general, cercetătorii resping ideea că autorii Evangheliilor au eliminat sau au modificat în mod intenţionat anumite aspecte ale evenimentelor relatate. (Unii, printre care şi Hugh Schonfield, recunosc însă că există anumite detalii despre grupul din Betania pe care cronicarii ori le-au ascuns în mod voit, ori pur şi simplu nu le-au cunoscut sau nu le-au înţeles ei înşişi.) Iar o dată ce ideea existenţei unei asemenea denaturări este acceptată, posibilitatea ca Maria din Betania şi Maria Magdalena să fie, de aceeaşi persoană capătă consistenţă.

Investigaţia noastră a pornit de la studiul tradiţiilor secrete, respectiv

de la unul dintre reprezentanţii ei, Leonardo da Vinci, şi de la presupusa confrerie din care făcea acesta parte, Prioria din Sion. Aşa cum am văzut, organizaţia a fost adusă în atenţia publicului larg prin intermediul cărţii *The Holy Blood and the Holy (Jrail,* care susţine cu tărie că Maria Magdalena şi Maria din Betania sînt una şi aceeaşi persoană. Ediţia revizuită, publicată în 1996, conţine o serie de materiale noi, printre care şi „documentul Montgornery" care, dacă ne amintim, susţine premisele de la care a pornit *The Holy Blood and the Holy Grail.* Documentul specifică, în acest context, că lisus a fost căsătorit cu „Miriam din Betania" şi că aceasta din urmă a fugit în Franţa, unde a dat naştere unei fetiţe, în niod cert, se consideră că „Miriam" era Maria Magdalena; în orice caz, apologii Prioriei *cred* că aşa au stat lucrurile. Şi, de asemenea, să nu uităm că, în toate vechile tradiţii ce relatează călătoria Mariei Magdalena în Franţa — precum „Legenda de aur" — se consideră că ea era una şi aceeaşi persoană cu Maria din Betania. Există însă dovezi care să ateste această supoziţie?

Evanghelia după Luca ne oferă un indiciu; după ce relatează episodul în care femeia păcătoasă îl unge pe lisus, cronicarul o menţionează imediat, pentru prima dată, pe Maria Magdalena (8:1-3). Se pare deci că asociaţia între cele două era prea puternică pentru ca Luca să o poată ignora, cel puţin la nivel inconştient.

Mai semnificativ încă, lisus însuşi stabileşte o conexiune între apropiata sa înmormîntare şi *persoana* care îl unge, nu doar *actul* ungerii în sine. Iată, de pildă, în *Evanghelia după Marca* (14:8): „Ea a făcut ceea ce avea de făcut: mai înainte a uns trupul Meu spre înmormîntare". Astfel se face o asociere implicită între această femeie din Betania şi Maria Magdalena, fiindcă aceasta din urmă e cea care vine, cîteva zile mai tîrziu, la mormînt pentru a unge trupul lui lisus. Atît ungerea persoanei în viaţă, cît şi intenţionata Ungere a cadavrului sînt ritualuri foarte importante în cultura iudaică şi ele în sine constituie o conexiune între cele două femei, în °rice caz, extrem de semnificativ e faptul că persoana care îl unge pe lisus — ca o subliniere a adevăratului său destin — *este o femeie.*

Deşi nu e deloc imposibil ca între Maria Magdalena şi Maria din Betania să poată fi pus semnul identităţii, este preferabil să ne Păstram obiectivitatea şi să analizăm mai în profunzime rolurile şi personalităţile celor două femei, aşa cum sînt ele prezentate de Noul Testament.

Ideea încetăţenită că Magdalena era prostituată provine din asocierea (sau confuzia) ei tradiţională cu Maria din Betania, care este descrisă ca o „păcătoasă". Desigur, dacă Maria din Betania era o femeie de condiţie uşoară, fiind totodată una şi aceeaşi cu Măria. Magdalena, înţelegem extrema precauţie a cronicarilor şi deliberata „voalare" a datelor în privinţa ei. Pentru a desluşi

adevărul în acest sens, trebuie să analizăm personajul Maria din Betania.

Evangheliile sinoptice nu specifică numele femeii care îl unge pe Iisus, dar precizează că era o păcătoasă; în *Evanghelia dupq Ioan,* ea este identificată în mod explicit ca fiind Maria din Betania, însă nu i se menţionează statutul moral. Discrepanţa în sine are darul de a ridica anumite suspiciuni.

In *Luca,* expresia folosită pentru a o desemna pe cea care îl unge pe Iisus este „o femeie păcătoasă din cetate". Deşi termenul original din limba greacă pentru „păcătos" —*harmartolos,* care înseamnă „cel care a încălcat legea" — nu implică neapărat ideea de prostituţie, accentul pus pe părul ei despletit — purtare neobişnuită la femeile respectabile — sugerează totuşi un păcat de ordin sexual, cel puţin în viziunea evanghelistilor.[12]

în contexul culturii iudaice a vremii, exista un aspect dezagreabil în privinţa Mariei din Betania, dar acesta nu lasă nicidecum să se înţeleagă că femeia era o prostituată care-şi culegea clienţii din stradă. (Mirul, obţinut dintr-o plantă rară provenită din India, era atît de scump, încît în nici un caz nu şi 1-ar fi putut permite omul de rînd. William E. Phipps este de părere că mirul de nard costa echivalentul venitului anual al unui agricultor.)[13] De asemenea, pare greu de crezut că, dacă ar fi fost patroana bogată a unui bordel, Măria ar fi continuat să locuiască în aceeaşi casă împreună cu sora şi cu fratele ei, Marta şi Lazăr; la urma urmei, ambii se bucurau de o reputaţie bună şi erau prieteni apropiaţi cu Iisus, pe care 1-au ş[1] găzduit. Prin urmare, ne putem întreba care era adevărata natură a „păcatului" ei.

Harmartolos era un termen provenit din „jargonul" arcaşilor şi îl desemna pe cel care a ratat ţinta; în acest context, se referă la o persoană care nu respectă legea şi riturile iudaice, ori fiindcă îi urmează practicile respective, ori fiindcă nu face parte pur şi simplu dintre iudei.[14] Dacă femeia respectivă nu era evreică, atitudinea evangheliştilor faţă de ea este de înţeles. Dar ceea ce sugerează că păcatul ei era de natură sexuală este detaliul referitor la pă despletit — şi, desigur, atitudinea ucenicilor faţa de ea.

Intenţionat sau nu, această atmosferă de suspiciune umbreşte adevărata semnificaţie a momentului ungerii. Există în această privinţă un element major, care a fost trecut în mare parte cu vederea, dar de care depinde însăşi esenţa creştinismului. Se ştie că urnele „Hristos" provine din grecesul *Christos,* care la rîndul sau este traducerea termenului „Mesia" din ebraică, în ciuda convingerilor încetăţenite însă, numele nu implică un caracter divin; *Christos* înseamnă doar „cel uns". (Pe baza acestei interpretări, orice persoană „unsă" într-un post — de la Pilat din Pont la regina Marii Britanii — este un „Hristos".) Ideea caracterului *divin* al lui Hristos provine dintr-o interpretare ulterioară a creştinilor: pentru *iudei,* Mesia era multaşteptatul lider politic şi militar, ales de Dumnezeu, în secolul I deci,

termenul „Mesia" sau „Hristos" atribuit lui lisus însemna doar „cel uns".

Iar în Evanghelii nu se menţionează decît o singură ungere a sa. Unele opinii identifică această „ungere" cu botezul oficiat de loan, dar urmînd aceeaşi logică, am putea spune că toţi cei care fuseseră botezaţi de loan în apa Iordanului deveniseră şi ei „Hristoşi". Esenţial rămîne faptul că unica persoană care 1-a uns pe lisus, confe-rindu-i deci titlul de Hristos, *a fost o femeie.*

Noul Testament citează chiar cuvintele pe care se presupune că le-ar fi rostit lisus însuşi cu această ocazie *(Marcu* 14:9):

„Adevărat zic vouă: Oriunde se va propovădui Evanghelia, în toata lumea, se va spune şi ce a făcut (femeia) aceasta, spre pomenirea ei".

Curios e faptul că Biserică, deşi ă crezut dintotdeauna că femeia ᶜare 1-a uns pe lisus a fost *Sfînta* Măria Magdalena, a preferat să ˡgnore cuvintele lui. Ţinînd seama de modul în care ea este condamnată în predicile preoţilor de pretutindeni, se pare că pînă şi Pusele lui lisus sînt supuse aceluiaşi proces de selecţie şi reinter-ᴾʳetare ca întregul material al Noului Testament, de altfel, în acest caz cuvintele lui lisus sînt ignorate aproape cu desăvîrşire. însă chiar şi în rarele ocazii în care li se acordă atenţia cuvenită, impljcaţiile lor sînt trecute sub tăcere.

Numai despre două persoane se aminteşte în Noul Testament că ar fi oficiat rituri importante în viaţa lui lisus: loan, care 1-a botezat la începutul propovâdurii sale, şi Măria din Betania, care 1-a uns la sfîrşit. Şi totuşi, aşa cum am menţionat, ambii au fost marginalizaţi de autorii Evangheliilor, ca şi cum aceştia s-au văzut nevoiţi să-i amintească numai fiindcă faptele lor au fost atît de importante încît nu puteau fi omise. Şi există un motiv serios în acest sens: este de la sine înţeles că persoanele care oficiază botezul şi ungerea au *autoritatea de a face acest lucru.* Pe lîngă faptul că ambele *îi conferă* celui botezat, respectiv uns, o autoritate — aşa cum arhiepiscopul de Canterbury i-a conferit statutul regal Elisabetei a II-a, în 1953 —, *ele însele trebuie să deţină autoritatea de a o face.*

Vom trata ceva mai departe problema autorităţii lui loan; deocamdată, să remarcăm cît de ciudat este faptul că episodul ungerii a fost inclus în Evanghelii. Dacă ungerea ar fi constituit un gest oarecare, lipsit de semnificaţii, nu ar fi fost menţionată deloc. Şi totuşi, ni se spune că ucenicii, mai cu seamă Iuda, au condamnat-o pe Maria pentru că a folosit mirul de nard atît de scump şi de rar pentru a-1 unge pe lisus, în loc să-1 vîndă şi să strîngă astfel bani pentru săraci. lisus le-a răspuns că săraci vor exista întotdeauna, dar el nu va rămîne mereu alături de ei (pentru a primi o asemenea cinste). Această mustrare — pe lîngă că dezminte ideea avansată de unii, că lisus ar fi fost un fel de protomarxist — justifică fapta Măriei şi su-

gerează că numai el şi ea i-au înţeles adevărata semnificaţie. Discipolii bărbaţi par şi de această dată să nu sesizeze aspectele subtile ale acestui ritual, arâtîndu-se chiar ostili faţă de Măria şi de gestul ei, cu toate că Iisus însuşi i-a subliniat autoritatea. Acest episod este important şi dintr-un alt punct de vedere: marchează momentul în care Iuda devine trădător; imediat după aceea, îl vinde pe Iisus autorităţilor religioase.

Maria din Betania 1-a uns pe Iisus cu mir de nard, un unguent păstrat, fără îndoială, pentru această ocazie, fiind destinat riturilor de înmormîntare. El însuşi a precizat *(Marca* 14:8): „... Mai dinainte a uns trupul Meu, pentru îngropare". Pentru el, cel puţin, ungerea avea semnificaţia unui *ritual.*

Lăsînd la o parte importanţa episodului, care a fost totuşi scopul său exact? Şi de ce, în societatea iudaică a acelor vremuri, a fost făcut de o femeie? Ţinînd seama de sexul şi de reputaţia ei (oricît de nemeritată), ceremonia nu are nimic din practicile iudaice tradiţionale. Poate că „documentul Montgomery" oferă o explicaţie privind realul înţeles al ungerii.

Dacă ne amintim bine, documentul se referă la căsătoria lui Iisus cu Maria din Betania, care este descrisă ca fiind o „preoteasă a unui cult feminin", a unei tradiţii de venerare a divinităţii feminine. Dacă acest lucru este adevărat, atunci putem înţelege de ce ritul ungerii pare atît de străin ucenicilor; nu este clar însă motivul pentru care Iisus îl acceptă. Iar dacă ea era într-adevăr o preoteasă păgînă, nu ne mai miră nici faptul că discipolilor li s-a părut o femeie cu moravuri dubioase.

Şi — întrebarea revine — dacă Maria din Betania era preoteasă a unui cult păgîn, de ce 1-a uns pe Iisus? Sau, altfel spus, de ce i-a permis el s-o facă? Există cumva o paralelă între acest ritual şi ceremoniile asociate în mod obişnuit cu păgînismul acelor vremuri? într-adevâr, exista un ritual antic ce pare uimitor de relevant: ungerea unui *rege sfînt.* La baza acestuia se afla ideea că un rege sau un preot nu putea accede la întreaga sa forţă divina decît prin intermediul autorităţii unei înalte preotese. în mod tradiţional, acest rit se concretiza în aşa-numitul *hieros gamos,* mariajul sacru: comuniunea dintre regele-preot şi regina-preoteasă. Prin unirea lor sexuala, el devenea cu adevărat rege; în lipsa preotesei, el nu mai însemna nimic.

Nici o practică occidentală nu mai aminteşte astăzi de această idee sau practică, omului modern fiindu-i greu să înţeleagă principiul *hieros gamos.* Cu excepţia cadrului intim al cuplului, sexualitatea sacră nu are nici o semnificaţie pentru noi. Esenţa sa nu este însă purul erotism, indiferent cît de elevat se consideră acesta a fi; Prin acest mariaj sacru, bărbatul şi femeia *devin cu adevărat zei.* Preoteasa devine zeiţa însăşi, care îi dăruieşte bărbatului — întruchipare a zeului — binecuvîntarea supremă a renaşterii, la

fel ca în alchimie. Unirea celor doi avea darul de a proiecta în ei înşişi şi 'n lumea din jurul lor un spirit regenerator, reflectînd astfel impulsul creator ce a dus la naşterea planetei.[15]

Hieros gamos era expresia supremă a ceea ce se numeşte ,,prostituţie de templu", cînd bărbatul venea înaintea preotesei pentru a primi gnoza - pentru a avea experienţa divinului prin actul fizic al dragostei. Semnificativ e că termenul ce definea iniţial o astfel de preoteasa este *hierodulă,* care înseamnă „slujitoare sacra"[16]; cuvîntul „prostituata", cu toate implicaţiile sale morale, este o invenţie victoriana, în plus, spre deosebire de prostituata în sens clasic al termenului, această slujitoare în templu deţinea controlul asupra situaţiei şi a bărbatului care apela la ea şi amîndoi beneficiau de forţa fizică, spirituală şi magică a uniunii, într-un mod aproape inimaginabil pentru occidentalii de astăzi, trupul preotesei devenea -în sens metaforic, dar şi literal — o poartă către zei.

Desigur că toate acestea nu amintesc prin absolut nimic — ba dimpotrivă — de atitudinea Bisericii moderne faţă de actul sexual şi faţă de femei. Lăsînd la o parte iluminarea spirituală oferită de această aşa-numită prostituţie de templu — un proces cunoscut sub numele de *horasis* — în lipsa „cunoaşterii" carnale a hierodulei, bărbatul nu se putea împlini spiritual. Prin sine însuşi, el nu putea spera la un contact extatic cu Dumnezeu sau cu zeii; femeia, pe de altă parte, nu avea nevoie de această ceremonie. Pentru păgîni, femeile se află în mod firesc în strînsâ legătură cu divinul.

Este posibil ca „ungerea" lui lisus să fi simbolizat actul sexual al penetrării. Deşi nu este necesar să gîndim în aceşti termeni pentru a înţelege solemnitatea ritualului, nu putem ignora inevitabilele asocieri cu unele rituri antice, în care preotesele, reprezentînd zeiţa, erau pregătite din punct de vedere fizic pentru a-1 „primi" pe cel care fusese ales ca simbol al regelui sfînt sau al zeului mîntuitor. Toate misterele lui Osiris, Tammuz, Dionysos, Attis etc. includeau un rit în care zeul era uns de zeiţă înainte de moartea sa reală sau simbolica, menită să fertilizeze pâmîntul încă o dată. In mod tradiţional, *la trei zile după aceea,* graţie magicei intervenţii a preotesei/zeiţei, zeul revenea la viaţă şi întreaga populaţie răsufla uşurată, timp de încă un an. (în mistere, zeiţa spunea: „L-au luat pe Domnul meu şi nu ştiu unde să-1 găsesc" — aceleaşi cuvinte atribuite şi Mariei Magdalena lingă mormînt. Vom discuta în detaliu despre acest lucru ceva mai departe.)

Indicii privind adevărata semnificaţie a ungerii lui lisus putem găsi în *Cîntarea Cîntărilor* (1:12) din Vechiul Testament, în care „iubita" spune: „Cît regele a stat la masă, nardul meu a revărsat mireasmă". Să ne amintim că lisus însuşi asociase actul ungerii sale cu înmormîntarea; astfel, versetul următor capătă o semnificaţie deosebită: „Perniţă de mirt este iubitul meu,

care se ascunde între sînii mei".
Există o conexiune clară între ungerea lui Iisus şi *Cîntarea cîntărilor.* Mulţi specialişti considera că aceasta din urmă este, de fapt, liturghia unui rit al mariajului sacru, subliniind numeroasele similarităţi cu astfel de ceremonii din Egipt şi din alte tari ale Orientului Mijlociu.

Există în acest sens o asociere extrem de sugestivă. Aşa cum precizează Margaret Starbird:

„Versuri identice cu cele din *Cîntarea Cîntărilor* se găsesc în poemul liturgic din cultul zeiţei egiptene Isis, sora-mireasă a zeului mutilat, Osiris".[18]

Zeiţa/preoteasa se uneşte cu zeul/preotul în cadrul mariajului sacru, din motive complexe. Privit superficial, avem de-a face cu un rit al fertilităţii, menit să asigure fecunditatea personală şi la nivel naţional, pentru a asigura viitorul poporului şi rodnicia pămîntului. Dar totodată, prin intimitatea şi extazul ritului sexual, zeiţa/preoteasa îi oferă partenerului ei înţelepciune, în cartea sa *The Sacred Prostitute* („Prostituata sacră", 1988), analistul jung-ian Nancy Qualls-Corbett pune un accent deosebit pe legătura dintre prostituata sacră şi principiul feminin simbolizat de Sophia (înţelepciune).[19] După cum am văzut, Sophia a apărut în mod repetat pe parcursul investigaţiei noastre — fiind venerată îndeosebi de templieri —, strîns asociată atît cu Maria Magdalena, cît şi cu Isis.
Ungerea lui Iisus a fost un ritual pâgîn: femeia care 1-a oficiat, Maria din Betania, era o preoteasă, în lumina acestui nou scenariu, este foarte probabil ca rolul ei în cadrul cercului restrîns din care făcea parte Iisus să fi fost acela de iniţiatoare sexuală. Dar să nu uităm că atît ereticii, cît şi Biserica Catolică cred de mult timp că Maria din Betania şi Maria Magdalena sînt una şi aceeaşi persoană; dacă o privim în această calitate, de iniţiatoare sexuală, 'nţelegem confuzia creată în jurul adevăratului rol pe care 1-a Aţinut ea în viaţa lui Iisus. Fiind o *hierodulă* în lumea patriarhatului iudaic, în mod cert era privită ca o păcătoasă. Dar atîta vreme cît se afla în preajma lui Iisus, era protejată de furia celor din jur, aşa cum o demonstrează şi diversele ei schimburi de replici cu Petru (redate în Evangheliile gnostice).

Membrii Prioriei din Sion sînt credincioşi zeiţei, întruchipată de Madona neagră, de Maria Magdalena sau de Isis însăşi, în mod cert, ei o asociază pe Maria Magdalena cu Isis, aceasta constituind de altfel, raţiunea lor de a fi. Este însă evident că, pentru ei, Magdalena era o preoteasă pagină. Astfel, se conturează încă o paralelă între ea şi Maria din Betania.

Rolul Magdalenei ca preoteasă păgînâ este recunoscut de Bai-gent, Leigh şi Lincoln; cu toate că abordează acest subiect, ei par a considera că implicaţiile sale nu merită un studiu aprofundat. De exemplu, deşi susţin că Magdalena era asociată cu un cult al divinităţii feminine, ei ajung la concluzia

că „înainte de afilierea ei la grupul lui Iisus, este posibil la Magdalena să fi fost asociată cu un astfel de cult".[20] Şi apoi abandonează subiectul. Esenţiale sînt însă cuvintele *„Jnainte* de afilierea ei la grupul lui Iisus", care sugerează că el ar fi convertit-o şi amintesc de opinia tradiţională conform căreia, prin relaţia cu el, s-ar fi pocăit şi îndreptat. Nouă, această imagine ni se pare puţin naivă, deşi a o contesta înseamnă a aduce în prim-plan un scenariu alternativ tulburător.

Qualls-Corbett citează, de asemenea, conexiunea dintre Prostituata Sacră, Sophia, şi Madona neagră, subliniind astfel relaţiile descrise de noi în partea întîi a acestei cărţi.[21] Această personificare multifaţetată a principiului feminin aruncă o rază de lumină asupra bine păstratului secret erotic din tradiţia ocultă occidentală. Fiindcă Sophia este Prostituata şi totodată „Preaiubita" din mariajul sacru, Maria Magdalena, Madona neagră şi Isis. Sexualitatea sacră implicită în Măreaţa Lucrare a alchimiştilor este o continuare directă a acestei străvechi tradiţii, în care ritul sexual conferă iluminare spirituală şi chiar transformare fizică. In urma acestei experienţe supreme alături de zeiţă/preotească, zeul/preot se transformă atît de mult, încît aproape că nu mai poate fi recunoscut şi „renaşte" pentru o nouă viaţă.

În mod semnificativ, aşa cum Nancy Qualls-Corbett şi alţi critici au remarcat recent, în Evangheliile gnostice, Maria Magdalena este înfăţişată ca iluminatoare — Maria Lucifer, aducătoarea de lumină —, cea care conferă iluminare prin sexualitatea sacră. Alături de concluziile noastre despre Maria din Betania, acest lucru sugerează identitatea dintre ea şi Maria Magdalena. Acest scenariu susţine ideea unei căsătorii între Iisus şi Magdalena, deşi impune redefinirea esenţială a termenului. Ea era partenera lui într-un mariaj *sacru,* care nu se traducea totodată în jţiod neapărat într-o relaţie amoroasă. Aşa cum am văzut, *Cîntarea Cîntărilor* este o liturghie a mariajului sacru — dintotdeauna asociată cu Maria Magdalena.

Sexualitatea sacră — anatema pentru Biserica Catolică — îşi găseşte expresia în conceptul de mariaj sacru şi de „prostituţie sacră" din vechile sisteme filozofice orientale ale taoismului şi tantrismu-lui, precum şi în alchimie, de altfel.

În amplul său studiu despre *Cîntarea Cîntârilor* (1977), Marvin jj. Pope afirmă:

„Imnurile tantrice închinate zeiţei constituie unele dintre cele mai incitante paralele cu *Cîntarea Cîntânlor".*[22]

Iar referindu-se la artele sexuale din taoism, Peter Redgrove explică în *The Black Goddess* („Zeiţa neagră", 1989):

„Este interesant sa comparăm acest lucru cu practicile sexuale religioase din Orientul Mijlociu şi cu imaginea pe care am moştenit-o de la

ele. Mari-Iştar, Marea Prostituata, îl unge pe consortul sau, Tammuz (cu care a fost identificat lisus) şi astfel îl transformă în Hristos. Ungerea constituia o pregătire în vederea coborîrii sale în lumea tenebrelor, din care avea să revină la chemarea ei. Ea sau preoteasa ei era numită Marea Prostituată deoarece era vorba despre ritul sexual *horasis,* un orgasm generalizat, care îl transporta pe consort pe tărîmul cunoaşterii vizionare. Era un rit de trecere, după care avea să se întoarcă transformat, în mod similar, lisus a precizat că Maria Magdalena 1-a uns pentru îngropare. Numai femeile puteau oficia aceste rituri în numele zeiţei şi de aceea nici un bărbat nu s-a dus dimineaţa la mormîntul lui lisus, ci doar Maria Magdalena şi celelalte femei. Un simbol major al Magdalenei în arta creştina este vasul cu mir sfînt - un semn exterior al botezului interior trăit de taoişti.. ,"[23]

Mai există un aspect important în privinţa vasului cu mir folosit de Maria Magdalena pentru a-1 unge pe lisus. Aşa cum am văzut deja, în Evanghelii se precizează că era mir de nard — o pomăda extrem de scumpă. Preţul său exorbitant era determinat de faptul că trebuia adus tocmai din India — patria anticei arte sexuale a tantris-i. Iar în tradiţia tantrică, diverse arome şi uleiuri sînt asociate cu zone specifice ale corpului omenesc; *nardul era destinat părului şi picioarelor,..*

În epopeea lui Ghilgameş, regilor care urmează a fi sacrificaţi lj se spune: „Prostituata care v-a uns cu uleiuri parfumate plînge pentru voi acum", iar o frază similară apare în misterele zeului muribund Tammuz, al cărui cult era răspîndit în Ierusalim în vremea lui lisus.[24] Şi, în mod semnificativ, cei „şapte draci" pe care lisus i-ar fi scos din trupul Mariei Magdalena pot fi identificaţi cu cei şapte Maskim — spiritele sumero-akkadiene ce guvernau cele şapte sfere sacre şi care *fuseseră aduse pe lume de zeiţa Mari.*[25]

În tradiţia mariajului sacru, mireasa regelui sacrificat — Marea Preoteasă — era cea care decidea momentul morţii, cea care participa la îngroparea lui şi a cărei magie îl readucea din lumea de dincolo, la o nouă viaţă, în majoritatea cazurilor, desigur, aceasta „înviere" era pur simbolică, fiind întruchipată de renaşterea primăverii — sau, în cazul lui Osiris, de revărsarea anuală a Nilului, ce asigura rodnicia pămîntului.

Prin urmare, putem înţelege adevărata semnificaţie a ungerii oficiate de Maria Magdalena: vestea astfel că sosise pentru lisus momentul sacrificiului şi totodată îl desemna în mod ritual ca împărat sfînt, în virtutea autorităţii sale de preotească. Faptul că acest rol este diametral opus celui pe care i 1-a atribuit Biserica nu ar trebui să ne mai surprindă.

După părerea noastră, Biserica Catolică nu a vrut ca membrii săi să cunoască adevărul despre relaţia dintre lisus şi Maria Magdalena şi de aceea Evangheliile gnostice nu au fost incluse în Noul Testament, iar

majoritatea creştinilor nici măcar nu au idee despre existenţa lor. Cînd a respins majoritatea Evangheliilor gnostice şi a ales să includă în Noul Testament numai textele lui Marcu, Matei, Luca şi loan, Conciliul de la Niceea nu a avut un mandat divin în acest sens. Prelaţii au acţionat astfel dintr-un instinct de conservare, fiindcă pînă la acea dată — secolul al IV-lea — cultul Magdalenei era deja prea răspîndit pentru a-i mai face faţă.în conformitate cu textele cenzurate — eliminate în mod deliberat pentru a ascunde realitatea —, lisus i-a conferit Magdalenei titlul de „Apostol al apostolilor", „Femeia care ştie Totul". A adăugat că ea va fi înălţată deasupra tuturor ucenicilor şi va conduce viitoare[3] împărăţie a Luminii. Aşa cum am văzut, a numit-o *Maria Lucifef* „Maria Aducătoarea de Lumină" — şi s-a spus că 1-a readus la viaţă pe Lazăr din dragoste pentru ea, fiindcă nu ar fi putut să-i refuze nimic. Evanghelia gnostica a lui Filip menţionează că ceilalţi ucenici nu o agreau şi că Petru mai cu seamă 1-a chestionat pe lisus cu privire la statutul ei, întrebîndu-1 la un moment dat deşi o prefera pe ea celorlalţi ucenici şi de ce obişnuia *s-o sărute pe gît* în „Evanghelia gnostică după Maria", Magdalena afirma că petru o ura pe ea şi „neamul femeiesc", iar în „Evanghelia după Toma", Petru spune: „Las-o pe Maria să plece de la noi, fiindcă femeile nu merită să trăiască" — o anticipare a luptei surde dintre Biserica Catolică, fondată de Petru, şi curentul eretic al Magdalenei. (Este instructiv să reţinem că această opoziţie ă început ca o ciocnire personală, între doi indivizi, unul din aceştia fiind *consoarta* lui lisus.)

„Evanghelia gnostică după Filip" (care o descrie în mod explicit pe Magdalena ca fiind partenera sexuală a lui lisus) este plină de aluzii la uniunea dintre bărbat şi femeie, dintre mire şi mireasă. Iluminarea supremă este simbolizată de fructele unirii mirelui cu mireasa; aici lisus este mirele, mireasa e Sophia, iar sarcina rezultată este apariţia gnozei.[26] (Interesant este că şi în Evangheliile canonice lisus se referă adesea la el însuşi cu termenul „mire".) „Evanghelia după Filip" o asociază, de asemenea, în mod clar, pe Maria Magdalena cu Sophia.[27]

Această ultimă evanghelie gnostică enumera cinci rituri iniţia-tice: botezul, ungerea *(chrism),* euharistia, mîntuireă şi, cel mai înalt, „camera nupţială":

„Ungerea este superioară botezului... şi Hristos este numit (aşa) datorita ei... Cel uns deţine Totul. Ale lui sînt învierea, lumina, Crucea, Sfîntul Duh. Tatăl i le-a dat în «camera nupţială»."[28]

Dacă ritul ungerii era superior botezului, înseamnă că autoritatea Mariei Magdalena o depăşea pe cea ă lui loan Botezătorul. Mai semnificativ încă, în „Evanghelia după Filip" se precizează că toţi gnosticii care urmau acest sistem, nu doar lisus, deveneau "Crişti" după ungere. Iar cel mai înalt sacrament era

„camera nupţială"; acesta nu este însă niciodată explicat, rămînînînd un mister Pentru istorici, în lumină celor aflate de noi pînâ acum, putem face o presupunere ingenioasă: în mod cert, cuvintele fragmentului respectiv oferă un indiciu cu privire la adevărata natură a relaţiei dintre lisus şi Maria Magdalena. Aşa cum am văzut, în Evangheliile gnostice ea este numită „Femeia care ştie Totul", iar aici ni se spune ca „cel uns *deţine Totul",* în plus, în „Evanghelia dupj Filip" se menţionează direct: „Să înţelegi ce forţă uriaşă are actul sexual curat".[29]

Textul gnostic din secolul al III-lea numit *Pistis Sophia* conţine ceea ce se afirmă a fi învăţăturile lui lisus la doisprezece ani după învierea sa. Aici, Magdalena este înfăţişată în rolul arhetipal de catihet, chestionîndu-1 pentru a-i da la iveală înţelepciunea — exact ca zeiţa orientală Shakti, care îşi chestionează consortul în mod ritualic. Este remarcabil că în *Pistis Sophia,* lisus utilizează la adresa Mariei Magdalena acelaşi termen cu cel folosit pentru acea zeiţa: „Preaiubita". Acesta este şi cuvîntul pe care şi-1 adresează unul altuia partenerii în cadrul mariajului sacru.

Intimitatea dintre lisus şi Magdalena mai are încă o implicaţie profundă. Comparaţia între relaţia lor şi cea a lui lisus cu ucenicii ilustrează clar cine îi cunoştea cel mai bine ideile, gîndurile şi secretele. Discipolii bărbaţi sînt descrişi adesea ca fiind confuzi. De nenumărate ori ei „n-au înţeles ce-a vrut el să spună" — o calitate îndoielnică la cei care aveau să fondeze într-o zi Biserica lui. în *Faptele Sfinţilor Apostoli* se spune despre focul ceresc al Rusalii-ilor, care a conferit ucenicilor putere şi înţelepciune, dar Evangheliile gnostice amintesc despre singurul discipol care nu a avut nevoie de aceasta intervenţie divina, în conformitate cu acest text cenzurat, Magdalena a fost cea care i-a reunit pe ucenicii dispersaţi după răstignire şi, prin forţa cuvintelor ei înflăcărate, i-a determinat să reia cauza pe care păruseră gata s-o abandoneze. Este drept că ea îl văzuse pe lisus înviat, dar lipsa de motivaţie, credinţă şi curaj a celorlalţi, în comparaţie cu ea, este totuşi izbitoare.

Este oare posibil ca cei doisprezece să nu fi constituit nucleul central al adepţilor lui lisus, fiind doar cei mai loiali dintre discipolii săi *neiniţiaţi?* Privind retrospectiv, ignoranţa lor este uimitoare. De exemplu, deşi moartea şi învierea lui lisus constituiau chintesenţa misiunii sale în lume, ei nu se aşteptaseră la aceste evenimente: "Căci încă nu ştiau Scriptura, că lisus trebuia să învieze din morţi".[30]

Maria Magdalena şi tovarăşele ei au fost cele care s-au dus la mormîntul lui. Poate că spusele ei adresate „îngerului", în realitate lisus înviat — „Au luat pe Domnul meu şi nu ştiu unde 1-au pus" exagerează că nici ea nu ştia mai multe decît ucenicii bărbaţi. Dar motive convingătoare, care ne îndeamnă să credem că aceste cuvinte aparţin unei persoane familiarizate cu misterele,

poate chiar unei preotese. Maria Magdalena a fost, după toate probabilităţile, consoarta lui Iisus şi cel dintîi apostol şi este de crezut că rolul ei avea şi o altă semnificaţie, păgînă şi străveche.

Criticii consideră că nici un bărbat nu a venit la mormîntul lui Tisus fiindcă bărbaţii nu obişnuiau să facă aşa ceva în acele vremuri. Dar, judecind după imaginea oferită de Evangheliile gnostice privind apatia ucenicilor după crucificare, simplele obişnuinţe sociale nu constituie o explicaţie suficientă, în tradiţia misterelor, numai preotesele proclamau apogeul sacrificiului regal — miraculoasa lui înviere.

Chiar dacă acceptăm însă aparentele similarităţi între ungerea, moartea şi învierea lui Iisus, pe de o parte, şi tradiţiile păgîne din vremea respectivă, pe de alta, nu putem să nu ne întrebăm de ce s-ar fi implicat un predicator iudeu într-un astfel de scenariu. Cu toate că Maria Magdalena pare într-adevâr să fi făcut parte dintr-un cult al prostituatelor sacre şi, în mod cert, exercita o influenţă considerabila asupra partenerului ei, tot nu putem înţelege motivul pentru care Iisus ar fi întors spatele tradiţiei iudaice seculare. De ce ar fi participat tocmai el la un ritual *pâgîn ?*

Această întrebare ne duce cu gîndul la o posibilitate pînă acum inimaginabilă. Am văzut că adevărul privindu-1 pe Iisus şi misiunea sa ar putea fi diferit de cel susţinut de Biserică, însuşi faptul de a zăbovi asupra ipotezei de mai sus presupune crearea unui scenariu complet nou. *Dacă* Iisus a fost implicat într-un mariaj sacru şi deci a participat de bunăvoie la o serie de rituri sexuale Păgîne? *Dacă* Maria Magdalena a fost cu adevărat o înaltă preoteasă a unui cult al divinităţii feminine, fiind *cel puţin egala lui Usus din punct de vedere spiritual? Dacă* Petru şi ceilalţi ucenici bărbaţi nu făceau parte din nucleul de iniţiaţi al mişcării respective? Şi se mai impune încă o întrebare: dacă acceptăm acest cadru complet nou — fie el şi ipotetic — , cum era omul aflat în centru? Cine a fost adevăratul Iisus?

CAPITOLUL 13
Fiul zeiţei

După cum am văzut, istoricii moderni au la dispoziţie o serie vastă de noi descoperiri incitante cu privire la originile creştinismului; şi totuşi prăpastia dintre ceea ce cunosc specialiştii despre religie şi ceea ştiu creştinii obişnuiţi se adînceşte tot mai mult. Bur-ton L. Mack, profesor care se ocupă cu studiul Noului Testament la Claremont School of Theology, California, a deplîns recent „teribila lipsă de cunoştinţe elementare despre alcătuirea Noului Testament, în rîndul creştinilor obişnuiţi"!.

Faptul că analiza Noului Testament a început abia în secolul al XIX-lea reflectă o reticenţă aproape superstiţioasă în a examina textele originale — explicabilă prin aceea că, secole de-a rîndul, Biserica le-a interzis oamenilor obişnuiţi să citească Biblia. Timp de sute de ani, numai preoţii citeau Scriptura; de fapt, în multe cazuri, doar ei erau alfabetizaţi. Apariţia protestantismului a eliminat în parte această exclusivitate şi a oferit un acces mai larg la textele considerate sacre. Dar toate formele extreme ale mişcării protestante — de la puritanism la ceea ce este cunoscut acum sub numele de fundamentalism — au subliniat inspiraţia de natură divină aflată la baza textelor din Noul Testament şi din acest motiv au interzis orice aluzie la faptul că ele ar putea să *nu* constituie adevărul real. Chiar şi astăzi, milioane de creştini nu cunosc dovezile ce atestă că Noul Testament este o combinaţie de legende, invenţii, versiuni răstălmăcite ale mărturiilor oculare şi materiale preluate de alte tradiţii. Ignorînd aceste dovezi, ei contribuie la menţinerea convingeri din ce în ce mai vulnerabile la critici.

În secolul al XIX-lea, cînd specialiştii au început sa îi aplice Bibliei aceleaşi criterii pe care le utilizau în mod obişnuit la analiza celorlalte texte istorice, rezultatele înregistrate au fost extrem de interesante. Una dintre primele ipoteze conturate a fost aceea că îisus nu a existat în realitate, Evangheliile fiind, de fapt, compuse din materiale mitologice şi metaforice. Astăzi, puţini critici acceptă această idee, deşi, aşa cum vom vedea, ipoteza îşi are susţinătorii ei. Dovezile privind existenţa reală a lui lisus sînt solide, însă merită să trecem în revistă argumentele celor care susţin contrariul — că lisus ar fi fost o invenţie a primilor creştini.

Ei afirmă că, în afara Evangheliilor în sine, nu exista dovezi independente privind existenţa lui lisus. (Acest lucru constituie un veritabil şoc pentru mulţi creştini care îşi închipuie că, dacă el ocupă un loc atît de important în viaţa lor, trebuie să fi fost foarte cunoscut atunci cînd a trăit; de fapt, persoana lui nu este menţionata în *nici un* text din acea vreme.) Celelalte cărţi ale Noului Testament — de exemplu *Epistolele lui Pavel* — consideră existenţa lui lisus de Ia sine înţeleasă, dar nu oferă dovezi concrete în acest sens. Epistolele — cele mai vechi scrieri creştine cunoscute — nu includ nici un fel de detalii biografice despre lisus, cu excepţia celor despre răstignire: nimic despre părinţii lui, despre naşterea sau despre viaţa sa în general. Dar, aidoma celorlalţi autori ai Noului Testament, Pavel este preocupat în primul rînd de problemele teologice, de susţinerea mişcării iniţiate de lisus şi de explicarea învăţăturilor lui, nu de biografia acestuia.

Mulţi istorici din secolul al XIX-lea s-au arătat intrigaţi de lipsa mărturiilor scrise despre lisus, contemporane cu el. Arn văzut că nici un cronicar din secolul I nu-1 menţionează. Bamber Gascoigne afirrna în acest

sens: „Din primii cincizeci de ani ai aşa-numitei ere creştine, nu a ajuns pînă la noi nici un cuvînt scris despre Hristos sau despre adepţii lui".[2]
Cronicarul roman Tacit *(m Analele* sale, circa 115 d.Hr.) amin-teşte despre dezvoltarea creştinismului — pe care el îl numeşte „o superstiţie periculoasă" — în Ierusalim şi Roma şi se referă la executarea fondatorului său, dar fără a oferi detalii şinumindu-l simplu „Hristos".[3]
În *Vieţile Cezarilor* (circa 120), Suetoniu menţionează o revoltă a evreilor din Roma în anul 49 d.Hr., la instigarea lui „Chrestus" Cuvintele sale sînt considerate o dovadă a existenţei unei rarnu[r][timpurii a creştinismului în Roma —, însă nu de toţi specialiştii. au existat numeroşi Mesia autoproclamaţi printre evreii acelei epoci toţi puţind fi numiţi, în greceşte, „Hristos", iar Suetoniu lasă de înţeles că cel la care se referă el era activ în acea vreme, incitînd evreii din Roma la revoltă.[4]

Un alt istoric roman care aminteşte despre creştinii din primii ani ai secolului I a fost Pliniu cel Tînăr, dar nici el nu oferă informaţii asupra lor, menţionînd doar că mişcarea a fost fondată de „Hristos". Relatarea sa are însă un aspect interesant: arată că deja Hristos era considerat un zeu.[5]
Ambii erau însă cronicari romani şi, Palestina fiind într-un fel o „suburbie" a Imperiului Roman, este oarecum firesc ca ei sa fi acordat doar o atenţie pasagera lui lisus şi Bisericii Creştine nou formate, (în plus, în acea vreme, rebelilor şi criminalilor nu li se făcea atîta „publicitate" ca în zilele noastre. Chiar şi revolta condusă de Spartacus a fost menţionata în cronici doar în treacăt.) Cu toate acestea, ar fi fost de aşteptat ca viaţa şi activitatea lui lisus să fie măcar menţionate, daca nu detaliate în scrierile lui Flavius Josephus (30-circa 100 d.Hr.), un evreu care a participat la revolta evreilor şi apoi s-a stabilit la Roma, unde a scris două tratate istorice despre perioada respectivă, într-unul dintre ele, *Antichităţi iudaice* (circa 93 d.Hr.), sînt menţionate cîteva personaje din Evanghelii — în primul rînd loan Botezătorul şi Pilat din Pont. Există o singură referire la lisus, dar se ştie că aceasta a fost adăugată mult mai tîrziu de un autor creştin, probabil în secolul al IV-lea, tocmai pentru a destrama stînjenitoarea tăcere care învăluia subiectul.[6] Pasajul respectiv este scris în termeni atît de măgulitori, încît criticii s-au întrebat de ce Flavius Josephus — dacă avea despre lisus o părere atît de strălucită — nu s-a convertit la creştinism! întrebarea care se pune este însă alta: adăugirea era menită să constituie o referinţă istorică acolo unde nu exista nici una sau înlocuia, de fapt, o alta. mult mai puţin flatantâ, despre lisus şi mişcarea sa? Nu putem fi siguri, deşi dovezile par a susţine prima variantă; fragmentul nu respectă stilul lui Josephus şi nu se încadrează în fluxul relatării- în plus, cronicarul creştin Origenes, de la sfîrşitul secolului al III-lea nu pare a şti despre existenţa unei referiri la lisus în lucrările lui Josephus.[7] (Deşi Eusebius o citează un secol mai

tîrziu.) *Menţiunile lui* Josephus cu privire la loan Botezătorul şi la executarea sa din ordinul lui Irod Antipa sînt însă certe.[8]

Desigur că lipsa menţiunilor scrise contemporane, cu excepţia Evangheliilor, nu înseamnă că lisus nu a existat în realitate, ci joar că impactul său în epocă nu a fost deosebit. La urma urmei, numeroşi aşa-zişi Mesia ai epocii respective au scăpat atenţiei cronicarilor.

Şi apoi se mai ridică o problemă: dacă personajul lisus nu a existat, pentru ce ar fi fost inventat şi de ce atît de mulţi oameni ar *fi crezut* cu atîta putere în povestea lui încît să fondeze în numele său o religie care s-a dezvoltat cu repeziciune? Aşa cum subliniază Geoffrey Ashe, conceptul de personaj fictiv — parte componentă esenţiala a culturii contemporane — nu le era familiar autorilor antici.[9] Chiar şi lucrările lor de ficţiune aveau totdeauna la bază un personaj real, de pildă Alexandru cel Mare. Fie şi numai din acest motiv, este greu de crezut că lisus ar fi fost exclusiv rodul imaginaţiei; iar dacă în epocă s-ar fi înregistrat o atît de puternică năzuinţă către un zeu care se sacrifică, existau deja suficienţi dintre care să se poată alege, aşa cum vom vedea. Pentru ce ar fi trebuit să se inventeze unul?

Este semnificativ, de asemenea, că autorii Evangheliilor 1-au plasat pe lisus într-un context populat cu personaje istorice cunoscute, precum Pilat şi loan Botezătorul. Aceasta constituie o dovadă în sprijinul existenţei sale; în plus, nici unul dintre criticii timpurii ai creştinismului nu au contestat prezenţa fondatorului sau — lucru pe care în mod cert 1-ar fi făcut dacă ar fi avut dubii în acest sens.

Mai mult decît atît, însuşi modul în care este lisus prezentat sugerează că el a existat cu adevărat. Nici un autor nu şi-ar fi dat osteneala să inventeze un Mesia, pentru a-1 descrie apoi cu atîta ambiguitate şi nu ar fi introdus, între învăţăturile lui, atîtea aluzii şi citate impenetrabile. Acest caracter eluziv şi exprimările alambicate, uneori neinteligibile, indică faptul că Evangheliile prezintă viaţa şi activitatea unui personaj istoric real.

Lipsa detaliilor de ordin biografic din *Epistolele luiPavel* a fost atâ de sceptici o dovadă a caracterului fictiv al lui lisus. ar nimeni nu se îndoieşte de existenţa reală a lui Pavel şi, în mod extrem a cunoscut oameni care îl întîlniseră pe lisus. De exemplu, Pavel nu numai că 1-a întîlnit pe Petru, dar s-a şi certat cu el (iar acest comportament constituie în sine o dovadă a existenţei lor nici un scriitor al acelor vremuri nu ar fi creat nişte personaje atît de neverosimile). Prin urmare, se pare că lisus a trăit cu adevărat-totuşi, aceasta nu înseamnă că întregul cuprins al Evangheliilor este real.

Dar a mai existat vin motiv care i-a determinat pe criticii din secolul al XlX-lea să presupună că lisus a fost un personaj fictiv Pe măsură ce cunoaşterea istorică s-a dezvoltat şi Noul Testament a fost supus unei analize

tot mai critice, a devenit evident că „povestea" lui lisus conţine asemănări izbitoare cu cele ale unor celebre personaje din mitologie — în special cu zeii morţi şi reveniţi la viaţă ai populaţiilor din Orientul Mijlociu, veneraţi în cadrul unor culte mult mai vechi decît creştinismul.

Una dintre cele mai bine documentate şi mai convingătoare lucrări pe această tema este *Păgân Chnsts,* scrisă de J.M. Robert-son şi publicată în 1903. în introducerea la un studiu recent al lucrării, Hector Hawton a rezvimat argumentaţia acestuia sub forma unei întrebări:

„... Nimeni nu susţine că Adonis, Attis sau Osiris au fost per-t*' sonaje istorice, reale. Atunci, de ce s-a făcut o excepţie în cazul prezumtivului fondator al creştinismului?"[10]

Aceste paralele au două tipuri de conexiuni cu religia creştina. Primul se referă la relatarea evenimentelor din viaţa lui lisus, ca moartea şi învierea sa, şi, de asemenea, la instituirea euharistiei la Cina cea de taină; al doilea constă în semnificaţia atribuită acestor evenimente de primii creştini. Un scurt rezumat al concluziilor la care a ajuns Robertson — la fel ca alţi specialişti, de altfel — Iisus tratează faptul că multe dintre cele mai sacre aspecte ale vieţii şi activităţii ale lui lisus sînt identice cu cele ce se regăsesc în alte religii antice.

În acest sens, Robertson menţionează:

„Asemenea lui Hristos, lui Adonis şi lui Attis, Osiris şi Dionysos suferă şi ei, mor şi revin apoi la viaţa. A deveni una cu ei este şi ţelul mistic al celor care îi venerează. Toţi se aseamănă prin faptul că misterele lor conferă nemurire. Din mithraism, Hristos preia cheile simbolice ale raiului şi îşi atribuie rolul de cel născut din fecioară, Saoshayant, distrugătorul Celui Malefic...[11]La nivel fundamental, prin urmare, creştinismul nu e altceva decît pâgînism sub o formă nouă.[12]

Mitul creştin s-a dezvoltat preluînd detalii de la cultele păgîne... Aidoma imaginii zeului-copil din cultul lui Dionysos, Hristos a fost reprezentat ca prunc, în scutece. S-a născut în iesle, ca Horus — în templul-staul al zeiţei virgine Isis, regina cerurilor. Din nou, la fel ca Dionysos, a transformat apa în vin; asemenea lui Asclepios, a readus morţii la viaţă şi le-a redat vederea orbilor; ca Attis şi Adonis, este plîns şi slăvit de femei, învierea lui a avut loc - ca aceea a lui Mithra — , dintr-un mormînt săpat în stîncâ...[13]

(sublinierea noastră) *Nu exista nici un concept asociat cu lisus care să nu fie întîlnit în cîteva sau în toate cultele antice dedicate unui zeu Mtntuitor.*

Concluziile la care a ajuns Robertson — şi alţii în epoca, de altfel — au avut un impact uimitor de redus la vremea respectivă; chiar mai incredibil pare faptul că şi astăzi acestea sînt aproape necunoscute. Mai recent, Burton

L. Mack scria în 1994:

„Numeroase studii au demonstrat că, de fapt, creştinismul timpuriu nu era o religie complet nouă, ci că a fost „influenţat" de religiile antichităţii...; deconcertantă a fost concluzia că, în epoca sa de început, creştinismul era similar cultelor elenistice, îndeosebi în aspectele sale esenţiale: mitul morţii şi al învierii zeului, respectiv ritualurile botezului şi ale împărtăşaniei".[15]

Hugh Schonfield afirmă în *The Passover Plot:*

„Creştinii sînt şi astăzi intrigaţi de doctrinele contradictorii ale Bisericii, rezultate în urma încercării nefericite de a îmbina idealurile incompatibile ale iudaismului şi ale păgînismului".[16]

Criticii, printre care şi Robertson, consideră că nu poate fi o simplă coincidenţă faptul că atît de multe elemente din cultele unor morţi şi înviaţi se regăsesc în religia creştină. Ei sînt de părere că autorii Evangheliilor au preluat evenimentele-cheie ale lui Osiris, Attis etc. şi le-au aplicat unui „erou local" Isus care nu ar fi existat în realitate.

Un recent susţinător al acestei ipoteze este Ahrned Osman care în lucrarea sa *The House of theMessiah* („Casa lui Mesia"), susţine ca Evangheliile redau, de fapt, o serie de mistere vechi de secole din epoca Egiptului antic. Ca predecesorii săi, Osman şi-a construit teoria pe baza izbitoarelor paralele dintre mitul lui lisus şi religia egipteană antică şi, de asemenea, pe dubiile cu privire la existenţa istorică a lui lisus.[17]

Dar pentru ce ar „deturna" cineva un mister al unei alte tradiţii şi ar introduce în el personaje reale, precum loan Botezătorul? Osman crede că evenimentele relatate în Evanghelii au *fost inventate de adepţii Botezătorului,* în conformitate cu teoria sa, ei 1-au „fabricat" pe lisus pentru a împlini astfel profeţiile conducătorului lor despre cel care avea să vină după el şi care — probabil — nu se „grăbea" să apară. Ipoteza este însă neverosimilă, din mai multe motive: e greu de crezut că adepţii lui loan ar fi inventat o poveste în care învăţătorul lor să aibă un rol atît de marginal — fiind inclus doar pentru a permite glorificarea altcuiva, în plus, aşa cum vom vedea, nu este cert faptul că loan Botezătorul ar fi făcut celebra profeţie despre cel care avea să vină după el.

Osman susţine că misiunea de Mîntuitor a lui lisus nu a devenit evidentă decît după moartea lui, astfel că în timpul vieţii el nu ar fi putut atrage numeroşi adepţi. Criticul este de părere că evreii aşteptau un Mesia care să moară pentru ei. Prezumţia lui este însă falsă: iudeii nu au visat niciodată ca eroul lor să se sacrifice sau să fie umilit în felul respectiv. Ideeâ morţii sale răscumpărătoare, aşa cum o cunoaştem noi astăzi, este o interpretare creştină ulterioară.

Puţini specialişti se mai îndoiesc în prezent de existenţa reală a lui lisus, dar

majoritatea se confruntă cu dificultăţi în încercarea de a explica evidenta paralelă între Evanghelii şi cultele păgîne; din acest motiv, tind s-o ignore cu desâvîrşire. Ei susţin că aluziile la păgînism au fost adăugate ulterior, cînd primii creştini au venit în contact cu tradiţiile Imperiului Roman, în principal ca rezultat al călătoriilor lui Pavel. Opinia general acceptată este aceea că Biserica din Ierusalim, condusă de fratele lui lisus, lacob cel Drept, constituia forma originală, „pură", a creştinismului. Din nefericire, ca urmare a unui accident al istoriei, Biserica lui lacob a fost distrusă în timpul revoltei iudeilor, astfel că nu putem decît să presupunem care era natura exactă a convingerilor sale. Ştim însă că adepţii *el* se reuneau în Templul din Ierusalim, fapt care sugerează că la baza credinţei lor se aflau practicile iudaice. După dispariţia Bisericii din jgj-usalim, drumul a rămas liber pentru Pavel. Aceasta desfăşurare a evenimentelor pare a explica de ce în Evanghelii, aşa cum le cunoaştem noi astăzi, există atît de multe materiale provenind din misterele păgîne.

Dacă privim însă problema din toate unghiurile posibile, observăm că mai există o explicaţie plauzibilă. Dacă versiunea *lui Pavel* privind creştinismul era cea mai apropiată de învăţăturile lui lisus, şi nu aceea a Bisericii din Ierusalim? între fraţi există adesea disensiuni, iar dezacordurile dintre lisus şi familia lui sînt evidente; de aceea, nu avem motive să credem că religia lui lacob era mai apropiată de învăţăturile originale ale lui lisus decît cea propovăduită de Pavel.

Teoria general acceptată cu privire la dezvoltarea creştinismului timpuriu nu explică de ce Pavel — un iudeu — ar fi simţit dorinţa de a predica o formă pâgînizatâ a nou-apărutei religii. Celebra sa convertire pe drumul Damascului s-a petrecut, probabil, într-un răstimp de cel mult cinci ani după răstignire şi, dată fiind activitatea sa anterioară de persecutare a creştinilor, este de crezut că ştia bine pentru ce îi persecuta.

Descoperirea noastră privind rolul Mariei Magdalena de preotească a unei şcoli a misterelor sugerează că şi lisus era un iniţiat al acesteia, ea însăşi fiind, poate, cea care 1-a iniţiat. Dar cum de s-a implicat el atît de profund într-un cult păgîn, cînd toată lumea ştie că era evreu'?

Constatînd că nimic nu este aşa cum pare în această istorie a religiei creştine, am crezut de cuviinţă să analizăm mai îndeaproape problema fondului religios al lui lisus. Aşa cum afirmă cu ironie Morton Smith în *Jesus the Magician* („lisus magicianul", lucrare despre care vom discuta în detaliu puţin mai tîrziu):

„Desigur că lisus era evreu, la fel cum erau, probabil, şi ucenicii săi. Probabilitatea însă nu e certitudine".[18]

Pentru început, să vedem *de unde* „ştim" aceste lucruri. Imaginea lui lisus general acceptată în rîndul specialiştilor se bazează pe două supoziţii ce

încearcă să explice evidenţa dintre elementele iudaice şi cele păgîne.

Prima supoziţie este aceea că lisus era evreu, deşi există divergenţe în privinţa sectei căreia îi aparţinea, în al doilea rînd, se presupune că aspectele păgîne din Evanghelii sînt rezultatul unor adăugiri ulterioare. Iată şi explicaţia: pe măsură ce creştinismul a început să se răspîndească în comunităţile non-iudaice din lumea romană, legăturile acestuia cu misterele au fost remarcate şi acceptate, dat fiind că puteau explica eşecul lui lisus de a-şi îndeplini rolul de Mesia.

Cu uimire, am constatat că supoziţiile de mai sus erau exact acest lucru: presupuneri, nicidecum adevăruri documentate. Nici una dintre ele nu are la bază dovezile concrete cerute în general de istorici. Nimic nu atestă că elementele păgîne au fost introduse de Pavel. Poate că ele provin de la vin alt misionar. La urma urmei, larga răspîndire a creştinismului nu i se datorează în mod exclusiv lui Pavel; de exemplu, cînd a ajuns la Roma, apostolul a constatat că în capitala imperiului existau deja creştini.

Se pare că, pînâ şi pe fondul scepticismului ce a caracterizat secolul XX, tradiţia creştina are rădăcini atît de adînci şi de necontestate, încît nici chiar cei mai obiectivi critici nu izbutesc să facă deosebirea între propriile lor idei preconcepute şi adevărul istoric. De exemplu, A.N. Wilson, un comentator de altfel analitic şi raţional, a scris următoarele fraze, aparent fără a remarca evidenta contradicţie dintre ele:

„... înainte de a începe (sa căutăm răspunsul la întrebările cu i; privire la caracterul istoric al lui lisus), este necesar să ne eliberăm :x mintea de prejudecăţi. Esenţa învăţăturilor lui lisus o constituie credinţa sa în Dumnezeu şi în iudaism".[19]

Noi am hotărît să vedem ce s-ar întîmpla dacă am contesta aceste supoziţii.

Versiunea standard a începuturilor creştinismului se bazează pe premisa că lisus era de religie iudaică — ceea ce înseamnă că multe aspecte deconcertante ale Evangheliilor sînt în mod automat eliminate. Am analizat îndeaproape ideea că lisus era evreu — termen ce se referă deopotrivă la apartenenţa etnică şi la cea religioasă — şi am constatat că este cel puţin discutabil^ (Poate că era evreu din punct de vedere etnic, dar nu şi de religie iudaică; în cele ce urmează vom folosi termenul „evreu" pentru a ne referi la lisus doar în acest ultim sens — cu excepţia situaţiilor jo care vom preciza altceva.)

Desigur că nu ne-a fost uşor să contestăm presupunerea deja încetăţenită a religiei iudaice a lui lisus; la urma urmei, ne confruntam cu rezultatele unui secol de studii şi cercetări asupra Noului Testament. De aceea, am încercat un sentiment de uşurare cînd jje-arn dat seama că ultima tendinţă în domeniu

avea la origine exact aceeaşi întrebare: a fost Iisus într-adevăr evreu?

Prima lucrare de acest gen care s-a bucurat de o largă popularizare a fost The *Lost Gospel* („Evanghelia pierdută") scrisă de Burton L. Mack în 1994, deşi încă de la sfîrşitul anilor 1980 au început să apară în presă diverse studii ce urmăreau acelaşi filon.

Mack a abordat problema din punct de vedere al învăţăturilor lui Iisus şi şi-a bazat argumentaţia pe sursa pierdută a Evangheliilor sinoptice, cunoscută sub numele de *Q,* de la germanul *Quelle,* care înseamnă „sursă", „izvor" — sau mai degrabă pe ceea ce s-a putut reconstitui din aceasta. Mack a ajuns la concluzia că învăţăturile lui Iisus nu derivă din iudaism, fiind mai apropiate de conceptele şi de stilul anumitor şcoli filozofice elene, îndeosebi de cea a cinicilor.

Despre *Q* se crede că era o culegere de maxime şi învăţături ale lui Iisus, ce se încadra perfect în aşa-numita „literatură a înţelepciunii", caracteristică epocii, însă întîlnită nu doar în cultura sau religia iudaică, ci şi în lumea elenistică, în Orientul Apropiat şi în Egiptul antic. Kloppenborg susţine că această culegere urmează îndeaproape modelul elenistic al „manualelor de învăţătură". *Q* diferă însă de ele prin faptul că include materiale profetice şi apocaliptice, dar Mack este de părere că acestea din urmă au fost adăugate ulterior.

Atît Mack, cît şi ceilalţi specialişti care au opinii similare se bazează în studiul lor pe învăţăturile lui Iisus, ignorînd *evenimentele,* aşa cum au fost ele relatate în Evanghelii, fiindcă nu se încadrează nici în tradiţiile iudeilor şi nici în cele ale cinicilor; ei sugerează că ideea zeului care moare şi revine apoi la viaţă şi Dementele ce amintesc de misterele păgîne sînt invenţii ale Primilor creştini.[20]

În consecinţă, ne-am pus următoarele întrebări: există dovezi care poate să ateste că Iisus *nu era* evreu? Pe de altă parte, există dovezi care să demonstreze că *era?* Aspectele derivate din misterele pâgîne contribuie la desluşirea misterului sau dimpotrivă?

După cum se presupune, activitatea lui Iisus s-a desfăşurat în context iudaic — în Iudeea secolului I — şi majoritatea adepţilor săi erau evrei. Discipolii apropiaţi şi cei care au scris Evangheliile îl considerau, se pare, de asemenea, evreu. Pentru mulţi însă, el constituia probabil o enigmă — unii nu erau siguri, de pildă, că el era Mesia — iar autorii Evangheliilor au avut mari dificultăţi în a armoniza elementele contradictorii ale vieţii şi învăţăturilor sale. Se pare că nu ştiau prea bine cum să-1 abordeze.

La prima vedere, s-ar părea că avem suficiente motive pentru a crede că Iisus *era* evreu. Adesea amintea despre personaje venerabile ale Vechiului Testament, precum Avraam şi Moise, obişnuia sa. se angajeze în dispute cu

fariseii privind legea iudaică şi, dacă nu ar fi fost evreu, pentru ce ar fi făcut toate aceste lucruri?

Majoritatea criticilor consideră că e foarte probabil ca aceste pasaje să nu redea totuşi cuvintele lui Iisus. Este posibil ca ele să fi fost adăugate ulterior, fiindcă apostolii s-au aflat în situaţia de a discuta legea iudaica şi au simţit nevoia să-şi creeze un fel de justificare retroactivă prin intermediul lui Iisus însuşi. O dovadă în sprijinul aceste ipoteze este faptul că persoanele cu care Iisus discută în contradictoriu în Evanghelii sînt, de obicei, din rîndul fariseilor; aceştia însă nu deţineau vreo funcţie sau o autoritate specială — mai cu seamă în Galileea — pe vremea lui Iisus, dar poziţia lor se consolidase deja atunci cînd au fost redactate Evangheliile.[21] Morton Smith explică:

„Aproape toate referirile la farisei din Evanghelii datează din anii 70, 80 şi 90, ultimii ani de redactare a Evangheliilor".[22]

Unica modalitate de a desluşi originile lui Iisus este aceea de a-1 plasa în contextul cronologic şi geografic al epocii sale. Deşi controversa pe tema locului în care s-a născut şi a crescut continuă, autorii Evangheliilor sînt de acord că misiunea sa a început în Galileea. Totuşi, este greu de crezut că ar fi provenit de aici fiindcă, deşi remarcă adeseori accentul galileean distinctiv al ucenicilor -pe care iudeii îl considerau caraghios de rustic —, Evangheliile nu fac aceasta observaţie şi cu privire la Iisus.[23]

Dar ce ştim despre Galileea din vremea lui Iisus? Mack rezumă astfel opiniile specialiştilor în acest sens:

„Creştinii şi-au închipuit dintotdeauna ca Galileea făcea parte , din Palestina, ca religia Palestinei era iudaismul şi că, prin urmare, toţi cei din Galileea erau evrei. Dar din moment ce această imagine e falsă... cititorul trebuie sâ-şi formeze una corectă".[24]

Ceea ce considerăm noi că era iudaism în vremea lui Iisus — din imaginea conturată în Evanghelii — era, de fapt, doar iudaismul de templu din Iudeea, al cărui centru religios era Templul din Ierusalim. A fost instituit de evrei după captivitatea în Babilon şi se afla în continuă evoluţie. Dar nu toţi evreii fuseseră în exil, aceştia dezvoltîndu-şi o formă distinctă de iudaism, care se deosebea considerabil de cea a grupului întors din robie. Religia celor dintîi era preponderentă în Samaria şi Galileea spre nord şi în Idumeea, spre sudul Iudeei.

Galileea nu era însă nici pe departe un centru al iudaismului fervent. De fapt, fusese doar pentru scurt timp inclusă în regatul lui Israel cu multe secole înaintea lui Iisus şi de atunci suferise influenţele succesive ale unor culturi diferite. Nu degeaba era Galileea numită „pâmîntul ne-evreilor"[25]. Era o regiune chiar mai cosmopolită decît Samaria, care se afla între Iudeea şi Galileea. Aşa cum susţine Mack: „Am greşi dacă ne-am imagina că Galileea

s-a convertit brusc la cultura şi credinţa iudaică".[26]

Datorită climatului său prielnic agriculturii şi pescuitului în Marea Galileii, regiunea era bogată şi fertilă, întreţinea relaţii economice cu alte culturi din lumea elenistică şi se afla în centrul unei reţele de rute comerciale ce o legau de Siria, Babilon şi Egipt. Aici trăiau triburi diferite şi chiar beduinii străbăteau zona frecvent. Aşa cum subliniază Morton Smith, principalele influenţe asupra religiei din Galileea erau „cea locală, palestiniană, pâgînismul semitic, greacă, persană, feniciană şi egipteană".[27]

Galileenii erau recunoscuţi pentru dorinţa lor aprigă de independenţă. Dar, pentru a-1 cita pe Mack, regiunea „nu avea capitală, templu şi nici o ierarhie a preoţilor"[28], în mod semnificativ, cea mai veche sinagogă din Galileea datează doar din secolul al III-lea [al] erei creştine.[29]

Zona fusese anexată de Israel în anul 100 î.Hr.; la scurt timp după aceea, romanii au cucerit întreaga Palestina şi au transformat-o în provinicie romană. La naşterea lui lisus, Israelul era condus de regele-marionetă Irod cel Mare - un politeist din Idumeea -,dar treizeci de ani mai tîrziu, cînd lisus şi-a început duirea, ţara fusese deja împărţită între cei trei fii ai regelui. l[roc]j Antipa stăpînea în Galileea, iar ludeea era condusă direct de Rorna (după ce fratele lui Antipa, Arhelau, fusese trimis pe domeniul familial, în sudul actual al Franţei) prin intermediul unui guvernator, Pilat din Pont.

In epoca lui lisus, Galileea era o regiune cosmopolită şi bogată — nicidecum fundătura rustică din imaginaţia populară — în care predominanţi nu erau evreii şi în care autorităţile de la Ierusalim nu erau deloc mai bine văzute decît stâpînitorii romani.

Astfel, o dată ce am stabilit că Galileea nu semăna deloc cu imaginea ei din închipuirea populară, nu putem să nu ne întrebăm care erau obiectivele şi motivele reale ale propovâduirii lui lisus. Dacă în Galileea înflorise într-adevăr o cultură sofisticată, lipsită de feroce partizanate antiromane şi proiudaice, încerca oare lisus să incite populaţia la revoltă împotriva romanilor, aşa cum au sugerat unii comentatori moderni? Era oare Galileea cel mai potrivit loc pentru a iniţia o campanie de reformare a iudaismului, aşa cum cred alţii?

Deşi în regiune trăiau evrei, atmosfera lejeră de toleranţă a permis coexistenţa unui mare număr de religii şi credinţe. Au înflorit aici chiar şi unele forme „eretice" de iudaism, fapt care indică mai ferm că nu aceasta era zona cea mai potrivită pentru a iniţia o reformă iudaică. Pe un teritoriu în care, după cum se pare, orice religie era acceptată, orice tentativă de redefinire a iudaismului ar fi fost de la bun început sortită eşecului şi nu ar fi dus în mod logic la încheierea misiunii lui lisus în Iersualim. Aşa cum

subliniază Schonfield în *The PassoverPlot:*
„... Evreii considerau Palestina ca un creuzet firesc al ereziilor... Nu ştim prea multe despre vechea religie israelită, dar se pare că a inclus numeroase aspecte din credinţele sirienilor şi din '!" cele ale fenicienilor, nefiind nicidecum eradicată în aceeaşi măsură în care a fost în sud, în urma zelului reformator al lui Ezra şi '' a succesorilor săi".[30]Un alt teritoriu din nord ce avea să devină important pentru Marcus era Samaria, amintit în pilda bunului samaritean. Ca urmare a numeroaselor predici pe această temă, credincioşii cred că samaritenii erau dispreţuiţi de ceilalţi evrei şi că povestea localnicului care a traversat drumul pentru a ajuta victima unei tîlhârii este un exemplu perfect al necesităţii de a recunoaşte potenţialul pozitiv existent în fiecare individ.

Mai există însă şi un alt motiv pentru a ne opri atenţia asupra Samariei. Localnicii aşteptau şi ei venirea unui iminent Mesia, pe care îl numeau Ta'eb şi care diferea considerabil de „versiunea" sa judaică. In *Evanghelia după loan* (4:6-10), citim cum lisus a întîlnit la fîntînă o femeie samariteancâ şi aceasta 1-a recunoscut ca fiind jylesia — probabil drept Ta'eb —, ceea ce sugerează că iudaismul lui era, în cel mai bun caz, neortodox. Poate că lisus a născocit parabola bunului samaritean ca un fel de mulţumire pentru susţinerea primită din partea locuitorilor acestei regiuni.

O altă idee greşită cu privire la originile lui lisus este ideea că era „nazarinean" — cu alte cuvinte, că ar fi provenit din oraşul Nazaret, existent şi în Israelul actual. De fapt însă, nu există atestări ale existenţei acestui oraş mai vechi de secolul al III-lea. Termenul corect ar fi *nazorean,* care 1-ar identifica pe lisus ca membru al uneia dintre sectele reunite sub acest nume —, dar nu ca fondator al ei. Despre aceştia se ştiu foarte puţine amănunte. Cuvîntul în sine este însă sugestiv, dat fiind că derivă din ebraicul *notsrim,* care însemna „păstrătorii... cei care menţineau adevărata tradiţie şi adevăratele învăţături sau care ascundeau anumite secrete, ferindu-se să le divulge altora.. ."[31]

Acest fapt contrazice unul dintre principiile creştinismului, acela că religia este destinată tuturor şi că nu are secrete — o imagine diametral opusă misterelor şi cultelor ce le permit membrilor diverse niveluri de cunoaştere sau de iluminare, în funcţie de gradul de iniţiere, în aceste culte, iluminarea nu este oferită, ci trebuie *cîştigată,* membrii fiind iniţiaţi doar atunci cînd maeştrii lor spirituali îi consideră pregătiţi pentru aceasta. Ideea era frecvent 'ntîlnitâ în epoca lui lisus: şcoli ale misterelor din Grecia, Roma, °abilon şi Egipt foloseau în mod obişnuit un asemena tip de iniţiere şi îşi păstrau secretele cu vigilenţă. Şi astăzi această abordare este utilizată de numeroase religii orientale şi şcoli filozofice (Printre care şi

budismul zen), dar şi de organizaţii precum templieri şi francmasonii. Exact această noţiune de iniţiere este cea de la care provine termenul *ocult,* care înseamnă, de fapt, „ascuns", "tăinuit" - misterele râmîn secrete pînâ la momentul potrivit, cînd învăţăcelul este pregătit. Dacă învăţăturile lui Iisus nu erau destinate maselor largi, atunci prin însăşi natura lor erau elitiste şi ierarhice — *oculte.* Şi, aşa cum am văzut cînd am reevaluat statutul Mariei Magdalena, similarităţile dintre şcolile misterelor şi mişcarea lui Iisus sînt prea multe pentru a fi ignorate pur şi simplu.

Şi ideile eronate cu privire la Iisus nu se opresc aici. De exemplu, povestea Crăciunului este exact acest lucru: o poveste de tipul miturilor naşterii întîlnite în alte religii. Din păcate însă există dubii chiar şi în privinţa naşterii lui Iisus în Bethleem. De fapt, în *Evanghelia după Ioan* (7:42) se menţionează clar că *nu* s-a născut acolo.

Dacă majoritatea elementelor caracteristice naşterii Domnului derivă neîndoielnic din miturile altor zei morţi şi reveniţi la viaţă, vizita celor trei magi de la răsărit se bazează pe un episod contemporan, din viaţa împăratului Nero.[32] Mag era titlul acordat unor magicieni — sau vrăjitori — persani. Ni se pare foarte ciudat că ni se povesteşte cum echivalentul a trei Aleister Crowley au venit la pruncul Iisus pentru a-i aduce daruri, fără ca autorii Evangheliilor să cenzureze sau să critice acest episod. Şi, ţinînd seama că au fost ghidaţi de o stea pînă la Bethleem, înseamnă că erau totodată şi astrologi (astronomia, ca disciplină distinctă nu exista în acea vreme), în mod cert, autorii Evangheliilor se aşteaptă ca cititorul să fie *impresionat* de povestea magilor care îi aduc micului Iisus smirnă, aur şi tămîie. (Dar, aşa cum am văzut, în *Adoraţia magilor,* Leonardo da Vinci a omis aurul — simbolul perfecţiunii şi al regalităţii.)

Am menţionat mai devreme că Iisus este numit *naggar* — termen ce înseamnă deopotrivă „lucrător în lemn" şi „om învăţat"; în cazul său, probabil că a doua semnificaţie era cea intenţionată. Pe de altă parte, nici ucenicii lui Iisus nu erau pescarii modeşti şi umili pe care îi descrie tradiţia; A.N. Wilson subliniază că ei erau, de fapt, proprietarii unei „firme" de pescuit pe Marea Galileii.[33] (în plus, aşa cum remarcă Morton Smith, unii discipoli nu erau evrei: Filip este un nume grecesc, de pildă.)[34]

Mulţi critici consideră parabolele ca o dovadă a originil°[r] umile ale lui Iisus; el făcea în mod obişnuit analogii cu situaţi' din viaţa rurală de zi cu zi, fapt care li sugerează — susţin ei - ° experienţă personală în această privinţă.[35]

Alţii[36] însă au sublini[at] că parabolele demonstrează, de fapt, o cunoaştere superficială a realităţilor domestice ale vieţii, ca şi cum Iisus ar fi avut un statut social mult mai înalt şi s-ar fi străduit să vorbească pe înţelesul maselor, ca un candidat aristocrat conservator care se adresează

alegătorilor din clasa muncitoare în termeni pe care speră că aceştia îi vor înţelege.

Chiar daca nunta din Cana nu a marcat — aşa cum susţin unii comentatori — propria sa căsătorie cu Măria Magdalena, episodul demonstrează că lisus gravita în cercurile „mondene", judecind jupă amploarea celebrărilor. Iar episodul cu soldaţii romani care jucau la zaruri hainele lui, la picioarele crucii, sugerează că acestea aveau o valoare intrinsecă. La urma urmei, nimeni nu joacă pentru a cîştiga nişte vechituri de calitate îndoielnică.

Prin urmare, se conturează o imagine a lui lisus substanţial diferită de cea pe care o cunosc cei mai mulţi dintre noi. Dar, avem cu adevărat motive să facem vreo presupunere în acest sens? De exemplu, există dovezi în Evanghelii în sprijinul ideii că lisus nu era evreu?

După botez, lisus s-a retras în deşert, unde a fost ispitit de diavol, care a încercat să-1 convingă să-şi demonstreze caracterul divin — cîtuşi de puţin limpede. Unii au sugerat chiar că episodul ispitirii relevă nici mai mult, nici mai puţin decît că lisus îl respinge categoric pe lehova.[37] Afirmaţia este discutabilă, dar există un alt episod care reflectă atitudinea lui faţă de Dumnezeul iudeilor.

Unul dintre cele mai cunoscute evenimente din Noul Testament este acela în care lisus, plin de mînie la vederea zarafilor din Templu, le răstoarnă mesele şi îi alungă. Deşi episodul pare limpede şi firesc, el aduce în prim-plan o problemă importantă, recunoscută de mult de teologi şi de cei care studiază Noul Testament.

Gestul lui lisus este explicat de obicei prin prisma furiei pe care ° resimte văzînd cum locaşul sfînt e pîngărit de tranzacţii financiare, dar aceasta este o atitudine strict occidentală, şi încă una de dată recentă. Schimbarea banilor pentru a cumpăra animale ce urmau a h sacrificate în Templul din Ierusalim nu constituia în epocă un 'ucru imoral sau ilegal, fiind, de fapt, o parte integrantă a credinţei religioase. Aşa cum subliniază profesorul de studii biblice Dominic ^rossan, de la Universitatea din Chicago: „Nu există nici cel mai mic indiciu că acolo aveau loc activităţi financiare sau sacramentale inadecvate". Profesorul continuă adăâugînd că a fost „un atac la adresa existenţei înseşi a Templului... o negare simbolica a... tot ceea ce reprezenta Templul".[38]

Unii au încercat sa explice acest gest — esenţial în cadrul activităţii lui lisus — sugerînd că el denotă nemulţumirea faţă de regimul aflat la conducerea Templului în acea perioadă. Dar în contextul epocii, o asemenea manifestare exagerată ar fi frizat dezechilibrul mintal. Pentru a face o analogie, să spunem că gestul lui lisus ar fi fost echivalent cu cel al unui anglican de astăzi care se opune hirotonisirii femeilor şi îşi exprimă dezacordul năvălind în Catedrala Westminster şi călcînd în picioare crucea de

pe altar. Un asemenea lucru nu s-ar întîmpla, pentru simplul motiv că oamenii ştiu să traseze linia de demarcaţie între o acţiune acceptabilă — oricît de simbolică ar fi ea — şi sacrilegiu. Iar gestul lui Iisus se încadrează în această din urmă categorie.

Prin urmare, putem spune că iudaismul său era cel puţin neortodox — afirmaţie care lasă drum liber pentru alte ipoteze în privinţa apartenenţei sale religioase *reale.* Există în acest sens numeroase indicii care sugerează că ar fi făcut parte dintr-o şcoală a misterelor. Dar găsim în Evanghelii episoade care să confirme această supoziţie?

Încă de la începutul investigaţiei noastre ne-am dat seama cu surprindere că foarte puţini cercetători şi-au pus o problema care nouă ni se pare fundamentală: „De unde a preluat Ioan Botezătorul ritualul botezului?" Studiile ulterioare ne-au demonstrat că în iudaism nu existase absolut nici un precedent în acest sens, cu toate că în *Manuscrisele de la Marea Moartă* apar referiri la spălările rituale — cufundări repetate în apă ce simbolizau purificarea. Totuşi, aceste ritualuri nu pot fi considerate „botezuri"; ceea ce propunea Ioan era un act iniţiatic unic, hotărîtor, radical, precedat de mărturisirea păcatelor şi de pocăinţă. Faptul că acest ritual nu avea precedent în iudaism este atestat de însuşi numele lui Ioan: Botezătorul; articolul hotărît demonstrează că unul singur era Botezătorul, nu unul oarecare dintre cei mulţi care botezau. Ritualul a fost considerat adesea o inovaţie a sa proprie, deşi există, de fapt, numeroase precedente şi paralele fidele, *dar în afara* lumii iudaice.

Botezul ca un simbol exterior, vizibil, al transformării spirituale interioare era un element întîlnit în multe dintre misterele existente la vreme respectivă în spaţiul elenistic. Avea o tradiţie îndelungat[3] îndeosebi în cultul zeiţei egiptene Isis; în mod semnificativ, botezul.

Templele ridicate în cinstea ei pe malurile Nilului era precedat de jpanifestări publice de căinţă şi de mărturisirea păcatelor în faţa unui preot. (Vom discuta mai în amănunt această paralelă în capitolul următor.)

Aceasta a fost, de altfel, unica perioada din istoria îndelungată a cultului zeiţei Isis în care au fost trimişi misionari în ţările învecinate cu Egiptul; prin urmare, este posibil ca Ioan să fi fost influenţat de ritualul egiptean. La fel de bine se poate, aşa cum vom vedea, ca el să fi deprins practicile religiei egiptene la ea acasă, fiindcă există o veche tradiţie creştină care susţine că familia *lui Ioan* a fugit în Egipt pentru a scăpa de mînia lui Irod; această tradiţie şi-ă găsit exprimarea în pictura lui Leonardo da Vinci, *Fecioara pe stinci.*

Botezul lui Iisus ridică o serie de probleme. Prima şi în nici un caz cea mai puţin importantă este aceea a *nevoii* nepătatului Fiu al lui Dumnezeu de a-i fi spălate păcatele. Chestiunea nu poate fi explicată spunînd pur şi simplu

— aşa cum au încercat mulţi — că Iisus a vrut să le dea un exemplu pozitiv adepţilor săi, fiindcă nicăieri în Evanghelii nu se precizează aşa ceva. în plus, există cîteva anomalii semnificative în modul în care autorii Evangheliilor descriu botezul lui Iisus. în vreme ce Morton Smith[39] se mărgineşte să observe că simbolul porumbelului nu are precedent sau echivalent în tradiţia iudaică, Desmont Stewart merge mai departe, identificînd conexiuni clare cu simbolismul şi practicile egiptene. El precizează:

„Deşi a trimis corbi pentru a-1 hrăni pe unul dintre profeţi, Iehova nu obişnuieşte sa se manifeste prin intermediul păsărilor. Porumbeii, în orice caz, erau pasările sacre ale zeiţei păgîne a dragostei, indiferent că o numim Afrodita sau Astarte...

Cît despre ce a crezut Iisus că vede... egiptenii oferă o explicaţie mai buna... Cînd Re (sau Ra, Zeul Soare) îl lua la piept pe fiul său preaiubit, faraonul, o făcea sub înfăţişarea lui Horus, al cărui simbol obişnuit era şoimul... Adoptarea, în cadrul ritului bap-tismal, a unui muritor de către un zeu nu constituia o problemă Pentru egipteni".[40]

Principala zeitate egipteană asociată cu simbolul porumbelului e ~ din nou - Isis, numită şi „împărăteasa Cerurilor", „Steaua Marii" *(Stella Maris)* sau „Mama lui Dumnezeu" cu mult înainte de naşterea Fecioarei Maria. Isis era frecvent reprezentată alăptîndu-l pe Horus, fiul conceput în mod magic cu decedatul Osiris. La festivalul anual care marca moartea şi, trei zile mai tîrziu, învierea zeului, soarele devenea negru atunci cînd zeul îşi dădea ultima suflare şi trecea în lumea de dincolo. (Să ne amintim că scena răstignirii din fresca lui Jean Cocteau din Londra este dominată de un soare negru.)

Dat fiind neobişnuitul zel misionar al unor grupuri de adepţi ai zeiţei Isis în epoca respectivă, precum şi apropierea geografică de Egipt — fără a mai menţiona atmosfera cosmopolitană din Galileea — nu este deloc surprinzător că Ioan, Iisus şi discipolii lor ar fi putut fi influenţaţi de cultul lui Isis.

Remarcabil este faptul că, şi astăzi, mulţi creştini sînt încurajaţi să creadă că religia lor este unică din toate punctele de vedere, neafectată de nici o altă credinţă sau filozofie, cînd adevărul este cu totul altul. Să ne gîndim, de exemplu, la Cina cea de taină, la care se consideră că Iisus a instituit împărtăşania cu pîine şi vin — simbolurile trupului şi sîngelui său sacrificat pentru omenire.

A.N. Wilson scrie: „Acest rit aminteşte în mod clar de cultele din regiunea mediteraneană şi are prea puţine în comun cu iudaismul".[41] El se prevalează de această asemănare pentru a-şi susţine ideea că Cina cea de taină a fost o invenţie a autorilor Evangheliilor. Dar dacă ea s-a petrecut cu adevărat *şi a fost un rit pagini*

Desmond Stewart subliniază această paralelă şi precizează:

„(lisus) a luat plinea şi vinul, elemente ale vieţii de zi cu zi, aflate la loc de frunte însă în simbolismul osirian, şi le-a transformat nu într-un sacrificiu, ci într-o punte între cele două stări".[42]

Creştinii cred că împărtăşania cu pîine şi vin — element crucial în sfintele sacramente — este un ritual prezent numai în religia lor. în realitate, era deja o *practică obişnuită* în toate şcolile misterelor ce aveau în centru un zeu muribund, inclusiv în cele ale lui Diony-sos, Tammuz şi Osiris. în toate cazurile, reprezenta o modalitate de comuniune cu zeul respectiv şi de înălţare spirituală (deşi romanii şi-au exprimat oroarea faţă de canibalismul implicit al ritualului)' Toate aceste culte erau bine reprezentate în Palestina în Cinei celei de taină, astfel că influenţa lor este uşor de înţeles.

Dintre cele patru Evanghelii ale Noului Testament, cea a lui joan omite orice referire la sacramentul pîinii şi vinului atunci cînd arninteşte de Ultima cină - poate fiindcă nu atunci a fost celebrat pentru prima dată. Şi în alte fragmente din *Evanghelia după loan* (6:54) apare implicaţia că împărtăşania cu pîine şi vin exista încă din primele zile ale propovâduirii lui lisus în Galileea.

Ideea de a ingera trupul zeului — ritualul împărtăşaniei — este considerat de evrei dezgustător. Desmond Stewart precizează în acest sens:

„Noţiunea că grînele sînt *însuşi* Osiris era răspîndită în rîndul egiptenilor, în vreme ce un concept similar era aplicabil (zeiţelor) Demetra şi Persefona în Hellas (Grecia)".[43]

O altă paralelă cu şcolile misterelor — una care nu are nimic în comun cu practicile şi credinţele iudeilor — este episodul învierii lui Lazâr. Avem de-a face în mod clar cu un act iniţiatic: Lazăr este „înviat" în cadrul ceremonialului morţii şi al renaşterii simbolice care constituia o trăsătură comună a misterelor din acea vreme şi care răzbate încă din anumite ritualuri ale francmasoneriei moderne. Dintre Evangheliile canonice, singura care relatează acest episod — cea a lui loan — îi conferă un caracter miraculos, de readucere propriu-zisă a lui Lazâr înapoi din moarte. Dar „Evanghelia secretă a lui Marcu" precizează că acesta a fost un act simbolic, ce a marcat „moartea" vechiului Lazăr şi renaşterea lui ca fiinţă spirituală superioară. Probabil că episodul a fost eliminat din celelalte Evanghelii deoarece era o aluzie evidentă la activităţile din cadrul şcolii misterelor. In ceea ce priveşte obiectivul investigaţiei noastre însă, cel mai semnificativ aspect al ritualului este paralela directă cu ceremoniile „renaşterii" din cultul zeiţei egiptene Isis. Referindu-se la misticul isian din secolul I, Des-niond Stewart afirmă:

„... Dovezile din Betania sugerează că lisus practica un tip de mistere similar celui încercat de Lucius Apuleius în cultul lui Isis". Chiar şi răstignirea este un argument în favoarea refuzului evreilor de a crede că lisus era mult aşteptatul Mesia, fiindcă acesta nu ar fi acceptat să moară în

asemenea circumstanţe umilitoare Creştinii nu se lasă impresionaţi de acest argument, deoarece ei susţin că misiunea mesianică a lui Iisus a depăşit cu mult — în termeni spirituali — ceea ce aşteptau evreii de la el.

Există însă alte probleme considerabile în privinţa modului în care este relatată moartea lui în Noul Testament. Se pare că interpretarea creştină a răstignirii ca supremul sacrificiu mistic a fost inventată mai tîrziu, pentru a explica într-un fel discrepanţele dintre aşteptările iudeilor şi ceea ce s-a întîmplat în realitate.

S-a sugerat că Iisus şi cei din cercul său apropiat şi-au creat propriul lor concept de Mesia, incorporînd în el idealul Celui Drept şi în Suferinţă, derivat din figura lui Iosif, aşa cum a fost ea reflectată în scrierile apocrife ale iudeilor, în mod semnificativ însă, în nordul eretic al Palestinei — în Galileea — Iosif „cel în suferinţă" a preluat unele dintre caracteristicile cultului sirian al lui Adonis-Tammuz.[45] Specialiştii au remarcat, de asemenea, influenţa zeului *păstor* Tammuz asupra *Cîntării Cîntărilor,*[46] care este atît de importanta în cultul Madonei negre. Este de presupus că Iisus şi-a spus Bunul Păstor inspirîndu-se de la Tammuz şi că adepţii săi cunoşteau bine termenul; Bethleem era un important centru de cult al zeului Adonis-Tammuz. (Este interesant să remarcăm că unii creştini, precum Sfîntul Ieronim, s-au simţit iritaţi de prezenţa unui templu închinat lui Tammuz acolo unde se presupune că s-ar fi născut Iisus, la Bethleem.)
Deşi recunosc existenţa unor puternice influenţe păgîne asupra vieţii şi asupra învăţăturilor lui Iisus, numeroşi critici contemporani refuză să le analizeze în detaliu. Spre exemplu, aşa cum menţionează Hugh Schonfield: „A fost nevoie de un *nazorean* din Galileea pentru a înţelege că moartea şi învierea constituie puntea dintre cele două faze (Cel Drept şi în Suferinţă, pe de o parte, şi împăratul Mesianic, pe de alta), însăşi tradiţia regiunii în care Adonis murea şi revenea anual la viaţă părea a o cere".[47] Iar Geoffrey Ashe recunoaşte: „Hristos a devenit Mîntuitor asemenea zeilor morţi şi reveniţi la viaţă ai misterelor — Osiris Adonis etc."[48]

Arhetipul ce corespunde cel mai îndeaproape cu viaţa si activitatea lui Iisus este cel al zeului egiptean Osiris, consortul lui Isis. Conform tradiţiei, Osiris a fost ucis într-o zi de vineri şi a înviat după trei zile.[49] De asemenea, exista unele indicii care sugerează *că,* în zilele de început ale creştinismului, au existat unele confuzii între titlul *Christos* şi un alt termen din limba elenă, *Chrestos,* care înseamnă „bun" sau „blînd". Unele dintre primele manuscrise în limba greacă ale Evangheliilor folosesc acest cuvînt în loc de *Christos.* Dar *Chrestos* era unul dintre epitetele atribuite în mod obişnuit lui Osiris; la Delos există chiar o inscripţie cu dedicaţia *Chreste Isis.*[50]

Strigătul lui Iisus pe cruce poate da naştere, de asemenea, la

interpretări păgîne. Atît versiunea din *Evanghelia după Marcu, ‚Łloi, EloL'",* cît şi cea redată de Matei, *‚JSli, Eh!"* au fost traduse „Dumnezeul meu, Dumnezeul meu! (de ce m-ai părăsit?)", deşi se precizează că unii dintre martorii la răstignire au înţeles cuvîntul greşit şi au crezut că îl striga pe profetul Ilie, pe care însuşi Iisus îl asociase cu Ioan Botezătorul.-[5]' Dar în limba ara-maică, „Dumnezeul meu" ar fi fost *Ilahi.* Desmond Stewart[52] sugerează că termenul folosit de Iisus ar fi fost, de fapt, *Helios* — numele Zeului-Soare; faptul este extrem de interesant, deoarece strigătul a survenit în momentele de întuneric anormal din miezul zilei. Mai mult decît atît, într-unul dintre cele mai vechi manuscrise ale Noului Testament, se relatează că martorii au crezut că Iisus îl chema pe Helios, al cărui cult — răspîndit în Siria pînă în secolul al IV-lea — a fost creştinat prin înlocuirea numelui Helios cu Ilie. Şi, evident, Zeul-Soare este esenţial în cultele axate pe ciclul moarte - înviere.

Prin urmare, este clar că Iisus se încadrează în tradiţia zeilor care mor şi revin la viaţă, dar acest arhetip nu constituie imaginea completă a anticelor mistere. Zeul — Osiris, Tammuz, Attis, Diony-ˢ°s etc. — era în mod inevitabil asociat cu propria consoartă, zeiţa, care în general îndeplinea rolul principal în scenariul învierii. Geof-Ashes precizează:

„Totdeauna zeul-companion era partenerul tragic al Zeiţei, care murea în fiecare an o dată cu lumea vegetală a naturii şi învia apoi în primăvară...

Dacă Iisus respecta o asemenea tradiţie a „Zeului care Moare" este evident că din imagine lipsea totuşi ceva. Ashe continuă:

„în rolul său de Mîntuitor care moare şi revine apoi la viaţă, nu putea apărea singur. Nici un asemenea zeu nu a procedat aşa vreodată... Nu poate exista Osiris fără Isis sau Attis fără Cibele".[54]

Criticii ar putea argumenta că, neavînd o zeiţă-companion, nu se poate spune că Iisus şi-a asumat rolul unui zeu care moare şi apoi renaşte; în consecinţă, el a fost unic şi nu a avut nevoie de o femeie cu care să-şi împartă caracterul divin. Dar dacă Iisus *a avut* totuşi o astfel de parteneră? Desigur că aşa au stat lucrurile, acesta fiind secretul păstrat cu atîta grijă de generaţii întregi de „eretici". *‚Jsis" a lui Iisus a fost Măria Magdalena.*

Egiptenii i se adresau zeiţei Isis cu apelative ca „Stăpînă a zeilor... tu suverană în veşminte roşii... doamnă şi regină a mor-mîntului.. ,"[55] în mod tradiţional, Măria Magdalena a fost înfăţişată purtînd o rochie roşie, despre care s-a considerat că face însă referire la condiţia ei socială ruşinoasă. De asemenea, Magdalena a fost cea care a condus ceremoniile de la mormîntul lui Iisus.

Privite în această lumină, multe dintre elementele pierdute sau în mod deliberat ascunse ori distorsionate capătă sens — inclusiv natura a ceea ce am

putea numi adevăratul creştinism.

Deşi la prima vedere nu s-ar putea spune acest lucru, principiul feminin nu lipseşte cu desăvîrşire din Evanghelii — cel puţin din forma lor originală. *Evanghelia după Ioan* se deschide cu bine cunoscutele cuvinte: „La început era Cuvîntul şi Dumnezeu era Cuvîntul şi Cuvîntul era Dumnezeu". Conceptul de Cuvînt *(Logos)* derivă din ideile filozofului neoplatonician Filon din Alexandria, un evreu contemporan cu Iisus, dar în *Evanghelia după Ioan* termenul pare a fi în mod explicit *feminin. Logos* este substantiv masculin, dar, paradoxal, conceptul descris de el este feminin. Desigur că s-a făcut o încurcătură cînd textul Evangheliei a fost preluat din sursa originală şi abia mult mai tîrziu a ieşit la iveală semnificaţia sursei reale a acestui fragment.

Sintagma „şi Cuvîntul era la Dumnezeu" conţine o gravă greşeală de traducere, care îi modifică radical înţelesul şi, totodată, elimină o serie de implicaţii deranjante. Cuvintele folosite în verşi' unea originală, în greacă, *sîntpros ton theon,* care înseamnă litera "rnergînd spre Dumnezeu" şi are înţelesul de bărbat care caută nirea cu o femeie. Sau, aşa cum precizează George Witterschein:

„... Putem folosi chiar termenul *erotic* pentru a descrie năzuinţa | spre uniune, menită să elimine separarea.

Cheia... era atracţia dintre bărbat şi femeie, simbolizată prin atracţia dintre Cuvînt şi Dumnezeu".56

Altfel spus, Cuvîntul este feminin. Astfel, traducerea corectă a primelor versete ale *Evangheliei după Ioan* este:

„La început a fost Cuvîntul şi Cuvîntul era spre Dumnezeu şi Dumnezeu era ce era şi Cuvîntul. Era la început cu Dumnezeu".[57]

Prin urmare, Cuvîntul era o forţă distinctă, separată de Dumnezeu, în general, se consideră că Sfîntul Duh şi Cuvîntul sînt sinonime, deşi termenul original pentru cel dinţii era în mod clar de genul feminin. Era *Sophia.*[58]

Conceptele evocate în aceste versete nu sînt, evident, iudaice, dar nici nu au apărut o dată cu „noua" religie creştină. Antropologul şi profesorul de istorie a religiei Karl Luckert, autorul unui amplu studiu al religiei egiptene şi al influenţei acesteia asupra conceptelor teologice şi filozofice ulterioare, nu se îndoieşte de adevărata lor origine:

„... în întreaga literatura religioasă din aşa-zisa perioada elenistica nu există un rezumat mai sugestiv al anticei teologii ortodoxe egiptene decît prologul *Evangheliei după Ioan".*

In lucrarea sa *The Foreigner* („Străinul"), Desmond Stewart susţine că Iisus a crescut — poate chiar s-a şi născut — în Egipt. Cu toate acestea, ar fi putut fi evreu, fiindcă în acea perioadă în Egipt existau largi şi înfloritoare comunităţi de evrei. Stewart afirmă că numeroase aspecte din viaţa lui

lisus, de la lipsa accentului galilean pînă la contextul parabolelor sale, indică o educaţie egipteană. Şi, desigur, Noul Testament ne spune că Măria, losif şi pruncul Iisus au fugit în Egipt pentru a scăpa de mînia lui Irod. Cu excepţia episodului în care lisus discută cu preoţii în Templu, la vîrsta de doisprezece ani, nu există nici o menţiune cu privire la perioada copilăriei sale. Chiar şi acest episod este însă o invenţie, fiindcă în el Maria şi losif dovedesc o ignoranţă totală în privinţa caracterului divin al lui lisus — imediat după ce este redată povestea naşterii sale miraculoase. Prin urmare, în Evangheliile canonice nu există nici o informaţie autentica despre viaţa lui lisus, din primii ani ai copilăriei şi pînâ la maturitate. Unde a fost el în acest răstimp'? De ce se păstrează o asemenea tăcere asupra copilăriei şi a adolescenţei sale? Dacă a trăit în altă ţară şi deci în altă cultură, autorii Evangheliilor au considerat poate că nu este cazul — sau, mai degrabă, că nu stă în puterile lor — să inventeze o serie de incidente pentru a umple perioada lipsă.

Există surse care confirmă această ipoteză. Cartea sfîntă a evreilor, Talmudul, nu se referă la lisus ca fiind originar din Gali-leea sau din Nazareth, ci afirmă, dogmatic, că venea *din Egipt.*[60] Mai mult decît atît, şi poate mai sugestiv, în Talmud se specifică, fără echivoc, că motivul arestării lui lisus a fost acuzaţia de *vrăjitorie* şi că era iniţiat în magia egipteană. Acest concept a fost dezvoltat în cartea lui Morton Smith, *Jesus the Magician* (1978), în care autorul sugerează că miracole precum transformarea apei în vin şi mersul pe apă erau tot atît de des întîlnite în „repertoriul" magilor egipteni, ca trucul cu frînghia la fachirii indieni.

Smith oferă numeroase exemple privind asemănările dintre miracolele lui lisus şi incantaţiile magice şi vrâjile descoperite în numeroase papirusuri din acele vremuri şi, de asemenea, schiţează o paralelă între viaţa şi activitatea lui lisus, pe de o parte, şi cele ale celebrului mag Apollonius din Tyana (un contemporan al lui lisus, mai tînăr decît el) şi respectiv Simon Magul, pe de alta. Atît Apollonius, cît şi Simon Magul au fost creditaţi cu abilităţi aproape egale cu cele demonstrate de lisus.

Creştinii ar putea spune că interpretările eronate ale populaţiei credule sînt cele care i-au conturat lui lisus o imagine de ocultist şi că miracolele sale au fost posibile graţie Duhului Sfînt. Şi această interpretare este însă la fel de discutabilă ca cealaltă, existînd însă mai puţine argumente în favoarea sa. Iar Morton Smith ne atrage atenţia asupra unui paradox major al religiei creştine:

„... Trebuie să luăm în consideraţie o tradiţie care nu numai că a încercat sâ-1 exonereze pe lisus de acuzaţia de vrăjitorie, dar 1-a şi venerat ca pe un mag de seamă".

Existau în lumea greco-romană a vremii numeroşi magicieni — gau

vrăjitori — itineranţi, mai mult sau mai puţin celebri şi la joc de cinste în repertoriul lor erau vindecările şi exorcizările, aşa cum se întîmplă azi la vracii indienii şi la preoţii *voodoo,* printre alţii. (Autenticitatea vindecărilor rămîne discutabilă, dar uluirea maselor de spectatori este reală şi publicitatea de la om la om are un rol important în construirea reputaţiei de „făcător de minuni".)

Smith sugerează că expresia „Fiul lui Dumnezeu" — care i-a nedumerit dintotdeauna pe teologi şi pe cercetătorii Noului Testament fiindcă nu are un precedent iudaic şi nu era un concept asociat cu cel de Mesia — derivă şi ea din tradiţia greco-romano-egipteană. Magicianul îşi dobîndea puterile printr-un proces prin care devenea „canalul de comunicare" al unui zeu, aşa cum procedează şamanii tribali. Prin urmare, continuă Smith, Iisus a devenit Fiul lui Dumnezeu lăsîndu-se *posedat in mod magic* de divinitate.

Minunea preschimbării apei în vin la nunta din Cana este suspicios de asemănătoare cu o ceremonie dionisiacă organizată la Sidon, similaritatea mergînd chiar pînă la cuvintele folosite.[62] Iar în lumea elenistică, Dionisos era explicit asociat cu Osiris.[63] Smith citează, de asemenea, din două texte magice egiptene care amintesc în mod clar de euharistie, ritualul împărtăşaniei cu pîine şi vin, pe care creştinii îl consideră instituit de Iisus. Smith remarcă — şi sublinierea îi aparţine:

„Acesfea *sint cele mai apropiate paralele cunoscute cu textul euharistiei,* în ele, precum în acesta din urmă, magicianul-zeu îşi oferă sîngele şi trupul credinciosului care, ingerîndu-le, va deveni una cu el în dragoste".[64]

Chiar şi cuvintele rostite de Iisus sînt similare cu cele din textele magice sus-amintite.

Există şi alte indicii, chiar în Evanghelii, care sugerează că Iisus era considerat în epocă magician, în *Evanghelia după Ioan,* cînd Iisus este adus în faţa lui Pilat, acuzatorii spun despre el că este un „făcător de rele", în dreptul roman.

Cel mai semnificativ aspect al cercetărilor lui Morton Srnith este acela că, deşi bazate în întregime pe comparaţia dintre Evanghelii şi papirusurile respective, concluziile la care a ajuns corespund *exact* cu modul în care este descris Iisus în Talmud şi în scrierile rabinice timpurii. Acestea nu l-au înfăţişat niciodată ca pe un evreu care a creat o formă eretică de iudaism, aşa cum cred azi numeroşi creştini; textele respective îl consideră ori un evreu convertit în totalitate la o altă religie, ori o persoană care a fost de altă origine decît cea iudaică. Mai mult decît atît, îl denunţă ca un practicant al magiei egiptene. Talmudul însuşi afirmă clar că Iisus şi-a petrecut anii tinereţii în Egipt şi că acolo a învăţat magia.

într-un text din literatura rabinică, Iisus este asemănat cu un personaj din trecut, pe nume Ben Stada. Acesta a fost un evreu care a încercat să introducă în Iudeea credinţa în alte divinităţi, păgîne, pe lingă cea în Iehova, şi care a folosit practici magice aduse din Egipt. Povestea subliniază că, într-un mod similar, Iisus a adus în credinţa evreilor aceste practici magice egiptene. Alte texte rabinice sînt la fel de explicite în această privinţă: Iisus „a practicat magia, a amăgit şi a dus poporul lui Israel pe căi greşite".

Este evident deci că iudeii contemporani îl considerau un adept al magiei egiptene. Pentru ei, infracţiunea de care se făcea vinovat era aceea că încercase să introducă în ţara lui Israel *idei păgîne şi zei pagini.*

Originile Talmudului şi ale altor texte rabinice nu pot fi trasate decît pînă în secolul al III-lea d.Hr., ceea ce a sugerat ipoteza unei defăimări intenţionate din partea duşmanilor lui Iisus, evreii. Acuzaţiile de vrăjitorie nu ar fi putut fi însă rezultatul unei simple dorinţe de răzbunare, aşa cum ar părea la prima vedere; de asemenea, e greu de crezut că au fost inventate, existînd dovezi că asemenea idei cu privire la Iisus au circulat şi înainte de secolul al III-lea.

în jurul anului 160 d.Hr., Iustin Martirul relatează în scrierile sale o discuţie cu un evreu pe nume Trypho, care îl numeşte pe Iisus „magician galileean". Filozoful platonician Celsus scria în jurul anului 175 d.Hr. că, deşi a crescut în Galileea, Iisus a muncit pentru o vreme în Egipt, unde a deprins şi tehnicile magiei.

Aşa cum am văzut, autorii Evangheliilor nu au considerat cîtuşi de puţin deranjant sau surprinzător faptul că magii au venit să i se închine micului Iisus, aducîndu-i smirnă, aur şi tămîie. Aceştia nu erau doar regi sau înţelepţi, ci membri ai unei fraternităţi oculte fondate în Persia. Unii comentatori încearcă să sugereze că predicţia magilor în faţa pruncului Iisus constituie o recunoaştere *simbolică,* a superiorităţii Fiului lui Dumnezeu, dar în Evanghelii nu există o astfel de interpretare, vizita magilor fiind relatată cu scopul evident de a stîrni admiraţia cititorilor.

Morton Smith subliniază că, deşi istoria a încercat să ascundă acest fapt, primii creştini, îndeosebi cei din Egipt, practicau magia. Unele dintre cele mai vechi artefacte creştine cunoscute erau amuletele magice cu imaginea lui Iisus şi incantaţii scrise. Implicaţia e clară: prima generaţie de adepţi ai lui Iisus 1-a recunoscut ca magician, ori fiindcă ştiau că aşa au stat lucrurile, ori fiindcă persoana lui s-a potrivit la perfecţie în acest rol.[66]

A existat însă un zvon mult mai întunecat în epoca lui Iisus, cu privire la implicarea lui în magie şi vrăjitorie — un zvon care, pe lîngă faptul că susţine cele relatate de textele rabinice, poate soluţiona, dacă este adevărat, una dintre cele mai derutante probleme biblice. Această acuzaţie bizara şi şocantă, pe care o vom discuta mai tîrziu, poate deţine cheia misterului care

învăluie relaţia dintre lisus şi loan Botezătorul, precum â importanţei acestuia din urmă pentru grupările oculte de-a lungul secolelor.

Aşa cum am văzut, există paralele foarte clare între viaţa lui lisus şi povestea zeului egiptean Osiris. Mai mult decît atît însă, chiar unele dintre cuvintele sale par a proveni direct, neschimbate, din tradiţia egipteană. Spre exemplu, lisus a spus *(loan* 12:24): „Dacă grăuntele de grîu, cînd cade în pămînt nu va muri, rămîne singur; iar dacă va muri, aduce multă roadă". Atît imaginea, cît şi conceptul în sine derivă în mod clar din cultul osirian.[67] Iar fraza lui lisus: ,,în casa Tatălui Meu sînt multe locaşuri" *(loan* 14:2), care a nedumerit generaţii întregi de creştini, este, de asemenea, explicit osiriană şi provine *direct* din *Cartea Egipteană a Morţilor.*[68]

Mai corect intitulată „întâmpinarea de zi", lucrarea constă într-o &erie de incantaţii menite să ajute sufletul să depăşească spaimele 'urnii de dincolo şi erau citite muribundului de către un preot sau 0 ferneie-preot. Faptul că lisus cunoştea această lucrare sugerează nu doar o bună familiarizare cu scrierile religioase ale cultului islam/osirian, ci şi a magiei acestuia, fiindcă, aşa cum am văzut, religia şi magia erau, pentru egipteni, sinonime.

Osiris a fost ucis într-o zi de vineri şi bucăţile trupului sau dezmembrat au fost împrăştiate. După trei zile, zeul a înviat _ graţie magicei intervenţii a zeiţei Isis, care străbătuse ţara jelin, du-1. în misterele osiriene desfăşurate anual în Egipt, înalta preoteasă care joacă rolul lui Isis plînge: „Cei răi 1-au ucis pe iubitul meu şi eu nu ştiu unde-i e trupul"; cînd, în cele din urma adună toate rămăşiţele, continuă: „Iată, te-am găsit zăcînd acolo... O, Osiris, trăieşte, ridică-te asupra nefericitului care zace aici! Eu sînt Isis". Preotul care-I întruchipează pe Osiris se ridica şi li se arată credincioşilor, care îşi exprimă îndoiala şi smerenia faţă de învierea miraculoasă.[69]

Să comparăm prima *frază* rostită de Isis cu cea adresată de Măria Magdalena îngerului (care se dovedeşte a fi lisus) la mor-mînt: „L-au luat pe Domnul meu şi nu ştiu unde 1-au pus". („Domnul meu" era o formulă frecvent utilizată în epocă de o femeie la adresa soţului ei.)[70] Poate că a mai avut loc un ritual în mormînt, în care Magdalena a rostit cuvintele zeiţei egiptene, înainte de a tămădui rănile de pe trupul lui lisus. în misterele zeului care moare, zeiţa este cea care, alături de însoţitoarele ei, coboară în lumea de dincolo pentru a-1 readuce la lumina zilei pe zeul înviat, iar acea lume a tenebrelor era în mod obişnuit reprezentată sub forma unui *mormînt.*

Daca, aşa cum presupunem noi, lisus şi Maria Magdalena interpretau scena morţii şi învierii lui Osiris, răstignirea pare a fi fost alegerea perfectă, fiindcă *crucea era deja un străvechi simbol o sirian.*

Măria Magdalena şi însoţitoarele ei au fost cele care s-au îngrijit de înmormîntarea lui lisus nu pentru că o asemenea sarcina le revenea în mod

obişnuit femeilor, ci fiindcă ele îşi interpretau astfel, conştient, rolul în drama lui Osiris. lisus avea rolul zeului care moare şi revine apoi la viaţă graţie intervenţiei — magice sau nu -din partea „zeiţei", partenera sa sexuală şi spirituală, Măria Magdalena. Ea a fost cea care i-a conferit calitatea de Mesia ungîndu-1 cu mir de nard şi, dacă avea cu adevărat o situaţie materială bună, poate că influenţa de care se bucura a făcut posibil ritul iniţiatic ş[1] magic al crucificării.

Date fiind presupusul său trecut egiptean şi imagistica osirian[3] folosită, este posibil ca lisus să fi acceptat de bunăvoie chinuri»[5] răstignirii, din motive însă aproape ironice faţă de modul în care este el perceput de creştini. Pentru ei, lisus este Dumnezeu întrupat; şi credea, poate, că printr-o moarte şi o înviere simbolice avea să devină chiar zeu. Este posibil ca răstignirea să fi fost pusa la cale în jnod deliberat — cu ajutorul unui slujbaş mituit — astfel încît lisus, asemenea lui Lazăr, să poată renaşte după „tipicul" misterelor osiriene, în chip de Osiris însuşi. Ipoteza devine cu atît mai plauzibilă dacă lisus se considera într-adevăr ca fiind de vită regală — din neamul lui David —, fiindcă, la moartea sa, faraonul devenea în mod automat „un Osiris", stăpînul cerului şi al tărîmului de dincolo prin magica intervenţie a zeiţei Isis. Se aştepta oare lisus să iasă din mormînt dotat cu puteri divine'? Poate că această idee elucidează una dintre cele mai vechi enigme ale creştinismului: a murit sau nu lisus pe cruce?

Mulţi consideră că nu. Cîteva Evanghelii gnostice, Coranul şi unii eretici de la începuturile creştinismului — poate şi Prioria din Sion - bănuiesc că locul său a fost luat de altcineva (poate, Simon din Cirena); alţii cred că lisus a fost într-adevăr răstignit, dar că a fost coborît de pe cruce viu şi că „învierea" sa nu a fost decît o simplă vindecare a rănilor, în mod cert, Leonardo da Vinci a crezut în această ultimă ipoteză: sîngele curge încă pe imaginea de pe Giulgiul din Torino, ceea ce nu s-ar întîmpla în cazul unui cadavru. (Chiar dacă teza noastră este greşită şi nu Leonardo a „creat" giulgiul, cel care a făcut-o trebuie să fi avut aceleaşi convingeri; iar dacă, în ciuda tuturor dovezilor, giulgiul este autentic, *înseamnă în mod cert că lisus era viu în mormînt.)*

Desigur, poate că a fost un accident faptul că lisus a fost coborît de pe cruce viu şi versiunea standard a prinderii şi a răstignirii sale este cea mai apropiată de adevăr dintre cele pe care le avem. Dar nu putem să nu observăm numeroasele obiecţii de ordin logic. Romanii erau oameni practici, iar cei din administraţie aveau o înde-'ungatâ experienţă în privinţa torturilor şi a execuţiilor. Şi totuşi ni se spune că au încheiat în grabă execuţiile din acea zi de vineri, rănindu-le fluierele picioarelor celor doi tîlhari răstigniţi împreună cu lisus, de pildă, astfel încît să poată fi îngropaţi înainte de

începerea Sabatului. Ar trebui să credem oare că romanii ţineau atît de mult la obiceiurile iudeilor? Sau, dacă ţineau într-adevăr, vineri fiind, chinul răstignirii trebuia să ia sfîrşit seara, iar dacă începuse cu numai cîteva ore înainte?

Crucificarea era cea mai groaznică moarte imaginabilă, fiindcă în mod obişnuit victimele agonizau zile întregi pe cruce. Acesta era, de altfel, şi rostul ei. Şi atunci, pentru ce ar fi fost cineva răstignit, în Palestina, vinerea, cînd la apusul soarelui oricum ar fi trebuit coborît de pe cruce, viu sau mort?

Desigur, a existat un proces şi apoi execuţia. Dar se pare ca Iisus şi apropiaţii săi — în rîndul cărora intra şi „familia din Betania" — au organizat evenimentele conform unui plan pus la cale dinainte, în *The Passover Plot,* Hugh Schonfield explică în mod elegant şi convingător cum s-ar fi petrecut lucrurile, dar nu spune şi de ce ar fi ales Iisus să fie crucificat, fiindcă o moarte atît de ruşinoasă nu se potrivea cîtuşi de puţin cu imaginea mult aşteptatului Mesia, al cărui rol şi-1 asumase.

Dar presupusa planificare nu se limitează la arestare şi la răstignire. Există în textul Evangheliilor anomalii care dau naştere unor suspiciuni grave. Durata alocată crucificării lui Iisus a fost, aşa cum ana văzut, redusă; de asemenea, ni se spune că, deşi celor doi tîlhari a trebuit să li se dea lovitura de graţie pentru a muri înainte de Sabat, Iisus s-a stins pur şi simplu înainte de apusul soarelui. Unii critici au presupus că, în vreme ce era pe cruce, i s-a dat un narcotic puternic îmbibat în burete, care i-a conferit aparenţa morţii, în acest caz, nu putem decît să bănuim că soldaţii romani au fost mituiţi pentru a închide ochii. Toate aceste indicii sugerează că s-a urmărit montarea unui spectacol cinic: răstignirea era cea mai publică modalitate de a anunţa un deces şi, după ea, orice aparentă revenire la viaţa n-ar fi putut fi decît un miracol.

însăşi natura acestui aranjament demonstrează de ce a fost nevoie ca romanii, nu evreii, să-1 aresteze şi să-1 condamne pe Iisus. Dacă iudeii 1-ar fi declarat vinovat, atunci ar fi fost executat prin lapidare, iar o asemenea moarte nu putea fi măsluită.

Dar ce sperau conspiratorii să obţină prin acest subterfugiu elaborat şi riscant? La urma urmei, aşa cum am văzut, un criminal crucificat nu putea fi acceptat ca Mesia; iudeii nu se aşteptau ca acesta sa fie răstignit şi nici să învie din morţi. Nicăieri nu există o asemenea interpretare.
Prin urmare, planul nu trebuia să respecte tradiţiile evreilor, se încadra într-un *alt* concept, cel al zeului care moare şi revine viaţă, aflat în centrul unor importante şcoli ale misterelor. Iudeii n-ar fi putut accepta în nici un caz un astfel de concept; pentru că nu exista decît un singur Dumnezeu şi ideea că acesta ar fi putut avea legături cu un cult ce presupunea vărsare de sînge

era de peconceput, fiindcă ei considerau necurat tot ce avea legătură cu sîngele şi cu mormintele. Dar în celelalte regiuni ale Orientului Mijlociu şi ale Mediteranei, venerarea unor asemenea zei era foarte răspîndită.

Probabil că nu trebuie să mai amintim încă o dată că ideea piorţii şi a învierii nu se întîlneşte, nici pe departe, doar în creştinism, în contextul proliferării cultelor bazate pe acest concept, este clar că lisus dorea să fie asociat cu unul dintre ele. Dar cu care? Şi *ce* spera el să obţină în urma acestui plan periculos?

Am văzut deja că strigătul lui lisus pe cruce ar putea fi interpretat ca: *Helios, Helios!* („Soare, Soare!"). Moartea lui Osiris este reprezentată în mod tradiţional prin intermediul unui *soare negru,* adică prin lipsa luminii. Astfel, strigătul lui lisus ar fi putut fi: *Soare, Soare! Pentru ce m-ai părăsit?*

în consecinţă, se pare că în acea zi de vineri de demult, lisus a pus în scenă povestea lui Osiris.

Există numeroase întrebări fără răspuns în privinţa răstignirii, dacă presupunem că ideea creştină a morţii şi a învierii reale a lui lisus este greşită. Spre exemplu, în ce stare se afla el cînd a fost coborît de pe cruce? In mormînt era în comă sau doar rănit, însă conştient? Ce s-a întîmplat după aceea? A părăsit el Palestina, aşa cum au sugerat unii critici, şi a călătorit în locuri îndepărtate, precum India? Şi cum a evoluat relaţia sa cu Maria Magdalena, fiindcă ea pare să fi plecat în Galia fără el. Oricare ar fi adevărul, lisus cel din Evanghelii dispare din istorie imediat după presupusa sa înviere.

Textul Evangheliilor devine confuz după descoperirea mormîntului gol. Episodul în care lisus le apare ucenicilor şi cel al înălţării sale la cer sînt foarte neclare, neconvingătoare — chiar şi dacă le considerăm un simplu mit. Desigur, necreştinii sînt de părere că această obscuritate este o dovadă a imaginarului conţinut în textele anghelice — un punct de vedere la care subscriem si noi. Şi totuşi, ciuda acestui caracter confuz, una dintre surse — aşa cum ^ttiarca şi Hugh Schonfield - poate fi identificată în mod cert: modul în care doi ucenici se întîlnesc cu lisus înviat pe drumul spre Emaus a fost extras din lucrarea isiană a lui Lucius Apuleiu*s Măgarul de aur.*[71]

Deşi conceptul viitoarei învieri trupeşti face parte din credinţa iudaică, ceea ce s-a întîmplat la învierea lui lisus nu corespunde cu filozofia evreilor, în mod tradiţional, aceştia cred că aceia care sînt drepţi vor învia împreună în Ziua de Apoi; lisus nu a respectat însă acest plan, revenind la viaţă în vreme ce toţi ceilalţi putrezeau încâ în mormintele lor. Apoi s-a înălţat la cer fără a-şi lăsa în urma rămăşiţele trupeşti, deşi a spus că spiritul său e de-a pururi alături de cei care cred în el; la urma urmei, permanenta sa prezenţă spirituală a constituit unul dintre principalele motive ale rapidităţii cu care noua religie

s-a răspîndit în lumea romană şi, de asemenea, ale popularităţii de care se bucură şi astăzi.

Aşa cum subliniază, de altfel, şi Karl Luckert, deşi recunosc că ideea permanentei prezenţe spirituale a lui lisus nu face parte din tradiţia iudeilor, comentatorii moderni nu oferă nici o ipoteză cu privire la adevăratul ei context. Dar de unde provine ea?

Analiza documentată realizată de Luckert[72] demonstrează că atît conceptul învierii lui lisus, cît şi cel al permanentei sale prezenţe spirituale aparţin, fără nici o îndoială, teologiei egiptene. Autorul explică, în acest sens, că teologia egipteană

„... a permis apariţia credinţei că Fiul lui Dumnezeu s-a ridicat din morţi... şi astfel s-a întors la Tatăl, înţelegem astfel de ce, pentru o vreme, înainte de a se înălţa complet la cer, au fost observate unele apariţii ale lui Hristos... De asemenea, în concordanţa cu logica egipteana era şi noţiunea că, deşi s-a întors la Tatăl ceresc, lisus Hristos continuă să rămînă prezent, pentru eternitate, printre adepţii săi."

încă o dată vedem deci că o serie de concepte esenţiale în religia creştină — care au fost considerate mult timp o dovadă a caracterului unic şi divin al lui lisus — nu au apărut brusc, din neant, în cadrul vieţii şi al învăţăturilor sale şi nici nu s-au născut din tipul de iudaism eretic evocat atît de des pentru a explica geneza lor.

Conceptul învierii individuale şi cel al existenţei veşnice a sp[1]' ritului în lumea de apoi provin din Egipt, unde erau considerate adevărul absolut. Iar noţiunea prezenţei continue a spiritului după moarte a fost preluată în mod direct din credinţele referitoare la moartea faraonilor, despre care se credea că îi conduceau pe oameni dintr-o lume invizibilă.

Am văzut deci că evenimentele cruciale din viaţa lui lisus par a se potrivi cu povestea lui Osiris şi că rolul partenerei sale, Maria-Magdalena, îi corespunde celui al zeiţei Isis. Dar trebuie să mai facem o remarcă importantă în acest context.

Arhetipul osirian este oglindit în faptul că lisus şi-a asumat conştient rolul respectiv — a „murit" într-o zi de vineri, a fost jelit de „Isis" şi a revenit la viaţă trei zile mai tîrziu —, dar învierea a fost posibilă doar graţie zeiţei şi magiei sale. Ideea că rolul ei nu a fost unul de subordonare trebuie subliniată din nou.

Isis era considerată *Creatoarea;* scripturile egiptene sînt clare: „La început a fost Isis, Prima dintre Primii". Ea era zeiţa „din care întreaga fire s-a născut", o invocaţie tradiţionala spunînd: „... Tu eşti creatoarea tuturor lucrurilor bune". Dar mai mult decît atît, Isis — şi nu Osiris — a fost Mîntuitorul iniţial; în acest sens, Aristides, unul dintre iniţiaţii cultului ei, o descrie ca „o

Lumină şi alte lucruri de nespus ce duc la mîntuire", în vreme ce Lucius Apuleius i se adresa astfel: „O, Tu, Sfîntă şi eternă Mîntuitoare a omenirii... Tu îi dai lumină Soarelui... Tu calci moartea în picioare".^3

Specialiştii sînt de acord că primii creştini au inclus în religia lor anumite aspecte preluate din cultul lui Isis, precum ideea conform căreia credinţa în zeiţa asigură viaţa veşnică. De asemenea, ei au preluat multe dintre templele dedicate ei. Unul dintre acestea, cel de la Sais — o veche capitală a Egiptului — a devenit în secolul al III-lea biserică închinată Fecioarei Maria. Cu o mie de ani înainte, pe cînd era templu al zeiţei Isis, pe zidurile sale se putea citi inscripţia: „Eu sînt tot ce era, ce este şi ce va veni" — cuvinte care, mult mai tîrziu, şi-au găsit loc în *Apocalipsa* (1:8), ca fiind rostite de lehova.

Influenţa cultului isian este vizibilă chiar şi în Evangheliile canonice. Spre exemplu, unele dintre cele mai citate cuvinte ale lui Iisus: „Veniţi la mine toţi cei osteniţi şi eu vă voi da odihna". Deoarece promite alinare în mijlocul greutăţilor vieţii, îndemnul este gravat adesea la intrarea în biserici, prefaţat de cuvintele:
'' Iisus a spus". De fapt, fraza, cuvînt cu cuvînt, a fost preluată din învăţăturile zeiţei Isis. Poate fi văzută şi astăzi deasupra porţii unui templu închinat ei, la Dendera. în orice caz, alinarea promisă este în mod cert, aceea a unei *mame.*

Dacă, aşa cum credem noi, Iisus şi Maria Magdalena erau iniţiaţi ai misterelor lui Isis şi Osiris, înseamnă că, iniţial, creştinismul a fost cu totul diferit de religia patriarhală, întemeiată pe frica faţă de Dumnezeu, aşa cum a devenit mai tîrziu. Iar fundalul ei păgîn izbuteşte să arunce o rază de lumină asupra unora dintre cele mai vechi enigme ale Noului Testament.

Principala dificultate a fost totdeauna încercarea de a „împăca" existenţa istorică a lui Iisus cu evidentele aspecte din viaţa sa, preluate din şcolile egiptene ale misterelor, în acest context, specialiştii au preferat una dintre următoarele două abordări: unii, precum Ahmed Osman, au ajuns la concluzia că Iisus nu a existat în realitate; alţii, ca A.N. Wilson, susţin că referirile la mistere nu au făcut parte din povestea iniţiala, fiind adăugate mai tîrziu.

Dar, aşa cum am demonstrat, aceste două aspecte aparent ireconciliabile capătă sens dacă sînt privite împreună. Presupunerea că Iisus a fost de religie iudaică a împiedicat conturarea unei imagini clare. Dacă însă credinţa lui deriva dintr-o altă tradiţie decît cea iudaică, totul devine limpede.

Nu vrem să susţinem astfel că ucenicii săi nu erau evrei sau că propovăduirea lui nu se adresa în mod deliberat iudeilor. Dar, după cum am văzut, în umbra mişcării sale se afla un fel de eminenţă cenuşie, un grup secret din care făcea parte, în mod aproape cert, şi „familia din Betania".

Gruparea lui Iisus era formată dintr-un nucleu de iniţiaţi şi din cercul exterior — versiunea ezoterica şi cea exoterică a cultului, în mod ironic, majoritatea discipolilor şi sursele pe baza cărora au fost scrise mai tîrziu Evangheliile au făcut parte din cercul exterior, acela pe care Iisus 1-a ţinut în mod intenţionat departe de adevăratul sau mesaj. Oricît de straniu ar părea, exact aceasta este situaţia înfăţişată în mod repetat în Evanghelii: ucenicii, printre care şi Petru, mărturisesc adesea că nu înţeleg intenţiile şi cuvintele învăţătorului lor. Mai semnificativ încă, membrii acestui cerc exterior nu erau siguri nici măcar cu privire la planurile şi la adevăratul rol al lui Iisus.
Specialiştii recunosc că nu pot răspunde la o serie de întrebări[1] fundamentale - de pildă, de ce, dintre toate cultele mesianice ale epocii respective, creştinismul a fost singurul care a supravieţuit şi s-a răspîndit Am văzut deja că mişcarea lui Iisus a cîştigat atîţia adepţi în afara Iudeii pentru simplul motiv că era deja recunoscută ca un cult al misterelor. Secretul atractivităţii sale a fost faptul că era un *hibrid, o* combinaţie de aspecte ale iudaismului şi de elemente păgîne, de cult mistic. Creştinismul a fost unic prin aceea că era familiar atît evreilor, cit şi ne-iudeilor, fiind în acelaşi timp deosebit de fiecare religie anterioară în parte.

Creştinismul s-a născut din dinamica diverselor grupări etnice si religioase care încercau să definească, pe înţelesul lor, elementele individuale — şi adesea contradictorii — ale hibridului. Adepţii s-au văzut confruntaţi permanent cu dificultatea de a *armoniza,* mitul zeului care moare şi renaşte cu tiparul mesianic clasic, această combinaţie imposibilă devenind cu timpul Biserica lui Hristos.

Desigur, mulţi ar putea contesta fondul egiptean al creştinismului, citind în acest sens tonul general iudaic al Evangheliilor. Acestea sînt — argumentează ei — singurele dovezi de care dispunem cu privire la începuturile religiei creştine şi, în mod cert, ele susţin ideea originilor iudaice. Dar Evangheliile din Noul Testament *nu* constituie unicele dovezi pe care le avem, deşi sînt singurele pe care Biserica ar dori să ne bazăm. Aşa cum am văzut, substanţiala masă a documentelor numite generic Evangheliile gnostice a fost în mod deliberat ţinută departe de ochii credincioşilor secole de-a rîndul, iar imaginea pe care o conferă ele creştinismului timpuriu nu este cîtuşi de puţin aceea a unei secte iudaice schismatice. De fapt, Evangheliile gnostice descriu un cult egiptean al misterelor.

Critici precum Jean Doresse — în studiul său asupra textelor de la Nag Hammadi — recunoaşte influenţa considerabilă a teologiei egiptene asupra scrierilor gnostice, în mod repetat, în aceste documente apar concepte de origine evident egipteană. Cel mai notabil exemplu în acest sens este *Pistis Sophia,* a cărui cosmologie o reproduce fidel pe cea din *Cartea egipteană a*

morţilor. Evangheliile Snostice folosesc chiar şi aceeaşi terminologie — de pildă, termenul care defineşte în egipteană iadul: *Amente.*[74]

Timp de secole, creştinilor li s-a spus că Evangheliile din Noul Testament sînt „corecte" din punct de vedere istoric şi spiritual, cele gnostice fiind „greşite". Se crede că textele lui Matei, Marcu, Luca şi Ioan sînt de inspiraţie divină, pe cînd toate celelalte sînt considerate (atunci cînd existenţa lor este recunoscută) doar nişte aiureli. Şi totuşi, aşa cum sperăm că am demonstrat deja, exista dovezi copleşitoare care sugerează că valoarea lor este cel puţin egală cu cea a textelor canonice.

Evangheliile gnostice au fost respinse de Părinţii Bisericii din motive de autoapărare, fiindcă ele prezentau o imagine cu totul diferită a creştinismului, una pe care ei nu erau interesaţi să o susţină. Pe lîngă faptul că accentuau importanţa Mariei Magdalena (şi a celorlalte femei-ucenic), aceste texte interzise conturau imaginea unei religii care — spre deosebire de cea oferită în Noul Testament — îşi avea originile în teologia egipteană. Creştinismul nu fost menit să devină nici o religie patriarhală, nici o variaţie, oricîi de eretică, a iudaismului. Nimeni nu neagă faptul că Evangheliile din Noul Testament au fost scrise de adepţii evrei ai lui Iisus, dar - în mod ironic — aceştia par a fi cei care au înţeles doar în mică parte ideile sale, cei care au încercat să-1 explice, pe el, dar şi propovă-duireă sa, prin prisma propriului lor context cultural şi religios. Pe de altă parte, se pare că Evangheliile gnostice oferă o imagine mai apropiată de realitate a originilor noii religii şi chiar a convingerilor lui Iisus.

Dar încă nu am răspuns la întrebarea anterioară: „Ce anume sperau Iisus şi cercul său de iniţiaţi să realizeze prin popularizarea, în inima iudaismului, a ceea ce era în esenţă un mesaj păgîn?"

Religia iniţială a evreilor a fost, ca aceea a tuturor culturilor din antichitate, politeistă, *venerînd* af/f *zei, cit şi zeiţe.* Abia mai tîrziu s-a conturat lehova ca zeitate principală, superioară, iar preoţii au rescris efectiv istoria pentru a şterge — nu în totalitate însă — referirile la anterioara venerare a zeiţelor. (Ca rezultat, statutul femeilor a suferit un declin brusc, aşa cum s-a întîmplat, din acelaşi motiv, şi la începuturile creştinismului.)

Antropologul şi specialistul în istoria biblică Raphăel Pătai, de origine ungară, a demonstrat în lucrarea *The Hebrew Goddess* („Zeiţa iudaică") făptul că evreii se închinaseră unei divinităţi minine. Printre numeroasele exemple în acest sens, el se referă şi la Templul lui Solomon: contrar celor susţinute de tradiţia iudaică, acesta *nu* a fost construit exclusiv în cinstea lui lehova, ci şi a celei ce o celebra pe zeiţa Asherah. Pătai precizează:

„Venerarea zeiţei Asherah, consoarta lui lehova... era un element integral al vieţii religioase în anticul Israel, înaintea reformelor instituite de

regele Iosia în anul 621 î.Hr."[75]

Templul lui Solomon a fost construit după modelul templelor feniciene, care la rîndul lor au fost inspirate din arhitectura religioasă a Egiptului antic.[7]^ Mulţi specialişti consideră că imaginile gravate pe Chivotul Legii îl înfăţişau pe Iehova alături de o divinitate feminină. Heruvimii de pe Chivot o reprezentau, de asemenea, pe zeiţă; cei doi „heruvimi" sculptaţi din palatul regelui Ahab, în Samaria, sînt identici cu reprezentările clasice ale zeiţei Isis.

Grupări de evrei „eretici", adoratori ai divinităţii feminine, au supravieţuit în diverse regiuni, îndeosebi în Egipt.[77] Chiar şi în iudaismul oficial, venerarea zeiţei s-a păstrat, „în ascuns", sub două forme principale. Prima este personificarea lui Israel ca femeie; cealaltă, imaginea înţelepciunii — în ebraică *Chokmah,* în greacă *Sophia.* Deşi explicată în mod obişnuit ca o alegorie a înţelepciunii divine, este clar că *Chokmah* are o altă semnificaţie: înţelepciunea este reprezentată ca o femeie, coexistînd cu Iehova de la începutul începuturilor.[7]^

Criticii sînt de acord că originile sale se află în divinităţile feminine ale culturilor învecinate. Burton L. Mack, de pildă, a subliniat influenţa zeiţelor egiptene Maat şi Isis.[79]

In epoca lui Iisus, iudaismul nu-şi uitase complet rădăcinile păgîne; iudeii s-au convertit la alte religii în perioadele de dominaţie romană şi elenă; revolta macabeilor de la jumătatea secolului al II-lea î.Hr., spre exemplu, a fost cauzată în mare parte de schisma produsă de evreii apostaţi, care se închinau, printre alţii, lui Dionysos.

Aspectul păgîn, de venerare a divinităţii feminine, din iudaismul eretic ne poate ajuta să înţelegem adevăratele motive şi misiunea reală a lui Iisus. Dacă nu ţinem seama de el, ne confruntăm cu o contradicţie evidentă: luate ca atare, desprinse din context, absolut toate spusele şi acţiunile lui amintesc de şcolile misterelor — îndeosebi de cele ale cuplului Isis/Osiris; totuşi, există dovezi care sugerează că el şi-a asumat în mod conştient rolul de Mesia şi că Majoritatea adepţilor săi îl considerau a fi regele lor. Chiar şi cei reputaţi specialişti au respins întregul material mesianic atunci acesta nu a corespuns ipotezelor emise de ei; dacă ei nu s-au înşelat, înseamnă că Iisus a fost, într-adevăr, un iniţiat al unei şcoli a misterelor. Noi însă nu ne-am putut declara mulţumiţi cu respi$_{a}$_ gerea acestui material, deoarece ar însemna că mai multe episoade din Evanghelii — precum intrarea lui Iisus în Ierusalim călare pe uţj asin — sînt pure invenţii. Deşi există cu adevărat unele episoade fi$_{c}$_ tive în Evanghelii (mai cu seamă cele referitoare la copilăria sa) dovezile atestă că aceste fragmente la care ne-am referit sînt autentice. Aşa cum am văzut în Capitolul 11, evenimentele ce au culminat cu intrarea triumfală a lui Iisus în Ierusalim par a fi fost aranjate dinainte — de pildă, asinul pe care avea să

călărească Iisus, pentru a împlini profeţiile mesianice. Dovezile referitoare la aceste pregătiri se găsesc chiar în Evanghelii, deşi este clar că autorii textelor nu şi-au dat seama de semnificaţia lor. Dacă ei ar fi inventat episodul respectiv, în mod cert nu ar fi născocit şi dovezile în sine.

Şi atunci, care au fost intenţiile reale ale lui Iisus? Poate că s-a folosit de „mania" mesianică a vremii pentru a readuce în actualitate venerarea zeiţei; la urma urmei, dacă el era, aşa cum s-a susţinut, urmaş al regelui David, acest lucru nu ar fi constituit cîtuşi de puţin un obstacol, fiindcă însuşi David fusese un adorator al divinităţii feminine, la fel ca şi regele Solomon, de altfel. Poate că Iisus a fost un preot isian care a încercat să le prezinte iudeilor o versiune acceptabilă pentru ei a religiei egiptene sau care a folosit tendinţele promesianice pentru punerea în aplicare a altor planuri secrete pe termen lung, ce implicau iniţieri ezoterice şi care au culminat, probabil, cu răstignirea, în plus, „Iisus nazoreanul" fiind, făcea parte dintr-o „familie" primitivă de secte iudaice eretice care ar fi diseminat, se pare, forma originală a religiei. Nu putem decît să bănuim care era natura convingerilor nazorene, dar în ceea ce-1 priveşte pe Iisus, ele se armonizau perfect cu propriile concepţii despre mistere, în orice caz însă, Iisus nu a fost atît Fiul lui Dumnezeu, cît mai degrabă Fiul Zeiţei.

Ideea că el încerca să reinstituie cultul divinităţii feminine în rîndul evreilor este bine documentată. Acesta este, de fapt, conceptul atribuit lui Iisus în *Levitikon,* acel text esenţial al mişcării ioa-nite. Conform acestuia, Iisus este un iniţiat al cultului osirian, care înţelege că religia iniţială a lui Moise şi a triburilor lui Israel a fost. de fapt, religia egipteană şi că evreii uitaseră că exista şi o zeiţă. Desigur, nimic din toate acestea nu constituie o dovadă irefutabilă *dar* ipoteza este susţinută, aşa cum vom vedea în capitolul următor, din unele surse extrem de surprinzătoare.

Oricît de uimitor ar părea acest lucru, similarităţile dintre creştinismul timpuriu şi cultul isian/osirian erau recunoscute de Bise-rjca acelor vremuri. De fapt, cele două religii „concurau" pentru jnjnţile Şi inimile aceleiaşi populaţii; lâsînd la o parte insistenţa *creştinismului* asupra faptului că fondatorul său a fost un om în *came şi* oase, doctrinele lor erau identice.

Cultul isian din vremea lui Iisus nu era exact acelaşi cu cel care s-a dezvoltat în Egipt înainte de perioada de înflorire a imperiului elenistic; atributele zeiţei s-au modificat în timp, asimilînd trăsăturile altor divinităţi feminine, în secolul al IV-lea î.Hr., în timpul dominaţiei elene în Egipt, a apărut un nou cult al lui Isis şi Serapis (echivalentul grec al lui Osiris) — o combinaţie a mai multor şcoli ale misterelor. Cultul a ajuns la Roma înainte de anul 200 î.Hr., după ce se răspîndise în întregul imperiu. Principalul său centru se afla totuşi în Egipt, la Serapeum-ul din Alexandria, un alt centru

important fiind cel din Delos.^0

Masele populare ale Romei au îndrăgit cultul zeiţei Isis şi 1-au îmbrăţişat din toată inima. Mişcările populare de acest tip erau totdeauna tratate cu suspiciune de autorităţi, care le considerau un punct de pornire a curentelor subversive; în consecinţă, isienii din Roma au fost supuşi la numeroase persecuţii. In cele din urmă, Senatul a ordonat distrugerea templelor închinate zeilor Isis şi Serapis în capitala imperiului, în ciuda conştientizării depline ă consecinţelor, nu s-a găsit nici un muncitor dispus să le demoleze. Cultul a fost interzis în mod oficial de lulius Cezar.

In anul 43 î.Hr. însă, triumviratul a ordonat pe neaşteptate construirea unui nou templu închinat cuplului Isis-Serapis. Această decizie a fost, poate, rezultatul celebrei relaţii dintre Marc Antoniu S[1] Cleopatra; ei i-a plăcut întotdeauna să fie înfăţişată sub chipul [2e]Hei Isis, în vreme ce iubitul ei era înfăţişat ca Osiris sau Dionysos. Marc Antoniu prefera să fie numit Noul Dionysos. în timpul Domniei sale, Cleopatra a impus venerarea zeiţei Isis ca religie [na]tională a Egiptului.

Cele mai severe persecuţii ale isienilor din Roma au avut loc în 19 d.Hr., în timpul împăratului Tiberiu, cînd preoţii cultului au fost crucificaţi şi 4 000 de membri au luat calea exilului. Persecuţiile împotriva lor au coincis *cu* acelea împotriva evreilor din capitala imperiului. Motivul acestui exces de zel dublu din partea autorităţilor este neclar. Josephus a scris în cronicile sale despre aceste evenimente şi le-a atribuit unui scandal în care un preot isian l-[a] ajutat pe un nobil roman în încercarea acestuia de a o seduce pe soţia altuia în templu, dar ţinînd seama de moravurile înaltei societăţi romane, cazul nu ar fi stîrnit în mod normal nimic mai mult decît o simplă ridicare din umeri. Probabil că Josephus a dorit să facă o distincţie între persecuţiile la care au fost supuşi isienii şi cele care i-au afectat pe evrei, dar motivul real pare a fi acela că primii fuseseră implicaţi într-o serie de mişcări sociale.[81]

Ceva neobişnuit s-a întîmplat însă cu religia isiană a epocii respective. Iată ce afirmă R. Merkelbach în lucrarea *Mân, Myth & Magic* („Om, mit şi magie")'.

„Este clar că «biserica» zeiţei Isis a avut o «misiune» în perioada imperială... Prin urmare, este neîndoielnic că propaganda în favoarea ei era în floare".[82]

În primul secol al erei creştine, situaţia s-a schimbat şi cultul şi-a făcut adepţi în rîndul claselor sociale superioare şi chiar printre împăraţi. Caligula a susţinut activitatea de construcţie a templelor şi a instituit festivaluri isiene. Claudiu şi Nero erau atraşi de cultele misterelor în general şi îndeosebi de cultul lui Isis. Alţi împăraţi din perioada ulterioară au devenit chiar membri ai cultului.

Veneraţia zeiţei Isis a continuat nestingherită pînâ la sfîrşitul secolului al

IV-lea, cel mai mare rival al său fiind creştinismul. In anul 391 d.Hr., creştinii au distrus Serapeum-ul din Alexandria şi au luat măsuri pentru a suprima cultul pretutindeni. Ultimul festival isian oficial s-a desfăşurat în Roma, în 394.

Dar de ce era cuinii zeiţei Isis atît de popular? Ce le oferea el adepţilor săi?

Aşa cum am văzut, le promitea mîntuirea individuală şi le garanta existenţa unei vieţi de apoi eterne. Aşa cum susţine Sharon Kelly Heyob în *The Cult of Isis among Women in the Graeco-Rornafl World* („Cultul lui Isis la femeile din epoca greco-romanâ", 1975):

„Isis a devenit în cele din urma o zeiţă mîntuitoare, în sensul de bază al termenului. Mîntuirea individuală putea fi asigurată prin participarea la misterele ei. Credinţa că imortalitatea putea fi obţinută era principala sa doctrina".

Merkelbach continuă această idee despre cultul *zeiţei* Isis:

„Era popular fiindcă răspundea dorinţei de mîntuire personală (asemenea creştinismului), ideile filozofice platoniciene începînd să fie asociate cu el (la fel ca în cazul creştinismului).[84]

Mărturisite, păcatele erau iertate prin cufundarea în apă...[85]"

S.G.F. Brandon subliniază că aceste două concepte — cufundarea în apă şi ceea ce simboliza ea, adică purificarea spirituală şi renaşterea ulterioară — au fost corelate în Egipt în cadrul ritualurilor din şcolile misterelor lui Osiris şi că:

„Acest proces dual menit să asigure nemurirea nu mai este întîlnit nicăieri altundeva, pînâ la apariţia creştinismului".[86]

într-adevăr, există o paralelă strînsă între descrierea pe care o face Pavel botezului şi cea din şcolile misterelor osiriene.[87]

La fel ca în creştinism, mîntuirea personală a credinciosului depinde de *căinţa* acestuia. De fapt, în epoca romană tîrzie, doar aceste două religii au pus un accent deosebit pe căinţă.[88]

Şi mai există o similaritate frapantă între practicile din cultul isian şi cele ale catolicismului de mai tîrziu: conceptul de *confesiune,* de mărturisire *a* păcatelor; credinciosul îşi recunoştea păcatul în faţa preotului, iar acesta înălţa rugi către Isis pentru a-i obţine iertarea.[89]

O altă trăsătură comună isienilor şi Bisericii Creştine timpurii — ta ciuda părerilor încetăţenite — este rolul activ jucat de femei, deşi se estimează că numărul preoţilor îl depăşea pe cel al preoteselor. Cu toate acestea, din punctul de vedere al implicării şi al statutului sPmtual, cele două sexe erau egale.

Cultul isian se concentra pe aspectul matern al zeiţei, celebrîndu-i atributele de soţie şi de mamă, fără a neglija însă celelalte talente ale femininităţii

sale. În consecinţă, trinitatea Isis — Osiris — • exercita o influenţă puternică asupra vieţii de familie a erelor: femeile, bărbaţii şi copiii deopotrivă aveau sentimentul
că sînt înţeleşi de zeii lor. Mirenii deţineau un rol activ în cadrul religiei — spre deosebire de situaţia de la Roma, în care preoţii bărbaţi, exercitau un control total asupra enoriaşilor — şi existau numeroase „asociaţii" ale laicilor pe lîngă temple.

Din punct de vedere sexual, cultul isian încuraja monogamie şi susţinea caracterul sacrosanct al familiei. Şi, cu toate că o serie de critici din Roma i-au acuzat pe isieni de comportament imoral aceiaşi critici s-au plîns, pe de altă parte, de perioadele regulate de abstinenţă sexuală pe care le respectau consoartele lor de religie isiană.

în zilele de glorie ale cultului, în Egipt, cea mai importantă sărbătoare isiană era ziua de 25 decembrie, cînd se aniversa naşterea lui Horus, fiul zeiţei Isis. Douăsprezece zile mai tîrziu, pe 6 ianuarie, se celebra naşterea celuilalt fiu al ei, Aion. Ambele date au fost preluate ca atare de creştini; Biserica Ortodoxă de rit vechi sărbătoreşte Crăciunul pe 6 ianuarie, în secolul al IV-lea, creştinii din Egipt celebrau în această zi botezul lui lisus, preluînd o serie de elemente din festivalul dedicat lui Aion, printre care şi ritul botezului cvi apă din Nil. în lucrarea Mân, *Myth & Magic,* S.G.F. Brandon remarcă „evidenta influenţă a festivalurilor isiene asupra obiceiurilor populare creştine asociate cu Bobotează"[90].

Dar multe dintre cultele misterelor din epoca lui lisus implicau practici similare. Spre exemplu, toate afirmau că iniţiaţii lor s-au „născut din nou" şi, aşa cum notează Marvin W. Meyer în *The Ancient Mysteries* („Misterele străvechi"):

„în mod obişnuit, *mystal* (iniţiaţii) împărţeau mîncare şi băutura în cadrul unor celebrări rituale şi uneori puteau deveni una cu divinul luînd parte la o «masa» sacramentala similara cu împărtăşania creştina. Despre menadele sălbatice ale lui Dio-nysos, de pildă, se spunea că devorau carnea crudă a unui animal în *omophagJa,* festinul cărnii... Descrierile ospătarilor cu carne crudă sugerează că participanţii credeau că ingerează astfel însuşi zeul... în misterele lui Mithra, iniţiaţii luau parte la o ceremonie care aminteşte atît de mult de Cina cea de taină a creştinilor, încît a constituit un motiv de derută şi stînjeneală pentru apologetul creştin Iustin Martirul, în conformitate cu acesta, *mystai* cultului mithraic mîncau pîine şi beau apă (poate apa amestecată cu vin) în cadrul unei mese iniţiatice — ca o diavolească imitare, se grăbeşte apologetul să adauge, a împărtăşaniei creştine".[91]

Oricît de mare ar fi asemănarea celorlalte culte ale misterelor cu creştinismul timpuriu şi cu învăţaturile lui lisus, cultul lui Qsiris este cel care,

după toate probabilităţile, le-a inspirat în mod direct. S.G.F. Brandon îl descrie pe Osiris ca fiind „un prototip al lui Iisus".[92]

Istoria Bisericii timpurii din Egipt este foarte sugestivă în privinţa similarităţilor dintre creştinism şi cultul zeilor Isis/Osiris. Istoricii recunosc că există numeroase necunoscute referitoare la originile şi dezvoltarea religiei creştine în Egipt; tot ceea ce se ştie sigur e faptul că s-a desprins din trunchiul principal la o dată foarte timpurie, în ciuda dimensiunilor şi a importanţei sale ca metropolă, Alexandria este ignorată aproape complet de autorii Noului Testament, fiind menţionată o singură dată. (Dar, aşa cum vom vedea, acea unică menţiune are o semnificaţie profundă pentru investigaţia noastră.) De asemenea, nu există nici o înregistrare scrisă despre Biserică pînă în secolul al III-lea d.Hr.; specialiştii consideră că arhivele au fost distruse în totalitate de facţiunea creştină dominantă.[93] în mod cert, ramura egipteană a creştinismului avea în ea însăşi ceva extrem de deranjant pentru Biserică. Un indiciu în acest sens ne este oferit, poate, de faptul că, atunci cînd Serapeum-ul a fost distrus, în anul 391 d.Hr., mulţi dintre credincioşi au trecut la Biserica Creştină Coptă (Egipteană).[94]

Biserica Coptă şi-a păstrat în decursul timpului independenţa totală faţă de Roma sau de Biserica Răsăriteană. Doctrinele sale sînt, în mod neîndoielnic, o combinaţie de credinţe egiptene şi creştine, asimilarea celor două decurgînd cu extremă uşurinţă. După anul 391, Biserica Coptă a adoptat ca simbol crucea egipteană — *ankh* — pe care o foloseşte încă şi astăzi. Mircea Elia-de afirma în acest sens: „Copţii se consideră adevăraţii urmaşi ai vechilor egipteni".[95]

Numeroase piese ale mozaicului studiat de noi au luat fiinţă în aceeaaşi epocă şi în acelaşi spaţiu geografic. Alexandria acelei vremi a fost un veritabil creuzet de idei şi convingeri din care au Derivat apoi ermetismul, gnosticismul, textele de la Nag Hammadi [51] Alchimia în forma sa „modernă". Toate erau, în esenţă, expresii ale aceluiaşi accent pus pe forţa transcendentă a femininului şi pe magia comuniunii zeiţei cu zeul ei.

Trist este faptul că, deşi conexiunile dintre creştinism şi religia isiană/osiriană sînt cunoscute specialiştilor de mai bine de şaizeci de ani, puţini creştini ştiu despre existenţa lor. Desigur, poate nu-i interesează că Iisus a fost unul dintr-un lung şir de mîntuitori, de zei care au murit şi înviat, fiindcă pentru ei *credinţa* este mai importantă decît adevărul istoric. Pe de altă parte, aflînd despre aceste conexiuni din diverse alte surse, mulţi credincioşi s-au simţit înşelaţi într-un fel de Biserică.

Creştinismul nu este o religie fondată de unicul Fiu al lui Dumnezeu, care s-a jertfit pentru păcatele noastre; creştinismul este religia zeilor Isis şi Osiris,

prezentată sub o altă formă, în scurt timp însă, a devenit un cult al personalităţii, axat pe lisus.

Dar dacă a fost cu adevărat un misionar egiptean, putem crede că nu a urmărit decît obiectivul altruist al slujirii zeilor săi? Că nu a vrut decît să ajungă la inimile şi la sufletele oamenilor de rînd? Din imaginea generală lipseşte totuşi ceva, un element esenţial pentru a înţelege atît omul, cît şi misiunea sa. în mod cert, lisus a avut un ţel material, un scop politic care s-a îngemănat cu intenţiile sale de prozelitism isiano-osirian. Nu din întîmplare şi-a propovăduit el mesajul în atît de multe zone ale Palestinei, adresîndu-se unui număr cît mai mare de oameni, în epoca şi în regiunea respectivă, politica şi religia erau inseparabile; un conducător religios de anvergură constituia totodată o forţă politică redutabila.

Orice campanie cu miză atît de mare le pune probleme considerabile celor din fruntea ei, nevoiţi să înfrunte vocile contestatare ce apar în mod automat, în acest caz, vocea îi aparţinea celui care venise înaintea sa, celui care striga în pustie. Şi spre ea — spre vocea lui loan Botezătorul — ne vom îndrepta noi atenţia acum.

în partea întîi a acestei lucrări am identificat două filoane principale — axate asupra Mariei Magdalena şi, respectiv, asupra lui loan Botezătorul — ce se regăsesc în toate ereziile pe care le-am analizat, în mod evident, ambele filoane ascundeau în ele o serie de cunoştinţe periculoase care, dacă ar fi fost făcute publice, ar fi riscat să zdruncine Biserica din temelii, în cazul Măriei Magdalena, cercetările noastre au demonstrat veridicitatea acestei ipoteze, eª devenind astfel una dintre principalele chei care permit dezlegarea vechilor secrete ţesute în jurul lui lisus. Graţie Măriei Magdalena am înţeles că el a fost un preot al religei egiptene, un adept pe care ea 1-a iniţiat prin intermediul sexului sacru ritual. Aceasta este, dealtfel, semnificaţia eretică şi chintesenţa cultului Mariei Magdalena. Pe lângă faptul că era reprezentanta tradiţiei pâgîne căreia îi aparţinea, alături de lisus, pentru majoritatea grupărilor eretice de-a lungul timpului ea o întruchipa pe însăşi zeiţa Isis.

Dar ereticii au mai păstrat cu grijă încă un secret, de această dată „codificat", în persoana lui loan Botezătorul. Şi, la fel ca în cazul Mariei Magdalena, loan a fost un om real, în carne şi oase, care i-a cunoscut pe lisus. Aşadar, ce revelaţii ne poate el oferi?

CAPITOLUL 14
loan Hristos

Atunci cînd ne-am documentat cu privire la rolul lui Leonardo da Vinci în „fabricarea" Giulgiului din Torino, am fost uimiţi de frecvenţa cu care loan Botezătorul apărea în activitatea artistului florentin. Pe lîngâ faptul că-i purta o

admiraţie sinceră, multe dintre locurile în care a trăit şi a lucrat i-au fost — poate printr-o coincidenţă — dedicate Botezătorului. La loc de frunte printre acestea se află Florenţa şi, mai cu seamă, extraordinarul baptisteriu din inima sa. în 1995, în timp ce realizam un documentar de televiziune despre Giulgiul din Torino, am ajuns la această construcţie împreună cu o echipă de filmare cu ajutorul căreia — mulţumită siglei „magice" BBC — ne-am putut bucura de cîteva clipe de singurătate în interior, înainte ca edificiul sâ-şi deschidă porţile pentru public.

Baptisteriul este o construcţie ciudată, octogonală, ce datează din perioada primei cruciade şi a cărei formă neobişnuită se datorează, probabil, templierilor; pe lîngă bisericile circulare caracteristice, aceştia au promovat şi structura octogonală, inspirîndu-se în acest sens de la Templul lui Solomon din Ierusalim. Am dorit sa vedem baptisteriul în primul rînd deoarece unica sculptură a lui da Vinci care a supravieţuit pînă astăzi (realizată în comun cu Giovanni Francesco Rustici) se află pe unul dintre zidurile exterioare ale clădirii. Era, desigur, o statuie a lui loan Botezătorul. Şi, la fel ca

Şcoala din Arena, de Rafael (sus — Mansell Collection) î] înfăţişează pe Leonardo da Vinci sub chipul lui Platon, în partea stîngâ, cu arătătorul ridicat. în lucrările lui da Vinci, arătătorul ridicat este totdeauna asociat cu loan Botezătorul, ca în ultima sa operă, *Sfîntul loan Botezătorul* (jos, dreapta - Reunion des Musees Nationaux). Leonardo face o alta referire la Botezător in marea sa mistificare, Giulgiul din Torino, unde capul lui „lisus" este despărţit de trup, sugerînd o decapitare (jos., stîngâ— Holy Shroud Guild).
În *Cina cea de taină* a lui Leonardo (sus - Mansell Collection) „Sfîntul loan", care stă la dreapta lui lisus, este în mod clar o femeie. Să fie oare aceasta Măria Magdalena, despre care se crede că ar fi fost iubita sau soţia lui lisus? Leonardo s-a pictat pe sine sub chipul celui de-al doilea ucenic din dreapta, cel care priveşte în partea opusă Mîntuitorului. Această negare a lui lisus este vizibilă şi în *Adoraţia magilor* (jos — Mansell Collection): Leonardo este cel din colţul din dreapta, jos. Remarcaţi „gestul lui loan" lîngâ copac. O versiune a *Fecioarei pe stînci* (stingă — Reunion des Musees Nationaux) pare a-1 prezenta pe lisus binecuvîntîndu-1 pe loan - dar copilul binecuvîntat fiind lîngâ Maria, este posibil ca acesta să fie lisus, binecuvîntat de loan.

Un poster rozicrucian din secolul al XIX4ea (sus - Michael Holford) îl înfăţişează pe Leonardo, în dreapta, ca „Păstrător al Graalului". Mulţi cred ca el a fost Mare Maestru al Prioriei din Sion, la fel ca artistul francez din secolul XX Jeăn Cocleau, a cărui frescă din biserica Notre-Dame de France, Londra (jos - Clive Prince) relevă un bogat simbolism eretic.

în sudul Franţei, unde se crede ca ar fi murit Măria Magdalena, mulţimi uriaşe participă la procesiunea anuala în care este purtat

presupusul ei craniu (sus — Clive Prince) acoperit cu o mască de aur (jos — Clive Prince), în oraşul St Maximin, Provence.
În Marsilia, un basorelief din secolul al XV-lea (centru) o înfăţişează ca „Apostol al apostolilor". In toate locaşurile de cult ale Măriei Magdalena se găseşte şi cîte una dintre misterioasele Madone negre; ambele sînt asociate cu venerarea divinităţii feminine. Prioria din Sion nutreşte o adoraţie deosebita pentru Notre Dame de Lumieres, aflată lingă Avignon (dreapta - Clive Prince). Maria Magdalena a fost totdeauna incomodă pentru Biserică, aceasta considerînd-o o eternă penitentă (jos - Richard L. Feigen & Co.).

Provincia Languedoc a fost dintotdeauna inima ereziei europene, în secolul al XIH-lea, catarii, al căror ultim bastion împotriva papalităţii a fost Montsegur (sus - Comstock), au păstrat vii o serie de secrete despre lisus şi Măria Magdalena. Zona era totodată un centru al Cavalerilor Templieri (în stînga, sigiliul lor -British Library). Alte indicii despre convingerile templierilor pot fi găsite în decoraţiunile Capelei Rosslyn (dreapta - Derek Braid şt Doug Corrance/Still Moving Pictare Company), predominant păgîne, oculte şi masonice.

ROSARIVM
CONIVNCTIO SIVE *Coitw.*

Un element-cheie al tradiţiilor secrete din Europa era sexualitatea sacra. Aceasta celebrare a înţelepciunii feminine, sau *Sophia,* era ilustrata, de pilda, de Venus adorata de cavalerii şi eroii Graalului (dreapta). Secretele de ordin sexual erau fundamentale pentru alchimie (sus - Wellcome Institute Library, Londra). Forţa sexualităţii feminine constituie deopotrivă nucleul unor mişcări precum rozicrucianismul, ermetismul şi anumite forme ale francmasoneriei.

Sunbohsmul sexual este prezent chiar şi în marile catedrale gotice Proiectate şi realizate de cavalerii templieri. Printre cele mai frecvente caracteristici in acest sens stat rozasele şi arcadele gotice (prezente în aceasta imagine a catedralei de la Chartres - A.F. Kersting), acestea reprezentînd elemente ale anatomiei feminine intime: arcada, prin care «edmciosul pătrunde în trupul Mamei Biserici, simbolizează vulva Hozasa - sau roza - constituia în limbajul alchimiştilor şi al trubadurilor [0] anagrama pentru *eros* sau dragostea sexuală.

Inexplicabila avere a abatelui Sauniere de la Rennes-le-Château i-a permis să construiască o reşedinţă complexă (sus: planul trasat de artistul francez Alain Feral), pe care a proiectat-o şi a decorat-o în conformitate cu principiile oculte şi masonice. Spre exemplu, Turnul Magdala contrastează clar cu un delicat tum din sticlă, cele două simbolizînd conceptul gnostic de echilibrare a contrariilor (jos — Clive Prince). In biserica de pe domeniul său,

demonul ce susţine vasul cu apă sfinţită (alături, stingă jos — Mary Evans Picture Library) ilustrează, de asemenea, concepte masonice şi oculte. Sauniere era obsedat de Măria Magdalena: el însuşi a finisat basorelieful din biserică (alături, sus — dive Prince). Misterul 1-a atras chiar şi pe Francois Mitterrand, care a vizitat domeniul cu cîteva sâptămîni înainte de a fi ales preşedinte al Franţei, în 1981 (alături, dreapta jos - Andre Galaup/Midi Libre).

La baza „ereziei" europene se afla secreta credinţă în zeiţa Egiptului antic Isis (sus stingă — British Museum), adesea disimulata sub forma cultului închinat Măriei Magdalena sau Madonelor negre (sus dreapta). Studiile au dezvăluit că lisus era un iniţiat al cultului lui Isis şi Osiris din religia egipteană (jos - British Museum). Descoperirile arheologice au demonstrat că iudaismul însuşi îşi are rădăcinile în religia anticului Egipt. Spre exemplu, „heruvimii" descoperiţi într-un palat evreiesc din secolul al IX-lea î.Hr. (alături, jos) seamănă izbitor cu zeiţele egiptene înaripate (alături, sus - British Museum). Să fi încercat oare lisus să readucă iudaismul înapoi la originile sale?
loan Botezătorul a fost totdeauna un personaj important pentru grupările eretice, printre care Cavalerii Templieri şi Prioria din Sion, aşa cum o demonstrează şi statuia acestuia din Baptisteriul din Florenţa, sculptata de Leonardo da Vinci (alături, jos -Bridgeman Art Library), şi cea din biserica de la Rennes-le-Château (alături, sus - Clive Prince). Mielul lui Dumnezeu de pe sigiliul templierilor din Languedoc (dreapta - British Library) demonstrează devotamentul lor faţa de loan Botezătorul. Ideea superiorităţii sale nu este specifica doar Europei; Wandeenii din Irak şi Iran îl consideră, de asemenea, pe lisus un uzurpator al lui loan. Riturile lor au stat axate pe botez (sus,stînga) şi pe sîngerarea rituală a Bunilor (sus, dreapta). Sînt ei oare ultimii reprezentanţi ai Bisericii lui loan", care a influenţat convingerile cavalerilor templieri?

Decapitarea lui loan Botezătorul *a* exercitat dintotdeauna o influenţă deosebită asupra pictorilor, scriitorilor şi muzicienilor, aşa cum o demonstrează şi lucrarea *L 'Apparition* (Reunion des Musees Nationaux) a lui Guştave Moreau, cu toate ca textul biblic conţine denaturări deliberate ale adevărului. Numeroşi critici contemporani sînt de părere că a existat ceva dubios în legătură cu moartea lui loan Botezătorul; este oare posibil ca secretele atît de bine păstrate ale grupărilor eretice să cuprindă adevărul cu privire la decapitarea sa? Acesta să fie revelaţia aceea misterioasa de care s-a temut Biserica dintotdeauna?

Toate celelalte reprezentări ale sale în opera lui da Vinci, şi aici notezătorul este înfăţişat cu arătătorul ridicat.

Aşa cum am văzut, curentul eretic european este axat în parte pe figura lui loan Botezătorul, deşi motivele reale ale acestei preferinţe sînt

neclare; chiar de la începutul investigaţiilor noastre, cu cîţiva ani în urmă, ne-am dat seama că acest lucru constituia un secret bine păstrat al unor organizaţii de tipul templierilor sau al francmasonilor. Dar de ce consideră ele că misterul trebuie să rămînî nepătruns chiar şi astăzi?

Imaginea tradiţională a lui loan Botezătorul în creştinism este simplă şi clară. Astfel, se consideră unanim acceptat că botezul lui lisus a marcat începutul propovăduirii sale; de fapt, două dintre Evangheliile canonice debutează cu episodul în care loan predică pe malurile Iordanului. Autorii îl descriu ca pe un ascet neînduplecat, care a renunţat la viaţa de pustnic în deşert pentru a îndemna poporul lui Israel să se căiască şi să se boteze. Chiar de la început, portretul lui loan este conturat în termeni atît de reci şi de inflexibili, încît cititorul modern încearcă o senzaţie de reţinere; în fond, nu există în textul Evangheliilor *nimic,* nici un element care să justifice veneraţia pătimaşă cu care 1-au privit generaţii întregi de eretici, printre ei aflîndu-se valori intelectuale deosebite, precum Leonardo da Vinci.

De fapt, textul Evangheliilor relevă foarte puţine amănunte despre loan Botezătorul. Ni se spune că botezul său era un simbol exterior al căinţei şi că numeroase persoane au răspuns chemării sale, venind să fie botezate în apa Iordanului, printre acestea aflîndu-se şi lisus. în conformitate cu Marcu, Matei, Luca şi loan Botezătorul a declarat că el este doar precursorul mult aşteptatului Mesia, cel anunţat de profeţi, şi 1-a recunoscut pe lisus ca fiind acesta. Şi, o dată ce şi-a îndeplinit acest rol, dispare aproape cu desăvîrşire din scenă.

În *Evanghelia după Luca* se precizează că lisus şi loan erau veri, iar povestea concepţiei şi a naşterii miraculoase a lui lisus este întreţesută cu descrierea evenimentelor — evident mult mai puţin miraculoase — care au dus la venirea pe lume a lui loan. Părinţii acestuia din urmă, preotul Zaharia şi soţia lui, Elisabeta, sînt vîrst-nici şi nu au copii, dar Arhanghelul Gabriel îi înştiinţează că au fost aleşi pentru a da viaţă unui fiu; la scurt timp după această vestire, bătrîna Elisabeta concepe un copil. La ea vine apoi Măria, cînd rămîne însărcinata cu lisus. La acea dată, Elisabeta era gravida în şase luni şi, la auzul veştii aduse de Măria, pruncul ,,a săltat în pîntecele ei"; astfel ea îşi dă seama că acesta avea să fie Mesia. Elisabeta o preaslăveşte pe Măria, iar aceasta din urmă rosteşte „cîntarea" cunoscută acum de catolici sub numele de *Magnificat*[1].

Mai departe, Evangheliile ne spun cum, la scurt timp după ce 1-a botezat pe lisus, loan este arestat şi închis din ordinul lui Irod Antipa. Motivul menţionat de cronicari este acela că loan condamnase deschis recenta căsătorie a lui Irod cu Irodiada, fosta soţie a fratelui său vitreg, Filip; dat fiind că cei doi divorţaseră, mariajul era împotriva legilor iudaice. După un răstimp —

nespecificat -petrecut în închisoare, loan a fost executat. Povestea bine cunoscută relatează cum Salomea, fiica Irodiadei din căsătoria anterioară, dansează la ziua de naştere a lui Irod, iar el este atît de încîntat, încît îi promite că-i va da orice-i va cere, chiar şi „jumătate din împărăţie". La îndemnul Irodiadei, fata îi cere capul lui loan Botezătorul. Neputînd să nu-şi respecte promisiunea, Irod se vede nevoit să accepte — deşi ajunsese să-1 admire pe Botezător — şi ordonă decapitarea lui. Ucenicilor săi li se permite să-i ia trupul şi să-1 îngroape, deşi nu se specifică dacă li s-a dat şi capul sau nu.

Povestea are toate ingredientele necesare — un rege tiranic, o mamă vitregă hapsînă, o tînără dansatoare şi moartea cutremurătoare a unui sfînt celebru —, constituind deci o fertila sursă de inspiraţie pentru generaţii de scriitori, poeţi, muzicieni şi dramª" turgi. Intriga pare să exercite de fiecare dată o fascinaţie deosebită, ciudată poate, ţinînd seama că se rezumă doar la cîteva versete din Evanghelie. Două adaptări mai cu seamă au scandalizat opinia la începutul secolului XX. Una dintre acestea a fost opera a lui Richard Strauss, în care o tînără de moravuri îndoielnice încearcă să-1 seducă pe loan în închisoare şi, respinsă fiind, se j-âzbună cerîndu-i capul şi apoi sărutînd triumfătoare buzele lipsite de viaţă. Cea de-a doua, piesa cu acelaşi nume a lui Oscar Wilde, nu a avut decît o singură reprezentaţie, publicul fiind oripilat de publicitatea făcută anterior punerii în scenă, care s-a axat pe faptul cî dramaturgul însuşi interpreta rolul principal. Celebrul poster realizat de Aubrey Beardsley pentru piesă ilustrează modul în care \Vilde a interpretat povestea biblică, punînd şi el accentul pe presupusa desfrînare necrofilă a Salomeei.

Acest melanj de erotism imaginar nu are nimic de-a face cu relatarea seacă din Noul Testament, al cărei unic scop pare a fi acela de a specifica în termeni indiscutabili câ loan a fost înainte-mergătorul lui lisus, inferior acestuia din punct de vedere spiritual, şi câ a împlinit, ca Ilie reîncarnat, profeţia despre venirea lui Mesia.

Pe lîngâ Evanghelii însă, mai există o sursă de informaţii uşor accesibilă cu privire la loan Botezătorul: tratatul lui Flavius Jose-phus, *Antichităţi iudaice.* Spre deosebire de fragmentul referitor la lisus, autenticitatea pasajelor despre Botezător este indicutabilâ; acestea se încadrează perfect în stilul tratatului şi constituie o relatare impersonală, obiectivă, care diferă în mod semnificativ de cea din Evanghelii.[3]

Josephus notează câ loan predica şi boteza, menţionînd că popularitatea şi influenţa sa asupra maselor a stîrnit îngrijorarea lui Irod Antipa, care 1-a arestat şi 1-a executat „într-o lovitură fulgerătoare". Cronicarul nu oferă detalii cu privire la încarcerare ori 'a circumstanţele execuţiei lui loan şi nu aminteşte nimic despre criticile acestuia la adresa căsătoriei lui Irod. Relatarea sa sublini-ază însă uriaşa susţinere populară de care se bucura

Botezătorul şi Precizează că, la scurt timp după execuţie, Irod a suferit o gravă mfrîngere într-o bătălie — eşec pe care populaţia 1-a considerat o Pedeapsa pentru uciderea lui loan.

Ce putem deduce deci despre loan din textul Evangheliilor şi din cel al lui Josephus? în primul rînd, că episodul botezului este real, fiindcă însuşi faptul că a fost menţionat demonstrează că era prea bine cunoscut pentru a fi omis; am remarcat mai devreme că autorii Evangheliilor au preferat să marginalizeze pe cît posibil rolul lui loan.

Botezătorul şi-a desfăşurat propovăduirea la răsărit de Iordan -teritoriu care, împreună cu Galileea, se afla sub stâpînirea lui Irod Antipa. Relatarea din *Evanghelia după Matei* este contradictorie- cea a lui loan e mai clară şi precizează numele a două oraşe în care boteza loan: „Betabara, dincolo de Iordan" (1:28) — o localitate aflată în apropierea unei rute comerciale — şi Enom, în nordul Văii Iordanului (3:23). Cele două oraşe sînt la o distanţă considerabila unul faţă de celălalt, astfel că loan trebuie să fi călătorit mult în cursul misiunii sale.

Impresia de ascetism dus la extrem, sugerată de traducerea textelor evanghelice, poate fi doar o greşeală de interpretare. Termenul original din limba greacă, *eremos,* tradus prin „deşert" sau „pustietate", defineşte orice loc singuratic. Acelaşi termen este folosit, de pildă, cu referire la locul în care lisus hrăneşte mulţimile.[5] în studiul său asupra lui loan Botezătorul, considerat un etalon academic în domeniu, Cari Kraeling afirmă că regimul alimentar al lui loan — „lăcuste şi miere sălbatică" — nu susţine ipoteza unui stil de viaţă ascetic.[6]

Este, de asemenea, posibil ca propovăduirea lui loan să nu se fi limitat doar la iudei. Deşi la început menţionează că loan îi îndemna „pe evrei" la pietate şi virtute, Josephus adaugă că „şi alţii se adunau împreună (în jurul lui) (fiindcă erau la fel de entuziasmaţi auzindu-i învăţăturile)"[7]. Unii comentatori cred că aceşti „alţii" nu pot fi decît ne-evrei şi, în conformitate cu specialistul britanic în studii biblice Robert L. Webb:

„... Nu există nimic în text care să sugereze ca ei ar fi putut fi altceva decît ne-evrei. Locul în care propovăduia loan arata că el avea probabil legături cu ne-evreii care străbăteau rutele comerciale dinspre est, precum şi cu cei care trăiau dincolo de Iordan".

O altă idee eronată este cea referitoare la vîrsta lui loan, considerată în general aproximativ egală cu cea a lui lisus. Din textele celor patru Evanghelii reiese însă că loan începuse să predice, de fapt» cu vreo cîtfva ani înainte de botezul lui lisus şi că era mai vîrstnic decît acesta cu circa doi ani.[9] (Povestea naşterii lui loan redată în *Evanghelia după Luca* este, aşa cum am văzut, în mare parte inventată şi deci departe de adevăr.)

Mesajul lui loan — la fel ca cel al lui lisus — era un atac implicit la adresa cultului care avea la bază Templul din leusalim —, vizînd nu doar posibila corupţie a reprezentanţilor săi, ci însăşi esenţa sa. îndemnurile sale la botez au înfuriat, probabil, autorităţile religioase, nu numai fiindcă el susţinea că propovăduirea sa este superioară din punct de vedere spiritual riturilor oficiale, ci şi fiindcă era *gratuită.*

în plus, există unele anomalii în modul în care Evangheliile descriu moartea sa, mai cu seamă dacă facem comparaţia cu relatarea lui Josephus. Motivele atribuite lui Irod — criticile sale la adresa mariajului acestuia (Evangheliile) şi, respectiv, teama de influenţa politică a lui loan (Josephus) — nu se exclud reciproc. Culisele căsătoriei lui Irod aveau, de fapt, implicaţii politice, dar nu din cauza persoanei cu care se însurase. Problema consta în identitatea celei de care *divorţase* pentru a se căsători. Prima sa soţie fusese o prinţesa a regatului arab Nabateea, iar divorţul, considerat de familia acesteia o insultă gravă, declanşase un război între cele două regate. Nabateea se învecina cu Pereea, teritoriu aflat sub stă-pînirea lui Irod şi în care predica loan. Prin urmare, criticile sale îl Plasau oarecum în tabăra duşmană, de partea regelui inamic, Aretas — ceea ce însemna un risc ca masele atrase de loan să sfîrşească prin ª'l susţine nu pe Irod, ci pe regele Nabateei.[10]

Cele de mai sus pot părea puţin exagerate, dar este derutant faptul că autorii Evangheliilor au „atenuat" motivele pentru care Irod a executat pe loan. Dacă însă acceptăm ideea că textele Evangheliilor erau doar materiale de propagandă şi că, atunci cînd trec cu vederea un episod, o fac în mod deliberat, alternativa ridică o altă întrebare: de ce, în acest caz, autorii Evangheliilor şi-au dat osteneala pentru a mistifica respectivele motive?

Este de înţeles motivul pentru care ei au preferat ei să elimine orice aluzie la popularitatea lui loan — aceasta preferinţă se încadrează în „politica" lor generală cu privire la el —, dar, dacă tot au inventat ceva, de ce nu au făcut-o în avantajul lui lisus? Spre exemplu, ar fi putut să scrie că loan a fost arestat fiindcă 1-a declarat pe lisus ca fiind Mesia.

În relatarea din Evanghelii există, de asemenea, şi o greşeală. Se susţine că loan 1-a criticat pe Irod din cauza căsătoriei acestuia cu fosta soţie a fratelui său vitreg. Dar, cu toate că informaţia este corectă din punct de vedere istoric, fratele vitreg în chestiune nu era Filip, ci un alt Irod. Acest Irod era, de fapt, tatăl Salomeei.

În ciuda faptului că loan, la fel ca Maria Magdalena, a fost marginalizat în mod intenţionat de autorii Evangheliilor, în textele acestora pot fi identificate indicii referitoare la influenţa sa asupra contemporanilor, într-un episod ale cărui implicaţii se pare că nu au fost sesizate decît de prea puţini creştini, ucenicii îi

spun lui lisus: „Doamne, învaţă-ne să ne rugăm, cum i-a învăţat şi loan pe ucenicii lui".[12] Solicitarea lor poate fi interpretată în două moduri: „învaţă-ne nişte rugăciuni, cum a făcut şi loan cu ucenicii săi" sau „învaţâ-ne *aceleaşi* rugăciuni pe care loan..." Apoi ni se spune că lisus i-a învăţat rugăciunea pe care o numim noi astăzi *Tatăl nostru* („Tatăl nostru care eşti în ceruri, / Sfmţească-se Numele Tău...").

în secolul al nouăsprezecelea însă, reputatul egiptolog Şir E.A. Wallis Budge[13] făcea următoarea remarcă legată de originile primelor cuvinte ale rugăciunii *Tatăl nostru:* o antică rugăciune egipteană adresată lui Amon, începe astfel: „Amon, Amon, care eşti în ceruri..." în mod cert, rugăciunea îi precedă pe loan şi p[e] lisus cu cîteva secole, iar „Tatăl" invocat nu era nici lehova şi nici presupusul său fiu, lisus. Prin urmare, rugăciunea *Tatăl nostru* nu a fost compusă de acesta din urmă.

În general, se consideră că loan a fost copleşit de veneraţie la vederea lui lisus, înainte de a-1 boteza. Ni se induce astfel impresia că întreaga şa misiune, poate întreaga sa viaţă, a fost îndreptat spre acest eveniment crucial. De fapt, există indicii clare că lisus şi Ioan — deşi strîns asociaţi la începutul misiunii acestuia din urmă — erau *rivali aprigi.* Ideea a fost remarcată de mulţi dintre cei mai reputaţi critici actuali. Geza Vermes scrie, spre exemplu:

„Autorii Evangheliilor au dorit, fără îndoială, să lase impresia unei relaţii de prietenie şi respect reciproc, dar eforturile lor în acest sens au fost superficiale şi analiza atentă a dovezilor fragmentare de care dispunem sugerează că, la nivelul ucenicilor fiecăruia, cel puţin, sentimentele de rivalitate nu lipseau".[14]

Vermes descrie totodată insistenţa lui Matei şi a lui Luca asupra preeminenţei lui lisus comparativ cu loan ca fiind „forţată". Nu se poate ca cititorului obiectiv sa nu i se pară suspicios faptul că loan subliniază iar şi iar superioritatea celui care „va veni după mine". Ni se face astfel portretul unui loan care *se ploconeşte* în faţa lui lisus.

Hugh Schonfield afirmă:

„Sursele creştine sugerează că exista o sectă iudaică importantă ce rivaliza cu ucenicii lui lisus şi care susţinea că loan Botezătorul era adevăratul Mesia..."[15]

Schonfield menţionează, de asemenea, „apriga rivalitate" dintre discipolii celor doi, dar adaugă că - deoarece influenţa lui loan asupra lui lisus era prea bine cunoscută — „ei nu 1-au putut discredita Pe Botezător şi s-au văzut nevoiţi, în schimb, să insiste asupra locu-!ui secundar al acestuia."[16]

(Fără o înţelegere a rivalităţii dintre ei, nu putem desluşi cu adevărat nici adevăratul rol al fiecăruia. Lăsînd la o parte implicaţiile profunde asupra teologiei creştine înseşi, eşecul de a recunoaşte ostilitatea dintre lisus şi loan

nu permite înţelegerea noilor teorii [111] domeniu. Spre exemplu, aşa cum am văzut, Ahmed Osman Usthie chiar că lisus a fost inventat de discipolii lui loan pentru a i astfel profeţia sa despre cel care avea să vină după el. În mod similar, în cartea *The Hiram Key[7],* Knight şi Lomas ca lisus şi loan erau un fel de co-Mesia, acţionînd ca parteneri-conform teoriei lor, cei doi predicatori ar fi fost colegi apropiaţi-dar se pare că adevărul a fost cu totul altul.)

Concluzia logică este aceea că lisus şi-a început activitatea ca ucenic al lui loan şi mai tîrziu s-a desprins de discipolii acestuia, pentru a-şi forma propria sa grupare. (Este foarte posibil ca el să *fi fost* într-adevăr botezat de loan, dar ca un adept al acestuia, nu ca Fiul lui Dumnezeu!) în mod cert, Evangheliile menţionează că lisus şi-a recrutat primii ucenici din rîndul discipolilor lui loan.

în acest sens, specialistul britanic în studii biblice C.H. Dodds traduce expresia „cel care vine după mine" *(ho opiso mou ercho-menos), din Evanghelia după loan,* prin „cel care mâ urmează". Dat fiind că ambiguitatea se păstrează în engleză — precum şi în română, de altfel —, este posibil ca expresia să desemneze un ucenic. Dodds este de părere că acesta este adevărul.[18]

Cele mai recente analize ale Bibliei subliniază că loan nu a făcut niciodată celebra sa afirmaţie despre superioritatea lui lisus şi că nici măcar nu ar fi amintit vreodată că acesta era Mesia. Există şi o serie de date concrete în acest sens.

Evangheliile menţionează (ingenuu, am putea spune) că, în temniţa lui Irod fiind, loan pune la îndoială autenticitatea misiunii lui lisus ca Mesia. Se sugerează astfel că nu mai era sigur că avusese dreptate susţinîndu-1 iniţial; acesta ar putea fi totuşi un alt exemplu al dorinţei cronicarilor de a adapta un episod real în funcţie de propriile lor obiective. Ar fi oare posibil ca loan să fi *negat* pur şi simplu că lisus era Mesia, ba poate chiar sâ-1 fi denunţat în acest sens?

Din punctul de vedere al mesajului creştin, implicaţiile acestui episod sînt — sau ar trebui să fie — tulburătoare. Pe de o parte, creştinii acceptă faptul că loan a fost inspirat divin cînd l-a recunoscut pe lisus ca Mesia, dar întrebarea sa din temniţă demonstrează că avea îndoieli în această privinţă, în mod cert, întemniţarea îi oferise timp pentru a se gîndi mai bine sau poate ca inspiraţia divină îl părăsise între timp.

Aşa cum vom vedea, discipolii de mai tîrziu ai lui loan, pe care pavel i-a întîlnit în cursul activităţii sale misionare din Efes şi Corint, nu ştiau nimic despre presupusa afirmaţie a învăţătorului lor referitoare la cel care avea să vina după el.

Cea mai convingătoare dovadă în sprijinul ideii că loan gotezătorul nu

1-a proclamat niciodată pe lisus ca fiind mult aşteptatul Mesia este faptul că *propriii săi ucenici nu 1-au recunoscut ca ₐtare,* cel puţin la începutul propovăduirii sale. Era conducătorul şi învăţătorul lor, dar nicăieri nu se spune că ei 1-ar fi urmat fiindcă ar fi crezut că este Mesia. Identitatea lui le-ar fi devenit totuşi evidentă treptat, pe parcursul activităţii sale de propovăduire, dar aceasta a început după ce a fost botezat de loan; şi atunci, dacă loan declarase că lisus este Mesia, de ce nimeni nu mai părea să ştie acest lucru? (în Evanghelii se menţionează clar că adepţii îl urmau nu fiindcă ar fi fost Mesia, ci dintr-un alt motiv.)

Dar să ne gîndim la altă idee incitantă. Cînd mişcarea lui lisus a devenit cunoscută, Irod Antipa a început să se teamă şi a crezut la un moment dat că lisus era loan înviat sau reîncarnat *(Marcu* 6:14):

„Şi a auzit regele Irod, căci numele lui lisus se făcuse cunoscut, şi zicea că loan Botezătorul s-a sculat din morţi şi de aceea se fac minuni prin el".

Cuvintele sale au constituit totdeauna motiv de nedumerire. Ce voia Irod sa spună — că lisus era loan reîncarnat? Greu de crezut aşa ceva, fiindcă amîndoi au trăit în aceeaşi perioadă, înainte de a examina în detaliu această problemă, să remarcăm însă cîteva din-fre cele mai interesante implicaţii ale cuvintelor lui Irod.

In primul rînd, este clar că Antipa nu ştia despre prevestirea Botezătorului, că „unul mai mare" ca el îi va urma; altfel, ar fi tras concluzia evidentă că lisus era acela. Dacă apropiata venire a lui Mesia ar fi constituit o parte importantă a învăţăturilor lui loan aşa cum afirmă Evangheliile —, atunci Irod ar fi auzit şi el despre ea.

În al doilea rînd, cuvintele „loan Botezătorul s-a sculat din morţi şi *de aceea* se fac minuni prin el" (prin lisus) sugerează ca loan era deja cunoscut pentru minunile şi miracolele şale. Ideea este negată însă ferm în Evanghelii; de fapt, *Evanghelia după loan* (10:41) are un ton atît de emfatic în această privinţă, încît pare o mistificare. A transformat loan Botezătorul apa în vin, a hrănit mulţimile cu cinci pîini şi doi peşti, a tămăduit bolnavii şi a înviat chiar morţii? Poate că da. Un lucru este însă cert: fiind un material de propagandă a mişcării iniţiate de lisus, Noul Testament nu putea conţine astfel de informaţii.

O posibilă explicaţie privind bizarele cuvinte ale lui Irod pare, cel puţin la prima vedere, incredibilă — atît în sens literal, cît şi metaforic. Dar să ne amintim că avem de-a face cu o epocă şi cu o cultură atît de deosebite de civilizaţia actuală, încît par din multe puncte de vedere o cu totul altă lume. Aşa cum sublinia Cari Krae-ling în 1940, cuvintele lui Irod capătă o semnificaţie clară doar dacă sînt privite ca reflectînd ideile *oculte* predominante în lumea greco-romanâ a epocii lui lisus.[19] Această sugestie a fost preluată şi elaborată de Morton Smith în cartea *Jesus the Magician,* scrisă

în 1978.[20] Aşa cum am văzut deja, Smith este de părere că popularitatea lui lisus poate fi explicată prin actele de magie egipteană al căror autor era.

în acea perioadă se credea că, pentru a face lucrări de magie, vrăjitorul trebuia să aibă sub puterea sa un spirit sau un demon. De fapt, Evangheliile amintesc acest lucru în pasajul în care lisus le vorbeşte ucenicilor despre loan şi despre acuzaţia că acesta „are drac". Expresia nu se referă, aşa cum am putea crede, la *o* posesiune demonică, ci la afirmaţia că loan avea un demon în puterea sa.

În acest context, Kraeling sugerează că Irod Antipa s-ar fi putut referi la această idee, fiindcă nu numai demonii puteau fi „supuşi astfel, ci şi spiritul unei fiinţe umane, mai cu seamă al unui ofl[1] ucis. Un asemenea suflet ducea la îndeplinire — credeau oamefl[11] vremii — toate dorinţele stâpînului său. (O astfel de acuzaţie a fost făcută mai tîrziu împotriva lui Simon Magul despre care s-a spus că ar fi „supus" spiritul unui băiat asasinat.)

Kraeling scrie în acest sens:

„Detractorii lui loan au folosit prilejul morţii sale pentru a induce ideea ca sufletul său devenise instrumentul prin care lisus îşi îndeplinea lucrările de magie neagră — idee care, în sine, sugerează puterea deţinută de loan".[21]

Pe baza acestei explicaţii, iată cum. interpretează Morton Smith cuvintele lui Irod Antipa:

„loan Botezătorul a fost sculat din morţi (de lisus, prin necro-manţie; lisus îl avea în stăpînire pe loan). Şi de aceea (aflîndu-se sub controlul lui lisus-loan), puterile acestea (inferioare) lucrează prin el (adică la ordinele sale)".[22]

în sprijinul acestei idei, Smith citează un text magic de pe un papirus aflat acum la Paris. Invocaţia îi este adresată — semnificativ, poate — Zeului-Soare Helios:

„Dă-mi putere asupra spiritului unui om ucis, din al cărui trup deţin o parte.. ,"

Interesante în acest context sînt puterile pe care „vrăjitoria" i le conferă magicianului: capacitatea de a vindeca şi de a şti dacă un bolnav va trăi sau va muri, plus făgăduiala că „vei fi venerat ca un zeu..."[24]

Faptul că popularitatea lui loan era mai mare decît cea a lui este ilustrata şi de un alt episod al Evangheliilor: cel în care Iisus le vorbeşte mulţimilor în templul din Ierusalim.[25] Preoţii, cartării şi bătrînii îi pun întrebări-capcană, în speranţa că-1 vor trage în cursă; el le ocoleşte însă cu abilitatea unui politician versat Preoţii îi cer să spună cu a cui autoritate vorbeşte, iar lisus le răspunde printr-o alta întrebare: „Botezul lui loan venea din cer sau de la oameni?"

Interlocutorii săi rămîn un moment pe gînduri:

„Ei însă vorbeau astfel între ei: Dacă răspundem: «Din cer», va zice: «Dar de ce nu 1-aţi crezut?»

Şi daca vom răspunde: «De la oameni...», se temeau de norod, căci toţi socoteau că loan a fost în adevăr un prooroc".

Confruntaţi cu această dilemă, preoţii îşi recunosc neştiinţa.

Semnificativ în acest dialog este faptul că lisus a exploatat teama preoţilor de popularitatea *lui loan,* nu de a sa proprie. Ani văzut că Josephus a subliniat influenţa şi susţinerea de care se bucura loan în rîndul populaţiei; desigur că Botezătorul nu era doar un predicator oarecare, ci un conducător cu o deosebită forţă interioară, care izbutise sâ-şi atragă un public uriaş, în conformitate cu scrierile lui Josephus, atît evreii, cît şi ne-evreii „erau extrem de entuziasmaţi ascultîndu-i învăţăturile".

Un episod ciudat din „Cartea lui lacob", o Evanghelie apocrifă numită şi *Protoevangelium,* demonstrează că loan era o persoană ‘important în sine.[26] într-adevar, această Evanghelie a fost scrisă i relativ tîrziu şi include numeroase episoade din copilăria lui lisus pe care acum nimeni nu le mai ia în serios, dar cuprinde materiale provenite din mai multe surse şi, prin urmare, poate oferi informaţii despre o serie de tradiţii bine cunoscute. Este însă dificil de înţeles cum cineva care cunoştea textul Evangheliilor canonice a putut inventa tot acest material.

Conform relatărilor despre copilăria lui lisus şi loan — după familiara poveste a naşterii şi a celor trei magi, Irod ordonă uciderea pruncilor. Pînă în acest punct, episodul din *Protoevangelium* este identic cu versiunea din Noul Testament. Imediat însă, situaţia se schimbă.

Cînd aude despre masacrarea pruncilor, Maria îşi ia copilul, " înfăşoară în scutece şi îl aşază pur şi simplu într-un staul, probabil pentru a-1 ascunde de soldaţi. Dar se pare că *loan* era cel căutat de ei. Citim mai departe cum Irod îşi trimite oamenii pentru a-1 interoga pe tatăl Botezătorului, Zaharia, iar aceştia se întorc şi declară că ul nu ştie unde se află soţia şi fiul lui:

„Irod s-a mîniat şi a zis: «Fiul lui are să fie rege peste Israel»."

În această Evanghelie, Elisabeta este cea care fuge cu pruncul ei spre munţi. Astfel, există o aluzie clară la o altă „Sfîntă Familie", poate chiar una rivală.

După cum am văzut, loan avea numeroşi adepţi care, ca în cazul mişcării iniţiate de lisus, constituiau un cerc de ucenici apropiaţi, care îl însoţeau pretutindeni; pe lîngă aceştia se aflau şi oameni obişnuiţi, veniţi pentru a-i asculta propovăduirea. De asemenea, la fel ca în cazul lui lisus, după moartea lui loan ucenicii au început să scrie relatări ale vieţii şi fragmente ale învăţăturilor sale, concretizate în ceea ce putem numi pe drept *scripturile* lui loan.

Specialiştii ştiu că, la un moment dat, a existat o asemenea „literatură

ioanită", dar între timp s-a pierdut. Poate că a fost distrusă ori poate că este păstrată în secret de „eretici". Se pare însă că anumite fragmente din ea nu corespundeau cu relatările Noului Testament despre Iisus şi Ioan; altfel ar fi fost conservată în mod oficial, într-un fel sau altul.

Modul în care Luca redă conceperea celor doi prunci, Ioan şi Iisus, este extrem de interesant. Analizînd textul, criticii au ajuns la concluzia, fără urmă de îndoială, că acesta este, de fapt, o combinaţie a două poveşti distincte, una privind conceperea lui Ioan, !ar cealaltă referitoare la Iisus — poveşti care (în conformitate cu Kraeling) „au fost îmbinate cu ajutorul unor materiale fără [le]iâtură cu firul evenimentelor".[27] Cu alte cuvinte, Luca (sau sursa pe care a utilizat-o el) a luat două poveşti separate şi a încercat să le unească printr-un artificiu literar: întîlnirea dintre cele două viitoare mame, Elisabeta şi Maria. Concluzia logică este aceea că povestea copilăriei lui Ioan a fost iniţial independentă de Evanghelii şi că, probabil, este *mai veche* decît cea a naşterii lui Iisus. Acest lucru are implicaţii deosebite. In primul rînd înseamnă că existau deja relatări despre Ioan. în al doilea rînd versiunea lui Luca în privinţa naşterii lui Iisus a fost adusă în prim-plan în mod intenţionat, pentru a o „umbri" pe cea despre Ioan. La urma urmei, „miracolul" venirii pe lume a Botezătorului constă doar în fertilitatea părinţilor săi atît de vîrstnici, în vreme ce Luca afirmă că Iisus s-a născut dintr-o mamă fecioară. Şi unicul motiv plauzibil pentru care Luca a relatat evenimentele astfel este acela că Ioan avea încă adepţi, iar aceştia rivalizau cu cei ai lui Iisus.

Aceasta ipoteză este susţinută de un alt element, recunoscut de specialişti, dar încă necunoscut de majoritatea creştinilor. Bine cunoscuta „cîntare" a Mariei, *Magnifica!,* i-a aparţinut, de fapt, *Elisabetei* şi se referea la copilul *ei.* Cuvintele folosite o asociază cu un personaj al Vechiului Testament, Hana, o femeie care a fost stearpă pînâ la bătrîneţe; prin urmare, situaţia îi corespunde mai degrabă Elisabetei. De fapt, cîteva dintre primele manuscrise ale Noului Testament precizează că Elisabetei îi aparţine „cîntarea", iar Irineu, unul dintre Părinţii Bisericii, menţionează (în circa 170) că ea, nu Măria, a rostit cuvintele respective.

În mod similar, la circumcizia lui Ioan, tatăl lui, Zaharia, rosteşte o „profeţie" sau un imn cunoscut azi sub numele *Benedictus,* în cinstea fiului său nou-născut.[29] Nu ne îndoim că acesta trebuie să fi făcut parte din povestea originală a nativităţii lui Ioan Botezătorul. *AtîtMagnificat,* cît şi *Benedictus* par a fi fost „imnuri" distincte închinate lui Ioan parte a unei „Evanghelii a lui Ioan" ce a fost apoi modificată de Luca pentru a deveni „pe placul" adepţilor lui Iisus. Acest lucru sugerează că au existat nu doar relatări ale vieţii lui Ioan, ci şi imnuri şi versuri ce i-au fost dedicate. Dar au fost aceste tradiţii legate de Ioan cele care le-au oferit autorilor mă[1] tîrzii ai Evangheliilor materialul din care

s-au inspirat pentru a scrie „istoria" lui lisus'? în *The Essene Odyssey* („Odiseea esenianã')> Schonfield afirmă:

„Contactul cu adepţii Botezătorului... i-a familiarizat pe creştini cu poveştile naşterii lui loan, în care el era micul Mesia vestit de proroci, născut la Bethleem".[30]

În plus, o serie de texte bisericeşti timpurii numite „Cunoaşterea clementină" precizează că unii dintre ucenicii lui loan chiar credeau că *el* este Mesia.[31] Iar Geza Vermes este de părere că unele episoade din Evanghelii şi din *Faptele Sfinţilor Apostoli* sugerează *că* discipolii lui loan îl considerau pe el ca fiind Mesia.[32]

Faptul că a existat o „literatură a lui loan" oferă răspuns la numeroase întrebări privind cea de-a patra Evanghelie, atribuită ucenicului loan. După cum am văzut, materialul prezintă o serie de contradicţii. Deşi este unica Evanghelie bazată pe o mărturie oculară — afirmaţie susţinută de amănuntele circumstanţiale din text —, conţine diverse elemente evident gnostice, care contrastează atît cu celelalte Evanghelii, cît şi cu tonul general al materialului în sine. Cel mai bun exemplu în acest sens este „prologul" referitor la Dumnezeu şi la Cuvînt. *Evanghelia după loan* are cel mai virulent ton anti-Botezător, dintre cele patru canonice, şi totuşi este singura care *precizează* explicit că lisus şi-a recrutat primii ucenici din rîndul celor ai lui loan, inclusiv pe presupusul autor al textului, „iubitul ucenic" însuşi.[33]

Dar aceste contradicţii nu impietează valorii intrinseci a Evangheliei. Este clar că autorul a compilat textul pe baza mai multor surse, pe care le-a combinat şi le-a interpretat conform propriilor sale convingeri despre lisus, rescriind materialul acolo unde i s-a părut necesar s-o facă. Indiferent cine a fost autorul ei real, această Evanghelie pare a fi mărturia directă a „iubitului ucenic", iar mulţi dintre cei care studiază Noul Testament consideră că autorul s-a inspirat şi dintr-o serie de texte scrise de adepţii Botezătorului, texte pe care — după părerea specialistului în orien-alistică Edwin Yamauchi - „al patrulea evanghelist... le-a demi-hzat şi le-a creştinizat".[34]

Materialul preluat de la adepţii Botezătorului constă în prolog şi " aşa-numitele „dialoguri revelatorii" dintre lisus şi ucenicii săi.

Specialistul german în studii biblice Rudolf Bultmann susţine că acestea au fost

„... considerate documente originale ale adepţilor lui loan Botezătorul, care îl preamăreau pe acesta şi îi confereau iniţial lui rolul de Mîntuitor trimis de pe Târîmul Luminii. Prin urmare, o parte considerabilă a *Evangheliei după loan* nu a fost creştina la origine, ci a rezultat din transformarea unei tradiţii a Botezătorului."[35]

Să remarcăm că aceste elemente din *Evanghelia după loan* au cel mai

pronunţat caracter gnostic şi, în consecinţă, le-au cauzat cele mai multe probleme istoricilor. Adesea s-a presupus că, fiind atît de contrastant cu teologia celorlalte Evanghelii şi a Noului Testament în general, materialul lui loan trebuie să fi fost scris mult mai tîrziu. Dar faptul că el provine dintr-o altă sursă decît discipolii lui Iisus modifică oarecum imaginea şi numeroşi comentatori au asociat ce-a de-a patra evanghelie cu o „sursă gnostică precreştină", adaptată apoi de cronicar. Această sursă pare a fi loan Botezătorul şi ucenicii lui, gnostici ei înşişi.

(Aceste descoperiri pot pune capăt controversei privind datarea *Evangheliei după loan.* Aşa cum am văzut, se consideră în general, din cauza materialelor gnostice şi non-iudaice conţinute, că această Evanghelie a fost scrisă după cele sinoptice. Dar dacă Iisus nu a fost iudeu şi dacă o mare parte a materialului a fost preluat de la adepţii lui loan Botezătorul — care au fost, aşa cum vom vedea, gnostici — este foarte posibil ca această Evanghelie să fie contemporană cu celelalte sau chiar anterioară.)

loan a avut numeroşi adepţi în cursul vieţii, iar după moartea sa numărul acestora a continuat să crească într-un mod similar cu cel înregistrat în dezvoltarea creştinismului. Există dovezi ce sugerează că mişcarea lui loan a devenit o Biserică în sine şi că nu s-a limitat la teritoriul Palestinei, în cartea sa *Jesus,* publicată în 1992, A.N. Wilson scrie:

„Daca religia lui loan Botezătorul (şi ştim că a existat o astfel de religie) a devenit cultul dominant în regiunea mediteraneană, surclasînd-o pe cea a lui Iisus, am putea crede că ştim despre acest personaj interesant mai multe decît ştim în realitate. Cultul său a supravieţuit pînă la jumătatea anilor 50; cel care a compilat *Faptele Sfinţilor Apostoli* lasă, în mod inocent, sa se înţeleagă acest lucru. .. în Efes, se considera că a urma «Calea» (aşa cum era numită religia acestor credincioşi) însemna a urma «Botezul lui loan»... Dacă Pavel ar fi fost o personalitate mai slaba... sau dacă nu şi-ar fi scris Epistolele, probabil că «Botezul lui loan» ar fi fost religia care ar fi cucerit imaginaţia lumii antice, nu «Botezul lui Hris-tos»... Cultul s-ar fi putut dezvolta într-atît încît actualii ioaniţi sau baptiştii să creadă că ... loan era divin...

Acest accident al istoriei însă nu ă fost să fie".[36]

Prin urmare, chiar Noul Testament descrie existenţa unei Biserici a lui loan în afara graniţelor Israelului. Bamber Gascoigne scrie în aceeaşi ordine de idei:

„Un grup de oameni pe care Pavel i-a întîlnit în Efes ne oferă indicii interesante cu privire la dezvoltarea unei asemenea religii potenţiale — una pe care Pavel a stîrpit-o de la rădăcină".[37]

Grupul de oameni era, desigur, Biserica lui loan. însăşi existenţa lor ca entitate distinctă, după răstignirea lui Iisus, sugerează c& loan nu a predicat

vreodată despre „unul mai mare" care vine după el sau, dacă a făcut-o, persoana aceea nu a fost Iisus. Se pare că, la întîlnirea lui Pavel cu aceştia, ioaniţii nu aveau habar despre existenţa unei asemenea profeţii. Iar cultul lor nu era deloc nesemnificativ. S-a spus despre el că avea un caracter „internaţional"[38] şi că se întindea din Asia Mică pînă în Alexandria, în *Faptele Sfinţilor Apostoli* se *precizează* că religia lui Ioan fusese adusă în Efes de un locuitor al Alexandriei pe nume Apollo — unica referire la Alexandria din întregul *Nou Testament.*

Prin urmare, Ioan Botezătorul avea propriii săi adepţi, devotaţi şi numeroşi, care i-au supravieţuit formînd o veritabilă Biserică S-a presupus însă — aşa cum susţine şi A.N. Wilson în comentariul citat mai sus — ca religia sa a fost absorbită de Biserica Creştină în perioada ei de început. Desigur că unele dintre comunităţile sale au fost surclasate, ca acelea întîlnite de Pavel, de versiunea acestuia cu privire la mişcarea iniţiată de Iisus. Dar există dovezi convingătoare care atestă că Biserica lui Ioan *a supravieţuit.*

Ele subliniază însă rolul unui personaj care, la prima vedere, pare nelalocul său în această poveste, un personaj care pe întregul parcurs al istoriei creştine a fost considerat „părintele tuturor ereziilor", un practicant al magiei negre de cea mai joasă speţă. Numele său a fost dat chiar unui păcat, acela de a încerca să „cumperi" Sfîntul Duh: simonia. Ne referim, desigur, la Simon Magul. j

Spre deosebire de celelalte două personalităţi majore despre ; care am discutat — Maria Magdalena şi Ioan Botezătorul —, Simon ' Magul nu a fost cîtuşi de puţin marginalizat de primii cronicari creştini, ba dimpotrivă. El este considerat încă, fără dubii, un personaj malefic, omul care a încercat să-1 imite pe Iisus şi care s-a infiltrat la un moment dat în Biserica Creştină ce abia făcea primii paşi, spre a-i afla secretele — pînă cînd a fost, desigur, dovedit de apostoli.

Numit uneori şi „cel dintîi eretic", Simon Magul este considerat un păcătos pentru care aproape că nu mai există salvare. De ce? Un indiciu în acest sens ne este oferit de faptul că, pentru primii Părinţi ai Bisericii, cuvîntul gnostic era sinonim cu eretic, iar Simon era gnostic (dar nu, aşa cum credeau ei, fondatorul gnosticismului).

În Noul Testament, Simon este menţionat o singură dată, în *Faptele Sfinţilor Apostoli* (8:9-24). În mod semnificativ, era un samaritean care folosise vrăjitoria pentru a „cuceri" populaţia Samariei. Cînd apostolul Filip vine în regiune pentru a predica, Simon este atît de impresionat, încît cere să fie botezat. Dar aceasta se dovedeşte a fi doar o stratagemă din partea sa, pentru a învăţ[3] cum să dobîndească şi el puterea de a da Duhul Sfînt. În acest scop le oferă bani lui Petru şi Ioan, fiind aspru dojenit de ei. în consecinţă,

temîndu-se pentru sufletul său, Simon se căleşte şi le cere apostolilor sa se roage pentru el.

Părinţii Bisericii ştiau însă mai multe despre acest personaj, iar relatările lor contrazic simpla poveste moralizatoare din *Faptele Sfinţilor Apostoli.*[39] Simon se născuse în satul Gitta şi era renumit pentru abilităţile sale de magician (de aici provenind şi numele său), în timpul domniei lui Claudius (41-54 d.Hr., adică la zece ani după răstignirea lui Iisus), a plecat la Roma, unde a fost cinstit ca un zeu şi chiar i s-a ridicat o statuie. Samaritenii deja îl considerau un zeu.

Simon Magul călătorea împreună cu o femeie pe nume Elena, o fostă prostituată din oraşul fenician Tir, căreia el îi spunea Primul Gînd *(Ennoia),* Mama Tuturor. Ideea a derivat din convingerile sale gnostice: Simon considera că „primul gînd" al lui Dumnezeu — precum şi Înţelepciunea/Sophia din filozofia iudaică, despre care am discutat anterior — a fost feminin, o femeie care a creat apoi îngerii şi semizeii, care sînt, de fapt, zeii acestei lumi. Ei au creat Pămîntul după instrucţiunile ei, dar la un moment dat s-au răzvrătit şi au închistat-o în materie, în lumea materială. Astfel, ea a fost închisă într-o serie de trupuri de femei (inclusiv în cel al Elenei din Troia), în fiecare încarnare fiind supusă unor umilinţe de nesuportat, tot mai grave, pînă ce ă sfîrşit ca prostituată în oraşul-port Tir. Dar mai exista o speranţă, fiindcă şi Dumnezeu se întrupase, sub înfăţişarea lui Simon. Drept urmare, el a căutat-o şi a salvat-o.

Sistemul cosmologic ce cuprinde o serie de lumi paralele şi de planuri inferioare şi superioare ne este familiar nouă, celor din ziua de astăzi. Deşi detaliile variază, aceasta este convingerea gnostică ssenţială, care a supravieţuit pînă în Evul Mediu, în vremea catarilor, şi care se află la baza cosmologiei ermetice şi deci a ocultismului occidental, de la alchimie la ermetismul Renaşterii. De asernenea, există similarităţi evidente cu alte sisteme de gîndire asspre care am discutat anterior. Cea mai semnificativă este ase-ea cu textul gnostic coptic *Pistis Sophia,* în care Iisus por-în căutarea Sophiei închistate — un personaj asociat în mod explicit în textul respectiv cu Maria Magdalena.(Simon o numea pe Elena, „oaia sa pierdută".)

Personificarea înţelepciunii ca femeie — o prostituată! — este vin aspect cu care deja ne-am familiarizat în aceasta investigaţie. Pentru Simon, întruparea era literală, în persoana Elenei.

Hugh Schonfield scrie în acest sens:

„... Simonienii o venerau pe Elena ca fiind Atena (zeiţa înţelepciunii), divinitate identificată în Egipt cu Isis".[41]

Schonfield o asociază de asemenea pe Elena cu Sophia însăşi şi cu Astarte.

Karl Luckert stabileşte şi el o conexiune între conceptul simo-nian de *Ennoia* încarnat în persoana Elenei şi zeiţa Isis.[42] Geoffrey Ashes adaugă: „(Elenei) i se redă gloria iniţială, în chip de *Kyria,* sau împărăteasa cerurilor" ,[43]

O altă sursă apocrifă ce datează din jurul anului 185 o descrie pe Elena ca fiind „neagră ca o etiopiana", menţionează că dansa în lanţuri şi adaugă: „întreaga putere a lui Simon şi a Dumnezeului său este această femeie care dansează" ,[44]

Irineu al Alexandriei scrie că iniţiaţii cultului simonian „duceau o viaţă imorală"[45], dar din păcate nu oferă amănunte lămuritoare, în mod cert însă, ei practicau ritualuri sexuale, aşa cum indică şi Epifanie în lucrarea sa, *împotriva ereziei:*

„El impunea mistere obscene şi... emanaţii ale trupurilor, *emissionum virorum, fsminarum menstruorum,* şi cerea ca ei sa se reunească pentru mistere în cele mai josnice adunături".[46]

*if (G.R.S. Mead, un cucernic victorian, a păstrat în traducerea *os* mai sus expresiile respective în limba latină; cu toate acestea, *se* pare că secta lui Simon practica sexul magic în ritualuri ce implicau „emanaţii trupeşti": spermă şi sînge menstrual.)

Părinţii Bisericii erau, în mod evident, înspăimîntaţi de Simotl Magul şi de influenţa sa. Acesta pare a fi constituit o ameninţare serioasă la adresa Bisericii — fapt ciudat, dar care devine uşor de înţeles şi ne dăm seama cît de multe avea Simon în comun cu Iisus.

Reprezentanţii Bisericii s-au străduit să sublinieze că, deşi lisus si Simon propovăduiau şi făceau în mare parte acelaşi lucru, inclusiv minuni, sursele puterii lor erau cît se poate de diferite. Simon folosea în acest scop vrăjitoria, în vreme ce lisus era animat de forţa Sfîntului Duh. Pe scurt spus, Simon era o parodie satanică a lui lisus. Astfel, Ipolit afirmă sec cu privire la Simon: „El nu era Hristos".[47]

Epifanie elaborează:

„Din vremea lui Hristos şi pînâ astăzi, prima erezie a fost cea a lui Simon magicianul şi, cu toate ca nu era corect şi distinct de tip creştin, a creat mare prăpăd prin tulburarea pe care a produs-o în rîndul creştinilor".[48]Mai mult decît atît, în conformitate cu Ipolit:

„... Asigurînd libertatea Elenei, a oferit mintuire prin cunoştinţe deţinute doar de el".[49]

O altă relatare menţionează ca Simon avea capacitatea de a face minuni, inclusiv pe aceea de a transforma pietrele în pîine. (Aceasta poate fi o referire la ispitirea lui lisus, cînd Satana îi oferă puterea de a face acelaşi lucru, dar este refuzat. Mai tîrziu însă, ni se spune că lisus a hrănit cinci mii de oameni cu cinci pîini şi doi Peşti, ceea ce e cam acelaşi lucru.)

Ieronim *citează* din lucrările lui Simon:

„Eu sînt Cuvfntul lui Dumnezeu, eu sînt cel strălucit, eu sînt Paracletul, Atotputernicul. Eu sînt întregul lui Dumnezeu".[50]

Cu alte cuvinte, Simon se proclama de esenţă divină şi le făgăduieşte adepţilor săi mîntuirea.

În „Faptele lui Petru şi Pavel", scriere apocrifa, Simon Magul şi Petru se întrec în a readuce la viaţă un cadavru. Simon reuşeşte sa învie doar capul, în vreme ce Petru reuşeşte în în. tregime.[51] Există numeroase astfel de descrieri apocrife ale „întrecerilor" de magie între Simon Petru şi Simon Magul, toate sfîrşindu-se cu victoria — previzibilă — a creştinului. Ele demonstrează însă că popularitatea celui din urmă era atît de mare, încît a fost nevoie de inventarea unor poveşti pentru a contracara influenţa sa asupra maselor.

Magul nu era doar un vrăjitor itinerant, ci un filozof care şi-a notat ideile. Firește că lucrările sale s-au pierdut, dar găsim citate ample în textele Părinţilor Bisericii, unde au fost incluse doar pentru a fi condamnate cu fermitate. Aceste fragmente ilustrează în mod clar gnosticismul lui Simon şi accentul pus de acesta pe existenţa a două forţe opuse, dar complementare: una masculină, iar cealaltă feminină. Iată, spre exemplu, un citat din lucrarea sa, „Marea Revelaţie":

„Din eonii universali există două mlâdiţe... una se manifesta de deasupra şi este Marea Forţă, Mintea Universala ce structurează totul, masculina, iar cealaltă este de dedesubt, feminina, Marele Gînd care produce tot ce există. Astfel, cuplîndu-se între ele, se unesc şi manifesta Distanţa de Mijloc... în aceasta *rezidii* Tatăl...

El este cel care a fost, este şi va fi puterea masculin-feminină na din Puterea Nemărginită existentă dintotdeauna.. ,"[52]

Fragmentul aminteşte de hermafroditul alchimic, de androginul simbolic care îl fascina pe Leonardo da Vinci. Dar de unde proveneau aceste idei ale lui Simon Magul?

Karl Luckert[53] consideră că „rădăcinile ideologice" ale învăţăturilor lui Simon se află în religiile Egiptului antic, şi probabil că nu greşeşte, dat fiind că ele reflectă şi poate chiar continuă, într-o formă adaptată, acele culte. Deşi şcoala isiano-osiriană subliniia caracterul opus şi egal al zeităţilor masculine şi feminine, acestea erau considerate uneori ca îngemănate în trupul zeiţei Isis. în unele cazuri ea este reprezentata cu barbă şi i se atribuie următoarea afirmaţie: „Deşi sînt femeie, am devenit bărbat..."

învăţăturile Iui lisus şi cele ale lui Simon Magul erau, după părerea Bisericii timpurii, periculos de asemănătoare şi de aceea Simon a fost acuzat că a încercat să „fure" cunoştinţele deţinute de creştini. Acest lucru este o

recunoaştere tacită a faptului că învăţăturile sale erau *compatibile* cu cele ale lui Iisus şi că el făcea chiar parte din aceeaşi mişcare. Implicaţiile sînt tulburătoare. Ritualurile sexuale îndeplinite de Simon şi Elena erau oare practicate, de asemenea, de Iisus şi Magdalena? în conformitate cu Epifanie, gnosticii aveau o carte intitulată „Marile întrebări ale Mariei", despre care se spunea că ar conţine tainele mişcării lui Iisus şi care lua forma unor ceremonii „obscene".[54]

Ar fi tentant să ignorăm aceste afirmaţii sub pretextul că sînt simple zvonuri menite să provoace agitaţie, dar am văzut că există dovezi ce sugerează că Magdalena era o iniţiată şi iniţiatoare sexuală în tradiţia *prostituţiei de templu,* al cărei rol era acela de *horasis:* iluminarea spirituală prin intermediul actului sexual.

în cartea sa „Testament", John Romer subliniază această paralelă:

„Elena Prostituata, aşa cum o numeau creştinii, era Maria Magdalena a lui Simon Magul".[55]

Şi mai există o conexiune: aceea a probabilei lor origini egiptene. Karl Luckert spune despre Simon:

„Ca «părinte al tuturor ereziilor», el trebuie studiat nu doar ca un oponent, ci şi ca un competitor evident al lui Hristos în Biserica Creştina timpurie — poate chiar ca un potenţial aliat...

Ameninţarea pe care o constituia Simon Magul deriva probabil din moştenirea lor egipteană comuna. Pericolul friza chiar posibilitatea ca el sa fie confundat cu însuşi Hristos..."[56]

Şi Luckert identifică o paralelă strînsâ între ceea ce consideră el a fi misiunile celor doi. El recunoaşte aparenta dihotomie din învăţăturile lui Iisus, constituită de faptul că adresa „publicului" iudeu un mesaj egiptean, dar percepe şi strînsâ conexiune dintre teologia ebraică *iniţială* şi cea egipteană. Despre Simon Magul afirmă următoarele:

„(el)-.. considera că este de datoria sa sa corecteze ceea ce... ' luase probabil o întorsătura greşită, şi anume eliminarea întregii dimensiuni feminine constituite de Tefhut-Mahet-Nut-Isis din Dumnezeul masculin".[57]

Acesta este, desigur, motivul pe care 1-am presupus privind misiunea lui Iisus în Iudeea — acelaşi cu cel atribuit lui în *Levi-tikon.* Luckert trage concluzia că Iisus a ieşit victorios din rivalitatea sa cu Simon Magul numai fiindcă a inclus în „scenariu" şi propria sa moarte. Imaginea se schimbă însă radical dacă luăm în consideraţie ideea că răstignirea nu s-a soldat, poate, cu moartea lui.

Lăsînd la o parte paralela cu Iisus, mai există un aspect deconcertant — şi, pentru noi, ilustrativ — cu privire la Simon Magul: acela că a *fost un discipol al lui Ioan Botezătorul.* Mai mult decît atît, a fost desemnat de Ioan *ca*

succesor al său (deşi, din motive pe care le vom prezenta mai jos, succesiunea nu avea să fie una directă).

Implicaţiile acestui fapt sînt extraordinare, fiindcă Simon a fost cunoscut mereu ca un vrăjitor şi un practicant al sexului magic, nu doar după moartea lui loan Botezătorul. Nu putem spune deci despre el că a întors foaia complet după ce maestrul său a dispărut din peisaj. Nu ne îndoim că loan a ştiut şi a fost de acord cu învăţăturile lui Simon. Iar dacă acesta din urmă făcea parte din cercul de iniţiaţi ai Botezătorului, înseamnă că a deprins acest „meşteşug" chiar de la el — ca şi ceilalţi ucenici de acelaşi rang-Precum lisus...

Următorul fragment este preluat din lucrarea ,,Cunoaşterea clementină", din secolul al III-lea:

„La Alexandria, Simon şi-a definitivat studiile de magie, fiind un adept al lui loan, un *Hemerobotezător* («Botezător de zi»; se ştiu prea puţine în prezent despre acest termen), prin care a ajuns sa înveţe doctrinele religioase. loan a fost antemergătorul lui lisus...

... Dintre toţi ucenicii lui loan, Simon era preferatul lui, dar la moartea maestrului său, el se afla la Alexandria şi de aceea Dositei, un alt ucenic, a fost ales pentru a conduce şcoala".[58]

Lucrarea continuă oferind explicaţii numerologice extrem de complexe privind motivul pentru care loan ar fi avut treizeci de ucenici — probabil doar în cadrul nucleului de iniţiaţi — deşi în realitate erau numai douăzeci şi nouă şi jumătate: unul dintre ei era o femeie şi deci nu putea fi considerată o persoană întreagă. Numele ei era Elena... Amănuntul este interesant, deoarece contextul sugerează că ar fi fost acea Elena a lui Simon Magul, şi ea ucenică a lui loan. Toate acestea lasă deconcertanta impresie că Botezătorul, care a fost prezentat totdeauna ca un puritan ascetic, era, de fapt, cu totul altfel.

Cînd Simon s-a întors din Alexandria, Dositei i-a încredinţat conducerea Bisericii lui loan, deşi nu chiar de bunăvoie. Vedem deci încă o dată că oraşul egiptean Alexandria are importanţa sa în context, probabil fiindcă aici au deprins protagoniştii acestor evenimente tainele magiei.

O sectă care poartă numele lui Dositei a izbutit să supravieţuiască pînă în secolul al Vl-lea. Origen menţionează:

„... Un oarecare Dositei dintre samariteni a venit şi a spus că el era Hristos prorocit: De atunci există pîna astăzi dositeeni, care au şi scrieri ale lui Dositei şi povestesc despre el că n-a simţit gustul morţii, ci e încă viu".[59]

Gruparea formata în numele lui Simon a rezistat pînă în secolul al III-lea. Succesorul său direct a fost Menandru.

Dositeenii „îl venerau pe loan Botezătorul" ca „învăţătorul cel drept... al

Zilelor de Apoi".[60] Şi totuşi, atît secta sa, cît şi cea a lyj Dositei au fost în cele din urmă desfiinţate de Biserică.

Implicaţia este clară: loan Botezătorul nu era un predicator oarecare, ci conducătorul unei *organizaţii* cu sediul în Alexandria. Aşa cum am văzut, primii misionari ai mişcării lui lisus au fost uimiţi să găsească în Efes o „Biserică a lui loan", constituită acolo de Apollo din Alexandria. Tot în această metropolă îşi desfăşura activitatea şi Simon Magul — un samaritean şi totodată succesorul oficial al lui loan şi rivalul lui lisus. Fapt interesant, creştinii au venerat presupusul mormînt din Samaria al lui loan Botezătorul pînâ în secolul al IV-lea, cînd a fost distrus de împăratul Iulian; acest lucru sugerează că a existat cel puţin o tradiţie timpurie care îl asocia pe Botezător cu acea regiune. (Poate că parabola bunului samaritean a fost, de fapt, o abilă încercare de a-i mulţumi pe discipolii lui loan sau pe cei ai Iui Simon Magul.)

Dar nu există nimic care să indice că Simon era evreu, fie el şi din Samaria. Nici chiar în cele mai virulente atacuri la adresa lui, Părinţii Bisericii nu au spus vreodată că el ar fi fost evreu - şi ţinînd seama de agresivitatea cu care evreii au fost acuzaţi de-a lungul timpului că 1-au ucis pe Fiul lui Dumnezeu, acest lucru este deosebit de sugestiv. Am văzut deja că loan predica ne-evreilor şi că a atacat cultul Templului din Ierusalim — baza religiei iudaice. După toate probabilităţile, avea legături strînse cu Alexandria, dar mai semnificativ este faptul că succesorul său a fost tot un ne-evreu. Toate acestea sugerează că nici loan nu era evreu şi că, pe de altă parte, cunoştea bine cultura egipteană.

Este straniu că primii Părinţi ai Bisericii, precum Irineu, au considerat că la originea sectelor „eretice" se află tocmai loanl Botezătorul. La urma urmei, conform Evangheliilor, el a fost „inventatorul" botezului şi a trăit doar pentru a-i netezi calea lui lisus. Dar ştiau autorii Evangheliilor adevărul despre loan? Şi-au dat, oare, seama că nu i-a fost un antemergător, ci un rival aprig, venerat el însuşi ca Mesia? Au înţeles ei că loan *nu a fost cîtuşi de puţin creştin?*

De fapt, autorii Evangheliilor au reuşit să se răzbune pe loan. L-au reconstruit din temelii şi, în acest proces, 1-au „îmblînzit" şi j_au realiniat astfel încît fostul rival — poate chiar duşman — al lui lisus să apară îngenuncheat, copleşit de măreţia şi divinitatea acestuia. Au eliminat intenţiile, cuvintele şi faptele reale ale lui loan şi le-au înlocuit cu unele care să se încadreze în imaginea creată de ei cu privire la lisus şi la mişcarea lui.

Ca mijloc de propagandă, metoda a înregistrat un succes uriaş, deşi poate că reuşita s-a datorat, în parte, tendinţei Bisericii acelor vremuri de a trata orice probleme de „erezie" cu masa de tortură şi rugul în flăcări. Povestea creştină în care credem astăzi cu sinceritate este rezultatul

campaniei de teroare duse de Biserică şi, deopotrivă, al propagandei constituite de Evanghelii.

Dar, departe de influenţa veninoasă a autorităţilor ecleziastice, cîţiva dintre devotaţii urmaşi ai lui Ioan i-au păstrat memoria vie, ca „adevărat Mesia". Iar ei există încă şi astăzi.

CAPITOLUL 15
Urmaşi ai Regelui Luminii

În secolul al XVII-lea, misionarii iezuiţi care s-au întors din regiunea scăldată de fluviile Tigru şi Eufrat, astăzi Irak, au povestit despre o populaţie numită „creştinii Sfîntului Ioan". Deşi trăiau în lumea musulmană, înconjuraţi de arabi, membrii ei erau adepţi ai unei forme de creştinism centrate în jurul lui Ioan Botezătorul. Toate riturile lor religioase aveau ca punct focal botezul; acesta nu era pentru ei o ceremonie unică în viaţa omului, prin care un nou membru era primit în congregaţie, ci deţinea un rol important în *toate* sacramentele şi ritualurile lor.[1]

încă de la primele contacte cu ei s-a constatat că numele „creştinii Sfîntului Ioan" este cît se poate de incorect. Secta îl venerează pe Ioan Botezătorul, într-adevăr, dar nu poate fi considerată „creştină" în sensul obişnuit al termenului: membrii ei susţin că Iisus a fost un fals profet, un mincinos care şi-a indus în eroare semenii, în mod deliberat. Dar fiindcă trăiesc sub continua ameninţare a persecuţiilor din partea evreilor, a musulmanilor şi a creştinilor deopotrivă, au preferat sa se autodefinească într-un mod cît mai inofensiv pentru toţi cei din jurul lor. Din acest motiv şi-au luat numele de „creştinii Sfîntului Ioan". Stratagema este perfect ilustrată de următoarele cuvinte din cartea lor sacră, *Ginza:*

„Cînd Iisus te asupreşte, spune aşa: «Ţie îţi aparţinem». Dar nu-1 mărturisi în inima ta şi nu renega glasul Domnului tău, marele Rege al Luminii, fiindcă celor mincinoşi Mesia cel tăinuit nu li se arată".[2]

în prezent, membrii acestei secte — care mai trăiesc încă în regiunile mlăştinoase din sudul Irakului şi, în număr mai mic, în zona de sud-vest a Iranului — sînt cunoscuţi sub numele de man-deeni. Sînt oameni paşnici, profund religioşi, cărora credinţa le interzice vărsarea de sînge şi războiul. Majoritatea trăiesc în satele şi comunităţile tradiţionale, dar unii s-au mutat în oraşe, unde *lucrează* ca aurari şi argintari, meşteşuguri în care excelează. Şi-au păstrat limba şi modul de scriere propriu, ambele derivate din ara-maică, limba vorbită de Iisus şi de Ioan. în 1978, numărul lor era estimat la mai puţin de 15 000 de persoane, dar persecuţiile la care Saddam Hussein i-a supus pe arabii din zonele mlăştinoase după Războiul din Golf i-a adus, probabil, în

pragul extincţiei; în orice caz, circumstanţele politice din Irak nu permit aflarea unor date precise în domeniu.-^

Termenul „mandean" înseamnă, literal, „gnostic" (de la *manda,* „gnoză") şi, teoretic, îi desemnează doar pe mireni, deşi adesea este folosit pentru întreaga comunitate. Preoţii lor sînt numiţi *nazoreani.* Arabii le spun *Subba,* iar în Coran apar cu apelativul *sabieni.*

Pînâ în anii 1880 nu s-au efectuat studii documentate asupra mandeenilor. Cele mai ample cercetări în privinţa lor sînt cele pe care le-a *realizat* Ethel Stevens (mai tîrziu, Lady Drower) în anii premergători Celui de Al Doilea Război Mondial. Cercetătorii se bazează şi astăzi pe materialele pe care ea a reuşit să le strîngă, printre care numeroase fotografii făcute cu *ocazia* diverselor ritualuri şi copii ale cărţilor sacre mandeene. Deşi ospitalieri, membrii sectei formează — pe bună dreptate — o comunitate închisă, care îşi Păstrează cu străşnicie secretele, iar Lady Drower a petrecut un timp îndelungat în încercarea de a le cîştiga încrederea, în cele din urmă, a reuşit: mandeenii i-au dezvăluit detalii despre doctrinele, credinţele şi istoria lor, oferindu-i acces la textele lor sacre (în secolul al XIX-lea, savanţii francezi şi germani s-au străduit în zadar să spargă acest zid al tăcerii.) în mod cert însă, mandeenii păstrează încă secrete pe care nu le-au împărtăşit nici unui străin.

Secta are o serie de texte sacre (întreaga ei literatură este religioasă), cele mai importante fiind *Ginza,* „Comoara" sau „Cartea lui Adam", *Sidia d'Yahya* sau „Cartea lui loan" (numita şi „Cartea Regilor"), şi *Hawan Gawaita,* ce redă istoria sectei. *Ginza* datează din secolul al Vll-lea d.Hr. sau chiar dinainte, iar „Cartea lui loan" a fost scrisă, probabil, mai tîrziu. Titlul face referire la loan Botezătorul, al cărui nume apare în textele man-deene sub două forme: Yohanna (termen mandean) şi Yahya -numele arab sub care figurează în Coran. Acesta din urmă este folosit mai des, ceea ce sugerează că textul a fost scris după cucerirea regiunii de către musulmani, la mijlocul secolului al Vll-lea, cu toate că materialul conţinut este mult mai vechi. Important este însă cît de vechi.

La un moment dat se considera că mandeenii au compilat „Cartea lui loan" şi 1-au ridicat pe Botezător la rangul de profet al sectei ca o stratagemă abilă de a evita persecuţiile din partea musulmanilor, care nu tolerau decît ceea ce numeau ei „popoarele Cărţii" — populaţiile a căror religie se bazează pe o carte sfîntă şi pe un profet; toţi ceilalţi erau consideraţi de ei păgîni. Mandeenii sînt însă menţionaţi şi în Coran, sub numele de sabieni, ca un „popor al Cărţii", fapt care demonstrează că erau cunoscuţi ca grupare cu mult înainte de cucerirea musulmană a regiunii, în orice caz, au fost persecutaţi, mai cu seamă în secolul al XIV-lea, cînd autorităţile islamice i-au adus în pragul dispariţiei.

Retrăgîndu-se mereu din calea asupritorilor, mandeenii au ajuns în cele din urmă să ocupe teritoriul pe care trăiesc în prezent, în conformitate cu legendele lor — şi cu cercetările actuale —, ei provin din Palestina, zonă din care au fost siliţi să fugă în secolul I d.Hr. în decursul timpului s-au deplasat mereu spre est şi spre sud, în încercarea de a evita persecuţiile. Mandeenii existenţi astăzi sînt, dacă putem spune aşa, vestigiile unei vechi religii cu o arie de răspîndirs mult mai largă.

În prezent, credinţa mandeană este un fel de amalgam pestriţ cj confuz: fragmente din iudaismul Vechiului Testament, forme gnostice, eretice, de creştinism şi idei iraniene dualiste combinate formează cosmologia şi teologia sectei. Problema constă în a distinge care au fost credinţele originale ale mandeenilor şi ce a fost adăugat ulterior. Se pare că membrii grupării au uitat în mare parte semnificaţia iniţială a multor elemente din religia lor. Dar unele generalizări au fost posibile, şi analiza atentă, detaliată le-a permis cercetătorilor să discearnă o serie de idei cu privire la credinţele lor din trecutul îndepărtat. Aceste studii ne-au oferit şi nouă cîteva indicii importante referitoare la loan Botezătorul şi la relaţia sa cu lisus.

Mandeenii constituie astăzi unica grupare religioasă gnostică din lume: opiniile lor despre univers, despre actul creaţiei şi despre zei sînt, toate, convingeri gnostice obişnuite. Ei cred într-o ierarhie a zeilor şi a semizeilor de ambele sexe, cu o sciziune fundamentală între divinităţile luminii şi cele ale întunericului.

Fiinţa lor supremă, care a creat universul şi zeităţile mai mici, are diverse nume, care se traduc prin „Viaţă", „Minte" sau „Regele Luminii". Aceasta a creat cinci „fiinţe de lumină", fapt care automat a adus pe lume cinci fiinţe ale întunericului, egale, dar opuse primelor. (Accentul pus pe egalitatea dintre lumină şi binele suprem este caracteristică gnosticismului; nu există, de pildă, pagină în *Pistis Sophia,* în care să nu fie prezentă această metaforă. Pentru gnostici, *iluminarea* însemna, atît în sens literal, cît şi figurat, pătrunderea într-o lume a luminii.) La fel ca în alte sisteme de gîndire gnostică, pentru mandeeni semizeii sînt cei care au creat şi care guvernează universul material şi Pămîntul.

Omenirea a fost creată de o astfel de fiinţă, numită (în funcţie de versiunea mitului) Hiwel Ziwa sau Ptahil. Primii oameni au fost creaturile fizice Adam şi Eva — Adam Paghia şi Hawa Paghia — şi corespondentele lor „ocultе", Adam Kasya şi Hawa Kasya. Manii cred că ei descind din părinţi aparţinînd ambelor „seturi": Paghia şi Hawa Kasya.

Pentru ei, echivalentul diavolului este zeiţa întunecată Ruha, care stăpîneşte tărîmul întunericului, dar este considerată totodată Sfîntul Duh.

Accentul pus pe forţele egale şi opuse ale binelui şi ale râului, ale masculinului şi ale femininului este o idee tipic gnostică, fiind exemplificată în următorul pasaj:

„... Pământul este ca o femeie, iar cerul e ca un bărbat, fiindcă prin el pâmîntul e fecund".[4]

O zeiţă importantă, căreia i se adresează multe dintre rugăciunile menţionate în cărţile mandeene, este Libat, care a fost identificată cu Iştar.

Pentru mandeeni, celibatul este un păcat; bărbaţii care mor necăsătoriţi sînt condamnaţi să se reîncarneze; altfel, mandeenii nu cred în ciclul morţii şi al renaşterii. Atunci cînd omul se stinge din viaţă, sufletul lui se întoarce în lumea de lumină din care au venit iniţial mandeenii, fiind îndrumat pe acest drum graţie numeroaselor rugăciuni şi ceremonii oficiate; multe dintre acestea îşi au originile, în mod limpede, în anticele rituri funerare egiptene.

Religia îşi pune amprenta asupra tuturor aspectelor vieţii de zi cu zi a mandeenilor, dar sacramentul lor esenţial este botezul, practicat chiar şi la ceremoniile de nuntă şi de înmormîntare. Botezul presupune cufundarea completă în bazine special create, care au loc la un rîu numit *Iordan.* Din nici un ritual nu lipsesc o serie de strîn-geri de mînâ complexe între preoţi şi cei care sînt botezaţi.

Ziua sfîntâ a mandeenilor este duminica. Toate comunităţile lor sînt conduse de preoţi, care primesc titlul de „rege" *(malka),* dar anumite servicii religioase pot fi îndeplinite de laici. Demnitatea de preot este ereditară, iar clerul este compus din trei categorii: preoţii obişnuiţi, numiţi „discipoli" *(tarmide),* episcopii şi un „şef al poporului" — deşi de peste un secol nimeni nu a mai fost considerat demn de această poziţie.

Mandeenii pretind că gruparea lor exista cu mult înainte de epoca lui loan Botezătorul, pe care îl consideră un conducător de seamă al sectei lor, dar nimic mai mult. Ei susţin că au părăsit

Palestina în secolul I d.Hr. şi ca provin dintr-o regiune muntoasa pe care o numesc Tura d'Madai — încă neidentificată de specialişti.

Cînd au fost descoperiţi de iezuiţi, în secolul al XVII-lea, s-a presupus că sînt descendenţi ai iudeilor botezaţi de loan, dar în *prezent* criticii privesc cu mai multă seriozitate afirmaţiile lor cu privire la faptul că au existat, ca populaţie, înainte de acea epocă şi într-o altă regiune. Dar dovezi ale apartenenţei lor la Palestina secolului I sînt încă vizibile: scrierea lor este similară cu cea din jsfabateea, regatul arab învecinat cu Pereea, unde şi-a început loan Botezătorul propovâduirea.[5] Unele indicii *dmHawan Gawaita* sugerează că mandeenii ar fi părăsit Palestina în anul 37 d.Hr. — cam în perioada răstignirii; nu se poate spune însă cu certitudine dacă acest lucru este doar o

coincidenţă sau nu.[6] Să fi fost ei alungaţi de o mişcare rivală, cea iniţiată de lisus?

Pînă de curînd, specialiştii au fost de părere că mandeenii se înşală cînd susţin că nu provin dintr-o sectă iudaică disidentă, dar în prezent este unanim acceptat faptul că aceştia nu au ascendenţă iudaică. Deşi în scrierile lor apar nume ale unor personaje menţionate în Vechiul Testament, mandeenii nu cunosc obiceiurile şi tradiţiile iudaice; de exemplu, băieţii nu sînt circumcişi, iar ziua lor de Sabat nu este sîmbâta. Toate acestea sugerează că ei au trăit la un moment dat alături de evrei, dar nu au făcut parte dintre ei.[7]

Un amănunt care i-a nedumerit dintotdeauna pe specialişti în legătură cu mandeenii este insistenţa cu care ei susţin că rădăcinile lor se află în *Egipt.* Lady Drower menţiona că ei se consideră, într-un fel, „coreligionari" cu anticii egipteni, iar într-unul dintre textele lor sacre este scris: „Oamenii Egiptului aveau religia noastră".[8] Misterioasa regiune muntoasă Tura d'Madai, din care susţin mandeenii că provin, este totodată cea în care s-a conturat religia lor, în rîndul unei populaţii care — susţin ei — a venit din Egipt. Numele semizeului care stăpîneşte lumea, Ptahil, seamănă izbitor cu cel al zeului egiptean Ptah şi, aşa cum am văzut deja, ceremoniile lor funerare amintesc pregnant de cele din Egiptul antic.

După fuga lor din Palestina, mandeenii au trăit o perioadă pe teritoriile părţilor şi în Persia, sub dominaţia sasanidă, dar s-au stabilit la un moment dat şi în cetatea Harran - fapt care, aşa cum vom constata, are o semnificaţie deosebită pentru investigaţia noastră.

Mandeenii nu au susţinut niciodată că loan Botezătorul a fost fondatorul sectei lor sau că el ar fi „inventat" botezul şi îl considera doar un mare — chiar cel mai de seamă — conducător al lor, un *Nasurai* (învăţat). Ei pretind totodată că şi lisus a fost un *Nasurai,* dar a devenit apoi „un rebel, un eretic, care a dus oamenii pe cai greşite (şi) a trădat doctrinele secrete..."[9]

„Cartea lui loan"[10] redă povestea celor doi, loan şi lisus. Naşterea celui dintîi este prevestită într-un vis şi o stea apare pe cer, deasupra locului în care se află Enishbai (Elisabeta). Tatăl lui este Zakhria (Zaharia) şi ambii părinţi — la fel ca în Evanghelii — sînt bătrîni şi lipsiţi de copii. După naşterea lui loan, evreii complotează împotriva lui, dar copilul este apărat de Anosh (Enoh), care îl ia şi îl ascunde într-un munte sfînt, de unde acesta se întoarce la vîrsta de douăzeci şi doi de ani. Apoi devine conducătorul mandeenilor şi -interesant — un tămăduitor de renume.

loan este numit *Pescarul de suflete* şi *Bunul Păstor:* Primul apelativ a fost utilizat deopotrivă pentru Isis şi pentru Măria Magda-lena[11], pentru Simon Petru (sub forma „Pescarul de oameni"), iar cel de-al doilea pentru numeroşi zei din regiunea Mării Mediteraneene — inclusiv Tammuz şi Osiris — şi, desigur,

pentru Iisus. în „Cartea lui Ioan" se regăseşte o lamentaţie a Botezătorului, care deplînge o oaie pierdută, împotmolită, fiindcă i se închină lui Iisus.

Conform legendelor mandeene, Ioan are o soţie, Anhar, dar aceasta nu are un rol important în cadrul evenimentelor. Straniu este însă faptul că mandeenii nu par a avea cunoştinţă despre moartea lui Ioan — prezentată atît de dramatic în Noul Testament. Din „Cartea lui Ioan" reiese că acesta s-a stins în pace şi că sufletul său este ghidat apoi de zeul Manda-t-Haiy sub forma unui copil» dar aceasta pare a fi doar o prefigurare poetică a ceea ce credeau ei că *ar trebui* să i se întîmple Botezătorului. Multe dintre scrierile lor cu privire la el nu au rolul unor relatări biografice; totuşi, faptul că au ignorat, la urma urmei, moartea unui martir nu poate decît să ne surprindă. Pe de altă parte, este posibil ca acest episod să constituie flucleul credinţelor şi al ceremoniilor pe care le păstrează încă în Deplin secret.

Dar ce putem spune despre Iisus, aşa cum apare el în „Cartea jui Ioan"? Este menţionat aici sub două nume: Yeshu Mesia şi jvlesia Paulis (acest din urmă termen se crede că derivă de la un cuvînt persan care înseamnă „înşelător"), uneori fiindu-i atribuit şi apelativul „Hristos Romanul". Prima dată apare în poveste cerînd sa devină discipol al lui Ioan; textul este neclar, dar din el reiese că Iisus nu era un membru al sectei. Cînd vine la Iordan şi solicită să fie botezat, Ioan refuză, privind cu neîncredere motivele şi valoarea sa, dar în cele din urmă Iisus îl convinge, în momentul botezului, Ruha, zeiţa întunecată, apare sub forma unui porumbel şi aruncă peste Iordan o cruce de lumină.

După ce devine ucenicul lui Ioan — într-o paralelă frapantă cu povestea creştinilor despre Simon Magul — Iisus „începe să denatureze cuvîntul lui Ioan, modifică botezul în Iordan şi devine înţelept prin înţelepciunea lui Ioan" — (cuvintele îi aparţin lui Kurt Rudolph).[12]

Hawan Gawaita îl denunţă pe Iisus astfel:

„A pervertit cuvintele luminii şi le-a preschimbat în întuneric şi i-a convertit pe cei care erau ai mei şi a denaturat toate cultele".[13]

în *Ginza* se spune: „Nu-1 credeţi (pe Iisus), fiindcă practică vrăjitoria şi trădarea".[14]

în cronologia lor confuză, mandeenii aşteaptă venirea unui personaj numit Anosh-Uthra (Enoh), care îl va „acuza pe Hristos Romanul, mincinosul, fiul unei femei, care nu e din lumină" şi îl va „demasca pe Hristos Romanul ca un mincinos, va fi prins de mîinile evreilor, credincioşii lui îl vor lega şi trupul îi va fi ucis".[15]

Secta are, în plus, o legendă despre o femeie pe nume Miriai (Miriam sau Maria), care fuge cu iubitul ei şi a cărei familie face încercări disperate de a o aduce înapoi (dar nu înainte de a-i spune ceea ce crede despre ea, într-un limbaj colorat, numind-o „căţea în călduri" şi „tîrfă destrăbălată").

Fiică a „conducătorilor Ierusalimului", ea pleacă împreună cu soţul ei mandean şi se stabileşte la gurile Eufratului, unde devine un fel de profetesâ, aşezată pe un tron care citeşte din „Cartea Adevărului". Daca, aşa cum pare, povestea este mai degrabă o alegorie a persecuţiilor şi a rătăcirilor sectei, înseamnă că, la un moment dat, o facţiune iudaică s-a alăturat unei grupări ne-evreieşti, din această combinaţie rezultînd mandeenii. Dar numele Miriai şi descrierea ei ca o „tîrfă" neînţeleasă şi persecutată aminteşte de tradiţia Măriei Magdalena, la fel ca detaliile despre plecarea ei de pe târîmul natal pentru a deveni predicatoare şi profetesâ. în orice caz, este interesant faptul că mandeenii au ales ca simbol al grupării lor o femeie.[16]

Secta mandeenilor poate părea o simplă curiozitate antropologică, o populaţie derutată, confuză, rătăcită undeva în timp, care în decursul anilor şi-a creat o serie de credinţe bizare. Studiul amănunţit al textelor sale sacre a relevat însă existenţa unor paralele incitante cu literatura altei grupări antice interesante pentru investigaţia noastră.

Documentele sacre ale mandeenilor sînt ilustrate cu reprezentări ale zeilor uimitor de asemănătoare cu cele din papirusurile magice elene şi egiptene — de tipul celor utilizate de Morton Smith în cercetările sale.[17] Specialiştii au comparat doctrinele mandeenilor cu cele ale maniheiştilor, adepţii profetului gnostic Mani (circa 216-276) şi au ajuns la concluzia că secta Mughtasilah, adeptă a botezului, din care făcea parte tatăl lui Mani, a fost cea a mandeenilor (ori în cursul îndelungatului lor exod spre regiunea sudică a Irakului actual, ori într-o comunitate azi dispăruta).[1] Fără îndoială că doctrinele lui Mani au fost influenţate de mandeeni, ele, la rîndul lor, punîndu-şi o amprentă puternică asupra sectelor gnostice din Europa, pînâ la catari inclusiv.

Savanţi precum G.R.S. Mead au subliniat asemănările remarcabile dintre textele sacre ale mandeenilor şi *Sophia.* De fapt el consideră că o secţiune a „Cărtii lui loan" intitulată Comoara dragostei" constituie „ecoul unei faze anterioare" a aceleiaşi lucrări.[19] Există, de asemenea, paralele evidente cu o serie de texte de la Nag Hammadi, care au fost asociate cu „mişcările baptismale" existente în epocă. De asemenea, a fost remarcată similaritatea dintre teologia mandeană şi cea *a Manuscriselor de la Marea Moartă.*[20]

O altă conexiune incitantâ este reprezentată de faptul că man-deenii s-au stabilit la un moment dat în Harran, Mesopotamia. Pînă în secolul al X-lea, aici şi-a desfăşurat activitatea o sectă sau o şcoală cunoscută sub numele de Sabieni, foarte importantă în istoria ezoterismului.[21] Moştenitori ai ezoterismului egiptean, aceştia au exercitat o influenţă puternică asupra

sectelor mistice musulmane precum cea a sufiţilor, care la rîndul lor au lăsat urme în cultura regiunii de sud a Franţei în Evul Mediu — în cea a cavalerilor templieri, de exemplu. Aşa cum afirmă Jack Lindsay în *The Origins of Alchemy in Graeco-Roman Egypt* („Originile alchimiei în Egiptul greco-roman"):

„O stranie enclava de credinţe ermetice, multe asociate cu alchimia, a persistat printre sabienii din Harran, în Mesopotamia. Ei au supravieţuit ca o secta pagina în interiorul lumii islamice... timp de cel puţin doua secole".[22]

Am amintit deja că mandeenii sînt numiţi de musulmani „sabi-sni" (sau *subba);* prin urmare, este evident că filozofia *lor* a fost ᶜea care i-a influenţat pe cei de la Harran. Dar ce altă moştenire, pe lîngâ ermetism, le-au mai lăsat ei templierilor? Le-au transmis oare Şi veneraţia pentru loan Botezătorul — poate şi cunoştinţele lor secrete cu privire la el?

Cea mai interesantă asociere este însă aceea cu enigmatica *Evanghelie după loan.* Kurt Rudolph, probabil cel mai de seamă expert în problemele mandeenilor, scrie în acest sens: „Cele mai vechi elemente ale literaturii mandeene constituie pentru noi o mărturie a creştinismului timpuriu, provenită din mediul oriental, pe care o putem utiliza la interpretarea anumitor texte din Noul Testament (îndeosebi a corpusului ioanit)".[23]

Am menţionat anterior că mulţi dintre cei mai apreciaţi cercetători actuali ai Noului Testament consideră că unele părţi ale *Evangheliei după loan* — în primul rînd prologul („La început a fost Cuvîntul...") şi o serie de dialoguri teologice — au fost preluate din materiale scrise de adepţii lui loan Botezătorul. Specialiştii sînt de acord că aceste texte au o origine comună: cărţile sacre ale mandee-nilor. încă din 1926, H.H. Schaeder a sugerat că prologul *Evangheliei după loan* — în care Cuvîntul este feminin — era „un imn mandaic preluat de la grupările Botezătorului".[24] Un alt cercetător, E. Schweizer, a remarcat paralela dintre episodul Bunului Păstor din *Evanghelia după loan* şi fragmentul dedicat, de asemenea, j Bunului Păstor în „Cartea lui loan" şi a ajuns la concluzia că provin din aceeaşi sursă iniţială.[25] Desigur că această sursă iniţială nu-i atribuie lui lisus apelativul „Bunul Păstor", ci lui loan Botezătorul; *Evanghelia după loan* din Noul Testament n-a făcut decît să-1 preia de la mandeeni/ioaniţi.

Comentatori precum Rudolf Bultmann au ajuns la concluzia că mandeenii de astăzi sînt într-adevâr descendenţii adepţilor Botezătorului — eluziva Biserică a lui loan despre care am discutat anterior. Deşi există motive convingătoare ce ne îndeamnă să credem că mandeenii actuali constituie doar o ramură a Bisericii loanite, este interesant să remarcăm modul în care W. Schmitals rezumă concluziile lui Bultmann:

„Pe de o parte, *(Evanghelia după) loan* ilustrează o cunoaştere îndeaproape a concepţiei gnostice asupra lumii. Sursa ideilor pe care loan le prezintă sau la care subscrie este de esenţă gnostică. Evanghelia prezintă cele mai strînse analogii cu scrierile mandeene, ale căror prime tradiţii îşi au originile în perioada creştinismului timpuriu".[26]

S-a sugerat, de asemenea, că materialul apocaliptic din *Q,* documentul-sursă al Evangheliilor lui Matei, Marcu şi Luca, are aceleaşi *origini* ca *Ginza*[27] mandeenilor şi s-a afirmat chiar ca botezul creştin a evoluat din riturile acestora.[28]

Implicaţiile acestui „plagiat" scriptural sînt remarcabile. Este oare posibil ca o mare parte din materialele pe care generaţii întregi de creştini le-au preţuit crezînd că se referă la lisus sau că reprezintă chiar cuvintele lui să aparţină, de fapt, unei alte persoane? A fost oare această altă persoană tocmai rivalul său, profetul care *nu* a prevestit venirea lui lisus, ci a fost el însuşi venerat ca Mesia — loan Botezătorul?

Cercetările au scos la iveală tot mai multe dovezi care atestă că mandeenii sînt urmaşii direcţi ai adepţilor Botezătorului. Cea mai veche referire documentară la mandeeni datează din anul 792 d.Hr., cînd teologul sirian Theodore bar Konai, citînd din *Ginza,* afirmă în mod explicit că populaţia mandeeană derivă din dosi-teeni.[29] Şi am văzut deja că aceştia erau o sectă eretică fondată de unul dintre primii ucenici ai lui loan, în paralel cu gruparea lui Simon Magul.

Iar lucrurile nu se opresc aici. Am menţionat înainte că lisus era supranumit „Nazoreanul" sau „Nazareanul" — nume aplicat deopotrivă şi primilor creştini, deşi nu a fost „inventat" pentru a-i descrie pe ei. Era un termen ce desemna anterior un grup de secte înrudite, din regiunile Samaria şi Galileea, ce se considerau păstrătoarele adevăratei religii a lui Israel. Aplicat lui lisus, termenul „nazorean" îl defineşte ca membru obişnuit al unui cult care — conform unor dovezi adiacente — exista cu cel puţin 200 de ani înainte de naşterea lui.

Dar să ne amintim că mandeenii îşi numeau discipolii *nasurai.* Nu se poate ca aceasta să fie doar o coincidenţă. Referitor la nazoii precreştini, Hugh Schonfield notează:

„Exista motive serioase pentru a crede ca moştenitorii acestor nazareni... sînt actualii nazoreni (numiţi şi mandeeni) de la gurile Eufratului".[30]

Reputatul cercetător biblic din Marea Britanic C.H. Dodds a conchis că nazorenii constituiau secta căreia îi aparţinea — sau, mai corect spus, pe care o conducea — loan Botezătorul şi că lisus şi-a început cariera ca ucenic al lui loan, dar apoi şi-a creat propriul sau cult şi a preluat totodată numele sectei iniţiale.[31]

Este posibil ca gruparea mandeeană să nu fie limitată strict la teritoriul actual al Irakului şi Iranului (dacă a reuşit să supravieţuiască persecuţiilor lui Saddam Hussein); este posibil ca ea că fie reprezentată şi de o altă sectă izolată şi secretă, existentă în prezent în Siria. Este vorba despre *nusairiyeh* sau *nosairi* (numiţi uneori şi alawiţi, după munţii în care trăiesc). Numele aminteşte clar de „nazorean". De credinţă declarată islamică, este cunoscut faptul că au adoptat manifestările externe ale acestei religii pentru a se apăra împotriva persecuţiilor. Deşi se ştie că au o religie „adevărată", pe care o păstrează în secret, detaliile despre ea sînt greu de descifrat, din motive evidente. Se crede însă că ar fi vorba despre o formă de creştinism.

Unul dintre puţinii europeni care au izbutit să se familiarizeze cît de cît cu învăţăturile nosairilor este Walter Birks, care a scris despre ei în cartea *The Treasure of Montsegur* (al cărei coautor este, alături de R.A. Gilbert).[32] Birks a petrecut o bună bucată de timp în regiune, în perioada Celui de Al Doilea Război Mondial, şi s-a împrietenit cu cîţiva preoţi. Relatarea sa este foarte circumspectă, respectînd promisiunea făcută nosairilor, dar din cuvintele sale reiese că gruparea este o sectă gnostică similară din multe puncte de vedere cu cea a mandeenilor. Interesant în mod deosebit este un schimb de replici între Birks şi unul dintre preoţii nosairilor, după ce discutaseră despre catari şi despre ceea ce ar putea fi Sfîntul Graal (Birks a remarcat că unele dintre ritualurile lor se axau pe utilizarea unui potir sacru). Preotul i-a dezvăluit „marele secret" al religiei lor: „Acest Graal despre care vorbeşti este un simbol şi reprezintă doctrina pe care Hristos i-a relevat-o numai lui Ioan cel Preaiubit. Noi încă o deţinem".[33]

Să ne amintim că tradiţia „ioanită" a unor forme ale francmasoneriei oculte europene şi a Prioriei din Sion susţine că templierii au adoptat religia „ioaniţilor din Orient", care era constituită din învăţăturile secrete pe care Iisus i le-a destăinuit lui Ioan cel preaiubit. O dată ce înţelegem că *Evanghelia după Ioan* este, la origini, un text inspirat din tradiţia Botezătorului, confuzia dintre Ioan cel Preaiubit şi Ioan Botezătorul remarcată anterior se lămureşte.

Credinţele mandeenilor cu privire la Iisus şi la Ioan Botezătorul corespund perfect concluziilor expuse de noi în ultimul capitol: Iisus a fost iniţial un ucenic al Botezătorului, dar şi-a creat apoi propria grupare, atrăgînd după sine alţi discipoli ai lui Ioan. Cele două şcoli erau rivale, asemenea conducătorilor lor, de altfel.

Toate aceste elemente creează, împreună, o imagine coerentă. Ştim că Ioan Botezătorul era un personaj respectat, cu numeroşi adepţi — o veritabilă Biserică, la urma urmei — şi totuşi el dispare din materialele „oficiale" ale Bisericii, după o menţionare în treacăt în *Faptele Sfinţilor Apostoli.* Mişcarea

sa a avut însă propria ei literatură, interzisă, deşi unele elemente ale sale au fost „împrumutate" de Evangheliile creştine — printre ele, „naşterea lui loan" din *Evanghelia după Luca* (sau din sursa originală a acesteia) şi „cîn-tarea" Mariei, *Magnificat.* Mai frapantă este însă ideea, despre care am discutat anterior, că masacrul pruncilor a fost un episod fictiv, asociat anterior cu naşterea lui *loan,* pe care Irod îl credea adevăratul „rege al lui Israel".

Celelalte două mişcări care au constituit o ameninţare gravă la adresa tinerei Biserici creştine au fost cele fondate de alţi discipoli ai lui loan: Simon Magul şi Dositei; ambele erau secte *gnostice,* influente în Alexandria, în mod semnificativ, materialele din tradiţia Botezătorului care au fost incluse în Evangheliile Noului Testament sînt, de asemenea, gnostice, la fel ca mandeenii, pe de altă parte. Concluzia evidentă este aceea că loan Botezătorul însuşi era un gnostic.

Există, de asemenea, paralele clare între scrierile mandeenilor, textele lui Simon Magul, *Evanghelia după loan* şi materialele copte de orientare gnostică, îndeosebi *Pistis Sophia,* care a jucat un rol esenţial în cercetările noastre cu privire la Maria Magdalena.[34]

Nici una dintre sectele asociate cu loan Botezătorul — man-deeni, simonieni şi dositeeni — nu se încadrează în religia iudaica deşi toate au debutat în Palestina, două dintre ele formîndu-se pe teritoriul nordic al Samariei „eretice". Iar dacă nici una dintre aceste grupări nu aparţinea religiei iudaice, putem deduce ca aceeaşi era situaţia şi în cazul lui loan Botezătorul însuşi. Cu toate că ideile gnostice îşi au rădăcinile deopotrivă în alte culturi şi în alte regiuni, în primul rînd Iran, influenţa exercitată de religia Egiptului antic nu poate fi negată. Ea prezintă cea mai mare similaritate cu ideile şi faptele lui lisus; mandeenii înşişi, pe de altă parte, susţin că provin din Egipt.
În ciuda informaţiilor confuze din textele lor sacre, afirmaţiile mandeenilor sînt în mare parte susţinute de cercetătorii actuali, care la început au fost totuşi sceptici.

Mandeenii pretind că precursorii sectei lor provin din Egipt, deşi gruparea în sine s-a constituit în Palestina. Aceştia nu erau evrei, dar trăiau alături de ei. Secta lor, numită atunci a nazorenilor, era consusă de loan Botezătorul, dar ea se constituise cu mult înaintea naşterii lui. Interesant este faptul că mandeenii îl apreciază pe loan Botezătorul, dar nu-1 consideră nimic mai mult decît un mare conducător şi un profet. Mandeenii au fost persecutaţi mai întîi de evrei şi apoi de creştini, fiind în cele din urmă alungaţi din Palestina şi siliţi să se retragă mereu mai spre răsărit, pînă pe teritoriul pe care îl ocupă astăzi.

Ideile lor cu privire la lisus — că a fost un mincinos, un înşelător şi un practicant al magiei negre — concordă cu cele din Talmud, care îl acuză că „a

dus evreii pe căi greşite" şi precizează că motivul condamnării sale la moarte a fost acuzaţia de ocultism.

Deşi relativ mici, cînd sînt privite în ansamblu, sectele asociate cu loan Botezătorul se constituie într-o mişcare de dimensiuni considerabile. Mandeenii, simonienii, dositeenii şi, se pare, chiar tem" plierii au fost aprig persecutaţi şi vînaţi de Biserica Catolică, din pricina cunoştinţelor şi a veneraţiei lor pentru loan Botezătorul, în urma acestor persecuţii supravieţuind pînâ astăzi doar mica grupare a mandeenilor din Irak. în rest, ioaniţii s-au retras probabil în umbră, dar nu au dispărut cu desăvîrşire.

În cercurile oculte din Europa, despre cunoştinţele deţinute de templieri se spunea că provin de la „ioaniţii din Orient". La fel ca ei, alte mişcări ezoterice, secrete, precum francmasonii — îndeosebi acele ordine care pretind că descind direct din templieri şi Riturile egiptene — şi Prioria din Sion au nutrit dintotdeauna o veneraţie deosebită pentru loan Botezătorul.

Rezumăm în continuare principalele aspecte ale tradiţiei ioanite:

1. Acordă un loc aparte *Evangheliei după loan,* despre care sus ţine că ar conţine învăţăturile secrete transmise de „Hristos" lui Ioan Evanghelistul (ucenicul „cel Preaiubit").
2. Există o confuzie evidentă între loan Evanghelistul (presupusul autor al celei de-a patra Evanghelii) şi loan Botezătorul. Această confuzie este caracteristică francmasoneriei.
3. „Tradiţiile secrete" la care face referire sînt în esenţă gnostice.
4. Deşi susţine că reprezintă o formă de creştinism ezoteric, care păstrează „învăţăturile secrete" ale lui lisus, tradiţia ioanită demonstrează o vădită lipsă de respect faţă de lisus. în cel mai bun caz, îl consideră un muritor oarecare, lipsit de legitimitate şi poate chiar suferind de mania grandorii. Pentru ioaniţi, termenul „Hristos" nu este sinonim cu statutul divin, ci este doar un termen de respect; toţi conducătorii lor au purtat acest titlu. Prin urmare, atunci cînd un membru al unei asemenea grupări îşi spune „creştin", s-ar putea ca acest lucru să nu semnifice exact ceea ce înţelegem noi în mod obişnuit.

Tradiţia îl consideră deopotrivă pe lisus ca un adept al misterelor lui Osiris, secretele pe care le-a transmis el mai departe fiind cele ale nucleului de iniţiaţi ai acestui cult egiptean. În forma sa originală, *Evanghelia după loan* din Noul Testament nu a fost o scriptură a mişcării iniţiate de lisus, ci un document care le-a aparţinut iniţial adepţilor lui loan Botezătorul. Astfel se explică nu doar preţuirea de care se bucură această Evanghelie în rîndul ioaniţilor, ci şi confuzia dintre loan Evanghelistul şi loan Botezătorul. Tradiţia ioanitâ susţine însă că această confuzie a fost *intenţionată.*

Nu există dovezi care să ateste ca o mişcare a „ioaniţilor" orientali ar fi

constituit o Biserică fondată de loan Evanghelistul. Există însă dovezi concludente care sugerează existenţa unei astfel de Biserici înfiinţate de loan *Botezătorul.* Biserica respectivă este azi reprezentată de mandeeni şi, poate, de nosairi. Fără îndoială că mandeenii au ocupat şi alte teritorii în Orientul Mijlociu — nu se ştie exact unde —, însă astăzi mai există doar comunităţi restrînse în Irak şi în Iran. Este foarte posibil ca ei să fi fost prezenţi în regiune în perioada cruciadelor, intrînd deci în contact cu templierii; la fel de probabil e şi faptul că ramura occidentală a Bisericii lui loan s-a retras în umbră în primele secole ale erei creştine.

Ţinînd seama de persecuţiile la care i-au supus creştinii, este greu de înţeles de ce mandeenii continuă să afişeze o ură atît de profundă faţă de lisus. într-adevăr, îl consideră un fals Mesia care a furat secretele lui loan, învăţătorul lor, şi le-a folosit pentru a-i induce în eroare pe unii dintre ei, dar după două mii de ani, ostilitatea lor pare inexplicabilă. Nici trecutul marcat de persecuţii nu explică vehemenţa dispreţului cu care îl privesc pe lisus *personal.* De ce anume s-ar fi putut face el vinovat pentru a justifica o asemenea desconsiderare perpetuată secole de-a rîndul?

Sîntem conştienţi de faptul că materialul ultimelor capitole poate părea şocant pentru mulţi dintre cititorii noştri, mai cu seamă dacă nu sînt familiarizaţi cu ultimele consideraţii în domeniul biblic. Afirmaţia că Noul Testament a denaturat adevărul, prezen-tîndu-1 pe loan Botezătorul pe o poziţie inferioară faţă de lisus, şi că succesorul desemnat al lui loan a fost magicianul gnostic Simon Magul contrastează atît de puternic cu versiunea „tradiţională" a evenimentelor, încît pare a f i o pură invenţie. Dar aşa cum am văzut, cercetători reputaţi ai Noului Testament au ajuns la aceste concluzii în mod independent unii de alţii; noi n-am făcut altceva decît să le adunăm pe toate la un loc şi să le comentăm.

Majoritatea specialiştilor în domeniu consideră că loan Botezătorul a fost un conducător politic de prim-plan, al cărui mesaj religios ameninţa să destabilizeze situaţia politică şi religioasă din Palestina acelei epoci; de asemenea, se ştie de mult că această descriere îi este aplicabilă şi lui lisus. Dar ce relevanţă are această dimensiune politică a misiunii sale pentru ceea ce am descoperit noi în privinţa apartenenţei sale la o şcoala a misterelor egiptene?

Trebuie să ne reamintim că, în antichitate, între politică şi religie exista semnul egalităţii şi că orice personaj cu priză la masele Populare era considerat în mod automat o ameninţare la adresa autorităţilor politice, îngemănarea religiei cu politica era exemplificată în conceptul împăratului ca fiinţă de esenţă divină sau al cezaruluj considerat zeu. în Egipt, faraonii erau priviţi ca zei din momentul preluării puterii: îşi începeau „mandatul" în chip de

Horus întrupat — copilul magic conceput al zeilor Isis şi Osiris —, iar după încheierea ritualurilor funerare, *deveneau* Osiris. Chiar şi în perioada Imperiului Roman, familia conducătoare a Egiptului — dinastia greacă a Ptolemeilor, a cărei reprezentantă de seamă a fost Cleopatra — avea grijă să păstreze cu scrupulozitate tradiţia faraonului ca zeu. Regina Nilului se identifica îndeaproape cu Isis, fiind adesea înfăţişată în chip de zeiţă.

Unul dintre cele mai persistente concepte asociate cu Iisus este cel de *împărat.* Sintagma „Hristos împăratul" este frecvent utilizată de creştini, precum şi „Domnul Hristos"; cu toate că ambele sînt folosite în mod simbolic, persistă încă ideea că Iisus avea sînge regal, iar Biblia o susţine.

Noul Testament este limpede în acest sens: Iisus era urmaşul direct al regelui David, deşi corectitudinea acestei afirmaţii nu poate fi verificată. Esenţial este faptul că Iisus însuşi se considera de viţă regală sau dorea să fie privit astfel de adepţii săi. în orice caz, nu este nici o îndoială că Iisus a susţinut că este împăratul legitim al întregului Israel.

La prima vedere, acest lucru pare a contraveni convingerii noastre referitoare la religia egipteană a lui Iisus; pentru ce i-ar fi acordat evreii atenţie unui predicator ne-evreu, mai cu seamă unuia care pretindea că este împăratul lor de drept? Aşa cum am văzut în capitolul 13, mulţi dintre adepţii săi îl credeau evreu; poate că acesta era un element esenţial al planului său. Şi totuşi, de ce ar fi susţinut el că este împăratul iudeilor? Dacă supoziţiile noastre sînt corecte şi el a intenţionat să reinstituie ceea ce considera a fi religia originară a lui Israel şi să îi redea zeiţei pierdute a Templului lui Solomon locul ei iniţial, ce modalitate ar fi fost mai potrivită decît aceea de a se afirma în inimile şi minţile maselor populare drept conducătorul lor?
Iisus a dorit puterea politică; poate că astfel înţelegem ceea ce dorea el să realizeze prin intermediul ritului iniţiatic al răstigniri[1]şi apoi al „învierii" cu ajutorul preotesei şi al partenerei lui în sacru, Maria Magdalena. Poate că Iisus a crezut că, " şi revenind apoi la viaţă, va deveni — aidoma faraonilor — Qsiris însuşi; şi că, în această nouă calitate de zeu, va dispune de puteri lumeşti nelimitate, în mod evident însă, ceva nu a decurs conform planului. În privinţa acelor puteri nelimitate, crucificarea s-a dovedit un eşec şi aşteptatul val de energie magică nu s-a produs. Am văzut că specialişti precum Hugh Schonfield sînt de părere că Iisus nu a murit pe cruce şi nici ca urmare a suferinţelor provocate de răstignire, în plus, se pare că a fost oarecum retras din prim-plan fiindcă, pe lîngă faptul că puterea politică sperată nu s-a materializat, Magdalena a plecat, ajungînd tocmai în Franţa. Am putea bănui că, în lipsa lui Iisus, protectorul ei, s-a simţit brusc ameninţată de vechii ei rivali, Simon Petru şi aliaţii acestuia.

Ideea că evreii s-ar fi putut arăta receptivi la apelurile unui conducător

ne-evreu pare incredibilă la prima vedere. Scenariul nu este însă imposibil — *fiindcă în reeditate chiar aşa s-au în-tîmplat lucrurile.*

în *Războaiele iudeilor,* istoricul Flavius Josephus menţionează că, la aproximativ douăzeci de ani după răstignire, un personaj rămas în istorie doar sub numele „Egipteanul" a intrat în ludeea şi a adunat o veritabilă armată de iudei, menită să răstoarne stăpînirea romană. Referindu-se la el cu sintagma „un fals profet", Josephus afirmă:

„Sosind în ţara, acest om, un impostor care se dădea drept clarvăzător, a adunat cam 30 000 de naivi, i-a condus prin sălbăticia ţinutului pînă la Muntele Măslinilor şi de acolo s-a arătat gata să intre în Ierusalim, să atace garnizoana romana şi să preia puterea supremă, cu acoliţii săi pe post de gărzi de corp".[1]

Oastea a fost pusă pe fugă de romani (sub conducerea lui Felix, succesorul lui Pilat în funcţia de guvernator), dar Egipteanul a scăpat şi a dispărut apoi definitiv din istorie.

Cu toate că existau colonii evreieşti în Egipt şi deci personajul respectiv ar fi putut fi un evreu, episodul este instructiv deoarece demonstrează că un individ perceput, cel puţin, ca fiind egiptean putea aduna în jurul său un număr considerabil de evrei în propria lor ţară. Alte dovezi sugerează însă că personajul în cauză nu a fost evreu, fiind menţionat şi în *Faptele Sfinţilor Apostoli* (21:38), Pavel a fost salvat de furia mulţimii în faţa Templului din Ierusalim şi „luat în custodie" de soldaţii romani, care nu ştiu ce să creadă despre identitatea sa. Căpitanul gărzilor îl întreabă:

„Nu eşti tu, oare, egipteanul care, înainte de zilele acestea, te-ai răsculat şi ai scos în pustie pe cei patru mii[2] de bărbaţi răzvrătiţi?"

Pavel răspunde: „Eu sînt*iudeu,* din Tarsul Ciliciei..." Episodul ridică o serie de întrebări interesante: de ce sâ-şi fi dat un egiptean osteneala să conducă o revoltă a palestinienilor împotriva stâpînirii romane? Şi, mai mult decît atît, de ce 1-au asociat romanii pe Pavel — un predicator creştin — cu acel egiptean instigator la răscoala? Ce ar fi putut avea ei în comun? Şi mai există un amănunt semnificativ: cuvîntul tradus prin „bărbaţi răzvrătiţi" este *sicarii*[3]*,* termen care îi desemna pe cei mai aprigi naţionalişti iudei, renumiţi pentru tacticile lor de tip terorist. Faptul că s-au lăsat organizaţi şi conduşi de un străin demonstrează că ar fi putut face la fel şi în cazul lui lisus.

Cercetările noastre cu privire la Măria Magdalena şi la loan Botezătorul au conturat o imagine a lui lisus diferită de cea oferită de tradiţia creştină. Astfel, în masa de noi informaţii cu privire la el s-au evidenţiat două direcţii principale: una care îl asociază cu un mediu ne-iudeu, egiptean, şi alta în care apare ca rival al lui loan Botezătorul. Ce profil se conturează dacă încercăm să combinăm aceste două direcţii?

Evangheliile se străduiesc să schiţeze imaginea unui lisus literal divin; prin urmare, toţi ceilalţi, inclusiv loan, îi sînt inferiori din punct de vedere spiritual. Dar dacă privim această imagine ca fiind un simplu rezultat al propagandei, piesele încep să se îmbine, pj-jma deosebire majora faţă de istoria oficial acceptată a lui lisus este aceea că, lăsînd la o parte orice prejudecăţi, lisus nu se distinge de la bun început ca Fiu al lui Dumnezeu, iar naşterea sa nu a fost marcată de vreo prezenţă angelică. Povestea naşterii miraculoase este, de fapt, o combinaţie de mit şi material „preluat" din istoria (de asemenea mitică) a venirii pe lume a lui loan.

Evangheliile afirmă că misiunea lui lisus a început atunci cînd a fost botezat de loan şi că primii săi ucenici au fost recrutaţi dintre cei ai Botezătorului. De asemenea, în textele mandeene, el figurează printre discipolii acestuia.

Este foarte probabil însă ca lisus să fi făcut parte din nucleul de iniţiaţi ai Botezătorului şi, luînd în consideraţie că loan nu 1-a proclamat niciodată ca fiind mult aşteptatul Mesia, povestea pare ticluită la cererea lui. Se poate ca el să fi fost, într-adevăr, desemnat la un moment dat ca succesor al lui loan, dar ceva grav trebuie să se fi întîmplat pentru ca acesta să se răzgîndească şi să-1 numească în locul lui pe Simon Magul.

Acest lucru grav pare să fi fost o mişcare disidentă, desprinsă din grupul lui loan; poate că lisus însuşi a iniţiat schisma. Evangheliile amintesc de rivalitatea dintre cele două grupări şi se ştie că mişcarea Botezătorului a continuat să existe şi după moartea acestuia, independent de cea a lui lisus. Desigur că trebuie să fi izbucnit o dispută aprinsă sau o luptă pentru putere între cei doi conducători şi, respectiv, între grupările lor; sa ne amintim, în acest sens, dubiile lui loan în închisoare, cu privire la lisus.

Există două scenarii posibile. Schisma s-a petrecut, poate, înainte de încarcerarea lui loan şi a decurs lin. Acest lucru pare să răzbată *din Evanghelia după loan* (3:22-26), dar nu şi din celelalte (care se concentrează exclusiv asupra lui lisus după botezul acestuia). Sau este posibil ca lisus să fi încercat să preia conducerea §rupării după arestarea lui loan, ori din proprie iniţiativă, ori ca urrnare a poziţiei sale secunde în ierarhia mişcării. Dar, dintr-un motiv oarecare, nu a fost acceptat de toţi discipolii.

Aşa cum am văzut, lisus a fost animat de intenţii politice complexe, dar pare indiscutabil faptul că a pus în scenă, în mod conştient, două scenarii politico-religioase, unul ezoteric şi celălalt exoteric — povestea lui Osiris şi, respectiv, rolul de Mesia al iudeilor. Activitatea sa sugerează existenţa unei strategii bine puse la punct, care a fost aplicată în trei etape principale: în primul rînd, atragerea maselor prin intermediul miracolelor şi al vindecărilor; apoi, odată cîştigată atenţia populaţiei, menţinerea ei aproape prin fâgăduiala

unei „epoci de aur" (împărăţia Cerurilor) şi a unei vieţi mai bune; în al treilea rînd, „instilarea", în rîndul maselor, a convingerii că el este Mesia; ca urmare a sensibilităţii autorităţilor faţă de potenţialele mişcări subversive, desigur că nu putea sâ-şi afirme pur şi simplu caracterul mesianic.

Mulţi oamenii acceptă astăzi faptul că Iisus a avut un scop politic, însă îl consideră ca fiind pe un plan secund în comparaţie cu învăţăturile sale. Astfel, ne-am dat seama că trebuie să ne încadrăm ipoteza de lucru în contextul celor predicate de el. Convingerea ca Iisus a propovăduit un sistem etic coerent, bazat pe compasiune şi iubire este atît de râspîndită, încît pare indiscutabilă, de la sine înţeleasă. Pentru oricine, indiferent de religie, Iisus este întruchiparea binelui şi a virtuţii. Chiar şi atunci cînd nu este considerat Fiul lui Dumnezeu, e totuşi perceput ca un pacifist, un apărător al celor nevoiaşi şi al copiilor. Pentru creştini şi pentru foarte mulţi adepţi ai altor religii deopotrivă, Iisus este însăşi chintesenţa iubirii, a compasiunii şi a altruismului, în mod cert însă, situaţia reală a fost alta; desigur că în orice cultură au existat şi vor exista oameni virtuoşi, dar religia isiană a acelei epoci în mod particular punea un accent deosebit pe moralitate şi pe responsabilitatea personală, pe valorile familiei şi pe respectul faţă de toţi ceilalţi.

O analiză obiectivă a Evangheliilor relevă totuşi un profil diferit de cel al propovăduitorului cu o morală nepătată. Chiar dacă ele nu sînt altceva decît material de propagandă, imaginea pe care o conturează cu privire la omul Iisus şi la învăţăturile sale este evazivă şi inconsecventă.

Iată un scurt exemplu: aşa cum sînt ele prezentate în Noul Testament, învăţăturile lui Iisus par contradictorii. De pildă, pe de o parte le spune adepţilor săi să „întoarcă şi celălalt obraz", sâ-şi ierte duşmanii şi să-şi dea toate bunurile tîlharilor care încearcă sâ-i jefuiască[4], iar pe de alta declară: „Nu am venit să aduc pace (pe pămînt), ci sabie".[5] De asemenea, subliniază porunca „Cinsteşte pe tatăl tău şi pe mama ta"[6], dar declară:

„Daca vine cineva la Mine şi nu urăşte pe tatăl său, şi pe mamă, şi pe femeie, şi pe copii, şi pe fraţi, şi pe surori, chiar şi sufletul său însuşi, nu poate să fie ucenicul Meu."[7]

Ucenicii sînt deci îndemnaţi să-şi urască propria viaţă, dar în acelaşi timp sînt învăţaţi să-şi iubească aproapele *ca pe ei înşişi.*

Teologii încearcă să explice aceste discrepanţe afirmînd că unele poveţe trebuie interpretate în sens literal, iar altele doar metaforic. Problema este însă aceea că teologia a fost inventată tocmai pentru a lămuri asemenea contradicţii. Teologii creştini pornesc de la presupunerea că Iisus era Dumnezeu întrupat. Iată deci un prim exemplu de raţionament circular: pentru ei, toate afirmaţiile lui Iisus trebuie să fie adevărate fiindcă el le-a făcut şi, pe de altă parte, el a făcut acele afirmaţii fiindcă sînt adevărate. Dacă însă Iisus nu a fost

Dumnezeu întrupat, întreaga teorie se destramă şi contradicţiile din spusele atribuite lui devin mai mult decît evidente.

Creştinii de astăzi cred că imaginea lui Iisus a rămas neschimbată de 2 000 de ani. în realitate însă, imaginea sa actuală este mult diferită faţă de modul în care era el perceput cu numai două secole în urmă, cînd era considerat în primul rînd un judecător inflexibil. Viziunea asupra lui Iisus se modifică de la o epocă la alta şi de la o zonă geografică la alta. Imaginea lui Iisus ca un judecător neînduplecat a stat la baza unor atrocităţi de tipul cruciadei împotriva albigenzilor sau al proceselor intentate vrăjitoarelor, dar începînd cu epoca victoriană, Iisus este mai degrabă -.bun, blînd şi iubitor". Aceste imagini contradictorii au fost posibile fiindcă învăţaturile sale, aşa cum sînt ele prezentate în Evanghelii, pot fi interpretate oricum, de oricine.

În mod ciudat însă, exact acest caracter nebulos ar putea contribui la înţelegerea cuvintelor lui Iisus. Teologii uită adesea că el se adresa unor oameni reali, care trăiau într-un mediu politic la fel de real. Spre exemplu, discursurile sale pacifiste au constituit poate o modalitate de a spulbera suspiciunile autorităţilor cu privire la potenţialul său subversiv. Din cauza agitaţiei politice din epoca, în public se aflau, în mod cert, şi informatori, aşa încît trebuia să aibă grijă ce anume vorbeşte.[8] (La urma urmei, Ioan fusese arestat fiind bănuit că pornise o revoltă.) Iisus trebuia să dea dovadă de precauţie: pe de o parte avea nevoie să-şi atragă susţinerea maselor, iar pe de alta trebuia să pară că nu ameninţă în nici un fel situaţia politică din regiune — pînă cînd nu era pregătit.

Este întotdeauna important să înţelegem *contextul* tuturor afirmaţiilor lui Iisus. Spre exemplu, fraza „Lăsaţi copiii să vină la mine"[9] este aproape în mod universal interpretată ca un exemplu al mărinimiei şi al iubirii sale pentru cei nevinovaţi. Lâsînd la o parte faptul că toţi politicienii versaţi obişnuiesc să ia copiii în braţe şi să-i sărute, trebuie sa ne amintim că lui Iisus îi plăcea să încalce convenţiile sociale ale vremii: stătea laolaltă cu femei de moravuri dubioase şi chiar cu agenţi fiscali. Cînd ucenicii au încercat să ţină departe de el femeile şi copiii, Iisus a reacţionat imediat şi le-a cerut să se apropie. Aceasta ar putea fi o altă ilustrare a tendinţei sale de a încălca regulile sociale sau poate că pur şi simplu dorea să le arate discipolilor cine era şeful.

Un alt exemplu în acest sens este avertismentul său cu privire la copii:

„Şi cine va sminti pe unul din aceştia mici, care cred în Mine, '• * mai bine i-ar fi lui dacă şi-ar lega de gît o piatră de moara şi să fie aruncat în mare".[10]

Majoritatea oamenilor interpretează aceste cuvinte ca o dovada a iubirii lui — deci a lui Dumnezeu — pentru copii. Dar puţini sînt cei care acordă atenţie cuvintelor „care *cred în mine".* Prin urmare, nu toţi copiii îi merită dragostea, ci

doar cei care fac parte dintre credincioşi- De fapt, el subliniază astfel caracterul insignifiant al copiilor, spunînd cu alte cuvinte „chiar şi un copil care mă urmează este important". Accentul nu cade asupra copiilor, ci pe propria sa importanţă.

Aşa cum am văzut şi în privinţa rugăciunii *Tatăl Nostru,* cele mai familiare şi mai îndrăgite cuvinte ale lui Iisus sînt totodată şi cele mai interpretabile. „Tatăl nostru care eşti în ceruri" nu este o formulă inventată de el; se pare că şi Ioan o folosea şi, în orice caz, se regăseşte în rugăciunile închinate lui Osiris-Amon. Aceeaşi este situaţia în cazul predicii de pe munte, după cum afirmă Bamber Gascoigne în cartea *The Christians* („Creştinii"): „Nimic din predica de pe munte nu este original şi unic la Hristos".[11] Şi de această dată Iisus rosteşte cuvinte atribuite iniţial lui Ioan Botezătorul. De exemplu, în *Evanghelia după Matei* (3:10), Ioan spune: „... tot pomul care nu face roadă bună se taie şi se aruncă în foc". Mai tîrziu, în aceeaşi Evanghelie (7:19-20), în predica de pe munte, Iisus repetă această metaforă cuvînt cu cuvînt, adăugind: „De aceea, după roadele lor îi veţi cunoaşte".

Deşi este improbabil ca Iisus să fi rostit vreodată „discursul" pe care noi îl numim acum „predica de pe munte", probabil că aceste cuvinte constituie esenţa învăţăturilor sale, aşa cum au fost ele înţelese de autorii Evangheliilor. Cu toate că cel puţin una dintre „poveţele" respective făcea parte din mesajul lui Ioan, predica este, fără îndoială, complexă, incluzînd îndemnuri etice, spirituale şi chiar politice; de aceea, merită o analiză atentă.

Dovezile care sugerează că Iisus a urmărit un obiectiv politic sînt extrem de convingătoare. O dată ce înţelegem acest lucru, multe dintre spusele sale dificil de interpretat devin clare. Predica de pe munte pare o serie de îndemnuri concise, convingătoare şi încurajatoare prin tonul autoritar cu care au fost rostite, precum: "Fericiţi cei curaţi cu inima, că aceia vor vedea pe Dumnezeu". Cinicii le-ar putea considera însă doar nişte platitudini sau nişte Promisiuni absurde („Fericiţi cei blînzi, că aceia vor moşteni pe Dumnezeu"). La urma urmei, toţi revoluţionarii din istorie au încercat să cîştige popularitate în rîndul maselor, adresîndu-li-se îndeosebi celor nevoiaşi şi nemulţumiţi, exact aşa cum, astăzi, un politician le face promisiuni şomerilor. Acest comportament se încadrează perfect în ansamblul intenţiilor sale: repetatele atacuri verbale la adresa celor bogaţi constituie un element esenţial al popularităţii lui în rîndul maselor, fiindcă totdeauna cei avuţi au atras ostilitatea celorlalţi. Important este că spusele lui Iisus — „iubeşte-ti duşmanii/fericiţi făcătorii de pace/fericiţi cei milostivi" — indică, într-adevăr, un om iubitor, generos şi milostiv. Fiul lui Dumnezeu sau nu, se pare ca era un spirit remarcabil, iar dacă, prin spusele noastre, lăsăm impresia unei doze de cinism cu privire la omul Iisus şi la obiectivele sale, motivul este acela că

dovezile par a-1 justifica. După cum am văzut, cuvintele sale — cel puţin aşa cum sînt ele redate în Evanghelii — sînt adesea ambigue şi uneori de-a dreptul contradictorii, iar unele au fost rostite iniţial de loan Botezătorul.

Cu toate acestea, s-ar putea spune că şi sugestiile noastre au un caracter contradictoriu: pe de o parte îi punem la îndoială motivele şi chiar integritatea, iar pe de alta stabilim o asociere netă între el şi cultul zeiţei Isis, bazat pe dragoste şi generozitate. Şi totuşi aici nu există nici o contradicţie: în decursul istoriei, numeroşi au fost cei care s-au simţit atraşi de o religie sau de un sistem politic anume şi au aderat ferm la el, pentru ca, mai apoi, sâ-1 folosească pentru propria lor cauză, poate crezînd sincer că astfel nu vizează decît binele respectivei organizaţii. Aşa cum creştinismul, care se proclamă *unica* religie a iubirii şi compasiunii, a dat lumii fii şi fiice cu vieţi nu tocmai exemplare, şi religia isiană a avut, în decursul anilor, oile sale negre.

Prin urmare, lisus a fost un magician care atrăgea mulţimile fiindcă *le distra.* Exorcizarea — scoaterea demonilor — trebuie să fi fost o privelişte spectaculoasă şi îi asigura exorcistului o popularitate ce râmînea vie timp de luni întregi după plecarea lui din sat. Şi o dată ce a reuşit să atragă atenţia mulţimilor, lisus a început să le predice, pentru a se afirma ca Mesia.

Am văzut însă că, iniţial, lisus a fost ucenicul lui loan, iar acest lucru ridică o întrebare interesantă: a avut şi Botezătorul ambiţii similare? Din păcate, putinele informaţii de care dispunem nu ne oferă un răspuns clar. Imaginea pe care o avem despre loan — un ascet inflexibil şi rece — nu sugerează prin nimic un conducător politic versat, însă portretul său e astfel conturat de propaganda creştină, respectiv de Evangheliile din Noul Testament. Pe de o parte, Irod Antipa 1-a arestat pe loan (conform relatării lui Jose-phus) fiindcă îl considera un element potenţial subversiv, dar este posibil ca gestul său să fi fost doar o măsură de precauţie, nu o reacţie faţă de spusele sau faptele lui. Pe de altă parte, adepţii lui loan, inclusiv mandeenii, nu le atribuiau conducătorului lor nici un fel de ambiţii politice; desigur, motivul ar putea fi acela că loan a fost arestat înainte de a şi le putea exprima sau, pur şi simplu, ei nu au avut cunoştinţă despre intenţiile lui ascunse.

Evenimentul care a marcat intrarea lui lisus în acţiune pare a fi fost hrănirea miraculoasă a celor cinci mii de oameni. Evangheliile îl prezintă ca pe un fel de picnic miraculos, în care „gazda" uimeşte mulţimile înmulţind cinci biete pîini şi doi peşti micuţi, astfel încît hrăneşte cu ele toţi oamenii prezenţi, în epocă însă, povestea a avut o semnificaţie profundă, care cu timpul s-a pierdut: în primul rînd, miracolul nu seamănă cu nici un altul din cele atribuite lui lisus; toate celelalte care erau destinate maselor largi se concretizau în vindecări sub o formă sau alta. în al doilea rînd, autorii Evangheliilor sugerează că episodul are o semnificaţie aparte, pe care nici ei n-o înţeleg pe deplin. lisus

însuşi subliniază acest lucru, spunînd enigmatic: „Mă căutaţi nu pentru că aţi fi văzut minuni, ci pentru că aţi mîncat din pîini şi v-aţi săturat".[12] în *Evanghelia după* Afarcu, cel puţin, nimeni nu pare uluit de această minune. Aşa cum precizează A.N. Wilson:

„Miracolul sau semnul se concentrează asupra hrânirii mulţimilor, nu asupra înmulţirii plinilor. Se observă, într-adevăr, că, în relatarea lui Marcu, nimeni nu manifesta nici cea mai vaga uimire la producerea miracolului. Atunci cînd lisus vindecă un lepros sau cînd redă vederea unui orb, evenimentul îi «uluieşte» şi îi «surprinde» pe toţi cei care afla despre el. în *Evanghelia după Matei* însă, nimeni nu e uluit". [13]

Semnificaţia minunii în cazul hrănirii mulţimilor nu rezidă în caracterul său paranormal. Este posibil ca autorii Evangheliilor sa fi inventat elementul miraculos fiindcă era necesar ca episodul să iasă în relief pentru un motiv oarecare, deşi nu ştiau care ar putea fi acesta.

Esenţial este însă faptul că erau acolo, conform Evangheliilor, cinci mii de *bărbaţi;* poate că alături de ei se aflau şi femei, şi copii, dar prezenţa lor este irelevantă pentru acest episod.[14] Relatarea începe prin a menţiona cinci mii de *oameni,* dar mai tîrziu se precizează că era vorba despre o mulţime de *bărbaţi.* Semnificaţia acestui aparent detaliu este relevată de faptul că lisus îi obligă să se aşeze jos, împreună. Pentru a-1 cita din nou pe A.N. Wilson: „Obligă-i pe bărbaţi sa se aşeze! Obligâ-i pe esenieni sa se aşeze! Obligă-i pe farisei sa se aşeze! Obligâ-l pe Iscariotean sa se aşeze... şi obligă-1 pe Simon Zelotul sa se aşeze, alături de ghe-rilele lui teroriste animate de simţ patriotic! Aşezaţi-vă, voi bărbaţi ai Israelului!"

De fapt, lisus a convins fostele facţiuni războinice să se aşeze cuminţi şi să împartă între ele o masă ritualică. După părerea lui A.N. Wilson, aceasta pare a fi fost o adunare a diverselor clanuri, o masivă regrupare a vechilor duşmani, reuniţi, cel puţin temporar, de către lisus, fostul discipol al lui loan Botezătorul.

Chiar vocabularul folosit de Marcu (6:39-40) aminteşte pregnant de un eveniment ce-a avut caracter militar:

„Şi El le-a poruncit să-i aşeze pe toţi, cete-cete, pe iarba verde. Şi au şezut cete, cete de cîte o sută şi cîte cincizeci.

Conform *Evangheliei după loan* (6:15), dorinţa mulţimilor ca să le fie rege a fost un rezultat direct al „plinilor". Desigur, evenimentul este important în sine, dar pare a avea şi o altă sem-jjjficaţie pe lîngă cea evidentă, fiindcă urmează *imediat* după decapitarea lui loan. în *Evanghelia după Matei* (14:13) citim:

„Iar lisus, auzind, s-a dus de acolo singur, cu o corabie, într-un loc pustiu, dar, aflînd, mulţimile au venit după El, pe jos, din cetăţi".

Probabil că Iisus a fost atît de afectat de vestea morţii lui Ioan, încît a vrut să se retragă în liniştea pustietăţii, dar dorinţa i-a fost în scurt timp zădărnicită de sosirea unei mulţimi de oameni care voiau să-l audă predicînd. Poate că voiau să se convingă că idealurile lui Ioan erau încă vii şi că, prin intermediul lui Iisus, continuitatea era asigurată.

în orice caz, moartea Botezătorului a avut un impact puternic asupra lui Iisus, deschizîndu-i calea către conducerea grupării şi, poate, a întregii populaţii. Probabil că preluase deja rolul dominant în mişcarea lui Ioan după arestarea acestuia, iar cînd oamenii au auzit apoi de executarea lui, au năvălit către numărul doi în ierarhie — Iisus.

Există multe întrebări fără răspuns în ceea ce priveşte încarcerarea lui Ioan; şi de această dată se pare că Evangheliile au ceva de ascuns. Autorii lor prezintă ca motiv al arestării faptul că Botezătorul a criticat căsătoria ilegală a lui Irod cu Irodiada, pe cînd Josephus afirmă că Ioan era considerat o ameninţare reală sau Potenţială la adresa autorităţilor. Josephus nu oferă detalii despre circumstanţele morţii şi ale execuţiei lui Ioan. Un alt element interesant este schimbarea bruscă de opinie a Botezătorului cu Privire la identitatea lui Iisus ca Mesia; poate că auzise ceva despre el în temniţă şi a început să aibă îndoieli. Şi, aşa cum am văzut, motivele oferite pentru moartea lui Ioan sînt în mod cert ⁿesatisfăcătoare: în conformitate cu Evangheliile, Irod a fost determinat de Irodiada *printr-un subterfugiu* să-l execute pe Ioan Salomea jucînd rolul de intermediar în această stratagemă.

Există o serie de probleme în privinţa modului în care Evangheliile relatează episodul morţii Botezătorului. Ni se spune ca Salomea, acţionînd la indicaţiile mamei ei, Irodiada, i-a cerut lui Irod capul lui Ioan Botezătorul şi că acesta a acceptat, deşi fârâ tragere de inimă. Scenariul nu este deloc plauzibil; ţinînd seama de ceea ce ştim acum despre popularitatea lui Ioan, e cert că Irod nu ar fi fost atît de neghiob încît să-l ucidă pentru un asemenea capriciu. Poate că Botezătorul constituia, viu, o ameninţare, dar ca martir ar fi devenit mult mai periculos. Fără îndoială că Irod şi-ar fi cîntârit bine şansele şi şi-ar fi impus autoritatea, indiferent de popularitatea lui Ioan. în acest caz, 1-ar fi executat din propria sa voinţă; e greu de crezut că, într-o problemă atît de serioasă, ar fi hotărît într-un fel sau altul doar pentru o toană de-a sadicei sale fiice vitrege. Ţinînd seama de circumstanţe, pare ciudat că nu s-au iscat mişcări populare sau cel puţin o revoltă. Dacă ne amintim însă, Josephus notează că populaţia a considerat zdrobitoarea înfrîngere a armatelor lui Irod, survenită la scurt timp după aceea, o pedeapsă divină pentru moartea lui Ioan; acest lucru sugerează, cel puţin, că tragedia a avut un impact puternic şi durabil asupra maselor.

Dar nu s-a înregistrat nici o revoltă. Tensiunile au fost potolite de Iisus

care, după cum am văzut, a luat imediat poziţie în faţa celor cinci mii de bărbaţi. A reuşit el oare sâ-L calmeze? I-a liniştit cu privire la moartea iubitului lor Botezător? Poate că da, însă în Evanghelii nu se specifică nimic în acest sens. în mod cert însă, mulţi dintre ucenicii lui loan au considerat că lisus i-a luat locul conducătorului lor mort.

Prin urmare, versiunea evangheliştilor cu privire la uciderea lui loan nu este coerentă. Dar pentru ce ar fi considerat ei necesar să inventeze o astfel de poveste încîlcitâ? La urma urmei, dacă ar fi vrut doar să minimalizeze popularitatea lui loan, ar fi putut transforma moartea lui în primul martiriu creştin. Ei au preferat s-o descrie însă ca pe o consecinţă a unei sordide intrigi de palat: Irod e mulţumit că 1-a arestat pe loan şi se limitează la atît, astfel ca trebuie păcălit într-un fel pentru a-1 şi ucide. Dar de ce s-au străduit evangheliştii să-1 scoată pe Irod basma curată — un om integru care cade în capcana unor femei intrigante şi se vede nevoit să facă un gest oribil? Se pare că totuşi *a existat o* intrigă de palat ce a dus la jnoartea Botezătorului, una prea bine cunoscută pentru ca autorii Evangheliilor s-o poată ignora. Dar rescriind istoria în conformitate cu propriile lor obiective, au creat o absurditate.

Irod Antipa nu a avut nimic de cîştigat din moartea lui loan; criticile acestuia la adresa căsătoriei sale cu Irodiada erau deja de domeniu public şi răul fusese făcut. Mai mult decît atît, decesul Botezătorului i-a mai îngreunat situaţia.

Şi atunci, cine a avut de cîştigat de pe urma morţii lui loan? în conformitate cu teologul australian Barbara Thiering, în epocă au circulat zvonuri care susţineau că facţiunea condusa de lisus s-ar fi aflat la originea executării lui.[16] Oricît de şocantă ar părea această ipoteză la prima vedere, nu a existat o altă grupare care să fi beneficiat mai mult ca urmare a morţii Botezătorului. Din acest motiv — şi dacă executarea lui a fost rezultatul unui complot — susţinătorii lui lisus nu trebuie scoşi din ecuaţie. La urma urmei, cunoaştem identitatea celui cu privire la care loan şi-a exprimat îndoielile în închisoare, în ceea ce ar putea să fi fost ultimele sale cuvinte rostite în public.

Totuşi, a avea anumite suspiciuni este un lucru, iar identificarea unor dovezi care să le confirme e cu totul altceva. După 2 000 de ani, este cu certitudine foarte dificil să mai găsim indicii directe care să ne dezvăluie adevărul în această privinţă; putem descoperi însă o serie de dovezi circumstanţiale capabile să ne pună pe gînduri. La urma urmei, trebuie să fi existat motive certe pentru perpetuarea tradiţiei ioanite, pentru „răceala" ereticilor faţă de lisus Şi, la celălalt capăt al spectrului, pentru via ostilitate a mandeenilor la adresa lui. Iar aceste motive se regăsesc, probabil, în circumstanţele morţii lui loan.

În mod ciudat, deşi acesta trebuie să fi fost unul dintre cele Riai cunoscute episoade ale Noului Testament, numele fiicei Iro-diadei — Salomea — ne este cunoscut doar graţie lui *Josephus.* Autorii Evangheliilor evită să-1 menţioneze, chiar dacă precizează numele tuturor celorlalte personaje ale episodului. Oare omisiunea a fost deliberată?

Iisus a avut o ucenică pe nume Salome. Este menţionată printre femeile aflate la picioarele crucii lui lisus şi a mers alături de Măria Magdalena la mormînt, conform *Evangheliei după Marcu,* dar în textele lui Matei şi Luca — inspirate de cel al lui Marcu — dispare cu desăvîrşire. în plus, să ne amintim şi ciudata omisiune a episodului aparent banal din *Evanghelia după Marcu,* la care face referire Morton Smith în *The Secret Gospel:*

„(lisus şi ucenicii săi) au ajuns la Ierihon. Şi sora tînărului pe care îl iubea lisus, şi mama lui, şi Salome erau acolo, iar lisus nu le-a primit".

Spre deosebire de situaţia episodului dedicat învierii lui Lazăr, în acest caz nu pare a exista un motiv evident pentru care ar fi fost eliminat. Astfel, se pare că autorii Evangheliilor au avut propriile lor raţiuni pentru care au preferat să nu amintească despre Salome. (Numele ei este menţionat însă în „Evanghelia după Toma" — unul dintre textele de la Nag Hammadi — unde este prezentată ca şezînd pe un divan alături de lisus[17], în „Evanghelia după egipteni"[18] şi în *Pistis Sophia,* care o descrie ca o ucenică a lui lisus.) Desigur, Salome era un nume frecvent întîlnit, dar faptul că evanghelişti au preferat să elimine referirile la ea sugerează că era un personaj important şi totodată are darul de a ne atrage atenţia asupra ei.

în mod neîndoielnic, loan Botezătorul devenise o problemă pentru gruparea disidentă a lui lisus. Nici chiar în temniţă fiind, el nu pregeta să-şi exprime îndoielile cu privire la statutul fostului său discipol, îndoieli care erau cu atît mai îngrijorătoare, cu cît — aşa cum am văzut — succesorul său oficial era Simon Magul, nu lisus. Şi apoi, acest profet extrem de popular este ucis dintr-un capriciu de Irod, care în nici un caz nu putea fi atît de naiv încît să subestimeze posibilele reacţii ulterioare ale maselor.

Am menţionat deja că specialişti precum Hugh Schonfield sînt de părere că a existat un grup care, acţionînd din umbră, a facilitat lui lisus; poate că membrii săi au considerat prudent să-1 îndepărteze definitiv pe Botezător. Istoria este plină de exemple ale unor decese survenite la momentul potrivit — de exemplu, moartea regelui Dagobert al II-lea şi cea a lui Thomas Beckett, care au îndepărtat ultimul obstacol aflat în calea ambiţiilor politice ale noului regjrn. Poate că şi execuţia lui loan intră în această categorie. Ar fi oare posibil ca grupul respectiv să fi decis că sosise vremea ca rivalul lui lisus să părăsească scena? Desigur, aşa cum Henric al II-lea nu a dorit niciodată ca oamenii săi să-1 ucidă pe arhiepiscopul Thomas Beckett, probabil ca nici lisus

nu a ştiut nimic despre crima înfăptuită în beneficiul său.

Grupul care îl susţinea pare sa fi fost format din persoane înstărite şi influente, avînd deci anumite relaţii în palatul lui Irod. Ipoteza este plauzibilă, deoarece chiar şi apropiaţii lui Iisus aveau cel puţin o cunoştinţă în interiorul palatului: Evangheliile o menţionează în rîndul ucenicilor pe Ioana, soţia lui Huza, care era iconomul lui Irod.[19]

Oricare ar fi adevărul în aceasta privinţă, cert este ca în relaţia dintre Iisus şi Ioan Botezătorul exista ceva dubios, ceva în care ereticii cred de secole — un aspect pe care specialiştii încep în sfîrşit să-1 recunoască. Este posibil ca antipatia ereticilor faţă de Iisus să aibă la bază ideea că el a fost doar un oportunist lipsit de scrupule, care a profitat de moartea Botezătorului preluînd conducerea grupării cu o grabă indecentă — mai cu seamă dacă succesorul lui desemnat fusese Simon Magul. Poate că misterul ce înconjoară moartea lui Ioan deţine cheia veneraţiei aproape inexplicabile pe care o nutresc faţa de el grupările amintite în investigaţia noastră.

Aşa cum am văzut, mandeenii îl consideră pe Ioan „Rege al Luminii", iar pe Iisus îl privesc ca pe un fals profet care a indus masele în eroare; la fel este descris şi în Talmud, care, în plus, îl "Urneşte şi vrăjitor. Alte organizaţii, precum Ordinul Cavalerilor Templieri, au opinii mai puţin radicale, dar şi ele îl pun pe Ioan pe Un plan superior lui Iisus. Această idee este ilustrată perfect de Leonardo da Vinci în tabloul *Fecioara pe stînci,* ca de altfel într-o serie de alte lucrări ale florentinului, despre care am amintit în Capitolul 1.

Cînd am remarcat obsesia lui da Vinci pentru supremaţia Botezătorului, ne-am întrebat dacă nu cumva era doar un capriciu al său. Dar după ce am examinat numeroasele dovezi ce demonstrau existenţa unui cult dedicat lui Ioan, am constatat că acesta funcţionase dintotdeauna departe de ochii Bisericii, păstrîndu-şi secretele cu grijă. Biserica lui Ioan şi-a asumat numeroase „înfăţişări" în decursul secolelor, începînd cu războinicii călugări din vechime şi cu braţul lor armat, Prioria din Sion. Mulţi îl venerau în secret pe Ioan în vreme ce îngenuncheau la picioarele lui „Hristos"; să ne amintim că Marii Maeştri ai Prioriei poartă totdeauna numele „Ioan" şi că tradiţia a început cu „Ioan *al II-lea".* Pierre Plantard de Saint-Clair explică acest lucru prin ceea ce pare a fi un *non sequitur:* titlul „Ioan *I"* îi este rezervat lui Hristos.

Desigur că a contura ipoteza existenţei unor grupări care au *crezut* că Iisus a fost un fals profet şi care au avut poate chiar un rol în uciderea lui Ioan Botezătorul nu este nici pe departe acelaşi lucru cu a o demonstra. Cert este însă faptul că ambele Biserici au existat în paralel timp de două mii de ani: Biserica lui Petru, care îl preaslăveşte pe Iisus nu doar ca om perfect, ci ca Dumnezeu întrupat, şi Biserica lui Ioan, care are despre Iisus o opinie contrară. Poate că nici una din ele nu deţine monopolul adevărului şi că ati-

tudinile lor nu sînt decît o continuare a vechii rivalităţi dintre discipolii celor doi profeţi.

Şi totuşi simpla existenţă a unei tradiţii precum cea reprezentată de Biserica lui loan demonstrează că a venit de mult vremea pentru o reevaluare a personalităţii, a rolului şi a moştenirii lăsate în urmă de lisus „Hristos" şi, respectiv, de loan Botezătorul. Dar miza este mult mai mare.

Dacă Biserica lui lisus a fost clădită pe adevărul absolut, înseamnă că aceea a lui loan nu are la bază decît minciuni. Dar *dacă* situaţia este inversă, este *posibil* să ne aflăm în faţa uneia dintre cele mai grave nedreptăţi ale istoriei. Nu vrem să spunem că noi, în cultura occidentală, am venerat un alt Hristos decît cel care era, fiindcă nu există dovezi care să sugereze că loan şi-ar fi asumat acest rol — sau că un astfel de rol ar fi existat, aşa cum îl înţelegem noi azi, înainte de a fi fost „inventat" de Pavel pentru jjsus. în orice caz însă, loan a fost ucis pentru principiile sale, principii care — credem noi — au izvorît direct din aceeaşi tradiţie din care provine şi ritualul botezului: antica religie a *gnozei, a ilu-jjjinării* personale, a transformării spirituale a individului — misterele în cadrul cărora sînt adoraţi zeii Isis şi Osiris.

lisus, loan Botezătorul şi Maria Magdalena au propovăduit în linii mari acelaşi mesaj — dar, în mod ironic, nu cel pe care îl presupun majoritatea credincioşilor. Ei au introdus în Palestina o formă proprie de gnoză, botezîndu-i pe cei care doreau să obţină această cunoaştere mistică şi iniţiindu-i în tainele anticei tradiţii *oculte.* Printre membrii mişcării se aflau, de asemenea, Simon Magul şi partenera sa Elena, ale căror miracole constituiau — precum cele asociate cu lisus — o parte integrantă a practicilor religioase. Ritualurile reprezentau fundamentul acestei mişcări, de la primul botez pînă la interpretarea misterelor egiptene. Dar suprema iniţiere era asigurată prin intermediul extazului sexual.

Însă nici o religie, indiferent de ceea ce propovăduieşte, nu garantează perfecţiunea morală sau etică. Firea omenească îşi spune totdeauna cuvîntul, dînd naştere astfel unui sistem hibrid; în unele cazuri, religia devine chiar un cult al personalităţii. Mişcarea despre care vorbim poate să fi fost iniţial de sorginte isiană, pâstrînd accentul deosebit pus pe iubire şi toleranţă, dar chiar şi în ţara sa de origine, Egiptul, au existat numeroase cazuri de corupţie în rîndul preoţilor şi al preoteselor. Iar în Palestina, în zilele agitate ale secolului I, cînd populaţia era în aşteptarea promisului Mesia, orgoliile şi ambiţiile personale au contribuit la pervertirea mesajului transmis. Ca de fiecare dată, cu cît miza este mai mare, cu atît creşte riscul abuzurilor de putere.

Concluziile şi implicaţiile acestei investigaţii constituie, probabil, o noutate pentru majoritatea cititorilor şi, în mod cert, un şoc pentru mulţi dintre ei. Dar, aşa cum sperăm că am Demonstrat, ne-am conturat aceste

concluzii pas cu pas, pe măsură ce am studiat datele şi informaţiile descoperite, în multe cazuri, acestea au fost susţinute ferm de rezultatele cercetărilor actuale în domeniu. Iar în final, putem spune că imaginea care s-a conturat este — pentru a folosi un termen blînd — foarte diferită de cea cu care eram noi familiarizaţi.

Această nouă imagine a originilor creştinismului şi a omului în numele căruia a fost fondată religia creştină are implicaţii extraordinare. Şi, cu toate că ele reprezintă o noutate pentru majoritatea cititorilor, există un segment al societăţii occidentale care le cunoaşte şi le păstrează de secole. Este însă tulburător să ne gîndim, fie şi numai pentru cîteva clipe, că ereticii au avut, poate, dreptate.

CAPITOLUL 17
Dincolo de Egipt

La două mii de ani după ce lisus, loan şi Maria au trăit şi şi-au lăsat amprenta asupra culturii umane într-o „nişă" a Imperiului Roman, milioane de oameni încă mai cred în povestea depănată de Evanghelii. Pentru ei, lisus a fost Fiul lui Dumnezeu şi al unei fecioare, care s-a întrupat într-un iudeu, loan Botezătorul a fost antemergâtorul său, inferior lui din punct de vedere spiritual, iar Măria Magdalena a fost o femeie cu reputaţie îndoielnică, pe care lisus a vindecat-o şi a convertit-o.

Investigaţia noastră a relevat însă o cu totul altă imagine. lisus nu a fost Fiul lui Dumnezeu şi nici nu era de religie iudaică, deşi ca etnie se poate să fi fost evreu. Dovezile sugerează că el a predicat un mesaj desprins dintr-o alta religie decît cea dominantă pe teritoriul pe care şi-a început misiunea şi şi-a desfăşurat apoi campania. Contemporanii săi 1-au considerat un adept al magiei egiptene — opinie exprimată clar şi în Talmud.

Poate că acesta nu a fost decît un zvon răutăcios, însă o serie de specialişti, printre care Morton Smith, sînt de acord că miracolele lui lisus se regăseau în „repertoriul" tipic al magicienilor egipteni. h plus, cînd a fost predat în mîinile lui Pilat, acuzaţia care i s-a adus a fost aceea că era un „făcător de rele", sintagmă care, în drep-lul roman, desemna un vrăjitor.

loan nu 1-a recunoscut pe lisus ca fiind Mesia. L-a botezat, într-a-devăr, fiindcă era unul dintre ucenicii *săi,* poate aflat chiar pe locul al doilea în ierarhia grupării. Dar ceva nu a decurs probabil cum trebuia: loan s-a răzgîndit şi 1-a numit ca succesor al său pe Simon Magul, la scurt timp după aceea fiind ucis.

Maria Magdalena era preoteasă şi parteneră a lui lisus într-un mariaj sacru, aşa cum erau, de altfel, Simon Magul şi Elena. Caracterul sexual al relaţiei dintre ei este atestat de multe dintre textele gnostice pe care Biserica le-a exclus din Noul Testament. Ea a fost totodată „Apostol al apostolilor", o

predicatoare cunoscută, reunin-du-i chiar pe ucenici după răstignire. Simon Petru o ura, aşa cum ura femeile în general, şi este posibil ca ea să se fi refugiat pe actualul teritoriu al Franţei după crucificare, de teama lui. Şi, cu toate că nu putem şti cu precizie care era mesajul ei, în mod cert nu semăna prea mult cu ceea ce numim noi astăzi creştinism. Fiindcă, indiferent cum am alege s-o definim, Maria Magdalena nu a fost o propovăduitoare *creştină.*

Influenţa egipteană asupra textului Evangheliilor este evidentă. Poate că Iisus şi-a asumat în mod conştient rolul de Mesia pentru a cîştiga susţinerea maselor, dar împreună cu Maria Magdalena a întrupat totodată mitul isiano-osirian, probabil în scopuri iniţiatice.

Magia egipteană şi secretele ezoterice au stat la baza misiunii lor, Ioan Botezătorul fiindu-le învăţător. Doi dintre discipolii acestuia — succesorul său desemnat, Simon Magul, şi fosta prostituata Elena — constituie imaginea în oglindă a cuplului Iisus-Maria Magdalena. Poate că aşa au şi intenţionat. Riturile oficiate erau de natură sexuală: *horasis,* iluminarea prin intermediul sexului transcendental cu o preoteasă — un concept familiar în Orient şi în ţara învecinată, Egipt.

în ciuda celor afirmate de Biserică, nu Simon Petru a fost cel mai apropiat ucenic al lui Iisus; judecind după repetatele eşecuri de a înţelege cuvintele învăţătorului său, putem bănui chiar că nu făcea parte nici măcar din nucleul restrîns de iniţiaţi. Dacă Iisus a avut un succesor, acesta a fost Magdalena. (Trebuie să ne amintim că ei propovăduiau învăţăturile şi practicile cultului isiano-osirian, care avea deja un trecut bogat, nicidecum un fel de erezie iudaică, aşa cum se crede adesea.) Maria Magdalena şi Simon Petru au pornit pe drumuri diferite: el a sfîrşit prin a fonda Biserica Creştina, ea şi-a transmis cunoaşterea, din generaţie în generaţie, celor care au înţeles valoarea principiului feminin: „ereticii".

Între Ioan, Iisus şi Maria Magdalena existau conexiuni strînse, datorate religiei pe care o practicau (aceea a Egiptului antic) şi pe care au adaptat-o la cultura iudaică — aşa cum au făcut, de altfel, Simon Magul şi Elena în Samaria. Din acest nucleu interior de misionari egipteni nu făceau parte, în mod cert, Simon Petru şi ceilalţi unsprezece ucenici.

Maria Magdalena a fost venerată de mişcările secrete din Europa fiindcă şi-a fondat propria „Biserică" — nu un cult creştin în sensul general acceptat al termenului, ci unul *bazat* pe misterele zeilor egipteni Isis şi Osiris, similar în mare parte cu cel propovăduit de Iisus şi de Ioan Botezătorul.

Ioan a fost venerat de aceiaşi „eretici", deoarece ei erau urmaşii spirituali direcţi ai primilor lui adepţi, cei pentru care el a constituit „împăratul jertfit", martirul răpus în floarea tinereţii. Şocul stîrnit de moartea lui a fost amplificat de circumstanţele neclare ale acesteia şi de ceea ce a fost apoi perceput ca o

grosolană manipulare a ucenicilor lui loan de către fostul său rival.

Povestea mai are însă o faţetă. Aşa cum am văzut, în epocă circula un zvon care pretindea că lisus practicase rituri de magie neagră asupra Botezătorului, după moartea acestuia. Din studiile efectuate de Cari Kraeling şi Morton Smith reiese că Irod Antipa credea că lisus îi subjugase sufletul (sau conştiinţa) pentru a dobîndi astfel puteri magice, fiindcă în cercurile oculte din Grecia §i Egipt se considera că spiritul unui om ucis era o pradă uşoară Pentru vrăjitori, mai cu seamă dacă aceştia posedau o parte din trupul victimei. Indiferent dacă lisus oficiase sau nu un asemenea rit, zvonul că sufletul lui loan era încă viu şi că se afla sub controlul lui nu avea cum să aducă dezavantaje mişcării pe care o conducea, în acea epocă a credinţelor magice, i-ar fi determinat în mod cert pe majoritatea discipolilor lui loan să treacă de partea lui lisus, cu atît mai mult cu cît acesta părea să deţină puteri miraculoase. Şi dat fiind faptul că lisus le spusese deja ucenicilor săi că Botezătorul fusese profetul Ilie reîncarnat, autoritatea sa în rîndul maselor nu putea decît să sporească.

Şi totuşi, în ciuda straniei idei a unui lisus care avea sub controlul său spiritele a doi profeţi, nu el constituie punctul focal al tradiţiilor secrete. Ereticii i-au considerat pe loan Botezătorul şi pe Măria Magdalena ca fiind personaje istorice reale, dar i-au venerat totodată ca *reprezentanţi* ai unui străvechi sistem de convingeri religioase, ca Mare Preot şi Mare Preoteasă a împărăţiei Luminii.

Cele două tradiţii, una axată pe loan Botezătorul şi cealaltă pe Maria Magdalena, au devenit vizibile abia în secolul al XH-lea, cînd catarii şi-au făcut apariţia în Languedoc, iar templierii au ajuns la apogeul puterii lor. Prin urmare, există un aparent hiat în continuitatea tradiţiilor, ca şi cum acestea ar fi dispărut într-o gaură neagră între secolele al IV-lea şi al XH-lea. în jurul anului 400 d.Hr., textele de la Nag Hammadi — care subliniază rolul Măriei Magdalena — au fost îngropate în Egipt; aşa cum am văzut în partea întîi a acestei lucrări, idei similare cu privire la importanţa ei au continuat să existe pe teritoriul Franţei, regăsindu-se la catari. Şi cu toate că, aparent, Biserica lui loan a dispărut după anul 50 d.Hr., existenţa sa neîntreruptă reiese din atacurile furibunde ale Părinţilor Bisericii la adresa succesorilor lui loan — Simon Magul şi Dositei — timp de aproximativ două sute de ani. Apoi, în secolul al Xll-lea, această tradiţie reiese la suprafaţă sub forma veneraţiei mistice a templierilor pentru Botezător.

Este imposibil să ştim în mod cert ce s-a întîmplat cu aceste două tradiţii între secolele al IV-lea şi al Xll-lea, dar, la finele cercetărilor pe care le-am efectuat, putem încerca o presupunere în cunoştinţă de cauză. Tradiţia Magdalenei a continuat în sudul Franţei, deşi toate dovezile în acest sens au fost

probabil distruse o dată cu desfiinţarea sistematică a culturii din Languedoc, pe fondul cruciadei contra albigenzilor. Ecouri ale acestei tradiţii au răzbătut însă pînă la noi, sub forma tratatului *Sch wester Katrei* şi a credinţelor catare *cu* privire la relaţia dintre lisus şi Maria Magdalena - fiind idei în mod clar preluate din textele de la Nag Hammadi.

Este de presupus ca tradiţia ioanită a supravieţuit independent în Orientul Mijlociu, prin nosairi şi prin predecesorii mandeenilor, dar ştim că a apărut şi în Europa cîteva secole mai tîrziu. Dar cum? Cine i-a recunoscut valoarea şi i-a preluat, în secret, principiile? pin nou, răspunsul este: cavalerii templieri, câlugârii-râzboinici ale căror campanii militare în Orientul Mijlociu ascundeau, de fapt, năzuinţa către cunoaşterea ezoterică. Templierii au adus în Europa tradiţia ioanitâ şi au împletit-o cu cea a Magdalenei, recreînd astfel _ din ceea ce părea a fi două culte separate, masculin şi feminin — un tot unitar şi coerent. Să ne amintim că primii nouă cavaleri care au fondat Ordinul Templier erau toţi din Languedoc — inima cultului dedicat Magdalenei — şi că în tradiţia ocultă se consideră că secretele lor provin de la „ioaniţii din Răsărit".

După părerea noastră, este greu de crezut că îmbinarea celor două tradiţii de către templieri a fost o pură coincidenţă. La urma urmei, obiectivul principal era acela de a căuta şi a-şi însuşi cele mai profunde cunoştinţe ezoterice. Hugues de Payens şi cei opt cavaleri ai săi au pornit spre Ţara Sfîntă cu un ţel clar: să-şi asigure puterea oferită de cunoaştere şi, poate, să găsească un artefact preţios, a cărui valoare nu era, probabil, exclusiv financiară. Templierii păreau a şti despre existenţa tradiţiei ioanite înainte de a o „descoperi", dar cum au aflat despre ea nu putem şti.

Desigur că la mijloc se afla ceva mult mai important decît un vag ideal religios; templierii erau oameni practici, preocupaţi în primul rînd de forţa materială, iar pedeapsa pentru convingerile secrete pe care le nutreau a fost cumplită. Subliniem încă o dată că aceste convingeri nu erau doar nişte simple noţiuni spirituale pe care le adoptaseră din dorinţa de a-şi mîntui sufletele; erau secrete *magice* şi *alchimice* graţie cărora pot fi consideraţi — dacă nu altceva — cel puţin deschizători de drum în ceea ce numim astăzi ştiinţă. Cunoştinţele lor în domenii precum arhitectura şi geometria sacră si-au găsit expresia în impunătoarele catedrale gotice, acele „cărţi" secrete în piatră care ascund mesajul lor ezoteric. Prin căutările lor, templierii au lărgit orizontul de cunoaştere în astronomie, chimie, cosmologie, navigaţie, medicină şi matematică, beneficiile pentru omenire fiind evidente.

Dar ambiţiile cavalerilor templieri în ceea ce priveşte ocultismul nu s-au oprit aici: ei au căutat răspuns la marile întrebări fundamentale ale spiritului uman. Şi este posibil ca alchimia să le fi oferit cîteva dintre răspunsurile dorite. La urma urmei, despre alchimie s-a crezut dintotdeauna că deţine secretul

longevităţii şi chiar pe acela al vieţii fără de moarte. Departe de a se limita la simpla lărgire a orizontului lor filozofic sau religios, templierii au năzuit la atingerea cunoaşterii supreme: aceea a stăpînirii timpului şi a eliberării de sub tirania vieţii şi a morţii.

Templierii au fost urmaţi de generaţii de „eretici" care au preluat ştafeta şi au dus mai departe tradiţia, cu o fervoare egală. Acele secrete mult dorite exercitau o forţă de atracţie atît de intensă, încît milioane de oameni s-au arătat gata să rişte totul pentru a le obţine. Dar în ce constau ele? Ce anume ascundeau tradiţia ioanită şi cea a Magdalenei, încît au inspirat un asemenea zel fanatic?

Nu există un răspuns unic şi cert la această întrebare, însă noi am identificat trei variante posibile.

în primul rînd, se poate ca îngemănarea dintre cele două tradiţii — loan Botezătorul şi Maria Magdalena — să contureze imaginea a ceea ce ar fi trebuit iniţial să fie „creştinismul", comparativ cu ce a devenit el în aceşti 2 000 de ani. În vreme ce pretutindeni în jurul lor femeile erau desconsiderate, iar preoţii pozau în deţinători ai cheilor către rai şi iad, ereticii găseau alinare şi iluminare în secretele celor două tradiţii. Prin intermediul acestor doi „sfinţi", ei s-au putut alătura pe ascuns fluxului continuu de aderenţi ai gnosticismului şi ai păgînismului, care îşi avea originile în Egiptul antic (şi poate chiar mai departe). Religia egipteană — după părerea unor ocultişti precum Giordano Bruno — era mult superioară creştinismului din toate punctele de vedere şi, după cum am văzut, cel puţin unul dintre templieri a declarat că simbolul fundamental al creştinismului, crucea, este „prea recent".
În locul rigidului patriarhat al Tatălui, Fiului şi Sfîntului Duh (de asemenea masculin), membrii acestei tradiţii secrete au preferat echilibrul vechii treimi constituite din Tată, Mamă şi Prunc, în Jocul sentimentelor de vinovăţie stîrnite de sex, ei ştiau din proprie experienţă că uniunea sexuală constituie o cale către Dumnezeu, în ţoc să apeleze la intermedierea preoţilor, ei şi-au găsit propria jnîntuire prin *gnoza* directă, prin cunoaşterea divinului. Toate aceste idei, derivate din tradiţiile secrete ale Botezătorului şi ale Măriei jVlagdalena, riscau să atragă pedeapsa cu moartea; nu e deci de mirare că au fost păstrate în ascuns.

Un al doilea motiv posibil al atractivităţii celor două tradiţii este acela că ereticii menţineau cunoaşterea vie. Ne este foarte uşor astăzi să subestimăm forţa care a constituit-o, pe parcursul istoriei, ştiinţa şi cunoaşterea. Inventarea tiparului a stîrnit un entuziasm generalizat, însă alfabetizarea — îndeosebi în rîndul femeilor — era rară şi adesea privită cu suspiciune de autorităţile ecleziastice. Această tradiţie secretă însă încuraja în mod activ setea de cunoaştere a ambelor sexe: atît bărbaţi, cît şi femei petreceau ore îndelungi în

laboratoarele alchimice pentru a descoperi taine fundamentale, aflate la graniţa dintre magie, sex şi ştiinţă — iar de multe ori se pare că le-au şi găsit.

Din această neîntreruptă tradiţie secretă au făcut parte cei care au construit piramidele din Egipt, poate chiar şi Sfinxul, şi deopotrivă cei care au ridicat splendide catedrale gotice în conformitate cu principiile geometriei sacre. Toţi aceştia şi-au pus o amprentă durabilă asupra civilizaţiei mondiale. (Nu este, desigur, o coincidenţă faptul că despre Osiris se credea că dăruise omenirii cunoaşterea necesară pentru dezvoltarea culturii şi a civilizaţiei.) Iar, aşa cum au arătat recent Robert Bauval şi Graham Hancock[1], egiptenii antici posedau cunoştinţe ştiinţifice care le depăşeau chiar pe cele ale epocii actuale. Din acest curent de savanţi eretici au făcut parte şi reprezentanţii ermetismului renascentist; setea lor de cunoaştere şi credinţa în esenţa divină a omului — concretizate în venerarea Sophiei — au evoluat din aceleaşi rădăcini ca gnosticismul.

Alchimia, ermetismul şi gnosticismul îşi au toate originile în Alexandria din vremea lui Iisus, veritabil creuzet al noilor idei. Constatăm astfel că aceleaşi concepte sînt ilustrate de *Pistis Sophia,* de *Corpus Hermeticum* al lui Hermes Trismegistul — text care a supravieţuit din materialele lui Simon Magul — şi de documentele sacre ale mandeenilor.

Am văzut deja că există asocieri clare ale lui Iisus cu magia egipteană şi că Ioan Botezătorul împreună cu succesorii săi, Simon Magul şi Dositei, au fost menţionaţi ca „absolvenţi" ai şcolilor oculte din Alexandria. Din aceste rădăcini s-a dezvoltat apoi întreaga tradiţie ezoterică a Occidentului.

Ar fi greşit să ne închipuim însă că templierii şi ermeticii vizau, în căutările lor, doar ceea ce am numi noi astăzi filozofie sau chiar ştiinţă. Aceste domenii constituiau, într-adevăr, o parte importantă a preocupărilor care îi animau, însă ele mai aveau încă o dimensiune, pe care nu trebuie s-o ignorăm. La baza tuturor realizărilor arhitecturale, ştiinţifice şi artistice ale ereticilor s-a aflat o năzuinţa fierbinte către cucerirea unei *puteri magice.* Oare zvonul care susţinea că Iisus avea sub controlul său spiritul lui Ioan ar putea explica de ce era această „putere magică" atît de importantă pentru ocultişti? Semnificativ ni se pare faptul că templierii, a căror credinţă îl are în centru pe Ioan Botezătorul, au fost acuzaţi că ar venera, în ritualurile lor secrete, un cap retezat.

Problema validităţii şi a eficacităţii (sau a lipsei de eficacitate) ritualurilor magice nu se încadrează în obiectul acestei cărţi; important este ce anume *au crezut* alţii în decursul secolelor şi ce rol au jucat aceste convingeri în conspiraţiile, planurile şi obiectivele lor.

Ocultismul a fost forţa reală care i-a animat pe mulţi dintre gînditorii „raţionalişti", precum Leonardo da Vinci şi Şir Isaac Newton, şi care a stat la

baza *nucleelor de iniţiaţi* ale unor organizaţii de tipul Templierilor, al unor loji francmasonice şi al Prioriei din Sion. Iar acest lung şir de magicieni — sau magi — i-ar putea include deopotrivă pe Iisus şi pe Ioan Botezătorul într-una dintre cele mai puţin cunoscute legende ale Graalului, cavalerii pornesc în căutarea unui cap bărbătesc retezat, pe un platou. Să fie aceasta o referire la capul Botezătorului şi la puterile magice pe care se presupune că le-ar avea şi le-ar transfera celui care îl deţine? Desigur, este foarte uşor să adoptăm deja scepticismul clasic al sfîrşitului de secol XX. Important este să reţinem însă că, într-un fel sau altul, capul lui Ioan era *considerat* nu doar sacru, ci şi *magic.*
Şi celţii aveau o tradiţie a capetelor retezate, iar pe de altă parte _ şi poate mai pertinent — în Templul lui Osiris din Abydos exista un cap retezat despre care se credea că poate proroci.[2] Într-un alt mit similar, capul unui alt muritor ajuns în lumea de dincolo şi revenit apoi la viaţă, Orfeu, a fost adus de mare pe ţărmul Insulei Lesbos, unde a început să prevadă viitorul.[3] (Să fie doar o coincidenţă că unul dintre cele mai enigmatice şi mai suprarealiste filme ale lui Jean Cocleau s-a intitulat *Orphee?)*

Pe al său Giulgiu din Torino, Leonardo da Vinci 1-a înfăţişat pe Iisus ca şi cum ar fi fost decapitat. Iniţial am crezut că aceasta este doar o modalitate de a transmite ideea — conformă cu propriile convingeri ioanite ale artistului — că omul decapitat era „deasupra" (din punct de vedere moral şi spiritual) celui crucificat. Linia de demarcaţie dintre cap şi trunchi în acest caz este, evident, intenţionată, dar este posibil ca Leonardo să fi încercat să sugereze altceva. Poate era o referire la faptul că Iisus *poseda* capul lui Ioan şi că, într-un fel, îi absorbise spiritul, devenind — pentru a-1 cita pe Morton Smith — „Iisus-Ioan". Să ne amintim, de asemenea, că în afişul publicitar pentru Le Salon de la Rose + Croix, din secolul al XlX-lea, da Vinci este înfăţişat *ca Păstrător al Graalului.*

Am văzut cum, în lucrările lui Leonardo, arătătorul ridicat este un simbol al Botezătorului: Ioan schiţează acest gest în ultima pictură a florentinului, dar şi în statuia existentă azi în Baptisteriul din Florenţa. Faptul nu este deosebit, deoarece mulţi artişti 1-au înfăţişat astfel, dar în lucrările lui da Vinci şi alte personaje schiţează acelaşi gest, cu intenţia vădită de a trimite cu gîndul la Ioan Botezătorul. Bâtrînul care, în tabloul *Adoraţia magilor,* stă lîngă rădăcinile roşcovului (copac care, în mod tradiţional, îl simbolizează pe Botezător) ridică arătătorul în direcţia Fecioarei cu pruncul; Elisabeta, marna lui Ioan, face acelaşi gest în faţa Fecioarei, într-una din cele două versiuni ale tabloului *Sfînta Ana, Fecioara şi Pruncul,* iar în *Cina cea de Taină,* ucenicul care se apleacă spre Iisus împunge aerul sub ochii lui cu acelaşi arătător ameninţător. In vreme ce toate acestea ar putea fi doar un îndemn de tipul: „Adepţi ai lui Ioan, amintiţi-vă!", este totuşi posibil ca motivul astfel repetat să constituie o aluzie la o relicvă veritabilă -degetul lui Ioan, despre care s-a

crezut la un moment dat că se află printre moaştele sfinte ale templierilor (în tabloul lui Nicolas Poussin *La Peste d'Azoth — Ciuma din Azoth* — o statuie uriaşă reprezentînd un bărbat şi-a pierdut o mînă şi capul bărbos. Dar arătătorul mîinii retezate schiţează „gestul lui loan".)

În cursul investigaţiei noastre 1-am auzit pe un presupus templier spunînd „cel care deţine capul lui loan Botezătorul stăpî-neşte lumea"; la început, am considerat-o doar o fantasmagorie sau, în cel mai bun caz, o metaforă. Dar nu trebuie să uităm că anumite obiecte, reale, dar cu încărcătură mitică profundă, au exercitat întotdeauna o uriaşă forţă de atracţie asupra minţii şi sufletului uman, exemple în acest sens fiind „adevărata Cruce", Sfîntul Giulgiu, Graalul şi, desigur, Chivotul Legii. Toate aceste obiecte legendare au o stranie aură mistică, de parcă ar fi ele însele un fel de poartă către lumea divină, artefacte reale ce există în două realităţi paralele. Dar dacă obiecte precum Graalul sînt considerate magice, nu e greu să ne imaginăm cu cîtă fervoare sînt căutate rămăşiţele pămînteşti ale unor oameni despre care se crede că au fost întruparea unor energii supranaturale, posesori ai unei cunoaşteri secrete.

Am văzut cît de importante sînt moaştele Mariei Magdalena pentru reprezentanţii tradiţiei secrete sus-menţionate; poate că şi ele sînt privite ca deţinătoare ale unor puteri magice, în orice caz, osemintele Măriei Magdalena constituie obiect de veneraţie ardentă şi, la fel ca relicvele lui loan, pot înflăcăra inimile ereticilor.

Chiar lăsînd la o parte acel concept al puterilor magice, simpla prezenţă a capului retezat al lui loan Botezătorul şi a osemintelor Mariei Magdalena ar exercita un impact uriaş asupra membrilor tradiţiei secrete; s-ar crea o încărcătură emoţională extraordinară fie şi numai la gîndul că, în faţa lor, s-ar putea afla rămăşiţele pămîn-teşti ale celor doi oameni care, timp de două mii de ani, au fost obiectul unei nedreptăţi cumplite, calculate şi totodată motivul pentru care au suferit nenumăraţi „eretici".

Cea de-a treia explicaţie posibilă a interesului stîrnit de această tradiţie secretă este certitudinea sa morală, autogenerată: „ereticii" sînt convinşi că ei au dreptate şi au decis că Biserica se înşală. Dar ei nu s-au limitat la a menţine vie o altă religie într-o cultură „străină", ci au întreţinut ceea ce au considerat ei a fi flacăra sacră a adevăratelor origini şi a realei meniri a „creştinismului". Dar acest sentiment ferm şi neclintit al justeţii lor, în comparaţie cu ceea ce numesc ei „erezia" Bisericii Creştine, poate explica doar interesul de care s-a bucurat tradiţia secretă în trecut, în epoca actuală însă, cînd abordarea religiei se face într-o notă mult mai tolerantă, ce rost mai are secretul'?

Cînd am început această investigaţie, ne-am îndreptat atenţia asupra

Prioriei din Sion şi a activităţilor acesteia. Pierre Plantard de Saint-Clair ne-a declarat că organizaţia are un program bine definit, un plan prin intermediul căruia intenţionează să determine anumite schimbări concrete la nivel mondial, fără a preciza însă natura exactă a acestor schimbări.[4]

În orice caz însă, planul Prioriei pare a avea ca punct focal erezia despre care am discutat în această carte, în *Les dossiers secrets* există, într-adevăr, o serie de pasaje ce lasă să se înţeleagă cît se poate de clar că organizaţia a fost responsabilă, în decursul istoriei, de conturarea şi păstrarea vie a tradiţiei secrete. Iată cîteva dintre aceste fragmente, care fac referire, direct sau indirect, la Prioria din Sion: „(Ei sînt) susţinătorii tuturor ereziilor. . ."[5]; „la baza tuturor ereziilor, de la catari şi templieri pînă la francmasonerie..."[6]; „agitatori secreţi împotriva Bisericii..."[7]

Un alt document al Prioriei, *Le cercle d'Ulysse* („Cercul lui Ulise"), publicat în 1977 sub numele Jean Delaude, include şi Armatoarele fraze: h'

„Ce plănuieşte Prioria din Sion? Nu ştiu, dar el constituie o forţa capabilă să distrugă Vaticanul în anii care vin".[8] Şi, aşa cum am menţionat anterior, referindu-se la conexiunile Prioriei cu „Biserica lui loan", lucrarea *Rennes-le-Château: capitale secrete de l'histoire de France* aminteşte de o serie de evenimente ce vor „zdruncina creştinismul din temelii".

La începutul acestei investigaţii, am bănuit că membrii Prioriei sufereau de o manie a grandorii colectivă şi, la fel ca atîţia alţi oameni, nu ne-am putut imagina ce fel de secret era acela pe care îl apărau cu atîta hotărîre şi care ar fi putut ameninţa o instituţie solidă şi bine organizată, precum Biserica Catolică. Acum, ajunşi la capătul unor cercetări şi documentări ample, sîntem de părere că intenţiile Prioriei, oricare ar fi ele, trebuie cel puţin luate în serios.

De fapt, ideea unei organizaţii constituite cu scopul de a distruge Biserica nu este deloc nouă. în secolul al XVIII-lea, de exemplu, cînd au început să apară societăţi secrete ce se pretindeau a fi urmaşele Templierilor, un val de agitaţie paranoică a cuprins atît Vaticanul, cît şi o serie de state europene. Franţa, mai cu seamă, tremura la gîndul stafiei răzbunătoare a lui Jacques de Molay; se întorceau oare templierii, hotârîţi să-şi ia revanşa? S-a zvonit chiar la un moment dat că templierii au fost scînteia care a declanşat Revoluţia Franceză.

Scenariul cavalerilor răzbunători nu stă însă în picioare. Nici o organizaţie serioasă nu ar alimenta timp de secole, cu orice preţ, furia şi ura membrilor săi numai pentru a ucide un rege al Franţei şi un papă oarecare,

ambii fără nici o legătură cu suprimarea Ordinului Templier, cu sute de ani în urmă. Ideea răzbunării pleacă de la premisa că desfiinţarea ordinului constituie *motivul* urii templierilor faţă de Biserică; dar dacă o urau deja, din principiu, chiar şi înainte de a se pune problema suprimării? (în *Levitikon* se precizează că templierii s-au opus Bisericii Catolice chiar de la înfiinţarea ordinului, nu fiindcă ar fi fost eliminaţi.)

Cercetările noastre au demonstrat că, departe de a susţine doar un fapt ipotetic, templierii sînt într-adevăr păstrătorii reali şi îndreptaţiţi ai secretului privind originile creştinismului. Şi nu trebuie să uităm că între Ordinul Templier şi Prioria din Sion au existat întotdeauna conexiuni strînse: orice plan sau program al unuia aparţine probabil, în egală măsură, şi celuilalt. Iar Prioria este organizaţia în care cele două filoane eretice — corespunzătoare ţvlariei Magdalena şi lui Ioan Botezătorul — se îmbină perfect.

Se poate ca templierii şi Prioria să intenţioneze să prezinte creştinătăţii uimite, sub o formă sau alta, dovezi concrete, menite să le ateste convingerile şi să justifice tradiţia ioanită şi de venerare a divinităţii feminine. Chiar şi ţinînd seama însă de obsesia lor pentru relicve, este greu să ne imaginăm în ce ar putea consta aceste dovezi concrete sau ce fel de obiect ar fi acela capabil să constituie o ameninţare la adresa Bisericii.

Dar aşa cum ne-a demonstrat Giulgiul din Torino, relicvele cu caracter religios deţin o forţă de atracţie extraordinară asupra maselor. Mai mult decît atît, *orice* obiect ce pare a fi avut o legătură cu unul dintre personajele centrale ale creştinismului capătă pe loc o aură magică aparte; chiar şi osuarele recent descoperite în Ierusalim, despre care aminteam mai devreme, au stîrnit imediat aprige dezbateri şi polemici. Este interesant să ne gîndim ce amploare ar fi luat interesul publicului dacă osemintele ar fi fost mai strîns legate de lisus şi de familia lui; fără îndoială că ar fi dat naştere unui val de isterie în rîndul creştinilor, care s-ar fi simţit trădaţi şi destabilizaţi din punct de vedere spiritual.

Oamenii adora căutările, goana după ceva ce pare aici, la înde-mînâ, şi totuşi se îndepărtează mereu. Căutarea evazivului Graal sau a Chivotului pare a fi înscrisă în genele noastre, aşa cum demonstrează entuziasmul stîrnit de cartea lui Graham Hancock, *The Sign and the Seal.* Dar, undeva într-un colţ al minţii, ştim că aceste obiecte — chiar dacă există în realitate — sînt doar nişte simboluri, reprezentări ale unor secrete oculte. Dacă Prioria şi aliaţii săi pregătesc dezvăluirea unor indicii concrete cu privire la convingerile lor, trebuie să recunoaştem că şi istoria în sine oferă o serie de dovezi în acest sens.

Oricît de incitante ar fi, asemenea planuri nu mai sînt azi necesare

pentru ca Biserica să se simtă ameninţată — şi, prin ea, chiar rădăcinile culturii noastre occidentale. Fiindcă istoria creştinismului se bazează în mare parte pe presupuneri, iar concepte precum Iisus Hristos, Fiul Iui Dumnezeu şi al Fecioarei Maria, un modest dulgher care a murit pentru păcatele noastre şi apoi a înviat, au o intensă încărcătură emoţionala. Smerenia, suferinţele şi spiritul de toleranţă demonstrat de Iisus 1-au transformat într-un model spiritual, într-un simbol al perfecţiunii umane. Din locul său de-a dreapta Tatălui, în rai, Iisus Hristos priveşte în jos spre cei săraci şi istoviţi, alinîndu-i, căci n-a spus el oare: „Veniţi la mine toţi cei osteniţi şi eu vă voi da odihna"?
În realitate, deşi este foarte posibil ca el să fi rostit aceste cuvinte, nu lui i-au aparţinut iniţial. Aşa cum am văzut, acest îndemn — şi multe altele, probabil — provin din texte atribuite zeiţei *Chreste Isis:* Buna Isis, zeiţa-mamă a egiptenilor. Lui Iisus, ca oricărui alt preot isian, cuvintele trebuie să-i fi fost familiare.

Majoritatea creştinilor din ziua de astăzi ştiu surprinzător de puţine lucruri despre ultimele descoperiri din domeniul cercetărilor biblice. Pentru mulţi dintre ei, idei de tipul celor care sugerează că Iisus a fost un mag egiptean sau că a existat o rivalitate între el şi Ioan Botezătorul frizează, probabil, blasfemia. Şi totuşi, ele nu sînt pure invenţii ale unor scriitori de science-fiction sau ale ateilor declaraţi, ci concluzii ale unor reputaţi specialişti, unii dintre ei creştini credincioşi. Iar prima recunoaştere a elementelor păgîne din viaţa şi activitatea lui Iisus datează de mai bine de un secol.

Cînd am început să studiem acest subiect, am fost uimiţi să constatăm măsura în care cercetătorii *au pus sub semnul întrebării* adevărul tradiţiei creştine, prezentînd dovezi detaliate ş[1] bine documentate, ce au conturat o versiune aproape de nerecunoscut a vieţii lui Iisus. Am fost surprinşi mai cu seamă să descoperim că existau deja numeroase dovezi scolastice ce sugerau că Iisus nu a fost iudeu, ci un reprezentant al religie[1] egiptene. Şi totuşi, deoarece tradiţia care spune că Iisus era evreu ce este atît de adînc înrădăcinată, chiar şi cei care au descoperit aceste dovezi ezită să facă pasul logic şi să admită că religia lui nu era cea iudaică.

Mulţi sînt cei care au contribuit la conturarea unei noi imagini a lui Iisus şi a mişcării sale. în lucrarea sa, *The Foreigner,* Desmond Stewart demonstrează în chip strălucit că activitatea lui a fost influenţată de misterele egiptene, dar nici el nu consideră că această conexiune ar sugera altceva decît o deviere de la esenţa iudaismului. Şi deşi susţine că Iisus nu era de religie iudaică, profesorul Burton L. Mack ignoră materialul gnostic din Evanghelii, pe motiv ca a fost adăugat mai tîrziu — o supoziţie nesusţinută deocamdată de nici o dovadă concretă.

Chiar şi profesorul Karl W. Luckert scrie:

„Aceste chinuri ale naşterii (creştinismului)... au fost totuşi dureri reale ale «mamei» creştinismului - muribunda religie a Egiptului antic. Bătrîna noastră maica egipteană s-a stins în secolele în care viguroasa ei progenitură a apărut şi s-a dezvoltat în lumea mediteraneană. Pentru ea, durerile facerii au fost chinurile morţii.

în timpul vieţii ei de aproape două mii de ani, această fiică creştina a Mamei Egipt şi-a cunoscut destul de bine tradiţia iudaica, paternă, ... (dar) nici pînă în această zi nu i s-a spus nimic despre identitatea răposatei sale maici..."[9]

Şi cu toate că argumentează în mod strălucit originile egiptene ale creştinismului, nici Luckert nu remarcă esenţialul. El consideră că influenţa Egiptului s-a exercitat în mod indirect, ca un ecou îndepărtat al originilor egiptene ale iudaismului. Dar dacă lisus s-a bazat în propovâduirea sa pe materiale extrase din misterele egiptene, este de crezut totuşi că a avut o experienţă personală a acestora, mai degrabă decît că le-ar fi dedus din aluziile disparate şi incerte prezente în Vechiul Testament.

Dintre toţi aceşti critici şi istorici, o singură persoană a schiţat Pasul logic la care ne refeream, în cartea sa *Jesus the Magician,* Smith susţine că ideile, convingerile şi practicile lui lisus erau de natură egipteană, bazîndu-şi această afirmaţie pe materiale preluate din anumite texte magice egiptene.

Ignorată de numeroşi cercetători în domeniul biblic, lucrarea lui Smith a primit totuşi o aprobare timidă din partea altora.[10] Dar opiniile specialiştilor nu sînt unice în acest context, în decursul secolelor, numeroase grupări au nutrit în secret credinţa în originea egipteană — din punct de vedere spiritual — a lui lisus şi a altora din jurul lui; aceşti „eretici" ne-au oferit totodată o serie vastă de indicii cu privire la rădăcinile creştinismului. Interesant este faptul că ideile lor sînt susţinute astăzi de cercetătorii Noului Testament.

Daca religia creştină este, într-adevâr, un vlăstar al celei egiptene şi nu misiunea sacră a Fiului lui Dumnezeu — sau chiar o deviaţie radicală a iudaismului —, implicaţiile asupra culturii occidentale sînt atît de ample şi de profunde, încît nu pot fi discutate în lucrarea de faţă.

De exemplu, renegîndu-şi rădăcinile egiptene, Biserica a pierdut noţiunea fundamentală a egalităţii arhetipale dintre cele două sexe, în care Isis era întotdeauna echilibrată de partenerul ei, Osiris, şi invers, în principiu cel puţin, acest concept promova respectul acordat deopotrivă bărbaţilor şi femeilor, căci Osiris era reprezentativ pentru toţi cei dintîi, iar Isis era ilustrativă pentru toate femeile. Omenirea încă mai suferă consecinţele acestei renegări a idealului egiptean; deşi discriminarea sexuală nu este un fenomen limitat la societatea occidentală, manifestările sale directe sînt în mare parte rezultatul direct al învăţăturilor Bisericii cu privire la locul cuvenit

femeilor.

De asemenea, prin negarea originilor sale egiptene, Biserica a respins totodată — adesea cu o virulenţă aparte — întregul concept al sexului ca sacrament. „Instalînd" un Fiu al lui Dumnezeu celibatar în fruntea unui veritabil patriarhat misogin, ea a denaturat mesajul „creştin" original. Fiindcă zeii pe care Iisus însuşi îi venerau formau un parteneriat sexual, iar sexualitatea constituia un motiv de celebrare şi emulaţie în rîndul credincioşilor; cu toate acestea, egiptenii nu erau cunoscuţi ca un popor licenţios, fiind renumiţi mai degrabă pentru spiritualitatea lor. Consecinţele atitudinii pe care Biserica a adoptat-o faţă de iubirea carnala au fost, după cum al n văzut, teribile; ea a provocat suferinţă nu doar la nivel individual, ci a facilitat o serie nesfîrşită de nedreptăţi împotriva femeilor şj a copiilor, multe dintre ele ignorate în mod voit de autorităţi.

Faptul că Biserica şi-a renegat propriile rădăcini a avut şi alte repercusiuni amare. Timp de secole, reprezentanţii ei au închis ochii la atrocităţile comise împotriva evreilor, din credinţa că iudaismul şi creştinismul se aflau într-un fel de competiţie. Biserica a considerat dintotdeauna o blasfemie faptul că evreii au negat caracterul mesianic al lui Iisus, dar dacă el nici măcar nu a fost iudeu, atunci ororile comise împotriva evreilor nu mai au nici măcar această palidă justificare. (Cealaltă acuzaţie majoră la adresa evreilor — că 1-au ucis pe Iisus — a fost de mult timp re-cunoscută ca falsă, pentru simplul motiv că romanii au fost cei care 1-au executat.)

Ostilitatea Bisericii şi-a mai găsit o ţintă în decursul anilor. Din zelul său de a se impune ca unică religie pe Pămînt, creştinismul s-a războit întotdeauna cu popoarele păgîne. Temple distruse, oameni torturaţi şi ucişi din Islanda pînă în America de Sud şi din Irlanda în Egipt — toate în numele lui Iisus Hristos.[11] Dar dacă noi avem dreptate şi *Ii sus însuşi a fost păgîn,* atunci această fervoare creştină nu a constituit doar o încălcare a moralei umane elementare, ci şi o renegare a principiilor susţinute de fondatorul său. Această problemă este încă relevantă, deoarece şi astăzi adepţii păgînismu-lui mai sînt atacaţi de creştini.

Cultura occidentală în ansamblul său este considerată iudeo-creştină; dar dacă noi avem dreptate şi trebuie s-o numim mai degrabă *egiptean*o-creştină? Desigur, punem această întrebare doar cu titlu ipotetic, dar trebuie să recunoaştem că spiritul uman se simte mai atras de o religie *bazată* pe magia şi misterul piramidelor, decît pe imaginea unui Iehova inflexibil şi răzbunător. Fără îndoială că o religie axată pe treimea Tată, Mamă şi Prunc are darul de a °feri un reconfortant sentiment de încredere şi siguranţă.

Am identificat, pe parcursul acestei investigaţii, o continuitate a

credinţelor „eretice" în Europa - acel filon al venerării zeiţei, al alchimiei sexuale şi al secretelor care învăluie persoana lui Ioan Botezătorul. Ereticii deţin — după părerea noastră — cheia adevărului cu privire la trecutul Bisericii Creştine. Am prezentat în aceste pagini o pledoarie în numele lor, expunînd datele pas cu pas, pe măsură ce noi înşine le-am descoperit şi am văzut imaginea generală conturîndu-se din masa de informaţii şi de — trebuie s-o spunem — dezinformări.

Această imagine ne-a convins de legitimitatea convingerilor „eretice". Desigur, a venit de mult vremea pentru a repara grava nedreptate ce li s-a făcut Botezătorului şi Mariei Magdalena. Dacă se doreşte ca noul mileniu să nu fie şi el marcat de represiuni şi sentimente de culpabilitate, Occidentul trebuie să înţeleagă şi să reevalueze întregul concept al alchimiei sexuale şi al respectului cuvenit principiului feminin.

Unica lecţie care am dori să se desprindă din investigaţia noastră şi din descoperirile pe care le-am făcut în cursul ei nu este atît aceea că ereticii au dreptate, iar Biserica nu; am vrea în schimb să se înţeleagă că omenirea are acum nevoie nu de secrete ascunse şi de războaie sfinte, ci de *toleranţă,* de un spirit deschis faţă de nou, liber de orice prejudecăţi şi de idei preconcepute. Lâsînd frîu liber imaginaţiei, raţiunii şi sufletului omenesc, poate că vom reuşi să ducem mai departe torţa aprinsă odinioară de genii precum Gior-dano Bruno, Comelius Agrippa sau Leonardo da Vinci. Şi poate că vom reuşi să apreciem la justa sa valoare vechiul adagiu ermetic: *Ori nu ştiţi voi că sînteţi Dumnezei?*

Încercarea de a urmări dezvoltarea francmasoneriei pe continentul european, pornind de la Insulele Britanice, constituie un proces complicat, stînjenit deopotrivă atît de dorinţa masoneriei „tradiţionale" de a-şi renega originile ezoterice, cît şi de lipsa de dorinţă a istoricilor de a trata subiectul cu seriozitate.

Primele loji masonice oficial recunoscute au fost înfiinţate în Franţa în anii 1720, sub autoritatea Marii Loje a Angliei. La acea dată existau însă loji pe teritoriul francez, care îşi datorau existenţa susţinătorilor lui Carol I (predominant scoţieni), care se refugiaseră în Franţa în jurul anului 1650. Prin urmare, tradiţia francmasoneriei în Franţa cuprinde două curente distincte: cel care descinde din lojile engleze (care şi-au format propria lor Mare Lojă la Paris, în 1735) şi urmaşele Lojilor Scoţiene; istoria lor a fost marcată de perioade de ostilitate reciprocă alternînd cu tentative de reconciliere. Fondarea Marii Loje din Franţa în 1735 a constituit o ruptură de Marea Lojă din Anglia, sursa fricţiunilor fiind obiecţiile englezilor faţă de bunele relaţii ale propriilor loje cu cele scoţiene.

Masoneria scoţiană pare să se fi apropiat mai mult de caracterul iniţial al

francmasoneriei ca societate secretă ocultă, cea engleză devenind mai degrabă *o* asociaţie de ajutor reciproc sau, în cel mai bun caz, o societate filozofică. Fără îndoială, masoneria scoţiană a avut dintotdeauna un caracter ocult mai pronunţat.

Crearea de către baronul von Hund a Ritului Strict Templier l$_a$ sfîrşitul anilor 1740 a constituit o direcţie nouă în cadrul francmasoneriei scoţiene. Von Hund pretindea că autoritatea sa derivă din cea a masonilor susţinători ai dinastiei Stuart, exilaţi la Paris — un cerc care-1 avea în centru pe Charles Edward Stuart (1720-1788), supranumit „Tînărul Aspirant". Dacă este adevărat — şi cercetările moderne tind să-i susţină afirmaţiile —, ar însemna că sistemul instituit de el derivă din acelaşi nucleu ca sistemul scoţian deja existent.

Deşi von Hund a fost iniţiat în Paris şi şi-a început promovarea noului sistem în Franţa, Ritul Strict Templier a înregistrat primul său mare succes în Germania, ţara de origine a baronului, unde a purtat iniţial numele Fraţii Sfîntului loan Botezătorul. Denumirea Ritul Strict Templier a fost adoptată abia în 1764, sistemul anterior fiind botezat, simplu, Masoneria Rectificată. Von Hund a înfiinţat prima sa lojă germană, „Loja celor Trei Stîlpi", în Kittliz, pe 24 iunie (ziua Sfîntului loan Botezătorul) 1751. Lojile germane aveau legături strînse cu societăţile rozicruciene, îndeosebi cu Ordinul Crucii Aurii şi Trandafirii (vezi Capitolul 6).

În Franţa, o societate rivală a Marii Loje, Marele Orient, a fost înfiinţată în 1773. Principalul motiv de dezacord între cele două era implicarea femeilor în francmasonerie, Marele Orient incluzînd şi loji în totalitate feminine. Acesta a avut de suferit însă în urma a ceea ce părea a f i o tentativă a Ritului Strict Templier de a-1 prelua. Rezistenţa s-a datorat, în parte, naţionalismului, Ritul Strict Templier fiind considerat un sistem străin, în consecinţă, în 1804, a fost creat un nou sistem „scoţian" - Ritul Scoţian Antic şi Acceptat (care avea să devină popular în Statele Unite ale Ame-ricii). (Parcă pentru a încurca situaţia şi mai mult, astăzi există o Mare Lojă Naţională Franceză — distinctă de Marea Lojă a Franţei — care, deşi reprezintă un număr redus de loje, este aliată cu Marea Lojă Engleză.)

Martines de Pasqually (1727-1779) a fondat o altă formă a francmasoneriei oculte, Ordinul Kohenilor Aleşi, în 1761. Despre trecutul lui de Pasqually se cunosc foarte puţine lucruri, cu excepţia faptului că era, probabil, spaniol. Unii cercetători cred că el avea legături cu Ordinul Dominican — fosta Inchiziţie — şi că a beneficiat de materialele eretice şi magice din arhivele acestuia. pe asemenea, a reuşit să îi ofere Marii Loje a Franţei o licenţă acordată tatălui său de Charles Edward Stuart, licenţă ce stabilea $_o$ conexiune între el şi Masoneria Scoţiană pe care se bazase baronul von Hund.[1]

Secretarul lui de Pasqually era Louis Claude de Saint-Martin, un important şi influent reprezentant al ocultismului, supranumit „Filozoful Necunoscut". Saint-Martin a format un nou sistem al Masoneriei Scoţiene, Ritul Scoţian Reformat. Acesta s-a unit cu ramura franceză a Ritului Strict Templier în 1778, în cadrul Convenţiei de la Lyon — o adunare a masonilor de Rit Scoţian din care făceau parte şi reprezentanţi ai francmasoneriei elveţiene. Motorul reuniunii de la Lyon a fost Jean-Baptiste Willermoz (1730-1824), de asemenea membru al Kohenilor Aleşi. La Convenţie, Ritul Strict Templier al lui von Hund şi Ritul Scoţian Reformat al lui Saint-Martin s-au unit sub titulatura Ritul Scoţian Rectificat. (Filozofia lui Saint-Martin — martinismul — a exercitat o influenţă puternică asupra renaşterii ocultismului francez de la sfîrşitul secolului al XlX-lea, îndeosebi asupra grupărilor „rozicruciene" menţionate în Capitolul 7; relaţiile dintre Ordinele Martiniste şi Ritul Scoţian Rectificat sînt şi astăzi la fel de strînse.)

Ritul Strict Templier a fost desfiinţat în cadrul Convenţiei de la Wilhelmsbad, în 1782, deşi Ritului Scoţian Rectificat (de fapt, Ritul Strict sub un nou nume plus cîteva principii martiniste) i-a fost recunoscută legitimitatea.

Ritul Strict Templier şi-a continuat existenţa prin modul în care a influenţat o altă formă a francmasoneriei oculte, Riturile Egiptene, înfiinţate de contele Cagliostro (vezi Capitolul 7). După admiterea sa în Loja Ritului Strict (Esperance 369) din Londra, în 1777, Cagliostro şi-a dezvoltat propriul său sistem, care includea idei ªlchimice şi principii ale grupărilor oculte germane. El a fondat •Joja mamă" a Ritului Egiptean la Lyon, în 1782. Caracteristica distinctivă a acestui sistem — pe lîngă utilizarea simbolismului egiptean antic — era rolul femeilor, egal cu cel al bărbaţilor.

Data la care a fost înfiinţat noul sistem este, de asemenea, semnificativă. Scepticii consideră că francmasoneria de Rit Egiptean a fost creată ca urmare a pasiunii europenilor pentru tot ceea ce era egiptean, pasiune iscată după campania napoleoniană în Egipt (cînd a fost descoperită şi celebra piatră de la Rosetta). Fondarea sa a avut însă loc în 1798-1799, *după* instituirea sistemului masonic.

Ritul Misraim a fost creat la Veneţia, în 1788, sub o licenţa acordată de Cagliostro şi adus în Franţa în 1810 de trei fraţi din Provence: Michael, Joseph şi Marcus Bedarride.

Ei au înfiinţat un Mare Capitol în Paris şi au negociat unirea cu Marele Orient. Ritul Misraim a stabilit legături cu Ritul Scoţian Rectificat — ca o recunoaştere a originilor comune ale celor două sisteme, în Ritul Strict Templier. Cele patru grade superioare ale Ritului Misraim au fost numite *Arcana Arcanorum.*

Un alt Rit Egiptean important a fost Memphis, creat la Mon-tauban în 1838, de Jacques-Etienne Marconis de Negre (1795-1865), un fost membru al Ritului Misraim. Şi acest sistem întreţinea relaţii strînse cu Ritul Scoţian Rectificat.

În 1899, riturile Memphis şi Misraim au fost unificate de Gerard Encausse (Papus), care fondase şi condusese anterior Ordinele Martiniste (vezi Capitolul 7).

Astfel, Ritul Scoţian Rectificat, Riturile Egiptene şi Ordinele Martiniste formează un grup interconectat cu rădăcini în Ritul Strict Templier al baronului von Hund — acesta la rîndul lui derivînd din Ordinul Cavalerilor Templieri din Scoţia — şi în lojile rozicruciene din Germania.

Anexa II

ŞI MORMÎNTUL LUI DUMNEZEU

În vreme ce pregăteam versiunea finală a cărţii de faţă, Rennes-le-Château a revenit în atenţia presei, o dată cu publicarea lucrării *The Tomb of God* („Mormîntul lui Dumnezeu"), de Richard Andrews şi Paul Schellenberger (1996). Autorii propun o teză extrem de controversată: aceea că secretul descoperit de abatele Berenger Sauniere a fost, nici mai mult, nici mai puţin, locul în care ar fi fost înmormîntat Iisus, pe vîrful muntos Pech Cardou, aflat la doar cinci kilometri est de Rennes-le-Château. Dar creştinismul implică, desigur, credinţa în urcarea la cer *în trup* a lui Iisus; prin urmare, nu ar fi fost nimic de îngropat, însăşi ideea existenţei *oriunde* a trupului lui Iisus este şocantă şi ameninţătoare la adresa creştinătăţii ortodoxe.

Ideea că în regiunea Rennes-le-Château s-ar afla mormîntul lui Iisus nu este nouă. în Franţa ea a devenit deja un fel de clişeu, aici existînd cel puţin două cărţi şi şase teorii nedate publicităţii, toate susţinînd acelaşi lucru, deşi fiecare propune o altă locaţie. (Una dintre ele sugerează chiar că locul de odihnă veşnică a Fiului lui Dumnezeu se află sub toaleta publică din parcarea orăşelului Rennes-le-Château!)[1] Ideea derivă din posibila semnificaţie extra-ordinară a secretului lui Sauniere şi a credinţei că acesta se referă la un mormînt (de pildă în pictura *Păstorii din Arcadia* a lui Poussin, care are în centru un mormînt). Şi ce ar putea fi oare mai tulburător decît descoperirea locului de îngropăciune a lui Iisus?

Dar în ce fel pot constitui teoriile emise de Andrews şi Schel-lenberger o soluţie a misterului de la Rennes-le-Château? Concluziile lor se *bazează* pe descoperirea unor tipare geometrice complexe ascunse în cele două „pergamente codificate" care ar fi fost găsite de Sauniere şi în diverse tablouri ce ar avea o legătură cu acest mister, precum *Păstorii din Arcadia* al lui Poussin. Autorii le consideră un set de „instrucţiuni" care, aplicate pe harta regiunii Rennes-le-Château, conduc spre vîrful Pech Cardou şi spre locul în

care s-ar afla ascuns „secretul".

Teoria lor prezintă o serie de probleme, în primul rînd, cu toate că acel „cod" geometric există în numeroase lucrări (nu în toate însă), nu reiese din nimc că ele ar fi fost menite să constituie o hartă; ar putea exista foarte bine o altă semnificaţie ezoterică, bazată pe principiile geometriei sacre, în al doilea rînd, chiar dacă autorii au dreptate, modul în care au aplicat ei aceste „instrucţiuni" este obscur şi deseori arbitrar, în realitate, numai pergamentele sînt cele care fac legătura între geometrie şi teren, iar — aşa cum am văzut în capitolul 8 — provenienţa lor este dubioasă.

Chiar dacă Andrews şi Schellenberger ar fi identificat locul corect, deducţia lor finală — că Iisus ar fi îngropat acolo, acesta fiind, de fapt, secretul lui Sauniere — este extrem de slab susţinută. Ei interpretează celebrul mesaj al „merelor albastre" ca fiind un set de instrucţiuni menit să ducă la descoperirea acestor *pommes bleues.* Ei susţin că sintagma respectivă — pe care se bazează argumentaţia lor — înseamnă în argoul local „struguri". Din păcate, *pommes bleues* nu este echivalentul local al strugurilor şi, chiar dacă ar fi, nu înţelegem care este logica în a susţine că sintagma se referă la Iisus! Cititorul este uluit de certitudinea afişată de autori în afirmaţii ca „... simbolismul trupului, inerent în mesajul *pommes bleues..."*[2] sau „de la strugurii ce simbolizează trupul lui (Iisus), acele *pommes bleues"?*

Autorii pretind, de asemenea, că deducţiile lor sînt confirmate de modul în care ei înşişi interpretează motoul *Et in Arcadia ego.*--Ei susţin că termenul lipsă ar fi *sum,* şi deci fraza ar trebui tradusă prin „Şi *eu* sînt în Arcadia", care ar constitui, de fapt, anagrama expresiei „Eu ating mormîntul lui Dumnezeu, Iisus" *(Arcam Dei tango, Iesu).* Argumentaţia lor depinde însă de existenţa reală a acestei anagrame şi de adăugarea cuvîntului *sum,* nesusţinută de date concrete.

Andrews şi Schellenberger consideră că mesajul „merelor albastre" se refera la o serie de locaţii care, unite între ele pe hartă, formează un pătrat perfect. Interpretarea este însă forţată. Spre exemplu, se consideră că grafia latină a numărului 681 constituie o referinţă la altitudinea unui vîrf muntos, la nord-est de Rennes-le-Château. Aceasta apare însă aşa doar pe ediţia actuală a hărţii ING (Institut Geographique Naţionale); atît toate celelalte ediţii, cît şi plăcuţa de pe vîrful respectiv indică înălţimea de 680 de metri. Andrews şi Schellenberger au dedus de aici că un anume „iniţiat" de la ING a măsluit actuala ediţie a hărţii, pentru a corespunde mesajului! (N-ar fi fost mai uşor să se specifice de la bun început înălţimea corectă?!)

Apoi, cei doi autori ignoră faptul că mesajul codificat este o anagramă perfectă a inscripţiei de pe mormîntul Mariei de Negre, care datează din anul 1791. Am putea spune că acei creatori de coduri au reuşit ceva extraordinar,

transformînd o inscripţie din secolul al XVIII-lea într-un mesaj ce indică precis cele patru situri, dintre care unul e o altitudine măsurată recent, iar celălalt e un pod de cale ferată construit în anii 1870!!

în plus, Schellenberger şi Andrews se bazează pe numeroase lipsuri şi erori din povestea lui Sauniere. Spre exemplu, ei reiterează zvonul care susţine că Marie Denarnaud a comandat sicriul lui Sauniere cu mai multe zile înainte de moartea acestuia, pe cînd omul era perfect sănătos. Lăsînd la o parte faptul că stilul lui de viaţă aventuros îi afectase considerabil starea de sănătate, cercetătorii ştiu deja că la baza zvonului s-a aflat citirea greşită a datei de pe factura sicriului: *12 jan* (ianuarie) în loc de *12 juin* (iunie).

Cei doi autori susţin că au devenit interesaţi de acest mister în Primul rînd ca urmare a circumstanţelor suspicioase în care au decedat trei preoţi din regiune: Sauniere însuşi, abatele Gelis şi abatele Boudet. Andrews şi Schellenberger sînt de părere că prelaţii au fost ucişi din cauza cunoştinţelor pe care le deţineau în privinţa marelui secret. Am avea astfel un subiect perfect pentru un roman poliţist, dacă nu am ţine seama de adevărul că doar unul dintre cei trei a fost asasinat: abatele Gelis. Aşa cum am văzut, stilul de viaţă al lui Sauniere 1-a predispus la o moarte timpurie, iar Boudet s-a stins din cauze naturale, la o vîrstă înaintată (într-un cît se poate de nemisterios azil de bătrîni).

Prin urmare, modul în care descifrează autorii necunoscutele de la Rennes-le-Château este mai mult decît nesatisfăcător. Dar ce putem spune în privinţa ipotezei referitoare la trupul lui Iisus?

Andrews şi Schellenberger oferă trei scenarii posibile: Iisus a supravieţuit răstignirii şi a fugit în Galia, unde s-a şi stins din viaţă la un moment dat; familia şi/sau ucenicii lui i-au adus trupul în Franţa; templierii au descoperit rămăşiţele lui trupeşti în Ierusalim şi le-au adus în Languedoc. Toate variantele sînt posibile, dar autorii nu oferă dovezi solide în sprijinul nici uneia dintre ele.

Ideea că Iisus ar fi îngropat undeva, în sudul Franţei, este plauzibilă, deşi s-ar putea spune că pare acceptabilă în contextul descoperirilor noastre. Este posibil ca Maria Magdalena să fi luat cu ea trupul lui Iisus sau să fi fost chiar însoţită de el. (în mod similar creştinismului oficial, Andrews şi Schellenberger o ignoră cu desăvîrşire pe Maria Magdalena.) Noi însă nu am găsit nici o dovadă, nici măcar o *tradiţie orală,* care să susţină ipoteza lor; toate plasează un accent evident asupra Magdalenei. Cultul eretic din sudul Franţei a fost şi este în primul rînd un cult al ei, nu al lui Iisus.

Dar, chiar dacă s-ar afla în această regiune un trup presupus a fi al lui Iisus, cum, oare, ar putea fi el identificat cu certitudine? Andrews şi

Schellenberger fac încă o dată, cu această ocazie, dovada logicii lor aparte: deşi descriu practicile funerare din ludeea secolului I (pentru ei, lisus a fost un iudeu esenian), care presupuneau strîngerea osemintelor după descompunerea cadavrului şi plasarea lor într-un recipient de piatră numit osuar, brusc ei încep să vorbească despre trupul *îmbălsămat* al lui lisus. (Ei remarcă totodată - că templierii aveau cunoştinţe despre îmbălsămare; ar fi fost însă cam prea tîrziu pentru trupul lui lisus!) Chiar sugerează la un moment dat că trupul ar putea fi identificat prin compararea sa cu imaginea de pe Giulgiul din Torino!

Desigur, orice speculaţie cu privire la mormîntul lui lisus trebuie să rămînă în domeniul imaginarului şi al fanteziei, cel puţin pînă în momentul în care va fi descoperit şi studiat. Andrews şi Schellenberger nu pretind că 1-ar fi găsit, ci doar că 1-au localizat şi propun iniţierea unei ample campanii de săpături arheologice care — susţin ei — le va confirma ipoteza.

Tradiţiile locale au însă în centru alte două persoane: Măria Magdalena şi loan Botezătorul, *nicidecum* pe lisus. în lumina celor descoperite de noi, zvonurile despre existenţa în regiune a rămăşiţelor trupeşti ale lui *Hristos* s-ar putea referi, de fapt, la un personaj mult mai apropiat de sufletul localnicilor.

Cuprins

Introducere..... 11
Partea întîi: Iţele ereziei
Codul secret al lui Leonardo da Vinci 17
în lumea tenebrelor..... 37
Pe urmele Măriei Magdalena..... 64
în inima ereziei.....!..... 96
Păstrătorii Graalului.....119
Moştenirea templierilor.....145
Sexul: supremul sacrament.....178
„Cît de înfricoşător este locul acesta" 218
O comoară ciudată.....243
în căutarea filonului subteran.....268
Partea a doua: Urzeala adevărului
Neadevărurile Evangheliilor.....277
Femeia pe care o săruta lisus.....299
Fiul zeiţei.....322
loan Hristos.....368
Urmaşi ai Regelui Luminii.....396

Marea Erezie.....413
Dincolo de Egipt.....433
Anexa l: Francmasoneria ocultă continentală 451
Anexa 2: Rennes-le-Château şi „Mormîntul lui Dumnezeu".....455
Note şi referinţe.....453
Bibliografie.....483